

අනුරාධපුරයේ

ශ්‍රී

**ABHIDHAMMA
PITAKA**

ព្រះ

ក្រែតបិដកច្បាប់

និង

សេចក្តីប្រយោគាសាខ្មែរ

អនុប្បបិដក

វិកត្ត គតយនាគ

៨២

ផ្សព្វផ្សាយដោយសម្តេចព្រះអភិសិរីសុកត្តាមហាសង្ឃរាជាធិបតី ប្តូរ ត្រី
សម្តេចព្រះមហាសង្ឃរាជនៃគណៈធម្មយុត្តិករិកាយ
នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ព. ស. ២៥៥៣

ABHIDHAMMAPIṬAKA

VIBHAṄGA

TATIYABHĀGA

82

សម្តេចព្រះអភិសិរីសុគន្ធាមហាសច្ឆរាជាធិបតី បួរ ត្រី
សម្តេចព្រះមហាសច្ឆរាជ នៃគណៈធម្មយុត្តិកនិកាយ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

និយមវចនៈ

ព្រះត្រៃបិដកត្រូវបានបង្កើតឡើង ប្រមាណ៥០០ឆ្នាំមកហើយ ក្រោយអំពីការរំលត់ព្រះខន្ធ ចូលកាន់ ព្រះបរមនិព្វានរបស់សម្តេចព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះបរមគ្រូជាអម្ចាស់នៃយើងគ្រប់គ្នា ។ គ្រប់ប្រទេស អ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា និងប្រទេសខ្លះមួយចំនួនមិនមែនអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា គ្រប់អង្គការ ពុទ្ធិកសមាគម និងតាមបណ្ណាល័យជាតិធំៗ តែងតែបានទទួលយកមកតម្កល់ ទុកធ្វើជាគ្រឹះ ដើម្បីធ្វើការស្រាវជ្រាវសិក្សាស្វែងយល់ តាមអ្វីដែលហៅថាព្រះពុទ្ធវាចា (ពុទ្ធធម៌) ។ កាលដើមឡើយគេនាំគ្នា កត់ត្រាលើស្លឹករឹត ព្រមទាំងសរសេរចារឹកលើផែនថ្ម និងលើផែនលោហៈ ក៏មាន លុះចំណេរតមក ក៏បាននាំគ្នាបោះពុម្ពលើក្រដាសចងក្រងជាសៀវភៅ (គម្ពីរ) រហូតបច្ចុប្បន្ន នេះ បច្ចេកវិជ្ជាកាន់តែ ចម្រើនឡើង គេបានវាយបញ្ចូលក្នុងកុំព្យូទ័រ តែទោះបីជាបច្ចេកទេស ម៉ាស៊ីនចម្រើនឡើងយ៉ាងណា ក៏នៅមិនអាចបោះបង់សៀវភៅចោលបានឡើយ ដូច្នេះហើយទើប យើងខ្ញុំបានខិតខំធ្វើឲ្យកើតមាន ឡើងនូវក្រុមអក្សរព្រះត្រៃបិដក ដើម្បីជួយធ្វើឲ្យអក្ខរៈខ្លះដែលរលុប មិនអាចអានច្បាស់បាន ឲ្យមាន ការច្បាស់តាមតួអក្ខរៈឡើងវិញ ។

ដោយសទ្ធាជ្រះថ្លាដ៏មុតមាំដែលមានចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនា ហើយក៏ជាកាតព្វកិច្ចមួយដ៏ធំ ក្នុងតួនាទីជាពុទ្ធបរិស័ទ ដែលបានប្រគល់កាយថ្វាយជីវិត អ្នកធ្វើដំណើរតាមស្នាមព្រះបាទសម្តេច ព្រះពុទ្ធអង្គ រួមកម្លាំងទ្រទ្រង់ បានធ្វើការលះបង់កម្លាំងកាយ វាចា ចិត្ត ទ្រព្យធនផ្ទាល់ ព្រមទាំងបបួល ពុទ្ធបរិស័ទ ញាតិមិត្តជិតឆ្ងាយ ក្នុងនិងក្រៅប្រទេសធ្វើឡើង ដើម្បីជាពុទ្ធបូជា ធម្មបូជា សង្ឃបូជា ។

សូមសេចក្តីឧស្សាហ៍ក្នុងការជាកុសលនេះ សម្រេចប្រយោជន៍ជូនដល់ព្រះពុទ្ធសាសនាជូនដល់ ពុទ្ធបរិស័ទ សូមបានប្រកបតែនឹងសេចក្តីសុខចម្រើនរុងរឿង ក្នុងលោកនេះផង និងលោកដទៃខាងមុខ ទៀតផង ជាកិរិយាភាពតរៀងទៅ ។

រត្តបទុមធម៌ ថ្ងៃទី ០៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០០៩

 បួរ-ត្រី

အိတ်အိတ်

សេចក្តីណែនាំក្នុងការអាន

១) ប្រសិនបើលោកអ្នកអាន បានឃើញពាក្យទាំងឡាយណា ដែលមានសញ្ញាលេខបូកនៅពីខាងក្រោម ហើយបន្ទាប់មកបានឃើញព្យញ្ជនៈមួយតួទៀតនៅខាងចុងពាក្យនោះ សូមមេត្តាកត់សម្គាល់ថា ព្យញ្ជនៈដែលនៅខាងចុងនោះ គឺជាដើមរបស់ព្យញ្ជនៈដែលមានសញ្ញាលេខបូកនៅពីខាងក្រោម ដោយកំហុសបច្ចេកទេសកុំព្យូទ័រ ។

ឧទាហរណ៍

-ពាក្យខ្មែរ: សមុល ក្នុងពាក្យនេះ ព្យញ្ជនៈ ល គឺជាដើមរបស់ព្យញ្ជនៈ ម ដូច្នេះពាក្យនេះគឺ សម្ម ។

-ពាក្យបាលី: តសុស គឺ តស្ស ។

២) ចំពោះពាក្យខ្មែរ យើងសម្រេចយកតាមវចនានុក្រមខ្មែរ របស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជជាតញ្ញាណោ (ជួន-ណាត) ជាគោល ។ ប៉ុន្តែបើពាក្យទាំងឡាយណា ដែលអាចសរសេរតាមបែបបុរាណក៏ត្រឹមត្រូវដែរនោះ យើងខ្ញុំសូមរក្សានូវពាក្យទាំងនោះទុកដដែល ។

៣) ចំពោះ សន្ធិកម្រាបពាក្យខុស-ត្រូវ ដែលមាននៅផ្នែកខាងចុងនៃព្រះត្រៃបិដកច្បាប់ដើម ក្រុមយើងខ្ញុំសូមមិនដាក់ទៀតទេ ព្រោះក្រុមការងារយើងបានកែតម្រូវតាមនោះរួចរាល់ហើយ ។

អភិធម្មបិដក

វិក្កុំ តតិយភាគ

៨២

ព.ស. ២៥០៨

អភិធម្មបិដកេ

វិភង្គស្ស តតិយោ ភាគោ

សិក្ខាបទវិភង្គោ

[១] បញ្ច សិក្ខាបទានិ ចាលោតិចាតា វេមណី-
សិក្ខាបទំ អទិន្នាទាណា វេមណីសិក្ខាបទំ កាមេសុ
មិច្ឆាចារា វេមណីសិក្ខាបទំ មុសារាទា វេមណី-
សិក្ខាបទំ សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋាណា វេមណី-
សិក្ខាបទំ ។

[២] តត្ថ កតមំ ចាលោតិចាតា វេមណី-
សិក្ខាបទំ ។ យស្មី សមយេ កាមាវចរំ កុសលំ ចិត្តំ
ឧប្បន្នំ ហោតិ សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណសម្បយុត្តំ
ចាលោតិចាតា វិមន្តស្ស យា តស្មី សមយេ ចាលោ-
តិចាតា អារតិ វិតិ បទិវិតិ វេមណី អតិរិយា
អករណំ អនជ្ឈាបត្តិ វេលាអនតិក្កមោ សេតុយា-
តោ ឥទំ វុច្ចតិ ចាលោតិចាតា វេមណីសិក្ខាបទំ

អភិធម្មបិដក

វិភង្គ តតិយភាគ

សិក្ខាបទវិភង្គ

[១] សិក្ខាបទ ៥ គឺ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយា ញ៉ាំងសត្វមានជីវិត ឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង ១ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុ វៀរ ចាកកិរិយាកាន់យកនូវវត្ថុដែលគេមិនបានឲ្យ ១ សិក្ខាបទ គឺ ចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយាប្រព្រឹត្តខុស ក្នុងកាមទាំងឡាយ ១ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយាពោលនូវពាក្យកុហក ១ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺដីកន្លូវទឹកស្រវឹងគឺសុរាវិនិច្ឆ័យ ១ ។

[២] បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុ វៀរ ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិត ឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាកាមាវចរកុសល ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្ប- យុត្តដោយញ្ញាណ កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការវៀរ ការចៀសវាង ការវៀរស្រឡះ ការបណ្តេញនូវវៀរ ចាកបាណាតិបាត គឺការមិនធ្វើ ការមិនសាង ការមិនល្មើស ការមិនប្រព្រឹត្តកន្លងវេលា ការសម្លាប់ហេតុ ណា របស់បុគ្គលដែលវៀរ ចាកបាណាតិបាត នេះហៅថា សិក្ខាបទ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អវសេសា ធម្មា វេមណីយា សម្បយុត្តា ។
 តត្ថ កតមំ ចាណាតិចាតា វេមណីសិក្ខាបទំ ។
 យស្មី សមយេ កាមាវចរំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ
 ហោតិ សោមនស្សសហគតំ ញាណាសម្បយុត្តំ ចា-
 ណាតិចាតា វិមន្តស្ស យា តស្មី សមយេ ចេត-
 នា សញ្ចេតនា សញ្ចេតយិតត្តំ ឥទំ វុច្ចតិ ចាណា-
 តិចាតា វេមណីសិក្ខាបទំ អវសេសា ធម្មា ចេត-
 នាយ សម្បយុត្តា ។ តត្ថ កតមំ ចាណាតិចា-
 តា វេមណីសិក្ខាបទំ ។ យស្មី សមយេ កា-
 មាវចរំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ សោមនស្ស-
 សហគតំ ញាណាសម្បយុត្តំ ចាណាតិចាតា វិ-
 មន្តស្ស ជស្សោ ។ បេ ។ បក្កាហោ អវិក្ខេចា
 ឥទំ វុច្ចតិ ចាណាតិចាតា វេមណីសិក្ខាបទំ ។
 តត្ថ កតមំ ចាណាតិចាតា វេមណីសិក្ខាបទំ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិតឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង ធម៌
ទាំងឡាយដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថា សម្បយុត្តដោយចេតនាជាហេតុវៀរ ។
បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាក
កិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិត ឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យ
ណា ចិត្តជាកាមាវចរកុសល ប្រឡំដោយសោមនស្ស សម្បយុត្តដោយ
ញាណ កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការគិត អាការគិត សេចក្តីគិត
ណា របស់បុគ្គលដែលវៀរ ចាកបាណាតិបាត នេះហៅថា សិក្ខាបទ
គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិត ឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង
ធម៌ទាំងឡាយដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថា សម្បយុត្តដោយចេតនា ។ បណ្តា
សិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយា
ញ៉ាំងសត្វមានជីវិត ឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា
ចិត្តជាកាមាវចរកុសល ប្រឡំដោយសោមនស្ស សម្បយុត្តដោយញាណ
កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការពាល់ត្រូវ ។ បេ ។ ការផ្តងឡើង ការ
មិនរាយមាយ របស់បុគ្គលដែលវៀរ ចាកបាណាតិបាត នេះហៅថា
សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិត ឲ្យធ្លាក់
ចុះកន្លង ។ បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជា
ហេតុវៀរ ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិត ឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង តើដូចម្តេច ។

សិក្ខាបទវិភង្គេ អភិធម្មភាជនីយំ

យស្មី សមយេ កាមាវចរំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ
សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណសម្បយុត្តំ សសដ្ឋារេន
។ បេ ។ សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណសម្បយុត្តំ ។ បេ ។
សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណវិប្បយុត្តំ សសដ្ឋារេន
។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណសម្បយុត្តំ ។ បេ ។ ឧ-
បេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណសម្បយុត្តំ សសដ្ឋារេន ។ បេ ។
ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណវិប្បយុត្តំ ។ បេ ។ ឧបេក្ខា-
សហគតំ ញ្ញាណវិប្បយុត្តំ សសដ្ឋារេន ចាណាតិចាតា
វិមន្តស្ស យា តស្មី សមយេ ចាណាតិចាតា អារតិ
វិរតិ បដិវិរតិ វេមណី អភិរិយា អករណំ អនជ្ឈាបត្តិ
វេលាអនតិក្កមោ សេតុយាតោ ឥទំ វុច្ចតិ ចាណាតិ-
ចាតា វេមណីសិក្ខាបទំ អវសេសា ធម្មា វេមណី-
យា សម្បយុត្តា ។ តត្ថ កតមំ ចាណាតិចាតា វេម-
ណីសិក្ខាបទំ ។ យស្មី សមយេ កាមាវចរំ កុសលំ
ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណវិប្បយុត្តំ
សសដ្ឋារេន ចាណាតិចាតា វិមន្តស្ស យា តស្មី សម-
យេ ចេតនា សញ្ចេតនា សញ្ចេតយិត្តំ ឥទំ វុច្ចតិ

សិក្ខាបទវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាភាមាវចរកុសល ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្បយុត្តដោយញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាកញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាកញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការរៀរ ការចៀសវាង ការរៀរស្រឡះ ការបណ្តេញនូវពៀរ ចាកបាណាតិបាត គឺការមិនធ្វើ ការមិនសាង ការមិនល្មើស ការមិនប្រព្រឹត្តកន្លងវេលា ការសម្លាប់ហេតុ ណា របស់បុគ្គលដែលរៀរចាកបាណាតិបាតនេះហៅថា សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុរៀរ ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិតឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង ធម៌ទាំងឡាយដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថា សម្បយុត្តដោយចេតនាជាហេតុរៀរ ។ បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទគឺចេតនាជាហេតុរៀរ ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិត ឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណាចិត្តជាភាមាវចរកុសល ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការគិត អាការគិត សេចក្តីគិត ណា របស់បុគ្គលដែលរៀរ ចាកបាណាតិបាត នេះហៅថា សិក្ខាបទ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ចាណាតិចាតា វេមណីសិក្ខាបទំ អវសេសា ធម្មា
 ចេតនាយ សម្បយុត្តា ។ តត្ថ កតមំ ចាណាតិចាតា
 វេមណីសិក្ខាបទំ ។ យស្មី សមយេ កាមាវចរំ
 កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ ឧបេក្ខាសហគតំ
 ញាណាវិប្បយុត្តំ^(១) សសដ្ឋារេន ចាណាតិចាតា វិ-
 មន្តស្ស ជស្សោ ។ បេ ។ បក្កាហោ អវិក្ខេចា
 ឥទំ រុច្ចតិ ចាណាតិចាតា វេមណីសិក្ខាបទំ ។

[៣] តត្ថ កតមំ អទិន្នាទាណា វេមណីសិក្ខា-
 បទំ ។ បេ ។ កាមេសុ មិច្ឆាចារា វេមណីសិក្ខា-
 បទំ ។ បេ ។ មុសារាទា វេមណីសិក្ខាបទំ
 ។ បេ ។ សុរាមេយមជ្ឈប្បមាទដ្ឋាណា វេមណីសិក្ខា-
 បទំ ។ យស្មី សមយេ កាមាវចរំ កុសលំ ចិត្តំ
 ឧប្បន្នំ ហោតិ សោមនស្សសហគតំ ញាណាសម្ប-
 យុត្តំ សុរាមេយមជ្ឈប្បមាទដ្ឋាណា វិមន្តស្ស យា
 តស្មី សមយេ សុរាមេយមជ្ឈប្បមាទដ្ឋាណា អារតិ វិរតិ

១ ឱ. ញាណាសម្បយុត្តន្តិ ទិស្សន្តិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិត ឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង
 ធម៌ទាំងឡាយដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថា សម្បយុត្តដោយចេតនា ។ បណ្តា
 សិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយា
 ញ៉ាំងសត្វមានជីវិត ឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្ត
 ជាកាមាវចរកុសល ប្រកបដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកញាណ ប្រកប
 ដោយសង្ខារ កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការប៉ះពាល់ ។ បេ ។ ការ
 ផ្តងឡើង ការមិនរាយមាយ របស់បុគ្គលដែលវៀរ ចាកបាណាតិបាត
 នេះហៅថា សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមាន
 ជីវិត ឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង ។

[៣] បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុ
 វៀរ ចាកកិរិយាកាន់យកនូវវត្ថុដែលគេមិនបានឲ្យ តើដូចម្តេច ។ បេ ។
 សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយាប្រព្រឹត្តខុស ក្នុងកាមទាំង-
 ឡាយ ។ បេ ។ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយាពោល
 នូវពាក្យកុហក ។ បេ ។ សិក្ខាបទ គឺ ចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកហេតុ
 ជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺដីកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ ។ ក្នុង
 សម័យណា ចិត្តជាកាមាវចរកុសល ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្ប-
 យុត្តដោយញាណ កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការវៀរ ការចៀសវាង

សិក្ខាបទវិភង្គេ អភិធម្មភាជនីយំ

បដិវិរតិ វេមណី អតិរិយា អករណំ អនជ្ឈាបត្តិ

វេលាអនតិក្កមោ សេតុយាតោ ឥទំ វុច្ចតិ សុរាមេ-

រយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេមណីសិក្ខាបទំ អវសេសា

ធម្មា វេមណិយា សម្បយុត្តា ។ តត្ថ កតមំ

សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេមណីសិក្ខាបទំ ។

យស្មី សមយេ កាមារចំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ

ហោតិ សោមនស្សសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ

សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វិមន្តស្ស យា តស្មី

សមយេ ចេតនា សព្វោតនា សព្វោតយិតត្តំ ឥទំ

វុច្ចតិ សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេមណីសិក្ខាបទំ

អវសេសា ធម្មា ចេតនាយ សម្បយុត្តា ។ តត្ថ កត-

មំ សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេមណីសិក្ខាបទំ ។

សិក្ខាបទវិភង្គ អភិធម្មភាពនីយ

ការរៀនសូត្រៈ ការបណ្តេញនូវរឿង ចាកហេតុជាទីតាំង នៃសេចក្តី
 ប្រមាទ គឺជីកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ បានដល់ការមិនធ្វើ ការ
 មិនសាង ការមិនល្មើស ការមិនប្រព្រឹត្តកន្លងវេលា ការសម្លាប់ហេតុ
 ណា របស់បុគ្គលដែលរៀន ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺជីក
 នូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ នេះហៅថា សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុ
 រៀន ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺជីកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិង
 មេរ័យ ធម៌ទាំងឡាយដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថា សម្បយុត្តដោយចេតនាជា
 ហេតុរៀន ។ បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុ
 រៀន ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺជីកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិង
 មេរ័យ តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាកាមាវចរកុសល ច្រឡំ
 ដោយសោមនស្ស សម្បយុត្តដោយញាណ កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ
 ការគិត អាការគិត សេចក្តីគិត ណា របស់បុគ្គលដែលរៀន ចាក
 ហេតុជាទីតាំង នៃសេចក្តីប្រមាទ គឺជីកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ
 នេះហៅថា សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុរៀន ចាកហេតុជាទីតាំងនៃ
 សេចក្តីប្រមាទ គឺជីកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ ធម៌ទាំងឡាយ
 ដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថា សម្បយុត្តដោយចេតនា ។ បណ្តាសិក្ខាបទ
 ទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុរៀន ចាកហេតុជាទីតាំងនៃ
 សេចក្តីប្រមាទ គឺជីកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

យស្មី សមយេ កាមាវចរំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ
 ហោតិ សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណសម្បយុត្តំ សុរា-
 មេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វិមន្តស្ស ជស្សោ ។ បេ ។
 បត្តាហោ អរិក្ខេចោ ឥទំ វុច្ចតិ សុរាមេរយ-
 មជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេមណីសិក្ខាបទំ ។ តត្ថ កតមំ
 សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេមណីសិក្ខាបទំ ។
 យស្មី សមយេ កាមាវចរំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ
 ហោតិ សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណសម្បយុត្តំ
 សសដ្ឋានេ ។ បេ ។ សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណ-
 វិប្បយុត្តំ ។ បេ ។ សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណ-
 វិប្បយុត្តំ សសដ្ឋានេ ។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតំ
 ញ្ញាណសម្បយុត្តំ ។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណ-
 សម្បយុត្តំ សសដ្ឋានេ ។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតំ
 ញ្ញាណវិប្បយុត្តំ ។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណ-
 វិប្បយុត្តំ សសដ្ឋានេ សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាកាមាវចរកុសល ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្ប-
 យុត្តដោយញាណ កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការប៉ះពាល់ ។ បេ ។ ការ
 ផ្គងឡើង ការមិនរាយមាយ របស់បុគ្គលដែលរៀរ ចាកហេតុជាទីតាំងនៃ
 សេចក្តីប្រមាទ គឺជីកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ នេះហៅថា សិក្ខាបទ
 គឺចេតនាជាហេតុរៀរ ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺជីកនូវទឹក
 ស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ ។ បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ
 គឺចេតនាជាហេតុរៀរ ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺជីកនូវទឹក
 ស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាកាមា-
 វចរកុសល ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្បយុត្តដោយញាណ ប្រកប
 ដោយសង្ខារ កើតឡើង ។ បេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាក
 ញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាកញាណ ប្រកប
 ដោយសង្ខារ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយញាណ
 ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ
 ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយ
 ឧបេក្ខា ប្រាសចាកញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ កើតឡើង ក្នុងសម័យ
 នោះ ការរៀរ ការចៀសវាង ការរៀរស្រឡះ ការបណ្តេញនូវពៀរ
 ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺជីកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ

សិក្ខាបទវិភង្កេ អភិធម្មភាជនីយំ

វិមន្តស្ស យា តស្មី សមយេ សុរាមេរយមជ្ជប្បមា-
 ទដ្ឋានា អារតិ វិរតិ បដិវិរតិ វេមណី អភិរិយា
 អករណំ អនជ្ឈាបត្តិ វេលាអនតិក្កមោ សេតុយា-
 តោ ឥទំ វុច្ចតិ សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេមណី-
 សិក្ខាបទំ អវសេសា ធម្មា វេមណីយា សម្ប-
 យុត្តា ។ តត្ថ កតមំ សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា
 វេមណីសិក្ខាបទំ ។ យស្មី សមយេ កាមាវចរំ
 កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ ឧបេក្ខាសហកតំ
 ញាណវិប្បយុត្តំ សសង្ខារេន សុរាមេរយមជ្ជប្ប-
 មាទដ្ឋានា វិមន្តស្ស យា តស្មី សមយេ ចេត-
 នា សញ្ចេតនា សញ្ចេតយិតត្តំ ឥទំ វុច្ចតិ សុរា-
 មេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេមណីសិក្ខាបទំ អវសេសា
 ធម្មា ចេតនាយ សម្បយុត្តា ។ តត្ថ កតមំ
 សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេមណីសិក្ខាបទំ ។

សិក្ខាបទវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

បានដល់ការមិនធ្វើ ការមិនសាង ការមិនល្មើស ការមិនប្រព្រឹត្តកន្លង
 វេលា ការសម្លាប់ហេតុ ណា របស់បុគ្គលដែលវៀរចាកហេតុជាទីតាំងនៃ
 សេចក្តីប្រមាទ គឺផឹកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ នេះហៅថា សិក្ខាបទ
 គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺផឹកនូវទឹក
 ស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ ធម៌ទាំងឡាយដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថា សម្ប-
 យុត្តដោយចេតនាជាហេតុវៀរ ។ បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខា-
 បទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺផឹក
 នូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជា
 កាមាវចរកុសល ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកញ្ញាណ ប្រកបដោយ
 សង្ខារ កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការគិត អាការគិត សេចក្តីគិត ណា
 របស់បុគ្គលដែលវៀរ ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺផឹកនូវទឹក
 ស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ នេះហៅថា សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ
 ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺផឹកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ
 ធម៌ទាំងឡាយដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថា សម្បយុត្តដោយចេតនា ។ បណ្តា
 សិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកហេតុជាទី
 តាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺផឹកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

យស្មី សមយេ កាមាវចរំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ
 ហោតិ ឧបេក្ខាសហគតំ ញាណវិប្បយុត្តំ សសង្ខា-
 វេន សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វិរមន្តស្ស ផស្សោ
 ។ បេ ។ បក្កាហោ អវិក្ខោចោ ឥទំ វុច្ចតិ សុរា-
 មេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេមណីសិក្ខាបទំ ។

[៤] បញ្ច សិក្ខាបទានិ ចាណាតិចាតា
 វេមណីសិក្ខាបទំ អទិន្នាទានា វេមណីសិក្ខាបទំ
 កាមេសុ មិច្ឆាចារា វេមណីសិក្ខាបទំ មុសារាទា
 វេមណីសិក្ខាបទំ សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេ-
 មណីសិក្ខាបទំ ។

[៥] តត្ថ កតមំ ចាណាតិចាតា វេមណី-
 សិក្ខាបទំ ។ យស្មី សមយេ កាមាវចរំ កុសលំ
 ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ សោមនស្សសហគតំ ញាណ-
 សម្បយុត្តំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណីតំ ធម្មាធិបតេយ្យំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាភាមាវចរកុសល ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាស
ចាកញ្ញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការប៉ះ
ពាល់ ។ បេ ។ ការផ្តងឡើង ការមិនរាយមាយ របស់បុគ្គលដែល
វៀរ ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺដីកន្ទរទឹកស្រវឹង គឺសុរា
និងមេរ័យ នេះហៅថា សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកហេតុជា
ទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺដីកន្ទរទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ ។

[២] សិក្ខាបទ ៥ គឺ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយា
ញ៉ាំងសត្វមានជីវិត ឲ្យធ្លាក់ចុះកន្ទង់ ១ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ
ចាកកិរិយាកាន់យកនូវវត្ថុដែលគេមិនបានឲ្យ ១ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជា
ហេតុវៀរ ចាកកិរិយាប្រព្រឹត្តខុស ក្នុងកាមទាំងឡាយ ១ សិក្ខាបទ
គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយាពោលនូវពាក្យកុហក ១ សិក្ខាបទ
គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺដីកន្ទរទឹក
ស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ ១ ។

[៥] បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ
ចាកកិរិយា ញ៉ាំងសត្វមានជីវិតឲ្យធ្លាក់ចុះកន្ទង់ តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យ
ណា ចិត្តជាភាមាវចរកុសល ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្បយុត្តដោយ
ញ្ញាណ ជាចិត្តថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្តមានឆន្ទៈជាអធិបតី

សិក្ខាបទវិភង្គេ អភិធម្មភាជនីយំ

វិរិយាធិបតេយ្យំ ចិត្តាធិបតេយ្យំ វីរិមសាធិបតេយ្យំ
 ឆន្ទាធិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ វិរិយាធិបតេយ្យំ
 ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ ចិត្តាធិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិមំ
 បណ្ឌិតំ វីរិមសាធិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ
 ចាណាតិចាតា វិមន្តស្សុ យា តស្មី សមយេ ចាណា-
 តិចាតា អារតិ វិរតិ បជិវិរតិ វេមណី អកិរិយា
 អករណំ អនជ្ឈាបត្តិ វេលាអនតិក្កមោ សេតុយា-
 តោ ឥទំ រុច្ចតិ ចាណាតិចាតា វេមណីសិក្ខាបទំ
 អវសេសា ធម្មា វេមណីយា សម្បយុត្តា ។ តត្ថ
 កតមំ ចាណាតិចាតា វេមណីសិក្ខាបទំ ។ យស្មី
 សមយេ កាមាវចរំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ
 សោមនស្សសហគតំ ញាណសម្បយុត្តំ ហីនំ មជ្ឈិមំ
 បណ្ឌិតំ ឆន្ទាធិបតេយ្យំ វិរិយាធិបតេយ្យំ ចិត្តាធិប-
 តេយ្យំ វីរិមសាធិបតេយ្យំ ឆន្ទាធិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិ-
 មំ បណ្ឌិតំ វិរិយាធិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ

សិក្ខាបទវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

មានវិរិយៈជាអធិបតី មានចិត្តជាអធិបតី មានវិមំសាជាអធិបតី ជាចិត្ត
 មានឆន្ទៈជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្តមានវិរិយៈ
 ជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្តមានចិត្តៈជាអធិបតី
 តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្តមានវិមំសាជាអធិបតី តែថោកទាប
 កណ្តាល ឧត្តម កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការរៀន ការចៀសវាង
 ការរៀនស្រឡះ ការបណ្តេញនូវពៀរ ចាកបាណាតិបាត គឺការមិនធ្វើ
 ការមិនសាង ការមិនល្មើស ការមិនប្រព្រឹត្តកន្លងវេលា ការសម្លាប់
 ហេតុ ណា របស់បុគ្គលដែលរៀន ចាកបាណាតិបាត នេះហៅថា
 សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុរៀន ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិតឲ្យធ្លាក់
 ចុះកន្លង ធម៌ទាំងឡាយដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថា សម្បយុត្ត ដោយចេតនា
 ជាហេតុរៀន ។ បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជា
 ហេតុរៀន ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិតឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង តើដូចម្តេច ។
 ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាកាមាវចរកុសល ច្រឡំដោយសោមនស្ស
 សម្បយុត្តដោយញ្ញាណ ជាចិត្តថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្ត
 មានឆន្ទៈជាអធិបតី មានវិរិយៈជាអធិបតី មានចិត្តជាអធិបតី មាន
 វិមំសាជាអធិបតី ជាចិត្តមានឆន្ទៈជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល
 ឧត្តម ជាចិត្តមានវិរិយៈជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ចិត្តាធិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ វីមសាធិបតេយ្យំ
 ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ ចាណាតិចាតា វិមន្តស្ស យា
 តស្មី សមយេ ចេតនា សញ្ចេតនា សញ្ចេតយិតត្តំ ឥនំ
 វុច្ចតិ ចាណាតិចាតា វេមណី សិក្ខាបទំ អវសេសា
 ធម្មា ចេតនាយ សម្បយុត្តា ។ តត្ថ កតមំ ចាណា-
 តិចាតា វេមណី សិក្ខាបទំ ។ យស្មី សមយេ
 កាមាវចរំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ សោមនស្ស-
 សហគតំ ញ្ញាណសម្បយុត្តំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ
 ឆន្ទាធិបតេយ្យំ វិរិយាធិបតេយ្យំ ចិត្តាធិបតេយ្យំ វីមសា-
 ធិបតេយ្យំ ឆន្ទាធិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ វិរិយា-
 ធិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ ចិត្តាធិបតេយ្យំ ហីនំ
 មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ វីមសាធិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ
 ចាណាតិចាតា វិមន្តស្ស ផស្សោ ។ បេ ។ បក្កាហោ អវិ-
 ក្ខេចោ ឥនំ វុច្ចតិ ចាណាតិចាតា វេមណី សិក្ខាបទំ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ជាចិត្តមានចិត្តៈជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្តមានវីម៌-
 សាជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ
 ការគិត អាការគិត សេចក្តីគិត ណា របស់បុគ្គលដែលរៀនចាកបុណ្ណា-
 តិបាត នេះហៅថា សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុរៀន ចាកកិរិយាញ៉ាំង
 សត្វមានជីវិតឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង ធម៌ទាំងឡាយដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថា សម្ប-
 យុត្តដោយចេតនា ។ បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនា
 ជាហេតុរៀន ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិតឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង តើដូច
 ម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាភាវវចរកុសល ច្រឡំដោយសោមនស្ស
 សម្បយុត្តដោយញាណ ជាចិត្តថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្ត
 មានឆន្ទៈជាអធិបតី មានវីរិយៈជាអធិបតី មានចិត្តៈជាអធិបតី មានវី-
 ម៌សាជាអធិបតី ជាចិត្តមានឆន្ទៈជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល
 ឧត្តម ជាចិត្តមានវីរិយៈជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម
 ជាចិត្តមានចិត្តៈជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្តមាន
 វីម៌សាជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម កើតឡើង ក្នុង
 សម័យនោះ ការប៉ះពាល់ ។ បេ ។ ការផ្តងឡើង ការមិនរាយមាយ
 របស់បុគ្គលដែលរៀន ចាកបុណ្ណាតិបាត នេះហៅថា សិក្ខាបទ
 គឺចេតនាជាហេតុរៀន ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិតឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង ។

សិក្ខាបទវិភង្កេ អភិធម្មភាជនីយំ

តត្ថ កតមំ ចាលោតិចាតា វេមណី សិក្ខាបទំ ។
 យស្មី សមយេ កាមាវចរំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ
 ហោតិ សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណសម្បយុត្តំ
 សសង្ខារេន ។ បេ ។ សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណវិប្ប-
 យុត្តំ ។ បេ ។ សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណវិប្បយុត្តំ
 សសង្ខារេន ។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណសម្ប-
 យុត្តំ ។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណសម្បយុត្តំ
 សសង្ខារេន ។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណវិប្ប-
 យុត្តំ ។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណវិប្បយុត្តំ
 សសង្ខារេន ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ ឆន្ទាធិបតេយ្យំ
 វិរិយាធិបតេយ្យំ ចិត្តាធិបតេយ្យំ ឆន្ទាធិបតេយ្យំ ហីនំ
 មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ វិរិយាធិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ
 ចិត្តាធិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ ចាលោតិចាតា
 វិរមន្តស្ស យា តស្មី សមយេ ចាលោតិចាតា អារតិ
 វិរតិ បទិវិរតិ វេមណី អភិវិយា អករណំ អន-
 ជ្ឈាបត្តិ វេលាអនតិក្កមោ សេតុយាតោ ឥទំ រុច្ចតិ

សិក្ខាបទវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុរៀរ ចាកកិរិយា
ញ៉ាំងសត្វមានជីវិតឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជា
កាមាវចរកុសល ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្បយុត្តដោយញ្ញាណ ប្រកប
ដោយសង្ខារ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាកញ្ញាណ
។ បេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាកញ្ញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ
។ បេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាកញ្ញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ
។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយញ្ញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំ
ដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយញ្ញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ បេ ។
ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកញ្ញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា
ប្រាសចាកញ្ញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ជាចិត្តថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម
ជាចិត្តមានឆន្ទៈជាអធិបតី មានវិរិយៈជាអធិបតី មានចិត្តៈជាអធិបតី ជាចិត្ត
មានឆន្ទៈជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្តមានវិរិយៈជា
អធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្តមានចិត្តៈជាអធិបតី តែថោក
ទាប កណ្តាល ឧត្តម កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការរៀរ ការចៀស-
វាង ការរៀរស្រឡះ ការបណ្តេញនូវពៀរ ចាកបាណាតិបាត គឺការមិនធ្វើ
ការមិនសាង ការមិនល្មើស ការមិនប្រព្រឹត្តកន្លងវេលា ការសម្លាប់ហេតុ
ណា របស់បុគ្គលដែលរៀរ ចាកបាណាតិបាត នេះហៅថា សិក្ខាបទ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ចាណាតិចាតា វេមណី សិក្ខាបទំ អវសេសា ធម្មា
 វេមណិយា សម្មយុត្តា ។ បេ ។ អវសេសា ធម្មា
 ចេតនាយ សម្មយុត្តា ។ បេ ។ ផស្ស្កា ។ បេ ។
 បត្តាហោ អវិក្ខេចោ ឥទំ វុច្ចតិ ចាណាតិចាតា វេ-
 មណី សិក្ខាបទំ ។

[៦] តត្ថ កតមំ អទិន្នាទាណា វេមណី សិក្ខា-
 បទំ ។ បេ ។ កាមេសុ មិច្ឆាចារា វេមណី សិក្ខាបទំ
 ។ បេ ។ មុសាវាទា វេមណី សិក្ខាបទំ ។ បេ ។
 សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេមណី សិក្ខាបទំ ។
 យស្មី សមយេ កាមាវចរំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ
 ហោតិ សោមនស្សសហគតំ ញាណសម្មយុត្តំ ហីនំ
 មជ្ឈិមំ បណីតំ ឆន្ទាទិបតេយ្យំ វិរិយាទិបតេយ្យំ ចិត្តា-
 ទិបតេយ្យំ វិមំសាទិបតេយ្យំ ឆន្ទាទិបតេយ្យំ ហីនំ
 មជ្ឈិមំ បណីតំ វិរិយាទិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណីតំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិត ឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង ធម៌ទាំងឡាយដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថាសម្បយុត្តដោយចេតនា ជាហេតុ វៀរ ។ បេ ។ ធម៌ទាំងឡាយដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថាសម្បយុត្តដោយ ចេតនា ។ បេ ។ ការប៉ះពាល់ ។ បេ ។ ការផ្តងឡើង ការមិនរាយមាយ នេះហៅថា សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វ មានជីវិតឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង ។

[៦] បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជា ហេតុវៀរ ចាកកិរិយាកាន់យកនូវវត្ថុដែលគេមិនបានឲ្យ តើដូចម្តេច ។ បេ ។ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយាប្រព្រឹត្តខុសក្នុង កាមទាំងឡាយ ។ បេ ។ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយា ពោលនូវពាក្យកុហក ។ បេ ។ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺដីកន្លែងទឹកស្រវឹង គឺសុរានិង មេរ័យ ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាកាមាវចរកុសល ច្រឡំដោយ សោមនស្ស សម្បយុត្តដោយញាណ ជាចិត្តថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្តមានឆន្ទៈជាអធិបតី មានវិរិយៈជាអធិបតី មានចិត្តៈជាអធិបតី មានវិមំសាជាអធិបតី ជាចិត្តមានឆន្ទៈជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្តមានវិរិយៈជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម

សិក្ខាបទវិភង្កេ អភិធម្មភាជនីយំ

ចិត្តាធិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ វីមសាធិបតេយ្យំ
 ហីនំ មជ្ឈិមំ បណ្ឌិតំ សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា
 វិមន្តស្ស យា តស្មី សមយេ សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋា-
 នា អារតិ វិតិ បដិវិតិ វេមណី អភិរិយា អករណំ
 អនជ្ឈាបត្តិ វេលាអនតិក្កមោ សេតុយាតោ ឥទំ វុច្ចតិ
 សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេមណី សិក្ខាបទំ អវ-
 សេសា ធម្មា វេមណីយា សម្បយុត្តា ។ បេ ។ អវ-
 សេសា ធម្មា ចេតនាយ សម្បយុត្តា ។ បេ ។ ផស្សោ
 ។ បេ ។ បក្កាហោ អវិក្ខេចោ ឥទំ វុច្ចតិ សុរាមេរយមជ្ជប្ប-
 មាទដ្ឋានា វេមណី សិក្ខាបទំ ។ តត្ថ កតមំ សុរា-
 មេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេមណី សិក្ខាបទំ ។ យស្មី
 សមយេ កាមាវចរំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ
 សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណសម្បយុត្តំ សសដ្ឋីវេន
 ។ បេ ។ សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណវិប្បយុត្តំ ។ បេ ។

សិក្ខាបទវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

ជាចិត្តមានចិត្តៈជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្តមាន
 វីមំសាជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម កើតឡើង ក្នុងសម័យ
 នោះ ការរៀន ការចៀសវាង ការរៀនស្រឡះ ការបណ្តេញនូវពៀរ
 ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺជីកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិង
 មេរ័យ បានដល់ការមិនធ្វើ ការមិនសាង ការមិនល្មើស ការមិនប្រ-
 ព្រឹត្តកន្លងវេលា ការសម្លាប់ហេតុ ណា របស់បុគ្គលដែលរៀន ចាកហេតុ
 ជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺជីកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ នេះហៅ
 ថា សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុរៀន ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ
 គឺជីកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ ធម៌ទាំងឡាយដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថា
 សម្បយុត្តដោយចេតនាជាហេតុរៀន ។ បេ ។ ធម៌ទាំងឡាយដ៏សេស
 ក៏ឈ្មោះថា សម្បយុត្តដោយចេតនា ។ បេ ។ ការប៉ះពាល់ ។ បេ ។
 ការផ្គងឡើង ការមិនរាយមាយ នេះហៅថា សិក្ខាបទ គឺចេតនាជា
 ហេតុរៀន ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺជីកនូវទឹកស្រវឹង គឺ
 សុរានិងមេរ័យ ។ បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥ នោះ សិក្ខាបទ គឺចេតនា
 ជាហេតុរៀន ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺជីកនូវទឹកស្រវឹង
 គឺសុរានិងមេរ័យ តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាកាមាវចរកុសល
 ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្បយុត្តដោយញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ
 ។ បេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាកញាណ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សោមនស្សសហគតំ ញ្ញាណារិប្បយុត្តំ សសដ្ឋារេន

។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណាសម្បយុត្តំ ។ បេ ។

ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណាសម្បយុត្តំ សសដ្ឋារេន

។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណារិប្បយុត្តំ ។ បេ ។

ឧបេក្ខាសហគតំ ញ្ញាណារិប្បយុត្តំ សសដ្ឋារេន ហីនំ

មជ្ឈិមំ បណីតំ ឆន្ទាធិបតេយ្យំ វិរិយាធិបតេយ្យំ ចិត្តា-

ធិបតេយ្យំ ឆន្ទាធិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណីតំ វិ-

យាធិបតេយ្យំ ហីនំ មជ្ឈិមំ បណីតំ ចិត្តាធិបតេយ្យំ

ហីនំ មជ្ឈិមំ បណីតំ សុរាមេរយមជ្ឈប្បមាទដ្ឋានា វិ-

មន្តស្ស យា តស្មី សមយេ សុរាមេរយមជ្ឈប្បមាទដ្ឋា-

នា អារតិ វិរតិ បដិវិរតិ វេរមណី អភិរិយា អករ-

ណំ អនជ្ឈាបត្តិ វេលាអនតិក្កមោ សេតុយាតោ ឥទំ

វុច្ចតិ សុរាមេរយមជ្ឈប្បមាទដ្ឋានា វេរមណី សិក្ខាបទំ

អវសេសា ធម្មា វេរមណីយា សម្បយុត្តា ។ បេ ។

អវសេសា ធម្មា ចេតនាយ សម្បយុត្តា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាកញ្ញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ បេ ។
 ច្រឡំដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយញ្ញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយ
 ឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយញ្ញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ បេ ។ ច្រឡំ
 ដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកញ្ញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាស
 ចាកញ្ញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ជាចិត្តថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម
 ជាចិត្តមានឆន្ទៈជាអធិបតី មានវិរិយៈជាអធិបតី មានចិត្តៈជាអធិបតី ជាចិត្ត
 មានឆន្ទៈជាអធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្តមានវិរិយៈជា
 អធិបតី តែថោកទាប កណ្តាល ឧត្តម ជាចិត្តមានចិត្តៈជាអធិបតី តែថោក
 ទាប កណ្តាល ឧត្តម កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការរៀរ ការចៀសវាង
 ការរៀរស្រឡះ ការបណ្តេញនូវរៀរ ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ
 គឺធីកន្ធុរទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ បានដល់ការមិនធ្វើ ការមិនសាង
 ការមិនល្មើស ការមិនប្រព្រឹត្តកន្លងវេលា ការសម្លាប់ហេតុណា របស់
 បុគ្គលដែលរៀរ ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺធីកន្ធុរទឹកស្រវឹង
 គឺសុរានិងមេរ័យ នេះហៅថា សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុរៀរ ចាកហេតុ
 ជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺធីកន្ធុរទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ ធម៌ទាំង-
 ឡាយដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថា សម្បយុត្តដោយចេតនាជាហេតុរៀរ ។ បេ ។
 ធម៌ទាំងឡាយដ៏សេស ក៏ឈ្មោះថា សម្បយុត្តដោយចេតនា ។ បេ ។

សិក្ខាបទវិភង្កេ អភិធម្មភាជនីយំ

ដស្សោ ។ បេ ។ បក្កាហោ អវិក្ខេទោ ឥទំ វុច្ចតិ
សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋាតា វេមណី សិក្ខាបទំ ។

[៧] កតមេ ធម្មា សិក្ខា ។ យស្មី សមយេ កាមា-
វចំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ សោមនស្សសហកតំ
ញាណសម្បយុត្តំ រូចារម្មណំ វា ។ បេ ។ ធម្មារម្មណំ
វា យំ យំ វា បដារព្ព តស្មី សមយេ ដស្សោ ហោតិ ។
បេ ។ អវិក្ខេទោ ហោតិ ឥមេ ធម្មា សិក្ខា ។ កតមេ
ធម្មា សិក្ខា ។ យស្មី សមយេ កាមាវចំ កុសលំ
ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ សោមនស្សសហកតំ ញាណ-
សម្បយុត្តំ សសដ្ឋារេន ។ បេ ។ សោមនស្សសហ-
កតំ ញាណវិប្បយុត្តំ ។ បេ ។ សោមនស្សសហកតំ
ញាណវិប្បយុត្តំ សសដ្ឋារេន ។ បេ ។ ឧបេក្កាសហ-
កតំ ញាណសម្បយុត្តំ ។ បេ ។ ឧបេក្កាសហកតំ
ញាណសម្បយុត្តំ សសដ្ឋារេន ។ បេ ។ ឧបេក្កា-
សហកតំ ញាណវិប្បយុត្តំ ។ បេ ។ ឧបេក្កាសហកតំ
ញាណវិប្បយុត្តំ សសដ្ឋារេន រូចារម្មណំ វា ។ បេ ។

សិក្ខាបទវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

ការប៉ះពាល់ ។ បេ ។ ការផ្គងឡើង ការមិនរាយមាយ នេះហៅថា សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺ ឆឹកនូវទឹកស្រវឹង គឺសុរាវិនិចមេរ័យ ។

[៧] ធម៌ទាំងឡាយ ដូចម្តេច ឈ្មោះថា សិក្ខា ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាតាមារចរកុសល ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្បយុត្តដោយញាណ មានរូបជាអារម្មណ៍ក្តី ។ បេ ។ មានធម៌ជាអារម្មណ៍ក្តី ឬក៏ប្រារព្ធនូវអារម្មណ៍ណា ។ កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការប៉ះពាល់ ក៏កើតមាន ។ បេ ។ ការមិនរាយមាយ ក៏កើតមាន ធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា សិក្ខា ។ ធម៌ទាំងឡាយ ដូចម្តេច ឈ្មោះថា សិក្ខា ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាតាមារចរកុសល ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្បយុត្តដោយញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាកញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាកញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ មានរូបជាអារម្មណ៍ក្តី ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ធម្មារម្មណំ វា យំ យំ វា បនាវត្ត តស្មី សមយេ
 ធម្មោ ហោតិ ។ បេ ។ អវិក្ខោចោ ហោតិ ឥមេ
 ធម្មា សិក្ខា ។ កតមេ ធម្មា សិក្ខា ។ យស្មី
 សមយេ រូបុបបត្តិយា មក្កំ ភាវេតិ ។ បេ ។ អរូបុប-
 បត្តិយា មក្កំ ភាវេតិ ។ បេ ។ លោកុត្តរំ ណានំ
 ភាវេតិ និយ្យានិកំ អបចយតាមី ទិដ្ឋិតតានំ បហា-
 នាយ បឋមាយ ភូមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេវ កាមេហិ
 ។ បេ ។ បឋមំ ណានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ ទុក្ខា-
 បដិបទំ ទដ្ឋាកិញ្ញំ តស្មី សមយេ ធម្មោ ហោតិ
 ។ បេ ។ អវិក្ខោចោ ហោតិ ឥមេ ធម្មា សិក្ខា ។

អភិធម្មភាជនីយំ ។

សិក្ខាបទវិភង្កេ បញ្ញាបុច្ឆកំ

[៨] បញ្ច សិក្ខាបទានិ ចាលាតិចាតា វេ-
 មណី សិក្ខាបទំ អទិដ្ឋាទាតា វេមណី សិក្ខា-
 បទំ កាមេសុ មិច្ឆាចារា វេមណី សិក្ខាបទំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

មានធម៌ជាអារម្មណ៍ក្តី ឬក៏ប្រារព្ធនូវអារម្មណ៍ ណាៗ កើតឡើង ក្នុងសម័យ
 នោះ ការប៉ះពាល់ ក៏កើតមាន ។ បេ ។ ការមិនរាយមាយ ក៏កើតមាន
 ធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា សិក្ខា ។ ធម៌ទាំងឡាយ ដូចម្តេច ឈ្មោះ
 ថា សិក្ខា ។ ក្នុងសម័យណា បុគ្គលចម្រើនមគ្គ ដើម្បីកើតក្នុងរូបភព
 ។ បេ ។ ចម្រើនមគ្គ ដើម្បីកើតក្នុងអរូបភព ។ បេ ។ ចម្រើនលោកុត្តរជ្ឈាន
 ជានិយ្យានិកធម៌ មិនដល់នូវការសន្សំ (កិលេសវដ្តៈ) ដើម្បីលះបង់នូវ
 ទិដ្ឋិទាំងឡាយ ដើម្បីដល់នូវបឋមភូមិ ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។
 ចូលកាន់បឋមជ្ឈាន មានសេចក្តីប្រតិបត្តិដ៏លំបាក មានការត្រាស់ដឹងដ៏
 យឺតយូរ កើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ការប៉ះពាល់ ក៏កើតមាន ។ បេ ។
 ការមិនរាយមាយ ក៏កើតមាន ធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា សិក្ខា ។

ចប់ អភិធម្មភាជនីយ ។

សិក្ខាបទវិភង្គ បញ្ហាបុច្ឆកៈ

[៨] សិក្ខាបទ ៥ គឺ សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុរៀវ
 ចាកកិរិយាញ៉ាំងសត្វមានជីវិតឲ្យធ្លាក់ចុះកន្លង ១ សិក្ខាបទ គឺចេតនា
 ជាហេតុរៀវ ចាកកិរិយាកាន់យកនូវវត្ថុដែលគេមិនបានឲ្យ ១ សិក្ខាបទ
 គឺចេតនាជាហេតុរៀវ ចាកកិរិយាប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ ១

សិក្ខាបទវិភង្កេ បញ្ចាបុច្ឆកំ

មុសាវាទា វេមណី សិក្ខាបទំ សុរាមេរយមជ្ជប្បមា-
 ទដ្ឋានា វេមណី សិក្ខាបទំ ។ បញ្ចន្នំ សិក្ខា-
 បទានំ កតិ កុសលា កតិ អកុសលា កតិ អព្យា-
 កតា ។ បេ ។ កតិ សរណា កតិ អរណា ។

[៩] កុសលាយេវ សិយា សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តា សិយា អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តា វិចាកធម្មធម្មា អនុចាទិន្ទុចាទានិយា អ-
 សង្កិលិដ្ឋសង្កិលេសិកា សវិតក្កសវិចារា សិយា បីតិ-
 សហគតា សិយា សុខសហគតា សិយា ឧបេក្ខា-
 សហគតា នេវ ទស្សនេន ន ការនាយ បហាតព្វា
 នេវ ទស្សនេន ន ការនាយ បហាតព្វហេតុកា
 អាចយតាមិទោ នេវ សេក្ខា នាសេក្ខា បរិត្តា បរិត្តា-
 រម្មណា មជ្ឈិមា អនិយតា ន វត្តព្វា មក្ការម្មណាតិបិ
 មក្កហេតុកាតិបិ មក្កាធិបតិទោតិបិ សិយា ឧប្បន្នា

សិក្ខាបទវិភង្គ បញ្ញាបុច្ឆកៈ

សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកកិរិយាពោលនូវពាក្យកុហក ១

សិក្ខាបទ គឺចេតនាជាហេតុវៀរ ចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺដីកន្ទុវទឹកស្រវឹង គឺសុរាវនិងមេរ័យ ១ ។ បណ្តាសិក្ខាបទទាំង ៥

សិក្ខាបទ ជាកុសលប៉ុន្មាន ជាអកុសលប៉ុន្មាន ជាអព្យាក្រឹតប៉ុន្មាន ។ បេ ។ ជាសរណៈប៉ុន្មាន ជាអរណៈប៉ុន្មាន ។

[៧] សិក្ខាបទទាំង ៥ ជាកុសលតែម្យ៉ាង ប្រកបដោយវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា មានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី មិន មានកម្ម ប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក តែជា ប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន មិនប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់នូវ សេចក្តីសៅហ្មង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ នឹងវិចារៈ ក៏មាន កើតព្រមដោយបីតិ ក៏មាន កើតព្រមដោយសុខៈ ក៏មាន កើតព្រមដោយឧបេក្ខា តែមិនគួរលះដោយទស្សនៈ មិនគួរលះ ដោយភាវនា មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ មិនគួរលះដោយភាវនា ដល់នូវការសន្សំ មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់ អសេក្ខបុគ្គល មានសភាពតូចច្រាវ មានអារម្មណ៍តូចច្រាវ ជាកណ្តាល មានសភាពមិនទៀង ពោលថា មានមគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថាមានមគ្គ- ជាហេតុផង ថាមានមគ្គជាអធិបតីផង ក៏មាន កើតឡើងហើយក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សិយា អនុប្បដ្ឋា ន វត្តញ្ច ឧប្បាទិណោតិ សិយា
 អតីតា សិយា អនាគតា សិយា បច្ចុប្បដ្ឋា បច្ចុប្បដ្ឋា-
 រម្មណា សិយា អដ្ឋត្តា សិយា ពហិទ្ធា សិយា
 អដ្ឋត្តពហិទ្ធា ពហិទ្ធារម្មណា អនិទស្សនាប្បដិយា ។

[១០] ន ហេតុ សហេតុកា ហេតុសម្បយុត្តា
 ន វត្តញ្ច ហេតុ ចេវ សហេតុកា ចាតិ សហេតុកា
 ចេវ ន ច ហេតុ ន វត្តញ្ច ហេតុ ចេវ ហេតុសម្ប-
 យុត្តា ចាតិ ហេតុសម្បយុត្តា ចេវ ន ច ហេតុ ន
 ហេតុ សហេតុកា ។ សប្បច្ចយា សង្ខតា អនិទស្ស-
 នា អប្បដិយា អរូទា លោកិយា កេនចិ វិញ្ញេយ្យា
 កេនចិ ន វិញ្ញេយ្យា ។ នោ អាសវា សាសវា អា-
 សវិប្បយុត្តា ន វត្តញ្ច អាសវា ចេវ សាសវា ចាតិ
 សាសវា ចេវ នោ ច អាសវា ន វត្តញ្ច អាសវា
 ចេវ អាសវសម្បយុត្តា ចាតិមិ អាសវសម្បយុត្តា ចេវ
 នោ ច អាសវាតិមិ អាសវិប្បយុត្តសាសវា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

មិនទាន់កើតឡើង តែមិនគួរពោលថា បម្រុងនឹងកើតឡើងក៏មាន ជាអធិបតី
ក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្ន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន
ជាខាងក្នុងក៏មាន ជាខាងក្រៅក៏មាន ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ មាន
អារម្មណ៍ជាខាងក្រៅ មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយ
ការប៉ះពាល់ក៏មាន ។

[១០] ពួកសិក្ខាបទមិនមែនហេតុ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ
ប្រកបដោយហេតុ មិនគួរពោលថា ជាហេតុ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
ហេតុទេ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុ មិនគួរពោលថា
ជាហេតុ ទាំងប្រកបដោយហេតុឡើយ ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែន
ហេតុ មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ។ ពួកសិក្ខាបទ
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យ ត្រូវបច្ច័យតាក់តែង មិនប្រកបដោយការ
ឃើញ មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ មិនមានរូប ជាលោកិយ គួរដឹង
ច្បាស់ដោយវិញ្ញាណណាមួយ មិនគួរដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណណាមួយ ។
ពួកសិក្ខាបទមិនមែនអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ប្រាសចាក
អាសវៈ មិនគួរពោលថាជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈទេ
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនជាអាសវៈ មិនគួរពោលថា ជា
អាសវៈទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង ថាប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនជា
អាសវៈផងឡើយ គឺប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ។

សិក្ខាបទវិភង្កេ បញ្ញាបុច្ឆកំ

នោ សញ្ញាជនា ។ បេ ។ នោ កន្តា ។ បេ ។ នោ
 ឱយា ។ បេ ។ នោ យោតា ។ បេ ។ នោ ដីវណា ។ បេ ។
 នោ បរាមាសា ។ បេ ។ សារម្មណា នោ ចិត្តា ចេត-
 សិកា ចិត្តសម្បយុត្តា ចិត្តសំសដ្ឋា ចិត្តសមុដ្ឋានា
 ចិត្តសហកុដោ ចិត្តានុបរិវត្តិដោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហកុដោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា-
 នុបរិវត្តិដោ ពាហិរា នុចាទា អនុចាទិដ្ឋា ។ នុចា-
 ទានា ។ បេ ។ នោ កិលេសា ។ បេ ។ ន ទស្ស-
 នេន បហាតព្វា ន ការាយ បហាតព្វា ន ទស្សនេន
 បហាតព្វហេតុកា ន ការាយ បហាតព្វហេតុកា
 សវិតក្កា សវិចារា សិយា សប្បវិកិកា សិយា អប្បវិ-
 តិកា សិយា បីតិសហាតតា សិយា ន បីតិសហាតតា
 សិយា សុខសហាតតា សិយា ន សុខសហាតតា
 សិយា ឧបេក្កាសហាតតា សិយា ន ឧបេក្កាសហា-
 តតា កាមាវចរា ន រូចាវចរា ន អរូចាវចរា បរិយា-
 បដ្ឋា អនិយ្យាទិកា អនិយតា សឧត្តរា អរណាតិ ។

បញ្ញាបុច្ឆកំ ។

សិក្ខាបទវិភង្កេ សមត្តោ ។

សិក្ខាបទវិភង្គ បញ្ញាបុច្ឆកៈ

ពួកសិក្ខាបទមិនមែនសញ្ញាជនៈ ។ លេ ។ មិនមែនគន្លុះ ។ លេ ។ មិនមែន
 ឱយៈ ។ លេ ។ មិនមែនយោគៈ ។ លេ ។ មិនមែននីវរណៈ ។ លេ ។ មិន
 មែនបរាមាសៈ ។ លេ ។ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ មិនមែនចិត្ត
 ជាចេតសិក ប្រកបដោយចិត្ត ច្រឡំដោយចិត្ត តាំងឡើងដោយចិត្ត
 កើតជាមួយនឹងចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ច្រឡំទាំងតាំងឡើងដោយចិត្ត
 ច្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត ច្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងប្រ-
 ព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ជាខាងក្រៅ មិនមែនឧបាទា មិនមានកម្ម ប្រកបដោយ
 កិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកទេ ។ ពួកសិក្ខាបទមិនមែនឧបាទាន
 ។ លេ ។ មិនមែនកិលេស ។ លេ ។ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ មិនគួរ
 លះដោយការវនា មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ មានហេតុមិនគួរ
 លះដោយការវនា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិ ក៏មាន មិនមានបីតិ ក៏មាន កើតព្រមដោយ
 បីតិ ក៏មាន មិនកើតព្រមដោយបីតិ ក៏មាន ប្រកបដោយសុខៈ ក៏មាន
 មិនកើតព្រមដោយសុខៈ ក៏មាន កើតព្រមដោយឧបេក្ខា ក៏មាន មិនកើត
 ព្រមដោយឧបេក្ខា ជាភាមាវចរៈ មិនមែនរូបាវចរៈ មិនមែនជាអរូបាវចរៈ
 ជាបរិយាបន្នៈ ជាអនិយ្យានិកៈ ជាអនិយតៈ ជាសឧត្តរៈ ជាអរណៈ ។

ចប់ បញ្ញាបុច្ឆកៈ ។

ចប់ សិក្ខាបទវិភង្គ ។

បដិសម្ពិទាវិកង្កោ

[១១] ចតស្សោ បដិសម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា
ធម្មប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាយ្បដិ-
សម្ពិទា ។ អត្ថេ ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិទា ធម្ម
ញ្ញាណំ ធម្មប្បដិសម្ពិទា តត្រ ធម្មនិរុត្តាកិលាមេ
ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា ញ្ញាលោសុ ញ្ញាណំ បដិ-
កាលាយ្បដិសម្ពិទា ។

[១២] ចតស្សោ បដិសម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា
ធម្មប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាយ្បដិ-
សម្ពិទា ។ ទុក្ខេ ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិទា ទុក្ខសមុ-
ទយេ ញ្ញាណំ ធម្មប្បដិសម្ពិទា ទុក្ខនិរោធ�េ ញ្ញាណំ
អត្ថប្បដិសម្ពិទា ទុក្ខនិរោធតាមិទិយា បដិបទាយ
ញ្ញាណំ ធម្មប្បដិសម្ពិទា តត្រ ធម្មនិរុត្តាកិលាមេ
ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា ញ្ញាលោសុ ញ្ញាណំ បដិ-
កាលាយ្បដិសម្ពិទា ។

បដិសម្មិទាវិភង្គ

[១១] បដិសម្មិទា ២ គឺ អត្ថប្បដិសម្មិទា ធម្មប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា បដិកាណាប្បដិសម្មិទា ។ សេចក្តីដឹងក្នុងអត្ថ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងអត្ថនិងធម៌នោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញាណទាំងឡាយ ឈ្មោះថា បដិកាណាប្បដិសម្មិទា ។

[១២] បដិសម្មិទា ២ គឺ អត្ថប្បដិសម្មិទា ធម្មប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា បដិកាណាប្បដិសម្មិទា ។ សេចក្តីដឹងក្នុងទុក្ខ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹង ក្នុងការកើតឡើងនៃទុក្ខ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការរលត់ទុក្ខ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងអត្ថនិងធម៌នោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញាណទាំងឡាយ ឈ្មោះថា បដិកាណាប្បដិសម្មិទា ។

បដិសម្ពិទ្ធាវិកង្កោ សុត្តន្តភាជនីយំ

[១៣] ចតស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា អត្តប្បដិសម្ពិទ្ធា
 ធម្មប្បដិសម្ពិទ្ធា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា បដិកាលាប្បដិ-
 សម្ពិទ្ធា ។ ហេតុម្ហិ ញ្ញាណំ ធម្មប្បដិសម្ពិទ្ធា
 ហេតុផលេ ញ្ញាណំ អត្តប្បដិសម្ពិទ្ធា តត្រ ធម្មនិរុ-
 ត្តាកិលាបេ ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា ញ្ញាលោសុ
 ញ្ញាណំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទ្ធា ។

[១៤] ចតស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា អត្តប្បដិសម្ពិទ្ធា
 ធម្មប្បដិសម្ពិទ្ធា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា បដិកាលាប្បដិ-
 សម្ពិទ្ធា ។ យេ ធម្មា ជាតា ភូតា សញ្ញាតា និព្វ-
 ត្តា អភិនិព្វត្តា ចាតុភូតា ឥមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាណំ
 អត្តប្បដិសម្ពិទ្ធា យេហិ ធម្មេហិ^(១) តេ ធម្មា ជាតា
 ភូតា សញ្ញាតា និព្វត្តា អភិនិព្វត្តា ចាតុភូតា
 តេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាណំ ធម្មប្បដិសម្ពិទ្ធា តត្រ ធម្ម-
 និរុត្តាកិលាបេ ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា ញ្ញាលោសុ
 ញ្ញាណំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទ្ធា ។

១ ម. យម្ហា ធម្មា ។

បដិសម្មិទាវិភង្គ សុត្តន្តភាជនីយ

[១៣] បដិសម្មិទា ៤ គឺ អត្ថប្បដិសម្មិទា ធម្មប្បដិសម្មិទា
 និរុត្តិប្បដិសម្មិទា បដិកាណប្បដិសម្មិទា ។ សេចក្តីដឹងហេតុ ឈ្មោះថា
 ធម្មប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងផលនៃហេតុ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្មិទា
 សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងធម៌និងអត្ថនោះ ឈ្មោះថា
 និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញ្ញាណទាំងឡាយ ឈ្មោះថា បដិកា-
 ណប្បដិសម្មិទា ។

[១៤] បដិសម្មិទា ៤ គឺ អត្ថប្បដិសម្មិទា ធម្មប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្ប-
 ដិសម្មិទា បដិកាណប្បដិសម្មិទា ។ ធម៌ទាំងឡាយណា កើត ចម្រើន
 លូតលាស់ ដុះដាល ចម្រុះចម្រើន កើតប្រាកដហើយ សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌
 ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្មិទា ធម៌ទាំងឡាយនោះ កើត
 ចម្រើន លូតលាស់ ដុះដាល ចម្រុះចម្រើន កើតប្រាកដហើយ អំពីធម៌
 ទាំងឡាយណា សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិ-
 សម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងអត្ថនិងធម៌នោះ ឈ្មោះ
 ថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញ្ញាណទាំងឡាយ ឈ្មោះថា
 បដិកាណប្បដិសម្មិទា ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១៥] ចតស្សោ បដិសម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា
 ធម្មប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាប្បដិសម្ពិ-
 ទា ។ ជរាមរណោ ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិទា ជរាម-
 រណសមុទយេ ញាណំ ធម្មប្បដិសម្ពិទា ជរាមរណ-
 និរោធន ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិទា ជរាមរណនិរោធន-
 តាមិទិយា បដិបទាយ ញាណំ ធម្មប្បដិសម្ពិទា តត្រ
 ធម្មនិរុត្តាកិលាមេ ញាណំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា ញាលោ-
 សុ ញាណំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។

[១៦] ចតស្សោ បដិសម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា
 ធម្មប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាប្បដិសម្ពិ-
 ទា ។ ជាតិយា ញាណំ ។ មេ ។ ភវេ ញាណំ ។ មេ ។
 ឧទានានេ ញាណំ ។ មេ ។ តណ្ហាយ ញាណំ ។ មេ ។
 វេទនាយ ញាណំ ។ មេ ។ ផស្សេ ញាណំ ។ មេ ។
 សទ្ធាយតនេ ញាណំ ។ មេ ។ ធាមរូមេ ញាណំ
 ។ មេ ។ វិញ្ញាលោ ញាណំ ។ មេ ។ សង្ខារេសុ ញាណំ
 អត្ថប្បដិសម្ពិទា សង្ខារសមុទយេ ញាណំ ធម្មប្ប-
 ដិសម្ពិទា សង្ខារនិរោធន ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិទា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១៥] បដិសម្ពិទា ២ គឺ អត្ថប្បដិសម្ពិទា ធម្មប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិភាណប្បដិសម្ពិទា ។ សេចក្តីដឹងក្នុងជរានិងមរណៈ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការកើតឡើងនៃជរានិងមរណៈ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការរលត់នៃជរា និងមរណៈ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ ទីរលត់នៃជរានិងមរណៈ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុង ការពោល នូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងអត្ថនិងធម៌នោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិ- ប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញាណទាំងឡាយ ឈ្មោះថា បដិភាណ- ប្បដិសម្ពិទា ។

[១៦] បដិសម្ពិទា ២ គឺ អត្ថប្បដិសម្ពិទា ធម្មប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិ- សម្ពិទា បដិភាណប្បដិសម្ពិទា ។ សេចក្តីដឹងក្នុងជាតិ ។ បេ ។ សេចក្តីដឹង ក្នុងភព ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងក្នុងឧបាទាន ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងក្នុងតណ្ហា ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងក្នុងវេទនា ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងក្នុងផស្សៈ ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងក្នុងសឡាយតនៈ ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងក្នុងនាមរូប ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងក្នុងវិញ្ញាណ ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងក្នុងសង្ខារទាំងឡាយ ឈ្មោះ ថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការកើតឡើងនៃសង្ខារ ឈ្មោះថា ធម្ម- ប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការរលត់នៃសង្ខារ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្កេ សុត្តន្តភាជនីយំ

សង្ខារនិរោធកាមិនិយា បដិបទាយ ញាណំ ធម្មប្បដិ-
សម្ពិទា តត្រ ធម្មនិរុត្តាកិលាមេ ញាណំ និរុត្តិប្បដិ-
សម្ពិទា ញាណោសុ ញាណំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។

[១៧] ចតស្សោ បដិសម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា
ធម្មប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាប្បដិស-
ម្ពិទា ។ តត្ថ កតមា ធម្មប្បដិសម្ពិទា ។ ឥធិ ភិក្ខុ
ធម្មំ ជាណាតិ សុត្តំ កេយ្យំ វេយ្យាករណំ កាមំ
ឧទានំ ឥតិរុត្តកំ ជាតកំ អព្ភតធម្មំ វេទល្លំ អយំ
រុច្ចតិ ធម្មប្បដិសម្ពិទា សោ តស្ស តស្សេវ កាសិត-
ស្ស អត្ថំ ជាណាតិ អយំ ឥមស្ស កាសិតស្ស អត្តោ
អយំ ឥមស្ស កាសិតស្ស អត្តោតិ អយំ រុច្ចតិ
អត្ថប្បដិសម្ពិទា តត្រ ធម្មនិរុត្តាកិលាមេ ញាណំ
និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា ញាណោសុ ញាណំ បដិកាលាប្ប-
ដិសម្ពិទា ។

សុត្តន្តភាជនីយំ ។

បដិសម្មិទាវិភង្គ សុត្តន្តភាជនីយ

សេចក្តីដឹងក្នុងបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់នៃសង្ខារ ឈ្មោះថា
ធម្មប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងអត្តនិងធម៌នោះ
ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញ្ញាណទាំងឡាយ ឈ្មោះថា
បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។

[១៧] បដិសម្មិទា ៤ គឺ អត្តប្បដិសម្មិទា ធម្មប្បដិសម្មិទា
និរុត្តិប្បដិសម្មិទា បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។ បណ្តាបដិសម្មិទាទាំង ៤ នោះ
ធម្មប្បដិសម្មិទា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ដឹងនូវធម៌ គឺសុត្តៈ
គេយ្យៈ វេយ្យាករណៈ គាថា ឧទានៈ ឥតិវុត្តកៈ ជាតកៈ អព្វតធម្មៈ
វេទល្លៈ នេះឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្មិទា ភិក្ខុនោះ ដឹងនូវសេចក្តីនៃភាសិត
នោះ ។ ថា នេះសេចក្តីនៃភាសិតនេះ នេះសេចក្តីនៃភាសិតនេះ នេះ
ឈ្មោះថា អត្តប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងអត្តនិង
ធម៌នោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញ្ញាណទាំងឡាយ
ឈ្មោះថា បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។

ចប់ សុត្តន្តភាជនីយ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១៨] ចតស្សោ បដិសម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា
 ធម្មប្បដិសម្ពិទា ជិវុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាប្បដិសម្ពិ-
 ទា ។ កតមេ ធម្មា កុសលា ។ យស្មី សម-
 យេ កាមាវចរំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ
 សោមនស្សសហគតំ ញាណាសម្បយុត្តំ រូបារម្មណំ
 វា ។ បេ ។ ធម្មារម្មណំ វា យំ យំ វា បនាវត្ត
 តស្មី សមយេ ធម្មោ ហោតិ ។ បេ ។ អវិក្ខោចា
 ហោតិ ឥមេ ធម្មា កុសលា ឥមេសុ ធម្មេសុ
 ញាណំ ធម្មប្បដិសម្ពិទា តេសំ វិចារកេ ញាណំ
 អត្ថប្បដិសម្ពិទា យាយ ជិវុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ
 បញ្ញត្តិ ហោតិ តត្រិ ធម្មជិវុត្តាភិលាបេ ញាណំ
 ជិវុត្តិប្បដិសម្ពិទា យេន ញាណោន តានិ ញាណា-
 និ ជាតាតិ ឥមានិ ញាណានិ ឥនមត្តដ្ឋោតកា-
 នីតិ ញាណោសុ ញាណំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។
 ចតស្សោ បដិសម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា ធម្មប្បដិ-
 សម្ពិទា ជិវុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១៨] បដិសម្ពិទា ៤ គឺ អត្ថប្បដិសម្ពិទា ធម្មប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិភាណប្បដិសម្ពិទា ។ ពួកធម៌ជាកុសល តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាភាមាវចរកុសល ច្រឡំដោយសោមនស្សសម្បយុត្តដោយញាណ មានរូបជាអារម្មណ៍ក្តី ។ លេ ។ មានធម៌ជាអារម្មណ៍ក្តី ឬក៏ ប្រារព្ធនូវអារម្មណ៍ណា ។ ហើយកើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ ក៏កើតមាន ។ លេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ ក៏កើតមាននេះពួកធម៌ជាកុសល សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងវិបាកនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងនូវញាណទាំងឡាយថា បុគ្គលដឹងក្នុងញាណទាំងឡាយនោះ ដោយញាណណា ញាណទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាំងអត្ថនេះឲ្យក្តី ឈ្មោះថា បដិភាណប្បដិសម្ពិទា ។ បដិសម្ពិទា ៤ គឺ អត្ថប្បដិសម្ពិទា ធម្មប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិភាណប្បដិសម្ពិទា ។

បដិសម្ពិទារិកង្កេ អភិធម្មភាជនីយំ

កតមេ ធម្មា កុសលា ។ យស្មី សមយេ កាមា-
 រចរំ កុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ សោមនស្សសហ-
 កតំ ញ្ញាណាសម្បយុត្តំ សសង្ខារេន ។ បេ ។ សោម-
 នស្សសហកតំ ញ្ញាណារិប្បយុត្តំ ។ បេ ។ សោមនស្ស-
 សហកតំ ញ្ញាណារិប្បយុត្តំ សសង្ខារេន ។ បេ ។ ឧ-
 បេក្ខាសហកតំ ញ្ញាណាសម្បយុត្តំ ។ បេ ។ ឧបេក្ខា-
 សហកតំ ញ្ញាណាសម្បយុត្តំ សសង្ខារេន ។ បេ ។
 ឧបេក្ខាសហកតំ ញ្ញាណារិប្បយុត្តំ ។ បេ ។ ឧបេក្ខា-
 សហកតំ ញ្ញាណារិប្បយុត្តំ សសង្ខារេន រូចារម្មណំ
 វា ។ បេ ។ ធម្មារម្មណំ វា យំ យំ វា បណាព្ថ តស្មី
 សមយេ ផស្សោ ហោតិ ។ បេ ។ អវិក្ខេហោ ហោតិ
 តមេ ធម្មា កុសលា តមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាណំ ធម្ម-
 ប្បដិសម្ពិទា តេសំ វិចារកេ ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិ-
 ទា យាយ និរុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ
 តត្រិ ធម្មនិរុត្តារិកិលាបេ ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

ពួកធម៌ជាកុសល តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាកាមាវចរកុសល
 ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្បយុត្តដោយញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ
 ។ បេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាកញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយ
 សោមនស្ស ប្រាសចាកញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ បេ ។
 ច្រឡំដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយ
 ឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ បេ ។ ច្រឡំ
 ដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាស
 ចាកញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ មានរូបជាអារម្មណ៍ក្តី ។ បេ ។ មានធម៌
 ជាអារម្មណ៍ក្តី ឬក៏ ប្រារព្ធនូវអារម្មណ៍ណា ៗ ហើយកើតឡើង ក្នុងសម័យ
 នោះ ផស្សៈ ក៏កើតមាន ។ បេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ ក៏កើត
 មាន នេះពួកធម៌ជាកុសល សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា
 ធម្មប្បដិសម្ពិទ្ធា សេចក្តីដឹងក្នុងវិបាកនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា
 អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តី
 ដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

យេន ញាណេន តានិ ញាណានិ ជាតតិ ឥមាទិ
 ញាណានិ ឥទមត្តុដ្ឋោតកានីតិ ញាណេសុ ញាណំ
 បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។ ចតស្សោ បដិសម្ពិទា អត្ត-
 ប្បដិសម្ពិទា ធម្មប្បដិសម្ពិទា ជិវុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិ-
 កាលាប្បដិសម្ពិទា ។ កតមេ ធម្មា កុសលា ។
 យស្មី សមយេ រូបបត្តិយា មក្កំ ភាវេតិ វិវិច្ឆេ
 កាមេហិ ។ បេ ។ បបមំ ណានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ
 បបរីកសិណំ តស្មី សមយេ ធស្សោ ហោតិ ។ បេ ។
 អវិក្ខេចោ ហោតិ ឥមេ ធម្មា កុសលា ឥមេសុ
 ធម្មេសុ ញាណំ ធម្មប្បដិសម្ពិទា តេសំ វិចារកេ
 ញាណំ អត្តប្បដិសម្ពិទា យាយ ជិវុត្តិយា តេសំ
 ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ តត្រ ធម្មជិវុត្តាកិលាបេ ញាណំ
 ជិវុត្តិប្បដិសម្ពិទា យេន ញាណេន តានិ ញាណា-
 និ ជាតតិ ឥមាទិ ញាណានិ ឥទមត្តុដ្ឋោតកា-
 នីតិ ញាណេសុ ញាណំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សេចក្តីដឹងក្នុងញ្ញាណទាំងឡាយថា បុគ្គលដឹងនូវញ្ញាណទាំងឡាយនោះ
 ដោយញ្ញាណណា ញ្ញាណទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាំងអត្តនេះឲ្យភ្លឺ
 ឈ្មោះថា បដិភាណប្បដិសម្ភិទា ។ បដិសម្ភិទា ៤ គឺ អត្តប្បដិសម្ភិទា
 ធម្មប្បដិសម្ភិទា និរុត្តិប្បដិសម្ភិទា បដិភាណប្បដិសម្ភិទា ។ ពួកធម៌ជា
 កុសល តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា បុគ្គលចម្រើននូវមគ្គ ដើម្បី
 កើតក្នុងរូបភព ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។ ចូលកាន់បឋមជ្ឈាន
 មានបឋវីកសិណ (ជាអារម្មណ៍) ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ ក៏កើតមាន
 ។ បេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ ក៏កើតមាន នេះពួកធម៌ជាកុសល
 សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្ភិទា សេចក្តីដឹងក្នុង
 វិបាកនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា អត្តប្បដិសម្ភិទា បញ្ញត្តិនៃធម៌
 ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុង
 និរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្ភិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញ្ញាណទាំងឡាយថា
 បុគ្គលដឹងនូវញ្ញាណទាំងឡាយនោះដោយញ្ញាណណា ញ្ញាណទាំងឡាយ
 នេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាំងអត្តនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា បដិភាណប្បដិសម្ភិទា ។

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្គេ អភិធម្មភាជនីយំ

ចតស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា ធម្មប្បដិសម្ពិ-
 ទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា បដិកាលាប្បដិសម្ពិទ្ធា ។ កត-
 មេ ធម្មា កុសលា ។ យស្មី សមយេ អរូប្បបត្តិយា
 មត្តំ ភាវេតិ សព្វសោ អាភិញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម
 នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនសញ្ញាសហគតំ សុខស្ស ច
 បហាណ ។ បេ ។ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ
 តស្មី សមយេ ធស្សោ ហោតិ ។ បេ ។ អវិក្ខេចា
 ហោតិ ឥមេ ធម្មា កុសលា ឥមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាណំ
 ធម្មប្បដិសម្ពិទ្ធា តេសំ វិចាកេ ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិ-
 សម្ពិទ្ធា យាយ និរុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ
 ហោតិ តត្រ ធម្មនិរុត្តាកិលាបេ ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិ-
 សម្ពិទ្ធា យេន ញ្ញាលោន តានិ ញ្ញាលានិ ជាតាតិ
 ឥមាទិ ញ្ញាលានិ ឥនមត្តជ្ជោតកានីតិ ញ្ញាលោសុ
 ញ្ញាណំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទ្ធា ។ ចតស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា
 អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា ធម្មប្បដិសម្ពិទ្ធា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា
 បដិកាលាប្បដិសម្ពិទ្ធា ។ កតមេ ធម្មា កុសលា ។

បដិសម្មិទាវិកង្កេ អភិធម្មភាជនីយ

បដិសម្មិទា ៤ គឺ អត្តប្បដិសម្មិទា ធម្មប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា
 បដិកាណប្បដិសម្មិទា ។ ពួកធម៌ជាកុសល តើដូចម្តេច ។ ក្នុង
 សម័យណា បុគ្គលចម្រើននូវមគ្គ ដើម្បីកើតក្នុងអរូបភព ព្រោះកិរិយា
 កន្លងនូវអាកិញ្ញញ្ញាយតនៈ ដោយប្រការទាំងពួង ហើយលះបង់
 នូវសុខផង ។ បេ ។ ចូលកាន់ចតុត្ថជ្ឈាន ប្រកបដោយនេវសញ្ញា-
 នាសញ្ញាយតនសញ្ញា ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ ក៏កើតមាន ។ បេ ។
 សេចក្តីមិនរាយមាយ ក៏កើតមាន នេះពួកធម៌ជាកុសល សេចក្តីដឹងក្នុង
 ធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងវិបាកនៃធម៌
 ទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា អត្តប្បដិសម្មិទា បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ
 ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ
 ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញាណទាំងឡាយថា បុគ្គល
 ដឹងនូវញាណទាំងឡាយនោះ ដោយញាណណា ញាណទាំងឡាយ
 នេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាំងអត្តនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា បដិកាណប្បដិសម្មិទា ។
 បដិសម្មិទា ៤ គឺ អត្តប្បដិសម្មិទា ធម្មប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្បដិ-
 សម្មិទា បដិកាណប្បដិសម្មិទា ។ ពួកធម៌ជាកុសល តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ ឈានំ កាវេតិ និយ្យា-
 និកំ អបចយកាមី ទិដ្ឋិតតានំ បហានាយ បឋ-
 មាយ ភូមិយា បត្តិយា វិច្ឆេវ កាមេហិ ។ បេ ។
 បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ ទុក្ខាបដិបទំ
 ទន្ធាភិញ្ញំ តស្មី សមយេ ផស្ស្យា ហោតិ ។ បេ ។
 អវិក្ខេចោ ហោតិ ឥមេ ធម្មា កុសលា ឥមេសុ
 ធម្មេសុ ញ្ញាណំ ធម្មប្បដិសម្ពិទា តេសំ វិចារកេ
 ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិទា យាយ និរុត្តិយា តេសំ
 ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ តត្រ ធម្មនិរុត្តាភិលាបេ
 ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា យេន ញ្ញាលោន តានិ
 ញ្ញាលានិ ជានាតិ ឥមានិ ញ្ញាលានិ ឥទមត្តដ្ឋោ-
 តកានីតិ ញ្ញាលោសុ ញ្ញាណំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។

[១៧] ចតស្ស្យា បដិសម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា
 ធម្មប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលា-
 ប្បដិសម្ពិទា ។ កតមេ ធម្មា អកុសលា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ក្នុងសម័យណា បុគ្គលចម្រើននូវលោកុត្តរជ្ឈាន ជានិយ្យានិកធម៌ ដល់នូវ
 ការមិនសន្សំ (នូវកិលេសវដ្តៈ) ដើម្បីលះបង់នូវទិដ្ឋិទាំងឡាយ ដើម្បី
 ដល់នូវបឋមភូមិ ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។ ចូលកាន់បឋ-
 មជ្ឈាន ជាទុក្ខាបដិបទាទន្ធាភិញ្ញា ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ ក៏កើតមាន
 ។ បេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ ក៏កើតមាន នេះពួកធម៌អកុសល
 សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹង
 ក្នុងវិបាក នៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា បញ្ញត្តិ
 នៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវ
 ធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុង
 ញាណទាំងឡាយថា បុគ្គលដឹងនូវញាណទាំងឡាយនោះ ដោយញាណ
 ណា ញាណទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាំងអត្ថនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា
 បដិកាណប្បដិសម្ពិទា ។

[១៧] បដិសម្ពិទា ៤ គឺ អត្ថប្បដិសម្ពិទា ធម្មប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិ-
 ប្បដិសម្ពិទា បដិកាណប្បដិសម្ពិទា ។ ពួកធម៌អកុសល តើដូចម្តេច ។

បដិសម្ពិទារិកង្កេ អភិធម្មភាជនីយំ

យស្មី សមយេ អកុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ សោម-
 នស្សសហកតំ ទិដ្ឋិតតសម្បយុត្តំ រូចារម្មណំ វា ។
 បេ ។ ធម្មារម្មណំ វា យំ យំ បណាព្ថ តស្មី សមយេ
 ផស្សោ ហោតិ ។ បេ ។ អវិក្ខោទោ ហោតិ ឥមេ ធម្មា
 អកុសលា ឥមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាណំ ធម្មប្បដិ-
 សម្ពិទា តេសំ វិទាកេ ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិទា
 យាយ និរុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ តត្រ
 ធម្មនិរុត្តាកិលាបេ ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា យេន
 ញ្ញាលោន តានិ ញ្ញាលានិ ជានាតិ ឥមានិ ញ្ញាលានិ
 ឥទមត្តដ្ឋោតកានីតិ ញ្ញាលោសុ ញ្ញាណំ បដិកាលា-
 ប្បដិសម្ពិទា ។ ចតស្សោ បដិសម្ពិទា អត្ថប្បដិស-
 ម្ពិទា ធម្មប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាប្ប-
 ដិសម្ពិទា ។ កតមេ ធម្មា អកុសលា ។ យស្មី
 សមយេ អកុសលំ ចិត្តំ ឧប្បន្នំ ហោតិ សោមន-
 ស្សសហកតំ ទិដ្ឋិតតសម្បយុត្តំ សសដ្ឋារេន ។ បេ ។

បដិសម្មិទាវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាអកុសល ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្បយុត្ត
ដោយទិដ្ឋិ មានរូបជាអារម្មណ៍ក្តី ។ បេ ។ មានធម៌ជាអារម្មណ៍ក្តី ឬក៏
ប្រារព្ធនូវអារម្មណ៍ណា ។ ហើយកើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ
ក៏កើតមាន ។ បេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ ក៏កើតមាន នេះពួកធម៌ជា
អកុសល សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្មិទា
សេចក្តីដឹងក្នុងវិបាកនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្មិទា
បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោល
នូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុង
ញាណទាំងឡាយថា បុគ្គលដឹងនូវញាណទាំងឡាយនោះ ដោយ
ញាណណា ញាណទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ចាំងអត្តនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះ
ថា បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។ បដិសម្មិទា ៤ គឺ អត្ថប្បដិសម្មិទា ធម្ម-
ប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។ ពួកធម៌ជា
អកុសល តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាអកុសល ច្រឡំដោយ
សោមនស្ស សម្បយុត្តដោយទិដ្ឋិ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សោមនស្សសហគតំ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តំ ។ បេ ។ សោម-
នស្សសហគតំ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តំ សសង្ខារេន ។ បេ ។
ឧបេក្ខាសហគតំ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តំ ។ បេ ។ ឧបេក្ខា-
សហគតំ ទិដ្ឋិកតសម្បយុត្តំ សសង្ខារេន ។ បេ ។
ឧបេក្ខាសហគតំ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តំ ។ បេ ។ ឧបេក្ខា-
សហគតំ ទិដ្ឋិកតវិប្បយុត្តំ សសង្ខារេន ។ បេ ។ ទោម-
នស្សសហគតំ បដិយសម្បយុត្តំ ។ បេ ។ ទោមនស្ស-
សហគតំ បដិយសម្បយុត្តំ សសង្ខារេន ។ បេ ។ ឧបេ-
ក្ខាសហគតំ វិចិកិច្ចាសម្បយុត្តំ ។ បេ ។ ឧបេក្ខា-
សហគតំ ឧទ្ធច្ចសម្បយុត្តំ រូបារម្មណំ វា ។ បេ ។
ធម្មារម្មណំ វា យំ យំ វា បដារព្ព តស្មី សមយេ
ផស្សោ ហោតិ ។ បេ ។ អវិក្ខោចោ ហោតិ ឥមេ
ធម្មា អកុសលា ឥមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាណំ ធម្មប្បដិ-
សម្មិទា តេសំ វិចារកេ ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិសម្មិទា
យាយ ជិវុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាកទិដ្ឋិ ។ លេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស
 ប្រាសចាកទិដ្ឋិ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ លេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា
 សម្បយុត្តដោយទិដ្ឋិ ។ លេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយទិដ្ឋិ
 ប្រកបដោយសង្ខារ ។ លេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកទិដ្ឋិ ។ លេ ។
 ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកទិដ្ឋិ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ លេ ។
 ច្រឡំដោយទោមនស្ស សម្បយុត្តដោយបដិមៈ ។ លេ ។ ច្រឡំដោយ
 ទោមនស្ស សម្បយុត្តដោយបដិមៈ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ លេ ។ ច្រ-
 ឡំដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយវិចិកិត្វា ។ លេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា
 សម្បយុត្តដោយឧទ្ធច្ចៈ មានរូបជាអារម្មណ៍ក្តី ។ លេ ។ មានធម៌ជា
 អារម្មណ៍ក្តី ឬក៏ ប្រារព្ធនូវអារម្មណ៍ណា ។ ហើយកើតឡើង ក្នុង
 សម័យនោះ ផស្សៈ ក៏កើតមាន ។ លេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ
 ក៏កើតមាន នេះពួកធម៌ជាអកុសល សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ
 ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងវិបាកនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ
 ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្គេ អភិធម្មភាជនីយំ

តត្រិ ធម្មនិរុត្តាភិលាមេ ញាណំ ជិរុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា
យេន ញាណោន តានិ ញាណានិ ជាតតិ ឥមាជិ
ញាណានិ ឥទមត្តុដ្ឋោតកាជិតិ ញាណោសុ ញាណំ
បដិភាណាប្បដិសម្ពិទ្ធា ។

[២០] តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា
ជិរុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា បដិភាណាប្បដិសម្ពិទ្ធា ។ កតមេ
ធម្មា អព្យាកតា ។ យស្មី សមយេ កាមាវចរស្ស
កុសលស្ស កម្មស្ស កតត្តា ឧបចិតត្តា វិចាកំ
ចក្កុវិញ្ញាណំ ឧប្បន្នំ ហោតិ ឧបេក្ខាសហគតំ រូចា-
រម្មណំ តស្មី សមយេ ធស្សោ ហោតិ វេទនា
ហោតិ សញ្ញា ហោតិ ចេតនា ហោតិ ចិត្តំ ហោតិ
ឧបេក្ខា ហោតិ ចិត្តស្ស ឯកក្កតា ហោតិ មនិទ្ធិយំ
ហោតិ ឧបេក្ខិទ្ធិយំ ហោតិ ដីវិតិទ្ធិយំ ហោតិ
យេន វា បន តស្មី សមយេ អញ្ញេបិ អត្ថិ បដិច្ច
សមុប្បដ្ឋា អរូបិណោ ធម្មា ឥមេ ធម្មា អព្យា-
កតា ឥមេសុ ធម្មេសុ ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា

បដិសម្ពិទាវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិ-
សម្ពិទា ។ សេចក្តីដឹងក្នុងញ្ញាណទាំងឡាយថា បុគ្គលដឹងនូវញ្ញាណទាំង-
ឡាយនោះ ដោយញ្ញាណណា ញ្ញាណទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតិ
ញ៉ាំងអត្តនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា បដិភាណប្បដិសម្ពិទា ។

[២០] បដិសម្ពិទា ៣ គឺ អត្តប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិភា-
ណប្បដិសម្ពិទា ។ ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា
ចក្ខុវិញ្ញាណជាវិបាក ព្រោះកម្មជាភាមាវចរកុសល ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ
សន្សំហើយ ជាចក្ខុវិញ្ញាណ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា មានរូបជាអារម្មណ៍
កើតឡើងហើយ ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ កើតមាន វេទនា កើតមាន
សញ្ញា កើតមាន ចេតនា កើតមាន ចិត្ត កើតមាន ឧបេក្ខា កើតមាន ចិត្ត-
កត្តតា កើតមាន មនិន្ទ្រិយ កើតមាន ឧបេក្ខិន្ទ្រិយកើតមាន ជីវិតិន្ទ្រិយ
កើតមាន ឬក៏ ក្នុងសម័យនោះ ធម៌ទាំងឡាយដទៃណា មិន
មានរូបអាស្រ័យនឹងគ្នា ហើយកើតឡើង ក៏កើតមាន នេះពួកធម៌
ជាអព្យាក្រឹត សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អត្តប្បដិសម្ពិទា

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

យាយ និរុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ តត្រ
 ធម្មនិរុត្តាកិលាបេ ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បជិសម្ពិទា យេន
 ញ្ញាលោន តានិ ញ្ញាលានិ ជានាតិ ឥមាទិ ញ្ញាលា-
 និ ឥទមត្តដ្ឋោតកានីតិ ញ្ញាលោសុ ញ្ញាណំ បដិកា-
 ណាប្បជិសម្ពិទា ។ តិស្សេ បដិសម្ពិទា អត្ថប្បជិ-
 សម្ពិទា និរុត្តិប្បជិសម្ពិទា បដិកាណាប្បជិសម្ពិទា ។
 កតមេ ធម្មា អព្យាកតា ។ យស្មី សមយេ កាមា-
 វចរស្ស កុសលស្ស កម្មស្ស កតត្តា ឧបចិតត្តា
 វិទាកំ សោតវិញ្ញាណំ ឧប្បន្នំ ហោតិ ឧបេក្ខាសហ-
 កតំ សន្ធារម្មណំ ។ បេ ។ យានវិញ្ញាណំ ឧប្បន្នំ
 ហោតិ ឧបេក្ខាសហកតំ កន្ធារម្មណំ ។ បេ ។ ជិវ្ហាវិ-
 ញ្ញាណំ ឧប្បន្នំ ហោតិ ឧបេក្ខាសហកតំ រសារម្មណំ
 ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ ឧប្បន្នំ ហោតិ សុខសហកតំ
 ដោដ្ឋញ្ញារម្មណំ តស្មី សមយេ ផស្សេ ហោតិ
 វេទនា ហោតិ សញ្ញា ហោតិ ចេតនា ហោតិ ចិត្តំ
 ហោតិ សុខំ ហោតិ ចិត្តស្ស ឯកកត្តា ហោតិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោល
 នូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុង
 ញាណទាំងឡាយថា បុគ្គលដឹងនូវញាណទាំងឡាយនោះ ដោយញាណ
 ណា ញាណទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាំងអត្តនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា
 បដិកាណប្បដិសម្ពិទា ។ បដិសម្ពិទា ៣ គឺ អត្តប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិ-
 សម្ពិទា បដិកាណប្បដិសម្ពិទា ។ ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។
 ក្នុងសម័យណា សោតវិញ្ញាណ ជាវិបាក ព្រោះកម្មជាភាមាវចរកុសល
 ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ សន្សំហើយ ជាសោតវិញ្ញាណ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា
 មានសំឡេងជាអារម្មណ៍ កើតឡើងហើយ ។ បេ ។ ឃានវិញ្ញាណ ច្រឡំ
 ដោយឧបេក្ខា មានក្លិនជាអារម្មណ៍ កើតឡើងហើយ ។ បេ ។ ជិវ្ហាវិញ្ញាណ
 ច្រឡំដោយឧបេក្ខា មានរសជាអារម្មណ៍ កើតឡើងហើយ ។ បេ ។ កាយ-
 វិញ្ញាណ ច្រឡំដោយសុខ មានផ្សព្វជាអារម្មណ៍ កើតឡើងហើយ
 ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ កើតមាន វេទនា កើតមាន សញ្ញា កើតមាន
 ចេតនា កើតមាន ចិត្ត កើតមាន សុខ កើតមាន ចិត្តកក្កតា កើតមាន

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្គេ អភិធម្មភាជនីយំ

មនិទ្ធិយំ ហោតិ សុខិទ្ធិយំ ហោតិ ដីវិតិទ្ធិយំ
 ហោតិ យេ វា បន តស្មី សមយេ អញ្ញេបិ
 អត្ថិ បដិច្ចសមុប្បដ្ឋា អរូបិនោ ធម្មា ឥមេ ធម្មា
 អព្យាកតា ឥមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិ-
 សម្ពិទ្ធា យាយ និរុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ
 ហោតិ តត្រ ធម្មនិរុត្តាកិលាបេ ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិ-
 សម្ពិទ្ធា យេន ញ្ញាលោន តានិ ញ្ញាលានិ ជានាតិ
 ឥមានិ ញ្ញាលានិ ឥនមត្តដ្ឋោតកានីតិ ញ្ញាលោសុ
 ញ្ញាណំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទ្ធា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា
 អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា បដិកាលាប្បដិ-
 សម្ពិទ្ធា ។ កតមេ ធម្មា អព្យាកតា ។ យស្មី
 សមយេ កាមាវចរស្ស កុសលស្ស កម្មស្ស
 កតត្តា ឧបចិតត្តា វិចាកា មនោនាតុ ឧប្បដ្ឋា
 ហោតិ ឧបេក្ខាសហកតា រូចារម្មណា វា ។ បេ ។
 ដោដ្ឋញ្ញារម្មណា វា យំ យំ វា បនាវត្ត តស្មី សមយេ
 ផស្សោ ហោតិ វេទនា ហោតិ សញ្ញា ហោតិ

បដិសម្មិទាវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

មនិទ្រិយ កើតមាន សុខិទ្រិយ កើតមាន ជីវិតិទ្រិយ កើតមាន
 ឬក៏ ក្នុងសម័យនោះ ធម៌ទាំងឡាយដទៃណា មិនមានរូប អាស្រ័យ
 នឹងគ្នាហើយកើតឡើង ក៏កើតមាន នេះពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត សេចក្តី
 ដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្មិទា បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំង-
 ឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុង
 និរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញាណទាំងឡាយ
 ថា បុគ្គលដឹងនូវញាណទាំងឡាយនោះ ដោយញាណណា ញាណទាំង-
 ឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាំងអត្ថនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា បដិភាណប្ប-
 ដិសម្មិទា ។ បដិសម្មិទា ៣ គឺ អត្ថប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា
 បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។ ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។
 ក្នុងសម័យណា មនោធាតុ ជាវិបាក ព្រោះកម្មជាកាមាវចរកុសល
 ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ សន្សំហើយ ជាមនោធាតុ ច្រឡំដោយ
 ឧបេក្ខាមានរូបជាអារម្មណ៍ក្តី ។ បេ ។ មានផ្សព្វ ជាអារម្មណ៍ក្តី
 ឬក៏ ប្រារព្ធនូវអារម្មណ៍ណា ។ ហើយកើតឡើង ក្នុងសម័យ
 នោះ ផស្សៈ កើតមាន វេទនា កើតមាន សញ្ញា កើតមាន

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ចេតនា ហោតិ ចិត្តំ ហោតិ វិតក្កោ ហោតិ វិចារោ
 ហោតិ ឧបេក្ខា ហោតិ ចិត្តស្ស ឯកក្កតា ហោតិ
 មនិទ្ធិយំ ហោតិ ឧបេក្ខិទ្ធិយំ ហោតិ ដីវិតិទ្ធិយំ
 ហោតិ យេ វា បន តស្មី សមយេ អញ្ញេបិ
 អត្ថិ បដិច្ចសមុប្បន្នា អរូបិណោ ធម្មា ឥមេ ធម្មា
 អព្យាកតា ឥមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាណំ អត្ថប្ប-
 ដិសម្ពិទា យាយ និរុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ
 ហោតិ តត្រ ធម្មនិរុត្តាកិលាបេ ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិ-
 សម្ពិទា យេន ញ្ញាលោន តានិ ញ្ញាលានិ ជានាតិ
 ឥមាទិ ញ្ញាលានិ ឥនមត្តដ្ឋោតកានីតិ ញ្ញាលោសុ
 ញ្ញាណំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។ តិស្សោ បដិ-
 សម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកា-
 លាប្បដិសម្ពិទា ។ កតមេ ធម្មា អព្យាកតា ។
 យស្មី សមយេ កាមាវចរស្ស កុសលស្ស កម្មស្ស
 កតត្តា ឧបចិតត្តា វិចារកា មនោវិញ្ញាណាទតុ
 ឧប្បន្នា ហោតិ សោមនស្សសហកតា រូចារម្មណា
 វា ។ បេ ។ ធម្មារម្មណា វា យំ យំ វា បនារត្ត

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ចេតនា កើតមាន ចិត្ត កើតមាន វិតក្កៈ កើតមាន វិចារៈ កើត
 មាន ឧបេក្ខា កើតមាន ចិត្តកក្កតា កើតមាន មនិទ្រូយ កើតមាន
 ឧបេក្ខិទ្រូយ កើតមាន ជីវិតិទ្រូយ កើតមាន ឬក៏ ក្នុងសម័យនោះ
 ធម៌ទាំងឡាយដទៃណា មិនមានរូប អាស្រ័យនឹងគ្នាហើយកើតឡើង
 ក៏កើតមាន នេះពួកធម៌ ជាអព្យាក្រឹត សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ
 ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា
 សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្ប-
 ដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញ្ញាណទាំងឡាយថា បុគ្គលដឹងនូវញ្ញាណទាំង-
 ឡាយនោះ ដោយញ្ញាណណា ញ្ញាណទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតញ្ញាំង
 អត្ថនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា បដិកាណប្បដិសម្ពិទា ។ បដិសម្ពិទា ៣ គឺ
 អត្ថប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាណប្បដិសម្ពិទា ។ ពួកធម៌ជា
 អព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា មនោវិញ្ញាណធាតុ ជាវិបាក
 ព្រោះកម្មជាភាវវចរកុសល ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ សន្សំហើយ ជាមនោ-
 វិញ្ញាណធាតុ ច្រឡំដោយសោមនស្ស មានរូបជាអារម្មណ៍ភ្លឺ ។ បេ ។
 មានធម៌ជាអារម្មណ៍ភ្លឺ ឬក៏ ប្រារព្ធនូវអារម្មណ៍ណាមួយ ហើយកើតឡើង

បដិសម្ពិទាវិភង្គេ អភិធម្មភាជនីយំ

តស្មី សមយេ ផស្សោ ហោតិ វេទនា ហោតិ
 សញ្ញា ហោតិ ចេតនា ហោតិ ចិត្តំ ហោតិ វិតក្កោ
 ហោតិ វិចារោ ហោតិ បីតិ ហោតិ សុខំ ហោតិ
 ចិត្តស្ស ឯកក្កតា ហោតិ មនិទ្ធិយំ ហោតិ សោម-
 នស្សិទ្ធិយំ ហោតិ ដីវិតិទ្ធិយំ ហោតិ យេ វា បន
 តស្មី សមយេ អញ្ញេបិ អត្ថិ បដិច្ចសមុប្បន្នា អរូបិណោ
 ធម្មា ឥមេ ធម្មា អព្យាកតា ឥមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាលំ
 អត្ថប្បដិសម្ពិទា យាយ និរុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ
 ហោតិ តត្រិ ធម្មនិរុត្តាកិលាមេ ញ្ញាលំ និរុត្តិប្ប-
 ដិសម្ពិទា យេន ញ្ញាលោន តានិ ញ្ញាលានិ ជា-
 នាតិ ឥមានិ ញ្ញាលានិ ឥនមត្តដ្ឋោតកានីតិ ញ្ញា-
 លោសុ ញ្ញាលំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។ តិស្សោ
 បដិសម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិ-
 កាលាប្បដិសម្ពិទា ។ កតមេ ធម្មា អព្យាកតា ។
 យស្មី សមយេ កាមាវចរស្ស កុសលស្ស កម្មស្ស
 កតត្តា ឧបចិតត្តា វិចារកា មនោវិញ្ញាលាទាតុ

បដិសម្មិទាវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ កើតមាន វេទនា កើតមាន សញ្ញា កើត
 មាន ចេតនា កើតមាន ចិត្ត កើតមាន វិតក្កៈ កើតមាន វិចារៈ
 កើតមាន បីតិ កើតមាន សុខ កើតមាន ចិត្តកក្កតា កើតមាន
 មនិទ្រ្ទិយ កើតមាន សោមនស្សទ្រ្ទិយ កើតមាន ជីវិតទ្រ្ទិយ កើត
 មាន ឬក៏ ក្នុងសម័យនោះ ធម៌ទាំងឡាយដទៃ ណា មិនមានរូប
 អាស្រ័យនឹងគ្នាហើយកើតឡើង ក៏កើតមាន នេះពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត
 សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្មិទា បញ្ញត្តិនៃ
 ធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ
 ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញាណទាំង-
 ឡាយថា បុគ្គល ដឹងនូវញាណទាំងឡាយនោះ ដោយញាណណា
 ញាណទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាំងអត្ថនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា បដិ-
 ភាណប្បដិសម្មិទា ។ បដិសម្មិទា ៣ គឺ អត្ថប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្បដិ-
 សម្មិទា បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។ ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។ ក្នុង
 សម័យណា មនោវិញ្ញាណធាតុ ជាវិបាក ព្រោះកម្មជាកាមាវចរកុសល

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ឧប្បន្នា ហោតិ ឧបេក្ខាសហគតា រូចារម្មណា វា
 ។ បេ ។ ធម្មារម្មណា វា យំ យំ វា បដាវត្ត តស្មី
 សមយេ ផស្ស្កា ហោតិ វេទនា ហោតិ សញ្ញា
 ហោតិ ចេតនា ហោតិ ចិត្តំ ហោតិ វិតក្កោ ហោតិ
 វិចារោ ហោតិ ឧបេក្ខា ហោតិ ចិត្តស្ស ឯកក្កតា
 ហោតិ មនិទ្ធិយំ ហោតិ ឧបេក្ខិទ្ធិយំ ហោតិ
 ដិវិតិទ្ធិយំ ហោតិ យេ វា បន តស្មី សមយេ
 អញ្ញាបិ អត្ថិ បដិច្ចសមុប្បន្នា អរូបិណោ ធម្មា ឥមេ
 ធម្មា អព្យាកតា ឥមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាណំ អត្ថប្ប-
 ដិសម្ពិទា យាយ ជិវុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ
 ហោតិ តត្រិ ធម្មជិវុត្តាភិលាបេ ញ្ញាណំ ជិវុត្តិប្ប-
 ដិសម្ពិទា យេន ញ្ញាលោន តានិ ញ្ញាណានិ ជាតាតិ
 ឥមាទិ ញ្ញាណានិ ឥនមត្តដ្ឋោតកាដីតិ ញ្ញាលោសុ
 ញ្ញាណំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។ តិស្ស្កា បដិស-
 ម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា ជិវុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលា-
 ប្បដិសម្ពិទា ។ កតមេ ធម្មា អព្យាកតា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ សន្សំហើយ ជាមនោវិញ្ញាណធាតុ ច្រឡំដោយ
 ឧបេក្ខា មានរូបជាអារម្មណ៍ក្តី ។ បេ ។ មានធម៌ជាអារម្មណ៍ក្តី ឬក៏ ប្រារព្ធ
 នូវអារម្មណ៍ណា ។ ហើយកើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ កើត
 មាន វេទនា កើតមាន សញ្ញា កើតមាន ចេតនា កើតមាន ចិត្ត
 កើតមាន វិតក្កៈ កើតមាន វិចារៈ កើតមាន ឧបេក្ខា កើតមាន ចិត្ត-
 កក្កតា កើតមាន មនិន្ទ្រិយ កើតមាន ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ កើតមាន ជីវិ-
 តិន្ទ្រិយ កើតមាន ឬក៏ ក្នុងសម័យនោះ ធម៌ទាំងឡាយដទៃណា មាន
 រូបអាស្រ័យនឹងគ្នាហើយកើតឡើង ក៏កើតមាន នេះពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត
 សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្មិទា បញ្ញត្តិនៃធម៌
 ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹង ក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ
 ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញ្ញាណទាំង-
 ឡាយថា បុគ្គលដឹងនូវញ្ញាណទាំងឡាយនោះ ដោយញ្ញាណណា ញ្ញាណ
 ទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាណអត្ថនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា បដិសាណា-
 ប្បដិសម្មិទា ។ បដិសម្មិទា ៣ គឺ អត្ថប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្បដិសម្មិ-
 ទា បដិសាណាប្បដិសម្មិទា ។ ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្កេ អភិធម្មភាជនីយំ

យស្មី សមយេ កាមាវចរស្ស កុសលស្ស កម្មស្ស
 កតត្តា ឧបចិតត្តា វិចាកា មនោវិញ្ញាណធាតុ ឧប្បដ្ឋា
 ហោតិ សោមនស្សសហគតា ញាណសម្បយុត្តា
 ។ បេ ។ សោមនស្សសហគតា ញាណសម្បយុត្តា ស-
 សង្ខារេន ។ បេ ។ សោមនស្សសហគតា ញាណវិប្បយុត្តា
 ។ បេ ។ សោមនស្សសហគតា ញាណវិប្បយុត្តា
 សសង្ខារេន ។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតា ញាណសម្ប-
 យុត្តា ។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតា ញាណសម្បយុត្តា
 សសង្ខារេន ។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតា ញាណវិប្ប-
 យុត្តា ។ បេ ។ ឧបេក្ខាសហគតា ញាណវិប្បយុត្តា
 សសង្ខារេន រូចារម្មណា វា ។ បេ ។ ធម្មារម្មណា
 វា យំ យំ វា បដារព្ព តស្មី សមយេ ផស្សោ
 ហោតិ ។ បេ ។ អវិក្ខេចោ ហោតិ ឥមេ ធម្មា
 អព្យាកតា ឥមេសុ ធម្មេសុ ញាណំ អត្ថប្បដិស-
 ម្ពិទា យាយ និរុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ
 តត្រិ ធម្មនិរុត្តាកិលាបេ ញាណំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា

បដិសម្មិទាវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

ក្នុងសម័យណា មនោវិញ្ញាណធាតុ ជាវិបាក ព្រោះកម្មជាភាមាវចរ-
 កុសល ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ សន្សំហើយ ជាធាតុច្រឡំដោយសោម-
 នស្ស សម្បយុត្តដោយញ្ញាណ ។ លេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស
 សម្បយុត្តដោយញ្ញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ លេ ។ ច្រឡំដោយ
 សោមនស្ស ប្រាសចាកញ្ញាណ ។ លេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស
 ប្រាសចាកញ្ញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ លេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា
 សម្បយុត្តដោយញ្ញាណ ។ លេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយ
 ញ្ញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ លេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាស
 ចាកញ្ញាណ ។ លេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកញ្ញាណ ប្រកប
 ដោយសង្ខារ មានរូបជាអារម្មណ៍ក្តី ។ លេ ។ មានធម៌ជាអារម្មណ៍ក្តី
 ឬក៏ ប្រារព្ធនូវអារម្មណ៍ណា ៗ ហើយកើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ
 ផស្សៈ កើតមាន ។ លេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ កើតមាន នេះពួក
 ធម៌ជាអព្យាក្រឹត សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អត្ថប្ប-
 ដិសម្មិទា បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹង
 ក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

យេន ញ្ញាលោន តានិ ញ្ញាលានិ ជាតតិ ឥមាជិ
 ញ្ញាលានិ ឥទមត្តដ្ឋោតកានីតិ ញ្ញាលោសុ ញ្ញាលំ
 បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទា
 អត្ថប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាប្បដិ-
 សម្ពិទា ។ កតមេ ធម្មា អព្យាកតា ។ យស្មី
 សមយេ រូប្យបត្តិយា មត្តំ កាវេតិ វិវិច្ឆេវ កាមេ-
 ហិ ។ បេ ។ បបមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ បបរីក-
 សិលំ តស្មី សមយេ ជស្សោ ហោតិ ។ បេ ។ អវិ-
 ក្ខេចោ ហោតិ ឥមេ ធម្មា កុសលា តស្សេវ រូបា-
 វចរស្ស កុសលស្ស កម្មស្ស កតត្តា ឧបចិតត្តា
 វិចាកំ វិវិច្ឆេវ កាមេហិ ។ បេ ។ បបមំ ឈានំ
 ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ បបរីកសិលំ តស្មី សមយេ
 ជស្សោ ហោតិ ។ បេ ។ អវិក្ខេចោ ហោតិ ឥមេ
 ធម្មា អព្យាកតា ឥមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាលំ អត្ថប្បដិ-
 សម្ពិទា យាយ និរុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ
 តត្រិ ធម្មនិរុត្តាភិលាបេ ញ្ញាលំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សេចក្តីដឹងក្នុងញ្ញាណទាំងឡាយថា បុគ្គល ដឹងនូវញ្ញាណទាំងឡាយ
ដោយញ្ញាណណា ញ្ញាណទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាណអត្តនេះឲ្យភ្លឺ
ឈ្មោះថា បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។ បដិសម្មិទា ៣ គឺ អត្តប្បដិសម្មិទា
និរុត្តិប្បដិសម្មិទា បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។ ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត
តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា បុគ្គលចម្រើននូវមគ្គ ដើម្បីកើតក្នុងរូប-
ភព ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។ ចូលកាន់បឋមជ្ឈាន មាន
បឋវិកសិណ ជាអារម្មណ៍ ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ កើតមាន
។ បេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ កើតមាន នេះពួកធម៌ជាកុសល ជា
វិបាក ព្រោះកម្មជាប្រាថ្នាចរកុសលនោះ ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ សន្សំ
ហើយ ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។ ចូលកាន់បឋមជ្ឈាន
មានបឋវិកសិណ (ជាអារម្មណ៍) ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ កើត
មាន ។ បេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ កើតមាន នេះពួកធម៌ជា
អព្យាក្រឹត សេចក្តីដឹង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អត្តប្បដិ-
សម្មិទា បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹង
ក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្គេ អភិធម្មភាជនីយំ

យេន ញ្ញាលោន តានិ ញ្ញាលានិ ជាតតិ ឥមាជិ
 ញ្ញាលានិ ឥទមត្តុដ្ឋោតកានីតិ ញ្ញាលោសុ ញ្ញាលាំ
 បដិកាលាយ្យដិសម្ពិទា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទា
 អត្ថប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាយ្យដិ-
 សម្ពិទា ។ កតមេ ធម្មា អព្យាកតា ។ យស្មី
 សមយេ អរូប្បបត្តិយា មក្កំ កាវេតិ សព្វសោ
 អាភិញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញានាសញ្ញា-
 យតនសញ្ញាសហគតំ សុខស្ស ច បហានា
 ។ បេ ។ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ តស្មី
 សមយេ ជស្សោ ហោតិ ។ បេ ។ អវិក្ខោចា
 ហោតិ ឥមេ ធម្មា កុសលា តស្សេវ អរូចាវច-
 រស្ស កុសលស្ស កម្មស្ស កតត្តា ឧបចិតត្តា
 វិចាកំ សព្វសោ អាភិញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម
 នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសញ្ញាសហគតំ សុខស្ស
 ច បហានា ។ បេ ។ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ
 វិហារតិ តស្មី សមយេ ជស្សោ ហោតិ ។ បេ ។

បដិសម្ពិទាវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

សេចក្តីដឹងក្នុងញ្ញាណទាំងឡាយថា បុគ្គលដឹងនូវញ្ញាណទាំងឡាយនោះ
 ដោយញ្ញាណណា ញ្ញាណទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាំងអត្តនេះ
 ឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា បដិកាណប្បដិសម្ពិទា ។ បដិសម្ពិទា ៣ គឺ
 អត្តប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាណប្បដិសម្ពិទា ។ ពួក
 ធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា បុគ្គលចម្រើននូវ
 មគ្គ ដើម្បីកើតក្នុងអរូបភព ព្រោះកិរិយាកន្លង នូវអាកិញ្ញញ្ញាយតនៈ
 ដោយប្រការទាំងពួង ហើយលះបង់នូវសុខផង ។ បេ ។ ចូល
 កាន់ចតុត្ថជ្ឈាន ប្រកបដោយនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសញ្ញា ក្នុង
 សម័យនោះ ផស្សៈ កើតមាន ។ បេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ
 កើតមាន នេះពួកធម៌ជាកុសល ជាវិបាក ព្រោះកម្មជាអរូបាវចរ-
 កុសលនោះឯង ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ សន្សំហើយ ព្រោះកិរិយា
 កន្លងនូវអាកិញ្ញញ្ញាយតនៈ ដោយប្រការទាំងពួង ហើយលះបង់នូវ
 សុខផង ។ បេ ។ ចូលកាន់ចតុត្ថជ្ឈាន ប្រកបដោយនេវសញ្ញា-
 នាសញ្ញាយតនសញ្ញា ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ កើតមាន ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អរិក្ខេទោ ហោតិ ឥមេ ធម្មា អព្យាកតា ឥមេសុ
 ធម្មេសុ ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិទា យាយ និរុត្តិយា
 តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ តត្រ ធម្មនិរុត្តាកិ-
 លាបេ ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា យេន ញ្ញាលោន
 តានិ ញ្ញាលានិ ជានាតិ ឥមានិ ញ្ញាលានិ ឥន-
 មត្តដ្ឋោតកានីតិ ញ្ញាលោសុ ញ្ញាណំ បដិកាលាប្ប-
 ដិសម្ពិទា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា
 និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។ កតមេ
 ធម្មា អព្យាកតា ។ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ
 ណានំ កាវេតិ និយ្យានិកំ អបចយកាមី ទិដ្ឋិតតានំ
 បហាជាយ បបមាយ ភូមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេ
 កាមេហិ ។ បេ ។ បបមំ ណានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ
 ទុក្ខាបដិបទំ ទន្ធាភិញ្ញំ តស្មី សមយេ ធម្មេសុ
 ហោតិ ។ បេ ។ អរិក្ខេទោ ហោតិ ឥមេ ធម្មា កុស-
 លា តស្សេវ លោកុត្តរស្ស កុសលស្ស ណានស្ស
 កតត្តា ការិតត្តា វិចាកំ វិវិច្ឆេ កាមេហិ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សេចក្តីមិនរាយមាយ កើតមាន នេះពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត សេចក្តីដឹង
ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំង-
ឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុង
និរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញ្ញាណទាំងឡាយ
ថា បុគ្គលដឹងនូវញ្ញាណទាំងឡាយនោះ ដោយញ្ញាណណា ញ្ញាណទាំង-
ឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាណអត្ថនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា បដិកាណប្បដិ-
សម្ពិទា ។ បដិសម្ពិទា ៣ គឺ អត្ថប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិ-
កាណប្បដិសម្ពិទា ។ ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យ
ណា បុគ្គលចម្រើននូវលោកុត្តរជ្ឈាន ជានិយ្យានិកធម៌ ដល់នូវការមិន
សន្សំ (នូវកិលេសវដ្តៈ) ដើម្បីលះបង់នូវទិដ្ឋិទាំងឡាយ ដើម្បី
ដល់នូវបឋមភូមិ ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។ ចូលកាន់
បឋមជ្ឈាន ជាទុក្ខាបដិបទាទន្ធាភិញ្ញា ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ
កើតមាន ។ បេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ កើតមាន ពួកធម៌
ជាកុសល ជាវិបាក ព្រោះឈានជាលោកុត្តរកុសលនោះឯង ដែល
បុគ្គលធ្វើហើយ ចម្រើនហើយ ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្គេ អភិធម្មភាជនីយំ

បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ ទុក្ខាបដិបទំ
 ទន្ធាភិញ្ញំ សុញ្ញតំ តស្មី សមយេ ជស្សោ ហោតិ
 ។ បេ ។ អវិក្ខេហោ ហោតិ ឥមេ ធម្មា អព្យាកតា
 ឥមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិទា យាយ
 ជិវុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ តត្រ
 ធម្មជិវុត្តាភិលាបេ ញ្ញាណំ ជិវុត្តិប្បដិសម្ពិទា យេន
 ញ្ញាលោន តានិ ញ្ញាលានិ ជានាតិ ឥមានិ
 ញ្ញាលានិ ឥទមត្តដ្ឋោតកានីតិ ញ្ញាលោសុ ញ្ញាណំ
 បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទា
 អត្ថប្បដិសម្ពិទា ជិវុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាប្បដិ-
 សម្ពិទា ។ កតមេ ធម្មា អព្យាកតា ។
 យស្មី សមយេ អកុសលស្ស កម្មស្ស កតត្តា
 ឧបចិតត្តា វិចាគំ ចក្កុវិញ្ញាណំ ឧប្បន្នំ ហោតិ
 ឧបេក្ខាសហគតំ រូចារម្មណំ ។ បេ ។ សោត-
 វិញ្ញាណំ ឧប្បន្នំ ហោតិ ឧបេក្ខាសហគតំ
 សន្ធារម្មណំ ។ បេ ។ យានវិញ្ញាណំ ឧប្បន្នំ
 ហោតិ ឧបេក្ខាសហគតំ កន្ធារម្មណំ ។ បេ ។

បដិសម្មិទាវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

ចូលកាន់បឋមជ្ឈាន ជាសុញ្ញតៈ ជាទុក្ខាបដិបទាទន្ធាភិញ្ញា ក្នុងសម័យនោះ
 ផស្សៈ កើតមាន ។ វេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ កើតមាន នេះពួកធម៌
 ជាអព្យាក្រឹត សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្មិទា
 បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោល
 នូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុង
 ញាណទាំងឡាយថា បុគ្គលដឹងនូវញាណទាំងឡាយនោះ ដោយញាណ
 ណា ញាណទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាំងអត្ថនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា
 បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។ បដិសម្មិទា ៣ គឺ អត្ថប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា
 បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។ ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។ ក្នុង
 សម័យណា ចក្ខុវិញ្ញាណ ជាវិបាក ព្រោះកម្មជាអកុសល ដែល
 បុគ្គលធ្វើហើយ សន្សំហើយ ជាវិញ្ញាណ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា
 មានរូបជាអារម្មណ៍ កើតហើយ ។ វេ ។ សោតវិញ្ញាណ ច្រឡំ
 ដោយឧបេក្ខា មានសំឡេងជាអារម្មណ៍ កើតហើយ ។ វេ ។ ឃាន-
 វិញ្ញាណ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា មានក្លិនជាអារម្មណ៍ កើតហើយ ។ វេ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ដិវារិញ្ញាណំ ឧប្បន្នំ ហោតិ ឧបេក្ខាសហគតំ
 រសារម្មណំ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ ឧប្បន្នំ ហោតិ
 ទុក្ខសហគតំ ដោជ្ជញ្ញាម្មណំ តស្មី សមយេ ផស្ស្ក
 ហោតិ វេទនា ហោតិ សញ្ញា ហោតិ ចេតនា
 ហោតិ ចិត្តំ ហោតិ ទុក្ខំ ហោតិ ចិត្តស្ស ឯកក្កតា
 ហោតិ មនិច្ឆ័យំ ហោតិ ទុក្ខិច្ឆ័យំ ហោតិ ដីវិតិ-
 ច្ឆ័យំ ហោតិ យេ វា បន តស្មី សមយេ អញ្ញេបិ
 អត្ថិ បដិច្ចសមុប្បន្នា អរូបិណោ ធម្មា ឥមេ ធម្មា
 អព្យាកតា ឥមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិទា
 យាយ និរុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ
 តត្រិ ធម្មនិរុត្តាភិលាបេ ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា
 យេន ញ្ញាលោន តានិ ញ្ញាលានិ ជាតាតិ ឥមា-
 និ ញ្ញាលានិ ឥនមត្តជ្ជោតកានីតិ ញ្ញាលោសុ
 ញ្ញាណំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។ តិស្សោ បដិស-
 ម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកា-
 លាប្បដិសម្ពិទា ។ កតមេ ធម្មា អព្យាកតា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ដ្យាយាម ព្រះឡង្គដោយឧបេក្ខា មានរសជាអារម្មណ៍ កើតហើយ
 ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ ព្រះឡង្គដោយទុក្ខ មានផ្សព្វជាអារម្មណ៍ កើត
 ហើយ ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ កើតមាន វេទនា កើតមាន សញ្ញា
 កើតមាន ចេតនា កើតមាន ចិត្ត កើតមាន ទុក្ខ កើតមាន ចិត្តកក្កតា
 កើតមាន មនិន្ទ្រិយ កើតមាន ទុក្ខិន្ទ្រិយ កើតមាន ជីវិតិន្ទ្រិយ
 កើតមាន ឬក៏ ក្នុងសម័យនោះ ធម៌ទាំងឡាយដទៃណា មិនមានរូប
 ដែលអាស្រ័យនឹងគ្នា ហើយកើតឡើង ក៏កើតមាន នេះពួកធម៌ជា
 អព្យាក្រឹត សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្មិទា
 បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោល
 នូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុង
 ញាណទាំងឡាយថា បុគ្គលដឹងនូវញាណទាំងឡាយនោះ ដោយញាណ
 ណា ញាណទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាំងអត្ថនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា
 បដិកាណប្បដិសម្មិទា ។ បដិសម្មិទា ៣ គឺ អត្ថប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្ប-
 ដិសម្មិទា បដិកាណប្បដិសម្មិទា ។ ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។

បដិសម្ពិទ្ធាវិកង្កេ អភិធម្មភាជនីយំ

យស្មី សមយេ អកុសលស្ស កម្មស្ស កតត្តា
 ឧបចិតត្តា វិចាកា មនោធាតុ ឧប្បន្នា ហោតិ ឧបេក្ខា-
 សហគតា រូចារម្មណា វា ។ បេ ។ ដោដ្ឋញ្ញារម្មណា វា
 ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ ឧប្បន្នា ហោតិ ឧបេក្ខា-
 សហគតា រូចារម្មណា វា ។ បេ ។ ធម្មារម្មណា វា
 យំ យំ វា បនារព្ព តស្មី សមយេ ផស្សោ ហោតិ
 វេទនា ហោតិ សញ្ញា ហោតិ ចេតនា ហោតិ ចិត្តំ
 ហោតិ វិតក្កោ ហោតិ វិចារោ ហោតិ ឧបេក្ខា
 ហោតិ ចិត្តស្ស ឯកកុតា ហោតិ មនិទ្ធិយំ ហោតិ
 ឧបេក្ខិទ្ធិយំ ហោតិ ដីវិតិទ្ធិយំ ហោតិ យេ វា បន
 តស្មី សមយេ អញ្ញេបិ អត្ថិ បដិច្ចសមុប្បន្នា អរូបិ-
 នោ ធម្មា ឥមេ ធម្មា អព្យាកតា ឥមេសុ ធម្មេសុ
 ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិទា យាយ និរុត្តិយា តេសំ
 ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ តត្រ ធម្មនិរុត្តាកិលាបេ
 ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា យេន ញ្ញាណេន តានិ
 ញ្ញាណានិ ជាតាតិ ឥមានិ ញ្ញាណានិ ឥទមត្តដ្ឋោត-
 កានីតិ ញ្ញាណេសុ ញ្ញាណំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។

បដិសម្ពិទាវិកង្គ អភិធម្មភាជនីយ

ក្នុងសម័យណា មនោធាតុ ជាវិបាក ព្រោះកម្មជាអកុសល ដែលបុគ្គល
ធ្វើហើយ សន្សំហើយ ជាធាតុ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា មានរូបជាអា-
រម្មណ៍ក្តី ។ បេ ។ មានផ្សព្វជាអារម្មណ៍ក្តី កើតឡើងហើយ ។ បេ ។
មនោវិញ្ញាណធាតុ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា មានរូបជាអារម្មណ៍ក្តី ។ បេ ។
មានធម៌ជាអារម្មណ៍ក្តី ឬក៏ ប្រារព្ធនូវអារម្មណ៍ណា ៗ ហើយកើតឡើង
ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ កើតមាន វេទនា កើតមាន សញ្ញា កើតមាន
ចេតនា កើតមាន ចិត្ត កើតមាន វិតក្កៈ កើតមាន វិចារៈ កើតមាន
ឧបេក្ខា កើតមាន ចិត្តកក្កតា កើតមាន មនិទ្រ្ទិយ កើតមាន ឧបេក្ខិ-
ទ្រ្ទិយ កើតមាន ជីវិតិទ្រ្ទិយ កើតមាន ឬក៏ ក្នុងសម័យនោះ ធម៌ទាំង-
ឡាយដទៃណា មិនមានរូប ដែលអាស្រ័យនឹងគ្នា ហើយកើតឡើង
ក៏កើតមាន នេះពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ
ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្ពិទា បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិ
ណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា
និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញាណទាំងឡាយថា បុគ្គលដឹងនូវ
ញាណទាំងឡាយនោះ ដោយញាណណា ញាណទាំងឡាយនេះ ជា
ធម្មជាតិញាំងអត្ថនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា បដិភាណប្បដិសម្ពិទា ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២០] តិស្សោ បដិសម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា
 និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។ កតមេ
 ធម្មា អព្យាកតា ។ យស្មី សមយេ មនោទាតុ
 ឧប្បន្នា ហោតិ កិរិយា នេវ កុសលា នាកុសលា
 ន ច កម្មវិទាកា ឧបេក្ខាសហាគតា រូបារម្មណា
 វា ។ មេ ។ ដោដ្ឋញ្ញារម្មណា វា យំ យំ វា បនាវត្ត
 តស្មី សមយេ ធម្មោ ហោតិ វេទនា ហោតិ សញ្ញា
 ហោតិ ចេតនា ហោតិ ចិត្តំ ហោតិ វិតក្កោ ហោតិ
 វិចារោ ហោតិ ឧបេក្ខា ហោតិ ចិត្តស្ស ឯកកត្តា
 ហោតិ មនិទ្ធិយំ ហោតិ ឧបេក្ខិទ្ធិយំ ហោតិ ដីវិតិ-
 ទ្ធិយំ ហោតិ យេ វា បន តស្មី សមយេ អញ្ញេបិ អត្ថិ
 បដិច្ចសមុប្បន្នា អរូបិណោ ធម្មា ឥមេ ធម្មា អព្យាកតា
 ឥមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិទា យាយ និរុ-
 ត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ តត្រ ធម្មនិរុត្តា-
 ភិលាមេ ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា យេន ញ្ញាលោន
 តានិ ញ្ញាណានិ ឥមានិ ញ្ញាណានិ ឥនមត្តដ្ឋោត-
 កានីតិ ញ្ញាលោសុ ញ្ញាណំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២១] បដិសម្មិទា ព គឺ អត្ថប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។ ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។ ក្នុង សម័យណា មនោធាតុ ជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល ទាំងមិនមែនកម្មវិបាក ច្រឡំដោយឧបេក្ខា មានរូបជាអារម្មណ៍ក្តី ។ បេ ។ មានផ្សព្វជាអារម្មណ៍ក្តី ឬក៏ ប្រារព្ធនូវអារម្មណ៍ណា ។ ហើយកើត ឡើង ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ កើតមាន វេទនា កើតមាន សញ្ញា កើតមាន ចេតនា កើតមាន ចិត្ត កើតមាន វិតក្កៈ កើតមាន វិចារៈ កើតមាន ឧបេក្ខា កើតមាន ចិត្តកក្កតា កើតមាន មនិទ្រិយ កើតមាន ឧបេក្ខិត្រិយ កើតមាន ជីវិត្រិយ កើតមាន ឬក៏ ក្នុងសម័យនោះ ធម៌ ទាំងឡាយដទៃណា មិនមានរូប ដែលអាស្រ័យនឹងគ្នាហើយកើតឡើង ក៏កើតមាន នេះពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្មិទា បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិ ណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោលនូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុងញាណទាំងឡាយថា បុគ្គលដឹង នូវញាណទាំងឡាយនោះ ដោយញាណណា ញាណទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ញាំងអត្ថនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្កេ អភិធម្មភាជនីយំ

តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា ជិវត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា
 បដិកាលាប្បដិសម្ពិទ្ធា ។ កតមេ ធម្មា អព្យាកតា ។
 យស្មី សមយេ មនោវិញ្ញាណធាតុ ឧប្បន្នា ហោតិ
 កិរិយា នេវ កុសលា នាកុសលា ន ច កម្មវិចា-
 កា សោមនស្សសហគតា រូចារម្មណា វា ។ បេ ។
 ធម្មារម្មណា វា ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ ឧប្បន្នា
 ហោតិ កិរិយា នេវ កុសលា នាកុសលា ន
 ច កម្មវិចាកា ឧបេក្ខាសហគតា រូចារម្មណា វា
 ។ បេ ។ ធម្មារម្មណា វា យំ យំ វា បនាព្ព តស្មី
 សមយេ ផស្សោ ហោតិ វេទនា ហោតិ សញ្ញា
 ហោតិ ចេតនា ហោតិ ចិត្តំ ហោតិ វិតក្កោ ហោតិ
 វិចារោ ហោតិ ឧបេក្ខា ហោតិ ចិត្តស្ស ឯកក្កតា
 ហោតិ វិយិដ្ឋិយំ ហោតិ សមាធិដ្ឋិយំ ហោតិ
 មនិដ្ឋិយំ ហោតិ ឧបេក្ខិដ្ឋិយំ ហោតិ ដីវិតិ-
 ដ្ឋិយំ ហោតិ យេ វា បន តស្មី សមយេ អញ្ញេបិ
 អត្ថិ បដិច្ចសមុប្បន្នា អរូបិណោ ធម្មា ឥមេ ធម្មា
 អព្យាកតា ឥមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា

បដិសម្មិទាវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

បដិសម្មិទា ៣ គឺ អត្តប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។ ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។ ក្នុងសម័យណា មនោវិញ្ញាណធាតុ ជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល ទាំងមិនមែនកម្មវិបាក ច្រឡំដោយសោមនស្ស មានរូបជាអារម្មណ៍ក្តី ។ បេ ។ មានធម៌ជាអារម្មណ៍ក្តី កើតឡើង ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ ជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល ទាំងមិនមែនកម្មវិបាក ច្រឡំដោយឧបេក្ខា មានរូបជាអារម្មណ៍ក្តី ។ បេ ។ មានធម៌ជាអារម្មណ៍ក្តី ឬក៏ ប្រារព្ធនូវអារម្មណ៍ណា ៗ ហើយកើតឡើង ក្នុងសម័យនោះ ផស្សៈ កើតមាន វេទនា កើតមាន សញ្ញា កើតមាន ចេតនា កើតមាន ចិត្ត កើតមាន វិតក្កៈ កើតមាន វិចារៈ កើតមាន ឧបេក្ខា កើតមាន ចិត្តកក្កតា កើតមាន វិរិយ្យន្ធិយ កើតមាន សមាធិន្ធិយ កើតមាន មនិន្ធិយ កើតមាន ឧបេក្ខិន្ធិយ កើតមាន ជីវិតិន្ធិយ កើតមាន ឬក៏ ក្នុងសម័យនោះ ធម៌ទាំងឡាយដទៃណា មិនមានរូបដែលអាស្រ័យនឹងគ្នាហើយកើតឡើងក៏កើតមាន នេះពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អត្តប្បដិសម្មិទា

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

យាយ និរុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ តត្រ
 ធម្មនិរុត្តាកិលាបេ ញាណំ និរុត្តិប្បជិសម្ពិទា យេន
 ញាលោន តានិ ញាលានិ ជានាតិ ឥមាទិ ញាលានិ
 ឥទមត្តជ្ជោតកាជីតិ ញាលោសុ ញាណំ បដិកាលា-
 ប្បជិសម្ពិទា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទា អត្តប្បជិសម្ពិទា
 និរុត្តិប្បជិសម្ពិទា បដិកាលាប្បជិសម្ពិទា ។ កតមេ
 ធម្មា អព្យាកតា ។ យស្មី សមយេ មនោវិញ្ញា-
 ណាធាតុ ឧប្បន្នា ហោតិ កិរិយា នេវ កុសលា
 នាកុសលា ន ច កម្មវិទាកា សោមនស្សសហ-
 កតា ញាលាសម្បយុត្តា ។ បេ ។ សោមនស្សសហ-
 កតា ញាលាសម្បយុត្តា សសង្ខារេន ។ បេ ។ សោម-
 នស្សសហកតា ញាលាវិប្បយុត្តា ។ បេ ។ សោមន-
 ស្សសហកតា ញាលាវិប្បយុត្តា សសង្ខារេន ។ បេ ។
 ឧបេក្ខាសហកតា ញាលាសម្បយុត្តា ។ បេ ។ ឧបេ-
 ក្ខាសហកតា ញាលាសម្បយុត្តា សសង្ខារេន ។ បេ ។
 ឧបេក្ខាសហកតា ញាលាវិប្បយុត្តា ។ បេ ។ ឧបេ-
 ក្ខាសហកតា ញាលាវិប្បយុត្តា សសង្ខារេន ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោល
 នូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្ភិទា សេចក្តីដឹងក្នុង
 ញ្ញាណទាំងឡាយថា បុគ្គលដឹងនូវញ្ញាណទាំងឡាយនោះ ដោយញ្ញាណ
 ណា ញ្ញាណទាំងឡាយនោះ ជាធម្មជាតិញ្ញាំងអត្តនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះថា
 បដិភាណប្បដិសម្ភិទា ។ បដិសម្ភិទា ៣ គឺ អត្តប្បដិសម្ភិទា និរុត្តិប្បដិ-
 សម្ភិទា បដិភាណប្បដិសម្ភិទា ។ ពួកធម៌ជាអព្យាក្រឹត តើដូចម្តេច ។
 ក្នុងសម័យណា មនោវិញ្ញាណធាតុ ជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែន
 អកុសល ទាំងមិនមែនកម្មវិបាក ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្បយុត្ត
 ដោយញ្ញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស សម្បយុត្តដោយញ្ញាណ
 ប្រកបដោយសង្ខារ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាកញ្ញាណ
 ។ បេ ។ ច្រឡំដោយសោមនស្ស ប្រាសចាកញ្ញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ
 ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយញ្ញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំ
 ដោយឧបេក្ខា សម្បយុត្តដោយញ្ញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ ។ បេ ។
 ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ប្រាសចាកញ្ញាណ ។ បេ ។ ច្រឡំដោយឧបេក្ខា
 ប្រាសចាកញ្ញាណ ប្រកបដោយសង្ខារ កើតឡើងហើយ ។ បេ ។

បដិសម្ពិទារិកង្កេ អភិធម្មភាជនីយំ

រូចារចរំ ឈានំ ភាវេតិ ។ បេ ។ អរូចារចរំ ឈានំ
 ភាវេតិ កិរិយំ នេវ កុសលំ នាកុសលំ ន ច
 កម្មវិទាកំ ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារំ សព្វសោ អាកិញ្ច-
 ញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតន-
 សញ្ញាសហគតំ សុខស្ស ច បហាណ ។ បេ ។
 ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ តស្មី សមយេ
 ផស្សោ ហោតិ ។ បេ ។ អវិក្ខេចោ ហោតិ ឥមេ
 ធម្មា អព្យាកតា ឥមេសុ ធម្មេសុ ញ្ញាណំ អត្ថប្បដិ-
 សម្ពិទា យាយ និរុត្តិយា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញត្តិ ហោតិ
 តត្រ ធម្មនិរុត្តាកិលាបេ ញ្ញាណំ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា
 យេន ញ្ញាលោន តានិ ញ្ញាលានិ ជានាតិ ឥមានិ
 ញ្ញាលានិ ឥនមត្តជ្ជោតកានីតិ ញ្ញាលោសុ ញ្ញាណំ
 បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។

[២២] ចតស្សោ បដិសម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា
 ធម្មប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាប្បដិ-
 សម្ពិទា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទា កាមាវចរកុស-
 លតោ ចតុសុ ញ្ញាណសម្បយុត្តេសុ ចិត្តប្បាទេសុ

បដិសម្មិទាវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

បុគ្គលចម្រើននូវរូបារចរជ្ឈាន ។ បេ ។ បុគ្គលចម្រើននូវអរូបារចរជ្ឈាន ជា
 កិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល ទាំងមិនមែនកម្មវិបាក ជា
 គ្រឿងនៅជាសុខ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ព្រោះការកន្លងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ដោយ
 ប្រការទាំងពួង ហើយលះបង់នូវសុខផង ។ បេ ។ ចូលកាន់ចតុត្ថជ្ឈាន
 ប្រកបដោយនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសញ្ញា ។ បេ ។ ក្នុងសម័យនោះ
 ផស្សៈ កើតមាន ។ បេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ កើតមាន នេះពួកធម៌
 ជាអព្យាក្រឹត សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្មិទា
 បញ្ញត្តិនៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ដោយនិរុត្តិណា សេចក្តីដឹងក្នុងការពោល
 នូវធម្មនិរុត្តិ ក្នុងនិរុត្តិនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា សេចក្តីដឹងក្នុង
 ញាណទាំងឡាយថា បុគ្គលដឹងនូវញាណទាំងឡាយនោះ ដោយ
 ញាណណា ញាណទាំងឡាយនេះ ជាធម្មជាតិញ្ចាំងអត្ថនេះឲ្យភ្លឺ ឈ្មោះ
 ថា បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។

[២២] បដិសម្មិទា ៤ គឺ អត្ថប្បដិសម្មិទា ធម្មប្បដិសម្មិទា និរុត្តិប្ប-
 ដិសម្មិទា បដិភាណប្បដិសម្មិទា ។ បដិសម្មិទា ៣ កើតក្នុងចិត្ត-
 ប្បាទ ៤ ជាញាណសម្បយុត្ត ខាងកាមាវចរកុសល កើតក្នុងចិត្តប្បាទ ៤

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

កិរិយតោ ចតុសុ ញាណសម្បយុត្តេសុ ចិត្តប្បទេសុ
ឧប្បជ្ជតិ អត្ថប្បដិសម្ពិទា ឯតេសុ ចេវ ឧប្បជ្ជតិ
ចតុសុ ច មក្កេសុ ចតុសុ ច ផលេសុ ឧប្បជ្ជតិ ។

អភិធម្មភាជនីយំ ។

[២៣] ចតស្សោ បដិសម្ពិទា អត្ថប្បដិសម្ពិទា
ធម្មប្បដិសម្ពិទា និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាលាប្បដិ-
សម្ពិទា ។ ចតុន្នំ បដិសម្ពិទានំ កតិ កុសលា
កតិ អកុសលា កតិ អព្យាកតា ។ បេ ។ កតិ
សរណា កតិ អរណា ។

[២៤] សិយា កុសលា សិយា អព្យា-
កតា សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
សិយា អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។
តិស្សោ បដិសម្ពិទា សិយា វិចាកធម្មធម្មា
សិយា នេវិចាកនវិចាកធម្មធម្មា អត្ថប្បដិសម្ពិទា
សិយា វិចាកា សិយា វិចាកធម្មធម្មា សិយា
នេវិចាកនវិចាកធម្មធម្មា ។ តិស្សោ បដិស-
ម្ពិទា អនុចានិច្ចចានិយា អត្ថប្បដិសម្ពិទា សិយា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ជាញាណសម្បយុត្ត ខាងកិរិយា អត្ថប្បដិសម្ពិទា កើតក្នុងចិត្តប្បាទ
ទាំងនុ៎ះផង កើតក្នុងមគ្គ ៤ ផល ៤ ផង ។

ចប់ អភិធម្មភាជនីយ ។

[២៣] បដិសម្ពិទា ៤ គឺ អត្ថប្បដិសម្ពិទា ធម្មប្បដិសម្ពិទា
និរុត្តិប្បដិសម្ពិទា បដិកាណប្បដិសម្ពិទា ។ បណ្តាបដិសម្ពិទាទាំង ៤
បដិសម្ពិទា ជាកុសលប៉ុន្មាន ជាអកុសលប៉ុន្មាន ជាអព្យាក្រឹតប៉ុន្មាន
។ បេ ។ ជាសរណៈប៉ុន្មាន ជាអរណៈប៉ុន្មាន ។

[២៤] បដិសម្ពិទា ជាកុសល ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត ក៏មាន
ប្រកបដោយវេទនាសុខ ក៏មាន ប្រកបដោយវេទនាមិនមែនទុក្ខ មិន
មែនសុខ ក៏មាន ។ បដិសម្ពិទា ៣ មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន
មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន អត្ថប្បដិ-
សម្ពិទាជាវិបាក ក៏មាន មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន មិនមែនជាវិបាក
ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន ។ បដិសម្ពិទា ៣ មានកម្ម
ប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រ-
យោជន៍ដល់ឧបាទាន អត្ថប្បដិសម្ពិទា មានកម្មប្រកបដោយកិលេសមាន

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្កេ បញ្ញាបុច្ឆកំ

អនុចាទិន្ទុចាណានិយា សិយា អនុចាទិន្ទុចាណា-
និយា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា អសន្តិលិដ្ឋសន្តិលេ-
សិកា អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា សិយា អសន្តិលិដ្ឋសន្តិ-
លេសិកា សិយា អសន្តិលិដ្ឋសន្តិលេសិកា ។
តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា សវិតក្កសវិចារា អត្ថប្បដិ-
សម្ពិទ្ធា សិយា សវិតក្កសវិចារា សិយា អវិតក្ក-
វិចារមត្តា សិយា អវិតក្កវិចារា ។ សិយា បីតិ-
សហគតា សិយា សុខសហគតា សិយា ឧបេក្ខា-
សហគតា នេវ ទស្សនេន ន ការាយ បហា-
តញ្ចា នេវ ទស្សនេន ន ការាយ បហាតព្វហេតុ-
កា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា សិយា អាចយកាមិណោ
សិយា នេវាចយកាមិណោ នាបចយកាមិណោ អត្ថប្ប-
ដិសម្ពិទ្ធា សិយា អាចយកាមិណី សិយា អបចយ-
កាមិណី សិយា នេវាចយកាមិណី នាបចយកាមិណី ។

បដិសម្មិទាវិភង្គ បញ្ហាបុច្ឆកៈ

តណ្ហាជាដើមមិនកាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន
 មានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យកហើយ ទាំង
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ។ បដិសម្មិទា ៣ ជាធម៌មិនសៅ-
 ហ្មង តែគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង អត្ថប្បដិសម្មិទា ជាធម៌មិនសៅហ្មង
 តែគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន ជាធម៌មិនសៅហ្មង ទាំងមិនគួរ
 ដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន ។ បដិសម្មិទា ៣ ប្រព្រឹត្តទៅ ជាមួយ
 នឹងវិតក្កៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ អត្ថប្បដិសម្មិទា ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងវិតក្កៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ
 មានត្រឹមតែវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ក៏មាន ។
 បដិសម្មិទា កើតព្រមដោយបីតិ ក៏មាន កើតព្រមដោយសុខ ក៏មាន
 កើតព្រមដោយឧបេក្ខាក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈ មិនគួរលះដោយ
 ភាវនា មានហេតុដែលមិនគួរលះដោយទស្សនៈ មិនគួរលះដោយភាវនា
 ក៏មាន ។ បដិសម្មិទា ៣ ដល់នូវការសន្សំកពូនឡើង (ដោយ
 កម្មកិលេស) ក៏មាន មិនដល់នូវការសន្សំកពូនឡើង ទាំងមិនដល់នូវ
 ការមិនសន្សំកពូនឡើង ក៏មាន អត្ថប្បដិសម្មិទា ដល់នូវការសន្សំកពូន
 ឡើង ក៏មាន ដល់នូវការមិនសន្សំកពូនឡើង ក៏មាន មិនដល់នូវការ
 សន្សំកពូនឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំកពូនឡើង ក៏មាន ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា នេវ សេក្ខា នាសេក្ខា អត្ថប្ប-
 ដិសម្ពិទ្ធា សិយា សេក្ខា សិយា អសេក្ខា សិយា
 នេវ សេក្ខា នាសេក្ខា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា បរិត្តា
 អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា សិយា បរិត្តា សិយា អប្បមាណា ។
 ជិវុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា បរិត្តារម្មណា តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា
 សិយា បរិត្តារម្មណា សិយា មហាក្កតារម្មណា សិយា
 អប្បមាណារម្មណា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា មជ្ឈិមា
 អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា សិយា មជ្ឈិមា សិយា បណ្ឌិតា ។
 តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា អនិយតា អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា សិយា
 សម្មត្តនិយតា សិយា អនិយតា ។ ជិវុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា
 ន វត្តញ្ចា មក្ការម្មណាតិបិ មក្កហោតុកាតិបិ មក្កាធិប-
 តិជិតិបិ អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា ន មក្ការម្មណា សិយា មក្ក-
 ហោតុកា សិយា មក្កាធិបតិជិ សិយា ន វត្តញ្ចា មក្ក-
 ហោតុកាតិបិ មក្កាធិបតិជិតិបិ ទ្វេ បដិសម្ពិទ្ធា សិយា
 មក្ការម្មណា ន មក្កហោតុកា សិយា មក្កាធិបតិជោ
 សិយា ន វត្តញ្ចា មក្ការម្មណាតិបិ មក្កាធិបតិជោតិបិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បដិសម្មិទា ៣ មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខ-
 បុគ្គល អត្ថប្បដិសម្មិទា ជារបស់សេក្ខបុគ្គល ក៏មាន មិនមែនជារបស់
 អសេក្ខបុគ្គល ក៏មាន មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់
 អសេក្ខបុគ្គល ក៏មាន ។ បដិសម្មិទា ៣ មានសភាពតូចច្រាវ អត្ថប្បដិសម្មិទា
 មានសភាពតូចច្រាវ ក៏មាន ប្រមាណមិនបាន ក៏មាន ។ និរុត្តិប្បដិសម្មិទា
 មានអារម្មណ៍តូចច្រាវ បដិសម្មិទា ៣ មានអារម្មណ៍តូចច្រាវ ក៏មាន មានអា-
 រម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន ក៏មាន ។
 បដិសម្មិទា ៣ ជាកណ្តាល អត្ថប្បដិសម្មិទា ជាកណ្តាល ក៏មាន ឧត្តម
 ក៏មាន ។ បដិសម្មិទា ៣ មានសភាពមិនទៀង អត្ថប្បដិសម្មិទា មាន
 សភាពត្រូវ និងទៀង ក៏មាន មានសភាពមិនទៀង ក៏មាន ។ និរុត្តិប្បដិ-
 សម្មិទា មិនគួរពោលថា មានមគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថា មានមគ្គជាហេតុផង
 ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងឡើយ អត្ថប្បដិសម្មិទា មិនមានមគ្គជាអារម្មណ៍
 ទេ តែមានមគ្គជាហេតុ ក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតី ក៏មាន មិនគួរពោល
 ថាមានមគ្គជាហេតុផង ថាមានមគ្គជាអធិបតីផង ក៏មាន បដិសម្មិទា ២ មាន
 មគ្គជាអារម្មណ៍ តែមិនមានមគ្គជាហេតុ ក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតី ក៏មាន
 មិនគួរពោលថា មានមគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថា មានមគ្គជាអធិបតីផង ក៏មាន ។

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្គេ បញ្ញាបុច្ឆកំ

តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា សិយា ឧប្បន្នា សិយា
អនុប្បន្នា ន វត្តព្វា ឧប្បាទិណោតិ អត្តប្បដិសម្ពិទ្ធា
សិយា ឧប្បន្នា សិយា អនុប្បន្នា សិយា ឧប្បាទិដី ។
សិយា អតីតា សិយា អនាគតា សិយា បច្ចុប្បន្នា ។
និរុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា បច្ចុប្បន្នារម្មណា ទ្វេ បដិសម្ពិទ្ធា
សិយា អតីតារម្មណា សិយា អនាគតារម្មណា
សិយា បច្ចុប្បន្នារម្មណា អត្តប្បដិសម្ពិទ្ធា សិយា
អតីតារម្មណា សិយា អនាគតារម្មណា សិយា
បច្ចុប្បន្នារម្មណា សិយា ន វត្តព្វា អតីតារម្មណា-
តិបិ អនាគតារម្មណាតិបិ បច្ចុប្បន្នារម្មណាតិបិ ។
សិយា អជ្ឈត្តា សិយា ពហិទ្ធា សិយា អជ្ឈត្ត-
ពហិទ្ធា ។ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា ពហិទ្ធារម្មណា តិស្សោ
បដិសម្ពិទ្ធា សិយា អជ្ឈត្តារម្មណា សិយា ពហិទ្ធា-
រម្មណា សិយា អជ្ឈត្តពហិទ្ធារម្មណា ។ អនិ-
ទស្សនាប្បដិយា ។

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្គ បញ្ហាបុច្ឆកៈ

បដិសម្ពិទ្ធា ៣ កើតឡើងហើយ ក៏មាន មិនទាន់កើតឡើង ក៏មាន មិន
 គួរពោលថា បម្រុងនឹងកើតឡើងទេ អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា កើតឡើងហើយ
 ក៏មាន មិនទាន់កើតឡើង ក៏មាន បម្រុងនឹងកើតឡើង ក៏មាន ។ បដិសម្ពិទ្ធា
 ជាអតីត ក៏មាន ជាអនាគត ក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្ន ក៏មាន ។ និរុត្តិប្បដិ-
 សម្ពិទ្ធា មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន បដិសម្ពិទ្ធា ២ មានអារម្មណ៍ជាអតីត
 ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអនាគត ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន ក៏មាន
 អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា មានអារម្មណ៍ជាអតីត ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអនាគត
 ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន ក៏មាន មិនគួរពោលថា មានអារម្មណ៍
 ជាអតីតផង ថា មានអារម្មណ៍ជាអនាគតផង ថា មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន
 ផង ក៏មាន ។ បដិសម្ពិទ្ធា ជាខាងក្នុង ក៏មាន ជាខាងក្រៅ ក៏មាន
 ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ក៏មាន ។ និរុត្តិប្បដិសម្ពិទ្ធា មានអារម្មណ៍ខាង
 ក្រៅ បដិសម្ពិទ្ធា ៣ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុង ក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាង
 ក្រៅ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ក៏មាន ។ បដិស-
 ម្ពិទ្ធា មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២៥] ហេតុ សហេតុកា ហេតុសម្បយុត្តា ហេតុ
 ចេវ សហេតុកា ច ហេតុ ចេវ ហេតុសម្បយុត្តា
 ច ន វត្តញ្ច ន ហេតុ សហេតុកាតិបិ ន ហេតុ
 អហេតុកាតិបិ ។ សប្បច្ចយា សង្ខតា អនិទស្សនា
 អប្បដិយា អរូទា តិស្សោ បដិសម្ពិទា លោកិយា
 អត្តប្បដិសម្ពិទា សិយា លោកិយា សិយា លោកុត្តរា
 កេនចិ វិញ្ញេយ្យា កេនចិ ន វិញ្ញេយ្យា ។

[២៦] នោ អាសវា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទា សាសវា
 អត្តប្បដិសម្ពិទា សិយា សាសវា សិយា អនាសវា ។
 អាសវិប្បយុត្តា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទា ន វត្តញ្ច
 អាសវា ចេវ សាសវា ចាតិ សាសវា ចេវ នោ ច
 អាសវា អត្តប្បដិសម្ពិទា ន វត្តញ្ច អាសវា ចេវ
 សាសវា ចាតិ សិយា សាសវា ចេវ នោ ច អាសវា
 សិយា ន វត្តញ្ច សាសវា ចេវ នោ ច អាសវាតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២៥] បដិសម្ពិទាទាំងឡាយ ជាហេតុ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ នឹងហេតុ ប្រកបដោយហេតុ ជាហេតុផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ជាហេតុផង ប្រកបដោយហេតុផង មិនគួរពោល ថា មិនមែនជាហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា មិនមែនជាហេតុ ទាំងមិនមាន ហេតុផងឡើយ ។ បដិសម្ពិទា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យ ត្រូវបច្ច័យ តាក់តែង មិនប្រកបដោយការឃើញ មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ មិន មានរូប បដិសម្ពិទា ៣ ជាលោកិយ អត្ថប្បដិសម្ពិទា ជាលោកិយ ក៏មាន ជាលោកុត្តរ ក៏មាន បុគ្គលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណណាមួយ មិន គប្បីដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណណាមួយ ។

[២៦] បដិសម្ពិទាទាំងឡាយ មិនមែនអាសវៈ ។ បដិសម្ពិទា ៣ ប្រ- ព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ អត្ថប្បដិសម្ពិទា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ក៏មាន មិនមានអាសវៈ ក៏មាន ។ បដិសម្ពិទាទាំងឡាយ ប្រាសចាកអា- សវៈ ។ បដិសម្ពិទា ៣ មិនគួរពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ នឹងអាសវៈឡើយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនជាអាសវៈទេ អត្ថប្បដិសម្ពិទា មិនគួរពោលថាជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអា- សវៈទេ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនជាអាសវៈ ក៏មាន មិន គួរពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនជាអាសវៈ ក៏មាន ។

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្កេ បញ្ញាបុច្ឆកំ

ន វត្តញ្ច អាសវា ចេវ អាសវសម្បយុត្តា ចាតិបិ
 អាសវសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច អាសវាតិបិ ។
 តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា អាសវិប្បយុត្តសាសវា អត្ថប្បដិ-
 សម្ពិទ្ធា សិយា អាសវិប្បយុត្តសាសវា សិយា
 អាសវិប្បយុត្តអនាសវា ។

[២៧] នោ សញ្ញោជនា ។ បេ ។ នោ កន្តា
 ។ បេ ។ នោ ឱយា ។ បេ ។ នោ យោតា ។ បេ ។
 នោ ជីវណា ។ បេ ។ នោ បរាមាសា ។ បេ ។
 សារម្មណា នោ ចិត្តា ចេតសិកា ចិត្តសម្បយុត្តា
 ចិត្តសំសដ្ឋា ចិត្តសម្មដ្ឋាណា ចិត្តសហកុនោ ចិត្តានុ-
 បរិវត្តិនោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋាណា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋា-
 នសហកុនោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋាណានុបរិវត្តិនោ ពាហិរា
 នុចាណា អនុចាទិន្នា ។ នុចាណា ។ បេ ។ នោ
 កិលេសា ។ បេ ។

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្គ បញ្ញាបុច្ឆកៈ

បដិសម្ពិទ្ធាទាំងឡាយ មិនគួរពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយ
អាសវៈផងថា ប្រកបដោយអាសវៈតែមិនមែនជាអាសវៈផងឡើយ ។
បដិសម្ពិទ្ធា ៣ ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ
អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ
ក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈ ក៏មាន ។

[២៧] បដិសម្ពិទ្ធាទាំងឡាយ មិនមែនសញ្ញាជនៈ ។ លេ ។ មិន
មែនគន្លុះ ។ លេ ។ មិនមែនឱយៈ ។ លេ ។ មិនមែនយោគៈ ។ លេ ។ មិន
មែននីវរណៈ ។ លេ ។ មិនមែនបរាមាសៈ ។ លេ ។ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
នឹងអារម្មណ៍ មិនមែនចិត្ត ជាចេតសិក ប្រកបដោយចិត្ត ច្រឡំក្រឡំ
ដោយចិត្ត តាំងឡើងដោយចិត្ត កើតជាមួយនឹងចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត
ច្រឡំ ទាំងតាំងឡើងដោយចិត្ត ច្រឡំ ទាំងតាំងឡើង ទាំងកើតជាមួយ
នឹងចិត្ត ច្រឡំ ទាំងតាំងឡើង ទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ជាខាងក្រៅ មិន
មែនឧបាទា មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់
យកហើយ ។ មិនមែនឧបាទាន ។ លេ ។ មិនមែនកិលេស ។ លេ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២៨] ន ទស្សនេន បហាតព្វា ន ការាយ
 បហាតព្វា ន ទស្សនេន បហាតព្វហេតុកា ន
 ការាយ បហាតព្វហេតុកា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទា
 សវិតក្កា អត្ថប្បដិសម្ពិទា សិយា សវិតក្កា សិយា
 អវិតក្កា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទា សវិចារា អត្ថប្បដិ-
 សម្ពិទា សិយា សវិចារា សិយា អវិចារា ។ សិយា
 សប្បីតិកា សិយា អប្បីតិកា សិយា បីតិសហាតតា
 សិយា ន បីតិសហាតតា សិយា សុខសហាតតា
 សិយា ន សុខសហាតតា សិយា ឧបេក្ខាសហាតតា
 សិយា ន ឧបេក្ខាសហាតតា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទា
 កាមាវចរា អត្ថប្បដិសម្ពិទា សិយា កាមាវចរា
 សិយា ន កាមាវចរា ។ ន រូចាវចរា ន អរូចា-
 វចរា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទា បរិយាបន្នា អត្ថប្បដិសម្ពិ-
 ទា សិយា បរិយាបន្នា សិយា អបរិយាបន្នា ។
 តិស្សោ បដិសម្ពិទា អនិយ្យានិកា អត្ថប្បដិសម្ពិទា
 សិយា និយ្យានិកា សិយា អនិយ្យានិកា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២៨] បដិសម្មិទាទាំងឡាយ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ មិនគួរលះ
ដោយភាវនា មានហេតុមិនគួរលះ ដោយទស្សនៈ មានហេតុមិនគួរលះ
ដោយភាវនា ។ បដិសម្មិទា ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ អត្ថប្បដិសម្មិទា
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ក៏មាន ។ បដិ-
សម្មិទា ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ អត្ថប្បដិសម្មិទា ប្រព្រឹត្តទៅជា
មួយនឹងវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិចារៈ ក៏មាន ។ បដិសម្មិទាទាំងឡាយ
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិ ក៏មាន មិនមានបីតិ ក៏មាន ច្រឡំដោយបីតិ
ក៏មាន មិនច្រឡំដោយបីតិ ក៏មាន ច្រឡំដោយសុខ ក៏មាន មិនច្រឡំ
ដោយសុខ ក៏មាន ច្រឡំដោយឧបេក្ខា ក៏មាន មិនច្រឡំដោយឧបេក្ខា
ក៏មាន ។ បដិសម្មិទា ៣ ជា កាមាវចរ អត្ថប្បដិសម្មិទា ជាកាមាវចរ
ក៏មាន មិនមែនជាកាមាវចរ ក៏មាន ។ បដិសម្មិទាទាំងឡាយ មិនមែនជា
រូបាវចរ មិនមែនអរូបាវចរ ។ បដិសម្មិទា ៣ ជាបរិយាបន្នៈ អត្ថប្បដិសម្មិទា
ជាបរិយាបន្នៈ ក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈ ក៏មាន ។ បដិសម្មិទា ៣ ជាអ-
និយ្យានិកៈ អត្ថប្បដិសម្មិទា ជានិយ្យានិកៈ ក៏មាន ជាអនិយ្យានិកៈ ក៏មាន ។

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្កេ បញ្ញាបុច្ឆកំ

តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា អនិយតា អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា សិយា
 និយតា សិយា អនិយតា ។ តិស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា
 សឧត្តរា អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា សិយា សឧត្តរា សិយា
 អនុត្តរា ។ អរណាតិ ។

បញ្ញាបុច្ឆកំ ។

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្កេ សមត្តោ ។

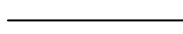

បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្គ បញ្ហាបុច្ឆកៈ

បដិសម្ពិទ្ធា ៣ មានសភាពមិនទៀង អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា មានសភាពទៀង
ក៏មាន មានសភាពមិនទៀង ក៏មាន ។ បដិសម្ពិទ្ធា ៣ ប្រកប
ដោយឧត្តរៈ (ការវើខ្លួន) អត្ថប្បដិសម្ពិទ្ធា ប្រកបដោយឧត្តរៈ ក៏មាន
មិនមានឧត្តរៈ ក៏មាន ។ បដិសម្ពិទ្ធាទាំងឡាយ មិនមានសត្រូវទេ ។

ចប់ បញ្ហាបុច្ឆកៈ ។

ចប់ បដិសម្ពិទ្ធាវិភង្គ ។

ញាណវិភង្កោ

[២៩] ឯកវិធន ញាណវត្ថុ បញ្ចវិញ្ញាណា ន
ហេតុ អហេតុកា ហេតុវិប្បយុត្តា សប្បច្ចយា
សង្ខតា អរូចា លោកិយា សាសវា សញ្ញាជនិយា
កន្តនិយា ឱយនិយា យោគនិយា ដីរណិយា
បរាមដ្ឋា ឧចាទានិយា សង្ខិលេសិកា អព្យាកតា
សារម្មណា អចេតសិកា វិចាកា ឧចានិទ្ធុចាទា-
និយា អសង្ខិលិដ្ឋសង្ខិលេសិកា ន សវិតក្កសវិចារា
ន អវិតក្កវិចារមត្តា អវិតក្កវិចារា ន បីតិសហាតតា
នេវ ទស្សនេន ន ការនាយ បហាតព្វា នេវ ទស្សនេន
ន ការនាយ បហាតព្វហេតុកា នេវាចយកាមិ-
នោ នាបចយកាមិនោ នេវ សេក្ខា នាសេ-
ក្ខា បរិត្តា កាមាវចរា ន រូចាវចរា ន អរូចាវចរា

ញាណវិត្ត

[២៧] ញាណវត្ត មានប្រការ ១ គឺវិញ្ញាណ ៥ មិនមែនហេតុ មិនមានហេតុ ប្រាសចាកហេតុ ប្រកបដោយបច្ច័យ ត្រូវបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង មិនមានរូប ជាលោកិយៈ ប្រកបដោយអាសវៈ ជាប្រយោជន៍ ដល់សញ្ញាជនៈ ដែលគន្លុះគប្បីដោតក្រង ដែលឱយៈគប្បីប្រព្រឹត្ត កន្លង ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ដែល បរាមាសៈស្នាបអង្កែល ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន គួរដល់នូវសេចក្តី សៅហ្មង ជាអព្យាក្រឹត ប្រកបដោយអារម្មណ៍ មិនមែនចេតសិក ជាវិបាក មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក ហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន មិនសៅហ្មង តែគួរដល់នូវ សេចក្តីសៅហ្មង មិនប្រកបដោយវិតក្កៈ តែប្រកបដោយវិចារៈ មិនមែន មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ មិន កើតព្រមដោយបីតិ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយ ភាវនា មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយភាវនា មិនដល់នូវការសន្សំ (កិលេសវដ្តៈ) ទាំងមិនដល់ នូវការមិនសន្សំ មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល មាន សភាពតូចត្នារ ជាកាមាវចរ មិនមែនជារូបាវចរ មិនមែនជាអរូបាវចរ

ញាណវិភង្កេ មាតិកា

បរិយាបដ្ឋា នោ អបរិយាបដ្ឋា អនិយតា អនិយ្យានិកា
 ឧប្បដ្ឋា មនោវិញ្ញាណវិញ្ញេយ្យា អនិច្ចា ជរាភិក្ខុតា ។
 បញ្ច វិញ្ញាណា ឧប្បន្នវត្ថុកា ឧប្បន្នារម្មណា បូរេ-
 ជាតវត្ថុកា បូរេជាតារម្មណា អន្នតិកវត្ថុកា
 ពាហិរាម្មណា អសម្ពិទ្ធុវត្ថុកា អសម្ពិទ្ធុរម្មណា
 នាណវត្ថុកា នាណារម្មណា ន អញ្ញមញ្ញស្ស កោ-
 ចរិសយំ បច្ចុនុកោន្តិ ន អសមដ្ឋាហារា ឧប្បន្នន្តិ
 ន អមនសិការា ឧប្បន្នន្តិ ន អព្វោកិណ្ណា
 ឧប្បន្នន្តិ ន អបុព្វំ អចរិមំ ឧប្បន្នន្តិ ន អញ្ញ-
 មញ្ញស្ស សមនន្តរា ឧប្បន្នន្តិ បញ្ច វិញ្ញាណា
 អនាកោតា បញ្ចហិ វិញ្ញាណោហិ ន កត្តិ ធម្មំ
 បដិវិជានាតិ អញ្ញត្រ អភិទិចាតមត្តា បញ្ចន្នំ
 វិញ្ញាណានំ សមនន្តរាបិ ន កត្តិ ធម្មំ បដិវិជា-
 នាតិ បញ្ចហិ វិញ្ញាណោហិ ន កត្តិ ឥរិយាបចំ
 កហ្មេតិ បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណានំ សមនន្តរាបិ ន
 កត្តិ ឥរិយាបចំ កហ្មេតិ បញ្ចហិ វិញ្ញាណោហិ

ញាណវិភង្គ មាតិកា

ជាបរិយាបន្នៈ មិនមែនជាអបរិយាបន្នៈ មិនទៀង មិនមែនជានិយ្យានិកៈ
 ដែលកើតឡើងហើយ ដែលគួរដឹងដោយមនោវិញ្ញាណ មិនទៀង
 ដែលត្រូវជរាគ្របសង្កត់ ។ វិញ្ញាណ ៥ មានវត្ថុកើតហើយ មាន
 អារម្មណ៍កើតហើយ មានវត្ថុកើតហើយក្នុងកាលមុន មានអារម្មណ៍
 កើតហើយក្នុងកាលមុន មានវត្ថុខាងក្នុង មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ មាន
 វត្ថុមិនច្រឡំគ្នា មានអារម្មណ៍មិនច្រឡំគ្នា មានវត្ថុផ្សេង ។ មានអារម្មណ៍
 ផ្សេង ។ មិនរងអារម្មណ៍ជាទីគោចរ នៃគ្នានឹងគ្នាទេ មិនកើតឡើង
 ព្រោះការមិនប្រមូលមក (នូវអារម្មណ៍) មិនកើតឡើង ព្រោះការមិន
 ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត (នូវអារម្មណ៍) មិនកើតឡើង ព្រោះការមិនច្រឡំ
 ច្រឡំ (ដោយវិញ្ញាណដទៃ) មិនកើតឡើង មិនមុន មិនក្រោយ
 មិនកើតឡើងក្នុងលំដាប់នៃគ្នានឹងគ្នា វិញ្ញាណ ៥ មិនមានគ្រឿងអាង
 បុគ្គលបើវៀរចាកការប៉ះពាល់នូវអារម្មណ៍ ក៏មិនដឹងច្បាស់នូវធម៌ណាមួយ
 ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥ ទាំងមិនដឹងច្បាស់នូវធម៌ណាមួយ ក្នុងលំដាប់
 នៃវិញ្ញាណទាំង ៥ មិនសម្រេចឥរិយាបថណាមួយ ដោយវិញ្ញាណ
 ទាំង ៥ ទាំងមិនសម្រេចឥរិយាបថណាមួយ ក្នុងលំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ន កាយកម្មំ ន វចីកម្មំ បដ្ឋបេតិ បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណានំ
 សមនន្តរាបិ ន កាយកម្មំ ន វចីកម្មំ បដ្ឋបេតិ
 បញ្ចហិ វិញ្ញាណោហិ ន កុសលាកុសលំ ធម្មំ
 សមាទិយតិ បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណានំ សមនន្តរាបិ ន
 កុសលាកុសលំ ធម្មំ សមាទិយតិ បញ្ចហិ វិញ្ញា-
 ណោហិ ន សមាបដ្ឋតិ ន វុដ្ឋាតិ បញ្ចន្នំ វិញ្ញា-
 ណានំ សមនន្តរាបិ ន សមាបដ្ឋតិ ន វុដ្ឋាតិ
 បញ្ចហិ វិញ្ញាណោហិ ន ចរតិ ន ឧបបដ្ឋតិ
 បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណានំ សមនន្តរាបិ ន ចរតិ ន
 ឧបបដ្ឋតិ បញ្ចហិ វិញ្ញាណោហិ ន សុបតិ ន បដិ-
 ពុដ្ឋតិ ន សុបិដំ បស្សតិ បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណានំ
 សមនន្តរាបិ ន សុបតិ ន បដិពុដ្ឋតិ ន សុបិដំ
 បស្សតិ ។ យាថាវកវត្ថុវិការនា បញ្ញា ។ ឯវំ ឯក-
 វិធន ញាណាវត្ថុ ។

[៣០] ទុវិធន ញាណាវត្ថុ លោកិយា បញ្ញា
 លោកុត្តរា បញ្ញា កេនចិ វិញ្ញេយ្យា បញ្ញា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

មិនតាំងផ្ដើមកាយកម្ម មិនតាំងផ្ដើមវចីកម្ម ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥
 ទាំងមិនតាំងផ្ដើមកាយកម្ម មិនតាំងផ្ដើមវចីកម្ម ក្នុងលំដាប់នៃវិញ្ញាណ
 ទាំង ៥ មិនកាន់យកនូវធម៌ជាកុសលនិងអកុសល ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥
 ទាំងមិនកាន់យកនូវធម៌ជាកុសលនិងអកុសល ក្នុងលំដាប់នៃវិញ្ញាណ
 ទាំង ៥ មិនចូលឈាន មិនចេញចាកឈាន ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥
 ទាំងមិនចូលឈាន មិនចេញចាកឈាន ក្នុងលំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥
 មិនច្យុត មិនកើត ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥ ទាំងមិនច្យុត មិនកើត ក្នុង
 លំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥ មិនលក់ មិនភ្ញាក់ មិនឃើញសុបិន ដោយ
 វិញ្ញាណទាំង ៥ ទាំងមិនលក់ មិនភ្ញាក់ មិនឃើញសុបិន ក្នុងលំដាប់
 នៃវិញ្ញាណទាំង ៥ ។ បញ្ញាជាគ្រឿងសម្ដែងនូវវត្ថុ តាមលំដាប់នៃ
 មាតិកា ។ ញាណវត្ថុ មានប្រការ ១ យ៉ាងនេះឯង ។

[៣០] ញាណវត្ថុ មាន ២ គឺ បញ្ញាជាលោកិយៈ និង
 បញ្ញាជាលោកុត្តរៈ បញ្ញាដែលបុគ្គលគប្បីដឹង ដោយញាណណាមួយ

ញាណវិតង្គេ មាតិកា

កេនចិ ន វិញ្ញេយ្យា បញ្ញា សាសវា បញ្ញា
 អនាសវា បញ្ញា អាសវិប្បយុត្តសាសវា បញ្ញា
 អាសវិប្បយុត្តអនាសវា បញ្ញា សញ្ញោជនិយា បញ្ញា
 អសញ្ញោជនិយា បញ្ញា សញ្ញោជនវិប្បយុត្តសញ្ញោ-
 ជនិយា បញ្ញា សញ្ញោជនវិប្បយុត្តអសញ្ញោជនិយា
 បញ្ញា កន្ថនិយា បញ្ញា អកន្ថនិយា បញ្ញា
 កន្ថវិប្បយុត្តកន្ថនិយា បញ្ញា កន្ថវិប្បយុត្តអកន្ថ-
 និយា បញ្ញា ឱយនិយា បញ្ញា អនោយនិយា
 បញ្ញា ឱយវិប្បយុត្តឱយនិយា បញ្ញា ឱយវិប្បយុត្ត-
 អនោយនិយា បញ្ញា យោកនិយា បញ្ញា អយោក-
 និយា បញ្ញា យោកវិប្បយុត្តយោកនិយា បញ្ញា
 យោកវិប្បយុត្តអយោកនិយា បញ្ញា ដីវរណិយា
 បញ្ញា អដីវរណិយា បញ្ញា ដីវរណវិប្បយុត្តដីវ-
 ណិយា បញ្ញា ដីវរណវិប្បយុត្តអដីវរណិយា បញ្ញា

ញាណវិភង្គ មាតិកា

និងបញ្ញាដែលបុគ្គលមិនគប្បីដឹង ដោយវិញ្ញាណណាមួយ បញ្ញាប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងអាសវៈ និងបញ្ញាមិនមានអាសវៈ បញ្ញាប្រាសចាកអាសវៈ
 តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ និងបញ្ញាប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមាន
 អាសវៈ បញ្ញាជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញោជនៈ និងបញ្ញាមិនជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញោជនៈ បញ្ញាប្រាសចាកសញ្ញោជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញោជនៈ និងបញ្ញាប្រាសចាកសញ្ញោជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញោជនៈ បញ្ញាដែលគន្លុះគប្បីដោតក្រុង និងបញ្ញាដែលគន្លុះមិន
 គប្បីដោតក្រុង បញ្ញាប្រាសចាកគន្លុះ តែគន្លុះគប្បីដោតក្រុង និងបញ្ញា
 ប្រាសចាកគន្លុះ ទាំងគន្លុះមិនគប្បីដោតក្រុង បញ្ញាដែលឱយៈគប្បីប្រ-
 ព្រឹត្តកន្លង និងបញ្ញាដែលឱយៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង បញ្ញាប្រាសចាក
 ឱយៈ តែឱយៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង និងបញ្ញាប្រាសចាកឱយៈ ទាំងឱយៈ
 មិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង បញ្ញាដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង និងបញ្ញា
 ដែលយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង បញ្ញាប្រាសចាកយោគៈ តែយោគៈ
 គប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង និងបញ្ញាប្រាសចាកយោគៈ ទាំងយោគៈមិនគប្បី
 ប្រព្រឹត្តកន្លង បញ្ញាជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ និងបញ្ញាមិនជាប្រ-
 យោជន៍ដល់នីវរណៈ បញ្ញាប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់
 នីវរណៈ និងបញ្ញាប្រាសចាកនីវរណៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

បរាមជ្ជា បញ្ញា អបរាមជ្ជា បញ្ញា បរាមាស-
 វិប្បយុត្តបរាមជ្ជា បញ្ញា បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមជ្ជា
 បញ្ញា ឧទានិដ្ឋា បញ្ញា អនុទានិដ្ឋា បញ្ញា ឧទានា-
 និយា បញ្ញា អនុទានានិយា បញ្ញា ឧទានានវិប្ប-
 យុត្តឧទានានិយា បញ្ញា ឧទានានវិប្បយុត្តអនុទានានិ-
 យា បញ្ញា សង្ក្ខ័លេសិកា បញ្ញា អសង្ក្ខ័លេសិកា
 បញ្ញា កិលេសវិប្បយុត្តសង្ក្ខ័លេសិកា បញ្ញា កិលេ-
 សវិប្បយុត្តអសង្ក្ខ័លេសិកា បញ្ញា សវិតក្កា បញ្ញា
 អវិតក្កា បញ្ញា សវិចារា បញ្ញា អវិចារា បញ្ញា
 សប្បវ័តិកា បញ្ញា អប្បវ័តិកា បញ្ញា បីតិសហគតា
 បញ្ញា ន បីតិសហគតា បញ្ញា សុខសហគតា បញ្ញា
 ន សុខសហគតា បញ្ញា ឧបេក្ខាសហគតា បញ្ញា
 ន ឧបេក្ខាសហគតា បញ្ញា កាមាវចរា បញ្ញា ន
 កាមាវចរា បញ្ញា រូចាវចរា បញ្ញា ន រូចាវចរា បញ្ញា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បញ្ញាដែលបរាមាសៈស្តាបអង្កែល និងបញ្ញាដែលបរាមាសៈមិនស្តាប
អង្កែល បញ្ញាប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្តាបអង្កែល និង
បញ្ញាប្រាសចាកបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈមិនស្តាបអង្កែល បញ្ញា
ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ និង
បញ្ញាដែលកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យកហើយ
បញ្ញាជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន និងបញ្ញាមិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន
បញ្ញាប្រាសចាកឧបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន និងបញ្ញា
ប្រាសចាកឧបាទាន ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន បញ្ញាគួរដល់
សេចក្តីសៅហ្មង និងបញ្ញាមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង បញ្ញាប្រាស
ចាកសេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង និងបញ្ញាប្រាសចាក
សេចក្តីសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង បញ្ញាប្រកបដោយ
វិតក្កៈ និងបញ្ញាមិនមានវិតក្កៈ បញ្ញាប្រកបដោយវិចារៈ និងបញ្ញាមិន
មានវិចារៈ បញ្ញាប្រកបដោយបីតិ និងបញ្ញាមិនមានបីតិ បញ្ញាកើត
ព្រមដោយបីតិ និងបញ្ញាមិនកើតព្រមដោយបីតិ បញ្ញាកើតព្រមដោយ
សុខ និងបញ្ញាមិនកើតព្រមដោយសុខ បញ្ញាកើតព្រមដោយឧបេក្ខា
និងបញ្ញាមិនកើតព្រមដោយឧបេក្ខា បញ្ញាជាកាមាវចរ និងបញ្ញា
មិនមែនជាកាមាវចរ បញ្ញាជារូបាវចរ និងបញ្ញាមិនមែនជារូបាវចរ

ញាណវិភង្កេ មាតិកា

អរូចាវចរា បញ្ញា ន អរូចាវចរា បញ្ញា បរិយាបន្នា
 បញ្ញា អបរិយាបន្នា បញ្ញា និយ្យានិកា បញ្ញា
 អនិយ្យានិកា បញ្ញា និយតា បញ្ញា អនិយតា
 បញ្ញា សឧត្តរា បញ្ញា អនុត្តរា បញ្ញា អត្តជាបិកា
 បញ្ញា ជាបិតត្តា បញ្ញា ឯវំ ទុរិយេន ញាណាវត្ថុ ។

[៣១] តិរិយេន ញាណាវត្ថុ ចិន្តាមយា បញ្ញា
 សុតាមយា បញ្ញា ការាមយា បញ្ញា ទានមយា
 បញ្ញា សីលមយា បញ្ញា ការាមយា បញ្ញា
 អធិសីលេ បញ្ញា អធិចិត្តេ បញ្ញា អធិប្បញ្ញាយ
 បញ្ញា អាយកោសល្យំ អទាយកោសល្យំ ឧទាយ-
 កោសល្យំ ។ វិចាកា បញ្ញា វិចាកធម្មធម្មា
 បញ្ញា នេវ វិចាកនវិចាកធម្មធម្មា បញ្ញា ឧទានិទ្គុ-
 ទានានិយា បញ្ញា អនុទានិទ្គុទានានិយា បញ្ញា

ញាណវិភង្គ មាតិកា

បញ្ញាជាអរូបាវចរ និងបញ្ញាមិនមែនជាអរូបាវចរ បញ្ញាជាបរិយាបន្នៈ
និងបញ្ញាជាអបរិយាបន្នៈ បញ្ញាជានិយ្យានិកៈ និងបញ្ញាជាអនិយ្យានិកៈ
បញ្ញាទៀង និងបញ្ញាមិនទៀង បញ្ញាប្រកបដោយឧត្តរៈ និងបញ្ញា
មិនមែនជាឧត្តរៈ បញ្ញាញ៉ាំងប្រយោជន៍ឲ្យកើត និងបញ្ញាមានប្រ-
យោជន៍កើតហើយ ញាណវត្ថុ មានប្រការ ២ យ៉ាងនេះឯង ។

[៣១] ញាណវត្ថុ មាន ៣ គឺ ចិន្តាមយប្បញ្ញា (បញ្ញាសម្រេច
ដោយការគិត) សុតាមយប្បញ្ញា (បញ្ញាសម្រេចដោយការស្តាប់) និង
ការវនាមយប្បញ្ញា (បញ្ញាសម្រេចដោយការចម្រើន) ទានមយប្បញ្ញា
(បញ្ញាសម្រេចដោយទាន) សីលមយប្បញ្ញា (បញ្ញាសម្រេចដោយ
សីល) និងការវនាមយប្បញ្ញា (បញ្ញាសម្រេចដោយការវនា) បញ្ញា
ក្នុងអធិសីល បញ្ញាក្នុងអធិចិត្ត និងបញ្ញាក្នុងអធិប្បញ្ញា សេចក្តីទ្វាសក្នុង
ការចម្រើន សេចក្តីទ្វាសក្នុងការមិនចម្រើន និងសេចក្តីទ្វាសក្នុងឧបាយ ។
បញ្ញាជាវិបាក បញ្ញាមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី និងបញ្ញាមិនមែនជាវិបាក
ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី បញ្ញាដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស
មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន បញ្ញា
ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យកហើយ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អនុចាទិដ្ឋានុចាទានិយា បញ្ញា សរិតក្កសវិចារា
 បញ្ញា អរិតក្កវិចារមត្តា បញ្ញា អរិតក្កវិចារា បញ្ញា
 បីតិសហគតា បញ្ញា សុខសហគតា បញ្ញា ឧបេក្ខា-
 សហគតា បញ្ញា អាចយតាមិដី បញ្ញា អបចយតា-
 មិដី បញ្ញា នេវាចយតាមិដី នាបចយតាមិដី បញ្ញា
 សេក្ខា បញ្ញា អសេក្ខា បញ្ញា នេវ សេក្ខា
 នាសេក្ខា បញ្ញា បរិត្តា បញ្ញា មហក្កតា បញ្ញា
 អប្បមាលា បញ្ញា បរិត្តារម្មណា បញ្ញា មហក្កតា-
 ម្មណា បញ្ញា អប្បមាលារម្មណា បញ្ញា មក្ការម្មណា
 បញ្ញា មក្កហេតុកា បញ្ញា មក្កាទិបតិដី បញ្ញា ឧប្បដ្ឋា
 បញ្ញា អនុប្បដ្ឋា បញ្ញា ឧប្បាទិដី បញ្ញា អតីតា បញ្ញា
 អនាគតា បញ្ញា បច្ចុប្បដ្ឋា បញ្ញា អតីតារម្មណា បញ្ញា
 អនាគតារម្មណា បញ្ញា បច្ចុប្បដ្ឋារម្មណា បញ្ញា
 អជ្ឈតា បញ្ញា ពហិទ្ធា បញ្ញា អជ្ឈត្តពហិទ្ធា បញ្ញា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន និងបញ្ញាដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន
 បញ្ញាប្រកបដោយវិតក្កៈទាំងប្រកបដោយវិចារៈ បញ្ញាមិនមានវិតក្កៈ មាន
 ត្រឹមតែវិចារៈ និងបញ្ញាមិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ បញ្ញាកើត
 ព្រមដោយបីតិ បញ្ញាកើតព្រមដោយសុខ និងបញ្ញាកើតព្រមដោយ
 ឧបេក្ខា បញ្ញាដល់នូវការសន្សំ (កម្មក្តិលេស) បញ្ញាដល់នូវការមិន
 សន្សំ (កម្មក្តិលេស) និងបញ្ញាមិនដល់នូវការសន្សំ ទាំងមិនដល់នូវការ
 មិនសន្សំ បញ្ញាជារបស់សេក្ខបុគ្គល បញ្ញាជារបស់អសេក្ខបុគ្គល និង
 បញ្ញាមិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល
 បញ្ញាតូចធ្មារ បញ្ញាមានសភាពធំ និងបញ្ញាមានប្រមាណមិនបាន បញ្ញា
 មានអារម្មណ៍តូចធ្មារ បញ្ញាមានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំ និងបញ្ញាមាន
 អារម្មណ៍មានប្រមាណមិនបាន បញ្ញាមានមគ្គជាអារម្មណ៍ បញ្ញាមាន
 មគ្គជាហេតុ និងបញ្ញាមានមគ្គជាអធិបតី បញ្ញាដែលកើតឡើងហើយ
 បញ្ញាដែលមិនទាន់កើតឡើង និងបញ្ញាដែលប្រុងនឹងកើតឡើង បញ្ញាជា
 អតីត បញ្ញាជាអនាគត និងបញ្ញាជាបច្ចុប្បន្ន បញ្ញាមានអារម្មណ៍ជា
 អតីត បញ្ញាមានអារម្មណ៍ជាអនាគត និងបញ្ញាមានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន
 បញ្ញាជាខាងក្នុង បញ្ញាជាខាងក្រៅ និងបញ្ញាជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ

ញាណវិភង្កេ មាតិកា

អដ្ឋត្តារម្មណា បញ្ញា ពហិទ្ធារម្មណា បញ្ញា
 អដ្ឋត្តពហិទ្ធារម្មណា បញ្ញា ។ សវិតក្កសវិចារា
 បញ្ញា អត្ថិ វិចារកា អត្ថិ វិចារកធម្មធម្មា អត្ថិ
 លេវ វិចារកនវិចារកធម្មធម្មា អត្ថិ ឧចានិទ្ធុចានានិយា
 អត្ថិ អនុចានិទ្ធុចានានិយា អត្ថិ អនុចានិទ្ធុនុចា-
 នានិយា អត្ថិ បីតិសហគតា អត្ថិ សុខសហគតា
 អត្ថិ ឧបេក្ខាសហគតា អត្ថិ អាចយកាមិដី
 អត្ថិ អបចយកាមិដី អត្ថិ លោចយកាមិដី ធាប-
 ចយកាមិដី អត្ថិ សេក្ខា អត្ថិ អសេក្ខា អត្ថិ លេវ
 សេក្ខា ធាសេក្ខា អត្ថិ បរិត្តា អត្ថិ មហាក្កតា
 អត្ថិ អប្បមាលា អត្ថិ បរិត្តារម្មណា អត្ថិ មហាក្ក-
 តារម្មណា អត្ថិ អប្បមាលារម្មណា អត្ថិ មក្កា-
 រម្មណា អត្ថិ មក្កហេតុកា អត្ថិ មក្កាធិបតិដី អត្ថិ

ញាណវិភង្គ មាតិកា

បញ្ញាមានអារម្មណ៍ខាងក្នុង បញ្ញាមានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ និងបញ្ញា
មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ។ បញ្ញាប្រកបដោយវិតក្កៈ និង
ប្រកបដោយវិចារៈ ជាវិបាក ក៏មាន មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន
មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន ដែលកម្ម
ប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍
ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់
យកហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ដែលកម្មប្រកបដោយ
កិលេសមានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់
ឧបាទានក៏មាន កើតព្រមដោយបីតិ ក៏មាន កើតព្រមដោយសុខ ក៏មាន
កើតព្រមដោយឧបេក្ខា ក៏មាន ដល់នូវការសន្សំ (កម្មកិលេស) ក៏មាន
ដល់នូវការមិនសន្សំ ក៏មាន មិនមែនដល់នូវការសន្សំ ទាំងមិនដល់នូវ
ការមិនសន្សំ ក៏មាន ជារបស់សេក្ខបុគ្គល ក៏មាន ជារបស់អសេក្ខបុគ្គល
ក៏មាន មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល
ក៏មាន មានសភាពតូចធ្មារ ក៏មាន ដល់នូវសភាពធំ ក៏មាន មានប្រ-
មាណមិនបាន ក៏មាន មានអារម្មណ៍តូចធ្មារ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ដល់
នូវសភាពធំ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន ក៏មាន មានមគ្គជា
អារម្មណ៍ ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុ ក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតី ក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ឧប្បជ្ជា អត្ថិ អនុប្បជ្ជា អត្ថិ ឧប្បាទិនី អត្ថិ អតីតា
 អត្ថិ អនាគតា អត្ថិ បច្ចុប្បជ្ជា អត្ថិ អតីតារម្ម-
 ណា អត្ថិ អនាគតារម្មណា អត្ថិ បច្ចុប្បជ្ជារម្មណា
 អត្ថិ អដ្ឋត្តា អត្ថិ ពហិទ្ធា អត្ថិ អដ្ឋត្តពហិទ្ធា
 អត្ថិ អដ្ឋត្តារម្មណា អត្ថិ ពហិទ្ធារម្មណា អត្ថិ
 អដ្ឋត្តពហិទ្ធារម្មណា ។ អវិតក្កវិចារមត្តា បញ្ញា
 អត្ថិ វិចារកា អត្ថិ វិចារកធម្មធម្មា អត្ថិ នេវ
 វិចារកនវិចារកធម្មធម្មា អត្ថិ ឧចានិទ្ធុចានិទ្ធុ
 អត្ថិ អនុចានិទ្ធុចានិទ្ធុ អត្ថិ អនុចានិទ្ធុនុចា-
 នានិទ្ធុ អត្ថិ អាចយកាមិនី អត្ថិ អបចយកាមិនី
 អត្ថិ នេវាចយកាមិនី នាបចយកាមិនី អត្ថិ សេក្ខា
 អត្ថិ អសេក្ខា អត្ថិ នេវ សេក្ខា ណសេក្ខា អត្ថិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ដែលកើតឡើងហើយ ក៏មាន មិនទាន់កើតឡើង ក៏មាន ប្រុងនឹង
កើតឡើង ក៏មាន ជាអតីត ក៏មាន ជាអនាគត ក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្ន
ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអតីត ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអនាគត
ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន ក៏មាន ជាខាងក្នុង ក៏មាន ជា
ខាងក្រៅ ក៏មាន ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជា
ខាងក្នុង ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាខាងក្រៅ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជា
ក្នុងនិងខាងក្រៅ ក៏មាន ។ បញ្ញាមិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ជា
វិបាក ក៏មាន មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិន
មែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេសមាន
តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន
ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យកហើយ តែ
ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេសមាន
តណ្ហាជាដើមមិនកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន
ក៏មាន ដល់នូវការសន្សំ (កម្មកិលេស) ក៏មាន ដល់នូវការមិន
សន្សំ ក៏មាន មិនដល់នូវការសន្សំ ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំ
ក៏មាន ជារបស់សេក្ខបុគ្គល ក៏មាន ជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ក៏មាន មិន
មែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ក៏មាន

ញាណវិភង្កេ មាតិកា

ឧប្បន្នា អត្ថិ អនុប្បន្នា អត្ថិ ឧប្បាទិនី អត្ថិ អតីតា
 អត្ថិ អនាគតា អត្ថិ បច្ចុប្បន្នា អត្ថិ អជ្ឈត្តា អត្ថិ
 ពហិទ្ធា អត្ថិ អជ្ឈត្តពហិទ្ធា ។ អវិតក្ការិចារា បញ្ញា
 អត្ថិ វិចារា អត្ថិ វិចារកធម្មធម្មា អត្ថិ នេវ វិចា-
 កនវិចារកធម្មធម្មា អត្ថិ ឧទាទិនុចារាទានិយា អត្ថិ
 អនុចាទិនុចារាទានិយា អត្ថិ អនុចាទិនុចារាទានិយា
 អត្ថិ បីតិសហកតា អត្ថិ សុខសហកតា អត្ថិ
 ឧបេក្កាសហកតា អត្ថិ អាចយកាមិនី អត្ថិ អបច-
 យកាមិនី អត្ថិ នេវាចយកាមិនី នាបចយកាមិនី
 អត្ថិ សេក្កា អត្ថិ អសេក្កា អត្ថិ នេវ សេក្កា
 នាសេក្កា អត្ថិ បរិត្តារម្មណា អត្ថិ មហាក្កតា-
 រម្មណា អត្ថិ អប្បមារណារម្មណា អត្ថិ មក្កា-
 រម្មណា អត្ថិ មក្កហេតុកា អត្ថិ មក្កាទិបតិនី អត្ថិ

ញាណវិភង្គ មាតិកា

កើតឡើងហើយ ក៏មាន មិនទាន់កើតឡើង ក៏មាន បម្រុងកើតឡើង ក៏មាន
 ជាអតីត ក៏មាន ជាអនាគត ក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្ន ក៏មាន ជាខាងក្នុង ក៏
 មាន ជាខាងក្រៅ ក៏មាន ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ក៏មាន ។ បញ្ញាមិនមាន
 វិតក្កៈ មិនមានវិចារៈ ជាវិបាក ក៏មាន មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន
 មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន ដែលកម្ម
 ប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍
 ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើម
 មិនកាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ដែលកម្ម
 ប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រ-
 យោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន កើតព្រមដោយបីតិ ក៏មាន កើតព្រម
 ដោយសុខ ក៏មាន កើតព្រមដោយឧបេក្ខា ក៏មាន ដល់នូវការសន្សំ
 (កម្មកិលេស) ក៏មាន ដល់នូវការមិនសន្សំ ក៏មាន ដល់នូវការមិន
 សន្សំ ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំ ក៏មាន ជារបស់សេក្ខបុគ្គល ក៏មាន
 ជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ក៏មាន មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល និងមិនមែនជា
 របស់អសេក្ខបុគ្គល ក៏មាន មានអារម្មណ៍តូចត្រូវ ក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ដល់នូវសភាពធំ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន ក៏មាន មាន
 មគ្គជាអារម្មណ៍ ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុ ក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតី ក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ឧប្បជ្ជា អត្ថិ អនុប្បជ្ជា អត្ថិ ឧប្បាទិនី អត្ថិ
អតីតា អត្ថិ អនាគតា អត្ថិ បច្ចុប្បជ្ជា អត្ថិ
អតីតារម្មណា អត្ថិ អនាគតារម្មណា អត្ថិ បច្ចុ-
ប្បជ្ជារម្មណា អត្ថិ អជ្ឈត្តា អត្ថិ ពហិទ្ធា អត្ថិ
អជ្ឈត្តពហិទ្ធា អត្ថិ អជ្ឈត្តារម្មណា អត្ថិ ពហិទ្ធា-
រម្មណា អត្ថិ អជ្ឈត្តពហិទ្ធារម្មណា ។ បីតិសហគតា
បញ្ញា សុខសហគតា បញ្ញា អត្ថិ វិចារកា អត្ថិ
វិចារកធម្មធម្មា អត្ថិ នេវ វិចារកនវិចារកធម្មធម្មា
អត្ថិ ឧបាទិនុបាទានិយា អត្ថិ អនុបាទិនុបាទានិយា
អត្ថិ អនុបាទិនុបាទានិយា អត្ថិ សវិតក្កសវិចារា
អត្ថិ អវិតក្កវិចារមត្តា អត្ថិ អវិតក្កវិចារា អត្ថិ
អាចយកាមិនី អត្ថិ អបចយកាមិនី អត្ថិ នេវ-
ចយកាមិនី ធាបចយកាមិនី អត្ថិ សេក្ខា អត្ថិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

កើតឡើងហើយ ក៏មាន មិនទាន់កើតឡើង ក៏មាន បម្រុងនឹងកើត
 ឡើង ក៏មាន ជាអតីត ក៏មាន ជាអនាគត ក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្ន ក៏មាន
 មានអារម្មណ៍ ជាអតីត ក៏មាន មានអារម្មណ៍ ជាអនាគត ក៏មាន មាន
 អារម្មណ៍ ជាបច្ចុប្បន្ន ក៏មាន ជាខាងក្នុង ក៏មាន ជាខាងក្រៅ ក៏មាន ជា
 ខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាខាងក្នុង ក៏មាន មានអា-
 រម្មណ៍ជាខាងក្រៅ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ក៏មាន ។
 បញ្ញា កើតព្រមដោយបីតិ បញ្ញា កើតព្រមដោយសុខ ជាវិបាក ក៏មាន
 មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាក-
 ធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើម
 កាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ដែលកម្មប្រ-
 កបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍
 ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើម
 មិនកាន់យកឃើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ប្រកប
 ដោយវិតក្កៈ ប្រកបដោយវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹម
 តែវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ក៏មាន ដល់នូវ
 ការសន្សំ ក៏មាន ដល់នូវការមិនសន្សំ ក៏មាន មិនដល់នូវការសន្សំ
 ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំ ក៏មាន ជារបស់សេក្ខបុគ្គល ក៏មាន

ញាណវិភង្កេ មាតិកា

អសេក្ខា អត្ថិ លេវ សេក្ខា ជាសេក្ខា អត្ថិ បរិស្តា
 អត្ថិ មហាក្កតា អត្ថិ អប្បមាលា អត្ថិ បរិស្តារម្ម-
 លា អត្ថិ មហាក្កតារម្មលា អត្ថិ អប្បមាលារម្មលា
 អត្ថិ មក្ការម្មលា អត្ថិ មក្កហេតុកា អត្ថិ មក្កា-
 ធិបតីនី អត្ថិ ឧប្បជ្ជា អត្ថិ អនុប្បជ្ជា អត្ថិ ឧប្បា-
 ធិនី អត្ថិ អតីតា អត្ថិ អនាគតា អត្ថិ បច្ចុប្បជ្ជា
 អត្ថិ អតីតារម្មលា អត្ថិ អនាគតារម្មលា អត្ថិ
 បច្ចុប្បជ្ជារម្មលា អត្ថិ អជ្ឈត្តា អត្ថិ ពហិទ្ធា អត្ថិ
 អជ្ឈត្តពហិទ្ធា អត្ថិ អជ្ឈត្តារម្មលា អត្ថិ ពហិទ្ធា-
 រម្មលា អត្ថិ អជ្ឈត្តពហិទ្ធារម្មលា ។ ឧបេក្ខា-
 សហកតា បញ្ញា អត្ថិ វិចាកា អត្ថិ វិចាកធម្ម-
 ធម្មា អត្ថិ លេវ វិចាកនវិចាកធម្មធម្មា អត្ថិ ឧ-
 ចានិទ្ធុចានិទ្ធុនិយា អត្ថិ អនុចានិទ្ធុចានិទ្ធុនិយា អត្ថិ

ញាណវិភង្គ មាតិកា

ជារបស់អសេក្ខុបុគ្គល ក៏មាន មិនមែនជារបស់អសេក្ខុបុគ្គល ទាំងមិនមែន
 ជារបស់អសេក្ខុបុគ្គល ក៏មាន មានសភាពតូចត្រូវ ក៏មាន ដល់នូវ
 សភាពធំ ក៏មាន មានប្រមាណមិនបាន ក៏មាន មានអារម្មណ៍តូចត្រូវ ក៏មាន
 មានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន
 ក៏មាន មានមគ្គជាអារម្មណ៍ ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុ ក៏មាន មានមគ្គ
 ជាអធិបតី ក៏មាន កើតឡើងហើយ ក៏មាន មិនទាន់កើតឡើង ក៏មាន
 បម្រុងនឹងកើតឡើង ក៏មាន ជាអតីត ក៏មាន ជាអនាគត ក៏មាន ជា
 បច្ចុប្បន្ន ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអតីត ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអនាគត
 ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន ក៏មាន ជាខាងក្នុង ក៏មាន ជាខាងក្រៅ
 ក៏មាន ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាខាងក្នុង ក៏មាន
 មានអារម្មណ៍ជាខាងក្រៅ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ
 ក៏មាន ។ បញ្ញា កើតព្រមដោយឧបេក្ខា ជាវិបាក ក៏មាន មានវិបាកធម៌
 ជាប្រក្រតី ក៏មាន មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី
 ក៏មាន ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ
 ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អនុចាទិដ្ឋានុចាទានិយា អត្ថិ អាចយកាមិដិ អត្ថិ
អបចយកាមិដិ អត្ថិ នេវាចយកាមិដិ នាបចយកា-
មិដិ អត្ថិ សេក្ខា អត្ថិ អសេក្ខា អត្ថិ នេវ
សេក្ខា នាសេក្ខា អត្ថិ បរិត្តា អត្ថិ មហាក្កតា
អត្ថិ អប្បមាលា អត្ថិ បរិត្តារម្មណា អត្ថិ មហាក្ក-
តារម្មណា អត្ថិ អប្បមាលារម្មណា អត្ថិ មក្កា-
រម្មណា អត្ថិ មក្កហេតុកា អត្ថិ មក្កាធិបតិដិ
អត្ថិ ឧប្បដ្ឋា អត្ថិ អនុប្បដ្ឋា អត្ថិ ឧប្បាទិដិ អត្ថិ
អតីតា អត្ថិ អនាគតា អត្ថិ បច្ចុប្បដ្ឋា អត្ថិ
អតីតារម្មណា អត្ថិ អនាគតារម្មណា អត្ថិ បច្ចុប្បដ្ឋា-
រម្មណា អត្ថិ អជ្ឈត្តា អត្ថិ ពហិទ្ធា អត្ថិ អជ្ឈ-
ត្តពហិទ្ធា អត្ថិ អជ្ឈត្តារម្មណា អត្ថិ ពហិទ្ធារម្ម-
ណា អត្ថិ អជ្ឈត្តពហិទ្ធារម្មណា ។ ឯវំ តិវិជេន
ញាណាវត្ថុ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យកហើយ ទាំង
មិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ដល់នូវការសន្សំ ក៏មាន ដល់
នូវការមិនសន្សំ ក៏មាន មិនដល់នូវការសន្សំ ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំ
ក៏មាន ជារបស់សេក្ខបុគ្គល ក៏មាន ជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ក៏មាន
មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ក៏មាន
មានសភាពតូចត្រូវ ក៏មាន ដល់នូវសភាពធំ ក៏មាន ប្រមាណមិនបាន
ក៏មាន មានអារម្មណ៍តូចត្រូវ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំ
ក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន ក៏មាន មានមគ្គជាអារម្មណ៍
ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុ ក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតី ក៏មាន កើតឡើង
ហើយ ក៏មាន មិនទាន់កើតឡើង ក៏មាន បម្រុងនឹងកើតឡើង ក៏មាន
ជាអតីត ក៏មាន ជាអនាគត ក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្ន ក៏មាន មានអារម្មណ៍
ជាអតីត ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអនាគត ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជា
បច្ចុប្បន្ន ក៏មាន ជាខាងក្នុង ក៏មាន ជាខាងក្រៅ ក៏មាន ជាខាងក្នុង
និងខាងក្រៅ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាខាងក្នុង ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជា
ខាងក្រៅ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ក៏មាន ។
ញ្ញាណវត្ថុ មានប្រការ ៣ យ៉ាងនេះឯង ។

ញាណវិភង្កេ មាតិកា

[៣២] ចតុត្វីជេន ញាណាវត្ត កម្មស្សកតំ
ញាណំ សទ្ធានុលោមិតំ ញាណំ មគ្គសមដ្ឋីស្ស
ញាណំ ផលសមដ្ឋីស្ស ញាណំ ទុក្ខេ ញាណំ
ទុក្ខសមុទយេ ញាណំ ទុក្ខនិរោដេ ញាណំ ទុក្ខ-
និរោដកាមិនិយា បដិបទាយ ញាណំ កាមាវចរា
បញ្ញា រូចាវចរា បញ្ញា អរូចាវចរា បញ្ញា អបរិយា-
បដ្ឋា បញ្ញា ធម្មេ ញាណំ អន្ធវយេ ញាណំ
បរិច្ចេ ញាណំ សម្មតិញាណំ អត្ថិ បញ្ញា អាច-
យាយ នោ អបចយាយ អត្ថិ បញ្ញា អបចយាយ
នោ អាចយាយ អត្ថិ បញ្ញា អាចយាយ ចេវ
អបចយាយ ច អត្ថិ បញ្ញា នេវាចយាយ នោ
អបចយាយ អត្ថិ បញ្ញា និព្វិទាយ នោ បដិវេ-
ទាយ អត្ថិ បញ្ញា បដិវេទាយ នោ និព្វិទាយ
អត្ថិ បញ្ញា និព្វិទាយ ចេវ បដិវេទាយ ច អត្ថិ
បញ្ញា នេវ និព្វិទាយ នោ បដិវេទាយ ហានកាតិនី
បញ្ញា បិតិកាតិនី បញ្ញា វិសេសកាតិនី បញ្ញា

ញាណវិភង្គ មាតិកា

[៣២] ញាណវត្ថុ មាន ៤ គឺ កម្មស្សកតញាណ (សេចក្តីដឹងថា សត្វមានកម្មជារបស់ខ្លួន) សច្ចានុលោមិកញាណ (សេចក្តីដឹងប្រព្រឹត្តទៅតាមសច្ចៈ ២) ញាណរបស់បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដោយមគ្គ ញាណរបស់បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដោយផល សេចក្តីដឹងក្នុងទុក្ខ សេចក្តីដឹងក្នុងហេតុដែលនាំឲ្យកើតទុក្ខ សេចក្តីដឹងក្នុងការរលត់នៃទុក្ខ សេចក្តីដឹងក្នុងបដិបទាជាដំណើរដល់នូវការរលត់នៃទុក្ខ បញ្ញាជាកាមាវចរ បញ្ញាជារូបាវចរ បញ្ញាជាអរូបាវចរ បញ្ញាជាអបរិយាបន្នៈ សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ សេចក្តីដឹងក្នុងការប្រព្រឹត្តទៅតាម សេចក្តីដឹងក្នុងការកំណត់ សេចក្តីដឹងក្នុងការសន្មត បញ្ញាក្នុងការសន្សំ (កម្មកិលេស) មិនមែនក្នុងការមិនសន្សំ ក៏មាន បញ្ញាក្នុងការមិនសន្សំ មិនមែនក្នុងការសន្សំ ក៏មាន បញ្ញាក្នុងការសន្សំផង ក្នុងការមិនសន្សំផង ក៏មាន បញ្ញាមិនមែនក្នុងការសន្សំទាំងមិនមែនក្នុងការមិនសន្សំ ក៏មាន បញ្ញាក្នុងសេចក្តីនឿយណាយ មិនមែនក្នុងការត្រាស់ដឹង ក៏មាន បញ្ញាក្នុងការត្រាស់ដឹង មិនមែនក្នុងសេចក្តីនឿយណាយ ក៏មាន បញ្ញាក្នុងសេចក្តីនឿយណាយផង ក្នុងការត្រាស់ដឹងផង ក៏មាន បញ្ញាមិនមែនក្នុងសេចក្តីនឿយណាយ មិនមែនក្នុងការត្រាស់ដឹង ក៏មាន បញ្ញាមានចំណែកនៃសេចក្តីសាបសូន្យ បញ្ញាមានចំណែក នៃការតាំងនៅ បញ្ញាមានចំណែក នៃសេចក្តីវិសេស

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

និព្វេជភាគិនី បញ្ញា ចតស្សោ បដិសម្ពិទា ចតស្សោ
 បដិបទា ចត្តារិ អារម្មណានិ ជរាមរណោ ញ្ញាណំ
 ជរាមរណសមុទយេ ញ្ញាណំ ជរាមរណានិរោធន
 ញ្ញាណំ ជរាមរណានិរោធតាមិនិយា បដិបទាយ
 ញ្ញាណំ ជាតិយា ញ្ញាណំ ។ បេ ។ ភវេ ញ្ញាណំ
 ។ បេ ។ ឧបាទានេ ញ្ញាណំ ។ បេ ។ តណ្ហាយ
 ញ្ញាណំ ។ បេ ។ វេទនាយ ញ្ញាណំ ។ បេ ។ ផស្ស្ក
 ញ្ញាណំ ។ បេ ។ សឡាយតនេ ញ្ញាណំ ។ បេ ។
 នាមរូបេ ញ្ញាណំ ។ បេ ។ វិញ្ញាណោ ញ្ញាណំ ។ បេ ។
 សង្ខារេសុ ញ្ញាណំ សង្ខារសមុទយេ ញ្ញាណំ
 សង្ខារនិរោធន ញ្ញាណំ សង្ខារនិរោធតាមិនិយា បដិ-
 បទាយ ញ្ញាណំ ឯវំ ចតុត្ថិយេន ញ្ញាណាវត្ថុ ។

[៣៣] បញ្ចវិទេន ញ្ញាណាវត្ថុ បញ្ចង្គិកោ
 សម្មាសមាធិ បញ្ចញ្ញាណិកោ សម្មាសមាធិ ឯវំ
 បញ្ចវិទេន ញ្ញាណាវត្ថុ ។ នព្វិយេន ញ្ញាណាវត្ថុ នសុ
 អភិញ្ញាសុ បញ្ញា ឯវំ នព្វិយេន ញ្ញាណាវត្ថុ ។
 សត្តវិទេន ញ្ញាណាវត្ថុ សត្តសត្តវិ ញ្ញាណាវត្ថុនិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បញ្ញាមានចំណែក នៃសេចក្តីនឿយណាយ បដិសម្ភិទា ៤ បដិបទា ៤
 អារម្មណ៍ ៤ សេចក្តីដឹងក្នុងជរានិងមរណៈ សេចក្តីដឹងក្នុងការកើតឡើង
 នៃជរានិងមរណៈ សេចក្តីដឹងក្នុងការរលត់នៃជរានិងមរណៈ សេចក្តីដឹង
 ក្នុងបដិបទាជាដំណើរដល់នូវការរលត់នៃជរានិងមរណៈ សេចក្តីដឹងក្នុង
 ជាតិ ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងក្នុងភព ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងក្នុងឧបាទាន
 ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងក្នុងតណ្ហា ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងក្នុងវេទនា ។ បេ ។
 សេចក្តីដឹងក្នុងផស្សៈ ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងក្នុងសឡាយតនៈ ។ បេ ។
 សេចក្តីដឹងក្នុងនាមរូប ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងក្នុងវិញ្ញាណ ។ បេ ។ សេចក្តី
 ដឹងក្នុងសង្ខារទាំងឡាយ សេចក្តីដឹងក្នុងការកើតឡើងនៃសង្ខារ សេចក្តី
 ដឹងក្នុងការរលត់នៃសង្ខារ សេចក្តីដឹងក្នុងបដិបទាជាដំណើរដល់នូវការ
 រលត់នៃសង្ខារ ញាណវត្ថុ មានប្រការ ៤ យ៉ាងនេះឯង ។

[៣៣] ញាណវត្ថុ មាន ៥ គឺ សម្មាសមាធិ ប្រកបដោយអង្គ ៥
 សម្មាសមាធិ ប្រកបដោយញាណ ៥ ញាណវត្ថុមានប្រការ ៥ យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ ញាណវត្ថុមាន ៦ គឺ បញ្ញាក្នុងអភិញ្ញា ៦ ញាណវត្ថុមាន
 ប្រការ ៦ យ៉ាងនេះឯង ។ ញាណវត្ថុមាន ៧ គឺ ញាណវត្ថុ ៧៧

ញាណវិភង្គ មាតិកា

ឯវំ សត្តវិដេន ញាណាវត្ថុ ។ អដ្ឋវិដេន ញាណាវត្ថុ
ចត្វសុ មក្កេសុ ចត្វសុ ផលេសុ បញ្ញា ឯវំ អដ្ឋវិដេន
ញាណាវត្ថុ ។ នវវិដេន ញាណាវត្ថុ នវសុ អនុបុព្វវិ-
ហារសមាបត្តិសុ បញ្ញា ឯវំ នវវិដេន ញាណាវត្ថុ ។

[៣៤] ទសវិដេន ញាណាវត្ថុ ទស តថាគតស្ស
តថាគតពលានិ យេហិ ពលេហិ សមដ្ឋាកតោ
តថាគតោ អាសកណ្ណានំ^(១) បដិជាតិ បរិសាសុ
សីហនានំ នទតិ ព្រហ្មចក្កំ បរត្តេតិ ។ កតមាជិ
ទស ។ ឥធិ តថាគតោ ហានព្វ ហានតោ អដ្ឋានព្វ
អដ្ឋានតោ យថាក្ខតំ បដាតិ យម្បិ តថាគតោ
ហានព្វ ហានតោ អដ្ឋានព្វ អដ្ឋានតោ យថាក្ខតំ
បដាតិ ឥទម្បិ តថាគតស្ស តថាគតពលំ ហោតិ
យំ ពលំ អាគម្ម តថាគតោ អាសកណ្ណានំ បដិ-
ជាតិ បរិសាសុ សីហនានំ នទតិ ព្រហ្មចក្កំ
បរត្តេតិ ។ បុន ច បរំ តថាគតោ អតីតាណក-
តប្បច្ចុប្បដ្ឋានំ កម្មសមាទានានំ ហានតោ ហេតុសោ

១ ឱ. សព្វត្ថ អាសកដ្ឋានន្តិ ទិស្សតិយេវ ។

ញាណវិភង្គ មាតិកា

ញាណវត្ថុ មានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។ ញាណវត្ថុមាន ៨ គឺ បញ្ញាក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ញាណវត្ថុមានប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។ ញាណវត្ថុ មាន ៩ គឺ បញ្ញាក្នុងអនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៩ ញាណវត្ថុមាន ប្រការ ៩ យ៉ាងនេះឯង ។

[៣២] ញាណវត្ថុ មាន ១០ បានដល់ តថាគតពលៈ ១០ របស់ព្រះតថាគត ជាពលៈដែលព្រះតថាគតបានប្រកបហើយ ទើប ប្តេជ្ញានូវឋានៈដ៏ប្រសើរ ទើបបន្ធិសីហនាទក្នុងពួកបរិស័ទ ទើបញ្ចាំង ចក្រដ៏ប្រសើរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ ពលៈ ១០ ដូចម្តេចខ្លះ ។ ព្រះតថាគត ក្នុងលោកនេះ ជ្រាបច្បាស់តាមពិតនូវហេតុ ថាជាហេតុផង ជ្រាបច្បាស់ តាមពិតនូវអំពើមិនមែនហេតុ ថាជាអំពើមិនមែនហេតុផង នេះឯងជា តថាគតពលៈ (ទី ១) របស់ព្រះតថាគត ជាពលៈដែលព្រះតថាគត អាស្រ័យហើយ ទើបប្តេជ្ញានូវឋានៈដ៏ប្រសើរ ទើបបន្ធិសីហនាទក្នុងពួក បរិស័ទ ទើបញ្ចាំងចក្រដ៏ប្រសើរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ មួយទៀត ព្រះត- ថាគតជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវវិបាកនៃកម្មសមាទាន (ការកាន់យកកម្ម ជាកុសល) ជាអតីត អនាគតនិងបច្ចុប្បន្ន តាមបច្ច័យ តាមហេតុ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

វិចារកំ យថាក្ខតំ បជាជាតិ យម្បិ តថាកតោ
 អតីតាណកតប្បច្ចុប្បន្នានំ កម្មសមាទានានំ ហានសោ
 ហេតុសោ វិចារកំ យថាក្ខតំ បជាជាតិ ឥទម្បិ
 តថាកតស្ស តថាកតពលំ ហោតិ យំ ពលំ អាកម្ម
 តថាកតោ អាសកណ្ណានំ បដិជាជាតិ បរិសាសុ
 សីហនានំ នទតិ ព្រហ្មចក្កំ បរត្តេតិ ។ បុន ច បរំ
 តថាកតោ សព្វត្ថកាមិដី បដិបទំ យថាក្ខតំ បជា-
 ជាតិ យម្បិ តថាកតោ សព្វត្ថកាមិដី បដិបទំ យថា-
 ក្ខតំ បជាជាតិ ឥទម្បិ តថាកតស្ស តថាកតពលំ
 ហោតិ យំ ពលំ អាកម្ម តថាកតោ អាសកណ្ណានំ
 បដិជាជាតិ បរិសាសុ សីហនានំ នទតិ ព្រហ្មចក្កំ
 បរត្តេតិ ។ បុន ច បរំ តថាកតោ អនេកធាតុំ ធានា-
 ធាតុំ លោកំ យថាក្ខតំ បជាជាតិ យម្បិ តថាកតោ
 អនេកធាតុំ ធានាធាតុំ លោកំ យថាក្ខតំ បជាជាតិ
 ឥទម្បិ តថាកតស្ស តថាកតពលំ ហោតិ យំ
 ពលំ អាកម្ម តថាកតោ អាសកណ្ណានំ បដិជាជាតិ
 បរិសាសុ សីហនានំ នទតិ ព្រហ្មចក្កំ បរត្តេតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ត្រង់ដែលព្រះតថាគត ជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវវិបាកនៃកម្មសមាទាន ជាអតីត អនាគតនិងបច្ចុប្បន្ន តាមបច្ច័យ តាមហេតុ នេះឯង ជាតថាគតពលៈ (ទី ២) របស់ព្រះតថាគត ជាពលៈដែលព្រះតថាគតអាស្រ័យ ហើយ ទើបប្តេជ្ញានូវឋានៈដ៏ប្រសើរ ទើបបន្លឺសីហនាទក្នុងពួកបរិស័ទ ទើបញ្ជាំងចក្រដ៏ប្រសើរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ មួយទៀត ព្រះតថាគត ជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវបដិបទាជាដំណើរទៅ (កាន់សុគតិនិងទុគ្គតិ) ក្នុងទីទាំងពួង ត្រង់ដែលព្រះតថាគត ជ្រាបច្បាស់តាមពិតនូវបដិបទាជាដំណើរទៅ កាន់សុគតិនិងទុគ្គតិក្នុងទីទាំងពួង នេះឯង ជាតថាគតពលៈ (ទី ៣) របស់ព្រះតថាគត ជាពលៈដែលព្រះតថាគតអាស្រ័យហើយ ទើបប្តេជ្ញា នូវឋានៈដ៏ប្រសើរ ទើបបន្លឺសីហនាទក្នុងពួកបរិស័ទ ទើបញ្ជាំងចក្រដ៏ ប្រសើរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ មួយទៀត ព្រះតថាគត ជ្រាបច្បាស់តាម ពិត នូវលោកដែលមានធាតុច្រើន មានធាតុផ្សេងៗគ្នា ត្រង់ដែលតថាគតជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវលោកដែលមានធាតុច្រើន មានធាតុផ្សេងៗ គ្នា នេះឯង ជាតថាគតពលៈ (ទី ៤) របស់ព្រះតថាគត ជាពលៈ ដែលព្រះតថាគតអាស្រ័យហើយ ទើបប្តេជ្ញានូវឋានៈដ៏ប្រសើរ ទើបបន្លឺ សីហនាទក្នុងពួកបរិស័ទ ទើបញ្ជាំងចក្រដ៏ប្រសើរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។

ញាណវិភង្កេ មាតិកា

បុន ច បរំ តថាគតោ សត្តានំ ឆានាធិមុត្តិកតំ
 យថាក្ខតំ បជាធាតិ យម្បិ តថាគតោ សត្តានំ
 ឆានាធិមុត្តិកតំ យថាក្ខតំ បជាធាតិ ឥទម្បិ
 តថាគតស្ស តថាគតពលំ ហោតិ យំ ពលំ
 អាភម្ម តថាគតោ អាសកណ្ណានំ បដិជាធាតិ
 បរិសាសុ សីហនានំ នទតិ ព្រហ្មចក្កំ បរត្តេតិ ។
 បុន ច បរំ តថាគតោ បរសត្តានំ បរមុត្តលានំ
 ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តំ យថាក្ខតំ បជាធាតិ យម្បិ
 តថាគតោ បរសត្តានំ បរមុត្តលានំ ឥន្ទ្រិយបរោ-
 បរិយត្តំ យថាក្ខតំ បជាធាតិ ឥទម្បិ តថា-
 គតស្ស តថាគតពលំ ហោតិ យំ ពលំ អាភម្ម
 តថាគតោ អាសកណ្ណានំ បដិជាធាតិ បរិសាសុ
 សីហនានំ នទតិ ព្រហ្មចក្កំ បរត្តេតិ ។ បុន
 ច បរំ តថាគតោ ឈានវិមោក្ខសមាធិសមាបត្តិនំ
 សង្កិលេសំ វោនានំ វុដ្ឋានំ យថាក្ខតំ បជាធាតិ
 យម្បិ តថាគតោ ឈានវិមោក្ខសមាធិសមាបត្តិនំ

ញាណវិភង្គ មាតិកា

មួយទៀត ព្រះតថាគត ជ្រាបច្បាស់តាមពិតនូវអធ្យាស្រ័យផ្សេង ។ គ្នា
របស់សត្វទាំងឡាយ ត្រង់ដែលព្រះតថាគត ជ្រាបច្បាស់តាមពិតនូវ
អធ្យាស្រ័យផ្សេងៗគ្នា របស់សត្វទាំងឡាយ នេះឯង ជាតថាគតពលៈ

(ទី ៥) របស់ព្រះតថាគត ជាពលៈដែលព្រះតថាគតអាស្រ័យហើយ
ទើបប្តេជ្ញានូវឋានៈដ៏ប្រសើរ ទើបបន្លឺសីហនាទក្នុងពួកបរិស័ទ ទើប
ញ៉ាំងចក្រដ៏ប្រសើរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ មួយទៀត ព្រះតថាគត ជ្រាប
ច្បាស់តាមពិតនូវតន្ត្រីយចាស់ក្លានិងទន់ របស់ពួកសត្វដទៃ របស់ពួក
បុគ្គលដទៃ ត្រង់ដែលព្រះតថាគតជ្រាបច្បាស់តាមពិតនូវតន្ត្រីយចាស់ក្លា
និងទន់ របស់ពួកសត្វដទៃ របស់ពួកបុគ្គលដទៃ នេះឯង ជាតថាគតពលៈ

(ទី ៦) របស់ព្រះតថាគត ជាពលៈដែលព្រះតថាគតអាស្រ័យហើយ ទើប
ប្តេជ្ញានូវឋានៈដ៏ប្រសើរ ទើបបន្លឺសីហនាទក្នុងពួកបរិស័ទ ទើបញ៉ាំងចក្រ
ដ៏ប្រសើរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ មួយទៀត ព្រះតថាគតជ្រាបច្បាស់តាមពិត
នូវសេចក្តីសៅហ្មង នូវសេចក្តីផ្ទុរផង់ នូវការចេញ នៃឈានវិមោក្ខ សមាធិ
និងសមាបត្តិ ត្រង់ដែលព្រះតថាគតជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវសេចក្តីសៅ-
ហ្មង នូវសេចក្តីផ្ទុរផង់ នូវការចេញ នៃឈាន វិមោក្ខ សមាធិនិងសមាបត្តិ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សង្កិលេសំ រោនាទំ រុដ្ឋានំ យថាក្ខតំ បដាណតិ ឥទម្បិ
តថាកតស្ស តថាកតពលំ ហោតិ យំ ពលំ អាគម្ម
តថាកតោ អាសកណ្ណានំ បដិដាណតិ បរិសាសុ
សីហនាទំ នទតិ ព្រហ្មចក្កំ បរត្តេតិ ។ បុន ច បរំ
តថាកតោ បុព្វេនិវាសានុស្សតី យថាក្ខតំ បដាណតិ
យម្បិ តថាកតោ បុព្វេនិវាសានុស្សតី យថាក្ខតំ បដា-
ណតិ ឥទម្បិ តថាកតស្ស តថាកតពលំ ហោតិ យំ
ពលំ អាគម្ម តថាកតោ អាសកណ្ណានំ បដិដាណតិ
បរិសាសុ សីហនាទំ នទតិ ព្រហ្មចក្កំ បរត្តេតិ ។
បុន ច បរំ តថាកតោ សត្តានំ ចុត្តបចាតំ យថាក្ខតំ
បដាណតិ យម្បិ តថាកតោ សត្តានំ ចុត្តបចាតំ យថា-
ក្ខតំ បដាណតិ ឥទម្បិ តថាកតស្ស តថាកតពលំ
ហោតិ យំ ពលំ អាគម្ម តថាកតោ អាសកណ្ណានំ
បដិដាណតិ បរិសាសុ សីហនាទំ នទតិ ព្រហ្មចក្កំ
បរត្តេតិ ។ បុន ច បរំ តថាកតោ អាសវានំ ខយំ
យថាក្ខតំ បដាណតិ យម្បិ តថាកតោ អាសវានំ ខយំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

នេះឯង ជាតថាគតពលៈ (ទី ៧) របស់ព្រះតថាគត ជាពលៈដែលព្រះ
តថាគតអាស្រ័យហើយ ទើបប្តេជ្ញានូវឋានៈដ៏ប្រសើរ ទើបបន្លឺសីហនាទ
ក្នុងពួកបរិស័ទ ទើបញ្ជាំងចក្រដ៏ប្រសើរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ មួយទៀត
ព្រះតថាគត ជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវការរលឹកជាតិដែលនៅអាស្រ័យ
ក្នុងភពមុន ត្រង់ដែលព្រះតថាគតជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវការរលឹក
ជាតិដែលបាននៅអាស្រ័យក្នុងភពមុន នេះឯង ជាតថាគតពលៈ (ទី ៨)
របស់ព្រះតថាគត ជាពលៈដែលព្រះតថាគតអាស្រ័យហើយ ទើបប្តេជ្ញា
នូវឋានៈដ៏ប្រសើរ ទើបបន្លឺសីហនាទក្នុងពួកបរិស័ទ ទើបញ្ជាំងចក្រដ៏
ប្រសើរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ មួយទៀត ព្រះតថាគត ជ្រាបច្បាស់តាមពិត
នូវការច្យុតនិងការកើត របស់សត្វទាំងឡាយ ត្រង់ដែលព្រះតថាគត
ជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវការច្យុតនិងការកើត របស់សត្វទាំងឡាយ នេះឯង
ជាតថាគតពលៈ (ទី ៩) របស់ព្រះតថាគត ជាពលៈដែលព្រះតថាគត
អាស្រ័យហើយ ទើបប្តេជ្ញានូវឋានៈដ៏ប្រសើរ ទើបបន្លឺសីហនាទក្នុង
ពួកបរិស័ទ ទើបញ្ជាំងចក្រដ៏ប្រសើរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ មួយវិញទៀត
ព្រះតថាគតជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវការអស់នៃអាសវៈទាំងឡាយ ត្រង់
ដែលព្រះតថាគតជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវការអស់នៃអាសវៈទាំងឡាយ

ញាណវិភង្កេ ឯកកនិទ្ទេសោ

យថាក្ខតំ បដាណតិ ឥទម្បិ តថាកតស្ស តថាកតពលំ
 ហោតិ យំ ពលំ អាកម្ម តថាកតោ អាសកណ្ណានំ
 បដិដាណតិ បរិសាសុ សីហនាទំ នទតិ ព្រហ្មចក្កំ
 បរត្តេតិ ។ ឥមាទិ ទស តថាកតស្ស តថាកតពលា-
 និ យេហិ ពលេហិ សមដ្ឋាកតោ តថាកតោ អាស-
 កណ្ណានំ បដិដាណតិ បរិសាសុ សីហនាទំ នទតិ
 ព្រហ្មចក្កំ បរត្តេតិ វរំ ទសវិជេន ញាណវត្ថុ ។

មាតិកា ។

[៣៥] បញ្ចវិញ្ញាណំ ន ហេតុមេវ អហេតុកមេវ
 ហេតុវិប្បយុត្តមេវ សប្បច្ចយមេវ សង្ខតមេវ អរូបមេវ
 លោកិយមេវ សាសវមេវ សញ្ញាជនិយមេវ កន្តនិ-
 យមេវ ឱយនិយមេវ យោកនិយមេវ ដីវរណិយមេវ
 បរាមជ្ជមេវ ឧបាទានិយមេវ សង្ខីលេសិកមេវ អព្យា-
 កតមេវ សារម្មណមេវ អចេតសិកមេវ វិចាកមេវ
 ឧបាទិន្ទុបាទានិយមេវ អសង្ខីលិដ្ឋសង្ខីលេសិកមេវ
 ន សវិតក្កសវិចារមេវ ន អវិតក្កវិចារមត្តមេវ

ញាណវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេស

នេះឯង ជាតថាគតពលៈ (ទី ១០) របស់ព្រះតថាគត ជាពលៈដែលព្រះ
 តថាគតអាស្រ័យហើយ ទើបប្តេជ្ញានូវឋានៈដ៏ប្រសើរ ទើបបន្ធិសីហនាទ
 ក្នុងពួកបរិស័ទ ទើបញ្ជាំងចក្រដ៏ប្រសើរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ តថាគតពលៈ
 ទាំង ១០ នេះ របស់ព្រះតថាគត ជាពលៈដែលព្រះតថាគតប្រកបហើយ
 ទើបប្តេជ្ញានូវឋានៈដ៏ប្រសើរ ទើបបន្ធិសីហនាទក្នុងពួកបរិស័ទ ទើបញ្ជាំង
 ចក្រដ៏ប្រសើរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ញាណវត្ថុមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ មាតិកា ។

[៣៥] វិញ្ញាណ ៥ មិនមែនហេតុ មិនមានហេតុ ប្រាសចាកហេតុ
 ប្រកបដោយបច្ច័យ ត្រូវបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង ជាអរូប ជាលោកិយ
 ប្រកបដោយអាសវៈ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ដែលគន្លុះគប្បី
 ដោតក្រង ដែលឱយៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង
 ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ដែលបរាមាសៈស្នាបអង្កែល ជាប្រយោជន៍
 ដល់ឧបាទាន គួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង ជាអព្យាក្រឹត ប្រកប
 ដោយអារម្មណ៍ មិនមែនចេតសិក ជាវិបាក មានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបា-
 ទាន មិនសៅហ្មង តែគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង មិនប្រកបដោយ
 វិតក្កៈ តែប្រកបដោយវិចារៈ មិនមែនជាមិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អវិតក្ការិចារមេវ ន បីតិសហគតមេវ នេវ ទស្ស-
 នេន ន ការឆាយ បហាតព្វមេវ នេវ ទស្សនេន
 ន ការឆាយ បហាតព្វហេតុកមេវ នេវាចយតាមី ឆា-
 បចយតាមីមេវ នេវ សេក្ខំ នាសេក្ខមេវ បរិត្តមេវ
 កាមាវចរមេវ ន រូចាវចរមេវ ន អរូចាវចរមេវ
 បរិយាបន្នមេវ នេវ អបរិយាបន្នមេវ អនិយតមេវ
 អនិយ្យានិកមេវ ឧប្បន្នំ មនោវិញ្ញាណាវិញ្ញេយ្យមេវ
 អនិច្ចមេវ ជរាភិក្ខុតមេវ ។

[៣៦] បញ្ច វិញ្ញាណា ឧប្បន្នវត្ថុកា ឧប្បន្នារម្មណាតិ
 ឧប្បន្នស្មី វត្ថុស្មី អារម្មណេ ឧប្បន្នន្តិ ។ បុរេជាត-
 វត្ថុកា បុរេជាតារម្មណាតិ បុរេ ជាតស្មី វត្ថុស្មី បុរេ
 ជាតេ អារម្មណេ ឧប្បន្នន្តិ ។ អន្សត្តិកវត្ថុកា ពាហិ-
 រាម្មណាតិ បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណានំ វត្ថុ អន្សត្តិកា អា-
 រម្មណា ពាហិរា ។ អសម្ពិទ្ធុវត្ថុកា អសម្ពិទ្ធុរម្មណាតិ
 អសម្ពិទ្ធុស្មី វត្ថុស្មី អសម្ពិទ្ធុ អារម្មណេ ឧប្បន្នន្តិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ មិនកើតព្រមដោយបីតិ ដែល
 មិនគួរលះដោយទស្សនៈ មិនគួរលះដោយការវនា មានហេតុមិនគួរ
 លះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវនា មិនដល់នូវការសន្សំ
 (កម្មក្តិលេស) ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំ មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល
 ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល មានសភាពតូចត្រូវ ជាកាមាវចរ
 មិនមែនរូបាវចរ មិនមែនអរូបាវចរ ជាបរិយាបន្នៈ មិនមែនអបរិយាបន្នៈ
 ជាសភាពមិនទៀង ជាអនិយ្យានិកៈ ដែលកើតឡើងហើយ ដែលគួរដឹង
 ដោយមនោវិញ្ញាណ មិនទៀង ដែលត្រូវជរាគ្របសង្កត់ ។

[៣៦] ត្រង់ពាក្យថា វិញ្ញាណ ៥ មានវត្ថុកើតហើយ មានអារម្មណ៍កើត
 ហើយ គឺ កាលបើវត្ថុនិងអារម្មណ៍កើតហើយ វិញ្ញាណទាំងឡាយ ក៏កើត
 ឡើងដែរ ។ ពាក្យថា (វិញ្ញាណ ៥) មានវត្ថុកើតហើយក្នុងកាលមុន មាន
 អារម្មណ៍កើតហើយក្នុងកាលមុន គឺ កាលបើវត្ថុកើតហើយក្នុងកាលមុននិង
 អារម្មណ៍កើតហើយក្នុងកាលមុន វិញ្ញាណទាំងឡាយ ក៏កើតឡើងដែរ ។
 ពាក្យថា (វិញ្ញាណ ៥) មានវត្ថុខាងក្នុង មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ គឺ វិញ្ញាណ
 ទាំង ៥ មានវត្ថុខាងក្នុង មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ ។ ពាក្យថា (វិញ្ញាណ ៥)
 មានវត្ថុមិនច្រឡំគ្នា មានអារម្មណ៍មិនច្រឡំគ្នា គឺ កាលបើវត្ថុមិនច្រឡំគ្នា
 កាលបើអារម្មណ៍មិនច្រឡំគ្នា វិញ្ញាណទាំងឡាយ ក៏កើតឡើងដែរ ។

ញាណវិភង្កេ ឯកកនិទ្ទេសោ

ធានាវត្ថុកា ធានាម្មណាតិ អញ្ញំ ចក្កុវិញ្ញាណាស្ស
 វត្ថុ ច អារម្មណញ អញ្ញំ សោតវិញ្ញាណាស្ស វត្ថុ ច
 អារម្មណញ អញ្ញំ យានវិញ្ញាណាស្ស វត្ថុ ច អារម្ម-
 ណញ អញ្ញំ ជិវ្ហាវិញ្ញាណាស្ស វត្ថុ ច អារម្មណញ
 អញ្ញំ កាយវិញ្ញាណាស្ស វត្ថុ ច អារម្មណញ ។ ន
 អញ្ញមញ្ញស្ស កោចរិសយំ បច្ចុនុកោតិ ចក្កុវិញ្ញា-
 ណាស្ស កោចរិសយំ សោតវិញ្ញាណំ ន បច្ចុនុកោតិ
 សោតវិញ្ញាណាស្ស កោចរិសយំបិ ចក្កុវិញ្ញាណំ
 ន បច្ចុនុកោតិ ចក្កុវិញ្ញាណាស្ស កោចរិសយំ យាន-
 វិញ្ញាណំ ន បច្ចុនុកោតិ យានវិញ្ញាណាស្ស កោចរ-
 ិសយំបិ ចក្កុវិញ្ញាណំ ន បច្ចុនុកោតិ ចក្កុវិញ្ញា-
 ណាស្ស កោចរិសយំ ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ ន បច្ចុនុកោតិ
 ជិវ្ហាវិញ្ញាណាស្ស កោចរិសយំបិ ចក្កុវិញ្ញាណំ ន
 បច្ចុនុកោតិ កាយវិញ្ញាណាស្ស កោចរិសយំបិ ចក្កុ-
 វិញ្ញាណំ ន បច្ចុនុកោតិ សោតវិញ្ញាណាស្ស ។ បេ ។
 យានវិញ្ញាណាស្ស ។ បេ ។ ជិវ្ហាវិញ្ញាណាស្ស ។ បេ ។
 កាយវិញ្ញាណាស្ស កោចរិសយំ ចក្កុវិញ្ញាណំ

ញាណវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេស

ពាក្យថា (វិញ្ញាណ ៥) មានវត្ថុផ្សេង ៗ មានអារម្មណ៍ផ្សេង ៗ គឺ វត្ថុនិង
អារម្មណ៍ របស់ចក្ខុវិញ្ញាណ ដោយឡែក វត្ថុនិងអារម្មណ៍របស់សោត-
វិញ្ញាណ ដោយឡែក វត្ថុនិងអារម្មណ៍របស់ឃានវិញ្ញាណ ដោយឡែក
វត្ថុនិងអារម្មណ៍របស់ជិវ្ហាវិញ្ញាណ ដោយឡែក វត្ថុនិងអារម្មណ៍របស់
កាយវិញ្ញាណ ដោយឡែក ។ ពាក្យថា (វិញ្ញាណ ៥) មិនរងអារម្មណ៍
ជាទីគោចរនៃគ្នានិងគ្នាទេ គឺ សោតវិញ្ញាណ មិនរងអារម្មណ៍ជាទីគោចរ
របស់ចក្ខុវិញ្ញាណ ចក្ខុវិញ្ញាណ មិនរងអារម្មណ៍ជាទីគោចរ របស់សោត-
វិញ្ញាណ ឃានវិញ្ញាណ មិនរងអារម្មណ៍ជាទីគោចរ របស់ចក្ខុ-
វិញ្ញាណ ចក្ខុវិញ្ញាណ មិនរងអារម្មណ៍ជាទីគោចរ របស់ឃានវិញ្ញាណ
ជិវ្ហាវិញ្ញាណ មិនរងអារម្មណ៍ជាទីគោចរ របស់ចក្ខុវិញ្ញាណ ចក្ខុ-
វិញ្ញាណ មិនរងអារម្មណ៍ជាទីគោចរ របស់ជិវ្ហាវិញ្ញាណ ចក្ខុវិញ្ញាណ
មិនរងអារម្មណ៍ជាទីគោចរ របស់កាយវិញ្ញាណ របស់សោតវិញ្ញាណ
។ បេ ។ របស់ឃានវិញ្ញាណ ។ បេ ។ របស់ជិវ្ហាវិញ្ញាណ
។ បេ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ មិនរងអារម្មណ៍ជាទីគោចរ របស់កាយវិញ្ញាណ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ន បច្ចុនុកោតិ ចក្កុវិញ្ញាណស្ស កោចរិសយំបិ
 កាយវិញ្ញាណំ ន បច្ចុនុកោតិ កាយវិញ្ញាណស្ស
 កោចរិសយំ សោតវិញ្ញាណំ ន បច្ចុនុកោតិ
 សោតវិញ្ញាណស្ស កោចរិសយំបិ កាយវិញ្ញាណំ
 ន បច្ចុនុកោតិ កាយវិញ្ញាណស្ស កោចរិសយំ
 យានវិញ្ញាណំ ន បច្ចុនុកោតិ យានវិញ្ញាណស្ស
 កោចរិសយំបិ កាយវិញ្ញាណំ ន បច្ចុនុកោតិ
 កាយវិញ្ញាណស្ស កោចរិសយំ ជិវ្ហាវិញ្ញាណំ
 ន បច្ចុនុកោតិ ជិវ្ហាវិញ្ញាណស្ស កោចរិសយំបិ
 កាយវិញ្ញាណំ ន បច្ចុនុកោតិ ។ ន អសមដ្ឋា-
 ហារា ឧប្បជ្ជន្តីតិ សមដ្ឋាហារន្តស្ស ឧប្បជ្ជន្តិ ។
 ន អមនសិការា ឧប្បជ្ជន្តីតិ មនសិកោន្តស្ស
 ឧប្បជ្ជន្តិ ។ ន អព្វោកិណ្ណា ឧប្បជ្ជន្តីតិ ន បដិ-
 ចាដិយា ឧប្បជ្ជន្តិ ។ ន អបុព្វំ អចរិមំ ឧប្បជ្ជន្តីតិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

កាយវិញ្ញាណ មិនរងអារម្មណ៍ជាទីគោចរ របស់ចក្ខុវិញ្ញាណ សោត-
 វិញ្ញាណ មិនរងអារម្មណ៍ជាទីគោចរ របស់កាយវិញ្ញាណ កាយ-
 វិញ្ញាណ មិនរងអារម្មណ៍ជាទីគោចរ របស់សោតវិញ្ញាណ ឃានវិញ្ញាណ
 មិនរងអារម្មណ៍ជាទីគោចរ របស់កាយវិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ មិន
 រងអារម្មណ៍ជាទីគោចរ របស់ឃានវិញ្ញាណ ជិវ្ហាវិញ្ញាណ មិនរង
 អារម្មណ៍ជាទីគោចរ របស់កាយវិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ មិនរង
 អារម្មណ៍ជាទីគោចរ របស់ជិវ្ហាវិញ្ញាណ ។ ពាក្យថា (វិញ្ញាណ ៥) មិន
 កើតឡើង ព្រោះការមិនប្រមូលមក (នូវអារម្មណ៍) គឺ កាលបុគ្គល
 ប្រមូលមក (នូវអារម្មណ៍មានរូបារម្មណ៍ជាដើម) វិញ្ញាណទាំងឡាយ
 ក៏កើតឡើង ។ ពាក្យថា (វិញ្ញាណ ៥) មិនកើតឡើង ព្រោះ
 ការមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត (នូវអារម្មណ៍) គឺ កាលបុគ្គលធ្វើទុកក្នុងចិត្ត (នូវ
 អារម្មណ៍) វិញ្ញាណទាំងឡាយ ក៏កើតឡើង ។ ពាក្យថា (វិញ្ញាណ ៥)
 មិនកើតឡើង ព្រោះការមិនប្រឡំគ្នា គឺ មិនកើតឡើងតាមលំដាប់គ្នា
 ទេ ។ ពាក្យថា (វិញ្ញាណ ៥) មិនកើតឡើង មិនមុន មិនក្រោយ

ញាណវិភង្កេ ឯកកនិទ្ទេសោ

ន ឯកកុណោ ឧប្បជ្ជន្តិ ។ ន អញ្ញមញ្ញស្ស សមនន្តរា
 ឧប្បជ្ជន្តិតិ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ឧប្បន្នសមនន្តរា សោត-
 វិញ្ញាណំ ន ឧប្បជ្ជន្តិ សោតវិញ្ញាណស្ស ឧប្បន្នសម-
 នន្តរាបិ ចក្កវិញ្ញាណំ ន ឧប្បជ្ជន្តិ ចក្កវិញ្ញាណស្ស
 ឧប្បន្នសមនន្តរា យានវិញ្ញាណំ ន ឧប្បជ្ជន្តិ យាន-
 វិញ្ញាណស្ស ឧប្បន្នសមនន្តរាបិ ចក្កវិញ្ញាណំ ន
 ឧប្បជ្ជន្តិ ចក្កវិញ្ញាណស្ស ឧប្បន្នសមនន្តរា ជិវ្ហា-
 វិញ្ញាណំ ន ឧប្បជ្ជន្តិ ជិវ្ហាវិញ្ញាណស្ស ឧប្បន្នសម-
 នន្តរាបិ ចក្កវិញ្ញាណំ ន ឧប្បជ្ជន្តិ ចក្កវិញ្ញាណស្ស
 ឧប្បន្នសមនន្តរា កាយវិញ្ញាណំ ន ឧប្បជ្ជន្តិ កាយ-
 វិញ្ញាណស្ស ឧប្បន្នសមនន្តរាបិ ចក្កវិញ្ញាណំ ន
 ឧប្បជ្ជន្តិ សោតវិញ្ញាណស្ស ។ មេ ។ យានវិញ្ញាណស្ស
 ។ មេ ។ ជិវ្ហាវិញ្ញាណស្ស ។ មេ ។ កាយវិញ្ញាណស្ស
 ឧប្បន្នសមនន្តរា ចក្កវិញ្ញាណំ ន ឧប្បជ្ជន្តិ
 ចក្កវិញ្ញាណស្ស ឧប្បន្នសមនន្តរាបិ កាយវិញ្ញាណំ

ញាណវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេស

គឺ មិនកើតក្នុងខណៈជាមួយគ្នាទេ ។ ពាក្យថា (វិញ្ញាណ ៥) មិនកើត
ឡើង ក្នុងលំដាប់នៃគ្នានិងគ្នា គឺ សោតវិញ្ញាណ មិនកើតក្នុងលំដាប់ នៃ
ចក្ខុវិញ្ញាណដែលកើតហើយ ទាំងចក្ខុវិញ្ញាណ ក៏មិនកើតក្នុងលំដាប់
នៃសោតវិញ្ញាណដែលកើតហើយដែរ ឃានវិញ្ញាណមិនកើតក្នុងលំដាប់
នៃចក្ខុវិញ្ញាណដែលកើតហើយ ទាំងចក្ខុវិញ្ញាណ ក៏មិនកើតក្នុងលំដាប់
នៃឃានវិញ្ញាណដែលកើតហើយដែរ ជិវ្ហាវិញ្ញាណ មិនកើតក្នុងលំដាប់
នៃចក្ខុវិញ្ញាណដែលកើតហើយ ទាំងចក្ខុវិញ្ញាណ ក៏មិនកើតក្នុងលំដាប់
នៃជិវ្ហាវិញ្ញាណដែលកើតហើយដែរ កាយវិញ្ញាណ មិនកើតក្នុងលំដាប់
នៃចក្ខុវិញ្ញាណដែលកើតហើយ ទាំងចក្ខុវិញ្ញាណ ក៏មិនកើតក្នុងលំដាប់
នៃកាយវិញ្ញាណដែលកើតហើយដែរ ចក្ខុវិញ្ញាណ មិនកើតក្នុងលំដាប់
នៃសោតវិញ្ញាណ ។ បេ ។ នៃឃានវិញ្ញាណ ។ បេ ។ នៃជិវ្ហា-
វិញ្ញាណ ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណដែលកើតហើយ ទាំងកាយ-
វិញ្ញាណ ក៏មិនកើតក្នុងលំដាប់ នៃចក្ខុវិញ្ញាណដែលកើតហើយដែរ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ន ឧប្បជ្ជតិ កាយវិញ្ញាណស្ស ឧប្បន្នសមនន្តរា
 សោតវិញ្ញាណំ ន ឧប្បជ្ជតិ សោតវិញ្ញាណស្ស
 ឧប្បន្នសមនន្តរាបិ កាយវិញ្ញាណំ ន ឧប្បជ្ជតិ
 កាយវិញ្ញាណស្ស ឧប្បន្នសមនន្តរា យានវិញ្ញាណំ
 ន ឧប្បជ្ជតិ យានវិញ្ញាណស្ស ឧប្បន្នសមនន្តរាបិ
 កាយវិញ្ញាណំ ន ឧប្បជ្ជតិ កាយវិញ្ញាណស្ស
 ឧប្បន្នសមនន្តរា ជិវ្ហវិញ្ញាណំ ន ឧប្បជ្ជតិ ជិវ្ហ-
 វិញ្ញាណស្ស ឧប្បន្នសមនន្តរាបិ កាយវិញ្ញាណំ ន
 ឧប្បជ្ជតិ ។ បញ្ច វិញ្ញាណា អនាកោតតិ បញ្ចន្នំ
 វិញ្ញាណានំ នត្ថិ អវដ្ឋនា វា អាកោតោ វា សមន្នា-
 ហារោ វា មនសិការោ វា ។ បញ្ចហិ វិញ្ញា-
 ណេហិ ន កត្តិ ធម្មំ បដិវិជានាតីតិ បញ្ចហិ
 វិញ្ញាណេហិ ន កត្តិ ធម្មំ បដិវិជានាតិ ។
 អញ្ញត្រិ អភិនិចាតមត្តាតិ អញ្ញត្រិ អាចាថមត្តា ។
 បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណានំ សមនន្តរាបិ ន កត្តិ
 ធម្មំ បដិវិជានាតីតិ បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណានំ សមនន្តរា
 មនោនាគុយាបិ ន កត្តិ ធម្មំ បដិវិជានាតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សោតវិញ្ញាណមិនកើតក្នុងលំដាប់ នៃកាយវិញ្ញាណដែលកើតហើយ ទាំង
 កាយវិញ្ញាណ ក៏មិនកើតក្នុងលំដាប់ នៃសោតវិញ្ញាណដែលកើតហើយដែរ
 ឃានវិញ្ញាណ មិនកើតក្នុងលំដាប់ នៃកាយវិញ្ញាណដែលកើតហើយ
 ទាំងកាយវិញ្ញាណ ក៏មិនកើតក្នុងលំដាប់ នៃឃានវិញ្ញាណដែលកើត
 ហើយដែរ ជិវ្ហាវិញ្ញាណ មិនកើតក្នុងលំដាប់ នៃកាយវិញ្ញាណដែលកើត
 ហើយ ទាំងកាយវិញ្ញាណ ក៏មិនកើតក្នុងលំដាប់ នៃជិវ្ហាវិញ្ញាណដែល
 កើតហើយដែរ ។ ពាក្យថា វិញ្ញាណ ៥ មិនមានគ្រឿងអាង គឺ វិញ្ញាណ
 ទាំង ៥ មិនមានការនឹក មិនមានគ្រឿងអាង មិនមានការប្រមូល
 មក មិនមានការធ្វើទុកក្នុងចិត្តទេ ។ ពាក្យថា បុគ្គលមិនដឹងច្បាស់នូវ
 ធម៌ណាមួយ ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥ គឺ បុគ្គលមិនដឹងច្បាស់ នូវធម៌
 ណាមួយ ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥ ។ ពាក្យថា បើវៀរចាកការប៉ះ
 ពាល់នូវអារម្មណ៍ គឺ បើវៀរចាកអារម្មណ៍មានរូបារម្មណ៍ជាដើម ដែល
 មកកាន់គន្លងនៃទ្វារមានចក្ខុទ្វារជាដើម ។ ពាក្យថា បុគ្គលមិនដឹងច្បាស់
 នូវធម៌ណាមួយ ក្នុងលំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥ គឺ បុគ្គលមិនដឹងច្បាស់
 នូវធម៌ណាមួយ ដោយមនោធាតុ ក្នុងលំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥ ។

ញាណវិភង្កេ ឯកកនិទ្ទេសោ

បញ្ចហិ វិញ្ញាណោហិ ន កញ្ចំ ឥរិយាបថំ កប្បេ-
 តីតិ បញ្ចហិ វិញ្ញាណោហិ ន កញ្ចំ ឥរិយាបថំ
 កប្បេតិ កមនំ វា ហានំ វា និសង្កំ វា សេយ្យំ
 វា ។ បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណានំ សមនន្តរាបិ ន
 កញ្ចំ ឥរិយាបថំ កប្បេតីតិ បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណានំ
 សមនន្តរា មនោធាតុយាបិ ន កញ្ចំ ឥរិយាបថំ
 កប្បេតិ កមនំ វា ហានំ វា និសង្កំ វា
 សេយ្យំ វា ។ បញ្ចហិ វិញ្ញាណោហិ ន កាយកម្មំ
 ន វេទីកម្មំ បដ្ឋបេតីតិ បញ្ចហិ វិញ្ញាណោហិ ន
 កាយកម្មំ វេទីកម្មំ បដ្ឋបេតិ ។ បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណានំ
 សមនន្តរាបិ ន កាយកម្មំ ន វេទីកម្មំ បដ្ឋបេតីតិ
 បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណានំ សមនន្តរា មនោធាតុយាបិ ន
 កាយកម្មំ វេទីកម្មំ បដ្ឋបេតិ ។ បញ្ចហិ វិញ្ញាណោ-
 ហិ ន កុសលាកុសលំ ធម្មំ សមាទិយតីតិ
 បញ្ចហិ វិញ្ញាណោហិ ន កុសលាកុសលំ ធម្មំ
 សមាទិយតិ ។ បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណានំ សមនន្ត-
 រាបិ ន កុសលាកុសលំ ធម្មំ សមាទិយតីតិ

ញាណវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេស

ពាក្យថា មិនសម្រេចនូវឥរិយាបថណាមួយ ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥ ឥរិយាបថ សេចក្តីថា មិនសម្រេចឥរិយាបថណាមួយ គឺ ការដើរក្តី ការឈរក្តី ការអង្គុយក្តី ការដេកក្តី ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥ ។ ពាក្យថា មិនសម្រេចឥរិយាបថណាមួយ ក្នុងលំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥ សេចក្តី ថា មិនសម្រេចឥរិយាបថណាមួយ គឺ ការដើរក្តី ការឈរក្តី ការអង្គុយក្តី ការដេកក្តី ដោយមនោធាតុ ក្នុងលំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥ ។ ពាក្យថា មិនតាំងផ្ដើមកាយកម្ម មិនតាំងផ្ដើមវចីកម្ម ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥ គឺ មិនតាំងផ្ដើមនូវកាយកម្ម និងវចីកម្ម ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥ ។ ពាក្យថា មិនតាំងផ្ដើមកាយកម្ម មិនតាំងផ្ដើមវចីកម្មក្នុងលំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥ គឺ មិនតាំងផ្ដើមនូវកាយកម្ម និងវចីកម្ម ដោយមនោធាតុ ក្នុងលំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥ ។ ពាក្យថា មិនកាន់យកនូវធម៌ជាកុសលនិងអកុសល ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥ គឺ មិនសមាទាននូវធម៌ជាកុសលនិងអកុសល ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥ ។ ពាក្យថា មិនកាន់យកនូវធម៌ជាកុសលនិងអកុសល ក្នុងលំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

បញ្ចន្ទំ វិញ្ញាណានំ សមនន្តរា មនោនាគុយាបិ ន
 កុសលាកុសលំ ធម្មំ សមាទិយតិ ។ បញ្ចហិ
 វិញ្ញាណេហិ ន សមាបជ្ជតិ ន វុដ្ឋាតីតិ បញ្ចហិ
 វិញ្ញាណេហិ ន សមាបជ្ជតិ ន វុដ្ឋាតិ ។ បញ្ចន្ទំ
 វិញ្ញាណានំ សមនន្តរាបិ ន សមាបជ្ជតិ ន វុដ្ឋាតីតិ
 បញ្ចន្ទំ វិញ្ញាណានំ សមនន្តរា មនោនាគុយាបិ ន
 សមាបជ្ជតិ ន វុដ្ឋាតិ ។ បញ្ចហិ វិញ្ញាណេហិ ន
 ចរតិ ន ឧបបជ្ជតីតិ បញ្ចហិ វិញ្ញាណេហិ ន ចរតិ
 ន ឧបបជ្ជតិ ។ បញ្ចន្ទំ វិញ្ញាណានំ សមនន្តរាបិ ន
 ចរតិ ន ឧបបជ្ជតីតិ បញ្ចន្ទំ វិញ្ញាណានំ សមនន្តរា
 មនោនាគុយាបិ ន ចរតិ ន ឧបបជ្ជតិ ។ បញ្ចហិ
 វិញ្ញាណេហិ ន សុបតិ ន បដិពុជ្ឈតិ ន សុបិទំ បស្ស-
 តីតិ បញ្ចហិ វិញ្ញាណេហិ ន សុបតិ ន បដិពុជ្ឈតិ
 ន សុបិទំ បស្សតិ ។ បញ្ចន្ទំ វិញ្ញាណានំ សមនន្ត-
 រាបិ ន សុបតិ ន បដិពុជ្ឈតិ ន សុបិទំ បស្សតីតិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

គឺមិនសមាទាន នូវធម៌ជាកុសលនិងអកុសល ដោយមនោធាតុ ក្នុង
 លំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥ ។ ពាក្យថា មិនចូលឈាន មិនចេញចាក
 ឈាន ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥ គឺ មិនចូល មិនចេញ ដោយវិញ្ញាណ
 ទាំង ៥ ។ ពាក្យថា មិនចូលឈាន មិនចេញចាកឈាន ក្នុងលំដាប់នៃ
 វិញ្ញាណទាំង ៥ គឺ មិនចូល មិនចេញ ដោយមនោធាតុ ក្នុងលំដាប់
 នៃវិញ្ញាណទាំង ៥ ។ ពាក្យថា មិនច្យុត មិនកើត ដោយវិញ្ញាណ
 ទាំង ៥ គឺ មិនឃ្នាត មិនកកើត ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥ ។ ពាក្យថា
 មិនច្យុត មិនកើត ក្នុងលំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥ គឺ មិនឃ្នាត មិន
 កកើត ដោយមនោធាតុ ក្នុងលំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥ ។ ពាក្យថា
 មិនលក់ មិនភ្ញាក់ មិនឃើញសុបិន ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥ គឺ មិនដេក
 លក់ មិនដឹងស្មារតី មិនយល់សប្តិ ដោយវិញ្ញាណទាំង ៥ ។ ពាក្យ
 ថា មិនលក់ មិនភ្ញាក់ មិនឃើញសុបិន ក្នុងលំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥

ញាណវិភង្កេ ទុកនិទ្ទេសោ

បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណានំ សមនន្តរា មនោជាតុយាបិ ន
សុបតិ ន បដិពុជ្ឈតិ ន សុបិណំ បស្សតិ ។

ឯវំ យាថាវកវត្តិការិណា បញ្ញា ។

ឯវំ ឯកវិធនេ ញាណវត្ថុ ។

[៣៧] តីសុ ភូមីសុ កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា
លោកិយា បញ្ញា ចត្វុសុ មក្កេសុ ចត្វុសុ ផលេសុ
បញ្ញា លោកុត្តរា បញ្ញា ។ សញ្ញាវ បញ្ញា កេនចិ
វិញ្ញេយ្យា កេនចិ ន វិញ្ញេយ្យា ។ តីសុ ភូមីសុ
កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា សាសវា បញ្ញា ចត្វុសុ
មក្កេសុ ចត្វុសុ ផលេសុ បញ្ញា អនាសវា បញ្ញា ។
តីសុ ភូមីសុ កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា អាសវីប្ប-
យុត្តសាសវា បញ្ញា ចត្វុសុ មក្កេសុ ចត្វុសុ ផលេសុ
បញ្ញា អាសវីប្បយុត្តអនាសវា បញ្ញា ។ តីសុ ភូមីសុ
កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា សញ្ញោជនិយា បញ្ញា ចត្វុ-
សុ មក្កេសុ ចត្វុសុ ផលេសុ បញ្ញា អសញ្ញោជនិយា
បញ្ញា ។ តីសុ ភូមីសុ កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា

ញាណវិភង្គ ទុកនិទ្ទេស

គឺ មិនដេកលក់ មិនដឹងស្មារតី មិនយល់សប្តិ ដោយមនោធាតុ ក្នុង
លំដាប់នៃវិញ្ញាណទាំង ៥ ។

បញ្ញាជាគ្រឿងសម្តែងតាមលំដាប់នៃមាតិកា យ៉ាងនេះឯង ។

ញាណវត្ថុ មានប្រការ ១ យ៉ាងនេះ ។

[៣៧] បញ្ញា ក្នុងកុសលនិងអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣
ឈ្មោះថា បញ្ញា ជាលោកិយ បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា
បញ្ញា ជាលោកុត្តរ ។ បញ្ញាទាំងអស់ បុគ្គលត្រូវដឹងដោយវិញ្ញាណនីមួយ
មិនត្រូវដឹងដោយវិញ្ញាណនីមួយ ។ បញ្ញា ក្នុងកុសលនិងអព្យាក្រឹត ប្រ-
ព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា ប្រកបដោយអាសវៈ បញ្ញាក្នុងមគ្គ ៤
ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញា មិនមានអាសវៈ ។ បញ្ញា ក្នុងកុសល
និងអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា ប្រាសចាកអាសវៈ
តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ បញ្ញាក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា
បញ្ញា ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈ ។ បញ្ញា ក្នុងកុសលនិង
អព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា ជាប្រយោជន៍ដល់
សញ្ញាជនៈ បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញាមិនជាប្រយោជន៍
ដល់សញ្ញាជនៈ ។ បញ្ញា ក្នុងកុសលនិងអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា បញ្ញា ចតុសុ
មក្កេសុ ចតុសុ ផលេសុ បញ្ញា សញ្ញាជនវិប្បយុត្ត-
អសញ្ញាជនិយា បញ្ញា ។ តីសុ ភូមីសុ កុសលា-
ព្យាកតេ បញ្ញា កន្ថនិយា បញ្ញា ចតុសុ មក្កេសុ
ចតុសុ ផលេសុ បញ្ញា អកន្ថនិយា បញ្ញា ។ តីសុ
ភូមីសុ កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា កន្ថវិប្បយុត្តកន្ថនិយា
បញ្ញា ចតុសុ មក្កេសុ ចតុសុ ផលេសុ បញ្ញា កន្ថ-
វិប្បយុត្តអកន្ថនិយា បញ្ញា ។ តីសុ ភូមីសុ កុសលា-
ព្យាកតេ បញ្ញា ឱយនិយា បញ្ញា ចតុសុ មក្កេសុ
ចតុសុ ផលេសុ បញ្ញា អនោយនិយា បញ្ញា ។
តីសុ ភូមីសុ កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា ឱយវិប្ប-
យុត្តឱយនិយា បញ្ញា ចតុសុ មក្កេសុ ចតុសុ ផលេសុ
បញ្ញា ឱយវិប្បយុត្តអនោយនិយា បញ្ញា ។ តីសុ
ភូមីសុ កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា យោកនិយា បញ្ញា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ឈ្មោះថា បញ្ញា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញា-
 ជនៈ បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញា ប្រាសចាក
 សញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។ បញ្ញា ក្នុង
 កុសលនិងអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា ដែល
 គន្លុះគប្បីដោតក្រង បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា
 បញ្ញា ដែលគន្លុះមិនគប្បីដោតក្រង ។ បញ្ញា ក្នុងកុសលនិងអព្យាក្រឹត
 ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញាប្រាសចាកគន្លុះ តែគន្លុះគប្បី
 ដោតក្រង បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញាប្រាស
 ចាកគន្លុះ ទាំងគន្លុះ មិនគប្បីដោតក្រង ។ បញ្ញា ក្នុងកុសលនិង
 អព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា ដែលឱយៈគប្បី
 ប្រព្រឹត្តកន្លង បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញា ដែល
 ឱយៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង ។ បញ្ញា ក្នុងកុសលនិងអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្ត
 ទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា ប្រាសចាកឱយៈ តែឱយៈគប្បីប្រ-
 ព្រឹត្តកន្លង បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញាប្រាសចាក
 ឱយៈ ទាំងឱយៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង ។ បញ្ញា ក្នុងកុសលនិងអព្យាក្រឹត
 ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង

ញាណវិភង្កេ ទុកនិទ្ទេសោ

ចត្វុសុ មក្កេសុ ចត្វុសុ ផលេសុ បញ្ញា អយោគនិយា
 បញ្ញា ។ តីសុ ភូមីសុ កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា
 យោគវិប្បយុត្តយោគនិយា បញ្ញា ចត្វុសុ មក្កេសុ
 ចត្វុសុ ផលេសុ បញ្ញា យោគវិប្បយុត្តអយោគនិយា
 បញ្ញា ។ តីសុ ភូមីសុ កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា
 ដីវណិយា បញ្ញា ចត្វុសុ មក្កេសុ ចត្វុសុ ផលេសុ
 បញ្ញា អដីវណិយា បញ្ញា ។ តីសុ ភូមីសុ កុស-
 លាព្យាកតេ បញ្ញា ដីវណាវិប្បយុត្តដីវណិយា
 បញ្ញា ចត្វុសុ មក្កេសុ ចត្វុសុ ផលេសុ បញ្ញា
 ដីវណាវិប្បយុត្តអដីវណិយា បញ្ញា ។ តីសុ ភូមីសុ
 កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា បរាមជ្ជា បញ្ញា ចត្វុសុ
 មក្កេសុ ចត្វុសុ ផលេសុ បញ្ញា អបរាមជ្ជា បញ្ញា ។
 តីសុ ភូមីសុ កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា បរាមាស-
 វិប្បយុត្តបរាមជ្ជា បញ្ញា ចត្វុសុ មក្កេសុ ចត្វុសុ
 ផលេសុ បញ្ញា បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមជ្ជា បញ្ញា ។

ញាណវិភង្គ ទុកនិទ្ទេស

បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញា ដែលយោគៈមិនគប្បី
 ប្រព្រឹត្តកន្លង ។ បញ្ញា ក្នុងកុសលនិងអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣
 ឈ្មោះថា បញ្ញា ប្រាសចាកយោគៈ តែយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង
 បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញា ប្រាសចាកយោគៈ ទាំង
 យោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង ។ បញ្ញា ក្នុងកុសលនិងអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្ត
 ទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ បញ្ញា
 ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញា មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ។
 បញ្ញា ក្នុងកុសលនិងអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា
 ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤
 ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញា ប្រាសចាកនីវរណៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍
 ដល់នីវរណៈ ។ បញ្ញា ក្នុងកុសលនិងអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣
 ឈ្មោះថា បញ្ញាដែលបរាមាសៈស្នាបអង្កែល បញ្ញាក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤
 ឈ្មោះថា បញ្ញា ដែលបរាមាសៈមិនស្នាបអង្កែល ។ បញ្ញា ក្នុង
 កុសលនិងអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា ប្រាស
 ចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្នាបអង្កែល បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤
 ឈ្មោះថា បញ្ញាប្រាសចាកបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈមិនស្នាបអង្កែល ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

តីសុ ភូមីសុ វិចារកេ បញ្ញា ឧចាទិដ្ឋា បញ្ញា
 តីសុ ភូមីសុ កុសលេ តីសុ ភូមីសុ កិរិយា-
 ព្យាកតេ ចតុសុ មក្កេសុ ចតុសុ ដលេសុ បញ្ញា
 អនុចាទិដ្ឋា បញ្ញា ។ តីសុ ភូមីសុ កុសលា-
 ព្យាកតេ បញ្ញា ឧចាទានិយា បញ្ញា ចតុសុ មក្កេសុ
 ចតុសុ ដលេសុ បញ្ញា អនុចាទានិយា បញ្ញា ។
 តីសុ ភូមីសុ កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា ឧចាទាន-
 វិប្បយុត្តឧចាទានិយា បញ្ញា ចតុសុ មក្កេសុ ចតុសុ
 ដលេសុ បញ្ញា ឧចាទានវិប្បយុត្តអនុចាទានិយា
 បញ្ញា ។ តីសុ ភូមីសុ កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា
 សង្កិលេសិកា បញ្ញា ចតុសុ មក្កេសុ ចតុសុ ដលេសុ
 បញ្ញា អសង្កិលេសិកា បញ្ញា ។ តីសុ ភូមីសុ
 កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា កិលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេ-
 សិកា បញ្ញា ចតុសុ មក្កេសុ ចតុសុ ដលេសុ
 បញ្ញា កិលេសវិប្បយុត្តអសង្កិលេសិកា បញ្ញា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បញ្ញា ក្នុងវិបាក ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា ដែលកិលេស
 មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ បញ្ញា ក្នុងកុសល ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ
 ៣ ក្នុងកិរិយានិងអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤
 ឈ្មោះថា បញ្ញា ដែលកិលេសមានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យកហើយ ។
 បញ្ញា ក្នុងកុសលនិងអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា
 ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា
 បញ្ញាមិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ។ បញ្ញា ក្នុងកុសលនិងអព្យាក្រឹត
 ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា ប្រាសចាកឧបាទាន តែជា
 ប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញា
 ប្រាសចាកឧបាទាន ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ។ បញ្ញា
 ក្នុងកុសលនិងអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា គួរ
 ដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញា
 មិនគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង ។ បញ្ញា ក្នុងកុសល និងអព្យាក្រឹត ប្រ-
 ព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញាប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មង តែ
 គួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា
 បញ្ញាប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង ។

ញាណវិភង្កេ ទុកនិទ្ទេសោ

វិតក្កសម្បយុត្តា បញ្ញា សវិតក្កា បញ្ញា វិតក្កវិប្ប-
 យុត្តា បញ្ញា អវិតក្កា បញ្ញា ។ វិចារសម្បយុត្តា
 បញ្ញា សវិចារា បញ្ញា វិចារវិប្បយុត្តា បញ្ញា អវិចារា
 បញ្ញា ។ បីតិសម្បយុត្តា បញ្ញា សប្បីតិកា បញ្ញា
 បីតិវិប្បយុត្តា បញ្ញា អប្បីតិកា បញ្ញា ។ បីតិសម្ប-
 យុត្តា បញ្ញា បីតិសហគតា បញ្ញា បីតិវិប្បយុត្តា
 បញ្ញា ន បីតិសហគតា បញ្ញា ។ សុខសម្បយុត្តា
 បញ្ញា សុខសហគតា បញ្ញា សុខវិប្បយុត្តា បញ្ញា
 ន សុខសហគតា បញ្ញា ។ ឧបេក្ខាសម្បយុត្តា
 បញ្ញា ឧបេក្ខាសហគតា បញ្ញា ឧបេក្ខាវិប្បយុត្តា
 បញ្ញា ន ឧបេក្ខាសហគតា បញ្ញា ។ កាមាវចរ-
 កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា កាមាវចរា បញ្ញា រូចាវចរា
 បញ្ញា អរូចាវចរា បញ្ញា អបរិយាបដ្ឋា បញ្ញា ន
 កាមាវចរា បញ្ញា ។ រូចាវចរកុសលាព្យាកតេ
 បញ្ញា រូចាវចរា បញ្ញា កាមាវចរា បញ្ញា អរូចាវចរា
 បញ្ញា អបរិយាបដ្ឋា បញ្ញា ន រូចាវចរា បញ្ញា ។

ញាណវិតក្ក ទុកនិទ្ទេស

បញ្ញា សម្បយុត្តដោយវិតក្កៈ ឈ្មោះថា បញ្ញាប្រកបដោយវិតក្កៈ បញ្ញា
 ប្រាសចាកវិតក្កៈ ឈ្មោះថា បញ្ញា មិនមានវិតក្កៈ ។ បញ្ញាសម្បយុត្ត
 ដោយវិចារៈ ឈ្មោះថា បញ្ញា ប្រកបដោយវិចារៈ បញ្ញា ប្រាសចាកវិចារៈ
 ឈ្មោះថា បញ្ញា មិនមានវិចារៈ ។ បញ្ញា សម្បយុត្តដោយបីតិ ឈ្មោះថា
 បញ្ញា ប្រកបដោយបីតិ បញ្ញា ប្រាសចាកបីតិ ឈ្មោះថា បញ្ញា មិន
 មានបីតិ ។ បញ្ញាសម្បយុត្តដោយបីតិ ឈ្មោះថា បញ្ញា កើតព្រម
 ដោយបីតិ បញ្ញាប្រាសចាកបីតិ ឈ្មោះថា បញ្ញា មិនកើតព្រមដោយ
 បីតិ ។ បញ្ញា សម្បយុត្តដោយសុខ ឈ្មោះថា បញ្ញា កើតព្រមដោយ
 សុខ បញ្ញា ប្រាសចាកសុខ ឈ្មោះថា បញ្ញា មិនកើតព្រមដោយ
 សុខ ។ បញ្ញា សម្បយុត្តដោយឧបេក្ខា ឈ្មោះថា បញ្ញា កើតព្រម
 ដោយឧបេក្ខា បញ្ញា ប្រាសចាកឧបេក្ខា ឈ្មោះថា បញ្ញា មិនកើតព្រម
 ដោយឧបេក្ខា ។ បញ្ញា ក្នុងកាមាវចរកុសលនិងអព្យាក្រឹត ឈ្មោះថា
 បញ្ញា ជាកាមាវចរ ឯបញ្ញា ជារូបាវចរ បញ្ញា ជាអរូបាវចរ បញ្ញាជា
 អបរិយាបន្នៈ មិនឈ្មោះថា បញ្ញា ជាកាមាវចរទេ ។ បញ្ញា ក្នុងរូបាវចរ-
 កុសលនិងអព្យាក្រឹត ឈ្មោះថាបញ្ញាជារូបាវចរ ឯបញ្ញា ជាកាមាវចរ បញ្ញា
 ជាអរូបាវចរ បញ្ញាជាអបរិយាបន្នៈ មិនឈ្មោះថា បញ្ញាជារូបាវចរទេ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អរូចាវចរកុសលាព្យាកតេ បញ្ញា អរូចាវចរា បញ្ញា
កាមាវចរា បញ្ញា រូចាវចរា បញ្ញា អបរិយាបដ្ឋា
បញ្ញា ន អរូចាវចរា បញ្ញា ។ តីសុ ភូមីសុ
កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា បរិយាបដ្ឋា បញ្ញា ចតុសុ
មក្កេសុ ចតុសុ ផលេសុ បញ្ញា អបរិយាបដ្ឋា
បញ្ញា ។ ចតុសុ មក្កេសុ ចតុសុ ផលេសុ បញ្ញា
និយ្យានិកា បញ្ញា តីសុ ភូមីសុ កុសលេ ចតុសុ
ភូមីសុ វិចារកេ តីសុ ភូមីសុ កិរិយាព្យាកតេ បញ្ញា
អនិយ្យានិកា បញ្ញា ។ ចតុសុ មក្កេសុ បញ្ញា និយតា
បញ្ញា តីសុ ភូមីសុ កុសលេ ចតុសុ ភូមីសុ វិចារកេ
តីសុ ភូមីសុ កិរិយាព្យាកតេ បញ្ញា អនិយតា
បញ្ញា ។ តីសុ ភូមីសុ កុសលាព្យាកតេ បញ្ញា
សឧត្តរា បញ្ញា ចតុសុ មក្កេសុ ចតុសុ ផលេសុ
បញ្ញា អនុត្តរា បញ្ញា ។ តត្ថ កតមា អត្តជាបិកា
បញ្ញា ។ ចតុសុ ភូមីសុ កុសលេ អរហតោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បញ្ញា ក្នុងអរូបាវចរកុសលនិងអព្យាក្រឹត ឈ្មោះថា បញ្ញា ជាអរូបាវចរ
 ឯបញ្ញា ជាកាមាវចរ បញ្ញា ជារូបាវចរ បញ្ញា ជាអបរិយាបន្នៈ មិន
 ឈ្មោះថា បញ្ញា ជាអរូបាវចរទេ ។ បញ្ញា ក្នុងកុសលនិងអព្យាក្រឹត
 ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា ជាបរិយាបន្នៈ បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤
 ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញា ជាអបរិយាបន្នៈ ។ បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤
 ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញា ជានិយ្យានិកៈ បញ្ញា ក្នុងកុសល ប្រ-
 ព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ក្នុងវិបាកប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងភូមិ ៤ ក្នុងកិរិយានិង
 អព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា ជាអនិយ្យានិកៈ ។
 បញ្ញាក្នុងមគ្គ ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញា ទៀង បញ្ញាក្នុងកុសល ប្រព្រឹត្តទៅ
 ក្នុងភូមិ ៣ ក្នុងវិបាកប្រព្រឹត្តក្នុងភូមិ ៤ ក្នុងកិរិយាអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅ
 ក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា មិនទៀង ។ បញ្ញា ក្នុងកុសលនិងអព្យា-
 ក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា បញ្ញា ប្រកបដោយឧត្តរៈ
 បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញា ជាអនុត្តរៈ ។ បណ្តា
 បញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា ញ៉ាំងប្រយោជន៍ឲ្យកើត តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា
 ជាកិរិយាអព្យាក្រឹត ក្នុងកុសលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៤ របស់ព្រះអរហន្ត

ញាណវិភង្កេ ទុកនិទ្ទេសោ

អភិញ្ញំ ឧប្បាទេន្តស្ស សមាបត្តិំ ឧប្បាទេន្តស្ស
 កិរិយាព្យាកតា^(១) បញ្ញា អត្តជាបិកា បញ្ញា ចតុសុ
 ភូមិសុ វិចារកេ អរហតោ ឧប្បន្នាយ អភិញ្ញាយ
 ឧប្បន្នាយ សមាបត្តិយា កិរិយាព្យាកតា^(២) បញ្ញា
 ជាបិតត្តា បញ្ញា ។

ឯវំ ទុរិយេន ញាណវត្ថុ ។

[៣៨] តត្ថ កតមា ចិញ្ញាមយា បញ្ញា ។
 យោគវិហិតេសុ វា កម្មាយតនេសុ យោគវិហិតេសុ
 វា សិប្បាយតនេសុ យោគវិហិតេសុ វា វិជ្ជដ្ឋានេ-
 សុ កម្មស្សកតំ វា សច្ចានុលោមិកំ វា រូបំ
 អនិច្ចន្តិ វា វេទនា អនិច្ចាតិ វា សញ្ញា អនិច្ចាតិ
 វា សង្ខារា អនិច្ចាតិ វា វិញ្ញាណំ អនិច្ចន្តិ
 វា យំ ឯវុបិ អនុលោមិកំ ខន្តិ ទិន្និ រុចិ
 មុតិ បេក្ខំ ធម្មនិជ្ឈានក្ខន្ធិ បរតោ អស្សត្វា
 បដិលភតិ អយំ រុច្ចតិ ចិញ្ញាមយា បញ្ញា ។

១ ឱ. ម. កិរិយាព្យាកតេ ។ ២ ឱ. ម. កិរិយាព្យាកតេ ។

ញាណវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

កាលញ្ចាំងអភិញ្ញាឲ្យកើតឡើង កាលញ្ចាំងសមាបត្តិឲ្យកើតឡើង ឈ្មោះ
ថា បញ្ញាញ្ចាំងប្រយោជន៍ឲ្យកើត បញ្ញាជាកិរិយាអព្យាក្រឹត ក្នុងអភិញ្ញា-
ដែលកើតហើយ ក្នុងសមាបត្តិដែលកើតហើយ របស់ព្រះអរហន្ត ក្នុង
វិបាកប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញាមានប្រយោជន៍កើតហើយ ។

ញាណវត្ថុ មានប្រការ ២ យ៉ាងនេះ ឯង ។

[៣៨] បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ ចិន្តាមយប្បញ្ញា តើដូចម្តេច ។
បុគ្គលមិនបានស្តាប់ (នូវពាក្យពន្យល់) អំពីសំណាក់បុគ្គលដទៃទេ តែ
បាន នូវសេចក្តីគាប់ចិត្ត នូវសេចក្តីយល់ឃើញ នូវសេចក្តីពេញចិត្ត
នូវការឈ្ងន់យល់ នូវសេចក្តីពិនិត្យឃើញ នូវការចូលចិត្តក្នុងការ
សម្លឹងមើលនូវធម៌ ដ៏សមគួរ ណា យ៉ាងនេះ ក្នុងការងារប្រកប
ដោយឧបាយបញ្ញាក្តី ក្នុងសិល្បសាស្ត្រ ប្រកបដោយឧបាយបញ្ញាក្តី
ក្នុងវិជ្ជាស្ថាន ប្រកបដោយឧបាយបញ្ញាក្តី ថា សត្វមានកម្ម ជារបស់
ខ្លួនក្តី ថា សត្វប្រព្រឹត្តទៅតាមមគ្គសច្ចក្តី ថា រូបមិនទៀងក្តី ថា
វេទនាមិនទៀងក្តី ថា សញ្ញាមិនទៀងក្តី ថា សង្ខារទាំងឡាយ
មិនទៀងក្តី ថា វិញ្ញាណមិនទៀងក្តី នេះហៅថា ចិន្តាមយប្បញ្ញា ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

តត្ថ កតមា សុតមយា បញ្ញា ។ យោគវិហិតេសុ
 វា កម្មាយតនេសុ យោគវិហិតេសុ វា សិប្បាយត-
 នេសុ យោគវិហិតេសុ វា វិជ្ជដ្ឋានេសុ កម្មស្សកតំ
 វា សច្ចានុលោមិកំ វា រូបំ អនិច្ចន្តិ វា វេទនា
 អនិច្ចាតិ វា សញ្ញា អនិច្ចាតិ វា សដ្ឋារា អនិច្ចាតិ
 វា វិញ្ញាណំ អនិច្ចន្តិ វា យំ ឯវរូបី អនុលោមិកំ
 ខន្តិ ទិន្និ រុច្ចិ មុតិ បេក្ខំ ធម្មនិជ្ឈានក្ខន្តិ បរតោ
 សុត្វា បដិលភតិ អយំ រុច្ចតិ សុតមយា បញ្ញា ។
 សព្វាបិ សមាបន្នស្ស បញ្ញា ការាមយា បញ្ញា ។

[៣៩] តត្ថ កតមា ទានមយា បញ្ញា ។

ទានំ អារត្ត ទានាទិកច្ច យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា
 បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មា-
 ទិន្និ អយំ រុច្ចតិ ទានមយា បញ្ញា ។ តត្ថ កតមា
 សីលមយា បញ្ញា ។ សីលំ អារត្ត សីលាទិកច្ច
 យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ សុតមយប្បញ្ញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលបានស្តាប់
 (នូវពាក្យពន្យល់) អំពីសម្មាសម្ពុទ្ធនៃបុគ្គលដទៃ ហើយបាន នូវសេចក្តី
 គាប់ចិត្ត នូវសេចក្តីយល់ឃើញ នូវសេចក្តីពេញចិត្ត នូវការឈ្នួង
 យល់ នូវសេចក្តីពិនិត្យឃើញ នូវការចូលចិត្តក្នុងការសម្លឹងមើលនូវធម៌
 ដ៏សមគួរ យ៉ាងនេះ ណា ក្នុងការងារប្រកបដោយឧបាយប្រាជ្ញាក្តី ក្នុងសិល្ប-
 សាស្ត្រប្រកបដោយឧបាយប្រាជ្ញាក្តី ក្នុងវិជ្ជាស្ថានប្រកបដោយឧបាយ
 ប្រាជ្ញាក្តី ថា សត្វមានកម្មជារបស់ខ្លួនក្តី ថា សត្វប្រព្រឹត្តទៅតាមមគ្គ-
 សច្ចក្តី ថា រូបមិនទៀងក្តី ថា វេទនាមិនទៀងក្តី ថា សញ្ញា មិន
 ទៀងក្តី ថា សង្ខារទាំងឡាយមិនទៀងក្តី ថា វិន្យាណាមិនទៀងក្តី
 នេះហៅថា សុតមយប្បញ្ញា ។ បញ្ញាទាំងអស់ របស់បុគ្គលចូលកាន់
 សមាបត្តិ ឈ្មោះថាការនាមយប្បញ្ញា ។

[៣៧] បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ ទានមយប្បញ្ញា តើដូចម្តេច ។
 បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌
 ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធទាន ព្រោះបានទាន នេះ
 ហៅថា ទានមយប្បញ្ញា ។ បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ សីលមយប្បញ្ញា
 តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង

ញាណវិភង្កេ តិកនិទ្ទេសោ

ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ សីលមយា បញ្ញា ។

សព្វាបិ សមាបន្តស្ស បញ្ញា ការាមយា បញ្ញា ។

[៤០] តត្ថ កតមា អទិសីលេ បញ្ញា ។

ចាតិមោក្ខសំរសំរុតស្ស យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា

បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មា-

ទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ អទិសីលេ បញ្ញា ។ តត្ថ កតមា

អទិចិត្តេ បញ្ញា ។ រូចារចររូចារចរសមាបត្តិ សមា-

បន្តន្តស្ស យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។

អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ អទិចិត្តេ

បញ្ញា ។ តត្ថ កតមា អទិប្បញ្ញាយ បញ្ញា ។

ចត្វសុ មក្កេសុ ចត្វសុ ផលេសុ បញ្ញា អយំ

វុច្ចតិ អទិប្បញ្ញាយ បញ្ញា ។

[៤១] តត្ថ កតមំ អាយកោសលំ ។ ឥមេ ធម្មេ

មនសិករោតោ អនុប្បដ្ឋា ចេវ អកុសលា ធម្មា

ន ឧប្បជ្ជន្តិ ឧប្បដ្ឋា ច អកុសលា ធម្មា បហីយន្តិ

ញាណវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធសីល
ព្រោះបានសីល នេះហៅថា សីលមយប្បញ្ញា ។ បញ្ញា ទាំងអស់
របស់បុគ្គល ដែលចូលកាន់សមាបត្តិ ឈ្មោះថាការនាមយប្បញ្ញា ។

[៤០] បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា ក្នុងអធិសីល តើដូចម្តេច ។
កាលដែលបុគ្គលសង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខសំរវៈ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។
ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង នេះ
ហៅថា បញ្ញា ក្នុងអធិសីល ។ បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា ក្នុង
អធិចិត្ត តើដូចម្តេច ។ កាលបុគ្គលចូលកាន់រូបារាមសមាបត្តិ និង
អរូបារាមសមាបត្តិ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការ
ពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង នេះហៅថា បញ្ញា ក្នុង
អធិចិត្ត ។ បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា ក្នុងអធិប្បញ្ញា តើដូចម្តេច ។
បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ នេះហៅថា បញ្ញា ក្នុងអធិប្បញ្ញា ។

[៤១] បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ សេចក្តីឈ្លាសក្នុងការចម្រើន តើដូច
ម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌
ការឃើញត្រូវ ណា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះថា កាលបុគ្គលធ្វើទុកក្នុង
ចិត្ត នូវធម៌ពួកនេះ ធម៌ទាំងឡាយជាអកុសលដែលមិនទាន់កើត ក៏មិន
កើតឡើង ទាំងពួកធម៌ជាអកុសលដែលកើតហើយ ក៏សាបសូន្យទៅវិញ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ឥមេ វា បនិមេ ធម្មេ មនសិករោតោ អនុប្បដ្ឋា
 ចេវ កុសលា ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ ឧប្បដ្ឋា ច កុសលា
 ធម្មា ភិយ្យោភារាយ វេបុលាយ ការាយ ចារិប្បិយា
 សំវត្តន្តិ យា តត្ថ បញ្ញា បដាននា ។ មេ ។
 អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ
 អាយកោសលំ ។ តត្ថ កតមំ អាយកោសលំ ។
 ឥមេ ធម្មេ មនសិករោតោ អនុប្បដ្ឋា ចេវ
 កុសលា ធម្មា ន ឧប្បជ្ជន្តិ ឧប្បដ្ឋា ច កុសលា
 ធម្មា និរុដ្ឋន្តិ ឥមេ វា បនិមេ ធម្មេ មនសិករោតោ
 អនុប្បដ្ឋា ចេវ អកុសលា ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ ឧប្បដ្ឋា
 ច អកុសលា ធម្មា ភិយ្យោភារាយ វេបុលាយ
 សំវត្តន្តិ យា តត្ថ បញ្ញា បដាននា ។ មេ ។
 អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ
 អាយកោសលំ ។ សព្វាបិ តត្រិចាយា បញ្ញា
 ឧាយកោសលំ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ពុំនោះសោត កាលបុគ្គលធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវធម៌ពួកនេះ ។ ធម៌ទាំងឡាយ
 ជាកុសល ដែលមិនទាន់កើត ក៏កើតឡើង ទាំងពួកធម៌ជាកុសល
 ដែលកើតហើយ ក៏ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីភាពដ៏ក្រៃលែង ដើម្បីភាពដ៏ធំទូលាយ
 ដើម្បីសេចក្តីចម្រើន ដើម្បីពេញលេញ នេះហៅថា សេចក្តីឃ្លាស
 ក្នុងការចម្រើន ។ បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ សេចក្តីឃ្លាសក្នុងការ
 មិនចម្រើន តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង
 ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះ ថា
 កាលបុគ្គលធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវធម៌ពួកនេះ ធម៌ទាំងឡាយជាកុសល ដែល
 មិនទាន់កើត ក៏មិនកើតឡើង ទាំងពួកធម៌ជាកុសលដែលកើតហើយ
 ក៏រលត់ទៅវិញ ពុំនោះសោត កាលបុគ្គលធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវធម៌ពួកនេះ ។
 ធម៌ទាំងឡាយជាអកុសល ដែលមិនទាន់កើត ក៏កើតឡើង ទាំងពួក
 ធម៌ជាអកុសល ដែលកើតហើយ ក៏ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីភាពដ៏ក្រៃលែង
 ដើម្បីភាពដ៏ធំទូលាយ នេះហៅថា សេចក្តីឃ្លាស ក្នុងការមិនចម្រើន ។
 បញ្ញាទាំងអស់ ជាឧបាយក្នុងធម៌ទាំងនោះ ឈ្មោះថា សេចក្តីឃ្លាស
 ក្នុងឧបាយ ។

ញាណវិភង្កេ តិកនិទ្ទេសោ

[៤២] ចតុសុ ភូមីសុ វិចារកេ បញ្ញា វិចារកា
 បញ្ញា ចតុសុ ភូមីសុ កុសលេ បញ្ញា វិចារកធម្ម-
 ធម្មា បញ្ញា តីសុ ភូមីសុ កិរិយាព្យាកតេ បញ្ញា
 នេវ វិចារកនវិចារកធម្មធម្មា បញ្ញា ។

[៤៣] តីសុ ភូមីសុ វិចារកេ បញ្ញា ឧចារទិដ្ឋុ-
 ចារទានិយា បញ្ញា តីសុ ភូមីសុ កុសលេ តីសុ
 ភូមីសុ កិរិយាព្យាកតេ បញ្ញា អនុចារទិដ្ឋុចារទានិយា
 បញ្ញា ចតុសុ មក្កេសុ ចតុសុ ផលេសុ បញ្ញា
 អនុចារទិដ្ឋានុចារទានិយា បញ្ញា ។

[៤៤] វិតក្កវិចារសម្បយុត្តា បញ្ញា សវិតក្ក-
 សវិចារា បញ្ញា វិតក្កវិប្បយុត្តា វិចារសម្បយុត្តា
 បញ្ញា អវិតក្កវិចារមត្តា បញ្ញា វិតក្កវិចារវិប្បយុត្តា
 បញ្ញា អវិតក្កវិចារា បញ្ញា ។

ញាណវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

[២២] បញ្ញា ក្នុងវិបាក ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ២ ឈ្មោះថាបញ្ញាជា
វិបាក បញ្ញា ក្នុងកុសលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ២ ឈ្មោះថាបញ្ញាមានវិបាក-
ធម៌ជាប្រក្រតី បញ្ញា ក្នុងកិរិយាអព្យាក្រឹតប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះ
ថាបញ្ញាមិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ។

[២៣] បញ្ញា ក្នុងវិបាកប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថាបញ្ញា
ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជា
ប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន បញ្ញា ក្នុងកុសលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ក្នុង
កិរិយាអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថាបញ្ញាដែលកម្មប្រកប
ដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍
ដល់ឧបាទាន បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ២ ក្នុងផល ២ ឈ្មោះថាបញ្ញាដែល
កម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យកហើយ ទាំងមិន
ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ។

[២៤] បញ្ញា សម្បយុត្តដោយវិតក្កៈ និងវិចារៈ ឈ្មោះថាបញ្ញា
ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ បញ្ញា ប្រាសចាកវិតក្កៈ
តែសម្បយុត្តដោយវិចារៈ ឈ្មោះថាបញ្ញា មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែ
វិចារៈ បញ្ញា ប្រាសចាកវិតក្កៈ និងវិចារៈ ឈ្មោះថាបញ្ញាមិន
មានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[៤៥] បីតិសម្បយុត្តា បញ្ញា បីតិសហគតា
បញ្ញា សុខសម្បយុត្តា បញ្ញា សុខសហគតា បញ្ញា
ឧបេក្ខាសម្បយុត្តា បញ្ញា ឧបេក្ខាសហគតា បញ្ញា ។

[៤៦] តីសុ ភូមីសុ កុសលេ បញ្ញា អាចយ-
តាមិដី បញ្ញា ចតុសុ មក្កេសុ បញ្ញា អបចយតាមិដី
បញ្ញា ចតុសុ ភូមីសុ វិចារកេ តីសុ ភូមីសុ
កិរិយាព្យាកតេ បញ្ញា នេវាចយតាមិដី នាបចយតា-
មិដី បញ្ញា ។

[៤៧] ចតុសុ មក្កេសុ តីសុ ផលេសុ បញ្ញា
សេក្ខា បញ្ញា ឧបរិដ្ឋិមេ អរហត្តផលេ បញ្ញា
អសេក្ខា បញ្ញា តីសុ ភូមីសុ កុសលេ តីសុ
ភូមីសុ វិចារកេ តីសុ ភូមីសុ កិរិយាព្យាកតេ បញ្ញា
នេវ សេក្ខា នាសេក្ខា បញ្ញា ។

[៤៨] កាមាវចរកុសលាព្យាកតេ បញ្ញា បរិត្តា
បញ្ញា រូចាវចររូចាវចរកុសលាព្យាកតេ បញ្ញា
មហត្តតា បញ្ញា ចតុសុ មក្កេសុ ចតុសុ ផលេសុ
បញ្ញា អប្បមាលា បញ្ញា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៤៥] បញ្ញា សម្បយុត្តដោយបីតិ ឈ្មោះថា បញ្ញា កើតព្រមដោយ
បីតិ បញ្ញា សម្បយុត្តដោយសុខ ឈ្មោះថាបញ្ញា កើតព្រមដោយសុខ
បញ្ញាសម្បយុត្តដោយឧបេក្ខា ឈ្មោះថាបញ្ញា កើតព្រមដោយឧបេក្ខា ។

[៤៦] បញ្ញា ក្នុងកុសលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថាបញ្ញា
ដល់នូវការសន្សំ (កម្មកិលេស) បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ឈ្មោះថាបញ្ញា
ដល់នូវការមិនសន្សំ បញ្ញា ក្នុងវិបាកប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៤ និងក្នុង
កិរិយាអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថាបញ្ញា មិនដល់នូវ
ការសន្សំ ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំ ។

[៤៧] បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៣ ឈ្មោះថាបញ្ញា ជារបស់
សេក្ខបុគ្គល បញ្ញា ក្នុងអរហត្តផលជាន់លើ ឈ្មោះថាបញ្ញា ជារបស់
អសេក្ខបុគ្គល បញ្ញា ក្នុងកុសលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ក្នុងវិបាកប្រព្រឹត្ត
ទៅក្នុងភូមិ ៣ ក្នុងកិរិយាអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ឈ្មោះថា
បញ្ញា មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ។

[៤៨] បញ្ញា ក្នុងកាមាវចរកុសលនិងអព្យាក្រឹត ឈ្មោះថាបញ្ញា
តូចផ្ទុរ បញ្ញា ក្នុងរូបាវចរកុសល អរូបាវចរកុសល និងអព្យាក្រឹត
ឈ្មោះថាបញ្ញា មានសភាពធំ បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤
ឈ្មោះថាបញ្ញា មានប្រមាណមិនបាន ។

ញាណវិភង្កេ តិកនិទ្ទេសោ

[៤៩] តត្ថ កតមា បរិត្តារម្មណា បញ្ញា ។
 បរិត្តេ ធម្មេ អារព្ព យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាន-
 នា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ
 អយំ វុច្ចតិ បរិត្តារម្មណា បញ្ញា ។ តត្ថ កតមា
 មហាក្កតារម្មណា បញ្ញា ។ មហាក្កតេ ធម្មេ អារព្ព
 យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ
 ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ មហាក្កតារម្មណា
 បញ្ញា ។ តត្ថ កតមា អប្បមាណារម្មណា បញ្ញា ។
 អប្បមាលោ ធម្មេ អារព្ព យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា
 បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មា-
 ទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ អប្បមាណារម្មណា បញ្ញា ។

[៥០] តត្ថ កតមា មក្ការម្មណា បញ្ញា ។ អិ-
 យមក្កំ អារព្ព យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។
 អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ
 មក្ការម្មណា បញ្ញា ។ ចត្ថសុ មក្កេសុ បញ្ញា

ញាណវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

[៤៩] បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា មានអារម្មណ៍តូចផ្ទុះ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធធម៌ទាំងឡាយតូចផ្ទុះ នេះហៅថា បញ្ញា មានអារម្មណ៍តូចផ្ទុះ ។ បណ្តាបញ្ញា ទាំងនោះ បញ្ញា មានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធធម៌ទាំងឡាយដល់នូវសភាពធំ នេះហៅថា បញ្ញា មានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំ ។ បណ្តាបញ្ញា ទាំងនោះ បញ្ញា មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធធម៌មានប្រមាណមិនបាន នេះហៅថា បញ្ញា មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន ។

[៥០] បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញាមានមគ្គជាអារម្មណ៍ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ សេចក្តីមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធអរិយមគ្គ នេះហៅថា បញ្ញាមានមគ្គជាអារម្មណ៍ ។ បញ្ញាក្នុងមគ្គ ៤

ញាណវិភង្កេ តិកនិទ្ទេសោ

មក្កហេតុកា បញ្ញា ។ តត្ថ កតមា មក្កាធិបតិដី
បញ្ញា ។ អរិយមក្កំ អធិបតី កកិវា យា ឧប្បជ្ជតិ
បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ
សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ មក្កាធិបតិដី បញ្ញា ។

[៥១] ចត្វសុ ភូមីសុ វិទាភេ បញ្ញា សិយា
ឧប្បជ្ជា សិយា ឧប្បាទិដី ន វត្តញា អនុប្បជ្ជាតិ
ចត្វសុ ភូមីសុ កុសលេ តីសុ ភូមីសុ កិរិយា-
ព្យាកតេ បញ្ញា សិយា ឧប្បជ្ជា សិយា អនុប្បជ្ជា
ន វត្តញា ឧប្បាទិដីតិ ។

[៥២] សញ្ញាវ បញ្ញា សិយា អតីតា សិយា
អនាគតា សិយា បច្ចុប្បជ្ជា ។

[៥៣] តត្ថ កតមា អតីតារម្មណា បញ្ញា ។
អតីតេ ធម្មេ អារព្ព យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា
។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ
វុច្ចតិ អតីតារម្មណា បញ្ញា ។ តត្ថ កតមា
អនាគតារម្មណា បញ្ញា ។ អនាគតេ ធម្មេ អារព្ព
យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ឈ្មោះថាបញ្ញា មានមគ្គជាហេតុ ។ បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា មានមគ្គជាអធិបតី តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង ព្រោះធ្វើអរិយមគ្គឲ្យជាអធិបតី នេះហៅថា បញ្ញា មានមគ្គជាអធិបតី ។

[៥១] បញ្ញា ក្នុងវិបាកប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៤ កើតឡើងហើយ ក៏មាន បម្រុងនឹងកើតឡើង តែមិនគួរពោលថា មិនទាន់កើតឡើង ក៏មាន បញ្ញា ក្នុងកុសលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៤ និងក្នុងកិរិយាអព្យាក្រឹត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ កើតឡើងហើយ ក៏មាន មិនទាន់កើតឡើង តែមិនគួរពោលថា បម្រុងនឹងកើតឡើង ក៏មាន ។

[៥២] បញ្ញាទាំងអស់ ជាអតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន ជា បច្ចុប្បន្នក៏មាន ។

[៥៣] បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា មានអារម្មណ៍ជាអតីត តើ ដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណា ធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើងព្រោះប្រារព្ធធម៌ទាំងឡាយជាអតីត នេះហៅថា បញ្ញា មានអារម្មណ៍ជាអតីត ។ បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា មានអារម្មណ៍ជាអនាគត តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។

ញាណវិភង្កេ តិកនិទ្ទេសោ

អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ អនា-
កតារម្មណា បញ្ញា ។ តត្ថ កតមា បច្ចុប្បន្នារម្មណា
បញ្ញា ។ បច្ចុប្បន្នេ ធម្មេ អារត្ត យា ឧប្បជ្ជតិ
បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ
សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ បច្ចុប្បន្នារម្មណា បញ្ញា ។

[៥៤] សញ្ញាវ បញ្ញា សិយា អដ្ឋត្តា សិយា
ពហិទ្ធា សិយា អដ្ឋត្តពហិទ្ធា ។

[៥៥] តត្ថ កតមា អដ្ឋត្តារម្មណា បញ្ញា ។
អដ្ឋត្តេ ធម្មេ អារត្ត យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដា-
ននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ
អយំ វុច្ចតិ អដ្ឋត្តារម្មណា បញ្ញា ។ តត្ថ កតមា
ពហិទ្ធារម្មណា បញ្ញា ។ ពហិទ្ធា ធម្មេ អារត្ត យា
ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិច-
យោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ ពហិទ្ធារម្មណា បញ្ញា ។
តត្ថ កតមា អដ្ឋត្តពហិទ្ធារម្មណា បញ្ញា ។ អដ្ឋត្តពហិ-
ទ្ធា ធម្មេ អារត្ត យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។

ញាណវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង ព្រោះ
ប្រារព្ធនូវធម៌ទាំងឡាយជាអនាគត នេះហៅថា បញ្ញាមានអារម្មណ៍
ជាអនាគត ។ បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន
តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង
ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធនូវធម៌
ទាំងឡាយជាបច្ចុប្បន្ន នេះហៅថា បញ្ញា មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន ។

[៥៤] បញ្ញាទាំងអស់ ជាខាងក្នុង ក៏មាន ជាខាងក្រៅ ក៏
មាន ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ក៏មាន ។

[៥៥] បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញាមានអារម្មណ៍ខាងក្នុង តើដូច
ម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណា
ធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធនូវធម៌ទាំងឡាយ
ជាខាងក្នុង នេះហៅថា បញ្ញា មានអារម្មណ៍ខាងក្នុង ។ បណ្តាបញ្ញា
ទាំងនោះ បញ្ញាមានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹង
ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា
កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធនូវធម៌ទាំងឡាយជាខាងក្រៅ នេះហៅថា បញ្ញា
មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ ។ បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា មានអារម្មណ៍
ខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ

អដ្ឋត្តពហិទ្ធារម្មណា បញ្ញា ។

ឯវំ តិវិធនេ ញាណវត្ថុ ។

[៥៦] តត្ថ កតមំ កម្មស្សកតំ ញាណំ ។

អត្ថិ ទិដ្ឋំ អត្ថិ យិដ្ឋំ អត្ថិ ហុតំ អត្ថិ សុកដទុក្ក-

ដានំ កម្មានំ ផលវិទាកោ អត្ថិ អយំ លោកោ

អត្ថិ បរោ លោកោ អត្ថិ មាតា អត្ថិ បិតា អត្ថិ

សត្តា ឱបទាតិកា អត្ថិ លោកេ សមណព្រាហ្មណា

សម្មត្តតា សម្មាបដិបន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច

លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ចិកត្វា បវេទេដ្ឋិតិ យា

ឯវុទា បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ

ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ កម្មស្សកតំ

ញាណំ បមេត្វា សច្ចានុលោមិកំ ញាណំ សព្វាបិ

សាសវា កុសលា បញ្ញា កម្មស្សកតំ ញាណំ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង
ព្រោះប្រារព្ធនូវធម៌ទាំងឡាយ ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ នេះហៅថា
បញ្ញា មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ។

ញាណវត្ថុ មានប្រការ ៣ យ៉ាងនេះឯង ។

[៥៦] បណ្តាញាណទាំងនោះ កម្មស្សកតញ្ញាណ តើដូចម្តេច ។
បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការ
ឃើញត្រូវ ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ ថា ទានដែលបុគ្គលឲ្យហើយមាន
ផល ការបូជាធំមានផល ការបូជាតូចមានផល ផលវិបាករបស់កម្មទាំង-
ឡាយ ដែលបុគ្គលធ្វើល្អធ្វើអាក្រក់មាន លោកនេះមាន លោកខាងមុខ
មាន ការប្រព្រឹត្តខុសឬត្រូវក្នុងមាតាមានផល (បាបបុណ្យ) ការប្រព្រឹត្ត
ខុសឬត្រូវក្នុងបិតាមានផល (បាបបុណ្យ) ពួកសត្វជាឱបបាតិកៈកំណើត
មាន ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ក្នុងលោក ដែលប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវ ប្រតិបត្តិ
ប្រពៃ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវលោកនេះនិងលោកខាងមុខ ដោយប្រាជ្ញា
ដ៏ឧត្តមរបស់ខ្លួន ហើយប្រកាស ក៏មាន នេះហៅថា កម្មស្សកតញ្ញាណ
សូម្បីបញ្ញាកុសល ដែលប្រកបដោយអាសវៈទាំងអស់ រៀរលែង
តែសច្ចានុលោមិកញ្ញាណចេញ ក៏ឈ្មោះថា កម្មស្សកតញ្ញាណដែរ ។

ញាណវិភង្កេ ចតុក្កនិទ្ទេសោ

តត្ថ កតមំ សច្ចានុលោមិកំ ញាណំ ។ រូបំ
 អនិច្ចន្តិ វា វេទនា អនិច្ចាតិ វា សញ្ញា អនិច្ចាតិ
 វា សង្ខារា អនិច្ចាតិ វា វិញ្ញាណំ អនិច្ចន្តិ វា
 យា ឯវរូបី អនុលោមិកា ខន្តិ ទិដ្ឋិ រុចិ មុតិ
 បេក្ខា ធម្មនិដ្ឋានក្ខន្តិ ឥទំ រុច្ចតិ សច្ចានុលោមិកំ
 ញាណំ ។ ចតុសុ មក្កេសុ បញ្ញា មក្កសមដ្ឋីស្ស
 ញាណំ ។ ចតុសុ ផលេសុ បញ្ញា ផលសមដ្ឋីស្ស
 ញាណំ ។

[៥៧] មក្កសមដ្ឋីស្ស ញាណំ ទុក្ខេបេតំ
 ញាណំ ទុក្ខសមុទយេបេតំ ញាណំ ទុក្ខនិរោធសេតំ
 ញាណំ ទុក្ខនិរោធតាមិទិយា បដិបទាយបេតំ
 ញាណំ ។ តត្ថ កតមំ ទុក្ខេ ញាណំ ។ ទុក្ខំ
 អារត្ត យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។
 អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ រុច្ចតិ
 ទុក្ខេ ញាណំ ។ ទុក្ខសមុទយំ អារត្ត ។ បេ ។

ញាណវិភង្គ ចតុក្កនិទ្ទេស

បណ្តាញាណទាំងនោះ សច្ចានុលោមិកញាណ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តី
 ចូលចិត្ត សេចក្តីយល់ឃើញ សេចក្តីពេញចិត្ត ការឈ្វេងយល់ ការ
 ពិនិត្យឃើញ សេចក្តីចូលចិត្តក្នុងការសម្លឹងមើលនូវធម៌ ដ៏សមគួរ ណា
 មានសភាពយ៉ាងនេះ ថា រូបមិនទៀងក្តី ថា វេទនាមិនទៀងក្តី ថា
 សញ្ញាមិនទៀងក្តី ថា សង្ខារទាំងឡាយមិនទៀងក្តី ថា វិញ្ញាណ
 មិនទៀងក្តី នេះហៅថា សច្ចានុលោមិកញាណ ។ បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤
 ឈ្មោះថា ញាណរបស់បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដោយមគ្គ ។ បញ្ញា ក្នុង
 ផល ៤ ឈ្មោះថា ញាណរបស់បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដោយផល ។

[៥៧] ញាណរបស់បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដោយមគ្គ ឈ្មោះថា
 សេចក្តីដឹងក្នុងកងទុក្ខ ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងហេតុនាំឲ្យកើតកង
 ទុក្ខ ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ជាទីរលត់នៃកងទុក្ខ ឈ្មោះថា
 សេចក្តីដឹងក្នុងបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ ។ បណ្តាញាណ
 ទាំងនោះ សេចក្តីដឹងក្នុងកងទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹង
 ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ
 ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធនូវទុក្ខ នេះហៅថា សេចក្តីដឹងក្នុង
 កងទុក្ខ ។ ព្រោះប្រារព្ធនូវហេតុនាំឲ្យកើតកងទុក្ខ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ទុក្ខនិរោធំ អារត្ត ។ បេ ។ ទុក្ខនិរោធកាមិនី
បដិបទំ អារត្ត យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។
អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ ទុក្ខ-
និរោធកាមិនិយា បដិបទាយ ញាណំ ។

[៥៨] កាមាវចរកុសលាព្យាកតេ បញ្ញា
កាមាវចរា បញ្ញា រូចាវចរកុសលាព្យាកតេ បញ្ញា
រូចាវចរា បញ្ញា អរូចាវចរកុសលាព្យាកតេ បញ្ញា
អរូចាវចរា បញ្ញា ចតុសុ មក្កេសុ ចតុសុ ផលេសុ
បញ្ញា អបរិយាបដ្ឋា បញ្ញា ។

[៥៩] តត្ថ កតមំ ធម្មេ ញាណំ ។ ចតុសុ
មក្កេសុ ចតុសុ ផលេសុ បញ្ញា ធម្មេ ញាណំ ។
សោ ឥមិនា ធម្មេន ញាតេន ទិដ្ឋេន បត្តេន
វិទិតេន បរិយោកាធម្មេន អតីតានាគតេ នយំ នេតិ
យេ ហិ កេចិ អតីតមទ្ធានំ សមណា វា ព្រាហ្ម-
ណា វា ទុក្ខំ អព្ពញ្ញីសុ ទុក្ខសមុទយំ អព្ពញ្ញីសុ
ទុក្ខនិរោធំ អព្ពញ្ញីសុ ទុក្ខនិរោធកាមិនី បដិបទំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ព្រោះប្រារព្ធ នូវធម៌ជាទីរលត់នៃកងទុក្ខ ។ បេ ។ បញ្ញា ការដឹង
ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា
កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ នូវបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់កងទុក្ខ
នេះហៅថា សេចក្តីដឹងក្នុងបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ ។

[៥៨] បញ្ញា ក្នុងកាមាវចរកុសលនិងអព្យាក្រឹត ឈ្មោះថា បញ្ញា
ជាកាមាវចរ បញ្ញា ក្នុងរូបាវចរកុសលនិងអព្យាក្រឹត ឈ្មោះថា បញ្ញា
ជារូបាវចរ បញ្ញា ក្នុងអរូបាវចរកុសលនិងអព្យាក្រឹត ឈ្មោះថា បញ្ញា
ជាអរូបាវចរ បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញាជា
អបរិយាបន្នៈ ។

[៥៩] បណ្តាញាណទាំងនោះ សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ តើដូចម្តេច ។
បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ ។ អ្នកផងតែង
ណែនាំនូវសេចក្តីពន្យល់ ក្នុងកាលជាអតីតនិងកាលជាអនាគត តាមធម៌
នេះ ដែលខ្លួនបានដឹង បានឃើញ បានសម្រេច បានដឹងច្បាស់ បាន
ជឿជាក់ហើយ មែនពិត បុគ្គលណាមួយ ទោះជាសមណៈក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី
ក្នុងកាលជាអតីត បានដឹងច្បាស់នូវទុក្ខ បានដឹងច្បាស់នូវទុក្ខសមុទ័យ
បានដឹងច្បាស់នូវទុក្ខនិរោធ បានដឹងច្បាស់នូវទុក្ខនិរោធតាមនីបដិបទា

ញាណវិភង្កេ ចតុក្កនិទ្ទេសោ

អព្ពញ្ញីសុ ឥមញ្ញោ តេ ទុក្ខំ អព្ពញ្ញីសុ ឥមញ្ញោ
តេ ទុក្ខសមុទយំ អព្ពញ្ញីសុ ឥមញ្ញោ តេ ទុក្ខ-
និរោធំ អព្ពញ្ញីសុ ឥមញ្ញោ តេ ទុក្ខនិរោធតាមិនី
បដិបទំ អព្ពញ្ញីសុ យេ ហិ កេចិ អនាគតមទ្ធានំ
សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ទុក្ខំ អភិជានិស្សន្តិ
ទុក្ខសមុទយំ អភិជានិស្សន្តិ ទុក្ខនិរោធំ អភិ-
ជានិស្សន្តិ ទុក្ខនិរោធតាមិនី បដិបទំ អភិជានិស្សន្តិ
ឥមញ្ញោ តេ ទុក្ខំ អភិជានិស្សន្តិ ឥមញ្ញោ
តេ ទុក្ខសមុទយំ អភិជានិស្សន្តិ ឥមញ្ញោ
តេ ទុក្ខនិរោធំ អភិជានិស្សន្តិ ឥមញ្ញោ តេ
ទុក្ខនិរោធតាមិនី បដិបទំ អភិជានិស្សន្តិតិ យា
តត្ថ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្ម-
វិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ អន្ធវយេ ញាណំ ។
តត្ថ កតមំ បរិច្ចេ ញាណំ ។ ឥធិ ភិក្ខុ
បរសត្តានំ បរហុក្កលានំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ចេ
បដានាតិ សរាគំ វា ចិត្តំ សរាគំ ចិត្តន្តិ បដានាតិ
វីតរាគំ វា ចិត្តំ វីតរាគំ ចិត្តន្តិ បដានាតិ

ញាណវិភង្គ ចតុក្កនិទ្ទេស

បុគ្គលទាំងនោះ បានដឹងច្បាស់នូវទុក្ខនេះឯង បានដឹងច្បាស់នូវទុក្ខ-
សមុទ័យនេះឯង បានដឹងច្បាស់នូវទុក្ខនិរោធនេះឯង បានដឹងច្បាស់
នូវទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទានេះឯង បុគ្គលណាមួយ ទោះជាសមណៈក្តី
ព្រាហ្មណ៍ក្តី ក្នុងកាលជាអនាគត នឹងដឹងច្បាស់នូវទុក្ខ នឹងដឹង
ច្បាស់នូវទុក្ខសមុទ័យ នឹងដឹងច្បាស់នូវទុក្ខនិរោធនឹងដឹងច្បាស់នូវទុក្ខ-
និរោធគាមិនីបដិបទា បុគ្គលទាំងនោះ នឹងដឹងច្បាស់នូវទុក្ខនេះឯង
នឹងដឹងច្បាស់នូវទុក្ខសមុទ័យនេះឯង នឹងដឹងច្បាស់នូវទុក្ខនិរោធនេះឯង
នឹងដឹងច្បាស់នូវទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទានេះឯង ព្រោះហេតុនោះ បញ្ញា
ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការ
ឃើញត្រូវ ណា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះ នេះហៅថា សេចក្តីដឹង
ក្នុងការប្រព្រឹត្តទៅតាម ។ បណ្តាញាណទាំងនោះ សេចក្តីដឹង
ក្នុងការកំណត់ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ស្ទាបស្ទង់មើល
នូវចិត្ត របស់សត្វដទៃ របស់បុគ្គលដទៃ ដោយចិត្តរបស់ខ្លួនឯង
តែងដឹងច្បាស់ គឺ ចិត្តប្រកបដោយរាគៈក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ ថា ចិត្តប្រកប
ដោយរាគៈ ចិត្តប្រាសចាករាគៈក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ ថា ចិត្តប្រាសចាករាគៈ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សនោសំ វា ចិត្តំ សនោសំ ចិត្តន្តិ បដាណាតិ
វិតនោសំ វា ចិត្តំ វិតនោសំ ចិត្តន្តិ បដាណាតិ សមោ-
ហំ វា ចិត្តំ សមោហំ ចិត្តន្តិ បដាណាតិ វិតមោ-
ហំ វា ចិត្តំ វិតមោហំ ចិត្តន្តិ បដាណាតិ សង្ខត្តំ
វា ចិត្តំ សង្ខត្តំ ចិត្តន្តិ បដាណាតិ វិក្ខិត្តំ វា
ចិត្តំ វិក្ខិត្តំ ចិត្តន្តិ បដាណាតិ មហាក្កតំ វា ចិត្តំ
មហាក្កតំ ចិត្តន្តិ បដាណាតិ អមហាក្កតំ វា ចិត្តំ
អមហាក្កតំ ចិត្តន្តិ បដាណាតិ សឧត្តរំ វា ចិត្តំ
សឧត្តរំ ចិត្តន្តិ បដាណាតិ អនុត្តរំ វា ចិត្តំ អនុត្តរំ
ចិត្តន្តិ បដាណាតិ សមាហិតំ វា ចិត្តំ សមាហិតំ
ចិត្តន្តិ បដាណាតិ អសមាហិតំ វា ចិត្តំ អសមា-
ហិតំ ចិត្តន្តិ បដាណាតិ វិមុត្តំ វា ចិត្តំ វិមុត្តំ
ចិត្តន្តិ បដាណាតិ អវិមុត្តំ វា ចិត្តំ អវិមុត្តំ ចិត្តន្តិ
បដាណាតីតិ យា តត្ថ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។
អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ បរិច្ចេ
ញាណំ ។ បបេត្វា ធម្មេ ញាណំ អន្ធយេ ញាណំ
បរិច្ចេ ញាណំ អវសេសា បញ្ញា សម្មតិញ្ញាណំ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ចិត្តប្រកបដោយទោសៈក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ ថា ចិត្តប្រកបដោយទោសៈ ចិត្តប្រាស
 ចាកទោសៈក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ ថា ចិត្តប្រាសចាកទោសៈ ចិត្តប្រកបដោយ
 មោហៈក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ ថា ចិត្តប្រកបដោយមោហៈ ចិត្តប្រាសចាកមោហៈ
 ក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ ថា ចិត្តប្រាសចាកមោហៈ ចិត្តវញ្ញាភក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ ថា
 ចិត្តវញ្ញា ចិត្តរាយមាយក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ ថា ចិត្តរាយមាយ ចិត្តដល់នូវភាព
 ដ៏ប្រសើរក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ ថា ចិត្តដល់នូវភាពដ៏ប្រសើរ ចិត្តដល់នូវភាព
 មិនប្រសើរក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ ថា ចិត្តដល់នូវភាពមិនប្រសើរ ចិត្តប្រកបដោយ
 ឧត្តរៈក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ ថា ចិត្តប្រកបដោយឧត្តរៈ ចិត្តមិនមានឧត្តរៈក្តី ក៏ដឹង
 ច្បាស់ ថា ចិត្តមិនមានឧត្តរៈ ចិត្តតម្កល់មាំក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ ថា ចិត្តតម្កល់មាំ
 ចិត្តមិនតម្កល់មាំក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ ថា ចិត្តមិនតម្កល់មាំ ចិត្តផុតស្រឡះក្តី
 ក៏ដឹងច្បាស់ ថា ចិត្តផុតស្រឡះ ចិត្តមិនផុតស្រឡះក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ ថា
 ចិត្តមិនផុតស្រឡះ ព្រោះហេតុនោះ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការ
 មិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ
 នោះ នេះហៅថា សេចក្តីដឹងក្នុងការកំណត់ ។ បញ្ញា ដ៏សេស រៀរ
 លែងតែសេចក្តីដឹងក្នុងធម៌ សេចក្តីដឹងក្នុងការប្រព្រឹត្តទៅតាម និង
 សេចក្តីដឹងក្នុងការកំណត់ចេញ ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងការសន្មត ។

ញាណវិភង្កេ ចតុក្កនិទ្ទេសោ

[៦០] តត្ថ កតមា បញ្ញា អាចយាយ
 នោ អបចយាយ ។ កាមាវចរកុសលេ បញ្ញា
 អាចយាយ នោ អបចយាយ ។ ចតុសុ មក្កេសុ
 បញ្ញា អបចយាយ នោ អាចយាយ ។ រូចាវចរា-
 រូចាវចរកុសលេ បញ្ញា អាចយាយ ចេវ អបចយាយ
 ច ។ អវសេសា បញ្ញា នេវាចយាយ នោ
 អបចយាយ ។

[៦១] តត្ថ កតមា បញ្ញា និព្វិទាយ នោ
 បដិវេទាយ ។ យាយ បញ្ញាយ កាមេសុ វីតរា-
 កោ ហោតិ ន ច អភិញ្ញាយោ បដិវិជ្ឈតិ ន ច
 សច្ចានិ អយំ វុច្ចតិ បញ្ញា និព្វិទាយ នោ បដិ-
 វេទាយ ។ ស្ទេវ បញ្ញាយ កាមេសុ វីតរាកោ
 សមាណោ អភិញ្ញាយោ បដិវិជ្ឈតិ ន ច សច្ចានិ
 អយំ វុច្ចតិ បញ្ញា បដិវេទាយ នោ និព្វិទាយ ។

ញាណវិភង្គ ចតុក្កនិទ្ទេស

[៦០] បណ្តាញាណទាំងនោះ បញ្ញា ក្នុងការសន្សំ (កម្ម-
 ក្តិលេស) មិនមែនក្នុងការមិនសន្សំ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ក្នុងការ-
 មារវចរកុសល ឈ្មោះថា បញ្ញា ក្នុងការសន្សំ (កម្មក្តិលេស) មិនមែន
 ក្នុងការមិនសន្សំ ។ បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញាក្នុងការ
 មិនសន្សំ មិនមែនក្នុងការសន្សំ ។ បញ្ញា ក្នុងរូបារវចរកុសលនិងអរូបា-
 រវចរកុសល ឈ្មោះថា បញ្ញា ក្នុងការសន្សំផង ក្នុងការមិនសន្សំផង ។
 បញ្ញាដ៏សេស ឈ្មោះថា បញ្ញាមិនមែនក្នុងការសន្សំ ទាំងមិនមែនក្នុង
 ការមិនសន្សំ ។

[៦១] បណ្តាញាណទាំងនោះ បញ្ញា ក្នុងសេចក្តីនឿយណាយ
 មិនមែនក្នុងការត្រាស់ដឹង តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលជាអ្នកប្រាសចាកតម្រេក
 ក្នុងកាមទាំងឡាយ ដោយបញ្ញា ណា តែមិនត្រាស់ដឹងនូវអភិញ្ញាទាំង-
 ឡាយ ទាំងមិនត្រាស់ដឹងនូវសច្ចៈទាំងឡាយទេ នេះហៅថា បញ្ញា
 ក្នុងសេចក្តីនឿយណាយ មិនមែនក្នុងការត្រាស់ដឹង ។ បុគ្គលនោះ
 កាលបើប្រាសចាកតម្រេក ក្នុងកាមទាំងឡាយហើយ រមែងត្រាស់ដឹង
 នូវអភិញ្ញាទាំងឡាយ តែមិនត្រាស់ដឹងនូវសច្ចៈទាំងឡាយ ដោយប្រាជ្ញា
 នេះហៅថា បញ្ញា ក្នុងការត្រាស់ដឹង មិនមែនក្នុងសេចក្តីនឿយណាយ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ចតុស្ក មក្កេស្ក បញ្ញា និព្វិទាយ ចេវ បដិវេ-
ធាយ ច ។ អវសេសា បញ្ញា នេវ និព្វិទាយ
នោ បដិវេធាយ ។

[៦២] តត្ថ កតមា ហានភាគិនី បញ្ញា ។
បឋមស្ស ឈានស្ស លាភី^(១) កាមសហគតា
សញ្ញាមនសិការា សមុទាចរន្តិ ហានភាគិនី បញ្ញា
តទនុធម្មតា សតិ សន្តិដ្ឋតិ បិតិភាគិនី បញ្ញា
អវិតក្កសហគតា សញ្ញាមនសិការា សមុទាចរន្តិ
វិសេសភាគិនី បញ្ញា និព្វិទាសហគតា សញ្ញាមន-
សិការា សមុទាចរន្តិ វិរាតូបសញ្ញតា និព្វេធកាគិនី
បញ្ញា ។ ទុតិយស្ស ឈានស្ស លាភី វិតក្កស-
ហគតា សញ្ញាមនសិការា សមុទាចរន្តិ ហានភាគិនី
បញ្ញា តទនុធម្មតា សតិ សន្តិដ្ឋតិ បិតិភាគិនី បញ្ញា

១ ម. សព្វត្ថ លាភីតិ ទិស្សតិយេវ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ឈ្មោះថា បញ្ញា ក្នុងសេចក្តីនឿយណាយផង
ក្នុងការត្រាស់ដឹងផង ។ បញ្ញា ដ៏សេស ឈ្មោះថា បញ្ញា
មិនមែនក្នុងសេចក្តីនឿយណាយ មិនមែនក្នុងការត្រាស់ដឹង ។

[៦២] បណ្តាញាណទាំងនោះ បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តី
សាបសូន្យ តើដូចម្តេច ។ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយសញ្ញា ប្រកប
ដោយកាម រមែងជាសំតៀននូវបុគ្គលដែលបានបឋមជ្ឈាន ឈ្មោះថា
បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តីសាបសូន្យ សតិមានសភាពដ៏សមគួរដល់
បញ្ញានោះ តាំងនៅស្មើ ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែកនៃការតាំងនៅ
ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា មិនប្រកបដោយវិតក្កៈ រមែងជាសំតៀន
(នូវបុគ្គលដែលបានបឋមជ្ឈាននោះ) ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែក
នៃសេចក្តីវិសេស ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា ប្រកបដោយនិព្វិទា
ប្រកបដោយវិរាគៈ រមែងជាសំតៀន (នូវបុគ្គលដែលបានបឋមជ្ឈាន
នោះ) ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តីនឿយណាយ ។
ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា ប្រកបដោយវិតក្កៈ រមែងជាសំតៀន
នូវបុគ្គលដែលបានទុតិយជ្ឈាន ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែក
នៃសេចក្តីសាបសូន្យ សតិ មានសភាពដ៏សមគួរ ដល់បញ្ញានោះ
តាំងនៅស្មើ ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែក នៃការតាំងនៅ

ញាណវិភង្កេ ចតុក្កនិទ្ទេសោ

ឧបេក្ខាសហគតា សញ្ញាមនសិកាវា សមុទាចរន្តិ
វិសេសភាគីនី បញ្ញា និព្វិទាសហគតា សញ្ញា-
មនសិកាវា សមុទាចរន្តិ វិរាគូបសញ្ញិតា និព្វេជ-
ភាគីនី បញ្ញា ។ តតិយស្ស ឈានស្ស លាភី
បីតិសហគតា សញ្ញាមនសិកាវា សមុទាចរន្តិ
ហានភាគីនី បញ្ញា តទនុជម្ពតា សតិ សន្តិដ្ឋតិ
បីតិភាគីនី បញ្ញា អនុក្ខមសុខសហគតា សញ្ញាម-
នសិកាវា សមុទាចរន្តិ វិសេសភាគីនី បញ្ញា
និព្វិទាសហគតា សញ្ញាមនសិកាវា សមុទាចរន្តិ
វិរាគូបសញ្ញិតា និព្វេជភាគីនី បញ្ញា ។ ចតុត្ថស្ស
ឈានស្ស លាភី សុខសហគតា^(១) សញ្ញា-
មនសិកាវា សមុទាចរន្តិ ហានភាគីនី បញ្ញា
តទនុជម្ពតា សតិ សន្តិដ្ឋតិ បីតិភាគីនី បញ្ញា

១ ម. ឧបេក្ខាសហគតា ។

ញាណវិភង្គ ចតុក្កនិទ្ទេស

ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា ប្រកបដោយឧបេក្ខា រមែងជាសំតៀន (នូវ
 បុគ្គលដែលបានទុតិយជ្ឈាននោះ) ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តី
 វិសេស ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា ប្រកបដោយនិព្វិទា ប្រកបដោយ
 វិរាគៈ រមែងជាសំតៀន (នូវបុគ្គលដែលបានទុតិយជ្ឈាននោះ) ឈ្មោះ
 ថា បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តីនឿយណាយ ។ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយ
 សញ្ញា ប្រកបដោយបីតិ រមែងជាសំតៀន នូវបុគ្គលដែលបានតតិយជ្ឈាន
 ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តីសាបសូន្យ សតិមានសភាពដ៏
 សមគួរដល់បញ្ញានោះ តាំងនៅស្មើ ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែក
 នៃការតាំងនៅ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា ប្រកបដោយអទុក្ខម-
 សុខវេទនា រមែងជាសំតៀន (នូវបុគ្គលដែលបានតតិយជ្ឈាននោះ)
 ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តីវិសេស ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយ
 សញ្ញា ប្រកបដោយនិព្វិទា ប្រកបដោយវិរាគៈ រមែងជាសំតៀន
 (នូវបុគ្គលដែលបានតតិយជ្ឈាននោះ) ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែក
 នៃសេចក្តីនឿយណាយ ។ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា ប្រកប
 ដោយសុខ រមែងជាសំតៀននូវបុគ្គលដែលបានចតុត្ថជ្ឈាន ឈ្មោះថា
 បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តីសាបសូន្យ សតិមានសភាពដ៏សមគួរដល់
 បញ្ញានោះ តាំងនៅស្មើ ឈ្មោះថា បញ្ញាមានចំណែកនៃការតាំងនៅ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា ប្រកបដោយអាកាសានញ្ញាយតនៈ
 រមែងដាស់តឿន (នូវបុគ្គលដែលបានចតុត្ថជ្ឈាននោះ) ឈ្មោះថា
 បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តីវិសេស ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា
 ប្រកបដោយនិព្វិទា ប្រកបដោយវិរាគៈ រមែងដាស់តឿន (នូវបុគ្គល
 ដែលបានចតុត្ថជ្ឈាននោះ) ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តី
 នឿយណាយ ។ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា ប្រកបដោយរូប រមែង
 ដាស់តឿននូវបុគ្គល ដែលបានអាកាសានញ្ញាយតនៈ ឈ្មោះថា បញ្ញា
 មានចំណែកនៃសេចក្តីសាបសូន្យ សតិ មានសភាពដ៏សមគួរដល់បញ្ញា
 នោះ តាំងនៅស្មើ ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែកនៃការតាំង
 នៅ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា ប្រកបដោយវិញ្ញាណញ្ញាយតនៈ
 រមែងដាស់តឿន (នូវបុគ្គលដែលបានអាកាសានញ្ញាយតនៈនោះ)
 ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តីវិសេស ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត
 ដោយសញ្ញា ប្រកបដោយនិព្វិទា ប្រកបដោយវិរាគៈ រមែងដាស់
 តឿន (នូវបុគ្គលដែលបានអាកាសានញ្ញាយតនៈ) ឈ្មោះថា បញ្ញា
 មានចំណែកនៃសេចក្តីនឿយណាយ ។ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា
 ប្រកបដោយអាកាសានញ្ញាយតនៈ រមែងដាស់តឿននូវបុគ្គលដែលបាន
 វិញ្ញាណញ្ញាយតនៈ ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តីសាបសូន្យ

ញាណវិភង្កេ ចតុក្កនិទ្ទេសោ

តទនុធម្មតា សតិ សន្តិដ្ឋតិ បិតិភាគិនី បញ្ញា
 អាភិញ្ញញ្ញាយតនសហគតា សញ្ញាមនសិការា ស-
 មុទាចរន្តិ វិសេសភាគិនី បញ្ញា និព្វិទាសហគតា
 សញ្ញាមនសិការា សមុទាចរន្តិ វិរាគូបសញ្ញតា
 និព្វេធភាគិនី បញ្ញា ។ អាភិញ្ញញ្ញាយតនស្ស
 លាភី វិញ្ញាណញ្ញាយតនសហគតា សញ្ញាមនសិ-
 ការា សមុទាចរន្តិ ហានភាគិនី បញ្ញា តទនុធម្មតា
 សតិ សន្តិដ្ឋតិ បិតិភាគិនី បញ្ញា នេវសញ្ញាណ-
 សញ្ញាយតនសហគតា សញ្ញាមនសិការា សមុ-
 ទាចរន្តិ វិសេសភាគិនី បញ្ញា និព្វិទាសហគតា
 សញ្ញាមនសិការា សមុទាចរន្តិ វិរាគូបសញ្ញតា
 និព្វេធភាគិនី បញ្ញា ។

ញាណវិភង្គ ចតុក្កនិទ្ទេស

សតិ មានសភាពដ៏សមគួរដល់បញ្ញានោះ តាំងនៅស្មើ ឈ្មោះថា បញ្ញា
មានចំណែកនៃការតាំងនៅ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា ប្រកប
ដោយអាកិញ្ញញ្ញាយតនៈ រមែងជាប់ត្រឡប់ (នូវបុគ្គលដែលបាន
វិញ្ញាណញ្ញាយតនៈ) ឈ្មោះថា បញ្ញាមានចំណែកនៃសេចក្តីវិសេស
ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា ប្រកបដោយនិព្វិទា ប្រកបដោយវិរាគៈ
រមែងជាប់ត្រឡប់ នូវបុគ្គលដែលបានវិញ្ញាណញ្ញាយតនៈ ឈ្មោះថា
បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តីនឿយណាយ ។ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយ
សញ្ញា ប្រកបដោយវិញ្ញាណញ្ញាយតនៈ រមែងជាប់ត្រឡប់នូវបុគ្គលដែល
បានអាកិញ្ញញ្ញាយតនៈ ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តីសាប-
សូន្យ សតិ មានសភាពដ៏សមគួរដល់បញ្ញានោះ តាំងនៅស្មើ ឈ្មោះ
ថា បញ្ញា មានចំណែកនៃការតាំងនៅ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា
ប្រកបដោយនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ រមែងជាប់ត្រឡប់ (នូវបុគ្គល
ដែលបានអាកិញ្ញញ្ញាយតនៈ) ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តី
វិសេស ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយសញ្ញា ប្រកបដោយនិព្វិទា ប្រកប
ដោយវិរាគៈ រមែងជាប់ត្រឡប់ (នូវបុគ្គលដែលបានអាកិញ្ញញ្ញាយតនៈ)
ឈ្មោះថា បញ្ញា មានចំណែកនៃសេចក្តីនឿយណាយ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[៦៣] តត្ថ កតមា ចតស្សោ បដិសម្ពិទា ។
 អត្ថប្បដិសម្ពិទា ធម្មប្បដិសម្ពិទា ជិវុត្តិប្បដិសម្ពិទា
 បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។ អត្ថ ញ្ញាលំ អត្ថប្បដិ-
 សម្ពិទា ធម្ម ញ្ញាលំ ធម្មប្បដិសម្ពិទា តត្រ
 ធម្មជិវុត្តាកិលាបេ ញ្ញាលំ ជិវុត្តិប្បដិសម្ពិទា ញ្ញា-
 លោសុ ញ្ញាលំ បដិកាលាប្បដិសម្ពិទា ។ ឥមា
 ចតស្សោ បដិសម្ពិទា ។

[៦៤] តត្ថ កតមា ចតស្សោ បដិបទា ។
 ទុក្ខា បដិបទា ទដ្ឋាកិញ្ញា បញ្ញា ទុក្ខា បដិបទា
 ទិប្បាកិញ្ញា បញ្ញា សុខា បដិបទា ទដ្ឋាកិញ្ញា បញ្ញា
 សុខា បដិបទា ទិប្បាកិញ្ញា បញ្ញា ។ តត្ថ កតមា
 ទុក្ខា បដិបទា ទដ្ឋាកិញ្ញា បញ្ញា ។ កិច្ចេន
 កសិវេន សមាធិ ឧប្បាទេន្តស្ស ទន្ធ�ំ តណ្ហានំ
 អភិជាទន្តស្ស យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដានទា
 ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ
 វុច្ចតិ ទុក្ខា បដិបទា ទដ្ឋាកិញ្ញា បញ្ញា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៦៣] បណ្តាញាណទាំងនោះ បដិសម្មិទា ៤ តើដូចម្តេច ។
 អត្ថប្បដិសម្មិទា ១ ធម្មប្បដិសម្មិទា ១ និរុត្តិប្បដិសម្មិទា ១ បដិកាណប្ប-
 ដិសម្មិទា ១ ។ ការដឹងក្នុងអត្ថ ឈ្មោះថា អត្ថប្បដិសម្មិទា ការ
 ដឹងក្នុងធម៌ ឈ្មោះថា ធម្មប្បដិសម្មិទា ការដឹងក្នុងការពោលនូវ
 ធម្មនិរុត្តិ ក្នុងអត្ថនិងធម៌ទាំងនោះ ឈ្មោះថា និរុត្តិប្បដិសម្មិទា
 ការដឹងក្នុងញាណទាំងឡាយ ឈ្មោះថា បដិកាណប្បដិសម្មិទា ។
 នេះ បដិសម្មិទា ៤ ។

[៦៤] បណ្តាញាណទាំងនោះ បដិបទា ៤ តើដូចម្តេច ។
 បញ្ញា ដែលប្រតិបត្តិលំបាកមានការត្រាស់ដឹងយូរ ១ បញ្ញា ដែលប្រតិ-
 បត្តិលំបាកមានការត្រាស់ដឹងឆាប់ ១ បញ្ញា ដែលប្រតិបត្តិងាយមានការ
 ត្រាស់ដឹងយូរ ១ បញ្ញា ដែលប្រតិបត្តិងាយមានការត្រាស់ដឹងឆាប់ ១ ។
 បណ្តាបញ្ញា ទាំង ៤ នោះ បញ្ញា ដែលប្រតិបត្តិលំបាកមានការត្រាស់
 ដឹងយូរ តើដូចម្តេច ។ កាលបុគ្គល ញ៉ាំងលោកុត្តរសមាធិឲ្យកើត
 ដោយលំបាក ដោយកម្រ កាលត្រាស់ដឹងនូវហេតុ គឺ លោកុត្តរ-
 សមាធិនោះ ដោយយឺតយូរ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។
 ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង
 នេះហៅថា បញ្ញា ដែលប្រតិបត្តិលំបាកមានការត្រាស់ដឹងយូរ ។

ញាណវិភង្កេ ចតុក្កនិទ្ទេសោ

តត្ថ កតមា ទុក្ខា បដិបទា ទិប្បាកិញ្ញា បញ្ញា ។
 កិច្ចេន កកសិវេន សមាធិ ឧប្បាទេន្តស្ស ទិប្បំ
 តណ្ហានំ អភិជានន្តស្ស យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បជា-
 ននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ
 អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខា បដិបទា ទិប្បាកិញ្ញា បញ្ញា ។
 តត្ថ កតមា សុខា បដិបទា ទណ្ឌាកិញ្ញា បញ្ញា ។
 អកិច្ចេន អកកសិវេន សមាធិ ឧប្បាទេន្តស្ស ទណ្ឌំ
 តណ្ហានំ អភិជានន្តស្ស យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា
 បជាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ
 អយំ វុច្ចតិ សុខា បដិបទា ទណ្ឌាកិញ្ញា បញ្ញា ។
 តត្ថ កតមា សុខា បដិបទា ទិប្បាកិញ្ញា បញ្ញា ។
 អកិច្ចេន អកកសិវេន សមាធិ ឧប្បាទេន្តស្ស ទិប្បំ
 តណ្ហានំ អភិជានន្តស្ស យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បជាននា
 ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ
 វុច្ចតិ សុខា បដិបទា ទិប្បាកិញ្ញា បញ្ញា ។ ឥមា
 ចតស្សោ បដិបទា ។

ញាណវិភង្គ ចតុក្កនិទ្ទេស

បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា ដែលប្រតិបត្តិលំបាកមានការត្រាស់ដឹងឆាប់
 តើដូចម្តេច ។ កាលបុគ្គលញ្ញាំងលោកុត្តរសមាធិឲ្យកើត ដោយលំបាក
 ដោយកម្រ កាលត្រាស់ដឹងនូវហេតុ គឺ លោកុត្តរសមាធិនោះ ដោយ
 ឆាប់ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌
 ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង នេះហៅថា បញ្ញា ដែលប្រតិបត្តិលំបាក
 មានការត្រាស់ដឹងឆាប់ ។ បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា ដែលប្រតិបត្តិ
 ងាយមានការត្រាស់ដឹងយូរ តើដូចម្តេច ។ កាលបុគ្គលញ្ញាំងលោកុត្តរ-
 សមាធិឲ្យកើត ដោយមិនលំបាក ដោយមិនក្រ កាលដឹងច្បាស់នូវហេតុ
 គឺលោកុត្តរសមាធិនោះ ដោយយឺតយូរ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។
 ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង
 នេះហៅថា បញ្ញា ដែលប្រតិបត្តិងាយមានការត្រាស់ដឹងយូរ ។ បណ្តា
 បញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា ដែលប្រតិបត្តិងាយមានការត្រាស់ដឹងឆាប់ តើ
 ដូចម្តេច ។ កាលបុគ្គល ញ្ញាំងលោកុត្តរសមាធិឲ្យកើតដោយមិនលំបាក
 ដោយមិនក្រ កាលដឹងច្បាស់នូវហេតុ គឺ លោកុត្តរសមាធិនោះដោយ
 ឆាប់ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌
 ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង នេះហៅថា បញ្ញាដែលប្រតិបត្តិងាយ
 មានការត្រាស់ដឹងឆាប់ ។ នេះ បដិបទា ២ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[៦៥] តត្ថ កតមាទិ ចត្តារិ អារម្មណាទិ ។
 បរិត្តា បរិត្តារម្មណា បញ្ញា បរិត្តា អប្បមាណារម្ម-
 ណា បញ្ញា អប្បមាណា បរិត្តារម្មណា បញ្ញា
 អប្បមាណា អប្បមាណារម្មណា បញ្ញា ។ តត្ថ
 កតមា បរិត្តា បរិត្តារម្មណា បញ្ញា ។ សមាទិស្ស
 ន និកាមលាភិស្ស អារម្មណំ ថោកំ ធរន្តស្ស យា
 ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ
 ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ រុច្ចតិ បរិត្តា បរិត្តារម្ម-
 ណា បញ្ញា ។ តត្ថ កតមា បរិត្តា អប្បមាណា-
 រម្មណា បញ្ញា ។ សមាទិស្ស ន និកាមលាភិស្ស
 អារម្មណំ វិបុលំ ធរន្តស្ស យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា
 បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ
 អយំ រុច្ចតិ បរិត្តា អប្បមាណារម្មណា បញ្ញា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៦៥] បណ្តាញាណទាំងនោះ អារម្មណ៍ ៤ តើដូចម្តេច ។
 បញ្ញា មានសភាពតូចង្វាវ ទាំងមានអារម្មណ៍តូចង្វាវ ១ បញ្ញា មាន
 សភាពតូចង្វាវ តែមានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន ១ បញ្ញា ប្រមាណ
 មិនបាន តែមានអារម្មណ៍តូចង្វាវ ១ បញ្ញា ប្រមាណមិនបាន ទាំង
 មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន ១ ។ បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា
 មានសភាពតូចង្វាវ ទាំងមានអារម្មណ៍តូចង្វាវ តើដូចម្តេច ។ កាល
 បុគ្គល មិនបាននូវសមាធិតាមសេចក្តីប្រាថ្នា ទាំងផ្សាយទៅនូវអារម្មណ៍
 តិចតួច បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារ-
 ណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង នេះហៅថា បញ្ញា
 មានសភាពតូចង្វាវ ទាំងមានអារម្មណ៍តូចង្វាវ ។ បណ្តាបញ្ញាទាំង
 នោះ បញ្ញា មានសភាពតូចង្វាវ តែមានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន
 តើដូចម្តេច ។ កាលបុគ្គល មិនបាននូវសមាធិតាមសេចក្តីប្រាថ្នា តែ
 ផ្សាយទៅនូវអារម្មណ៍ដ៏ធំទូលាយ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។
 ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង នេះ
 ហៅថា បញ្ញាមានសភាពតូចង្វាវ តែមានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន ។

ញាណវិភង្កេ ចតុក្កនិទ្ទេសោ

តត្ថ កតមា អប្បមាណា បរិត្តារម្មណា បញ្ញា ។
 សមាធិស្ស ជិកាមលាភិស្ស អារម្មណំ ថោកំ
 ធរន្តស្ស យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។
 អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ
 អប្បមាណា បរិត្តារម្មណា បញ្ញា ។ តត្ថ កតមា
 អប្បមាណា អប្បមាណារម្មណា បញ្ញា ។ សមាធិស្ស
 ជិកាមលាភិស្ស អារម្មណំ វិបុលំ ធរន្តស្ស យា
 ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ
 ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ចតិ អប្បមាណា
 អប្បមាណារម្មណា បញ្ញា ។ ឥមាទិ ចត្តារិ
 អារម្មណានិ ។

[៦៦] មក្កសមដ្ឋិស្ស ញាណំ ជរា-
 មរណាបេតំ ញាណំ ជរាមរណាសមុទយេបេតំ
 ញាណំ ជរាមរណានិពោធិបេតំ ញាណំ ជរា-
 មរណានិពោធិកាមិទិយា បដិបទាយបេតំ ញាណំ ។

ញាណវិភង្គ ចតុក្កនិទ្ទេស

បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា ប្រមាណមិនបាន តែមានអារម្មណ៍
តូចធ្មាវ តើដូចម្តេច ។ កាលបុគ្គល បាននូវសមាធិដូចសេចក្តី
ប្រាថ្នា តែផ្សាយទៅនូវអារម្មណ៍តិចតួច បញ្ញា ការដឹងច្បាស់
។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា
កើតឡើង នេះហៅថា បញ្ញា ប្រមាណមិនបាន តែមានអារម្មណ៍តូច
ធ្មាវ ។ បណ្តាបញ្ញាទាំងនោះ បញ្ញា ប្រមាណមិនបាន ទាំងមាន
អារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន តើដូចម្តេច ។ កាលបុគ្គលបាននូវសមាធិ
ដូចសេចក្តីប្រាថ្នា ទាំងផ្សាយទៅនូវអារម្មណ៍ដ៏ធំទូលាយ បញ្ញា ការ
ដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណានូវធម៌ ការឃើញ
ត្រូវ ណា កើតឡើង នេះហៅថា បញ្ញា ប្រមាណមិនបាន ទាំង
មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាន ។ នេះ អារម្មណ៍ ២ ។

[៦៦] សេចក្តីដឹងរបស់បុគ្គលព្រមព្រៀងដោយមគ្គ ឈ្មោះថា
សេចក្តីដឹងក្នុងជរាមរណៈ ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងហេតុដែលឲ្យកើត
ជរាមរណៈ ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងការរលត់ជរាមរណៈ ឈ្មោះ
ថា សេចក្តីដឹងក្នុងបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ជរាមរណៈ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

តត្ថ កតមំ ជរាមរណោ ញ្ញាណំ ។ ជរាមរណំ អារត្ត
 យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ
 ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ ជរាមរណោ
 ញ្ញាណំ ។ ជរាមរណសមុទយំ អារត្ត ។ បេ ។
 ជរាមរណានិរោធំ អារត្ត ។ បេ ។ ជរាមរណានិរោធកា-
 មិនី បដិបទំ អារត្ត យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា
 ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ
 ជរាមរណានិរោធកាមិនិយា បដិបទាយ ញ្ញាណំ ។
 មក្កសមដ្ឋិស្ស ញ្ញាណំ ជាតិយាបេតំ ញ្ញាណំ
 ។ បេ ។ ភវេបេតំ ញ្ញាណំ ។ បេ ។ ឧបាទានេបេតំ
 ញ្ញាណំ ។ បេ ។ តណ្ហាយបេតំ ញ្ញាណំ ។ បេ ។
 វេទនាយបេតំ ញ្ញាណំ ។ បេ ។ ផស្សេបេតំ
 ញ្ញាណំ ។ បេ ។ សឡាយតនេបេតំ ញ្ញាណំ ។ បេ ។
 នាមរូបេបេតំ ញ្ញាណំ ។ បេ ។ វិញ្ញាណេបេតំ
 ញ្ញាណំ ។ បេ ។ សដ្ឋារេសុបេតំ ញ្ញាណំ សដ្ឋារ-
 សមុទយេបេតំ ញ្ញាណំ សដ្ឋារនិរោធសេតំ ញ្ញាណំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បណ្តាញាណទាំងនោះ សេចក្តីដឹងក្នុងជរាមរណៈ តើដូចម្តេច ។
 បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការ
 ឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធជរាមរណៈ នេះហៅថា
 សេចក្តីដឹងក្នុងជរាមរណៈ ។ ព្រោះប្រារព្ធហេតុដែលឲ្យកើតជរាមរណៈ
 ។ បេ ។ ព្រោះប្រារព្ធការរលត់ជរាមរណៈ ។ បេ ។ បញ្ញា ការដឹង
 ច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ
 ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ជរា-
 មរណៈ នេះហៅថា សេចក្តីដឹងក្នុងបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់
 ជរាមរណៈ ។ សេចក្តីដឹងរបស់បុគ្គលអ្នកព្រមព្រៀងដោយមគ្គ ឈ្មោះ
 ថា សេចក្តីដឹងក្នុងជាតិ ។ បេ ។ ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងភព ។ បេ ។
 ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងឧបាទាន ។ បេ ។ ឈ្មោះថា សេចក្តី
 ដឹងក្នុងតណ្ហា ។ បេ ។ ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងវេទនា ។ បេ ។
 ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងផស្សៈ ។ បេ ។ ឈ្មោះថា សេចក្តី
 ដឹងក្នុងសឡាយតនៈ ។ បេ ។ ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងនាមរូប
 ។ បេ ។ ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងវិញ្ញាណ ។ បេ ។ ឈ្មោះថា
 សេចក្តីដឹងក្នុងសង្ខារទាំងឡាយ ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងហេតុ
 ដែលឲ្យកើតសង្ខារ ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងការរលត់នៃសង្ខារ

ញាណវិភង្កេ បញ្ចកនិទ្ទេសោ

សង្ខារនិរោធកាមិនិយា បដិបទាយបេតំ ញាណំ ។
 តត្ថ កតមំ សង្ខារេសុ ញាណំ ។ សង្ខារ
 អារត្ត យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។
 អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ
 សង្ខារេសុ ញាណំ ។ សង្ខារសមុទយំ អារត្ត
 ។ បេ ។ សង្ខារនិរោធំ អារត្ត ។ បេ ។ សង្ខារ-
 និរោធកាមិនី បដិបទំ អារត្ត យា ឧប្បជ្ជតិ បញ្ញា
 បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មា-
 ទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ សង្ខារនិរោធកាមិនិយា បដិបទាយ
 ញាណំ ។

ឯវំ ចតុព្វិធន ញាណវត្ថុ ។

[៦៧] តត្ថ កតមោ បញ្ចដ្ឋិកោ សម្មា-
 សមាទិ ។ បីតិវរណាតា សុខវរណាតា ចេតោវរ-
 ណាតា អាលោកវរណាតា បច្ចុវេក្ខណានិមិត្តំ ។

ញាណវិភង្គ បញ្ចកនិទ្ទេស

ឈ្មោះថា សេចក្តីដឹងក្នុងបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់សង្ខារ ។
 បណ្តាញាណទាំងនោះ សេចក្តីដឹងក្នុងសង្ខារទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ។
 បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញ
 ត្រូវ ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធនូវសង្ខារទាំងឡាយ នេះហៅ
 ថា សេចក្តីដឹងក្នុងសង្ខារទាំងឡាយ ។ ព្រោះប្រារព្ធហេតុដែលឲ្យ
 កើតសង្ខារ ។ បេ ។ ព្រោះប្រារព្ធការរលត់នៃសង្ខារ ។ បេ ។
 បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌
 ការឃើញត្រូវ ណា កើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធនូវបដិបទា ជាដំណើរ
 ទៅកាន់ទីរលត់នៃសង្ខារ នេះហៅថា សេចក្តីដឹងក្នុងបដិបទា ជាដំណើរ
 ទៅកាន់ទីរលត់នៃសង្ខារ ។

ញាណវត្ថុមានប្រការ ៤ យ៉ាងនេះឯង ។

[៦៧] បណ្តាញាណទាំងនោះ សម្មាសមាធិ ប្រកបដោយ
 អង្គ ៥ តើដូចម្តេច ។ បីតិផរណតា (ការផ្សាយបីតិ) ១ សុខផរណតា
 (ការផ្សាយសុខ) ១ ចេតោផរណតា (ការផ្សាយចិត្ត) ១ អាណោកផរណតា
 (ការផ្សាយពន្លឺ) ១ បច្ចុវេក្ខណានិមិត្ត (ការកំណត់ការពិចារណា) ១ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ទ្វីសុ ឈានេសុ បញ្ញា បីតិដរណាតា តីសុ ឈានេសុ
 បញ្ញា សុខដរណាតា បរចិត្តេ ញាណំ ចេតោដរណាតា
 ទិព្វចក្កុ អាណោកដរណាតា តម្ហា តម្ហា សមាទិម្ហា
 វុដ្ឋិតស្ស បច្ចុវេក្ខណាញាណំ បច្ចុវេក្ខណានិមិត្តំ ។
 អយំ វុច្ឆតិ បញ្ចដ្ឋិកោ សម្មាសមាទិ ។

[៦៨] តត្ថ កតមោ បញ្ចញ្ញាណិកោ សម្មា-
 សមាទិ ។ អយំ សមាទិ បច្ចុប្បន្នសុខោ ចេរ
 អាយតី ច សុខវិទាគោតិ បច្ចុត្តញ្ញេវ ញាណំ
 ឧប្បជ្ជតិ អយំ សមាទិ អរិយោ និរាមិសោតិ បច្ចុត្ត-
 ញ្ញេវ ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ អយំ សមាទិ អកាបុរិស-
 សេវិតោតិ^(១) បច្ចុត្តញ្ញេវ ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ អយំ
 សមាទិ សន្តោ បណីតោ បដិប្បស្សន្តិលទ្ធោ ឯកោ-
 ទិភាវាទិតោ ន ច សសង្ខារនិកយ្ហវារិតវតោតិ^(២)
 បច្ចុត្តញ្ញេវ ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ សោ ខោ បនាហំ
 តមំ សមាទី សតោវ សមាបដ្ឋាមិ សតោវ
 វុដ្ឋហមីតិ បច្ចុត្តញ្ញេវ ញាណំ ឧប្បជ្ជតិ ។

១ ម. មហាបុរិសសេវិតោតីតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. សសង្ខារនិកយ្ហវារិតវតោតីតិ ទិស្សតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បញ្ញា ក្នុងឈាន ២ ឈ្មោះថា បីតិផរណតា បញ្ញា ក្នុងឈាន ៣
 ឈ្មោះថា សុខផរណតា បញ្ញា ផ្សាយទៅក្នុងចិត្តនៃបុគ្គលដទៃ
 ឈ្មោះថា ចេតោផរណតា ទិព្វចក្ក ឈ្មោះថា អាណោកផរណតា
 បច្ចុវេក្ខណាញាណ របស់បុគ្គលដែលចេញចាកសមាធិនោះ ។ ឈ្មោះ
 ថា បច្ចុវេក្ខណានិមិត្ត ។ នេះហៅថា សម្មាសមាធិ ប្រកប
 ដោយអង្គ ៥ ។

[៦៨] បណ្តាញាណទាំងនោះ សម្មាសមាធិ ប្រកបដោយ
 ញាណ ៥ តើដូចម្តេច ។ ញាណកើតឡើង ជាក់ច្បាស់ថា សមាធិនេះ
 មានសេចក្តីសុខក្នុងបច្ចុប្បន្នផង មានសេចក្តីសុខ ជាវិបាកក្នុងខាងមុខ
 ផង ១ ញាណកើតឡើងជាក់ច្បាស់ថា សមាធិនេះ ប្រសើរ
 មិនមានអាមិសៈ ១ ញាណកើតឡើងជាក់ច្បាស់ថា សមាធិនេះ
 មិនមែនបុរសលាមកសេពឡើយ ១ ញាណកើតឡើង ជាក់ច្បាស់ថា
 សមាធិនេះ ជាធម៌ស្ងប់ ដ៏ឧត្តម បាននូវសេចក្តីស្ងប់រម្ងាប់ បាននូវ
 ភាពនៃចិត្តដ៏ខ្ពស់ឯក តែមិនដល់នូវការសង្កត់សង្កិន (ធម៌ជាសត្រូវ)
 និងការរារាំង (កិលេស) ដោយចិត្ត ដែលប្រកបដោយសង្ខារ
 គឺ ព្យាយាម ១ ញាណកើតឡើងជាក់ច្បាស់ថា អាត្មាអញនោះ
 មានស្មារតី ចូលកាន់សមាធិនេះ មានស្មារតី ចេញចាកសមាធិនេះ ១ ។

ញាណវិភង្កេ សត្តកនិទ្ទេសោ

អយំ បញ្ចញ្ញាណំកោ សម្មាសមាធិ ។

ឯវំ បញ្ចវិធន ញាណវត្ថុ ។

[៦៩] តត្ថ កតមា ឆសុ អភិញ្ញាសុ បញ្ញា ។
 ឥទ្ធិវិធជ ញាណំ សោតជាតុវិសុទ្ធិយា ញាណំ
 បរចិត្តេ ញាណំ បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណំ សត្តានំ
 ចុត្តបចាតេ ញាណំ អាសវានំ ខយេ ញាណំ
 ឥមា ឆសុ អភិញ្ញាសុ បញ្ញា ។

ឯវំ ឆព្វិធន ញាណវត្ថុ ។

[៧០] តត្ថ កតមាធិ សត្តសត្តវិ ញាណា-
 វត្ថុនិ ។ ជាតិប្បច្ចយា ជរាមរណានិ ញាណំ អសតិ
 ជាតិយា នត្ថិ ជរាមរណានិ ញាណំ អតីតម្បិ
 អន្ទានំ ជាតិប្បច្ចយា ជរាមរណានិ ញាណំ អសតិ
 ជាតិយា នត្ថិ ជរាមរណានិ ញាណំ អនាគតម្បិ
 អន្ទានំ ជាតិប្បច្ចយា ជរាមរណានិ ញាណំ
 អសតិ ជាតិយា នត្ថិ ជរាមរណានិ ញាណំ

ញាណវិភង្គ សត្តកនិទ្ទេស

នេះឈ្មោះថា សម្មាសមាធិ ប្រកបដោយញាណ ៥ ។

ញាណវត្ថុ មានប្រការ ៥ យ៉ាងនេះឯង ។

[៦៧] បណ្តាញាណទាំងនោះ បញ្ញា ក្នុងអភិញ្ញា ៦ តើ ដូចម្តេច ។ សេចក្តីដឹងក្នុងចំណែកនៃឫទ្ធិ ១ សេចក្តីដឹងក្នុងសោតធាតុ ដ៏បរិសុទ្ធ ១ សេចក្តីដឹងក្នុងការកំណត់ចិត្តរបស់សត្វដទៃ ១ សេចក្តីដឹង ប្រកបដោយការរព្វកយើញ្ញនូវខន្ធរបស់សត្វដទៃ ដែលនៅអាស្រ័យក្នុង កាលមុន ១ សេចក្តីដឹងក្នុងការច្យុតនិងការកើតរបស់សត្វទាំងឡាយ ១ សេចក្តីដឹងក្នុងការអស់អាសវៈទាំងឡាយ ១ នេះឈ្មោះថា បញ្ញា ក្នុងអភិញ្ញា ៦ ។

ញាណវត្ថុ មានប្រការ ៦ យ៉ាងនេះឯង ។

[៧០] បណ្តាញាណទាំងនោះ ញាណវត្ថុ ៧៧ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីដឹងថា ជរាមរណៈ (កើតមាន) ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ ១ សេចក្តីដឹងថា កាលបើជាតិមិនមាន ជរាមរណៈក៏មិនមាន ១ សេចក្តី ដឹងថា ជរាមរណៈ (កើតមាន) ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ ក្នុងកាល អតីត ១ សេចក្តីដឹងថា កាលបើជាតិមិនមាន ជរាមរណៈក៏មិនមាន ១ សេចក្តីដឹងថា ជរាមរណៈ (កើតមាន) ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ ក្នុងកាល អនាគត ១ សេចក្តីដឹងថា កាលបើជាតិមិនមាន ជរាមរណៈ ក៏មិនមាន ១

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

យម្បិស្ស តំ ធម្មដ្ឋិតិញ្ញាណំ តម្បិ ខយធម្មំ វយ-
 ធម្មំ វិភកធម្មំ និរោធធម្មន្តិ ញ្ញាណំ ។ កវប្បច្ចយា
 ជាតីតិ ញ្ញាណំ ។ បេ ។ ឧទាទានប្បច្ចយា ករោតិ
 ញ្ញាណំ ។ បេ ។ តណ្ហាបច្ចយា ឧទាទានន្តិ ញ្ញាណំ
 ។ បេ ។ វេទនាបច្ចយា តណ្ហាតិ ញ្ញាណំ ។ បេ ។
 ផស្សប្បច្ចយា វេទនាតិ ញ្ញាណំ ។ បេ ។ សឡា-
 យតនប្បច្ចយា ផស្សាតិ ញ្ញាណំ ។ បេ ។ នាម-
 រូបប្បច្ចយា សឡាយតនន្តិ ញ្ញាណំ ។ បេ ។ វិញ្ញា-
 ណាប្បច្ចយា នាមរូបន្តិ ញ្ញាណំ ។ បេ ។ សដ្ឋារប្ប-
 ច្ចយា វិញ្ញាណន្តិ ញ្ញាណំ ។ បេ ។ អវិជ្ជាបច្ចយា
 សដ្ឋារាតិ ញ្ញាណំ អសតិ អវិជ្ជាយ នត្តិ សដ្ឋារាតិ
 ញ្ញាណំ អតីតម្បិ អន្ធានំ អវិជ្ជាបច្ចយា សដ្ឋារាតិ
 ញ្ញាណំ អសតិ អវិជ្ជាយ នត្តិ សដ្ឋារាតិ ញ្ញាណំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សេចក្តីដឹងថា ធម្មដ្ឋិតិញ្ញាណ ណា របស់បុគ្គលនោះ ធម្មដ្ឋិតិញ្ញាណ
 នោះ មានសភាពអស់ទៅ មានសភាពសូន្យទៅ មានសភាពប្រាស
 ចាកតម្រេក មានសភាពរលត់ ១ ។ សេចក្តីដឹងថា ជាតិ
 (កើតមាន) ព្រោះភពជាបច្ច័យ ១ ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងថា ភព
 (កើតមាន) ព្រោះឧបាទានជាបច្ច័យ ១ ។ បេ ។ សេចក្តីដឹង
 ថា ឧបាទាន (កើតមាន) ព្រោះតណ្ហាជាបច្ច័យ ១ ។ បេ ។
 សេចក្តីដឹងថា តណ្ហា (កើតមាន) ព្រោះវេទនាជាបច្ច័យ ១ ។ បេ ។
 សេចក្តីដឹងថា វេទនា (កើតមាន) ព្រោះផស្សៈជាបច្ច័យ ១ ។ បេ ។
 សេចក្តីដឹងថា ផស្សៈ (កើតមាន) ព្រោះសឡាយតនៈជាបច្ច័យ ១
 ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងថា សឡាយតនៈ (កើតមាន) ព្រោះនាម-
 រូបជាបច្ច័យ ១ ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងថា នាមរូប (កើតមាន)
 ព្រោះវិញ្ញាណជាបច្ច័យ ១ ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងថា វិញ្ញាណ (កើត
 មាន) ព្រោះសង្ខារជាបច្ច័យ ១ ។ បេ ។ សេចក្តីដឹងថា សង្ខារ
 (កើតមាន) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ១ សេចក្តីដឹងថា កាលបើអវិជ្ជា
 មិនមាន សង្ខារទាំងឡាយ ក៏មិនមាន ១ សេចក្តីដឹងថា សង្ខារ
 ទាំងឡាយ (កើតមាន) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យក្នុងកាលអតីត ១ សេចក្តី
 ដឹងថា កាលបើអវិជ្ជា មិនមាន សង្ខារទាំងឡាយ ក៏មិនមាន ១

ញាណវិភង្កេ នវកនិទ្ទេសោ

អនាគតម្បិ អន្ទានំ អវិជ្ជាបច្ចុយា សដ្ឋារាតិ ញាណំ
 អសតិ អវិជ្ជាយ នត្ថិ សដ្ឋារាតិ ញាណំ យម្បិស្ស
 តំ ធម្មដ្ឋិតិញាណំ តម្បិ ខយធម្មំ វយធម្មំ វិរាគធម្មំ
 និរោធធម្មន្តិ ញាណំ ។ ឥមាជិ សត្តសត្តវិ ញាណា-
 វត្ថុនិ ។

ឯវំ សត្តវិធន ញាណវត្ថុ ។

[៧១] តត្ថ កតមា ចត្វសុ មក្កេសុ ចត្វសុ
 ផលេសុ បញ្ញា ។ សោតាបត្តិមក្កេ បញ្ញា សោតា-
 បត្តិផលេ បញ្ញា សកទាកាមិមក្កេ បញ្ញា សកទា-
 កាមិផលេ បញ្ញា អនាកាមិមក្កេ បញ្ញា អនាកាមិផ-
 លេ បញ្ញា អរហត្តមក្កេ បញ្ញា អរហត្តផលេ បញ្ញា
 ឥមា ចត្វសុ មក្កេសុ ចត្វសុ ផលេសុ បញ្ញា ។

ឯវំ អដ្ឋវិធន ញាណវត្ថុ ។

[៧២] តត្ថ កតមា នវសុ អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិសុ
 បញ្ញា ។ បឋមជ្ឈានសមាបត្តិយា បញ្ញា ទុតិយជ្ឈាន-
 សមាបត្តិយា បញ្ញា តតិយជ្ឈានសមាបត្តិយា បញ្ញា

ញាណវិភង្គ នវកនិទ្ទេស

សេចក្តីដឹងថា សង្ខារទាំងឡាយ (កើតមាន) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យក្នុង
កាលអនាគត ១ សេចក្តីដឹងថា កាលបើអវិជ្ជាមិនមាន សង្ខារទាំង-
ឡាយក៏មិនមាន ១ សេចក្តីដឹងថា ធម្មដ្ឋិតិញ្ញាណ ណា របស់បុគ្គល
នោះ ធម្មដ្ឋិតិញ្ញាណនោះ មានសភាពអស់ទៅ មានសភាពសូន្យទៅ
មានសភាពប្រាសចាកតម្រេក មានសភាពរលត់ ១ ។ នេះ ឈ្មោះ
ថា ញាណវត្ថុ ៧៧ ។

ញាណវត្ថុ មានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

[៧១] បណ្តាញាណទាំងនោះ បញ្ញា ក្នុងមគ្គ ៤ ក្នុង
ផល ៤ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ក្នុងសោតាបត្តិមគ្គ ១ បញ្ញា
ក្នុងសោតាបត្តិផល ១ បញ្ញា ក្នុងសកទាតាមិមគ្គ ១ បញ្ញា ក្នុងសកទា-
តាមិផល ១ បញ្ញា ក្នុងអនាតាមិមគ្គ ១ បញ្ញា ក្នុងអនាតាមិផល ១
បញ្ញា ក្នុងអរហត្តមគ្គ ១ បញ្ញា ក្នុងអរហត្តផល នេះ បញ្ញា ក្នុង
មគ្គ ៤ ក្នុងផល ៤ ។

ញាណវត្ថុ មានប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។

[៧២] បណ្តាញាណទាំងនោះ បញ្ញា ក្នុងអនុបុព្វវិហារ-
សមាបត្តិ ៧ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ក្នុងបឋមជ្ឈានសមាបត្តិ ១
បញ្ញា ក្នុងទុតិយជ្ឈានសមាបត្តិ ១ បញ្ញា ក្នុងតតិយជ្ឈានសមាបត្តិ ១

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិយា បញ្ញា អាកាសានញ្ចាយ-
 តនសមាបត្តិយា បញ្ញា វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិយា
 បញ្ញា អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិយា បញ្ញា នេវ-
 សញ្ញាណសញ្ញាយតនសមាបត្តិយា បញ្ញា សញ្ញា-
 វេទយំតនិរោធសមាបត្តិយា វុដ្ឋិតស្ស បច្ចុវេក្ខណា-
 ញ្ញាណំ ឥមា នវសុ អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិសុ
 បញ្ញា ។

ឯវំ នវិធនេ ញ្ញាណវត្ថុ ។

[៧៣] តត្ថ កតមំ តថាគតស្ស ហានញ្ច
 ហានតោ អដ្ឋានញ្ច អដ្ឋានតោ យថាក្ខតំ ញ្ញាណំ ។
 ឥធន តថាគតោ អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ
 ទិដ្ឋិសម្បជ្ជោ បុគ្គលោ កញ្ចំ សដ្ឋារំ និច្ចតោ
 ឧបកច្ឆេយ្យ នេតំ ហានំ វិដ្ឋតីតិ បជាណតិ ហានញ្ច
 ខោ ឯតំ វិដ្ឋតិ យំ បុថុដ្ឋនោ កញ្ចំ សដ្ឋារំ
 និច្ចតោ ឧបកច្ឆេយ្យ ហានមេតំ វិដ្ឋតីតិ បជាណតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បញ្ញា ក្នុងចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិ ១ បញ្ញា ក្នុងអាកាសានញ្ញាយតនសមា-
បត្តិ ១ បញ្ញា ក្នុងវិញ្ញាណញ្ញាយតនសមាបត្តិ ១ បញ្ញា ក្នុងអាកិញ្ញញ្ញា-
យតនសមាបត្តិ ១ បញ្ញា ក្នុងនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ ១
បច្ចុវេក្ខណាញាណ របស់បុគ្គល ដែលចេញចាកសញ្ញាវេទយិតនិរោធសមាបត្តិ ១ នេះ បញ្ញា ក្នុងអនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៩ ។

ញាណវត្ថុ មានប្រការ ៩ យ៉ាងនេះឯង ។

[៧៧] បណ្តាញាណទាំងនោះ ព្រះតថាគត មានការ
ជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវហេតុ ថា ជាហេតុផង នូវអំពើមិនមែនហេតុ
ថា ជាអំពើមិនមែនហេតុផង តើដូចម្តេច ។ ព្រះតថាគត ក្នុងលោក
នេះ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ដំណើរនុ៎ះ មិនមែនជាហេតុ មិនមែនជា
បច្ច័យទេ ត្រង់ដែលបុគ្គលដល់ព្រមដោយទិដ្ឋិ (សម្មាទិដ្ឋិ) ហើយ
ប្រកាន់នូវសង្ខារណាមួយ ថាទៀង ការណ៍នុ៎ះមិនមានឡើយ ទ្រង់
ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុនុ៎ះមានប្រាកដ ត្រង់ដែលបុគ្គលជាបុប្ផជន តែង
ប្រកាន់នូវសង្ខារណាមួយ ថាទៀង ការណ៍នុ៎ះ ទើបមាន ។

ញាណវិភង្កេ ទសកនិទ្ទេសោ

អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ ទិដ្ឋិសម្បជ្ជោ បុគ្គលោ
 កក្កំ សង្ខារំ សុខតោ ឧបកច្ចេយ្យ នេតំ ហានំ
 វិជ្ជតីតិ បដាណាតិ ហានញូ ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ បុប្ផដ្ឋ-
 នោ កក្កំ សង្ខារំ សុខតោ ឧបកច្ចេយ្យ ហានមេតំ
 វិជ្ជតីតិ បដាណាតិ ។ អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ
 យំ ទិដ្ឋិសម្បជ្ជោ បុគ្គលោ កក្កំ ធម្មំ អត្តតោ
 ឧបកច្ចេយ្យ នេតំ ហានំ វិជ្ជតីតិ បដាណាតិ ហានញូ
 ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ បុប្ផដ្ឋនោ កក្កំ ធម្មំ អត្តតោ
 ឧបកច្ចេយ្យ ហានមេតំ វិជ្ជតីតិ បដាណាតិ ។ អដ្ឋា-
 នមេតំ អនវកាសោ យំ ទិដ្ឋិសម្បជ្ជោ បុគ្គលោ
 មាតរំ ដីវិតា វោរោមេយ្យ នេតំ ហានំ វិជ្ជតីតិ
 បដាណាតិ ហានញូ ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ បុប្ផដ្ឋនោ
 មាតរំ ដីវិតា វោរោមេយ្យ ហានមេតំ វិជ្ជតីតិ
 បដាណាតិ ។ អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ
 ទិដ្ឋិសម្បជ្ជោ បុគ្គលោ មិតរំ ដីវិតា វោរោមេយ្យ
 ។ មេ ។ អរហន្តំ ដីវិតា វោរោមេយ្យ ។ មេ ។

ញាណវិភង្គ ទសកនិទ្ទេស

ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ដំណើរនុ៎ះ មិនមែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ
ត្រង់ដែលបុគ្គលដល់ព្រមដោយទិដ្ឋិ ហើយប្រកាន់នូវសង្ខារណាមួយ
ថាជាសុខ ការណ៍នុ៎ះមិនមានឡើយ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុនុ៎ះ
មានប្រាកដ ត្រង់ដែលបុគ្គលជាបុប្ផជន តែងប្រកាន់នូវសង្ខារណា
មួយ ថាជាសុខ ការណ៍នុ៎ះ ទើបមាន ។ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា
ដំណើរនុ៎ះ មិនមែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែលបុគ្គលដល់
ព្រមដោយទិដ្ឋិ ហើយប្រកាន់នូវធម៌ណាមួយ ថាជាខ្លួន ការណ៍នុ៎ះ
មិនមានឡើយ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុនុ៎ះមានប្រាកដ ត្រង់ដែល
បុគ្គលជាបុប្ផជន តែងប្រកាន់នូវធម៌ណាមួយ ថាជាខ្លួន ការណ៍នុ៎ះ
ទើបមាន ។ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ដំណើរនុ៎ះ មិនមែនជាហេតុ មិន
មែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែលបុគ្គលដល់ព្រមដោយទិដ្ឋិ ហើយផ្តាច់បង់
នូវមាតាចាកជីវិត ការណ៍នុ៎ះមិនមានឡើយ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុ
នុ៎ះមានប្រាកដ ត្រង់ដែលបុគ្គលជាបុប្ផជន រមែងផ្តាច់បង់នូវមាតាចាក
ជីវិត ការណ៍នុ៎ះទើបមាន ។ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ដំណើរនុ៎ះមិនមែន
ជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែលបុគ្គលដល់ព្រមដោយទិដ្ឋិ ហើយ
ផ្តាច់បង់នូវបិតាចាកជីវិត ។ បេ ។ ផ្តាច់បង់នូវព្រះអរហន្តចាកជីវិត ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ទុដ្ឋេន ចិត្តេន តថាភតស្ស លោហិតំ ឧប្បាទេយ្យ
 ។ បេ ។ សង្ឃំ ភិទ្ធូយ្យ ។ បេ ។ អញ្ញំ សត្តារំ
 ឧទ្ធិសេយ្យ ។ បេ ។ អដ្ឋមំ ករំ និព្វត្តេយ្យ នេតំ
 ហានំ វិជ្ជតីតិ បជាណតិ ហានញ ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ
 បុត្តុដ្ឋេនា អដ្ឋមំ ករំ និព្វត្តេយ្យ ហានមេតំ វិជ្ជតីតិ
 បជាណតិ ។ អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ ឯកិស្សា
 លោកណាតុយា ទ្វេ អហាណ្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា អបុព្វំ
 អចរិមំ ឧប្បជ្ជេយ្យំ នេតំ ហានំ វិជ្ជតីតិ បជាណតិ
 ហានញ ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ ឯកិស្សា លោកណាតុយា
 ឯកោ អហំ សម្មាសម្ពុទ្ធា ឧប្បជ្ជេយ្យ ហាន-
 មេតំ វិជ្ជតីតិ បជាណតិ ។ អដ្ឋានមេតំ អនវកា-
 សោ យំ ឯកិស្សា លោកណាតុយា ទ្វេ រាជាណោ
 ចក្កវត្តិណោ អបុព្វំ អចរិមំ ឧប្បជ្ជេយ្យំ នេតំ ហានំ
 វិជ្ជតីតិ បជាណតិ ហានញ ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ
 ឯកិស្សា លោកណាតុយា ឯកោ រាជា ចក្កវត្តិ
 ឧប្បជ្ជេយ្យ ហានមេតំ វិជ្ជតីតិ បជាណតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ញ៉ាំងព្រះលោហិតរបស់ព្រះតថាគត ឲ្យកើតឡើង ដោយចិត្តប្រទូស្ត
 ។ បេ ។ បំបែកសង្ឃ ។ បេ ។ ឧទ្ធិសន្ធុវគ្រូដទៃ ។ បេ ។ ធ្វើភព
 ទី ៨ ឲ្យកើតឡើង ការណ៍នុ៎ះមិនមានឡើយ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា
 ហេតុនុ៎ះមានប្រាកដ ត្រង់ដែលបុគ្គលជាបុប្ផជន តែងញ៉ាំងភពទី ៨
 ឲ្យកើត ការណ៍នុ៎ះទើបមាន ។ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ដំណើរនុ៎ះ
 មិនមែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែលព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ
 ពីរព្រះអង្គ កើតឡើងក្នុងលោកធាតុមួយ មិនមុន មិនក្រោយ ការណ៍
 នុ៎ះមិនមានឡើយ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុនេះមានប្រាកដ ត្រង់
 ដែលព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ មួយព្រះអង្គ កើតឡើងក្នុងលោកធាតុ
 មួយ ការណ៍នុ៎ះទើបមាន ។ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ដំណើរនុ៎ះ មិន
 មែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែលស្តេចចក្រពត្តិពីរព្រះអង្គ
 កើតឡើងក្នុងលោកធាតុមួយ មិនមុន មិនក្រោយ ការណ៍នុ៎ះមិនមាន
 ឡើយ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុនេះមានប្រាកដ ត្រង់ដែលស្តេចចក្រ-
 ពត្តិ មួយព្រះអង្គ កើតឡើងក្នុងលោកធាតុមួយ ការណ៍នុ៎ះទើបមាន ។

ញាណវិភង្កេ ទសកនិទ្ទេសោ

អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ ឥត្តិ អរហំ អស្ស
សម្មាសម្ពុទ្ធា នេតំ ហានំ វិជ្ជតីតិ បដាណាតិ ហានញូ
ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ បុរិសោ អរហំ អស្ស សម្មា-
សម្ពុទ្ធា ហានមេតំ វិជ្ជតីតិ បដាណាតិ ។ អដ្ឋានមេតំ
អនវកាសោ យំ ឥត្តិ រាជា អស្ស ចក្កវត្តិ នេតំ
ហានំ វិជ្ជតីតិ បដាណាតិ ហានញូ ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ
យំ បុរិសោ រាជា អស្ស ចក្កវត្តិ ហានមេតំ វិជ្ជតីតិ
បដាណាតិ ។ អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ ឥត្តិ
សក្កត្តំ ករេយ្យ មារត្តំ ករេយ្យ ព្រហ្មត្តំ ករេយ្យ
នេតំ ហានំ វិជ្ជតីតិ បដាណាតិ ហានញូ ខោ ឯតំ
វិជ្ជតិ យំ បុរិសោ សក្កត្តំ ករេយ្យ មារត្តំ ករេ-
យ្យ^(១) ព្រហ្មត្តំ ករេយ្យ ហានមេតំ វិជ្ជតីតិ បដា-
ណាតិ ។ អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ កាយទុច្ច-
រិតស្ស ឥដ្ឋោ កក្កោ មនាចោ វិចាកោ និព្វត្តេយ្យ
នេតំ ហានំ វិជ្ជតីតិ បដាណាតិ ហានញូ ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ
យំ កាយទុច្ចរិតស្ស អនិដ្ឋោ អកក្កោ អមនាចោ
វិចាកោ និព្វត្តេយ្យ ហានមេតំ វិជ្ជតីតិ បដាណាតិ ។

១ ឱ. សក្កត្តំ ករេយ្យ មារត្តំ ករេយ្យាតិ ន ទិស្សន្តិ ។

ញាណវិភង្គ ទសកនិទ្ទេស

ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ដំណើរនុ៎ះ មិនមែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែលស្រ្តី បានជាព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ការណ៍នុ៎ះ មិនមាន ឡើយ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុនុ៎ះមានប្រាកដ ត្រង់ដែលបុរស បានជាព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ការណ៍នុ៎ះទើបមាន ។ ទ្រង់ជ្រាប ច្បាស់ថា ដំណើរនុ៎ះ មិនមែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែល ស្រ្តីបានជាស្តេចចក្រពត្តិ ការណ៍នុ៎ះមិនមានឡើយ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុនុ៎ះមានប្រាកដ ត្រង់ដែលបុរសបានជាស្តេចចក្រពត្តិ ការណ៍នុ៎ះ ទើបមាន ។ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ដំណើរនុ៎ះ មិនមែនជាហេតុ មិន មែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែលស្រ្តីបានអត្តភាពជាព្រះឥន្ទ្រ បានអត្តភាព ជាមារ បានអត្តភាពជាព្រហ្ម ការណ៍នុ៎ះមិនមានឡើយ ទ្រង់ជ្រាប ច្បាស់ថា ហេតុនុ៎ះមានប្រាកដ ត្រង់ដែលបុរសបានអត្តភាពជាព្រះ ឥន្ទ្រ បានអត្តភាពជាមារ បានអត្តភាពជាព្រហ្ម ការណ៍នុ៎ះទើបមាន ។ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ដំណើរនុ៎ះ មិនមែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែលវិបាករបស់កាយទុច្ចរិត ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីពេញ ចិត្ត គប្បីកើតឡើង ការណ៍នុ៎ះមិនមានឡើយ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុ នុ៎ះមានប្រាកដ ត្រង់ដែលវិបាករបស់កាយទុច្ចរិត មិនជាទីប្រាថ្នា មិន ជាទីត្រេកអរ មិនជាទីពេញចិត្ត គប្បីកើតឡើង ការណ៍នុ៎ះទើបមាន ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ វចីទុច្ចរិតស្ស យំ
មនោទុច្ចរិតស្ស ឥដ្ឋោ កក្កោ មនាទោ វិចាកោ
និព្វត្តេយ្យ ទេតំ ហានំ វិជ្ជតីតិ បដានាតិ
ហានព្វ ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ វចីទុច្ចរិតស្ស^(១) យំ
មនោទុច្ចរិតស្ស អនិដ្ឋោ អកក្កោ អមនាទោ
វិចាកោ និព្វត្តេយ្យ ហានមេតំ វិជ្ជតីតិ បដានាតិ ។
អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ កាយសុចរិតស្ស
អនិដ្ឋោ អកក្កោ អមនាទោ វិចាកោ និព្វត្តេយ្យ
ទេតំ ហានំ វិជ្ជតីតិ បដានាតិ ហានព្វ ខោ ឯតំ
វិជ្ជតិ យំ កាយសុចរិតស្ស ឥដ្ឋោ កក្កោ មនាទោ
វិចាកោ និព្វត្តេយ្យ ហានមេតំ វិជ្ជតីតិ បដា-
នាតិ ។ អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ វចីសុចរិ-
តស្ស យំ មនោសុចរិតស្ស អនិដ្ឋោ អកក្កោ
អមនាទោ វិចាកោ និព្វត្តេយ្យ ទេតំ ហានំ
វិជ្ជតីតិ បដានាតិ ហានព្វ ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ

១ ឱ. យំ វចីទុច្ចរិតស្សាតិ ន ទិស្សន្តិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ដំណើរនុ៎ះមិនមែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ
ត្រង់ដែលវិបាក របស់វចីទុច្ចរិត និងមនោទុច្ចរិត ជាទីប្រាថ្នា ជាទី
ត្រេកអរ ជាទីពេញចិត្ត គប្បីកើតឡើង ការណ៍នុ៎ះមិនមានឡើយ
ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុនេះមានប្រាកដ ត្រង់ដែលវិបាករបស់វចីទុច្ចរិត
និងមនោទុច្ចរិត មិនជាទីប្រាថ្នា មិនជាទីត្រេកអរ មិនជាទីពេញចិត្ត
គប្បីកើតឡើង ការណ៍នុ៎ះទើបមាន ។ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ដំណើរ
នុ៎ះមិនមែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែលវិបាក របស់
កាយសុចរិត មិនជាទីប្រាថ្នា មិនជាទីត្រេកអរ មិនជាទីពេញចិត្ត
គប្បីកើតឡើង ការណ៍នុ៎ះមិនមានឡើយ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុ
នេះមានប្រាកដ ត្រង់ដែលវិបាក របស់កាយសុចរិត ជាទីប្រាថ្នា
ជាទីត្រេកអរ ជាទីពេញចិត្ត គប្បីកើតឡើង ការណ៍នុ៎ះទើបមាន ។
ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ដំណើរនុ៎ះមិនមែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យ
ទេ ត្រង់ដែលវិបាក របស់វចីសុចរិត និងមនោសុចរិត មិន
ជាទីប្រាថ្នា មិនជាទីត្រេកអរ មិនជាទីពេញចិត្ត គប្បីកើតឡើង
ការណ៍នុ៎ះមិនមានឡើយ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុនេះមានប្រាកដ

ញាណវិភង្គេ ទសកនិទ្ទេសោ

វេទីសុចរិតស្ស្ស^(១) យំ មនោសុចរិតស្ស្ស ឥដ្ឋោ កន្តោ
 មនាទោ វិចារកោ និព្វត្តេយ្យ ហនមេតំ វិជ្ជតីតិ
 បជាណាតិ ។ អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ កាយទុច្ច-
 រិតសមដ្ឋី តន្តិទានំ^(២) តប្បច្ចយា កាយស្ស ភេទា
 បរំ មរណា សុគតី សក្កំ លោកំ ឧបបន្លេយ្យ នេតំ
 ហនំ វិជ្ជតីតិ បជាណាតិ ហនព្វ ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ
 កាយទុច្ចរិតសមដ្ឋី តន្តិទានំ តប្បច្ចយា កាយស្ស
 ភេទា បរំ មរណា អនាយំ ទុក្ខតី វិនិចាតំ និរយំ
 ឧបបន្លេយ្យ ហនមេតំ វិជ្ជតីតិ បជាណាតិ ។ អដ្ឋា-
 នមេតំ អនវកាសោ យំ វេទីទុច្ចរិតសមដ្ឋី យំ
 មនោទុច្ចរិតសមដ្ឋី តន្តិទានំ តប្បច្ចយា កាយស្ស
 ភេទា បរំ មរណា សុគតី សក្កំ លោកំ
 ឧបបន្លេយ្យ នេតំ ហនំ វិជ្ជតីតិ បជាណាតិ

១ ឱ. យំ វេទីសុចរិតស្ស្សាតិ ន ទិស្សន្តិ ។ ២ ឱ. តន្តិទានាតិ សព្វត្ថ ទិស្សតិយេវ ។

ញាណវិភង្គ ទសកនិទ្ទេស

ត្រង់ដែលវិបាក របស់វចីសុចរិត និងមនោសុចរិត ជាទីប្រាថ្នា ជាទី
ត្រេកអរ ជាទីពេញចិត្ត គប្បីកើតឡើង ការណ៍នុ៎ះ ទើបមាន ។
ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ដំណើរនុ៎ះមិនមែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ
ត្រង់ដែលបុគ្គល ប្រកបដោយកាយទុច្ចរិត លុះបែកធ្លាយរាងកាយ ខាង
មុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ នឹងទៅកើតក្នុងលោក គឺមនុស្សសុគតិ និង
ស្ថានសួគ៌ ព្រោះមានកាយទុច្ចរិត នោះជាហេតុ ព្រោះមានកាយទុច្ចរិត
នោះជាបច្ច័យ ការណ៍នុ៎ះមិនមានឡើយ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុ
នេះមានប្រាកដ ត្រង់ដែលបុគ្គល ប្រកបដោយកាយទុច្ចរិត លុះ
បែកធ្លាយរាងកាយ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ នឹងទៅកើតក្នុងអបាយ
ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ព្រោះមានកាយទុច្ចរិតនោះជាហេតុ ព្រោះមាន
កាយទុច្ចរិតនោះជាបច្ច័យ ការណ៍នុ៎ះទើបមាន ។ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា
ដំណើរនុ៎ះមិនមែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែលបុគ្គល
ប្រកបដោយវចីទុច្ចរិត ប្រកបដោយមនោទុច្ចរិត លុះបែកធ្លាយរាង
កាយខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ នឹងទៅកើតក្នុងលោក គឺមនុស្សសុគតិ
និងស្ថានសួគ៌ ព្រោះមានវចីទុច្ចរិត និងមនោទុច្ចរិតនោះជាហេតុ ព្រោះ
មានវចីទុច្ចរិត និងមនោទុច្ចរិតនោះជាបច្ច័យ ការណ៍នុ៎ះមិនមានឡើយ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ហានព្វា ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ វេទីទុច្ចរិតសមដ្ឋី^(១) យំ
 មនោទុច្ចរិតសមដ្ឋី តន្តិទានំ តប្បច្ចយា កាយស្ស
 ភេទា បរំ មរណា អចាយំ ទុក្ខតី វិនិចាតំ
 និរយំ ឧបបន្លេយ្យ ហានមេតំ វិជ្ជតីតិ បជាណតិ ។
 អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ កាយសុចរិតសមដ្ឋី
 តន្តិទានំ តប្បច្ចយា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា
 អចាយំ ទុក្ខតី វិនិចាតំ និរយំ ឧបបន្លេយ្យ នេតំ
 ហានំ វិជ្ជតីតិ បជាណតិ ហានព្វា ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ
 យំ កាយសុចរិតសមដ្ឋី តន្តិទានំ តប្បច្ចយា
 កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុកតី សក្កំ លោកំ
 ឧបបន្លេយ្យ ហានមេតំ វិជ្ជតីតិ បជាណតិ ។ អដ្ឋាន-
 មេតំ អនវកាសោ យំ វេទីសុចរិតសមដ្ឋី យំ មនោ-
 សុចរិតសមដ្ឋី^(២) តន្តិទានំ តប្បច្ចយា កាយស្ស ភេទា

១ ឱ. យំ វេទីទុច្ចរិតសមដ្ឋីតិ ន ខាយតិ ។ ២ ឱ. យំ មនោសុចរិតសមដ្ឋីតិ ន ខាយតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុនេះមានប្រាកដ ត្រង់ដែលបុគ្គល ប្រកប
ដោយវចីទុច្ចរិត ប្រកបដោយមនោទុច្ចរិត លុះបែកធ្លាយរាងកាយ ខាង
មុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ នឹងទៅកើតក្នុងអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក
ព្រោះមានវចីទុច្ចរិត និងមនោទុច្ចរិតនោះជាហេតុ ព្រោះមានវចីទុច្ចរិត
និងមនោទុច្ចរិតនោះជាបច្ច័យ ការណ៍នុ៎ះទើបមាន ។ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់
ថា ដំណើរនុ៎ះមិនមែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែល
បុគ្គល ប្រកបដោយកាយសុចរិត លុះបែកធ្លាយរាងកាយ ខាងមុខ
អំពីសេចក្តីស្លាប់ នឹងទៅកើតក្នុងអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក
ព្រោះមានកាយសុចរិតនោះជាហេតុ ព្រោះមានកាយសុចរិតនោះជា-
បច្ច័យ ការណ៍នុ៎ះ មិនមានឡើយ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុនេះមាន
ប្រាកដ ត្រង់ដែលបុគ្គល ប្រកបដោយកាយសុចរិត លុះបែកធ្លាយរាង-
កាយ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ នឹងទៅកើតក្នុងលោក គឺមនុស្សសុគតិ
និងស្ថានសួគ៌ ព្រោះមានកាយសុចរិតនោះជាហេតុ ព្រោះមានកាយ-
សុចរិតនោះជាបច្ច័យ ការណ៍នុ៎ះទើបមាន ។ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា
ដំណើរនុ៎ះមិនមែនជាហេតុ មិនមែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែលបុគ្គល
ប្រកបដោយវចីសុចរិត ប្រកបដោយមនោសុចរិត លុះបែកធ្លាយរាងកាយ

ញាណវិភង្កេ ទសកនិទ្ទេសោ

បរិ មរណា អចាយំ ទុក្ខតី វិនិចាតំ និរយំ
 ឧបបន្នេយ្យ នេតំ ហានំ វិជ្ជតីតិ បជាតាតិ ហានញ
 ខោ ឯតំ វិជ្ជតិ យំ វចីសុចរិតសមដ្ឋិ យំ
 មនោសុចរិតសមដ្ឋិ តន្តិទានំ តប្បច្ចយា កាយស្ស
 ភេតា បរិ មរណា សុកតី សក្កំ លោកំ
 ឧបបន្នេយ្យ ហានមេតំ វិជ្ជតីតិ បជាតាតិ ។
 យេ យេ ធម្មា យេសំ យេសំ ធម្មានំ ហេតុ
 បច្ចយា ឧប្បាទាយ តំ តំ ហានំ យេ យេ
 ធម្មា យេសំ យេសំ ធម្មានំ ន ហេតុ ន
 បច្ចយា ឧប្បាទាយ តំ តំ អដ្ឋានន្តិ យា តត្ថ
 បញ្ញា បជាតា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ
 សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ តថាភតស្ស ហានញ ហានតោ
 អដ្ឋានញ អដ្ឋានតោ យថាភតំ ញាណំ ។

ញាណវិភង្គ ទសកនិទ្ទេស

ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ នឹងទៅកើត ក្នុងអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត
 នរក ព្រោះមានវចីសុចរិត និងមនោសុចរិតនោះជាហេតុ ព្រោះមាន
 វចីសុចរិត និងមនោសុចរិតនោះជាបច្ច័យ ការណ៍នុ៎ះមិនមានឡើយ
 ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ហេតុនេះមានប្រាកដ ត្រង់ដែលបុគ្គលប្រកប
 ដោយវចីសុចរិត ប្រកបដោយមនោសុចរិត លុះបែកធ្លាយរាងកាយ
 ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ នឹងទៅកើតក្នុងលោក គឺមនុស្សសុគតិ និង
 ស្ថានសួគ៌ ព្រោះមានវចីសុចរិត និងមនោសុចរិតនោះជាហេតុ ព្រោះ
 មានវចីសុចរិត និងមនោសុចរិតនោះជាបច្ច័យ ការណ៍នុ៎ះទើបមាន ។
 ពួកធម៌ណា ៗ ជាហេតុ ជាបច្ច័យ ដើម្បីកើតឡើងនៃពួកធម៌ណា ៗ
 ពួកធម៌នោះ ៗ ឈ្មោះថាជាហេតុ ពួកធម៌ណា ៗ មិនមែនហេតុ
 មិនមែនបច្ច័យ ដើម្បីកើតឡើងនៃពួកធម៌ណា ៗ ទេ ពួកធម៌នោះ ៗ
 ឈ្មោះថា មិនមែនហេតុ ព្រោះហេតុនោះ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់
 ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា
 ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះ នេះ ឈ្មោះថា ព្រះតថាគត មានការជ្រាប
 ច្បាស់តាមពិត នូវហេតុ ថា ជាហេតុផង នូវអំពើមិនមែនហេតុ
 ថា ជាអំពើមិនមែនហេតុផង ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[៧៤] តត្ថ កតមំ តថាភតស្ស អតីតាណា-
 ភតប្បច្ចុប្បន្នានំ កម្មសមាទាណានំ ហានសោ ហេតុ-
 សោ វិចាកំ យថាក្ខតំ ញាណំ ។ ឥធម តថាភតោ
 បជាណតិ អត្តេកច្ចានិ ចាបកានិ កម្មសមាទាណានិ
 ភតិសម្បត្តិប្បដិពាណ្ណានិ ន វិបច្ចន្តិ អត្តេកច្ចានិ
 ចាបកានិ កម្មសមាទាណានិ ឧបដិសម្បត្តិប្បដិពា-
 ណ្ណានិ ន វិបច្ចន្តិ អត្តេកច្ចានិ ចាបកានិ កម្ម-
 សមាទាណានិ កាលសម្បត្តិប្បដិពាណ្ណានិ ន វិបច្ចន្តិ
 អត្តេកច្ចានិ ចាបកានិ កម្មសមាទាណានិ បយោ-
 ភសម្បត្តិប្បដិពាណ្ណានិ ន វិបច្ចន្តិ អត្តេកច្ចានិ
 ចាបកានិ កម្មសមាទាណានិ ភតិវិបត្តិ អាភម្ម
 វិបច្ចន្តិ អត្តេកច្ចានិ ចាបកានិ កម្មសមាទាណានិ
 ឧបដិវិបត្តិ អាភម្ម វិបច្ចន្តិ អត្តេកច្ចានិ ចាបកានិ
 កម្មសមាទាណានិ កាលវិបត្តិ អាភម្ម វិបច្ចន្តិ
 អត្តេកច្ចានិ ចាបកានិ កម្មសមាទាណានិ បយោ-
 ភវិបត្តិ អាភម្ម វិបច្ចន្តិ អត្តេកច្ចានិ កល្យាណានិ
 កម្មសមាទាណានិ ភតិវិបត្តិប្បដិពាណ្ណានិ ន វិបច្ចន្តិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៧២] បណ្តាញាណទាំងនោះ ព្រះតថាគត មានការជ្រាប
 ច្បាស់តាមពិត នូវវិបាក របស់កម្មសមាទាន (ការកាន់យកនូវកម្មជា
 កុសលនិងអកុសល) ជាអតីត អនាគត និងបច្ចុប្បន្ន តាមបច្ច័យ
 តាមហេតុ តើដូចម្តេច ។ ព្រះតថាគតក្នុងលោកនេះ ទ្រង់ជ្រាប
 ច្បាស់ថា កម្មសមាទានដ៏លាមកពួកខ្លះ មានគតិសម្បត្តិរាវាំង មិន
 ឲ្យផល ក៏មាន កម្មសមាទាន ដ៏លាមកពួកខ្លះ មានឧបធិសម្បត្តិ
 រាវាំង មិនឲ្យផល ក៏មាន កម្មសមាទានដ៏លាមកពួកខ្លះ មានកាល-
 សម្បត្តិរាវាំង មិនឲ្យផល ក៏មាន កម្មសមាទានដ៏លាមកពួកខ្លះ មាន
 បយោគសម្បត្តិរាវាំង មិនឲ្យផលក៏មាន កម្មសមាទានដ៏លាមកពួកខ្លះ
 ឲ្យផល ព្រោះអាស្រ័យនូវគតិវិបត្តិ ក៏មាន កម្មសមាទានដ៏លាមកពួកខ្លះ
 ឲ្យផល ព្រោះអាស្រ័យ នូវឧបធិវិបត្តិ ក៏មាន កម្មសមាទាន
 ដ៏លាមកពួកខ្លះ ឲ្យផល ព្រោះអាស្រ័យ នូវកាលវិបត្តិ ក៏មាន កម្មស-
 មាទានដ៏លាមកពួកខ្លះ ឲ្យផល ព្រោះអាស្រ័យនូវបយោគវិបត្តិ ក៏មាន
 កម្មសមាទានដ៏ល្អពួកខ្លះ មានគតិវិបត្តិរាវាំង មិនឲ្យផល ក៏មាន

ញាណវិភង្កេ ទសកនិទ្ទេសោ

អត្តេកច្ចានិ កល្យាណានិ កម្មសមាទានានិ ឧប-
 ដិវិបត្តិប្បដិពាឡានិ ន វិបច្ចន្តិ អត្តេកច្ចានិ កល្យា-
 ណានិ កម្មសមាទានានិ កាលវិបត្តិប្បដិពាឡានិ
 ន វិបច្ចន្តិ អត្តេកច្ចានិ កល្យាណានិ កម្មសមា-
 ទានានិ បយោកវិបត្តិប្បដិពាឡានិ ន វិបច្ចន្តិ អត្តេ-
 កច្ចានិ កល្យាណានិ កម្មសមាទានានិ កតិ-
 សម្បត្តិ អាកម្ម វិបច្ចន្តិ អត្តេកច្ចានិ កល្យាណានិ
 កម្មសមាទានានិ ឧបដិសម្បត្តិ អាកម្ម វិបច្ចន្តិ
 អត្តេកច្ចានិ កល្យាណានិ កម្មសមាទានានិ
 កាលសម្បត្តិ អាកម្ម វិបច្ចន្តិ អត្តេកច្ចានិ កល្យា-
 ណានិ កម្មសមាទានានិ បយោកសម្បត្តិ អាកម្ម
 វិបច្ចន្តិតិ ។ យា តត្ថ បញ្ញា បដាននា ។ មេ ។
 អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ តថាកតស្ស
 អតីតានាកតប្បច្ចប្បន្នានំ កម្មសមាទានានំ ហានសោ
 ហេតុសោ វិទាកំ យថាក្ខតំ ញាណំ ។

ញាណវិភង្គ ទសកនិទ្ទេស

កម្មសមាទានដ៏ល្អពួកខ្លះ មានឧបធិវិបត្តិរាវាំង មិនឲ្យផល ក៏មាន
 កម្មសមាទានដ៏ល្អពួកខ្លះ មានកាលវិបត្តិរាវាំង មិនឲ្យផល ក៏មាន កម្ម-
 សមាទានដ៏ល្អពួកខ្លះ មានបយោគវិបត្តិរាវាំង មិនឲ្យផល ក៏មាន កម្ម-
 សមាទានដ៏ល្អពួកខ្លះ ឲ្យផល ព្រោះអាស្រ័យ នូវគតិសម្បត្តិ ក៏មាន
 កម្មសមាទានដ៏ល្អពួកខ្លះ ឲ្យផល ព្រោះអាស្រ័យ នូវឧបធិសម្បត្តិ ក៏មាន
 កម្មសមាទានដ៏ល្អពួកខ្លះ ឲ្យផល ព្រោះអាស្រ័យ នូវកាលសម្បត្តិ ក៏មាន
 កម្មសមាទានដ៏ល្អពួកខ្លះ ឲ្យផល ព្រោះអាស្រ័យ នូវបយោគសម្បត្តិ
 ក៏មាន ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ លេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារ-
 ណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះ នេះឈ្មោះថា
 ព្រះតថាគត មានការជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវវិបាករបស់កម្មសមាទាន
 ជាអតីត អនាគត និងបច្ចុប្បន្ន តាមបច្ច័យ តាមហេតុ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[៧៥] តត្ថ កតមំ តថាភតស្ស ភព្វត្ថកាមិនី
 បដិបទំ យថាក្ខតំ ញ្ញាណំ ។ ឥធម តថាភតោ អយំ
 មក្កោ អយំ បដិបទា និរយកាមិនីតិ បជាណតិ អយំ
 មក្កោ អយំ បដិបទា តិរច្ឆានកាមិនីតិ^(១) បជាណតិ
 អយំ មក្កោ អយំ បដិបទា បិត្តិវិសយកាមិនីតិ បជា-
 ណតិ អយំ មក្កោ អយំ បដិបទា មនុស្សលោកកា-
 មិនីតិ បជាណតិ អយំ មក្កោ អយំ បដិបទា ទេវ-
 លោកកាមិនីតិ បជាណតិ អយំ មក្កោ អយំ បដិ-
 បទា និព្វានកាមិនីតិ បជាណតិ ។ យា តត្ថ បញ្ញា
 បជាណនា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មា-
 ទិដ្ឋិ ឥទំ តថាភតស្ស ភព្វត្ថកាមិនី បដិបទំ
 យថាក្ខតំ ញ្ញាណំ ។

[៧៦] តត្ថ កតមំ តថាភតស្ស អនេក-
 ណតុំ ណាណាណតុំ លោកំ យថាក្ខតំ ញ្ញាណំ ។

១ ម. តិរច្ឆានយោនិកាមិនីតីតិ ទិស្សតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៧៥] បណ្តាញាណទាំងនោះ ព្រះតថាគត មានការជ្រាបច្បាស់ តាមពិត នូវបដិបទាជាដំណើរទៅក្នុងទីទាំងពួង តើដូចម្តេច ។ ព្រះ តថាគតក្នុងលោកនេះ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា នេះផ្លូវ នេះសេចក្តីប្រ- តិបត្តិ ជាដំណើរទៅកាន់នរក ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា នេះផ្លូវ នេះ សេចក្តីប្រតិបត្តិ ជាដំណើរទៅកាន់តិរច្ឆាន ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា នេះ ផ្លូវ នេះសេចក្តីប្រតិបត្តិ ជាដំណើរទៅកាន់ប្រេតវិស័យ ទ្រង់ជ្រាប ច្បាស់ថា នេះផ្លូវ នេះសេចក្តីប្រតិបត្តិ ជាដំណើរទៅកាន់មនុស្ស- លោក ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា នេះផ្លូវ នេះសេចក្តីប្រតិបត្តិ ជា ដំណើរទៅកាន់ទេវលោក ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា នេះផ្លូវ នេះសេចក្តី ប្រតិបត្តិ ជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណានូវធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា ក្នុងធម៌ ទាំងឡាយនោះ នេះ ឈ្មោះថា ព្រះតថាគត មានការជ្រាប ច្បាស់តាមពិត នូវបដិបទា ជាដំណើរទៅក្នុងទីទាំងពួង ។

[៧៦] បណ្តាញាណទាំងនោះ ព្រះតថាគត មានការជ្រាបច្បាស់ តាមពិត នូវលោកដែលមានធាតុច្រើន មានធាតុផ្សេង ៗ គ្នា តើដូចម្តេច ។

ញាណវិភង្កេ ទសកនិទ្ទេសោ

ឥធិ តថាគតោ ខន្ធជានត្ថំ បដាជានតិ អាយតននាណត្ថំ
 បដាជានតិ ជាតុនាណត្ថំ បដាជានតិ អនេកជាតុ
 នាណាជាតុំ លោកំ បដាជានតិ ។ យា តត្ថ បញ្ញា
 បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មា-
 ធិដ្ឋិ ឥទំ តថាគតស្ស អនេកជាតុំ នាណាជាតុំ
 លោកំ យថាក្ខតំ ញាណំ ។

[៧៧] តត្ថ កតមំ តថាគតស្ស សត្តានំ នា-
 នាធិមុត្តិកតំ យថាក្ខតំ ញាណំ ។ ឥធិ តថាគតោ
 បដាជានតិ សន្តិ សត្តា ហីនាធិមុត្តិកា សន្តិ សត្តា
 បណីតាធិមុត្តិកា ហីនាធិមុត្តិកា សត្តា ហីនាធិ-
 មុត្តិកេ សត្តេ សេវន្តិ ភជន្តិ បយិរុចាសន្តិ បណី-
 តាធិមុត្តិកា សត្តា បណីតាធិមុត្តិកេ សត្តេ សេវន្តិ
 ភជន្តិ បយិរុចាសន្តិ អតីតម្បិ អន្ទានំ ហីនាធិមុត្តិកា
 សត្តា ហីនាធិមុត្តិកេ សត្តេ សេវីសុ ភជីសុ

ញាណវិភង្គ ទសកនិទ្ទេស

ព្រះតថាគត ក្នុងលោកនេះ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវសេចក្តីផ្សេងគ្នានៃខន្ធ
 ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ នូវសេចក្តីផ្សេងគ្នានៃអាយតនៈ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ នូវ
 សេចក្តីផ្សេងគ្នានៃធាតុ ឈ្មោះថា ជ្រាបច្បាស់នូវលោកដែលមានធាតុ
 ច្រើន មានធាតុផ្សេង ។ ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិន
 រង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះ
 នេះឈ្មោះថា ព្រះតថាគត មានការជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវលោក
 ដែលមានធាតុច្រើន មានធាតុផ្សេង ។ គ្នា ។

[៧៧] បណ្តាញាណទាំងនោះ ព្រះតថាគត មានការជ្រាប
 ច្បាស់តាមពិត នូវអធ្យាស្រ័យផ្សេង ។ គ្នា នៃពួកសត្វ តើដូចម្តេច ។
 ព្រះតថាគត ក្នុងលោកនេះ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ពួកសត្វមានអធ្យា-
 ស្រ័យថោកទាប ក៏មាន ពួកសត្វមានអធ្យាស្រ័យខ្ពង់ខ្ពស់ ក៏មាន
 ក្នុងបច្ចុប្បន្នកាល ពួកសត្វមានអធ្យាស្រ័យថោកទាប តែងសេពគប់
 គប់រក ចូលទៅអង្គុយជិតនឹងពួកសត្វ ដែលមានអធ្យាស្រ័យថោកទាប
 ដូចគ្នា ពួកសត្វមានអធ្យាស្រ័យខ្ពង់ខ្ពស់ តែងសេពគប់ គប់រក ចូល
 ទៅអង្គុយជិតនឹងពួកសត្វ ដែលមានអធ្យាស្រ័យខ្ពង់ខ្ពស់ដូចគ្នា សូម្បីក្នុង
 អតីតកាល ពួកសត្វមានអធ្យាស្រ័យថោកទាប បានសេពគប់ គប់រក
 ចូលទៅអង្គុយជិត នឹងពួកសត្វ ដែលមានអធ្យាស្រ័យថោកទាបដូចគ្នា

អភិធម្មបិដកេ វិកង្កោ

បយិរុទាសីសុ បណ្ឌិតាធិមុត្តិកា សត្តា បណ្ឌិតា-
 ធិមុត្តិកេ សត្តេ សេរីសុ ភជីសុ បយិរុទាសីសុ
 អនាគតម្បិ អន្ធានំ ហីនាធិមុត្តិកា សត្តា ហីនាធិ-
 មុត្តិកេ សត្តេ សេរីស្សន្តិ ភជីស្សន្តិ បយិរុទាសិស្សន្តិ
 បណ្ឌិតាធិមុត្តិកា សត្តា បណ្ឌិតាធិមុត្តិកេ សត្តេ
 សេរីស្សន្តិ ភជីស្សន្តិ បយិរុទាសិស្សន្តិតិ ។ យា
 តត្ថ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិ-
 ចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥនំ តថាកតស្ស សត្តានំ នា-
 នាធិមុត្តិកតំ យថាក្ខតំ ញ្ញាណំ ។

[៧៧] តត្ថ កតមំ តថាកតស្ស បរសត្តានំ
 បរហុក្កលានំ ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តំ យថាក្ខតំ ញ្ញាណំ ។
 ឥធម តថាកតោ សត្តានំ អាសយំ បដានាតិ អនុ-
 សយំ បដានាតិ ចរិតំ បដានាតិ អធិមុត្តិ បដានាតិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ពួកសត្វដែលមានអធ្យាស្រ័យខ្ពង់ខ្ពស់ បានសេពគប់ គប់រក ចូលទៅ
អង្គុយជិតហើយនឹងពួកសត្វ ដែលមានអធ្យាស្រ័យខ្ពង់ខ្ពស់ដូចគ្នា សូម្បី
ក្នុងអនាគតកាល ពួកសត្វ ដែលមានអធ្យាស្រ័យថោកទាប នឹង
សេពគប់ គប់រក ចូលទៅអង្គុយជិតនឹងពួកសត្វ ដែលមានអធ្យាស្រ័យ
ថោកទាបដូចគ្នា ពួកសត្វ ដែលមានអធ្យាស្រ័យខ្ពង់ខ្ពស់ នឹងសេពគប់
គប់រក ចូលទៅអង្គុយជិតនឹងពួកសត្វ ដែលមានអធ្យាស្រ័យខ្ពង់ខ្ពស់
ដូចគ្នា ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារ-
ណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះ នេះ ឈ្មោះ
ថា ព្រះតថាគត មានការជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវអធ្យាស្រ័យផ្សេង ។ គ្នា
នៃពួកសត្វ ។

[៧៨] បណ្តាញាណទាំងនោះ ព្រះតថាគត មានការជ្រាបច្បាស់
តាមពិត នូវឥន្ទ្រិយចាស់ក្លានិងទន់ របស់ពួកសត្វដទៃ របស់ពួកបុគ្គល
ដទៃ តើដូចម្តេច ។ ព្រះតថាគត ក្នុងលោកនេះ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវ
អាសយៈ (ធម៌ជាទីនៅអាស្រ័យរបស់ពួកសត្វ) ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវអនុ-
សយៈ (កិលេសដែលដេកត្រាំនៅក្នុងសន្តានរបស់ពួកសត្វ) ទ្រង់ជ្រាប
ច្បាស់នូវចរិតរបស់ពួកសត្វ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវអធ្យាស្រ័យរបស់ពួកសត្វ

ញាណវិភង្កេ ទសកនិទ្ទេសោ

អប្បរជកេត្តោ មហារជកេត្តោ តិក្ខុទ្ធិយេ មុទិទ្ធិយេ
ស្វាការេ ទ្វាការេ សុវិញ្ញាបយេ ទុវិញ្ញាបយេ
ភព្វាកព្វេ សត្តេ បដាជាតិ ។ កតមោ ច សត្តា-
នំ អាសយោ ។ សស្សតោ លោកោតិ វា អ-
សស្សតោ លោកោតិ វា អន្តវា លោកោតិ វា
អនន្តវា លោកោតិ វា តំ ដីវំ តំ សវីរន្តិ វា
អញ្ញំ ដីវំ អញ្ញំ សវីរន្តិ វា ហោតិ តថាគតោ
បម្មរណាតិ វា ន ហោតិ តថាគតោ បម្មរ-
ណាតិ វា ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ
បម្មរណាតិ វា នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ ត-
ថាគតោ បម្មរណាតិ វា ឥតិ កវទិដ្ឋិសន្តិស្សិតា វា
សត្តា ហោន្តិ វិកវទិដ្ឋិសន្តិស្សិតា វា ឯតេ វា បន
ឧកោ អន្តេ អនុបកម្ម ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្ប-
ន្នេសុ ធម្មេសុ អនុលោមិកា ខន្តិ បដិលទ្ធា ហោតិ
យថាក្ខតំ វា ញាណំ អយំ សត្តានំ អាសយោ ។

ញាណវិភង្គ ទសកនិទ្ទេស

ទ្រង់ប្រាបច្បាស់នូវពួកសត្វ ដែលមានជួលីតិចក្នុងភ្នែក មានជួលីច្រើន
ក្នុងភ្នែក មានឥន្ទ្រិយចាស់ក្លា មានឥន្ទ្រិយទន់ មានអាការល្អ មាន
អាការអាក្រក់ ដែលឲ្យត្រាស់ដឹងងាយ ដែលឲ្យត្រាស់ដឹងក្រ មានភ័ព្វ
និងឥតភ័ព្វ ។ ចុះអាសយៈ (ធម៌ជាទីនៅអាស្រ័យ) របស់
ពួកសត្វ តើដូចម្តេច ។ សត្វទាំងឡាយ អាស្រ័យនូវភវទិដ្ឋិ
(សេចក្តីយល់ថា មាន) ក្តី អាស្រ័យនូវវិភវទិដ្ឋិ (សេចក្តីយល់ថា មិន
មាន) ក្តី ដូច្នោះថា លោកទៀងខ្លះ ថា លោកមិនទៀងខ្លះ ថា
លោកមានទីបំផុតខ្លះ ថា លោកមិនមានទីបំផុតខ្លះ ថា ជីវិតនោះក៏គឺ
សរីរៈនោះខ្លះ ថា ជីវិតដទៃសរីរៈក៏ដទៃខ្លះ ថា សត្វស្លាប់ហើយកើត
ទៀតខ្លះ ថា សត្វស្លាប់ហើយមិនកើតទៀតខ្លះ ថា សត្វស្លាប់ហើយ
កើតទៀត ក៏មាន មិនកើតទៀត ក៏មានខ្លះ ថា សត្វស្លាប់ហើយកើត
ទៀត ក៏មិនមែន មិនកើតទៀត ក៏មិនមែនខ្លះ ឬក៏ សេចក្តីពេញចិត្ត
ដែលអនុលោមទៅក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យ
នូវធម៌នេះ ជាបច្ច័យក្តី សេចក្តីដឹងតាមពិតក្តី ជាការណ៍ដែលសត្វ
ទាំងឡាយ បានចំពោះហើយ ព្រោះមិនពឹងផ្អែក នូវអន្តរធម៌ទាំងពីរគឺ
ភវទិដ្ឋិ និងវិភវទិដ្ឋិនុ៎ះទេ នេះ ឈ្មោះថា អាសយៈរបស់ពួកសត្វ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

កតមោ ច សត្តានំ អនុសយោ ។ សត្តានុសយា
 កាមរាគានុសយោ បដិប្បានុសយោ មាណុសយោ
 ទិដ្ឋានុសយោ វិចិត្តិក្ខានុសយោ កររាគានុសយោ
 អវិជ្ជានុសយោ ។ យំ លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបំ
 ឯត្ថ សត្តានំ រាគានុសយោ អនុសេតិ យំ លោកេ
 អប្បិយរូបំ អសាត្រូបំ ឯត្ថ សត្តានំ បដិប្បានុស-
 យោ អនុសេតិ ឥតិ ឥមេសុ ទ្វីសុ ធម្មេសុ
 អវិជ្ជា អនុបតិកា តទេកដ្ឋោ មាណោ ច ទិដ្ឋិ ច
 វិចិត្តិក្ខា ច ទដ្ឋញ្ចា អយំ សត្តានំ អនុសយោ ។
 កតមំ ច សត្តានំ ចរិតំ ។ បុញ្ញាកិសដ្ឋារោ
 អបុញ្ញាកិសដ្ឋារោ អានេញ្ញាកិសដ្ឋារោ បរិត្តក្រមកោ
 វា មហាក្រមកោ វា ឥទំ សត្តានំ ចរិតំ ។ ក-
 តមា ច សត្តានំ អធិមុត្តិ ។ សន្តិ សត្តា ហី-
 នាធិមុត្តិកា សន្តិ សត្តា បណីតាធិមុត្តិកា ហីនា-
 ធិមុត្តិកា សត្តា ហីនាធិមុត្តិកេ សត្តេ សេវន្តិ ភជន្តិ

អភិធម្មបិដក វិកង្គ

ចុះអនុសយៈរបស់ពួកសត្វ តើដូចម្តេច ។ អនុសយៈ ៧ គឺ កាម-
 រាគានុសយៈ ១ បដិឃានុសយៈ ១ មានានុសយៈ ១ ទិដ្ឋានុសយៈ ១
 វិចិកិច្ឆានុសយៈ ១ ភវរាគានុសយៈ ១ អវិជ្ជានុសយៈ ១ ។ ឥដ្ឋា-
 រម្មណ៍ណា ក្នុងលោក មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរ
 ត្រេកអរ រាគានុសយៈរបស់ពួកសត្វ រមែងដេកត្រាំក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍នោះ
 អនិដ្ឋារម្មណ៍ ណា ក្នុងលោក មានសភាពមិនគួរស្រឡាញ់ មាន
 សភាពមិនគួរត្រេកអរ បដិឃានុសយៈរបស់ពួកសត្វ រមែងដេកត្រាំក្នុង
 អនិដ្ឋារម្មណ៍នោះ ព្រោះហេតុនោះ អវិជ្ជា រមែងធ្លាក់ចុះតាម ក្នុងធម៌
 ទាំងពីរនេះ មានៈក្តី ទិដ្ឋិក្តី វិចិកិច្ឆាក្តី បុគ្គលគប្បីឃើញថា តាំងនៅ
 ក្នុងទីជាមួយគ្នានឹងអវិជ្ជានោះ នេះ ឈ្មោះថា អនុសយៈ របស់ពួក
 សត្វ ។ ចុះចរិតរបស់ពួកសត្វ តើដូចម្តេច ។ បុញ្ញាភិសង្ខារ
 អបុញ្ញាភិសង្ខារ និងអានេញ្ញាភិសង្ខារ មានជាន់តូចតាចក្តី មានជាន់
 ធំដុំក្តី នេះ ឈ្មោះថា ចរិតរបស់ពួកសត្វ ។ ចុះអធ្យាស្រ័យ
 របស់ពួកសត្វ តើដូចម្តេច ។ ពួកសត្វ មានអធ្យាស្រ័យថោកទាប
 ក៏មាន ពួកសត្វ មានអធ្យាស្រ័យខ្ពង់ខ្ពស់ ក៏មាន ក្នុងបច្ចុប្បន្ន-
 កាល ពួកសត្វ មានអធ្យាស្រ័យថោកទាប រមែងសេពគប់ គប់រក
 ចូលទៅអង្កុយជិត នឹងពួកសត្វ ដែលមានអធ្យាស្រ័យថោកទាបដូចគ្នា

ញាណវិភង្គេ ទសកនិទ្ទេសោ

បយិរុចាសន្តិ បណីតាធិមុត្តិកា សត្តា បណីតា-
 ធិមុត្តិកេ សត្តេ សេវន្តិ ភជន្តិ បយិរុចាសន្តិ
 អតីតម្បិ អន្ទានំ ហីនាធិមុត្តិកា សត្តា ហីនា-
 ធិមុត្តិកេ សត្តេ សេវីសុ ភជីសុ បយិរុចាសីសុ
 បណីតាធិមុត្តិកា សត្តា បណីតាធិមុត្តិកេ សត្តេ
 សេវីសុ ភជីសុ បយិរុចាសីសុ អនាគតម្បិ អន្ទានំ
 ហីនាធិមុត្តិកា សត្តា ហីនាធិមុត្តិកេ សត្តេ សេ-
 វិស្សន្តិ ភជិស្សន្តិ បយិរុចាសិស្សន្តិ បណីតាធិមុត្តិ-
 កា សត្តា បណីតាធិមុត្តិកេ សត្តេ សេវិស្សន្តិ
 ភជិស្សន្តិ បយិរុចាសិស្សន្តិ អយំ សត្តានំ អធិ-
 មុត្តិ ។ កតមេ តេ សត្តា មហារជក្ខា ។ ទស
 កិលេសវត្ថុនិ លោកោ ទោសោ មោហោ មាណា
 ទិដ្ឋិ វិចិកិត្តា មីនំ ឧទ្ធច្ចំ អហិរិកំ អនោត្តប្បំ យេសំ
 សត្តានំ ឥមាទិ ទស កិលេសវត្ថុនិ អាសេវិតានិ
 ការិតានិ ពហុលីកតានិ ឧស្សុទកតានិ ឥមេ តេ
 សត្តា មហារជក្ខា ។ កតមេ តេ សត្តា អប្បរជក្ខា ។

ញាណវិភង្គ ទសកនិទ្ទេស

ពួកសត្វ មានអធ្យាស្រ័យខ្ពង់ខ្ពស់ រមែងសេពគប់ គប់រក ចូលទៅអង្គុយ
 ជិត នឹងពួកសត្វ ដែលមានអធ្យាស្រ័យខ្ពង់ខ្ពស់ដូចគ្នា សូម្បីក្នុងអតីត-
 កាល ពួកសត្វ មានអធ្យាស្រ័យថោកទាប បានសេពគប់ គប់រក
 ចូលទៅអង្គុយជិតហើយ នឹងពួកសត្វ ដែលមានអធ្យាស្រ័យថោកទាប
 ដូចគ្នា ពួកសត្វមានអធ្យាស្រ័យខ្ពង់ខ្ពស់ បានសេពគប់ គប់រក ចូលទៅ
 អង្គុយជិតហើយនឹងពួកសត្វ ដែលមានអធ្យាស្រ័យខ្ពង់ខ្ពស់ដូចគ្នា សូម្បី
 ក្នុងអនាគតកាល ពួកសត្វ មានអធ្យាស្រ័យថោកទាប នឹងសេពគប់
 គប់រក ចូលទៅអង្គុយជិតនឹងពួកសត្វ ដែលមានអធ្យាស្រ័យថោកទាប
 ដូចគ្នា ពួកសត្វមានអធ្យាស្រ័យខ្ពង់ខ្ពស់ នឹងសេពគប់ គប់រក ចូលទៅ
 អង្គុយជិតនឹងពួកសត្វ ដែលមានអធ្យាស្រ័យខ្ពង់ខ្ពស់ដូចគ្នា នេះ ឈ្មោះ
 ថា អធ្យាស្រ័យរបស់ពួកសត្វ ។ ចុះពួកសត្វ មានធ្នូលីច្រើនក្នុងភ្នែក
 នោះ តើដូចម្តេច ។ កិលេសវត្ថុ ១០ គឺ លោភៈ ទោសៈ មោហៈ
 មានៈ ទិដ្ឋិ វិចិកិត្តា មីនៈ ឧទ្ធច្ចៈ អហិរិកៈ អនោត្តប្បៈ កិលេសវត្ថុ
 ទាំង ១០ នេះ ពួកសត្វ ណា បានសេពគប់ បានអប់រំ បានធ្វើឲ្យ
 ច្រើន បានធ្វើឲ្យដុះដាលហើយ ពួកសត្វនោះ ឈ្មោះថា មានធ្នូលី
 ច្រើនក្នុងភ្នែក ។ ពួកសត្វ មានធ្នូលីតិចក្នុងភ្នែកនោះ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

យេសំ សត្តានំ ឥមាជិ ទស កិលេសវត្ថុជិ
 អនាសេវិតានិ អការិតានិ អពហុលីកតានិ អនុ-
 ស្សនកតានិ ឥមេ តេ សត្តា អប្បរជក្ខា ។
 កតមេ តេ សត្តា មុទិទ្ធិយា ។ បញ្ចិទ្ធិយានិ
 សទ្ធិទ្ធិយំ វិយិទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ
 បញ្ញិទ្ធិយំ យេសំ សត្តានំ ឥមាជិ បញ្ចិទ្ធិយានិ
 អនាសេវិតានិ អការិតានិ អពហុលីកតានិ អនុស្ស-
 នកតានិ ឥមេ តេ សត្តា មុទិទ្ធិយា ។ កតមេ
 តេ សត្តា តិក្ខិទ្ធិយា ។ យេសំ សត្តានំ ឥមាជិ
 បញ្ចិទ្ធិយានិ អាសេវិតានិ ការិតានិ ពហុលីកតានិ
 ឧស្សនកតានិ ឥមេ តេ សត្តា តិក្ខិទ្ធិយា ។
 កតមេ តេ សត្តា ទ្វាការា ។ យេ តេ សត្តា
 ចាចាសយា ចាចានុសយា ចាបចរិតា ចាចា-
 ធិមុត្តិកា មហារជក្ខា មុទិទ្ធិយា ឥមេ តេ សត្តា
 ទ្វាការា ។ កតមេ តេ សត្តា ស្វាការា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

កិលេសវត្ថុ ១០ នេះ ពួកសត្វណា មិនបានសេពគប់ មិនបានអប់រំ មិន
បានធ្វើឲ្យច្រើន មិនបានធ្វើឲ្យដុះដាលហើយ ពួកសត្វនោះឯង ឈ្មោះ
ថា មានជួលីតិចក្នុងភ្នែក ។ ពួកសត្វមានឥន្ទ្រិយទន់នោះ តើដូចម្តេច ។
ឥន្ទ្រិយ ៥ គឺ សទ្ធិន្ទ្រិយ វិរិយន្ទ្រិយ សតិន្ទ្រិយ សមាធិន្ទ្រិយ បញ្ញាន្ទ្រិយ
ឥន្ទ្រិយទាំង ៥ នេះ ពួកសត្វណា មិនបានសេពគប់ មិនបានអប់រំ មិន
បានធ្វើឲ្យច្រើន មិនបានធ្វើឲ្យដុះដាលហើយ ពួកសត្វនោះឯង ឈ្មោះ
ថា មានឥន្ទ្រិយទន់ ។ ពួកសត្វមានឥន្ទ្រិយចាស់ក្លានោះ តើដូចម្តេច ។
ឥន្ទ្រិយទាំង ៥ នេះ ពួកសត្វណា បានសេពគប់ បានអប់រំ បានធ្វើឲ្យច្រើន
បានធ្វើឲ្យដុះដាលហើយ ពួកសត្វនោះឯង ឈ្មោះថា មានឥន្ទ្រិយចាស់
ក្លា ។ ពួកសត្វមានអាការអាក្រក់នោះ តើដូចម្តេច ។ ពួកសត្វណា មាន
អាសយៈអាក្រក់ មានអនុសយៈអាក្រក់ មានចរិតអាក្រក់ មានអធ្យា-
ស្រ័យអាក្រក់ មានជួលីច្រើនក្នុងភ្នែក មានឥន្ទ្រិយទន់ ពួកសត្វនោះឯង
ឈ្មោះថា មានអាការអាក្រក់ ។ ពួកសត្វមានអាការល្អនោះ តើដូចម្តេច ។

ញាណវិភង្កេ ទសកនិទ្ទេសោ

យេ តេ សត្តា កល្យាណាសយា កល្យាណា-
 ចរិតា កល្យាណាធិមុត្តិកា អប្បរជក្ខា តិក្ខិទ្ធិយា
 ឥមេ តេ សត្តា ស្វាការា ។ កតមេ តេ
 សត្តា ទុរិញ្ញាបយា ។ យេ ច តេ សត្តា
 ទ្វាការា តេវ តេ សត្តា ទុរិញ្ញាបយា យេ ច តេ
 សត្តា ស្វាការា តេវ តេ សត្តា សុរិញ្ញាបយា ។
 កតមេ តេ សត្តា អភព្វា ។ យេ តេ សត្តា
 កម្មារវណោន សមដ្ឋាភតា កិលេសារវណោន ស-
 មដ្ឋាភតា វិចាការវណោន សមដ្ឋាភតា អស្សុទ្ធា
 អច្ចុទ្ធិកា ទុប្បញ្ញា អភព្វា និយាមំ ឱក្កមិត្តំ កុស-
 លេសុ ធម្មេសុ សម្មត្តំ ឥមេ តេ សត្តា អភព្វា ។
 កតមេ តេ សត្តា ភព្វា ។ យេ តេ សត្តា ន
 កម្មារវណោន សមដ្ឋាភតា ន កិលេសារវណោន
 សមដ្ឋាភតា ន វិចាការវណោន សមដ្ឋាភតា សទ្ធា
 ធន្ធិកា បញ្ញាវន្តោ ភព្វា និយាមំ ឱក្កមិត្តំ កុស-
 លេសុ ធម្មេសុ សម្មត្តំ ឥមេ តេ សត្តា ភព្វាតិ

ញាណវិភង្គ ទសកនិទ្ទេស

ពួកសត្វណា មានអាសយៈល្អ មានចរិតល្អ មានអធ្យាស្រ័យល្អ មាន
 ធូលីតិចក្នុងភ្នែក មានឥន្ទ្រិយចាស់ក្លា ពួកសត្វនោះឯង ឈ្មោះថា មាន
 អាការល្អ ។ ពួកសត្វដែលឲ្យត្រាស់ដឹងក្រនោះ តើដូចម្តេច ។ ពួកសត្វ
 ណា មានអាការអាក្រក់ ពួកសត្វនោះ ឈ្មោះថា ឲ្យត្រាស់ដឹងក្រ ពួក
 សត្វណា មានអាការល្អ ពួកសត្វនោះ ឈ្មោះថា ឲ្យត្រាស់ដឹងងាយ ។
 ពួកសត្វឥតភ័ព្វនោះ តើដូចម្តេច ។ ពួកសត្វណា ប្រកបដោយការរារាំង
 គឺអនន្តរិយកម្ម ប្រកបដោយការរារាំងគឺនិយតមិច្ឆាទិដ្ឋិ ប្រកបដោយការ
 រារាំងគឺអហេតុកបដិសន្ធិ ជាអ្នកមិនមានសទ្ធា មិនមានសេចក្តីប្រាជ្ញា ឥត
 ប្រាជ្ញា មិនគួរចុះកាន់សម្មត្តនិយាម ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ពួកសត្វ
 នោះឯង ឈ្មោះថា ឥតភ័ព្វ ។ ពួកសត្វមានភ័ព្វនោះ តើដូចម្តេច ។
 ពួកសត្វណា ជាអ្នកមិនប្រកបដោយការរារាំងគឺអនន្តរិយកម្ម មិនប្រកប
 ដោយការរារាំងគឺនិយតមិច្ឆាទិដ្ឋិ មិនប្រកបដោយការរារាំងគឺអហេតុកបដិ-
 សន្ធិ ជាអ្នកមានសទ្ធា មានសេចក្តីប្រាជ្ញា មានប្រាជ្ញា គួរចុះកាន់សម្មត្ត-
 និយាម ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ពួកសត្វនោះឯង ឈ្មោះថា មានភ័ព្វ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

យា តត្ថ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ
ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ តថាកតស្ស បរសត្តានំ
បរមុត្តលានំ ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តំ យថាក្ខតំ ញ្ញាលំ ។

[៧៩] តត្ថ កតមំ តថាកតស្ស លានវិ-
មោក្ខសមាទិសមាបត្តិទំ សន្តិលេសំ វោនានំ វុដ្ឋានំ
យថាក្ខតំ ញ្ញាលំ ។ លាយីតិ ចត្តារោ លាយី
អត្ថេកក្ខោ លាយី សម្មត្តិយេវ សមាទំ វិបត្តិតិ
បច្ចេតិ អត្ថេកក្ខោ លាយី វិបត្តិយេវ សមាទំ
សម្មត្តិតិ បច្ចេតិ អត្ថេកក្ខោ លាយី សម្មត្តិយេវ
សមាទំ សម្មត្តិតិ បច្ចេតិ អត្ថេកក្ខោ លាយី
វិបត្តិយេវ សមាទំ វិបត្តិតិ បច្ចេតិ ឥមេ ចត្តារោ
លាយី ។ អបរេបិ ចត្តារោ លាយី អត្ថេកក្ខោ
លាយី ទន្ធិំ សមាបដ្ឋតិ ទិប្បំ វុដ្ឋាតិ អត្ថេកក្ខោ
លាយី ទិប្បំ សមាបដ្ឋតិ ទន្ធិំ វុដ្ឋាតិ អត្ថេកក្ខោ
លាយី ទន្ធិំ សមាបដ្ឋតិ ទន្ធិំ វុដ្ឋាតិ អត្ថេកក្ខោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ព្រោះហេតុនោះ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង
ការពិចារណានូវធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះ
នេះឈ្មោះថា ព្រះតថាគត មានការជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវឥន្ទ្រិយ
ចាស់ក្លានិងទន់ របស់ពួកសត្វដទៃ របស់ពួកបុគ្គលដទៃ ។

[៧៧] បណ្តាញាណទាំងនោះ ព្រះតថាគត មានការជ្រាប
ច្បាស់តាមពិត នូវសេចក្តីសៅហ្មង នូវសេចក្តីផ្លូវផង នូវការចេញ
នៃឈាន វិមោក្ខ សមាធិ និងសមាបត្តិ តើដូចម្តេច ។ ពាក្យ
ថា បុគ្គលមានឈាន បានដល់បុគ្គលមានឈាន ៤ ពួក គឺបុគ្គល
មានឈានពួកមួយ សម្គាល់នូវសម្បត្តិ ថាជាវិបត្តិ ក៏មាន បុគ្គលមាន
ឈានពួកមួយ សម្គាល់នូវវិបត្តិ ថាជាសម្បត្តិ ក៏មាន បុគ្គលមានឈាន
ពួកមួយ សម្គាល់នូវសម្បត្តិ ថា ជាសម្បត្តិ ក៏មាន បុគ្គលមានឈានពួក
មួយ សម្គាល់នូវវិបត្តិ ថាជាវិបត្តិ ក៏មាន នេះ ឈ្មោះថា បុគ្គលមាន
ឈាន ៤ ពួក ។ បុគ្គលមានឈាន ៤ ពួក ដទៃទៀត គឺបុគ្គលមានឈាន
ពួកមួយ ចូលឈានយឺតយូរ តែចេញរហ័ស ក៏មាន បុគ្គលមានឈាន
ពួកមួយ ចូលឈានរហ័ស តែចេញយឺតយូរ ក៏មាន បុគ្គលមានឈាន
ពួកមួយ ចូលឈានយឺតយូរ ចេញក៏យឺតយូរ ក៏មាន បុគ្គលមានឈាន

ញាណវិភង្កេ ទសកនិទ្ទេសោ

ឈាយី ទិប្បំ សមាបដ្ឋតិ ទិប្បំ វុដ្ឋាតិ ឥមេ
 ចត្តារោ ឈាយី ។ អបរេបិ ចត្តារោ ឈាយី
 អត្ថេកកថោ ឈាយី សមាធិស្មី សមាធិកុសលោ
 ហោតិ ន សមាធិស្មី សមាបត្តិកុសលោ អត្ថេ-
 កកថោ ឈាយី សមាធិស្មី សមាបត្តិកុសលោ ហោតិ
 ន សមាធិស្មី សមាធិកុសលោ អត្ថេកកថោ ឈាយី
 សមាធិស្មី សមាធិកុសលោ ច ហោតិ សមាធិស្មី
 សមាបត្តិកុសលោ ច អត្ថេកកថោ ឈាយី នេវ
 សមាធិស្មី សមាធិកុសលោ ហោតិ ន សមាធិស្មី
 សមាបត្តិកុសលោ ឥមេ ចត្តារោ ឈាយី ។ ឈានន្តិ
 ចត្តារិ ឈានានិ បបមំ ឈានំ ទុតិយំ ឈានំ តតិយំ
 ឈានំ ចតុត្ថំ ឈានំ ។ វិមោក្ខោតិ អដ្ឋ វិមោក្ខា
 រូបំ រូចានិ បស្សតិ អយំ បបមោ វិមោក្ខោ អដ្ឋត្ថំ
 អរូបសញ្ញំ ពហិទ្ធា រូចានិ បស្សតិ អយំ ទុតិ-
 យោ វិមោក្ខោ សុភន្ទេវ អធិមុត្តោ ហោតិ អយំ
 តតិយោ វិមោក្ខោ សព្វសោ រូបសញ្ញានំ សម-
 តិក្កមា បដិបសញ្ញានំ អត្តដ្ឋមា នានត្តសញ្ញានំ

ញាណវិភង្គ ទសកនិទ្ទេស

ពួកមួយ ចូលឈានរហ័ស ចេញក៏រហ័ស ក៏មាន នេះឈ្មោះថា បុគ្គល
មានឈាន ៤ ពួក ។ បុគ្គលមានឈាន ៤ ពួក ដទៃទៀត គឺបុគ្គល
មានឈានពួកមួយ ជាអ្នកឈ្លាសក្នុងការធ្វើចិត្តឲ្យនឹងជឹង ក្នុងសមាធិ
តែមិនឈ្លាសក្នុងការចូលក្នុងសមាធិ ក៏មាន បុគ្គលមានឈានពួកមួយ
ជាអ្នកឈ្លាសក្នុងការចូលក្នុងសមាធិ តែមិនឈ្លាសក្នុងការធ្វើចិត្តឲ្យនឹង
ជឹង ក្នុងសមាធិ ក៏មាន បុគ្គលមានឈានពួកមួយ ជាអ្នកឈ្លាសក្នុង
ការធ្វើចិត្តឲ្យនឹងជឹងក្នុងសមាធិផង ជាអ្នកឈ្លាសក្នុងការចូលក្នុងសមាធិ
ផង ក៏មាន បុគ្គលមានឈានពួកមួយ ជាអ្នកមិនឈ្លាសក្នុងការធ្វើចិត្តឲ្យ
នឹងជឹង ក្នុងសមាធិ ទាំងមិនឈ្លាសក្នុងការចូលក្នុងសមាធិ ក៏មាន នេះ
ឈ្មោះថា បុគ្គលមានឈាន ៤ ពួក ។ ពាក្យថា ឈាន បានដល់
ឈាន ៤ គឺ បឋមជ្ឈាន ទុតិយជ្ឈាន តតិយជ្ឈាន ចតុត្ថជ្ឈាន ។
ពាក្យថា វិមោក្ខ បានដល់វិមោក្ខ ៨ គឺបុគ្គលមានរូប ឃើញនូវ
រូប នេះវិមោក្ខទី ១ បុគ្គលមានសេចក្តីសម្គាល់ថា មិនមានរូបខាងក្នុង
ឃើញនូវរូបខាងក្រៅ នេះវិមោក្ខទី ២ បុគ្គលមានអធ្យាស្រ័យ (សម្គាល់)
ថារូបល្អ នេះវិមោក្ខទី ៣ បុគ្គលកន្លងបង់នូវរូបសញ្ញា ដល់នូវការរលត់
បដិយសញ្ញា មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត នូវនានត្ថសញ្ញា ដោយប្រការទាំងពួង

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អមនសិកាវា អនន្តោ អាណាសោតិ អាណាសា-
នញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ អយំ ចតុត្តោ
វិមោក្ខោ សព្វសោ អាណាសានញ្ចាយតនំ សម-
តិក្កម្ម អនន្តំ វិញ្ញាណន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ
ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ អយំ បញ្ចមោ វិមោក្ខោ សព្វ-
សោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម នត្តិ កិញ្ចឹតិ
អាភិញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ អយំ ឆដ្ឋោ
វិមោក្ខោ សព្វសោ អាភិញ្ញាយតនំ សមតិ-
ក្កម្ម នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ
អយំ សត្តមោ វិមោក្ខោ សព្វសោ នេវសញ្ញាណ-
សញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ
ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ អយំ អដ្ឋមោ វិមោក្ខោ ។
សមាដីតិ តយោ សមាដី សវិតក្កសវិចារោ
សមាដិ អវិតក្កវិចារមត្តោ សមាដិ អវិតក្កវិចារោ
សមាដិ ។ សមាបត្តិតិ នវ អនុបុព្វវិហារសមា-
បត្តិយោ បឋមជ្ឈានសមាបត្តិ ទុតិយជ្ឈានសមា-
បត្តិ តតិយជ្ឈានសមាបត្តិ ចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ក៏ចូលអាកាសានញាយតនដ្ឋាន ដោយធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា អាកាសមិនមាន
 ទីបំផុត នេះវិមោក្ខទី ៤ បុគ្គលកន្លងបង្ក នូវអាកាសានញាយតនដ្ឋាន
 ដោយប្រការទាំងពួង ក៏ចូលវិញ្ញាណញាយតនដ្ឋាន ដោយធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា
 វិញ្ញាណមិនមានទីបំផុត នេះវិមោក្ខទី ៥ បុគ្គលកន្លងបង្ក នូវវិញ្ញាណ-
 ញាយតនដ្ឋាន ដោយប្រការទាំងពួង ក៏ចូលអាកិញ្ញញាយតនដ្ឋាន
 ដោយធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា អ្វីតិចតួចមិនមាន នេះវិមោក្ខទី ៦ បុគ្គលកន្លង
 នូវអាកិញ្ញញាយតនដ្ឋាន ដោយប្រការទាំងពួង ក៏ចូលនេវសញ្ញា-
 នាសញ្ញាយតនដ្ឋាន នេះវិមោក្ខទី ៧ បុគ្គលកន្លង នូវនេវសញ្ញា-
 នាសញ្ញាយតនដ្ឋាន ដោយប្រការទាំងពួង ក៏ចូលសញ្ញាវេទយិត-
 និរោធនេះវិមោក្ខទី ៨ ។ ពាក្យថា សមាធិ បានដល់សមាធិ ៣
 គឺ សមាធិប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ សមាធិមិនមាន
 វិតក្កៈមានត្រឹមតែវិចារៈ សមាធិមិនមានទាំងវិតក្កៈមិនមានទាំងវិចារៈ ។
 ពាក្យថា សមាបត្តិ បានដល់អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៩ គឺបឋមដ្ឋានស-
 មាបត្តិ ទុតិយដ្ឋានសមាបត្តិ តតិយដ្ឋានសមាបត្តិ ចតុត្ថដ្ឋានសមាបត្តិ

ញាណវិភង្កេ ទសកនិទ្ទេសោ

អាភាសានញាយតនសមាបត្តិ វិញ្ញាណញាយតន-
 សមាបត្តិ អាភិញ្ញាញាយតនសមាបត្តិ នេវសញ្ញា-
 នាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ សញ្ញាវេទយិតនិរោធស-
 មាបត្តិ ។ សង្ក្ខលេសន្តិ ហានភាគិយោ ធម្មោ ។
 រោទានន្តិ វិសេសភាគិយោ ធម្មោ ។ វុដ្ឋានន្តិ
 រោទានម្បិ វុដ្ឋានំ តម្មា តម្មា សមាធិម្មា វុដ្ឋានម្បិ
 វុដ្ឋានន្តិ យា តត្ថ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។
 អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ តថាកតស្ស
 ណានវិមោក្ខសមាធិសមាបត្តិនំ^(១) សង្ក្ខលេសំ រោ-
 ទានំ វុដ្ឋានំ យថាក្ខតំ ញាណំ ។

[៨០] តត្ថ កតមំ តថាកតស្ស បុព្វេនិវាសា-
 នុស្សតី យថាក្ខតំ ញាណំ ។ ឥធិ តថាកតោ
 អនេកវិហិតំ បុព្វេនិវាសំ អនុស្សតិ សេយ្យថីទំ
 ឯកម្បិ ជាតិ ទ្វេបិ ជាតិយោ តិស្សោបិ ជាតិ-
 យោ ចតស្សោបិ ជាតិយោ បញ្ចបិ ជាតិយោ
 ទសបិ ជាតិយោ វីសំបិ ជាតិយោ តីសំបិ ជាតិយោ

១ ឱ. ម. ណានវិមោក្ខសមាធិសមាបត្តិនន្តិ ទិស្សតិ ។

ញាណវិភង្គ ទសកនិទ្ទេស

អាកាសានញាយតនសមាបត្តិ វិញ្ញាណញាយតនសមាបត្តិ អាកិញ្ញញាយតនសមាបត្តិ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ សញ្ញាវេទយិតនិរោធសមាបត្តិ ។ ពាក្យថា សេចក្តីសៅហ្មង បានដល់ធម៌ជាចំណែកនៃសេចក្តីសាបសូន្យ ។ ពាក្យថា សេចក្តីផ្ទុរផង បានដល់ធម៌ ជាចំណែកនៃគុណវិសេស ។ ពាក្យថា ការចេញ គឺសេចក្តីផ្ទុរផង ឈ្មោះថា ការចេញ ទាំងការចេញចាកសមាធិនោះ ។ ក៏ឈ្មោះថា ការចេញដែរ ព្រោះហេតុនោះ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះ នេះឈ្មោះថា ព្រះតថាគត មានការជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវសេចក្តីសៅហ្មង នូវសេចក្តីផ្ទុរផង នូវការចេញ នៃឈានវិមោក្ខ សមាធិនិងសមាបត្តិ ។

[៨០] បណ្តាញាណទាំងនោះ ព្រះតថាគត មានការជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវការរលឹកជាតិដែលនៅអាស្រ័យក្នុងភពមុន តើដូចម្តេច ។ ព្រះតថាគត ក្នុងលោកនេះ រលឹកជាតិដែលបាននៅអាស្រ័យក្នុងភពមុន ជាអនេកជាតិ គឺរលឹកបាន ១ ជាតិ ២ ជាតិ ៣ ជាតិ ៤ ជាតិ ៥ ជាតិ ១០ ជាតិ ២០ ជាតិ ៣០ ជាតិ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ចត្តាឡីសំបិ ជាតិយោ បញ្ញាសំបិ ជាតិយោ
 ជាតិសតំបិ ជាតិសហស្សំបិ ជាតិសតសហស្សំបិ
 អនេកេបិ សំវដ្តកម្មេ អនេកេបិ វិវដ្តកម្មេ
 អនេកេបិ សំវដ្តវិវដ្តកម្មេ អមុត្រាសី ឯវំ-
 ធាមោ ឯវំកោត្តោ ឯវំរុណ្ណោ ឯវំមាហារោ ឯវំ-
 សុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវំមាយុបរិយន្តោ សោ តតោ
 ចុតោ អមុត្រ ឧទចាទី តត្រាចាសី ឯវំធាមោ
 ឯវំកោត្តោ ឯវំរុណ្ណោ ឯវំមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្ប-
 ដិសំវេទី ឯវំមាយុបរិយន្តោ សោ តតោ ចុតោ
 ឥធុបបន្នោតិ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេក-
 វិហិតំ បុព្វេនិវាសំ អនុស្សវតិ ។ យា តត្ថ បញ្ញា
 បដាននា ។ មេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មា-
 ទិដ្ឋិ ឥទំ តថាភតស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សវតី យថា-
 ភូតំ ញាណំ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

២០ ជាតិ ៥០ ជាតិ ១០០ ជាតិ ១ ពាន់ជាតិ ១ សែនជាតិ ក៏បាន
 រលឹកបានច្រើនសំវដ្តកប្បៈ ច្រើនវិវដ្តកប្បៈ ច្រើនសំវដ្តវិវដ្តកប្បៈ ក៏បាន
 ដូច្នោះថា តថាគត បានកើតក្នុងភពឯណោះ មានឈ្មោះយ៉ាងនេះ មាន
 គោត្រយ៉ាងនេះ មានសម្បុរយ៉ាងនេះ មានអាហារយ៉ាងនេះ ទទួល
 សុខទុក្ខយ៉ាងនេះ មានកំណត់អាយុប៉ុណ្ណោះ តថាគត លុះច្បាតចាក
 អត្តភាពនោះហើយ បានទៅកើតក្នុងភពឯណោះ ដែលទៅកើតក្នុងភព
 នោះ តថាគត ក៏មានឈ្មោះយ៉ាងនេះ មានគោត្រយ៉ាងនេះ មាន
 សម្បុរយ៉ាងនេះ មានអាហារយ៉ាងនេះ បានទទួលសុខទុក្ខយ៉ាងនេះ
 មានកំណត់អាយុប៉ុណ្ណោះ តថាគតនោះ លុះច្បាតចាកអត្តភាពនោះ
 ហើយ មកកើតក្នុងភពនេះ ព្រះតថាគត រលឹកតាមនូវជាតិ ដែល
 នៅអាស្រ័យក្នុងភពមុន បានច្រើនជាតិ ព្រមទាំងអាការៈ ព្រមទាំង
 ឧទ្ទេសយ៉ាងនេះ ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិន
 វង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ
 នោះ នេះឈ្មោះថា ព្រះតថាគត មានការជ្រាបច្បាស់តាមពិត
 នូវការរលឹកជាតិដែលនៅអាស្រ័យក្នុងភពមុន ។

ញាណវិភង្កេ ទសកនិទ្ទេសោ

[៨១] តត្ថ កតមំ តថាភតស្ស សត្តានំ ចុ-
តូបចាតំ យថាក្ខតំ ញាណំ ។ ឥធិ តថាភតោ
ទិព្វេន ចក្កុនា វិសុទ្ធន អតិក្កន្តមាណុសកេន
សត្តេ បស្សតិ ចរមាណេ ឧបបជ្ជមាណេ ហីនេ
បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្វណ្ណេ សុភតេ ទុក្កតេ យ-
ថាកម្មុបកេ សត្តេ បជាណតិ ឥមេ វត កោណ្ណោ
សត្តា កាយទុច្ចរិតេន សមដ្ឋាកតា វចីទុច្ចរិតេន
សមដ្ឋាកតា មនោទុច្ចរិតេន សមដ្ឋាកតា អរិយានំ
ឧបវាទកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មុសមាទាណ
តេ កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា អចាយំ ទុក្កតី
វិនិចាតំ និរយំ ឧបបជ្ជា ឥមេ វា បន កោណ្ណោ
សត្តា កាយសុចរិតេន សមដ្ឋាកតា វចីសុច-
រិតេន សមដ្ឋាកតា មនោសុចរិតេន សមដ្ឋាកតា
អរិយានំ អនុបវាទកា សម្មាទិដ្ឋិកា សម្មាទិដ្ឋិ-
កម្មុសមាទាណ តេ កាយស្ស ភេទា បរម្ម-
រណា សុភតី សក្កំ លោកំ ឧបបជ្ជាតិ ឥតិ

ញាណវិភង្គ ទសកនិទ្ទេស

[៨១] បណ្តាញាណទាំងនោះ ព្រះតថាគត មានការជ្រាប
 ច្បាស់តាមពិត នូវការច្យុត និងការកើតរបស់ពួកសត្វ តើដូចម្តេច ។
 ព្រះតថាគត ក្នុងលោកនេះ មានទិព្វចក្ខុដ៏បរិសុទ្ធ កន្លងហួសចក្ខុ
 របស់មនុស្សធម្មតា រមែងឃើញពួកសត្វដែលច្យុត ដែលកើត ជា
 សត្វថោកទាប ខ្ពង់ខ្ពស់ មានវណ្ណៈល្អ មានវណ្ណៈអាក្រក់ មានគតិ
 ល្អ មានគតិអាក្រក់ ក៏ដឹងច្បាស់នូវពួកសត្វ ដែលប្រព្រឹត្តទៅតាម
 កម្ម (របស់ខ្លួន) ថា អើហ្ន៎ សត្វទាំងឡាយនេះ ប្រកបដោយកាយ-
 ទុច្ចរិត ប្រកបដោយវចីទុច្ចរិត ប្រកបដោយមនោទុច្ចរិត ជាអ្នកតិះ
 ដៀលនូវពួកព្រះអរិយបុគ្គល មានសេចក្តីយល់ខុស ប្រកាន់នូវអំពើ
 តាមសេចក្តីយល់ខុស សត្វទាំងនោះលុះបែកធ្លាយរាងកាយ ខាងមុខ
 អំពីសេចក្តីស្លាប់ ក៏បានចូលទៅកាន់កំណើតអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត
 នរក មួយទៀត អើហ្ន៎ សត្វទាំងឡាយអម្បាលនេះ ប្រកបដោយ
 កាយសុចរិត ប្រកបដោយវចីសុចរិត ប្រកបដោយមនោសុចរិត ជាអ្នក
 មិនតិះដៀលនូវពួកព្រះអរិយៈ មានសេចក្តីយល់ត្រូវ ប្រកាន់នូវអំពើតាម
 សេចក្តីយល់ត្រូវ សត្វទាំងនោះ លុះបែកធ្លាយរាងកាយ ខាងមុខអំពី
 សេចក្តីស្លាប់ ក៏បានចូលទៅកាន់លោក គឺមនុស្សសុគតិ និងស្ថានសួគ៌

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ទិព្វេន ចក្កុនា វិសុទ្ធន អតិក្កន្តមាណុសកេន
 សត្ត បស្សតិ ចរមាណេ ឧបបជ្ជមាណេ ហីនេ
 បណ្ឌិតេ សុវណ្ណេ ទុព្វណ្ណេ សុភតេ ទុក្កតេ
 យថាកម្មបកេ សត្ត បដានាតិ ។ យា តត្ថ
 បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ
 សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ តថាកតស្ស សត្តានំ ចុត្តបចាតំ
 យថាក្ខតំ ញាណំ ។

[៨២] តត្ថ កតមំ តថាកតស្ស អាសវានំ
 ខយំ យថាក្ខតំ ញាណំ ។ ឥធម តថាកតោ
 អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិ បញ្ញាវិមុត្តិ
 ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ចិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ
 វិហារតិ ។ យា តត្ថ បញ្ញា បដាននា ។ បេ ។
 អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ តថាកត-
 ស្ស អាសវានំ ខយំ យថាក្ខតំ ញាណានិ ។

ញាណវិភង្កោ សមត្តោ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ព្រះតថាគត មានទិព្វចក្ខុ ដ៏បរិសុទ្ធ កន្លងហួសចក្ខុ របស់មនុស្ស
 ធម្មតា រមែងឃើញពួកសត្វ ដែលច្យុត ដែលកើត ជាសត្វថោកទាប
 ខ្ពង់ខ្ពស់ មានវណ្ណៈល្អ មានវណ្ណៈអាក្រក់ មានគតិល្អ មានគតិ
 អាក្រក់ ក៏ដឹងច្បាស់នូវពួកសត្វ ដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមកម្ម (របស់ខ្លួន)
 ដោយប្រការដូច្នោះ ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិន
 រង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការឃើញត្រូវ ណា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ
 នោះ នេះឈ្មោះថា ព្រះតថាគត មានការជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវ
 ការច្យុត និងការកើត របស់ពួកសត្វ ។

[៨២] បណ្តាញាណទាំងនោះ ព្រះតថាគត មានការជ្រាប
 ច្បាស់តាមពិត នូវការអស់ទៅនៃអាសវៈទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ។
 ព្រះតថាគត ក្នុងលោកនេះ ព្រោះការអស់ទៅនៃអាសវៈ ក៏ធ្វើឲ្យជាក់
 ច្បាស់ នូវចេតោវិមុត្តិ បញ្ញាវិមុត្តិ ដែលមិនមានអាសវៈ ដោយ
 ប្រាជ្ញាដ៏ឧត្តមរបស់ខ្លួន ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ហើយសម្រេចសម្រាន្តនៅ ។
 បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនរង្វេង ការពិចារណាធម៌
 ការឃើញត្រូវ ណា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះ នេះឈ្មោះថា ព្រះតថា-
 គត មានការជ្រាបច្បាស់តាមពិត នូវការអស់ទៅនៃអាសវៈទាំងឡាយ ។

ចប់ញាណវិភង្គ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កោ

[៨៣] ជាតិមនោ កោត្តមនោ អាហេត្យមនោ
 យោពូនមនោ ដីវិតមនោ លាភមនោ សក្ការមនោ
 ករុការមនោ បុរេក្ការមនោ បរិវារមនោ កោតមនោ
 វណ្ណមនោ សុតមនោ បដិកាលាមនោ វត្តញ្ញមនោ
 បិណ្ឌាចាតិកមនោ អនវញ្ញត្តិមនោ^(១) ឥរិយាបថមនោ
 ឥទ្ធិមនោ យសមនោ សីលមនោ ឈានមនោ សិប្ប-
 មនោ អាហេហមនោ បរិណាហមនោ សណ្ឋានមនោ
 ចារិប្បិមនោ មនោ បមាមនោ ចម្កោ សារម្កោ អ-
 តិច្ឆតា មហិច្ឆតា ចាបិច្ឆតា សិទ្ធិំ តិទ្ធិណំ ចាបល្យំ
 អសភាកវត្ថិ អតិ តទ្ធិ វិជម្ពិកា ភត្តសម្មនោ

១ ម. អនវិញ្ញាតមទោតិបិ បាហោ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ

[៨៣] សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះជាតិ សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះគោត្រ
សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះការមិនមានរោគ សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះវ័យ សេចក្តី
ស្រវឹង ព្រោះជីវិត សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះលាភ សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះ
សក្ការៈ សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះការគោរព សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះខ្លួនជា
ប្រធាន សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះបរិវារ សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះភោគៈ សេចក្តី
ស្រវឹង ព្រោះវណ្ណៈ សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះការចេះដឹង សេចក្តីស្រវឹង
ព្រោះបញ្ញា សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះដឹងរាត្រី សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះប្រព្រឹត្ត
បិណ្ឌបាត សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះការណ៍គេមើលងាយមិនបាន សេចក្តី
ស្រវឹង ព្រោះឥរិយាបថ សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះប្បទិ សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះ
យស សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះសីល សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះឈាន សេចក្តី
ស្រវឹង ព្រោះសិល្បសាស្ត្រ សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះកម្ពស់ សេចក្តី
ស្រវឹង ព្រោះទំហំ សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះទ្រង់ទ្រាយ សេចក្តី
ស្រវឹង ព្រោះសរីរៈពេញលេញ សេចក្តីស្រវឹង សេចក្តីប្រមាទ សេចក្តី
ចចេស សេចក្តីប្រណាំងវាស្នា សេចក្តីប្រាថ្នាត្រៃពេក សេចក្តីប្រាថ្នាធំ
សេចក្តីប្រាថ្នាលាមក កិលេសជាតដូចស្មែង សេចក្តីតិះដៀល ការ
ឃ្នងឃ្នង (ហ៊ីហា) សេចក្តីប្រព្រឹត្តមិនស្មោះស្មើ សេចក្តីមិនត្រេក
អរ សេចក្តីខ្ជិលច្រអូស សេចក្តីមិតពត់ សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះភត្ត

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ចេតសោលីនត្ថំ^(១) កុហោ លបោ នេមិត្តិកតា
 ជិប្បេសិកតា លាកេន លាភំ ជិគីសនតា^(២) សេ-
 យ្យោហមស្មីតិ មាណោ សទិសោហមស្មីតិ មាណោ
 ហីនោហមស្មីតិ មាណោ សេយ្យស្ស សេយ្យោហម-
 ស្មីតិ មាណោ សេយ្យស្ស សទិសោហមស្មីតិ មាណោ
 សេយ្យស្ស ហីនោហមស្មីតិ មាណោ សទិសស្ស សេ-
 យ្យោហមស្មីតិ មាណោ សទិសស្ស សទិសោហមស្មីតិ
 មាណោ សទិសស្ស ហីនោហមស្មីតិ មាណោ ហីនស្ស
 សេយ្យោហមស្មីតិ មាណោ ហីនស្ស សទិសោហម-
 ស្មីតិ មាណោ ហីនស្ស ហីនោហមស្មីតិ មាណោ មាណោ
 អតិមាណោ មាណតិមាណោ ឱមាណោ អធិមាណោ
 អស្មិមាណោ មិច្ឆាមាណោ ញាតិវិតក្កោ ជនបទវិត-
 ក្កោ អមវិតក្កោ បរាណុទយតាបដិសំយុត្តោ វិតក្កោ

១ ម. ចេតសោ ច លីនត្ថំ ។ ២ ម. លាកេន លាភំ និជិគីសនតា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ភាពនៃចិត្តរញ្ញា ការកុហក ការរួសរាយ ការធ្វើនូវនិមិត្ត ការធ្វើ
 នូវសេចក្តីគំរាម ការទាក់លាក់ដោយលាក់ សេចក្តីប្រកាន់ថា អញ
 ប្រសើរជាងគេ សេចក្តីប្រកាន់ថា អញស្មើនឹងគេ សេចក្តីប្រកាន់ថា
 អញថោកទាបជាងគេ សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលប្រសើរជាងគេថា អញប្រ-
 សើរជាងគេ សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលប្រសើរជាងគេថា អញស្មើនឹង
 គេ សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលប្រសើរជាងគេថា អញថោកទាបជាងគេ
 សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលស្មើនឹងគេថា អញប្រសើរជាងគេ សេចក្តី
 ប្រកាន់នៃបុគ្គលស្មើនឹងគេថា អញស្មើនឹងគេ សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គល
 ស្មើនឹងគេថា អញថោកទាបជាងគេ សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលថោក
 ទាបជាងគេថា អញប្រសើរជាងគេ សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលថោក
 ទាបជាងគេថា អញស្មើនឹងគេ សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលថោកទាប
 ជាងគេថា អញថោកទាបជាងគេ សេចក្តីប្រកាន់ សេចក្តីមើលងាយ
 គេ សេចក្តីប្រកាន់ក្រៃលែង សេចក្តីប្រកាន់ថោកថយ សេចក្តី
 ប្រកាន់លើសលុប សេចក្តីប្រកាន់ថា អញមាន សេចក្តីប្រកាន់ខុស
 សេចក្តីនឹកដល់ញាតិ សេចក្តីនឹកដល់ជនបទ សេចក្តីនឹកដល់ការ
 មិនស្ងប់ សេចក្តីនឹកប្រកបដោយសេចក្តីអាណិតអាសូរដល់អ្នកដទៃ

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ មាតិកា

លាភសញ្ញាសិលោកប្បដិសំយុត្តោ វិតក្កោ អន-
ញ្ញត្តិប្បដិសំយុត្តោ វិតក្កោ ។

[៨៤] កោដោ ច ឧបនាហោ ច មក្ខោ
ច បលាសោ ច ឥស្សា ច មច្ឆរិយញ្ច មាយា
ច សាថេយ្យញ្ច អវិជ្ជា ច កវតណ្ណា ច កវទិដ្ឋិ
ច វិកវទិដ្ឋិ ច សស្សតទិដ្ឋិ ច ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ច
អន្តវាទិដ្ឋិ ច អនន្តវាទិដ្ឋិ ច បុព្វន្តានុទិដ្ឋិ ច
អបរន្តានុទិដ្ឋិ ច អហិរិកញ្ច អនោត្តប្បញ្ច ទោ-
រចស្សតា ច ចាបមិត្តា ច អនាដ្ឋវោ ច អម-
ទ្ធុវោ ច អក្ខន្តិ ច អសោរច្ចញ្ច អសាខល្យញ្ច
អប្បដិសន្តារោ ច ឥន្ទ្រិយេសុ អកុត្តន្តារតា ច
កោដនេ អមត្តញ្ញតា ច មុដ្ឋស្សច្ចញ្ច អសម្បជ-
ញ្ញញ្ច សីលវិបត្តិ ច ទិដ្ឋិវិបត្តិ ច អជ្ឈត្តំ ស-
ញ្ញោជនញ្ច ពហិទ្ធា សញ្ញោជនញ្ច ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ មាតិកា

សេចក្តីនឹក ប្រកបដោយលាភសក្ការៈ និងសេចក្តីសរសើរ សេចក្តីនឹក
ប្រកបដោយការណ៍ដែលគេមើលងាយមិនបាន ។

[៨២] សេចក្តីក្រោធ ១ ការចង់សេចក្តីក្រោធទុក ១ សេចក្តី
លុបគុណ ១ ការវាយបូកស្មើ ១ សេចក្តីច្រណែន ១ សេចក្តី
កំណាញ់ ១ សេចក្តីបិទបាំងទោសរបស់ខ្លួន ១ សេចក្តីអួតអាង ១
អវិជ្ជា ១ ភវតណ្ហា ១ ភវទិដ្ឋិ ១ វិភវទិដ្ឋិ ១ សស្សតទិដ្ឋិ ១
ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ១ អន្តវាទិដ្ឋិ ១ អនន្តវាទិដ្ឋិ ១ បុព្វន្តានុទិដ្ឋិ ១ អបរន្តា-
នុទិដ្ឋិ ១ សេចក្តីមិនខ្មាសបាប ១ សេចក្តីមិនក្តៅនឹងបាប ១ ការ
ប្រដៅក្រ ១ ភាពអ្នកមានមិត្តអាក្រក់ ១ អាការមិនត្រង់ ១ សេចក្តី
មិនទន់ភ្លន់ ១ សេចក្តីមិនអត់សង្កត់ ១ សេចក្តីមិនស្ងួតបូត ១ សម្តី
មិនពីរោះ ១ ការមិនទទួលរាក់ទាក់ ១ ភាពអ្នកមិនគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុង
ឥន្ទ្រិយ ១ ភាពអ្នកមិនដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ១ ភាពអ្នកភ្លេចស្មារតី ១
ភាពអ្នកមិនដឹងខ្លួន ១ វិបត្តិនៃសីល ១ វិបត្តិនៃទិដ្ឋិ ១ សញ្ញាជនៈ
ខាងក្នុង ១ សញ្ញាជនៈខាងក្រៅ ១ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[៨៥] តីណិ អកុសលមូលានិ តយោ អ-
 កុសលវិតត្តា តិស្សោ អកុសលសញ្ញា តិស្សោ
 អកុសលជាតុយោ តីណិ ទុច្ចរិតានិ តយោ អា-
 សវា តីណិ សញ្ញាជនានិ តិស្សោ តណ្ហា អបរាមិ
 តិស្សោ តណ្ហា អបរាមិ តិស្សោ តណ្ហា^(១) តិស្សោ
 ឯសនា តិស្សោ វិទា តីណិ ភយានិ តីណិ ត-
 មាជិ តីណិ តិត្តាយតនានិ តយោ កិញ្ចាណា តី-
 ណិ អង្កណានិ តីណិ មលានិ តីណិ វិសមាជិ
 អបរាជិមិ តីណិ វិសមាជិ តយោ អក្កិ តយោ
 កសាវា អបរេមិ តយោ កសាវា អស្សាទទិដ្ឋិ
 អត្តានុទិដ្ឋិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ អរតិ វិហោសា អធម្មចរិយា
 ទោវចស្សតា ចាបមិត្តតា ធានត្តសញ្ញា ឧទ្ធច្ចំ កោ-
 សដ្ឋំ បមាទោ អសន្តុដ្ឋិតា អសម្បជញ្ញតា មហិច្ឆ-
 តា អហិរិកំ អនោត្តប្បំ បមាទោ អនាទរិយំ
 ទោវចស្សតា ចាបមិត្តតា អស្សុទ្ធិយំ អវទញ្ញតា
 កោសដ្ឋំ ឧទ្ធច្ចំ អសំវោ ទុស្សីល្យំ អរិយានំ

១ ម. អបរាមិ តិស្សោ តណ្ហាតិ ន ទិស្សតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៨៥] អកុសលមូល ព អកុសលវិតក្កៈ ព អកុសល-
សញ្ញា ព អកុសលជាតុ ព ទុច្ចរិត ព អាសវៈ ព សញ្ញា-
ជនៈ ព តណ្ហា ព តណ្ហាដទៃទៀត ព តណ្ហាដទៃទៀត ព
ការស្វែងរក ព ការឆ្កែងឆ្កែ ព ភ័យ ព ងងឹត ព លទ្ធិដូចជា
កំពង់ ព កង្វល់ ព ទីទួល ព មន្ទិល ព ធម្មជាតិមិនរាបស្មើ ព
ធម្មជាតិមិនរាបស្មើដទៃទៀត ព ភ្លើង ព ទឹកចត់ ព ទឹកចត់ដទៃ
ទៀត ព សេចក្តីយល់ឃើញថាគួរត្រេកអរ សេចក្តីយល់ឃើញថាជា
ខ្លួន សេចក្តីយល់ឃើញខុស សេចក្តីមិនត្រេកអរ សេចក្តីបៀតបៀន
ការប្រព្រឹត្តនូវអំពើមិនមែនធម៌ ការប្រដៅក្រ ភាពអ្នកមានមិត្តអាក្រក់
សញ្ញាផ្សេង ។ សេចក្តីរាយមាយ សេចក្តីខ្ជិល សេចក្តីប្រមាទ សេចក្តី
មិនសន្តោស សេចក្តីមិនដឹងខ្លួន សេចក្តីប្រាថ្នាធំ សេចក្តីមិន
ខ្មាសបាប សេចក្តីមិនក្តៅនឹងបាប សេចក្តីប្រមាទ សេចក្តីមិនអើពើ
ការប្រដៅក្រ ភាពនៃបុគ្គលមានមិត្តអាក្រក់ សេចក្តីមិនជឿ ការមិន
ធ្វើដឹងព្រហ្មក្យ (ស្លុម) សេចក្តីខ្ជិល សេចក្តីរាយមាយ សេចក្តីមិន
សង្រួម សេចក្តីទ្រុស្តសីល សេចក្តីមិនប្រាថ្នាដើម្បីឃើញព្រះអរិយៈ

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ មាតិកា

អនស្សនកម្យតា សទ្ធម្មំ អសោតុកម្យតា ឧចារម្ព-
 ចិត្តតា មុដ្ឋស្សច្ចំ អសម្បជញ្ញំ ចេតសោ វិក្ខេហោ
 អយោនិសោ មនសិកាហោ កុម្មត្តសេវោ ចេតសោ
 សីនត្តំ ។

[៨៦] ចត្តាហោ អាសវា ចត្តាហោ ភន្តា
 ចត្តាហោ ឱយា ចត្តាហោ យោកា ចត្តាវិ ឧចាណាណិ
 ចត្តាហោ តណ្ហាចាណា ចត្តាវិ អភតិកមណិ ចត្តាហោ
 វិបរិយេសា ចត្តាហោ អនរិយវោហារា អបរេមិ ចត្តាហោ
 អនរិយវោហារា ចត្តាវិ ទុច្ឆរិកាណិ អបរាណិមិ ចត្តាវិ
 ទុច្ឆរិកាណិ ចត្តាវិ ភយាណិ អបរាណិមិ ចត្តាវិ ភយាណិ
 អបរាណិមិ ចត្តាវិ ភយាណិ អបរាណិមិ ចត្តាវិ ភយាណិ
 ចតស្សោ ទិដ្ឋិយោ ។

[៨៧] បញ្ចោរម្ពាតិយាណិ សញ្ញោជនាណិ
 បញ្ចុទ្ធុម្ពាតិយាណិ សញ្ញោជនាណិ បញ្ចុ មច្ឆរិយាណិ
 បញ្ចុ សដ្ឋា បញ្ចុ សល្លា បញ្ចុ ចេតោទីលា
 បញ្ចុ ចេតសោ វិនិពន្ធនា បញ្ចុ ជីវរណាណិ
 បញ្ចុ កម្មាណិ អាណន្តរិកាណិ បញ្ចុ ទិដ្ឋិយោ

ឧទ្ធករត្ថវិភង្គ មាតិកា

សេចក្តីមិនប្រាថ្នាដើម្បីស្តាប់ព្រះសទ្ធម្ម ភាពនៃបុគ្គលមានចិត្តប្រណាំង
ប្រជែង សេចក្តីភ្លេចស្មារតី សេចក្តីមិនដឹងខ្លួន សេចក្តីរាយមាយ
នៃចិត្ត ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយខុសឧបាយ ការសេពផ្លូវខុស ភាព
នៃចិត្តរញ្ជា ។

[៨៦] អាសវៈ ៤ គន្លុះ ៤ ឱយៈ ៤ យោគៈ ៤ ឧបាទាន ៤
តណ្ហាបាទា ៤ ការលុះក្នុងអគតិ ៤ ការស្វែងរកខុស ៤ វោហារ
មិនប្រសើរ ៤ វោហារមិនប្រសើរដទៃទៀត ៤ ទុច្ចរិត ៤ ទុច្ចរិត
ដទៃទៀត ៤ ភ័យ ៤ ភ័យដទៃទៀត ៤ ភ័យដទៃទៀត ៤ ភ័យ
ដទៃទៀត ៤ ទិដ្ឋិ ៤ ។

[៨៧] សញ្ញាជនៈជាចំណែកខាងក្រោម ៥ សញ្ញាជនៈជា
ចំណែកខាងលើ ៥ មច្ចរិយៈ ៥ កិលេសជាគ្រឿងចំពាក់ ៥ សរ ៥
បង្គោលចិត្ត ៥ ចំណងរបស់ចិត្ត ៥ នីវរណៈ ៥ អនន្តរិយកម្ម ៥ ទិដ្ឋិ ៥

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

បញ្ច វេរា បញ្ច ព្យសនា បញ្ច អក្ខន្តិយា អាទីនវា
បញ្ច ភយានិ បញ្ច ទិដ្ឋធម្មនិព្វានវាទា ។

[៨៨] ន វិវាទមូលានិ ន នន្ទរកា តេហសិតា
ធម្មា ន វិហោជវត្ថុនិ ន តណ្ហាកាយា ន អការវា
ន បរិហានិយា ធម្មា អបវេមិ ន បរិហានិយា
ធម្មា ន សោមនស្សបរិចារា ន ទោមនស្សបរិចារា
ន ឧបេក្ខបរិចារា ន តេហសិតានិ សោមនស្សានិ
ន តេហសិតានិ ទោមនស្សានិ ន តេហសិតា
ឧបេក្ខា ន ទិដ្ឋិយោ ។

[៨៩] សត្ត អនុសយា សត្ត បរិយុដ្ឋានានិ
សត្ត សញ្ញាជនានិ សត្ត អសទ្ធម្មា សត្ត ទុច្ចរិតានិ
សត្ត មាណា សត្ត ទិដ្ឋិយោ ។

[៩០] អដ្ឋ កិលេសវត្ថុនិ អដ្ឋ កុសីតវត្ថុនិ
អដ្ឋសុ លោកិយម្មេសុ ចិត្តស្ស បដិយាតោ អដ្ឋ
អនវិយវោហារា អដ្ឋ មិច្ឆត្តា អដ្ឋ បុរិសទោសា
អដ្ឋ អសញ្ញាវាទា អដ្ឋ នេវសញ្ញាសញ្ញាវាទា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ពៀរ ៥ សេចក្តីវិនាស ៥ ទោសនៃសេចក្តីមិនអត់ធន់ ៥ ភ័យ ៥
ទិដ្ឋធម្មនិព្វានវាទ ៥ ។

[៨៨] មូលនៃវិវាទ ៦ ឆន្ទរាគៈ ៦ ជាធម៌អាស្រ័យនូវផ្ទះ
គឺកាមគុណ វិរោធរត្ត (ហេតុនៃសេចក្តីក្រោធ) ៦ ពួកនៃតណ្ហា ៦
អគារវៈ (សេចក្តីមិនគោរព) ៦ បរិហានិយធម៌ (ធម៌ដែលនាំឲ្យ
សាបសូន្យ) ៦ បរិហានិយធម៌ដទៃទៀត ៦ ធម៌ជាទីពិចារណាដោយ
សោមនស្ស ៦ ធម៌ជាទីពិចារណាដោយទោមនស្ស ៦ ធម៌ជាទីពិចារ-
ណាដោយឧបេក្ខា ៦ សោមនស្ស ៦ ដែលអាស្រ័យនូវផ្ទះ គឺកាម-
គុណ ទោមនស្ស ៦ ដែលអាស្រ័យនូវផ្ទះ គឺកាមគុណ ឧបេក្ខា ៦
ដែលអាស្រ័យនូវផ្ទះ គឺកាមគុណ ទិដ្ឋិ ៦ ។

[៨៩] អនុសយក្តីលេល ៧ បរិយុដ្ឋានក្តីលេស ៧ សញ្ញា-
ជនៈ ៧ អសទ្ធម្ម ៧ ទុច្ចរិត ៧ មានៈ ៧ ទិដ្ឋិ ៧ ។

[៩០] កិលេសវត្ថុ ៨ កុសីតវត្ថុ ៨ សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់
ចិត្ត ព្រោះលោកធម៌ ៨ វោហារមិនប្រសើរ ៨ មិច្ឆត្តធម៌ ៨
ទោសរបស់បុរស ៨ អសញ្ញាវាទ ៨ នេវសញ្ញានាសញ្ញាវាទ ៨ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ មាតិកា

[៩១] នវ អាឃាតវត្ថុនិ នវ បុរិសមលានិ នវវិទា
មាណ នវ តណ្ហាមូលកា ធម្មា នវ ឥញ្ញតានិ នវ
មញ្ញតានិ នវ ផន្ទិតានិ នវ បបញ្ញតានិ នវ សដ្ឋតានិ ។

[៩២] ទស កិលេសវត្ថុនិ ទស អាឃាតវត្ថុនិ
ទស អកុសលកម្មបថា ទស សញ្ញាជនានិ ទស
មិច្ឆត្តា ទសវត្ថុកា មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទសវត្ថុកា អន្តក្កា-
ហិកា ទិដ្ឋិ ។

[៩៣] អដ្ឋាវស តណ្ហាវិចរិតានិ អដ្ឋត្ថិកស្ស
ឧបាទាយ អដ្ឋាវស តណ្ហាវិចរិតានិ ពាហិវស្ស
ឧបាទាយ តទេកដ្ឋំ អភិសញ្ញាហិត្វា អភិសដ្ឋិបិត្វា
ឆត្ថិស តណ្ហាវិចរិតានិ ហោន្តិ ឥតិ អតីតានិ
ឆត្ថិស តណ្ហាវិចរិតានិ អនាគតានិ ឆត្ថិស តណ្ហា-
វិចរិតានិ បច្ចុប្បន្នានិ ឆត្ថិស តណ្ហាវិចរិតានិ តទេ-
កដ្ឋំ អភិសញ្ញាហិត្វា អភិសដ្ឋិបិត្វា អដ្ឋសតំ
តណ្ហាវិចរិតំ ហោតិ យានិ ច ទ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិតតានិ
ព្រហ្មជាលេ វេយ្យាករណោ វុត្តានិ ភកវតា ។

មាតិកា ។

ឧទ្ធករវត្តិកង មាតិកា

[៩១] អាយាតវត្ត (ហេតុនៃគំនុំ) ៩ មន្ទិលរបស់បុរស ៩ មានៈ ៩ ធម៌មានតណ្ហាជាមូល ៩ សេចក្តីញាប់ញ័រ ៩ សេចក្តីសម្គាល់ ៩ សេចក្តីឃ្នេងឃ្នោង ៩ សេចក្តីយឺតយូរ ៩ សង្ខតធម៌ ៩ ។

[៩២] កិលេសវត្ត ១០ អាយាតវត្ត ១០ អកុសលកម្មបថ ១០ សញ្ញាជនៈ ១០ មិច្ឆត្តធម៌ ១០ មិច្ឆាទិដ្ឋិ មានវត្ត ១០ អន្តគ្គាហិក-ទិដ្ឋិ មានវត្ត ១០ ។

[៩៣] តណ្ហាវិចរិត (ការប្រព្រឹត្តនៃតណ្ហា) ១៨ អាស្រ័យខន្ធបញ្ចកៈខាងក្នុង តណ្ហាវិចរិត ១៨ អាស្រ័យខន្ធបញ្ចកៈខាងក្រៅ ត្រូវជាតណ្ហាវិចរិត ៣៦ ព្រោះប្រមូលរូបរួមតណ្ហាវិចរិតទាំងពីរពួកនោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា តណ្ហាវិចរិត ជាអតីត ៣៦ តណ្ហាវិចរិត ជាអនាគត ៣៦ តណ្ហាវិចរិត ជាបច្ចុប្បន្ន ៣៦ ត្រូវជាតណ្ហាវិចរិត ១០៨ ព្រោះប្រមូលរូបរួមតណ្ហាវិចរិតទាំងអស់នោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ដោយប្រការដូច្នោះ មួយវិញទៀត ទិដ្ឋិទាំង ៦២ ណា ទិដ្ឋិទាំង ៦២ នោះ ព្រះមានព្រះភាគបានសម្តែងហើយ ក្នុងវេយ្យាករណ៍ ក្នុងព្រហ្មជាល-សូត្រ ។

ចប់មាតិកា ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[៩៤] តត្ថ កតមោ ជាតិមនោ ។ ជាតី បដិច្ច
 មនោ មជ្ជនា មជ្ជិតត្ថំ មនោ មញ្ញនា មញ្ញិតត្ថំ
 ឧណ្ហតិ ឧណ្ហាមោ ធជោ សម្បត្តាហោ កេតុក-
 ម្យតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ ជាតិមនោ ។

[៩៥] តត្ថ កតមោ កោត្តមនោ ។ កោត្តំ
 បដិច្ច ។ បេ ។ អាហេត្យំ បដិច្ច ។ បេ ។ យោព្វនំ
 បដិច្ច ។ បេ ។ ជីវិតំ បដិច្ច ។ បេ ។ លាភំ បដិច្ច
 ។ បេ ។ សក្ការំ បដិច្ច ។ បេ ។ ករុការំ បដិច្ច
 ។ បេ ។ បុរេក្ការំ បដិច្ច ។ បេ ។ បរិវារំ បដិច្ច
 ។ បេ ។ កោតំ បដិច្ច ។ បេ ។ វណ្ណំ បដិច្ច ។ បេ ។
 សុតំ បដិច្ច ។ បេ ។ បដិកាលំ បដិច្ច ។ បេ ។
 វត្តញ្ញតំ បដិច្ច ។ បេ ។ បិណ្ឌាចាតិកត្ថំ បដិច្ច ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៧២] បណ្ណាសេចក្តីស្រវឹងទាំងនោះ សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះជាតិ តើដូចម្តេច ។ ការស្រវឹង អាការស្រវឹង ភាពនៃសេចក្តីស្រវឹង ការមើលងាយ អាការមើលងាយ ភាពនៃសេចក្តីមើលងាយ ការ ឆ្កើងឆ្កែ អាការព្រហ្មើន ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់ សេចក្តី ប្រាថ្នានៃចិត្តដូចជាទង់ ព្រោះអាស្រ័យជាតិ នេះហៅថា សេចក្តី ស្រវឹង ព្រោះជាតិ ។

[៧៣] បណ្ណាសេចក្តីស្រវឹងទាំងនោះ សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះគោត្រ តើដូចម្តេច ។ ព្រោះអាស្រ័យគោត្រ ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យ ភាពមិនមានរោគ ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យវ័យ ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យ ជីវិត ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យលាភ ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យសក្ការៈ ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យការគោរព ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យការប្រកាន់ ខ្លួនថា ជាប្រធាន ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យបរិវារ ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យ ភោគៈ ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យវណ្ណៈ ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យការចេះដឹង ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យបញ្ញា ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យការដឹង រាត្រី ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យ ភាពអ្នកប្រព្រឹត្តិបិណ្ឌបាត ។ បេ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេសោ

អនវញ្ញត្តិ^(១) បដិច្ច ។ បេ ។ ឥរិយាបថំ បដិច្ច
 ។ បេ ។ ឥទ្ធិ បដិច្ច ។ បេ ។ យសំ បដិច្ច ។ បេ ។
 សីលំ បដិច្ច ។ បេ ។ ណានំ បដិច្ច ។ បេ ។ សិប្បំ
 បដិច្ច ។ បេ ។ អាហារំ បដិច្ច ។ បេ ។ បរិណាមំ
 បដិច្ច ។ បេ ។ សណ្ឋានំ បដិច្ច ។ បេ ។ ចារិយុវិ
 បដិច្ច មនោ មជ្ជនា មជ្ជិតត្ថំ មាណោ មញ្ញនា
 មញ្ញិតត្ថំ ឧណ្ហតិ ឧណ្ហាមោ ធជោ សម្បត្តាហោ
 កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ ចារិយុវិមនោ ។

[៩៦] តត្ថ កតមោ មនោ ។ យោ មនោ
 មជ្ជនា មជ្ជិតត្ថំ មាណោ មញ្ញនា មញ្ញិតត្ថំ ឧណ្ហតិ
 ឧណ្ហាមោ ធជោ សម្បត្តាហោ កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស
 អយំ វុច្ចតិ មនោ ។

[៩៧] តត្ថ កតមោ បមាណោ ។ កាយទុច្ចរិតេ វា

១ ម. អនវញ្ញតិ ។

ខុទ្ទករត្ថវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេស

ព្រោះអាស្រ័យការមិនមានគេមើលងាយ ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យ
 ឥរិយាបថ ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យប្បទ្ធិ ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យ
 យស ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យសីល ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យឈាន
 ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យសិល្បសាស្ត្រ ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យ
 កម្ពស់ ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យទំហំ ។ បេ ។ ព្រោះអាស្រ័យ
 ទ្រង់ទ្រាយ ។ បេ ។ ការស្រវឹង អាការស្រវឹង ភាពនៃសេចក្តី
 ស្រវឹង ការមើលងាយ អាការមើលងាយ ភាពនៃសេចក្តីមើលងាយ
 ការឆ្នើងឆ្នៃ អាការព្រហ័ន ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់ សេចក្តី
 ប្រាថ្នានៃចិត្តដូចជាទង់ ព្រោះអាស្រ័យការពេញលេញ នេះហៅថា
 សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះការពេញលេញ ។

[៩៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីស្រវឹង តើដូចម្តេច ។
 ការស្រវឹង អាការស្រវឹង ភាពនៃសេចក្តីស្រវឹង ការមើលងាយ
 អាការមើលងាយ ភាពនៃសេចក្តីមើលងាយ ការឆ្នើងឆ្នៃ អាការ
 ព្រហ័ន ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់ សេចក្តីប្រាថ្នានៃចិត្តដូច
 ជាទង់ ណា នេះហៅថា សេចក្តីស្រវឹង ។

[៩៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រមាទ តើដូចម្តេច ។ ការ
 បណ្តោយចិត្ត ការឲ្យកម្លាំងដល់ការបណ្តោយចិត្ត ក្នុងកាយទុច្ចរិតក្តី

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

វចីនុច្ចរិតេ វា មនោនុច្ចរិតេ វា បញ្ចសុ វា
 កាមគុណោសុ ចិត្តស្ស វោស្សត្តោ វាស្សត្តានុប្បនាដំ
 កុសលាដំ វា ធម្មាដំ ការោយ អសក្កច្ចកិរិយតា
 អសាតច្ចកិរិយតា អនដ្ឋិតកិរិយតា^(១) ឱសីនវុត្តិតា
 និក្ខិត្តច្ចតា និក្ខិត្តជុរតា អនាសេវនា អការណា
 អពហុសីកម្មំ អនដិដ្ឋាដំ អននុយោកោ បមាណោ
 យោ វរុទោ បមាណោ បមជ្ជនា បមជ្ជិតត្ថំ អយំ
 វុច្ចតិ បមាណោ ។

[៩៨] តត្ថ កតមោ ថម្ភោ ។ យោ ថម្ភោ
 ថម្ភនា ថម្ភិតត្ថំ កក្ខុឡិយំ ជាវុសិយំ ឧដុចិត្តតា
 អមុនុតា អយំ វុច្ចតិ ថម្ភោ ។

[៩៩] តត្ថ កតមោ សារម្ភោ ។ យោ
 សារម្ភោ បដិសារម្ភោ សារម្ភនា បដិសារម្ភនា បដិ-
 សារម្ភិតត្ថំ អយំ វុច្ចតិ សារម្ភោ ។

១ ឱ. អនិដ្ឋិតកិរិយតា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ក្នុងវិចីទុច្ចរិតក្តី ក្នុងមនោទុច្ចរិតក្តី ក្នុងកាមគុណ ៥ ក្តី ឬ ការធ្វើ
 ដោយមិនគោរព ការធ្វើមិនឲ្យរឿយ ។ ការធ្វើមិនខ្ជាប់ខ្ជួន ការប្រ-
 ព្រឹត្តទំរង់ ការដាក់ចុះនូវឆន្ទៈ ការដាក់ចុះនូវជុរៈ ការមិនគប់រក
 ការមិនអប់រំ ការមិនធ្វើឲ្យច្រើន ការមិនតាំងមាំ ការមិនប្រកប
 រឿយ ។ ការធ្វេសប្រហែស ក្នុងការចម្រើននូវពួកធម៌ជាកុសល ការ
 ធ្វេសប្រហែស អាការធ្វេសប្រហែស ភាពនៃសេចក្តីធ្វេសប្រហែស
 មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រមាទ ។

[៩៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីចចេស តើដូចម្តេច ។
 ការចចេស អាការចចេស ភាពនៃសេចក្តីចចេស សេចក្តីរឹងរូស
 សេចក្តីអាក្រក់ ភាពនៃចិត្តរឹងកំព្រឹស ភាពនៃចិត្តមិនទន់ភ្លន់ ណា
 នេះហៅថា សេចក្តីចចេស ។

[៩៩] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រណាំងវាស្នា តើដូច
 ម្តេច ។ ការប្រណាំងប្រដែង ការប្រណាំងប្រដែងតប អាការប្រ-
 ណាំងប្រដែង អាការប្រណាំងប្រដែងតប ភាពនៃសេចក្តីប្រណាំងប្រ-
 ដែងតប ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រណាំងវាស្នា ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ ឯកកនិទ្ទេសោ

[១០០] តត្ថ កតមា អតិច្ឆតា^(១) ។ ឥតវីតរថីវ-
 បិ ណ្ហា ចា ត សេ ជា ស ន តិ លា ន ប្ប ច្ច យ ភេ ស ជ្ជ ប វិ ក្ខា រេ ហិ
 ប ញ្ច ហិ វា កា ម កុ ណេ ហិ អ ស ន្ត ជ្ជ ស្ស ភិ យ្យោ ក-
 ម្យ តា យា ឯ វ រូ ចា ឥ ច្ឆា ឥ ច្ឆា ក តំ^(២) អ តិ ច្ឆ តា^(១)
 វា កោ សា វា កោ ។ មេ ។ ចិត្ត ស្ស សា វា កោ អ យំ
 វុ ច្ច តិ អ តិ ច្ឆ តា ។

[១០១] តត្ថ កតមា មហិច្ឆតា ។ ឥតវីតរ-
 ថី វ បិ ណ្ហា ចា ត សេ ជា ស ន តិ លា ន ប្ប ច្ច យ ភេ ស ជ្ជ ប វិ ក្ខា -
 រេ ហិ ប ញ្ច ហិ វា កា ម កុ ណេ ហិ អ ស ន្ត ជ្ជ ស្ស
 ភិ យ្យោ ក ម្យ តា យា ឯ វ រូ ចា ឥ ច្ឆា ឥ ច្ឆា ក តំ^(២)
 ម ហិ ច្ឆ តា វា កោ សា វា កោ ។ មេ ។ ចិត្ត ស្ស សា វា កោ
 អ យំ វុ ច្ច តិ ម ហិ ច្ឆ តា ។

១ ម. អត្រិច្ឆតា ។ ២ ម. ឥច្ឆាគតា ។

ឧទ្ធករត្ថវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេស

[១០០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រាថ្នាដ៏ក្រៃលែង តើ ដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រាថ្នាដ៏ក្រៃលែង នៃបុគ្គលមិនសន្តោស ដោយ ចីវរប្បច្ច័យ បិណ្ឌបាតប្បច្ច័យ សេនាសនប្បច្ច័យ និងគិលានប្បច្ច័យ ភេសជ្ជបរិក្ខារ តាមមាន តាមបាន ឬដោយកាមគុណទាំង ៥ សេចក្តីប្រាថ្នា ការប្រព្រឹត្តទៅដោយសេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីប្រាថ្នាដ៏ ក្រៃលែង តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នាដ៏ក្រៃលែង ។

[១០១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រាថ្នាធំ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រាថ្នាដ៏ក្រៃលែង នៃបុគ្គលមិនសន្តោស ដោយចីវរប្បច្ច័យ បិណ្ឌបាតប្បច្ច័យ សេនាសនប្បច្ច័យ និងគិលានប្បច្ច័យ ភេសជ្ជបរិក្ខារ តាមមាន តាមបាន ឬដោយកាមគុណទាំង ៥ សេចក្តីប្រាថ្នា ការ ប្រព្រឹត្តទៅដោយសេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីប្រាថ្នាធំ តម្រេក តម្រេក ខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នាធំ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១០២] តត្ថ កតមា ចាបិច្ឆតា ។ ឥនេកច្ចោ
អស្សុទ្ធោ សមាណោ សន្តោតិ មំ ជនោ ជាណត្ថតិ
ឥច្ឆតិ ទុស្សីលោ សមាណោ សីលវាតិ មំ ជនោ
ជាណត្ថតិ ឥច្ឆតិ អប្បស្សុតោ សមាណោ ពហុស្សុ-
តោតិ មំ ជនោ ជាណត្ថតិ ឥច្ឆតិ សង្កណិកាវាមោ
សមាណោ បរិវេត្តោតិ មំ ជនោ ជាណត្ថតិ ឥច្ឆតិ
កុសីតោ សមាណោ អារទ្ធវិយោតិ មំ ជនោ
ជាណត្ថតិ ឥច្ឆតិ មុជ្ជស្សតិ សមាណោ ឧបជ្ជិតស្សតីតិ
មំ ជនោ ជាណត្ថតិ ឥច្ឆតិ អសមាហិតោ សមាណោ
សមាហិតោតិ មំ ជនោ ជាណត្ថតិ ឥច្ឆតិ ទុប្បញ្ញោ
សមាណោ បញ្ញាវាតិ មំ ជនោ ជាណត្ថតិ ឥច្ឆតិ
អក្ខិណាសវោ សមាណោ ឌីណាសវោតិ មំ ជនោ
ជាណត្ថតិ ឥច្ឆតិ យា ឯវុទា ឥច្ឆា ឥច្ឆាកតំ
ចាបិច្ឆតា វាកោ សាវាកោ ។ បេ ។ ចិត្តស្ស សា-
វាកោ អយំ វុច្ឆតិ ចាបិច្ឆតា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១០២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រាថ្នាដ៏លាមក តើ
ដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនមានសទ្ធា
ប្រាថ្នាថា ជនចូរដឹងនូវអញ ថាជាអ្នកមានសទ្ធា ជាអ្នកទ្រុស្តសីល
ប្រាថ្នាថា ជនចូរដឹងនូវអញ ថាជាអ្នកមានសីល ជាអ្នកចេះដឹងតិច
ប្រាថ្នាថា ជនចូរដឹងនូវអញ ថាជាអ្នកចេះដឹងច្រើន ជាអ្នកត្រេកអរក្នុង
ការច្របូកច្របល់ដោយពួក ប្រាថ្នាថា ជនចូរដឹងនូវអញ ថាជាអ្នកស្ងប់
ស្ងាត់ ជាអ្នកខ្ជិលច្រអូស ប្រាថ្នាថា ជនចូរដឹងនូវអញ ថាជាអ្នកមាន
ព្យាយាមប្រឹងប្រែង ជាអ្នកភ្លេចស្មារតី ប្រាថ្នាថា ជនចូរដឹងនូវអញ
ថាជាអ្នកមានស្មារតីតម្កល់ខ្ជាប់ ជាអ្នកមានចិត្តមិនតម្កល់មាំ ប្រាថ្នាថា
ជនចូរដឹងនូវអញ ថាជាអ្នកមានចិត្តតម្កល់មាំ ជាអ្នកឥតបញ្ញា ប្រាថ្នា
ថា ជនចូរដឹងនូវអញ ថាជាអ្នកមានបញ្ញា ជាអ្នកមិនទាន់អស់អាសវៈ
ប្រាថ្នាថា ជនចូរដឹងនូវអញ ថាជាអ្នកអស់អាសវៈ សេចក្តីប្រាថ្នា
ការប្រព្រឹត្តទៅដោយសេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីប្រាថ្នាដ៏លាមក តម្រេក
តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត មានសភាពយ៉ាងនេះ
ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នាដ៏លាមក ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ ឯកកនិទ្ទេសោ

[១០៣] តត្ថ កតមំ សិទ្ធិំ ។ យំ សិទ្ធិំ
 សិដ្ឋារតា ចតុរតា ចាតុរិយំ បរិក្ខេតតា ចារិក្ខេតិយំ
 ឥទំ វុច្ចតិ សិទ្ធិំ ។

[១០៤] តត្ថ កតមំ តិទ្ធិណំ ។ យំ តិទ្ធិណំ
 តិទ្ធិណាយនា តិទ្ធិណាយិតត្ថំ លោលុប្បំ លោ-
 លុប្បាយនា លោលុប្បាយិតត្ថំ បុញ្ចកតា សាដុ-
 កម្យតា ឥទំ វុច្ចតិ តិទ្ធិណំ ។

[១០៥] តត្ថ កតមំ ចាបល្យំ ។ ចីវរមណ្ឌា-
 នា បត្តមណ្ឌាណា សេនាសនមណ្ឌាណា ឥមស្ស វា
 បូតិកាយស្ស ពាហិរាណំ វា បរិក្ខារាណំ មណ្ឌាណា
 វិក្ខុសនា កេឡុណា បរិកេឡុណា កិទ្ធិកតា កិទ្ធិ-
 កត្ថំ ចបលតា ចាបល្យំ ឥទំ វុច្ចតិ ចាបល្យំ ។

ឧទ្ធករត្ថវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេស

[១០៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ កិលេសជាតដូចស្មែង តើដូចម្តេច ។ កិលេសជាតដូចស្មែង សេចក្តីស្រឡាញ់ ការឈ្នាសវៃ សេចក្តីធ្វើវត្វាស អាការប៊ុនប្រសប់ សេចក្តីប៊ុនប្រសប់ ណា នេះហៅថា កិលេសជាតដូចស្មែង ។

[១០៤] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីតិះដៀល តើដូចម្តេច ។ ការតិះដៀល អាការតិះដៀល ភាពនៃសេចក្តីតិះដៀល ការលោភ អាការលោភ ភាពនៃសេចក្តីលោភ ការស្វិតស្វាញ សេចក្តីប្រាថ្នាល្អ ណា នេះហៅថា សេចក្តីតិះដៀល ។

[១០៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការឃ្នេងឃ្នោង (ហ៊ីហា) តើដូចម្តេច ។ ការតាក់តែងចីវរ ការតាក់តែងបាត្រ ការតាក់តែងសេនាសនៈ ការតាក់តែង ការស្អិតស្អាង នូវកាយដ៏ស្អុយនេះក្តី នូវបរិក្ខារទាំងឡាយខាងក្រៅក្តី ការលេង ការប្រឡែង ការជាប់ចំពាក់ សេចក្តីជាប់ចំពាក់ ការឃ្នេងឃ្នោង សេចក្តីឃ្នេងឃ្នោង នេះហៅថា ការឃ្នេងឃ្នោង ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១០៦] តត្ថ កតមា អសភាគវុត្តិ ។ មាតិ
 វា មិតិ វា ជេដ្ឋេ វា កាតិ វា អាចរិយេសុ
 វា ឧបជ្ឈាយេ វា ពុទ្ធន្ទ វា សារកេសុ វា
 អញ្ញតវញ្ញតវេសុ កុដ្ឋានិកេសុ វិប្បដិក្ខុលកាមិកា
 វិបច្ចដិកសាតតា អនាទរិយំ អនាទរតា^(១) អការ-
 រតា អប្បដិស្សវតា អយំ វុច្ចតិ អសភាគវុត្តិ ។

[១០៧] តត្ថ កតមា អតិ ។ បន្តេសុ វា
 សេនាសនេសុ អញ្ញតវញ្ញតវេសុ វា អធិកុសលេសុ
 ធម្មេសុ អតិ អតិតា អនកិរតិ អនកិរមនា
 ឧត្តុណ្ណិតា បរិកសិតា អយំ វុច្ចតិ អតិ ។

[១០៨] តត្ថ កតមា តទ្ធិ ។ យា តទ្ធិ
 តទ្ធិយនា តទ្ធិមនកតា អាលស្សំ អាលសាយនា
 អាលសាយិតត្តំ អយំ វុច្ចតិ តទ្ធិ ។

[១០៩] តត្ថ កតមា វិជម្ពិកា ។ យា
 កាយស្ស ជម្ពនា វិជម្ពនា អនមនា វិនមនា

១ ម. អនាទរិយតា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១០៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រព្រឹត្តមិនស្មោះស្មើ តើដូចម្តេច ។ ការកាន់យកដោយមិនអនុលោម ការញ៉ាំងសុខឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយកិរិយាធ្វើឲ្យជាសត្រូវ ការមិនអើពើ សេចក្តីមិនអើពើ សេចក្តីមិនគោរព សេចក្តីមិនកោតក្រែង ក្នុងមាតាក្តី ក្នុងបិតាក្តី ក្នុងបុគ្គលច្បងក្តី ក្នុងបងប្អូនក្តី ក្នុងអាចារ្យទាំងឡាយក្តី ក្នុងឧបជ្ឈាយ័ក្តី ក្នុងព្រះពុទ្ធក្តី ក្នុងសាវ័កទាំងឡាយក្តី ក្នុងបុគ្គលដែលគួរគោរពទាំងឡាយណាមួយក្តី នេះហៅថា សេចក្តីប្រព្រឹត្តមិនស្មោះស្មើ ។

[១០៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនត្រេកអរ តើដូចម្តេច ។ ការមិនត្រេកអរ អាការមិនត្រេកអរ សេចក្តីមិនត្រេកអរចំពោះ អាការមិនត្រេកអរចំពោះ ការអផ្សុក សេចក្តីរសាប់រសល់ ក្នុងសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ក្តី ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ជាកុសលដ៏លើសលុបណាមួយក្តី នេះហៅថា សេចក្តីមិនត្រេកអរ ។

[១០៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីខ្ជិលច្រអូស តើដូចម្តេច ។ ការច្រអូស អាការច្រអូស សេចក្តីច្រអូសនៃចិត្ត ការខ្ជិល អាការខ្ជិលភាពនៃសេចក្តីខ្ជិល ណា នេះហៅថា សេចក្តីខ្ជិលច្រអូស ។

[១០៩] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិតពត់ តើដូចម្តេច ។ ការមិតពត់ ការមិតពត់រឿយ ។ ការមិតពត់ទៅមុខ ការមិតពត់ទៅក្រោយ

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេសោ

សន្ទមនា បណាមនា ព្យាជិយកំ អយំ វុច្ចតិ
វិជម្ពិកា ។

[១១០] តត្ថ កតមា ភត្តសម្មនោ ។ យា
ភុត្តាវិស្ស ភត្តមុច្ឆា ភត្តកិលមថោ ភត្តបរិទ្ធាហោ
កាយទុដ្ឋល្ងំ អយំ វុច្ចតិ ភត្តសម្មនោ ។

[១១១] តត្ថ កតមំ ចេតសោ លីនត្តំ ។
យា ចិត្តស្ស អកល្យតា អកម្មញ្ញតា ឌីលីយនា
សល្លីយនា លីនំ លីយនា លីយិតត្តំ ដីនំ ដីយនា
ដីយិតត្តំ ចិត្តស្ស ឥនំ វុច្ចតិ ចេតសោ លីនត្តំ ។

[១១២] តត្ថ កតមា កុហនា ។ លាភសក្ការ-
សិលោកសន្និស្សិតស្ស ចាបិច្ឆស្ស ឥច្ឆាបកតស្ស
បច្ចយប្បដិសេវនសដ្ឋាតេន វា សាមន្តជប្បិតេន វា
ឥរិយាបថស្ស វា^(១) អដ្ឋបនា បបនា សណ្តាបនា
ភាកុដិកា ភាកុដិយំ កុហនា កុហាយនា
កុហិតត្តំ អយំ វុច្ចតិ កុហនា ។

១ វាសទ្ធោ ឥធិ ន ភវិស្សតិ ។

ខុទ្ទករត្ថវិកង្គ ឯកកនិទ្ទេស

ការមិតពត់ជុំវិញ ការមិតពត់ឲ្យត្រង់ ការឈឺចាប់នៃកាយ ណា នេះ
ហៅថា សេចក្តីមិតពត់ ។

[១១០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះភត្ត តើដូចម្តេច ។
បុគ្គលអ្នកបរិភោគ មានសេចក្តីជ្រប់ ព្រោះភត្ត មានសេចក្តីលំបាក ព្រោះ
ភត្ត មានសេចក្តីហាលហល់ ព្រោះភត្ត មានភាពនៃកាយមិនគួរដល់ការ
ងារ (ព្រោះអាស្រ័យភត្ត) ណា នេះហៅថា សេចក្តីស្រវឹង ព្រោះភត្ត ។

[១១១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃចិត្តរញ្ជា តើដូចម្តេច ។ ភាព
នៃចិត្តមិនគួរ ភាពនៃចិត្តមិនគួរដល់ការងារ ការរញ្ជាថយ ការរញ្ជាចូល
ការលីបល អាការលីបល ភាពនៃសេចក្តីលីបល ការក្រាញនៅ
អាការក្រាញនៅ ភាពនៃសេចក្តីក្រាញនៅ នៃចិត្ត ណា នេះហៅ
ថា ភាពនៃចិត្តរញ្ជា ។

[១១២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការកុហក តើដូចម្តេច ។ ការប្រុងប្រៀប
ខាងដើម អាការប្រុងប្រៀប ការរៀបចំនូវឥរិយាបថ ការធ្វើមុខស្រពោន
ការមានមុខស្រពោន ការធ្វើគេឲ្យស្ងើច អាការធ្វើគេឲ្យស្ងើច ភាពនៃ
សេចក្តីធ្វើគេឲ្យស្ងើច ដោយការសេពនូវបច្ច័យក្តី ដោយការខ្សឹបខ្សៀវក្តី
របស់ភិក្ខុអ្នកអាស្រ័យលាភសក្ការៈនិងការសរសើរ មានសេចក្តីប្រាថ្នា
លាមក មានសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ហើយ នេះហៅថា ការកុហក ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១១៣] តត្ថ កតមា លបនា ។ លាក-
 សញ្ញាវសិលោកសន្និស្សិតស្ស ចាបិច្ឆស្ស ឥច្ឆាប-
 កតស្ស យា បរេសំ អាលបនា លបនា សល្ល-
 បនា ឧល្លបនា សមុល្លបនា ឧន្ទហនា សមុន្ទហ-
 នា ឧក្កាបនា^(១) សមុក្កាបនា^(២) អនុប្បិយកាលិកា
 ចាតុកម្យតា មុត្តសូបតា បរិកជ្យតា អយំ វុច្ចតិ
 លបនា ។

[១១៤] តត្ថ កតមា ទេមិត្តិកតា ។ លាក-
 សញ្ញាវសិលោកសន្និស្សិតស្ស ចាបិច្ឆស្ស ឥច្ឆាប-
 កតស្ស យំ បរេសំ និមិត្តំ និមិត្តកម្មំ ឱកាសោ
 ឱកាសកម្មំ សាមន្តជប្បា បរិកថា អយំ វុច្ចតិ
 ទេមិត្តិកតា ។

[១១៥] តត្ថ កតមា និប្បេសិកតា ។

១ ឱ. ម. ឧក្កាចនា ។ ២ ឱ. ម. សមុក្កាចនា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១១៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការរួសរាយ តើដូចម្តេច ។
 ការរាក់ទាក់រក ការនិយាយរាក់ទាក់ ចំពោះជនដទៃ ការនិយាយល្អៗ
 ការនិយាយលើក ការនិយាយបញ្ជោរ ការនិយាយចងចិត្តត្រកូល ការ
 បញ្ជើច ការបញ្ជោរត្រកូល ការបញ្ជើចបញ្ជោរត្រកូលរឿយ ។ ការ
 និយាយចាក់បណ្តោយ ការប្រព្រឹត្តបន្ទោរបន្ទន់កាយ ការប្រើវាចាដូច
 សម្មសណ្តែកបាយ ការបីពទារករបស់ត្រកូល ណា នៃភិក្ខុអ្នកអាស្រ័យ
 លាភសក្ការៈនិងសេចក្តីសរសើរ មានសេចក្តីប្រាថ្នាលាមក មានសេចក្តី
 ប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ហើយ នេះហៅថា ការរួសរាយ ។

[១១៤] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការធ្វើនូវនិមិត្ត តើដូចម្តេច ។
 និមិត្ត ការធ្វើនូវនិមិត្ត ការនិយាយបំភ្លឺ ការធ្វើនូវសេចក្តីបញ្ជិត
 បញ្ជៀង ការនិយាយខ្សឹបខ្សៀវ ការនិយាយវាសវាង ចំពោះពួកជន
 ដទៃ ណា របស់ភិក្ខុអ្នកអាស្រ័យលាភសក្ការៈនិងការសរសើរ មាន
 សេចក្តីប្រាថ្នាលាមក មានសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ហើយ នេះហៅថា
 ការធ្វើនូវនិមិត្ត ។

[១១៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការធ្វើនូវសេចក្តីគំរាម តើដូចម្តេច ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គេ ឯកកនិទ្ទេសោ

លាភសញ្ញារសិលោកសន្និស្សិតស្ស ចាបិច្ឆស្ស ឥច្ឆា-
 បកតស្ស យា បរេសំ អក្កោសនា វម្ពនា ករហាលា
 ឧក្ខេបនា សមុក្ខេបនា ទិបនា សន្និបនា ចាបនា
 សម្មាបនា អវណ្ណហារិកា បរិបិដ្ឋិមំសិកតា អយំ
 វុច្ចតិ និប្បសិកតា ។

[១១៦] តត្ថ កតមា លាកេន លាក់ ជីតី-
 សនតា ។ លាភសញ្ញារសិលោកសន្និស្សិតោ ចា-
 បិច្ឆា ឥច្ឆាបកតោ ឥតោ លទ្ធ�ំ អាមិសំ អមុត្រ
 ហារតិ អមុត្រ វា លទ្ធ�ំ អាមិសំ ឥន អាហារតិ
 យា វរុចា អាមិសេន អាមិសស្ស វដ្ឋិ កវដ្ឋិ
 បរិយេដ្ឋិ វសនា កវសនា បរិយេសនា អយំ
 វុច្ចតិ លាកេន លាក់ ជីតីសនតា ។

ឧទ្ធករត្ថវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេស

ការជេរ (ដោយអក្កោសវត្ថុ ១០) ការបន្តុះបង្កាប់ ការតិះដៀល ការ
 និយាយឃាត់ ការនិយាយឃាត់រឿយ ។ ការនិយាយចំអកឡកឡើយ
 ការនិយាយចំអកឡកឡើយរឿយ ។ ចំពោះជនដទៃ ការញ្ជាំងទាយកឲ្យ
 ដល់នូវទោស ការញ្ជាំងទាយកឲ្យដល់នូវទោសរឿយ ។ ការដឹកនាំនូវ
 ទោស ការពោលពាក្យដូចជាស៊ីសាច់ខ្នងនៃជនដទៃ ណា របស់ភិក្ខុ
 អ្នកអាស្រ័យលាភសក្ការៈ និងសេចក្តីសរសើរ មានសេចក្តីប្រាថ្នាលាមក
 មានសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ហើយ នេះហៅថា ការធ្វើនូវសេចក្តី
 គំរាម ។

[១១៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការទាក់លាភដោយលាភ តើ
 ដូចម្តេច ។ ភិក្ខុអ្នកអាស្រ័យលាភសក្ការៈនិងសេចក្តីសរសើរ មាន
 សេចក្តីប្រាថ្នាលាមក មានសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ហើយ នាំយកនូវ
 អាមិសៈដែលខ្លួនបានហើយ អំពីផ្ទះនេះទៅឲ្យផ្ទះឯណោះ ឬនាំយក
 នូវអាមិសៈដែលខ្លួនបានហើយ អំពីផ្ទះឯណោះ មកឲ្យផ្ទះនេះ ការ
 ប្រាថ្នា ការស្វែងរក ការស្វែងរករឿយ ។ ការគន់រក ការរិះរក
 ការស្វែងរកញឹកញាប់ នូវអាមិសៈដោយអាមិសៈ មានសភាពយ៉ាង
 នេះ ណា នេះហៅថា ការទាក់លាភដោយលាភ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១១៧] តត្ថ កតមោ សេយ្យោហមស្មីតិ
 មាណោ ។ ឥនេកច្ចោ ជាតិយា វា កោត្តន វា
 កោលបុត្តិយេន វា វណ្ណចោក្ខុរតាយ វា ជនេន
 វា អន្លៀនេន វា កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន
 វា វិទ្ធិដ្ឋានេន វា សុតេន វា បដិកាលោន វា
 អញ្ញតរញ្ញតវេន វត្ថុនា មាណំ ជប្បេតិ យោ ឯវុចោ
 មាណោ មញ្ញនា មញ្ញតត្ថំ ឧណ្ណតិ ឧណ្ណាមោ
 ជដោ សម្បក្កាហោ កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស អយំ
 វុច្ចតិ សេយ្យោហមស្មីតិ មាណោ ។

[១១៨] តត្ថ កតមោ សទិសោហមស្មីតិ
 មាណោ ។ ឥនេកច្ចោ ជាតិយា វា កោត្តន វា
 កោលបុត្តិយេន វា វណ្ណចោក្ខុរតាយ វា ជនេន
 វា អន្លៀនេន វា កម្មាយតនេន វា សិប្បាយ-
 តនេន វា វិទ្ធិដ្ឋានេន វា សុតេន វា បដិកា-
 លោន វា អញ្ញតរញ្ញតវេន វត្ថុនា មាណំ ជប្បេតិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១១៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់ថា អញប្រសើរ
 ជាងគេ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ដំឡើង
 មានៈឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាពនៃ
 ខ្លួនជាកុលបុត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរល្អក្តី ដោយទ្រព្យក្តី
 ដោយការរៀនមន្តក្តី ដោយការងារក្តី ដោយសិល្បសាស្ត្រក្តី ដោយ
 ទីតាំងនៃវិជ្ជាក្តី ដោយការចេះដឹងក្តី ដោយបញ្ញាក្តី ដោយវត្ថុណា
 មួយក្តី ការមើលងាយគេ អាការមើលងាយគេ ភាពនៃសេចក្តីមើល
 ងាយគេ ការធ្វើងឆ្នៃ អាការព្រហើន ភាពដូចជាទង់ ការលើក
 កម្ពស់ សេចក្តីប្រាថ្នានៃចិត្តដូចជាទង់ មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា
 នេះហៅថា សេចក្តីប្រកាន់ថា អញប្រសើរជាងគេ ។

[១១៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់ថា អញស្មើនឹង
 គេ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ដំឡើងមានៈឲ្យ
 ប្រព្រឹត្តទៅ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនជាកុល-
 បុត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរល្អក្តី ដោយទ្រព្យក្តី ដោយការ
 រៀនមន្តក្តី ដោយការងារក្តី ដោយសិល្បសាស្ត្រក្តី ដោយទីតាំង
 នៃវិជ្ជាក្តី ដោយការចេះដឹងក្តី ដោយបញ្ញាក្តី ដោយវត្ថុណាមួយក្តី

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ ឯកកនិទ្ទេសោ

យោ ឯវរុចោ មាណោ មញ្ញាណា មញ្ញិតត្ថំ ឧណ្ហិតិ
ឧណ្ហាមោ ធជោ សម្បត្តាហោ កេតុកម្យតា
ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ សទិសោហមស្មិតិ មាណោ ។

[១១៩] តត្ថ កតមោ ហីណោហមស្មិតិ មាណោ ។

ឥនេកោច្ឆោ ជាតិយា វា កោត្តេន វា កោលបុត្តិ-
យេន វា វណ្ណោចោក្ខរតាយ វា ធនេន វា អន្លៀ-
នេន វា កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន វា
វិជ្ជដ្ឋានេន វា សុតេន វា បដិកាលោន វា អញ្ញា-
តវញ្ញតវេន វត្ថុណា ឱមាណំ ជប្បេតិ យោ ឯវរុចោ
ឱមាណោ ឱមញ្ញាណា ឱមញ្ញិតត្ថំ ហីណ្ណាណា ឱហីណ្ណាណា
ឱហីណ្ណិតត្ថំ អត្តញ្ញា អត្តាវញ្ញា អត្តបរិភវោ អយំ
វុច្ចតិ ហីណោហមស្មិតិ មាណោ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេស

ការមើលងាយគេ អាការមើលងាយគេ ភាពនៃសេចក្តីមើលងាយគេ
ការធ្វើងង្វៃ អាការព្រហ័មិន ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់ សេច-
ក្តីប្រាថ្នានៃចិត្តដូចជាទង់ មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា
សេចក្តីប្រកាន់ថា អញស្មើនឹងគេ ។

[១១៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់ថា អញថោក
ទាបជាងគេ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ញ៉ាំង
មានៈថោកថយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយ
ភាពនៃខ្លួនជាកុលបុត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរល្អក្តី ដោយ
ទ្រព្យក្តី ដោយការរៀនមន្តក្តី ដោយការងារក្តី ដោយសិល្បសាស្ត្រ
ក្តី ដោយទីតាំងនៃវិជ្ជាក្តី ដោយការចេះដឹងក្តី ដោយបញ្ញាក្តី ដោយ
វត្ថុណាមួយក្តី ការប្រកាន់ថោកថយ អាការប្រកាន់ថោកថយ ភាព
នៃសេចក្តីប្រកាន់ថោកថយ ការអៀនអន់ អាការអៀនអន់ ភាព
នៃសេចក្តីអៀនអន់ ការមើលងាយខ្លួន អាការមើលងាយខ្លួន ភាព
នៃសេចក្តីមើលងាយខ្លួន មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា
សេចក្តីប្រកាន់ថា អញថោកទាបជាងគេ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១២០] តត្ថ កតមោ សេយ្យស្ស សេយ្យោ-
 ហមស្មីតិ មាណោ ។ ឥនេកកថោ សេយ្យោ ហោតិ
 ជាតិយា វា កោត្តេន វា កោលបុត្តិយេន វា វណ្ណ-
 ចោក្ខរតាយ វា ជនេន វា អជ្ឈេនេន វា កម្មា-
 យតនេន វា សិប្បាយតនេន វា វិជ្ជេជ្ជានេន វា
 សុតេន វា បដិកាលោន វា អញ្ញតរញ្ញតវេន
 វត្ថុនា បរេហិ សេយ្យំ អត្តានំ ទហាតិ សោ តំ
 និស្សាយ មាណំ ជយ្យតិ យោ ឯវរុចោ មាណោ
 មញ្ញនា មញ្ញិតត្ថំ ឧណ្ហិតិ ឧណ្ហាមោ ជដោ
 សម្បត្តាហោ កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ
 សេយ្យស្ស សេយ្យោហមស្មីតិ មាណោ ។

[១២១] តត្ថ កតមោ សេយ្យស្ស សេយ្យោ-
 សោហមស្មីតិ មាណោ ។ ឥនេកកថោ សេយ្យោ
 ហោតិ ជាតិយា វា កោត្តេន វា កោលបុត្តិយេន
 វា វណ្ណចោក្ខរតាយ វា ជនេន វា អជ្ឈេនេន
 វា កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន វា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១២០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលប្រសើរ ជាងគេ ថា អញប្រសើរជាងគេ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុង លោកនេះ ជាអ្នកប្រសើរជាងគេ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនជាកុលបុត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរល្អក្តី ដោយ ទ្រព្យក្តី ដោយការរៀនមន្តក្តី ដោយការងារក្តី ដោយសិល្បសាស្ត្រ ក្តី ដោយទីតាំងនៃវិជ្ជាក្តី ដោយការចេះដឹងក្តី ដោយបញ្ញាក្តី ដោយ វត្ថុណាមួយក្តី តម្កល់ខ្លួនទុក ថា ប្រសើរជាងជនដទៃ បុគ្គលនោះញ៉ាំង មានៈឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះអាស្រ័យនូវការតម្កល់ខ្លួនទុក ថា ប្រសើរជាង ជនដទៃនោះ ការមើលងាយ អាការមើលងាយ ភាពនៃសេចក្តីមើល ងាយ ការធ្វើងឆ្មៃ អាការព្រហ័មន ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់ សេចក្តីប្រាថ្នានៃចិត្តដូចជាទង់ មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅ ថា សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលប្រសើរជាងគេ ថា អញប្រសើរជាងគេ ។

[១២១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលប្រសើរ ជាងគេ ថា អញស្មើនឹងគេ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុង លោកនេះ ជាអ្នកប្រសើរជាងគេ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនជាកុលបុត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរល្អក្តី ដោយ ទ្រព្យក្តី ដោយការរៀនមន្តក្តី ដោយការងារក្តី ដោយសិល្បសាស្ត្រក្តី

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ ឯកកនិទ្ទេសោ

វិជ្ជដ្ឋានេន វា សុតេន វា បដិកាលោន វា អញ្ញ-
 តវញ្ញតវេន វត្ថុនា បរេហិ សទិសំ អត្តានំ ទហតិ
 សោ តំ និស្សាយ មាណំ ជយ្យតិ យោ ឯវរូចោ
 មនោ មញ្ញនា មញ្ញិតតំ ឧណ្ហតិ ឧណ្ហាមោ
 ធជោ សម្បក្កាហោ កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស អយំ
 វុច្ចតិ សេយ្យស្ស សទិសោហាមស្មិតិ មាណោ ។

[១២២] តត្ថ កតមោ សេយ្យស្ស ហីនោ-
 ហាមស្មិតិ មាណោ ។ ឥនេកច្ចោ សេយ្យោ
 ហោតិ ជាតិយា វា កោត្តេន វា កោលបុត្តិ-
 យេន វា វណ្ណចោក្ខវតាយ វា ធនេន វា
 អន្លៀនេន វា កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន
 វា វិជ្ជដ្ឋានេន វា សុតេន វា បដិកាលោន វា
 អញ្ញតវញ្ញតវេន វត្ថុនា បរេហិ ហីនំ អត្តានំ
 ទហតិ សោ តំ និស្សាយ ឱមាណំ ជយ្យតិ

ឧទ្ធករវត្តិកង្ក ឯកកនិទ្ទេស

ដោយទីតាំងនៃវិជ្ជាក្តី ដោយការចេះដឹងក្តី ដោយបញ្ញាក្តី ដោយ
វត្ថុណាមួយក្តី តម្កល់ខ្លួនទុក ថា ស្មើនឹងជនដទៃ បុគ្គលនោះញ៉ាំង
មានឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះអាស្រ័យនូវការតម្កល់ខ្លួនទុក ថា ស្មើនឹងជន
ដទៃនោះ ការមើលងាយ អាការមើលងាយ ភាពនៃសេចក្តីមើល
ងាយ ការធ្វើងងៃ អាការព្រហ័មិន ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់
សេចក្តីប្រាថ្នានៃចិត្តដូចជាទង់ មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅ
ថា សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលប្រសើរជាងគេ ថា អញស្មើនឹងគេ ។

[១២២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលប្រ-
សើរជាងគេ ថា អញថោកទាបជាងគេ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួក
ខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកប្រសើរជាងគេ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រ
ក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនជាកុលបុត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរល្អ
ក្តី ដោយទ្រព្យក្តី ដោយការរៀនមន្តក្តី ដោយការងារក្តី ដោយ
សិល្បសាស្ត្រក្តី ដោយទីតាំងនៃវិជ្ជាក្តី ដោយការចេះដឹងក្តី ដោយ
បញ្ញាក្តី ដោយវត្ថុណាមួយក្តី តម្កល់ខ្លួនទុក ថា ថោកទាបជាង
ជនដទៃវិញ បុគ្គលនោះ ញ៉ាំងមានថោកទាប ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
ព្រោះអាស្រ័យនូវការតម្កល់ខ្លួនទុក ថា ថោកទាបជាងជនដទៃនោះ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

យោ ឯវរុចោ ឱមាណោ ឱមញ្ញាណា ឱមញ្ញិតត្ថំ
 ហីឡុណា ឱហីឡុណា ឱហីឡុតត្ថំ អត្តញ្ញា អត្តារញ្ញា
 អត្តបរិករោ អយំ វុច្ចតិ សេយ្យស្ស ហីនោហា-
 មស្មីតិ មាណោ ។

[១២៣] តត្ថ កតមោ សទិសស្ស សេយ្យោ-
 ហាមស្មីតិ មាណោ ។ ឥនេកាច្ចោ សទិសោ ហោតិ
 ជាតិយា វា កោត្តេន វា កោលបុត្តិយេន វា
 ។ បេ ។ អញ្ញាតរញ្ញាតវេន វត្ថុណា បរេហិ សេយ្យំ
 អត្តានំ ទហាតិ សោ តំ និស្សាយ មានំ ជប្បេតិ
 យោ ឯវរុចោ មាណោ មញ្ញាណា មញ្ញិតត្ថំ ឧណ្ហិតិ
 ឧណ្ហាមោ ធមោ សម្បត្តាហោ កេតុកម្យតា
 ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ សទិសស្ស សេយ្យោហាមស្មីតិ
 មាណោ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ការមើលងាយថោកទាប អាការមើលងាយថោកទាប ភាពនៃសេចក្តី
មើលងាយថោកទាប ការអៀនអន់ អាការអៀនអន់ ភាពនៃសេចក្តី
អៀនអន់ ការមើលងាយខ្លួន អាការមើលងាយខ្លួន ភាពនៃសេចក្តី
មើលងាយខ្លួន មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តី
ប្រកាន់នៃបុគ្គលប្រសើរជាងគេ ថា អញថោកទាបជាងគេ ។

[១២៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលស្មើនឹង
គេ ថា អញប្រសើរជាងគេ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុង
លោកនេះ ជាអ្នកស្មើនឹងគេ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយ
ភាពនៃខ្លួនជាកុលបុត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយវត្ថុណាមួយក្តី តម្កល់ខ្លួន
ទុក ថា ប្រសើរជាងជនដទៃ បុគ្គលនោះញ៉ាំងមានៈឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះ
អាស្រ័យនូវការតម្កល់ខ្លួនទុក ថា ប្រសើរជាងគេនោះ ការមើលងាយ
អាការមើលងាយ ភាពនៃសេចក្តីមើលងាយ សេចក្តីឆ្លើងឆ្លៃ អាការ
ព្រហ័ន ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់ សេចក្តីប្រាថ្នានៃចិត្តដូច
ជាទង់ មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រកាន់នៃ
បុគ្គលស្មើនឹងគេ ថា អញប្រសើរជាងគេ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ ឯកកនិទ្ទេសោ

[១២៤] តត្ថ កតមោ សទិសស្ស សទិសោ-
 ហមស្មីតិ មាណោ ។ ឥនេកកថោ សទិសោ ហោតិ
 ជាតិយា វា កោត្តេន វា កោលបុត្តិយេន វា
 ។ បេ ។ អញ្ញតវញ្ញតវេន វត្ថុនា បរេហិ សទិសំ
 អត្តានំ ទហតិ សោ តំ និស្សាយ មាណំ ជយ្យតិ
 យោ វរុទោ មាណោ មញ្ញនា មញ្ញិតត្ថំ ឧណ្ណតិ
 ឧណ្ណាមោ ធមោ សម្បត្តាហោ កេតុកម្យតា
 ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ សទិសស្ស សទិសោហមស្មីតិ
 មាណោ ។

[២៤៥] តត្ថ កតមោ សទិសស្ស ហីណោ-
 ហមស្មីតិ មាណោ ។ ឥនេកកថោ សទិសោ ហោតិ
 ជាតិយា វា កោត្តេន វា កោលបុត្តិយេន វា
 ។ បេ ។ អញ្ញតវញ្ញតវេន វត្ថុនា បរេហិ ហីណំ អត្តានំ
 ទហតិ សោ តំ និស្សាយ ឱមាណំ ជយ្យតិ

ឧទ្ធករវត្តិវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេស

[១២៤] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលស្មើនឹង
 គេ ថា អញស្មើនឹងគេ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោក
 នេះ ជាអ្នកស្មើនឹងគេ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាព
 នៃខ្លួនជាកុលបុត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយវត្ថុណាមួយក្តី តម្កល់ខ្លួនទុក ថា
 ស្មើនឹងជនដទៃ បុគ្គលនោះញ៉ាំងមានឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះអាស្រ័យ
 នូវការតម្កល់ខ្លួនទុក ថា ស្មើនឹងជនដទៃនោះ ការមើលងាយ អាការ
 មើលងាយ ភាពនៃសេចក្តីមើលងាយ ការធ្វើងឆ្កែ អាការព្រហ័ន
 ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់ សេចក្តីប្រាថ្នានៃចិត្តដូចជាទង់ មាន
 សភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលស្មើនឹង
 គេ ថា អញស្មើនឹងគេ ។

[១២៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលស្មើនឹងគេ
 ថា អញថោកទាបជាងគេ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោក
 នេះ ជាអ្នកស្មើនឹងគេ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាព
 នៃខ្លួនជាកុលបុត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយវត្ថុណាមួយក្តី តម្កល់ខ្លួនទុក ថា
 ថោកទាបជាងជនដទៃវិញ បុគ្គលនោះញ៉ាំងមានថោកទាបឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
 ព្រោះអាស្រ័យ នូវការតម្កល់ខ្លួនទុក ថា ថោកទាបជាងជនដទៃនោះ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

យោ ឯវរុចោ ឱមាណោ ឱមញ្ញាណា ឱមញ្ញិតត្ថំ
 ហីឡុណា ឱហីឡុណា ឱហីឡុណិតត្ថំ អត្តញ្ញា អត្តារញ្ញា
 អត្តបរិករោ អយំ វុច្ចតិ សទិសស្ស ហីនោហា-
 មស្មិតិ មាណោ ។

[១៦៦] តត្ថ កតមោ ហីនស្ស សេយ្យោ-
 ហាមស្មិតិ មាណោ ។ ឥនេកច្ចោ ហីនោ ហោតិ
 ជាតិយា វា កោត្តេន វា កោលបុត្តិយេន វា
 ។ បេ ។ អញ្ញាតរញ្ញាតវេន វត្ថុណា បរេហិ សេយ្យំ
 អត្តានំ ទហាតិ សោ តំ និស្សាយ មានំ ជប្បេតិ
 យោ ឯវរុចោ មាណោ មញ្ញាណា មញ្ញិតត្ថំ ឧណ្ហិតិ
 ឧណ្ហាមោ ធជោ សម្បត្តាហោ កេតុកម្យតា
 ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ ហីនស្ស សេយ្យោហាមស្មិតិ
 មាណោ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ការមើលងាយថោកទាប អាការមើលងាយថោកទាប ភាពនៃសេចក្តី
 មើលងាយថោកទាប ការអៀនអន់ អាការអៀនអន់ ភាពនៃសេចក្តី
 អៀនអន់ ការមើលងាយខ្លួន អាការមើលងាយខ្លួន ភាពនៃសេចក្តី
 មើលងាយខ្លួន មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តី
 ប្រកាន់ នៃបុគ្គលស្មើនឹងគេ ថា អញថោកទាបជាងគេ ។

[១២៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលថោកទាប
 ជាងគេ ថា អញប្រសើរជាងគេ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុង
 លោកនេះ ជាអ្នកថោកទាបជាងគេ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី
 ដោយភាពនៃខ្លួនជាកុលបុត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយវត្ថុណាមួយក្តី តម្កល់
 ខ្លួនទុក ថា ប្រសើរជាងជនដទៃ បុគ្គលនោះ ញ៉ាំងមានៈឲ្យ
 ប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះអាស្រ័យ នូវការតម្កល់ខ្លួនទុក ថា ប្រសើរជាង
 ជនដទៃនោះ ការមើលងាយ អាការមើលងាយ ភាពនៃសេចក្តីមើល
 ងាយ ការធ្វើងង្វៃ អាការព្រហ័មិន ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់
 សេចក្តីប្រាថ្នានៃចិត្តដូចជាទង់ មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា
 សេចក្តីប្រកាន់ នៃបុគ្គលថោកទាបជាងគេ ថា អញប្រសើរជាងគេ ។

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្កេ ឯកកនិទ្ទេសោ

[១២៧] តត្ថ កតមោ ហីនស្ស ភិសោ-
 ហមស្មីតិ មាណោ ។ ឥនេកច្ចោ ហីនោ ហោតិ
 ជាតិយា វា កោត្តេន វា កោលបុត្តិយេន វា
 ។ បេ ។ អញ្ញតវញ្ញតវេន វត្ថុនា បរេហិ ភិសំ
 អត្តានំ ទហតិ សោ តំ និស្សាយ មាណំ
 ជយ្យតិ យោ ឯវុច្ចោ មាណោ មញ្ញនា មញ្ញតត្ថំ
 ឧណ្ហតិ ឧណ្ហាមោ ជដោ សម្បត្តាហោ កេតុក-
 ម្យតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ ហីនស្ស ភិសោ-
 ហមស្មីតិ មាណោ ។

[១២៨] តត្ថ កតមោ ហីនស្ស ហីនោហមស្មីតិ
 មាណោ ។ ឥនេកច្ចោ ហីនោ ហោតិ ជាតិយា
 វា កោត្តេន វា កោលបុត្តិយេន វា ។ បេ ។
 អញ្ញតវញ្ញតវេន វត្ថុនា បរេហិ ហីនំ អត្តានំ ទហតិ

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេស

[១២៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់ នៃបុគ្គលថោក
 ទាបជាងគេ ថា អញស្មើនឹងគេ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុង
 លោកនេះ ជាអ្នកថោកទាបជាងគេ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី
 ដោយភាពនៃខ្លួនជាកុលបុត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយវត្ថុណាមួយក្តី តម្កល់
 ខ្លួនទុក ថា ស្មើនឹងជនដទៃ បុគ្គលនោះ ញ៉ាំងមានៈឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះ
 អាស្រ័យនូវការតម្កល់ខ្លួនទុក ថា ស្មើនឹងជនដទៃនោះ ការមើលងាយ
 អាការមើលងាយ ភាពនៃសេចក្តីមើលងាយ ការធ្វើងង្វែ អាការព្រ-
 ហើន ភាពដូចជាទង្គ ការលើកកម្ពស់ សេចក្តីប្រាថ្នានៃចិត្តដូចជាទង្គ
 មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គល
 ថោកទាបជាងគេ ថា អញស្មើនឹងគេ ។

[១២៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់ នៃបុគ្គល
 ថោកទាបជាងគេ ថា អញថោកទាបជាងគេ តើដូចម្តេច ។
 បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកថោកទាបជាងគេ ដោយជាតិ
 ក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនជាកុលបុត្រក្តី ។ បេ ។
 ដោយវត្ថុណាមួយក្តី តម្កល់ខ្លួនទុក ថា ថោកទាបជាងជនដទៃ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សោ តំ និស្សាយ ឱមាណំ ជយ្យតិ យោ វរុទោ
 ឱមាណោ ឱមញ្ញោ ឱមញ្ញិតតំ ហិឡោណា ឱហិឡោណា
 ឱហិឡិតតំ អត្តញ្ញា អត្តារញ្ញា អត្តបរិភោ អយំ
 វុច្ចតិ ហីនស្ស ហិណោហមស្មិតិ មាណោ ។

[១២៩] តត្ថ កតមោ មាណោ ។ យោ មាណោ
 មញ្ញោ មញ្ញិតតំ ឧណ្ហិតិ ឧណ្ហាមោ ធមោ
 សម្បត្តាហោ កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ
 មាណោ ។

[១៣០] តត្ថ កតមោ អតិមាណោ ។ ឥធម្មកថោ
 ជាតិយា វា កោត្តេន វា កោលបុត្តិយេន វា ។ បេ ។
 អញ្ញតរញ្ញតវេន វត្ថុណា បវេ អតិមញ្ញិតិ យោ វរុ-
 ទោ មាណោ មញ្ញោ មញ្ញិតតំ ឧណ្ហិតិ ឧណ្ហាមោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បុគ្គលនោះ ញ៉ាំងមានៈដ៏ថោកទាប ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះអាស្រ័យនូវការ
 តម្កល់ខ្លួនទុក ថា ថោកទាបជាងជនដទៃនោះ ការមើលងាយថោកទាប
 អាការមើលងាយថោកទាប ភាពនៃសេចក្តីមើលងាយថោកទាប ការ
 អៀនអន់ អាការអៀនអន់ ភាពនៃសេចក្តីអៀនអន់ ការមើលងាយ
 ខ្លួន អាការមើលងាយខ្លួន ភាពនៃសេចក្តីមើលងាយខ្លួន មានសភាព
 យ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រកាន់នៃបុគ្គលថោកទាបជាង
 គេ ថា អញថោកទាបជាងគេ ។

[១២៩] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់ តើដូចម្តេច ។
 ការប្រកាន់ អាការប្រកាន់ ភាពនៃសេចក្តីប្រកាន់ ការឆ្លើងឆ្លៃ
 អាការព្រហ័ន ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់ សេចក្តីប្រាថ្នានៃ
 ចិត្តដូចជាទង់ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រកាន់ ។

[១៣០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមើលងាយគេ តើដូច
 ម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ រមែងមើលងាយបុគ្គលទាំង-
 ឡាយដទៃ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនជាកុល-
 បុត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយវត្ថុណាមួយក្តី ការមើលងាយ អាការ
 មើលងាយ ភាពនៃសេចក្តីមើលងាយ ការឆ្លើងឆ្លៃ អាការព្រហ័ន

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្គេ ឯកកនិទ្ទេសោ

ធជោ សម្បត្តាហោ កេតុកម្សតា ចិត្តស្ស អយំ
វុច្ចតិ អតិមាណោ ។

[១៣១] តត្ថ កតមោ មាណសិមាណោ ។

ឥនេកក្ខោ ជាតិយា វា កោត្តេន វា កោលបុត្តិ-
យេន វា ។ បេ ។ អញ្ញតវញ្ញតវេន វត្ថុនា បុព្វ-
កាលំ បរេហិ សទិសំ អត្តានំ ទហាតិ អបរកាលំ
អត្តានំ សេយ្យំ ទហាតិ បរេហិ ហីនំ ន ទហាតិ
យោ វរុទោ មាណោ មញ្ញនា មញ្ញិតត្ថំ ឧណ្ហិតិ
ឧណ្ហាមោ ធជោ សម្បត្តាហោ កេតុកម្សតា
ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ មាណសិមាណោ ។

[១៣២] តត្ថ កតមោ ឌីមាណោ ។ ឥនេ-

កក្ខោ ជាតិយា វា កោត្តេន វា កោលបុត្តិយេន
វា វណ្ណទោក្ខរតាយ វា ធនេន វា អជ្ឈេនេន វា
កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន វា វិជ្ជដ្ឋានេន វា

ឧទ្ធករវត្តិវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេស

ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់ សេចក្តីប្រាថ្នានៃចិត្តដូចជាទង់ មាន
សភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីមើលងាយគេ ។

[១៣១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់ក្រៃលែង តើដូច
ម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ កាលមុន តម្កល់ខ្លួនទុក ថា
ស្មើនឹងជនដទៃ កាលជាខាងក្រោយមក តម្កល់ខ្លួនទុក ថា ប្រសើរជាង
ជនដទៃវិញ មិនតម្កល់ខ្លួនទុក ថា ថោកទាបជាងជនដទៃ ដោយជាតិក្តី
ដោយគោត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនជាកុលបុត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយវត្ថុណា
មួយក្តី ការប្រកាន់ អាការប្រកាន់ ភាពនៃសេចក្តីប្រកាន់ ការឆ្នើងឆ្នៃ
អាការព្រហ័មន ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់ សេចក្តីប្រាថ្នានៃចិត្ត
ដូចជាទង់ មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រកាន់
ក្រៃលែង ។

[១៣២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់ថោកថយ តើ
ដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ញ៉ាំងមានៈឲ្យប្រព្រឹត្ត
ទៅ ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនជាកុលបុត្រក្តី
ដោយភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរល្អក្តី ដោយទ្រព្យក្តី ដោយការរៀនមន្ត
ក្តី ដោយការងារក្តី ដោយសិល្បសាស្ត្រក្តី ដោយទីតាំងនៃវិជ្ជាក្តី

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សុតេន វា បដិកាលោន វា អញ្ញតវញ្ញតវេន
 វត្ថុនា ឱមាណំ ជយ្យតិ យោ ឯវរូចោ ឱមាណោ
 ឱមញ្ញនា ឱមញ្ញិតតំ ហិធូនា ឱហិធូនា ឱហិធូ-
 តតំ អត្តញ្ញា អត្តាវញ្ញា អត្តបរិករោ អយំ វុច្ចតិ
 ឱមាណោ ។

[១៣៣] តត្ថ កតមោ អធិមាណោ ។ អប្បត្តេ
 បត្តសញ្ញិតា អកតេ កតសញ្ញិតា អនធិកតេ
 អធិកតសញ្ញិតា អសច្ចិកតេ សច្ចិកតសញ្ញិតា
 យោ ឯវរូចោ មាណោ មញ្ញនា មញ្ញិតតំ ឧណ្ហតិ
 ឧណ្ហាមោ ធជោ សម្បត្តាហោ កេតុកម្យតា
 ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ អធិមាណោ ។

[១៣៤] តត្ថ កតមោ អស្មិមាណោ ។ រូបេ
 អស្មិតិ មាណោ អស្មិតិ ឆន្ទោ អស្មិតិ អនុសយោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ដោយការចេះដឹងក្តី ដោយបញ្ញាក្តី ដោយវត្ថុណាមួយក្តី ការប្រកាន់ដ៏
ថោកថយ អាការប្រកាន់ដ៏ថោកថយ ភាពនៃសេចក្តីប្រកាន់ដ៏ថោកថយ
ការអៀនអន់ អាការអៀនអន់ ភាពនៃសេចក្តីអៀនអន់ ការមើល
ងាយខ្លួន អាការមើលងាយខ្លួន ភាពនៃសេចក្តីមើលងាយខ្លួន មាន
សភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រកាន់ថោកថយ ។

[១៣៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់លើសលុប តើ
ដូចម្តេច ។ សេចក្តីសម្គាល់ក្នុងសច្ចៈទាំង ៤ ដែលខ្លួនមិនទាន់ដល់
ថា បានធ្វើហើយ សេចក្តីសម្គាល់ក្នុងកិច្ច ដែលខ្លួនមិនទាន់ធ្វើ ថា
បានធ្វើហើយ សេចក្តីសម្គាល់ក្នុងសច្ចៈទាំង ៤ ដែលខ្លួនមិនទាន់ត្រាស់
ដឹង ថា បានត្រាស់ដឹងហើយ សេចក្តីសម្គាល់ក្នុងសច្ចៈទាំង ៤ ដែល
ខ្លួនមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ថា បានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ការ
ប្រកាន់ អាការប្រកាន់ ភាពនៃសេចក្តីប្រកាន់ ការឆ្នើងឆ្នៃ អាការ
ព្រហ័ន ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់ សេចក្តីប្រាថ្នានៃចិត្តដូចជាទង់
មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រកាន់លើសលុប ។

[១៣៤] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់ ថា អញមាន
តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងរូប ថា អញមាន សេចក្តី
ពេញចិត្ត ក្នុងរូប ថា អញមាន អនុស័យ ក្នុងរូប ថា អញមាន

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេសោ

វេទនាយ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ។ បេ ។ សង្ខារេសុ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណោ អស្មីតិ មាណោ អស្មីតិ ឆន្ទោ
 អស្មីតិ អនុសយោ យោ ឯវរុទោ មាណោ មញ្ញនា
 មញ្ញិតតំ ឧណ្ហិតិ ឧណ្ហាមោ ធជោ សម្បត្តាហោ
 កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ អស្មិមាណោ ។

[១៣៥] តត្ថ កតមោ មិច្ឆាមាណោ ។ ឥន្ទ-

កាច្ឆោ ចាបកេន វា កម្មាយតនេន ចាបកេន វា
 សិប្បាយតនេន ចាបកេន វា វិជ្ជជ្ជានេន ចាបកេន
 វា សុតេន ចាបកេន វា បដិកាលោន ចាបកេន
 វា សីលេន ចាបកេន វា វតេន ចាបកេន វា
 សីលពូតេន ចាបិកាយ វា ទិដ្ឋិយា អញ្ញតរញ្ញតវេន
 វតុនា មាណំ ជប្បេតិ យោ ឯវរុទោ មាណោ មញ្ញនា
 មញ្ញិតតំ ឧណ្ហិតិ ឧណ្ហាមោ ធជោ សម្បត្តាហោ
 កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ មិច្ឆាមាណោ ។

ឧទ្ទករតុវិភង្គ ឯកកនិទ្ទេស

សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងវេទនា ។ បេ ។ ក្នុងសញ្ញា ។ បេ ។ ក្នុង
 សង្ខារទាំងឡាយ ។ បេ ។ ក្នុងវិញ្ញាណ ថា អញមាន សេចក្តីពេញ
 ចិត្ត ក្នុងវិញ្ញាណ ថា អញមាន អនុស័យ ក្នុងវិញ្ញាណ ថា អញមាន
 ការប្រកាន់ អាការប្រកាន់ ភាពនៃសេចក្តីប្រកាន់ ការធ្វើងឆ្នៃ អាការ
 ព្រហ្មើន ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់ សេចក្តីប្រាថ្នានៃចិត្តដូច
 ជាទង់ មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រកាន់
 ថា អញមាន ។

[១៣៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រកាន់ខុស តើដូច
 ម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ញ៉ាំងមានៈ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
 ដោយការងារដ៏លាមកក្តី ដោយសិល្បសាស្ត្រដ៏លាមកក្តី ដោយទីតាំង
 នៃវិជ្ជាដ៏លាមកក្តី ដោយការចេះដឹងដ៏លាមកក្តី ដោយបញ្ញាដ៏លាមក
 ក្តី ដោយសីលដ៏លាមកក្តី ដោយវត្តដ៏លាមកក្តី ដោយសីលនិងវត្ត
 ដ៏លាមកក្តី ដោយទិដ្ឋិដ៏លាមកក្តី ដោយវត្តណាមួយក្តី ការប្រកាន់
 អាការប្រកាន់ ភាពនៃសេចក្តីប្រកាន់ ការធ្វើងឆ្នៃ អាការព្រហ្មើន
 ភាពដូចជាទង់ ការលើកកម្ពស់ សេចក្តីប្រាថ្នានៃចិត្តដូចជាទង់ មាន
 សភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រកាន់ខុស ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១៣៦] តត្ថ កតមោ ញាតិវិតក្កោ ។
 ញាតកេ អារព្ព ភេហសីតោ តក្កោ វិតក្កោ
 ។ បេ ។ មិច្ឆាសង្កប្បោ អយំ វុច្ចតិ ញាតិវិតក្កោ ។

[១៣៧] តត្ថ កតមោ ជនបទវិតក្កោ ។
 ជនបទំ អារព្ព ភេហសីតោ តក្កោ វិតក្កោ ។ បេ ។
 មិច្ឆាសង្កប្បោ អយំ វុច្ចតិ ជនបទវិតក្កោ ។

[១៣៨] តត្ថ កតមោ អមវិតក្កោ ។
 ទុក្ខរការិកាបដិសំយុត្តោ វា ទិដ្ឋិតតប្បដិសំយុត្តោ
 វា ភេហសីតោ តក្កោ វិតក្កោ ។ បេ ។ មិច្ឆា-
 សង្កប្បោ អយំ វុច្ចតិ អមវិតក្កោ ។

[១៣៩] តត្ថ កតមោ បរាទុទយតាបដិសំ-
 យុត្តោ វិតក្កោ ។ ឥនេកច្ចោ តិហិសំសដ្ឋោ
 វិហារតិ សហនដ្ឋិ សហសោកី សុខិតេសុ សុខិតោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១៣៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីនឹកដល់ញាតិ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីនឹក សេចក្តីជញ្ជឹង ។ បេ ។ សេចក្តីត្រិះរិះខុស អាស្រ័យនូវផ្ទះ គឺកាមគុណ ៥ ប្រារព្ធពួកញាតិ នេះហៅថា សេចក្តីនឹកដល់ញាតិ ។

[១៣៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីនឹកដល់ជនបទ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីនឹក សេចក្តីជញ្ជឹង ។ បេ ។ សេចក្តីត្រិះរិះខុស អាស្រ័យនូវផ្ទះ គឺកាមគុណ ៥ ប្រារព្ធជនបទ នេះហៅថា សេចក្តីនឹកដល់ជនបទ ។

[១៣៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីនឹកដល់ការមិនស្លាប់ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីនឹក សេចក្តីជញ្ជឹង ។ បេ ។ សេចក្តីត្រិះរិះខុស អាស្រ័យនូវផ្ទះ គឺកាមគុណ ៥ មិនប្រកបដោយអំពើដែលបុគ្គលធ្វើបានដោយកម្រក្តី ប្រកបដោយទិដ្ឋិក្តី នេះហៅថា សេចក្តីនឹកដល់ការមិនស្លាប់ ។

[១៣៩] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីនឹកប្រកបដោយសេចក្តីអាណិត អាសូរដល់អ្នកដទៃ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ នៅច្រឡំក្រឡំដោយគ្រហស្ថ មានសេចក្តីត្រេកអរជាមួយគ្នា មានសេចក្តីសោកជាមួយគ្នា កាលបើគ្រហស្ថដល់នូវសេចក្តីសុខ ខ្លួនក៏ដល់នូវសេចក្តីសុខ

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ ឯកកនិទ្ទេសោ

ទក្ខិតេសុ ទុក្ខិតោ ឧប្បន្នេសុ កិច្ចការណីយេសុ
អត្តនា វ យោកំ អាបជ្ជតិ យោ តត្ថ គេហសិតោ
តក្កោ វិតក្កោ ។ បេ ។ មិច្ឆាសង្កៀប្យា អយំ
វុច្ចតិ បរាទុទយតាបដិសំយុត្តោ វិតក្កោ ។

[១៤០] តត្ថ កតមោ លាភសក្ការសិលោ-
កប្បដិសំយុត្តោ វិតក្កោ ។ លាភសក្ការសិលោកំ
អារព្ព គេហសិតោ តក្កោ វិតក្កោ ។ បេ ។
មិច្ឆាសង្កៀប្យា អយំ វុច្ចតិ លាភសក្ការសិលោក-
ប្បដិសំយុត្តោ វិតក្កោ ។

[១៤១] តត្ថ កតមោ អនវញ្ញត្តិប្បដិសំយុត្តោ
វិតក្កោ ។ ឥនេកច្ចោ ជាតិយា វា កោត្តេន វា
កោលបុត្តិយេន វា វណ្ណាចោក្ខរតាយ វា ជនេន
វា អន្សេនេន វា កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន
វា វិដ្ឋដ្ឋានេន វា សុតេន វា បដិកាលោន វា
អញ្ញតវញ្ញតវេន វត្ថុនា មា មំ បវេ អវជានីសូតិ
យោ តត្ថ គេហសិតោ តក្កោ វិតក្កោ ។ បេ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិកង្គ ឯកកនិទ្ទេស

ដែរ កាលបើគ្រហស្ថដល់នូវសេចក្តីទុក្ខ ខ្លួនក៏ដល់នូវសេចក្តីទុក្ខដែរ
កាលបើគ្រហស្ថមានកិច្ច ដែលគួរធ្វើកើតឡើងហើយ ក៏ដល់នូវការ
ជួយប្រកបដោយខ្លួនឯងដែរ សេចក្តីនឹក សេចក្តីជញ្ជឹង ។ បេ ។
សេចក្តីត្រិះរិះខុស អាស្រ័យនូវផ្ទះ គឺកាមគុណ ៥ ក្នុងកិច្ចអម្បាលនោះ
ណា នេះហៅថា សេចក្តីនឹក ប្រកបដោយសេចក្តីអាណិតអាសូរដល់
អ្នកដទៃ ។

[១២០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីនឹក ប្រកបដោយលាភ-
សក្ការៈនិងសេចក្តីសរសើរ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីនឹក សេចក្តីជញ្ជឹង
។ បេ ។ សេចក្តីត្រិះរិះខុស អាស្រ័យនូវផ្ទះគឺកាមគុណ ៥ ប្រារព្ធលាភ-
សក្ការៈនិងសេចក្តីសរសើរ នេះហៅថា សេចក្តីនឹក ប្រកបដោយលាភ-
សក្ការៈនិងសេចក្តីសរសើរ ។

[១២១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីនឹក ប្រកបដោយការណ៍
ដែលគេមើលងាយមិនបាន តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោក
នេះ គិតថា ជនដទៃ កុំមើលងាយអញ ដោយជាតិក្តី ដោយ
គោត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនជាកុលបុត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរ
ល្អក្តី ដោយទ្រព្យក្តី ដោយការរៀនមន្តក្តី ដោយការងារក្តី ដោយ
សិល្បសាស្ត្រក្តី ដោយទីតាំងនៃវិជ្ជាក្តី ដោយការចេះដឹងក្តី ដោយ
បញ្ញាក្តី ដោយវត្ថុណាមួយក្តី សេចក្តីនឹក សេចក្តីជញ្ជឹង ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

មិច្ឆាសង្ក័យោ អយំ វុច្ចតិ អនវញ្ញតិប្បដិសំយុត្តោ
វិតក្កោ ។

ឯកកំ ។

[១៤២] តត្ថ កតមោ កោដោ ។ យោ
 កោដោ កុដ្ឋនា កុដ្ឋិតត្ថំ ទោសោ ទូសនា
 ទូសិតត្ថំ ព្យាបតិ ព្យាបដ្ឋនា ព្យាបដ្ឋិតត្ថំ វិរោដោ
 បដិវិរោដោ ចណ្ឌិត្តំ អសុរោចោ អនត្តមនតា
 ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ កោដោ ។ តត្ថ កតមោ
 ឧបនាហោ ។ បុព្វកាលំ កោដោ អបរកាលំ
 ឧបនាហោ យោ ឯវុចោ ឧបនាហោ ឧបនហនា
 ឧបនាហិតត្ថំ អដ្ឋបនា បបនា សណ្ឋាបនា
 អនុសំសន្ធនា អនុប្បពន្ធនា ទទ្ធកម្មំ កោដស្ស
 អយំ វុច្ចតិ ឧបនាហោ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សេចក្តីត្រិះរិះខុស អាស្រ័យនូវផ្ទះ គឺកាមគុណ ៥ ក្នុងគំនិតថា ជន
ដទៃ កុំមើលងាយអញនោះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីនឹកប្រកបដោយ
ការណ៍ដែលគេមើលងាយមិនបាន ។

ចប់ ពួកធម៌ ១ ។

[១៤២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីក្រោធ តើដូចម្តេច ។
ការក្រោធ អាការក្រោធ ភាពនៃសេចក្តីក្រោធ ការប្រទូស្ត អាការ
ប្រទូស្ត ភាពនៃសេចក្តីប្រទូស្ត ការព្យាបាទ អាការព្យាបាទ ភាព
នៃសេចក្តីព្យាបាទ សេចក្តីខឹង សេចក្តីខឹងខ្លាំង សេចក្តីកាច ការ
ខឹង សេចក្តីអាក់អន់ចិត្ត ណា នេះហៅថា សេចក្តីក្រោធ ។
បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការចងសេចក្តីក្រោធទុក តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីក្រោធ ក្នុងកាលជាខាងដើម ការចងសេចក្តីក្រោធទុក ក្នុង
កាលជាខាងក្រោយ ការចងសេចក្តីក្រោធទុក អាការចងសេចក្តីក្រោធ
ទុក ភាពនៃការចងសេចក្តីក្រោធទុក ការតម្កល់សេចក្តីក្រោធ ទុកជា
លំដាប់ ការតម្កល់សេចក្តីក្រោធទុកជាប្រក្រតី ការតម្កល់សេចក្តីក្រោធ
ទុករឿយ ។ ការប្រៀបធៀប^(១)រឿយ ។ ការចងទុក^(២)រឿយ ។ ការ
ធ្វើសេចក្តីក្រោធឲ្យមាំ ណា នេះហៅថា ការចងសេចក្តីក្រោធទុក ។

១ ការមិនសម្តែងទោសជាមួយនឹងសេចក្តីក្រោធ ដែលកើតឡើងជាដំបូង ហើយលបធ្វើដោយ
ការសម្ងាត់ ។ ២ ការតម្កល់សេចក្តីក្រោធខាងក្រោយ ជាមួយនឹងសេចក្តីក្រោធខាងដើម ។ អដ្ឋកថា ។

ឧទ្ធករត្ថវិកង្កេ ទុកនិទ្ទេសោ

[១៤៣] តត្ថ កតមោ មក្ខោ ។ យោ
 មក្ខោ មក្ខិយនា មក្ខិយិតត្ថំ និដ្ឋិយំ និដ្ឋិយកម្មំ
 អយំ វុច្ចតិ មក្ខោ ។ តត្ថ កតមោ បលាសោ ។
 យោ បលាសោ បលាសាយនា បលាសាយិតត្ថំ
 បលាសាយាហោ វិវាទដ្ឋានំ យុកត្តាហោ អប្បដិទិស្សក្កោ
 អយំ វុច្ចតិ បលាសោ ។

[១៤៤] តត្ថ កតមា ឥស្សា ។ យា
 បរលាភសញ្ញារក្សការមាណនវន្ទនបូជនាសុ ឥស្សា
 ឥស្សាយនា ឥស្សាយិតត្ថំ ឧស្សយា ឧស្សយនា
 ឧស្សយិតត្ថំ អយំ វុច្ចតិ ឥស្សា ។ តត្ថ កតមំ
 មច្ឆិយំ ។ បញ្ច មច្ឆិយានិ អាវាសមច្ឆិយំ
 កុលមច្ឆិយំ លាភមច្ឆិយំ វណ្ណមច្ឆិយំ ធម្មមច្ឆិយំ
 យំ ឯវរូបំ មច្ឆិរំ មច្ឆិរាយនា មច្ឆិរាយិតត្ថំ វេរិច្ឆំ
 កទិយំ កដុកញ្ចកតា អក្កហិតត្ថំ ចិត្តស្ស ឥទំ
 វុច្ចតិ មច្ឆិយំ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ ទុកនិទ្ទេស

[១៤៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីលុបគុណ តើដូចម្តេច ។
 ការលុបគុណ អាការលុបគុណ ភាពនៃសេចក្តីលុបគុណ សេចក្តី
 វេឃ្មើគុណ ការធ្វើនូវសេចក្តីវេឃ្មើគុណ ណា នេះហៅថា សេចក្តី
 លុបគុណ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការវាយបូកស្មើ តើដូចម្តេច ។
 ការលើកខ្លួនផ្ទឹម អាការលើកខ្លួនផ្ទឹម ភាពនៃសេចក្តីលើកខ្លួនផ្ទឹម
 ការប្រណាំងវាសនា ហេតុនៃសេចក្តីវិវាទ ការប្រកាន់ជាគូ ការមិន
 លះបង់ ណា នេះហៅថា ការវាយបូកស្មើ ។

[១៤៤] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីច្រណែន តើដូចម្តេច ។
 ការច្រណែន អាការច្រណែន ភាពនៃសេចក្តីច្រណែន ការឃ្នានីស
 អាការឃ្នានីស ភាពនៃសេចក្តីឃ្នានីស ណា ក្នុងលាភសក្ការៈ សេចក្តី
 គោរព ការរាប់អាន ការថ្វាយបង្គំ និងការបូជារបស់ជនដទៃ នេះ
 ហៅថា សេចក្តីច្រណែន ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីកំណាញ់ តើ
 ដូចម្តេច ។ សេចក្តីកំណាញ់ ៥ យ៉ាង គឺ កំណាញ់អាវាស ១ កំណាញ់
 ត្រកូល ១ កំណាញ់លាភ ១ កំណាញ់សេចក្តីសរសើរ ១ កំណាញ់
 ធម៌ ១ ការកំណាញ់ អាការកំណាញ់ ភាពនៃសេចក្តីកំណាញ់ សេចក្តី
 ប្រាថ្នាផ្សេង ។ សេចក្តីកំណាញ់រឹង សេចក្តីកំណាញ់ស្វិត ភាពនៃចិត្តមិន
 យកចិត្តគេ មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១៤៥] តត្ថ កតមា មាយា ។ ឥនេកក្ខេ
 កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា
 មនសា ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា តស្ស បដិច្ចាទនហេតុ
 ចាបិកំ ឥច្ចំ បណ្ឌិទហតិ មា មំ ជញ្ញាតិ ឥច្ចតិ
 មា មំ ជញ្ញាតិ សង្កប្បតិ មា មំ ជញ្ញាតិ វាចំ
 ភាសតិ មា មំ ជញ្ញាតិ កាយេន បរក្កមតិ យា
 ឯវរុចា មាយា មាយាវិតា អច្ចាសរា វព្វេនា
 ជិកតិ វិកិរណា បរិហារណា គុហនា បរិគុហនា
 ឆាននា បរិច្ចាទនា អនុត្តានីកម្មំ អនារិកម្មំ
 វោច្ឆាទនា ចាបកិរិយា អយំ វុច្ចតិ មាយា ។
 តត្ថ កតមំ សាថេយ្យំ ។ ឥនេកក្ខេ សថោ
 ហោតិ បរិសថោ យំ តត្ថ សថំ សថតា សាថេយ្យំ
 កក្ខុទ្យតា កក្ខុទ្យិយំ បរិក្ខុតតា ចារិក្ខុតិយំ ឥទំ
 វុច្ចតិ សាថេយ្យំ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១៤៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីបិទបាំងទោសរបស់ខ្លួន តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត តម្កល់ទុកនូវសេចក្តី ប្រាថ្នាដ៏លាមក ព្រោះបិទបាំងនូវអំពើទុច្ចរិតនោះ ជាហេតុ ប្រាថ្នាថា ពួកជននីមួយៗ កុំដឹងនូវអាត្មាអញឡើយ ត្រិះរិះថា ពួកជននីមួយៗ កុំដឹងនូវ អាត្មាអញឡើយ ពោលវាចាថា ពួកជននីមួយៗ កុំដឹងនូវអាត្មាអញឡើយ ខ្លះខ្មែងដោយកាយថា ពួកជននីមួយៗ កុំដឹងនូវអាត្មាអញឡើយ ការបិទ បាំងទោសរបស់ខ្លួន ភាពនៃបុគ្គលបិទបាំងទោសរបស់ខ្លួន ការធ្វើនូវ អំពើអាក្រក់ហើយបិទបាំងទុកឲ្យកន្លងហួសទៅ ការបញ្ឆោត ការបោក ប្រាស ការគេចកែ ការពង្វេងពង្វាង ការបិទបាំង ការលាក់បំពួន ការគ្របទុក ការគ្របលុប ការមិនធ្វើឲ្យច្បាស់ ការមិនធ្វើឲ្យប្រាកដ ការបិទបាំងខ្លាំង ការធ្វើនូវអំពើអាក្រក់ មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីបិទបាំងទោសរបស់ខ្លួន ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីអួតអាង តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នក អួតអាង ជាអ្នកអួតអាងខ្លាំង ការអួតអាង អាការអួតអាង សេចក្តីអួត អាង សេចក្តីរឹងរូស អាការរឹងរូស អាការប៊ុនប្រសប់ សេចក្តីប៊ុនប្រសប់ មានក្នុងបុគ្គលនោះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីអួតអាង ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ ទុកនិទ្ទេសោ

[១៤៦] តត្ថ កតមា អវិជ្ជា ។ យំ អញ្ញាលំ
 អទស្សនំ ។ បេ ។ អវិជ្ជាលង្កិ មោហោ អកុសល-
 មូលំ អយំ វុច្ចតិ អវិជ្ជា ។ តត្ថ កតមា
 កវតណ្ណា ។ យោ កវេសុ កវច្ឆន្តោ កវរាគោ
 កវនដ្ឋិ កវតណ្ណា កវស្សិនេហោ កវបរិទ្ធហោ
 កវមុច្ឆា កវជ្ឈោសានំ អយំ វុច្ចតិ កវតណ្ណា ។

[១៤៧] តត្ថ កតមា កវទិដ្ឋិ ។ កវិស្សតិ
 អត្តា ច លោកោ ចាតិ យា ឯវរូចា ទិដ្ឋិ
 ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ
 កវទិដ្ឋិ ។ តត្ថ កតមា វិកវទិដ្ឋិ ។ ន កវិស្សតិ
 អត្តា ច លោកោ ចាតិ យា ឯវរូចា ទិដ្ឋិ
 ទិដ្ឋិកតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ
 វិកវទិដ្ឋិ ។

ឧទ្ធករត្តវិភង្គ ទុកនិទ្ទេស

[១២៦] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ អវិជ្ជា តើដូចម្តេច ។ ការ
 មិនដឹង ការមិនយល់ ។ បេ ។ គន្លឹះគឺអវិជ្ជា សេចក្តីវង្វេង
 ឫសគល់នៃអកុសល ណា នេះហៅ អវិជ្ជា ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ
 ភវតណ្ហា តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងក្នុងក្នុងទាំងឡាយ
 តម្រេក ក្នុងក្នុង សេចក្តីស្រីបស្រាល ក្នុងក្នុង សេចក្តីប្រាថ្នា
 ក្នុងក្នុង សេចក្តីស្នេហា ក្នុងក្នុង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែង ក្នុងក្នុង សេចក្តីជ្រប់
 ក្នុងក្នុង ការចុះចិត្តស៊ប់ ក្នុងក្នុង ក្នុងក្នុងទាំងឡាយ ណា នេះហៅថា
 ភវតណ្ហា ។

[១២៧] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ភវទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិ
 ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស មាន
 សភាពយ៉ាងនេះ ណា ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី នឹងមាន នេះ
 ហៅថា ភវទិដ្ឋិ ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ វិភវទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។
 ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស
 មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី នឹងមិនមាន
 នេះហៅថា វិភវទិដ្ឋិ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១៤៨] តត្ថ កតមា សស្សតទិដ្ឋិ ។ សស្ស-
 តោ អត្តា ច លោកោ ចាតិ យា ឯវរុទា ទិដ្ឋិ
 ទិដ្ឋិកតំ ។ មេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ
 សស្សតទិដ្ឋិ ។ តត្ថ កតមា ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។ ឧច្ឆិ-
 ដ្ឋិស្សតិ អត្តា ច លោកោ ចាតិ យា ឯវរុទា
 ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ។ មេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ
 វុច្ចតិ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។

[១៤៩] តត្ថ កតមា អន្តវា ទិដ្ឋិ ។ អន្តវា
 អត្តា ច លោកោ ចាតិ យា ឯវរុទា ទិដ្ឋិ
 ទិដ្ឋិកតំ ។ មេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ
 អន្តវា ទិដ្ឋិ ។ តត្ថ កតមា អនន្តវា ទិដ្ឋិ ។
 អនន្តវា អត្តា ច លោកោ ចាតិ យា ឯវរុទា
 ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ។ មេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ
 វុច្ចតិ អនន្តវា ទិដ្ឋិ ។

[១៥០] តត្ថ កតមា បុព្វន្តានុទិដ្ឋិ ។ បុព្វន្តំ
 អារព្ព យា ឧប្បជ្ជតិ ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ។ មេ ។
 វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ បុព្វន្តានុទិដ្ឋិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១៤៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សស្សតទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។
 ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស
 មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី ទៀង នេះ
 ហៅថា សស្សតទិដ្ឋិ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ តើ
 ដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុង
 ការស្វែងរកខុស មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី
 នឹងសូន្យ នេះហៅថា ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ។

[១៤៩] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អន្តវាទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។
 ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស
 មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី មានទីបំផុត
 នេះហៅថា អន្តវាទិដ្ឋិ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អនន្តវាទិដ្ឋិ តើ
 ដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុង
 ការស្វែងរកខុស មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា ថា ខ្លួនក្តី លោកក្តី
 មិនមានទីបំផុត នេះហៅថា អនន្តវាទិដ្ឋិ ។

[១៥០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ បុព្វន្តានុទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។
 ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស
 ណា កើតឡើង ប្រារព្ធនូវទីបំផុតខាងដើម នេះហៅថា បុព្វន្តានុទិដ្ឋិ ។

ឧទ្ធករត្តិវិវដ្តេ ទុកនិទ្ទេសោ

តត្ថ កតមា អបរន្តានុទិដ្ឋិ ។ អបរន្តំ អារព្ព យា
ឧប្បជ្ជតិ ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតំ ។ មេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ
អយំ វុច្ចតិ អបរន្តានុទិដ្ឋិ ។

[១៥១] តត្ថ កតមំ អហិរិកំ ។ យំ ន
ហិរិយតិ ហិរិយិតព្វេន ន ហិរិយតិ ចាបកានំ
អកុសលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា ឥទំ វុច្ចតិ
អហិរិកំ ។ តត្ថ កតមំ អនោត្តប្បំ ។ យំ ន
ឱត្តប្បតិ ឱត្តប្បិតព្វេន ន ឱត្តប្បតិ ចាបកានំ
អកុសលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា ឥទំ វុច្ចតិ
អនោត្តប្បំ ។

[១៥២] តត្ថ កតមា ទោវចស្សតា ។ សហ-
ធម្មិកេ វុច្ចមាទេ ទោវចស្សាយំ ទោវចស្សិយំ
ទោវចស្សតា វិប្បដិកូលក្កាហិតា វិបច្ចដីកសាតតា
អនាទរិយំ អនាទរតា អការវតា អប្បដិស្សវតា អយំ
វុច្ចតិ ទោវចស្សតា ។ តត្ថ កតមា ចាបមិត្តតា ។

ឧទ្ធករត្ថវិភង្គ ទុកនិទ្ទេស

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អបរន្តានុទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ
។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស ណា កើតឡើង
ប្រារព្ធនូវទីបំផុតខាងចុង នេះហៅថា អបរន្តានុទិដ្ឋិ ។

[១៥១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនខ្មាសបាប តើដូច
ម្តេច ។ ត្រង់ដែលបុគ្គលមិនខ្មាស ដោយហេតុដែលគួរខ្មាស មិន
ខ្មាស ដោយការជួបប្រទះ នឹងពួកអកុសលធម៌ដ៏លាមក នេះហៅថា
សេចក្តីមិនខ្មាសបាប ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនក្តៅនឹងបាប
តើដូចម្តេច ។ ត្រង់ដែលបុគ្គលមិនតក់ស្លុត ដោយហេតុដែលគួរតក់
ស្លុត មិនតក់ស្លុត ដោយការជួបប្រទះ នឹងពួកអកុសលធម៌ដ៏លាមក
នេះហៅថា សេចក្តីមិនក្តៅនឹងបាប ។

[១៥២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការប្រដៅក្រ តើដូចម្តេច ។ ការ
ប្រដៅក្រ អាការប្រដៅក្រ ភាពនៃសេចក្តីប្រដៅក្រ ការកាន់យកនូវអំពើ
ដែលគួរខ្ពើម (អំពើផ្តេសផ្តាស) ការពេញចិត្តក្នុងធម៌ជាសត្រូវ ការមិន
អើពើ សេចក្តីមិនអើពើ សេចក្តីមិនគោរព សេចក្តីមិនស្តាប់បង្គាប់
ចំពោះពាក្យប្រកបដោយធម៌ដែលគេពោល នេះហៅថា ការប្រដៅ
ក្រ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពអ្នកមានមិត្តអាក្រក់ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

យេ តេ បុគ្គលា អស្សុទ្ធា ទុស្សីលា អប្បស្សតា
 មច្ឆរិយោ ទុប្បញ្ញា យា តេសំ សេវោ និសេវោ
 សំសេវោ ភជោ សម្មជោ ភត្តិ សម្មត្តិ សម្ម-
 វ្កតា អយំ វុច្ចតិ ចាបមិត្តតា ។

[១៥៣] តត្ថ កតមោ អនាជ្ជវោ ។ យោ
 អនាជ្ជវោ អនាជ្ជវតា ជិម្ពតា វ្កតា កុដិលតា
 អយំ វុច្ចតិ អនាជ្ជវោ ។ តត្ថ កតមោ អមទ្ធុវោ ។
 យា អមុទុតា អមទ្ធុវតា កក្ខុទ្ធិយំ ធារុសិយំ
 កក្ខុទ្ធិតា កចិនតា ឧទុច្ចិតតា អមុទុតា អយំ
 វុច្ចតិ អមទ្ធុវោ ។

[១៥៤] តត្ថ កតមា អក្ខន្តិ ។ យា អក្ខន្តិ
 អក្ខមនតា អនិវាសនតា ចណ្ឌិក្កំ អសុរោចោ
 អនត្តមនតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ អក្ខន្តិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បុគ្គលទាំងឡាយ ណា ជាអ្នកមិនមានសទ្ធា ទ្រុស្តសីល ចេះដឹងតិច មានសេចក្តីកំណាញ់ ឥតបញ្ញា ការសេព ការសេពមិនដាច់ ការសេពរឿយ ។ ការគប់រក ការគប់រករឿយ ។ ការគប់ប្រសព្វ ការគប់ប្រសព្វរឿយ ។ ការបែររេ ទៅរកបុគ្គលទាំងឡាយនោះ ណា នេះហៅថា ភាពនៃអ្នកមានមិត្តអាក្រក់ ។

[១៥៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អាការមិនត្រង់ តើដូចម្តេច ។ អាការមិនត្រង់ ភាពនៃអាការមិនត្រង់ ភាពនៃសេចក្តីរៀចវេរ ភាពនៃសេចក្តីកោង ភាពនៃសេចក្តីក្លិកក្លាក់ ណា នេះហៅថា អាការមិនត្រង់ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនទន់ភ្លន់ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិនទន់ភ្លន់ អាការនៃសេចក្តីមិនទន់ភ្លន់ សេចក្តីវិជ្ជរូស សេចក្តីអាក្រក់ ភាពនៃសេចក្តីវិជ្ជរូស ភាពនៃបុគ្គលមានចិត្តគគ្រើសគគ្រូស ភាពនៃបុគ្គលមានចិត្តវឹងកំព្រើស ភាពនៃបុគ្គលមានចិត្តមិនទោរទន់ ណា នេះហៅថា សេចក្តីមិនទន់ភ្លន់ ។

[១៥៤] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនអត់សង្កត់ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិនអត់សង្កត់ ភាពនៃសេចក្តីមិនអត់ធន់ ភាពនៃសេចក្តីមិនអត់ធ្មត់ សេចក្តីកាច ការពោលពាក្យមិនល្អ សេចក្តីមិនត្រេកអរនៃចិត្ត ណា នេះហៅថា សេចក្តីមិនអត់សង្កត់ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិវាដ្ឋេ ទុកនិទ្ទេសោ

តត្ថ កតមំ អសោរច្ចំ ។ កាយិកោ វីតិក្កមោ

វាចសិកោ វីតិក្កមោ កាយិកវាចសិកោ វីតិក្កមោ

ឥទំ វុច្ចតិ អសោរច្ចំ សព្វម្បិ ទុស្សីល្យំ អសោរច្ចំ ។

[១៥៥] តត្ថ កតមំ អសាខល្យំ ។ យា សា

វាចា អណ្ណាកា កក្កសា បរកដុកា បរាភិសដ្ឋដី

កោធសាមន្តា អសមាធិសំវត្តនិកា តថារូបី វាចំ

ភាសិតា ហោតិ យា តត្ថ អសណ្ណាវាចតា អស-

ទិលវាចតា ធរុសវាចតា ឥទំ វុច្ចតិ អសាខល្យំ ។

តត្ថ កតមោ អប្បដិសន្តារោ ។ ទ្វេ បដិសន្តារោ

អាមិសប្បដិសន្តារោ ច ធម្មប្បដិសន្តារោ ច ឥនេ-

កថោ អប្បដិសន្តារកោ ហោតិ អាមិសប្បដិ-

សន្តារេន វា ធម្មប្បដិសន្តារេន វា អយំ វុច្ចតិ

អប្បដិសន្តារោ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ ទុកនិទ្ទេស

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនស្ងួតបូត តើដូចម្តេច ។ ការប្រព្រឹត្ត
កន្លងប្រកបដោយកាយ ការប្រព្រឹត្តកន្លងប្រកបដោយវាចា ការប្រព្រឹត្ត
កន្លងប្រកបដោយកាយនិងវាចា នេះហៅថា សេចក្តីមិនស្ងួតបូត សូម្បី
ការទ្រុស្តសីលទាំងអស់ ក៏ឈ្មោះថា សេចក្តីមិនស្ងួតបូតដែរ ។

[១៥៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សម្តីមិនពីរោះ តើដូចម្តេច ។
វាចា ណា ជាវាចារដិបរដុប គ្រោតគ្រោត ហឺរក្តៅដល់ជនដទៃ ខ្លាំង
ខ្លប់ដល់ជនដទៃ ជិតសេចក្តីក្រោធ មិនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសមាធិ បុគ្គល
ពោលនូវវាចា មានសភាពដូច្នោះ ភាពនៃបុគ្គលមានវាចាមិនល្អិត ភាព
នៃបុគ្គលមានវាចាមិនពីរោះ ភាពនៃបុគ្គលមានវាចាអាក្រក់ ណា ក្នុង
វាចានោះ នេះហៅថា សម្តីមិនពីរោះ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ
ការមិនទទួលរាក់ទាក់ តើដូចម្តេច ។ ការទទួលរាក់ទាក់មាន ២
យ៉ាង គឺការទទួលរាក់ទាក់ដោយអាមិសៈ ១ ការទទួលរាក់ទាក់ដោយ
ធម៌ ១ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនទទួលរាក់ទាក់ ដោយ
អាមិសប្បដិសន្ធារៈក្តី ដោយធម្មប្បដិសន្ធារៈក្តី នេះហៅថា ការមិន
ទទួលរាក់ទាក់ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១៥៦] តត្ថ កតមា ឥន្ទ្រិយេសុ អកុត្តទ្វារតា ។
 ឥនេកាច្ឆោ ចក្កុណា រូបំ ទិស្វា និមិត្តក្កាហី ហោតិ
 អនុព្យញ្ញនក្កាហី យត្វាទិករណាមេនំ ចក្កុន្ទ្រិយំ
 អសំរុតំ វិហារន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា ចាបកា
 អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យំ តស្ស សំរាយ
 ន បដិបដ្ឋតិ ន រក្ខតិ ចក្កុន្ទ្រិយំ ចក្កុន្ទ្រិយេ ន
 សំរំ អាបដ្ឋតិ សោតេន សទ្ធិំ សុត្វា ។ បេ ។
 យានេន កន្តំ យាយិត្វា ។ បេ ។ ជិវ្ហាយ រសំ
 សាយិត្វា ។ បេ ។ កាយេន ដោដ្ឋព្វំ ផុសិត្វា
 ។ បេ ។ មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ និមិត្តក្កា-
 ហី ហោតិ អនុព្យញ្ញនក្កាហី យត្វាទិករណាមេនំ
 មនិន្ទ្រិយំ អសំរុតំ វិហារន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា
 ចាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យំ តស្ស
 សំរាយ ន បដិបដ្ឋតិ ន រក្ខតិ មនិន្ទ្រិយំ
 មនិន្ទ្រិយេ ន សំរំ អាបដ្ឋតិ យា ឥមេសំ
 ធន្តំ ឥន្ទ្រិយានំ អកុត្តិ អកោបនា អនារក្ខោ
 អសំរោ អយំ រុច្ឆតិ ឥន្ទ្រិយេសុ អកុត្តទ្វារតា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១៥៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃអ្នកមិនគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុង
 ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ បាន
 ឃើញនូវរូប ដោយចក្ខុហើយ កាន់យកនូវនិមិត្ត កាន់យកនូវអនុ-
 ព្យញ្ជនៈ ឯអភិជ្ឈានិងទោមនស្ស ដែលជាអកុសលធម៌ដ៏លាមក តែង
 គ្របសង្កត់នូវបុគ្គលដែលមិនបានសង្រួមនូវចក្ខុន្ទ្រិយនុ៎ះ ព្រោះហេតុមិន
 សង្រួមនូវចក្ខុន្ទ្រិយ ណា ក៏មិនប្រតិបត្តិ ដើម្បីសង្រួមនូវចក្ខុន្ទ្រិយនោះ
 មិនរក្សានូវចក្ខុន្ទ្រិយ មិនដល់នូវសេចក្តីសង្រួម ក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ បានឮនូវ
 សំឡេង ដោយត្រចៀកហើយ ។ បេ ។ បានហិតក្លិន ដោយច្រមុះ
 ហើយ ។ បេ ។ បានជញ្ជាក់ជញ្ជាប់នូវវស ដោយអណ្តាតហើយ ។ បេ ។
 បានពាល់ត្រូវផ្សព្វ ដោយកាយហើយ ។ បេ ។ បានដឹងច្បាស់នូវធម្មា-
 រម្មណ៍ ដោយចិត្តហើយ កាន់យកនូវនិមិត្ត កាន់យកនូវអនុព្យញ្ជនៈ
 ឯអភិជ្ឈានិងទោមនស្ស ដែលជាអកុសលធម៌ដ៏លាមក តែងគ្របសង្កត់
 នូវបុគ្គលដែលមិនបានសង្រួមនូវមនិទ្រិយនុ៎ះ ព្រោះហេតុមិនបានសង្រួម
 នូវមនិទ្រិយ ណា ក៏មិនប្រព្រឹត្ត ដើម្បីសង្រួមនូវមនិទ្រិយនោះ មិន
 រក្សានូវមនិទ្រិយ មិនដល់នូវសេចក្តីសង្រួម ក្នុងមនិទ្រិយ ការមិនបិទ
 ការមិនគ្រប់គ្រង ការមិនរក្សា ការមិនសង្រួមនូវឥន្ទ្រិយទាំង ៦ នេះ
 ណា នេះហៅថា ភាពនៃអ្នកមិនគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ។

ឧទ្ធករតុវិភង្កេ ទុកនិទ្ទេសោ

តត្ថ កតមា កោជនេ អមត្តញ្ញតា ។ ឥនេកច្ចោ
 អប្បជិសដ្ឋា អយោនិសោ អាយារំ អាយារេតិ
 ទវាយ មនាយ មណ្ឌាយ វិភូសនាយ យា តត្ថ
 អសន្តុដ្ឋិតា អមត្តញ្ញតា អប្បជិសដ្ឋា កោជនេ
 អយំ វុច្ចតិ កោជនេ អមត្តញ្ញតា ។

[១៥៧] តត្ថ កតមំ មុដ្ឋស្សច្ចំ ។ យា
 អស្សតិ អននុស្សតិ អប្បជិស្សតិ អស្សតិ អសរណតា
 អទារណតា បិលាបនតា សម្មុសនតា ឥទំ វុច្ចតិ
 មុដ្ឋស្សច្ចំ ។ តត្ថ កតមំ អសម្បជញ្ញំ ។ យំ
 អញ្ញាណំ អទស្សនំ ។ បេ ។ អវិជ្ជាលង្កំ មោហោ
 អកុសលមូលំ ឥទំ វុច្ចតិ អសម្បជញ្ញំ ។

[១៥៨] តត្ថ កតមា សីលវិបត្តិ ។
 កាយិកោ វីតិក្កមោ វាចសិកោ វីតិក្កមោ
 កាយិកវាចសិកោ វីតិក្កមោ អយំ វុច្ចតិ
 សីលវិបត្តិ សព្វម្បិ ទុស្សីល្យំ សីលវិបត្តិ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ ទុកនិទ្ទេស

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃអ្នកមិនដឹងប្រមាណក្នុងកោជន តើដូចម្តេច ។
បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ មិនពិចារណា ដោយឧបាយនៃបញ្ញា
តែងលេបនូវអាហារ ដើម្បីលេង ដើម្បីស្រវឹង ដើម្បីតាក់តែង
ដើម្បីស្ថិតស្ថាន ភាពនៃអ្នកមិនសន្តោស ភាពនៃអ្នកមិនដឹងប្រមាណ
ការមិនពិចារណាកោជន ក្នុងសេចក្តីមិនដឹងប្រមាណ ក្នុងកោជននោះ
ណា នេះហៅថា ភាពនៃអ្នកមិនដឹងប្រមាណក្នុងកោជន ។

[១៥៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃអ្នកភ្លេចស្មារតី តើដូច
ម្តេច ។ ការមិនមានស្មារតី ការមិនរព្វកឃើញ ការមិននឹកឃើញ
ការមិនរព្វក សេចក្តីមិនរព្វក សេចក្តីមិនចងចាំ សេចក្តីភ្លេច
ភ្នំរាំង សេចក្តីវង្វេង ណា នេះហៅថា ភាពនៃអ្នកភ្លេចស្មារតី ។
បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពនៃអ្នកមិនដឹងខ្លួន តើដូចម្តេច ។ សេចក្តី
មិនដឹង សេចក្តីមិនយល់ ។ បេ ។ គន្លឹះគឺអវិជ្ជា សេចក្តីវង្វេង ឫស
គល់នៃអកុសល ណា នេះហៅថា ភាពនៃអ្នកមិនដឹងខ្លួន ។

[១៥៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ វិបត្តិនៃសីល តើដូចម្តេច ។
ការប្រព្រឹត្តកន្លង ប្រកបដោយកាយ ការប្រព្រឹត្តកន្លង ប្រកបដោយវាចា
ការប្រព្រឹត្តកន្លង ប្រកបដោយកាយនិងវាចា នេះហៅថា វិបត្តិនៃសីល
សូម្បីភាពនៃការទ្រុស្តសីលទាំងអស់ ក៏ឈ្មោះថា វិបត្តិនៃសីលដែរ ។

អភិធម្មបិដកេ វិកង្កោ

តត្ថ កតមា ទិដ្ឋិវិបត្តិ ។ នត្តិ ទិដ្ឋំ នត្តិ យិដ្ឋំ ។ បេ ។
 យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា
 សច្ចិកត្វា បវេទេដ្ឋិតិ យា ឯវរូចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ
 ។ បេ ។ វិបរិយេសក្កាហោ អយំ វុច្ចតិ ទិដ្ឋិវិបត្តិ
 សព្វាបិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិវិបត្តិ ។

[១៥៩] តត្ថ កតមំ អជ្ឈត្តំ សញ្ញោជនំ ។
 បញ្ចោរម្ភាភិយានិ សញ្ញោជនានិ អជ្ឈត្តំ សញ្ញោជនំ ។
 បញ្ចុទ្ធុម្ភាភិយានិ សញ្ញោជនានិ ពហិទ្ធា សញ្ញោជនំ ។

ទុកំ ។

[១៦០] តត្ថ កតមានិ តីណិ អកុសលម្ភ-
 លានិ ។ លោភោ ទោសោ មោហោ ។ តត្ថ កត-
 មោ លោភោ ។ យោ រាភោ សារាភោ អនុនយោ
 អនុរោទោ នដ្ឋិ នដ្ឋិរាភោ ចិត្តស្ស សារាភោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ វិបត្តិនៃទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺ
 ទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស មានសភាព
 យ៉ាងនេះ ណា ថា ទានដែលបុគ្គលឲ្យហើយ មិនមានផល ការ
 បូជា មិនមានផល ។ បេ ។ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ដែលធ្វើឲ្យ
 ជាក់ច្បាស់នូវលោកនេះផង នូវលោកដទៃផង ដោយបញ្ញា របស់ខ្លួន
 ហើយប្រកាស មិនមានទេ នេះហៅថា វិបត្តិនៃទិដ្ឋិ សូម្បីមិច្ឆាទិដ្ឋិ
 ទាំងអស់ ក៏ឈ្មោះថា វិបត្តិនៃទិដ្ឋិដែរ ។

[១៥៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សញ្ញាជនៈ ខាងក្នុង តើដូច
 ម្តេច ។ សញ្ញាជនៈ ៥ ជាចំណែកខាងក្រោម ហៅថា សញ្ញាជនៈ
 ខាងក្នុង សញ្ញាជនៈ ៥ ជាចំណែកខាងលើ ហៅថា សញ្ញាជនៈ
 ខាងក្រៅ ។

ចប់ ពួកធម៌ ២ ។

[១៦០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អកុសលមូល ៣ តើដូចម្តេច ។
 លោភៈ ទោសៈ មោហៈ ។ បណ្តាអកុសលមូល ៣ នោះ លោភៈ
 តើដូចម្តេច ។ តម្រេក តម្រេកខ្លាំង សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តី
 ត្រេកត្រអាល សេចក្តីរីករាយ សេចក្តីស្រើបស្រាល តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត

ខុទ្ទករតុវិភង្គេ តិកនិទ្ទេសោ

ឥច្ឆា មុច្ឆា អដ្ឋោសានំ កេណោ បសិកេណោ^(១)
 សង្កោ បង្កោ ឯជា មាយា ជនិកា សញ្ញននី
 សិព្វនី ជាសិនី សរិតា វិសត្តិកា សុត្តំ វិសជា
 អាយុហនី ទុតិយា បណិដិ កវនេត្តិ វនំ វនថោ
 សន្តវោ សិនេហោ អបេក្ខា បដិពន្ទុ អាសា
 អាសីសនា អាសីសិតត្តំ រូបាសា សទ្ធាសា កន្ធាសា
 វសាសា ដោដ្ឋព្វាសា លាភាសា ធនាសា បុត្តាសា
 ដីវិតាសា ជប្បា បជប្បា អភិជប្បា ជប្បា ជប្បនា
 ជប្បិតត្តំ លោលុប្បំ លោលុប្បាយនា លោលុប្បា-
 យិតត្តំ បុញ្ជិកតា^(២) សាធុកម្យតា អធម្មរាគោ
 វិសមលោកោ និកន្តិ និកាមនា បត្តនា បិហនា
 សម្បត្តនា កាមតណ្ហា កវតណ្ហា វិកវតណ្ហា

១ ម. បរិកេណោ ។ ២ ម. បុច្ឆញ្ជិកនា ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

សេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីងល់ងប់ សេចក្តីជ្រប់ សេចក្តីចង់បាន សេចក្តី
 ចង់បានខ្លាំង សេចក្តីជាប់ចំពាក់គឺតណ្ហា ភក់គឺតណ្ហា សេចក្តីស្វែងរក
 សេចក្តីបិទបាំង តណ្ហាជាគ្រឿងញ៉ាំងសត្វឲ្យកើត តណ្ហាជាគ្រឿង
 ញ៉ាំងសត្វឲ្យកើតព្រម តណ្ហាជាគ្រឿងចាក់ស្រែះ ធម្មជាតិមានបណ្តាញ
 ធម្មជាតិផ្សាយទៅ ធម្មជាតិដែលផ្សាយទៅផ្សេង ។ ធម្មជាតិជាគ្រឿង
 លក់ ធម្មជាតិដ៏ទូលាយ ធម្មជាតិជាគ្រឿងប្រមូល ធម្មជាតិជាគម្រប់ពីរ
 សេចក្តីតាំងទុក ធម្មជាតិជាគ្រឿងនាំសត្វទៅកាន់ភព ព្រៃធំគឺតណ្ហា
 ព្រៃតូចគឺតណ្ហា សេចក្តីស្មិទ្ធស្មាល សេចក្តីស្មេហា សេចក្តីអាឡោះ
 អាល័យ ដៅពង្សគឺតណ្ហា ការសង្ឃឹម អាការសង្ឃឹម ភាពនៃសេចក្តី
 សង្ឃឹម សេចក្តីប្រាថ្នារូប សេចក្តីប្រាថ្នាសំឡេង សេចក្តីប្រាថ្នាកូន
 សេចក្តីប្រាថ្នារស សេចក្តីប្រាថ្នាផ្សព្វ សេចក្តីប្រាថ្នាលាភ សេចក្តីប្រាថ្នា
 ទ្រព្យ សេចក្តីប្រាថ្នាកូន សេចក្តីប្រាថ្នាជីវិត ការប៉ុនប៉ង អាការប៉ុនប៉ង
 សេចក្តីប៉ង បំណង អាការបំណង ភាពនៃសេចក្តីប៉ង ការចង់បាន
 អាការចង់បាន ភាពនៃសេចក្តីចង់បាន សេចក្តីស្វិតស្វាញ សេចក្តី
 ប្រាថ្នាល្អ តម្រេកក្នុងអធម៌ សេចក្តីលោភហួសហេតុ សេចក្តីអាល័យ
 ការផ្តេកផ្តិត សេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីស្រឡាញ់ សេចក្តីប្រាថ្នាខ្លាំង
 សេចក្តីប្រាថ្នាកាម សេចក្តីប្រាថ្នាភព សេចក្តីប្រាថ្នាប្រាសចាកភព

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

រូបតណ្ហា	អរូបតណ្ហា	និរោធិតណ្ហា	រូបតណ្ហា		
សទ្ធិតណ្ហា	កិច្ចតណ្ហា	រសតណ្ហា	ដោដ្ឋព្វតណ្ហា		
ធម្មតណ្ហា	ឱយោ	យោកោ	កន្តោ	ឧបាទានំ	
អារវណំ	នីវរណំ	ឆាននំ	ពន្ធនំ	ឧបក្កិលេសោ	
អនុសយោ	បរិយុដ្ឋានំ	លតា	វេរិច្ចំ	ទុក្ខមូលំ	
ទុក្ខនិទានំ	ទុក្ខប្បករោ	មារទាសោ	មារពលិសំ		
មារវិសយោ	តណ្ហានទី	តណ្ហាជាលំ	តណ្ហាកទ្ធុលំ		
តណ្ហាសមុទ្ទោ	អភិជ្ឈា	លោកោ	អក្កិសល-		
មូលំ	អយំ	រុច្ចតិ	លោកោ	។ តត្ថ	កតមោ
នោសោ	។	អនត្ថំ	មេ	អចរីតិ	អាឃាតោ
ជាយតិ	អនត្ថំ	មេ	ចរតីតិ	អាឃាតោ	ជាយតិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សេចក្តីប្រាថ្នារូបភព សេចក្តីប្រាថ្នាអរូបភព សេចក្តីប្រាថ្នាការរំលត់
 សេចក្តីប្រាថ្នារូប សេចក្តីប្រាថ្នាសំឡេង សេចក្តីប្រាថ្នាក្លិន សេចក្តី
 ប្រាថ្នារស សេចក្តីប្រាថ្នាផ្សព្វ សេចក្តីប្រាថ្នាធម៌ ឱយៈ (ធម៌ញ៉ាំង
 សត្វឲ្យលង់នៅក្នុងវដ្តៈ) យោគៈ (ធម៌ញ៉ាំងសត្វឲ្យជាប់នៅក្នុងវដ្តៈ)
 គន្លៈ (ធម៌ដោតក្រងសត្វទុកក្នុងវដ្តៈ ដោយអំណាចចុតិនិងបដិសន្ធិ)
 សេចក្តីប្រកាន់មាំ ធម្មជាតិជាគ្រឿងរាំង ធម្មជាតិជាគ្រឿងឃាត់ ធម្ម-
 ជាតិជាគ្រឿងបិទ ធម្មជាតិជាគ្រឿងចង សភាពជាគ្រឿងចូលទៅធ្វើ
 ឲ្យសៅហ្មង កិលេសជាគ្រឿងដេកនៅរឿយ ។ កិលេសជាតជា
 គ្រឿងគ្របសង្កត់នូវចិត្ត តណ្ហាដូចជាវល្លិ សេចក្តីស្វិតស្វាញ ឫស
 គល់នៃសេចក្តីទុក្ខ ធម្មជាតិជាហេតុនៃទុក្ខ សភាពមានទុក្ខជាដែនកើត
 មុន អន្ទាក់គឺមាន សន្ធូចគឺមាន វិស័យគឺមាន ស្ទឹងគឺតណ្ហា សំណាញ់
 គឺតណ្ហា ខ្មោះគឺតណ្ហា សមុទ្រគឺតណ្ហា សេចក្តីសម្លឹងរំពៃ សេចក្តី
 ចង់បាន ឫសគល់នៃអកុសល ណា នេះហៅថា សេចក្តីលោភ ។
 បណ្តាអកុសលមូលទាំងនោះ ទោសៈ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីគុំក្លិនតែង
 កើតឡើងថា បុគ្គលឯណោះ បានប្រព្រឹត្តហើយ នូវអំពើមិនជា
 ប្រយោជន៍ ដល់អាត្មាអញ សេចក្តីគុំក្លិនតែងកើតឡើងថា បុគ្គលឯ
 ណោះ កំពុងប្រព្រឹត្ត នូវអំពើមិនជាប្រយោជន៍ ដល់អាត្មាអញ

ឧទ្ធករត្ថវិកង្កេ តិកនិទ្ទេសោ

អនត្ថំ មេ ចរិស្សតីតិ អាឃាតោ ជាយតិ
បិយស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ អចរិ អនត្ថំ ចរតិ
អនត្ថំ ចរិស្សតីតិ អាឃាតោ ជាយតិ អប្បិយស្ស មេ
អមនាបស្ស អត្ថំ អចរិ អត្ថំ ចរតិ អត្ថំ ចរិស្សតីតិ
អាឃាតោ ជាយតិ អដ្ឋានេ វា បន អាឃាតោ
ជាយតិ យោ វរុទោ ចិត្តស្ស អាឃាតោ បដិឃាតោ
បដិឃំ បដិវិរោធា កោចោ បកោចោ សម្បកោ-
ចោ ទោសោ បទោសោ សម្បទោសោ ចិត្តស្ស
ព្យាបត្តិ មនោបទោសោ កោធា កុដ្ឋនា កុដ្ឋិ-
តត្ថំ ទោសោ ទូសនា ទូសិតត្ថំ ព្យាបត្តិ ព្យាបដ្ឋនា
ព្យាបដ្ឋិតត្ថំ វិរោធា បដិវិរោធា ចណ្ឌិក្កំ អសុរោចោ
អនត្តមនតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ ទោសោ ។

ឧទ្ធករត្ថវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

សេចក្តីគុំកូនតែងកើតឡើងថា បុគ្គលឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្ត នូវអំពើមិន
 ជាប្រយោជន៍ ដល់អាត្មាអញ សេចក្តីគុំកូនតែងកើតឡើងថា បុគ្គល
 ឯណោះ បានប្រព្រឹត្តហើយ នូវអំពើមិនជាប្រយោជន៍ កំពុងប្រព្រឹត្ត
 នូវអំពើមិនជាប្រយោជន៍ នឹងប្រព្រឹត្ត នូវអំពើមិនជាប្រយោជន៍ ដល់
 បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្ត របស់អាត្មាអញ សេចក្តីគុំកូន
 តែងកើតឡើងថា បុគ្គលឯណោះ បានប្រព្រឹត្តហើយ នូវអំពើជា
 ប្រយោជន៍ កំពុងប្រព្រឹត្ត នូវអំពើជាប្រយោជន៍ នឹងប្រព្រឹត្ត នូវ
 អំពើជាប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញចិត្ត
 របស់អាត្មាអញ មួយវិញទៀត សេចក្តីគុំកូនតែងកើតឡើង ក្នុងទី
 មិនមែនជាហេតុ សេចក្តីគុំកូននៃចិត្ត សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ សេចក្តី
 តានតឹង សេចក្តីថ្នាំថ្នាក់ សេចក្តីខឹង សេចក្តីខឹងខ្លាំង សេចក្តីខឹង
 ក្រៃលែង សេចក្តីប្រទូស្ត សេចក្តីប្រទូស្តខ្លាំង សេចក្តីប្រទូស្តក្រៃ
 លែង ការព្យាបាទនៃចិត្ត សេចក្តីប្រទូស្តក្នុងចិត្ត ការក្រោធ អាការ
 ក្រោធ ភាពនៃសេចក្តីក្រោធ ការប្រទូស្ត អាការប្រទូស្ត ភាពនៃ
 សេចក្តីប្រទូស្ត ការព្យាបាទ អាការព្យាបាទ ភាពនៃសេចក្តីព្យាបាទ
 ការពិរោធ ការពិរោធផ្សេង ។ សេចក្តីកាច ការខឹង សេចក្តី
 អាក់អន់ចិត្ត មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា ទោសៈ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

តត្ថ កតមោ មោហោ ។ ទុក្ខេ អញ្ញាលំ
 ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាលំ ទុក្ខនិរោធម អញ្ញាលំ
 ទុក្ខនិរោធកាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាលំ បុព្វន្តេ
 អញ្ញាលំ អបរន្តេ អញ្ញាលំ បុព្វន្តាបរន្តេ អញ្ញាលំ
 ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ អញ្ញាលំ
 យំ ឯវរូបំ អញ្ញាលំ អទស្សនំ ។ បេ ។ អវិជ្ជាលង្កិ
 មោហោ អកុសលមូលំ អយំ វុច្ចតិ មោហោ ។
 ឥមាជិ តីណិ អកុសលមូលានិ ។

[១៦១] តត្ថ កតមេ តយោ អកុសលវិតក្កោ ។
 កាមវិតក្កោ ព្យាបាទវិតក្កោ វិហឹសាវិតក្កោ ។
 តត្ថ កតមោ កាមវិតក្កោ ។ កាមប្បដិសំយុត្តោ
 តក្កោ វិតក្កោ ។ បេ ។ មិច្ឆាសង្ក័យោ អយំ
 វុច្ចតិ កាមវិតក្កោ ។ តត្ថ កតមោ ព្យាបាទវិ-
 តក្កោ ។ ព្យាបាទប្បដិសំយុត្តោ តក្កោ វិតក្កោ
 ។ បេ ។ មិច្ឆាសង្ក័យោ អយំ វុច្ចតិ ព្យាបាទវិតក្កោ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បណ្តាអកុសលមូលទាំង ៣ នោះ មោហាៈ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិន
 ដឹងក្នុងទុក្ខ សេចក្តីមិនដឹង ក្នុងហេតុដែលនាំឲ្យកើតទុក្ខ សេចក្តីមិន
 ដឹង ក្នុងការរំលត់ទុក្ខ សេចក្តីមិនដឹង ក្នុងបដិបទាជាដំណើរដល់នូវការ
 រំលត់ទុក្ខ សេចក្តីមិនដឹង ក្នុងទីបំផុតខាងដើម សេចក្តីមិនដឹង ក្នុង
 ទីបំផុតខាងចុង សេចក្តីមិនដឹង ក្នុងទីបំផុតខាងដើម និងទីបំផុតខាងចុង
 សេចក្តីមិនដឹង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យធម៌
 នេះជាបច្ច័យ សេចក្តីមិនដឹង សេចក្តីមិនយល់ ។ បេ ។ គន្លឹះគឺអវិជ្ជា
 សេចក្តីវង្វេង ឫសគល់នៃអកុសល មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះ
 ហៅថា មោហាៈ ។ នេះ អកុសលមូល ៣ ។

[១៦១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អកុសលវិតក្កៈ ៣ តើដូច
 ម្តេច ។ កាមវិតក្កៈ ១ ព្យាបាទវិតក្កៈ ១ វិហឹសាវិតក្កៈ ១ ។ បណ្តា
 អកុសលវិតក្កៈទាំង ៣ នោះ កាមវិតក្កៈ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រិះ-
 រិះ សេចក្តីជញ្ជឹងប្រកបដោយកាម ។ បេ ។ សេចក្តីត្រិះរិះខុស នេះ
 ហៅថា កាមវិតក្កៈ ។ បណ្តាអកុសលវិតក្កៈទាំង ៣ នោះ ព្យាបាទ-
 វិតក្កៈ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រិះរិះ សេចក្តីជញ្ជឹងប្រកបដោយ
 ព្យាបាទ ។ បេ ។ សេចក្តីត្រិះរិះខុស នេះហៅថា ព្យាបាទវិតក្កៈ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ តិកនិទ្ទេសោ

តត្ថ កតមោ វិហឹសាវិតក្តោ ។ វិហឹសាបដិសំ-
 យុត្តោ តក្តោ វិតក្តោ ។ បេ ។ មិច្ឆាសង្កប្បោ
 អយំ វុច្ចតិ វិហឹសាវិតក្តោ ។ ឥមេ តយោ
 អកុសលវិតក្តោ ។

[១៦២] តត្ថ កតមា តិស្សោ អកុសល-
 សញ្ញា ។ កាមសញ្ញា ព្យាបាទសញ្ញា វិហឹសា-
 សញ្ញា ។ តត្ថ កតមា កាមសញ្ញា ។ កាម-
 ប្បដិសំយុត្តា សញ្ញា សញ្ញាននា សញ្ញានិតត្ថំ អយំ
 វុច្ចតិ កាមសញ្ញា ។ តត្ថ កតមា ព្យាបាទសញ្ញា ។
 ព្យាបាទប្បដិសំយុត្តា សញ្ញា សញ្ញាននា សញ្ញានិ-
 តត្ថំ អយំ វុច្ចតិ ព្យាបាទសញ្ញា ។ តត្ថ កតមា
 វិហឹសាសញ្ញា ។ វិហឹសាបដិសំយុត្តា សញ្ញា សញ្ញា-
 ននា សញ្ញានិតត្ថំ អយំ វុច្ចតិ វិហឹសាសញ្ញា ។
 ឥមា តិស្សោ អកុសលសញ្ញា ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

បណ្ណាអកុសលវិតក្កៈទាំង ៣ នោះ វិហឹសាវិតក្កៈ តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីត្រិះរិះ សេចក្តីជញ្ជឹងប្រកបដោយការបៀតបៀន ។ បេ ។
សេចក្តីត្រិះរិះខុស នេះហៅថា វិហឹសាវិតក្កៈ ។ នេះ អកុសល-
វិតក្កៈ ៣ ។

[១៦២] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ អកុសលសញ្ញា ៣ តើដូច
ម្តេច ។ កាមសញ្ញា ១ ព្យាបាទសញ្ញា ១ វិហឹសាសញ្ញា ១ ។ បណ្ណា
អកុសលសញ្ញាទាំង ៣ នោះ កាមសញ្ញា តើដូចម្តេច ។ ការ
សម្គាល់ អាការសម្គាល់ ភាពនៃសេចក្តីសម្គាល់ ប្រកបដោយកាម
នេះហៅថា កាមសញ្ញា ។ បណ្ណាអកុសលសញ្ញាទាំង ៣ នោះ
ព្យាបាទសញ្ញា តើដូចម្តេច ។ ការសម្គាល់ អាការសម្គាល់ ភាព
នៃសេចក្តីសម្គាល់ប្រកបដោយព្យាបាទ នេះហៅថា ព្យាបាទសញ្ញា ។
បណ្ណាអកុសលសញ្ញាទាំង ៣ នោះ វិហឹសាសញ្ញា តើដូចម្តេច ។
ការសម្គាល់ អាការសម្គាល់ ភាពនៃសេចក្តីសម្គាល់ ប្រកបដោយការ
បៀតបៀន នេះហៅថា វិហឹសាសញ្ញា ។ នេះ អកុសល-
សញ្ញា ៣ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១៦៣] តត្ថ កតមា តិស្សោ អកុសលជាតុ-
 យោ ។ កាមជាតុ ព្យាបាទជាតុ វិហឹសាជាតុ ។
 តត្ថ កតមា កាមជាតុ ។ កាមវិតក្កោ កាមជាតុ ។
 ព្យាបាទវិតក្កោ ព្យាបាទជាតុ ។ វិហឹសាវិតក្កោ
 វិហឹសាជាតុ ។ តត្ថ កតមោ កាមវិតក្កោ ។
 កាមប្បដិសំយុត្តោ តក្កោ វិតក្កោ ។ បេ ។
 មិច្ឆាសង្ក្ខេប្យោ អយំ វុច្ចតិ កាមវិតក្កោ ។ តត្ថ
 កតមោ ព្យាបាទវិតក្កោ ។ ព្យាបាទប្បដិសំយុត្តោ
 តក្កោ វិតក្កោ ។ បេ ។ មិច្ឆាសង្ក្ខេប្យោ អយំ វុច្ចតិ
 ព្យាបាទវិតក្កោ ។ តត្ថ កតមោ វិហឹសាវិតក្កោ ។
 វិហឹសាបដិសំយុត្តោ តក្កោ វិតក្កោ ។ បេ ។
 មិច្ឆាសង្ក្ខេប្យោ អយំ វុច្ចតិ វិហឹសាវិតក្កោ ។ ឥមា
 តិស្សោ អកុសលជាតុយោ ។

[១៦៤] តត្ថ កតមាជិ តីណិ ទុច្ចរិតានិ ។
 កាយទុច្ចរិតំ វេទិទុច្ចរិតំ មនោទុច្ចរិតំ ។ តត្ថ កតមំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១៦៣] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ អកុសលធាតុ ៣ តើដូចម្តេច ។
 កាមធាតុ ១ ព្យាបាទធាតុ ១ វិហឹសាធាតុ ១ ។ បណ្ណាអកុសលធាតុ
 ទាំង ៣ នោះ កាមធាតុ តើដូចម្តេច ។ ការជញ្ជឹងក្នុងកាម ឈ្មោះថា
 កាមធាតុ ។ ការជញ្ជឹងក្នុងព្យាបាទ ឈ្មោះថា ព្យាបាទធាតុ ។ ការ
 ជញ្ជឹងក្នុងសេចក្តីបៀតបៀន ឈ្មោះថា វិហឹសាធាតុ ។ បណ្ណាវិតក្កៈ
 ទាំង ៣ នោះ កាមវិតក្កៈ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រិះរិះ សេចក្តី
 ជញ្ជឹងប្រកបដោយកាម ។ បេ ។ សេចក្តីត្រិះរិះខុស នេះហៅថា
 កាមវិតក្កៈ ។ បណ្ណាវិតក្កៈទាំង ៣ នោះ ព្យាបាទវិតក្កៈ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីត្រិះរិះ សេចក្តីជញ្ជឹង ប្រកបដោយព្យាបាទ ។ បេ ។ សេចក្តី
 ត្រិះរិះខុស នេះហៅថា ព្យាបាទវិតក្កៈ ។ បណ្ណាវិតក្កៈទាំង ៣
 នោះ វិហឹសាវិតក្កៈ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រិះរិះ សេចក្តីជញ្ជឹង
 ប្រកបដោយការបៀតបៀន ។ បេ ។ សេចក្តីត្រិះរិះខុស នេះហៅថា
 វិហឹសាវិតក្កៈ ។ នេះ អកុសលធាតុ ៣ ។

[១៦៤] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ទុច្ចរិត ៣ តើដូចម្តេច ។
 កាយទុច្ចរិត ១ វចីទុច្ចរិត ១ មនោទុច្ចរិត ១ ។ បណ្ណាទុច្ចរិតទាំង ៣ នោះ

ឧទ្ធករវត្ថុវិវដ្តេ តិកនិទ្ទេសោ

កាយទុច្ចរិតំ ។ ចាលភាតិចាតោ អទិដ្ឋាទានំ កាមេសុ
 មិច្ឆាចារោ ឥទំ វុច្ចតិ កាយទុច្ចរិតំ ។ តត្ថ កតមំ
 វេទិទុច្ចរិតំ ។ មុសាវាទោ បិសុណាវាចា ធម្មសា-
 វាចា សម្មប្បលាទោ ឥទំ វុច្ចតិ វេទិទុច្ចរិតំ ។
 តត្ថ កតមំ មនោទុច្ចរិតំ ។ អភិជ្ឈា ព្យាចាទោ
 មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ មនោទុច្ចរិតំ ។ តត្ថ កតមំ
 កាយទុច្ចរិតំ ។ អកុសលំ កាយកម្មំ កាយទុច្ច-
 រិតំ ។ អកុសលំ វេទិកម្មំ វេទិទុច្ចរិតំ ។ អកុ-
 សលំ មនោកម្មំ មនោទុច្ចរិតំ ។ តត្ថ កតមំ អកុ-
 សលំ កាយកម្មំ ។ អកុសលា កាយសញ្ចេតនា
 អកុសលំ កាយកម្មំ ។ អកុសលា វេទិសញ្ចេតនា
 អកុសលំ វេទិកម្មំ ។ អកុសលា មនោសញ្ចេតនា
 អកុសលំ មនោកម្មំ ។ ឥមា តីណិ ទុច្ចរិតានិ ។

ឧទ្ធករវត្ថុវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

កាយទុច្ចរិត តើដូចម្តេច ។ ការសម្លាប់សត្វ ការកាន់យកទ្រព្យដែល
 គេមិនបានឲ្យ ការប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាមទាំងឡាយ នេះហៅថា កាយ-
 ទុច្ចរិត ។ បណ្តាទុច្ចរិតទាំង ៣ នោះ វចីទុច្ចរិត តើដូចម្តេច ។
 ការពោលពាក្យកុហក វាចាញ្ញៈញ្ញង់ វាចាអាក្រក់ ការពោលពាក្យ
 រោយរាយ នេះហៅថា វចីទុច្ចរិត ។ បណ្តាទុច្ចរិតទាំង ៣ នោះ
 មនោទុច្ចរិត តើដូចម្តេច ។ ការសម្លឹងរំពៃចំពោះទ្រព្យរបស់អ្នកដទៃ
 ការគំក្លិនគេ សេចក្តីយល់ខុស នេះហៅថា មនោទុច្ចរិត ។
 បណ្តាទុច្ចរិតទាំង ៣ នោះ កាយទុច្ចរិត តើដូចម្តេច ។ កាយកម្ម
 ជាអកុសល ឈ្មោះថា កាយទុច្ចរិត ។ វចីកម្ម ជាអកុសល ឈ្មោះ
 ថា វចីទុច្ចរិត ។ មនោកម្ម ជាអកុសល ឈ្មោះថា មនោទុច្ចរិត ។
 បណ្តាទុច្ចរិតទាំង ៣ នោះ កាយកម្ម ជាអកុសល តើដូចម្តេច ។
 អាការក្លែងដោយកាយ ជាអកុសល ឈ្មោះថា កាយកម្មជាអកុសល ។
 អាការក្លែងដោយវាចា ជាអកុសល ឈ្មោះថា វចីកម្មជាអកុសល ។
 អាការក្លែងដោយចិត្ត ជាអកុសល ឈ្មោះថា មនោកម្មជាអកុសល ។
 នេះ ទុច្ចរិត ៣ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១៦៥] តត្ថ កតមេ តយោ អាសវា ។
 កាមាសវោ ភវាសវោ អវិជ្ជាសវោ ។ តត្ថ កតមោ
 កាមាសវោ ។ យោ កាមេសុ កាមច្ចន្ទោ ។ បេ ។
 កាមន្ន្យោសានំ អយំ វុច្ចតិ កាមាសវោ ។ តត្ថ
 កតមោ ភវាសវោ ។ យោ ភវេសុ ភវច្ចន្ទោ
 ។ បេ ។ ភវន្ន្យោសានំ អយំ វុច្ចតិ ភវាសវោ ។
 តត្ថ កតមោ អវិជ្ជាសវោ ។ ទុក្ខេ អញ្ញាលំ
 ។ បេ ។ អវិជ្ជាលង្កិ មោហោ អកុសលមូលំ អយំ
 វុច្ចតិ អវិជ្ជាសវោ ។ តមេ តយោ អាសវា ។

[១៦៦] តត្ថ កតមាណិ តីណិ សញ្ញាជនាណិ ។
 សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិត្តិច្ឆា សីលព្វតបរាមាសោ ។ តត្ថ
 កតមា សក្កាយទិដ្ឋិ ។ ឥធិ អស្សុតវា បុប្ផន្នោ
 អរិយានំ អទស្សារី អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ
 អរិយធម្មេ អរិដីតោ សប្បុរិសានំ អទស្សារី សប្បុ-
 រិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អរិដីតោ រូបំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១៦៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អាសវៈ ព តើដូចម្តេច ។
 កាមាសវៈ ១ ភវាសវៈ ១ អវិជ្ជាសវៈ ១ ។ បណ្តាអាសវៈទាំង ព នោះ
 កាមាសវៈ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីពេញចិត្តនឹងកាម ក្នុងកាមទាំង-
 ឡាយ ។ បេ ។ សេចក្តីជ្រប់ក្នុងកាម ណា នេះហៅថា កាមា-
 សវៈ ។ បណ្តាអាសវៈទាំង ព នោះ ភវាសវៈ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីពេញចិត្តនឹងភព ក្នុងភពទាំងឡាយ ។ បេ ។ សេចក្តីជ្រប់
 ក្នុងភព ណា នេះហៅថា ភវាសវៈ ។ បណ្តាអាសវៈទាំង ព
 នោះ អវិជ្ជាសវៈ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិនដឹងក្នុងទុក្ខ ។ បេ ។
 គន្លឹះគឺអវិជ្ជា សេចក្តីវង្វេង ឬសគល់នៃអកុសល នេះហៅថា
 អវិជ្ជាសវៈ ។ នេះ អាសវៈ ព ។

[១៦៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សញ្ញាជនៈ ព តើដូចម្តេច ។
 សក្កាយទិដ្ឋិ ១ វិចិកិច្ចា ១ សីលព្វតបរាមាសៈ ១ ។ បណ្តាសញ្ញាជនៈ
 ទាំង ព នោះ សក្កាយទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ បុប្ផជនក្នុងលោកនេះ
 ជាអ្នកមិនបានស្តាប់ មិនបានជួបប្រទះនឹងពួកព្រះអរិយៈ មិនឈ្នាស
 វៃក្នុងធម៌របស់ព្រះអរិយៈ មិនទូន្មានខ្លួនក្នុងធម៌របស់ព្រះអរិយៈ មិនបាន
 ជួបប្រទះនឹងពួកសប្បុរស មិនឈ្នាសវៃក្នុងធម៌របស់សប្បុរស មិន
 ទូន្មានខ្លួនក្នុងធម៌របស់សប្បុរស រមែងពិចារណាឃើញនូវរូបថា ជាខ្លួន

ឧទ្ធករត្ថវិភង្គេ តិកនិទ្ទេសោ

អត្តតោ សមនុបស្សតិ រូបវន្តំ វា អត្តានំ អត្តនិ
 វា រូបំ រូបស្មី វា អត្តានំ វេទនំ ។ បេ ។
 សញ្ញា ។ បេ ។ សង្ខារេ ។ បេ ។ វិញ្ញាណំ អត្តតោ
 សមនុបស្សតិ វិញ្ញាណវន្តំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា
 វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណស្មី វា អត្តានំ យា វរុចា ទិដ្ឋិ
 ទិដ្ឋិតតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសក្កាហោ អយំ វុច្ចតិ
 សក្កាយទិដ្ឋិ ។ តត្ថ កតមា វិចិកិច្ចា ។ សត្វវិ
 កដ្ឋតិ វិចិកិច្ចតិ ធម្មេ កដ្ឋតិ វិចិកិច្ចតិ សង្ខេ
 កដ្ឋតិ វិចិកិច្ចតិ សិក្ខាយ កដ្ឋតិ វិចិកិច្ចតិ
 បុព្វន្តេ កដ្ឋតិ វិចិកិច្ចតិ អបរន្តេ កដ្ឋតិ វិចិកិច្ចតិ
 បុព្វន្តាបរន្តេ កដ្ឋតិ វិចិកិច្ចតិ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ច-
 សមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ កដ្ឋតិ វិចិកិច្ចតិ យា វរុចា
 កដ្ឋា កដ្ឋាយនា កដ្ឋាយិតតំ ។ បេ ។ ចម្អិតតំ
 ចិត្តស្ស មនោវិលេខោ អយំ វុច្ចតិ វិចិកិច្ចា ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

ពិចារណាយើញ្ញនូវខ្លួន ថាមានរូបខ្លះ ពិចារណាយើញ្ញនូវរូប ថាមានក្នុង
 ខ្លួនខ្លះ ពិចារណាយើញ្ញនូវខ្លួន ថាមានក្នុងរូបខ្លះ រមែងពិចារណាយើញ
 នូវវេទនា ។ បេ ។ នូវសញ្ញា ។ បេ ។ នូវសង្ខារទាំងឡាយ
 ។ បេ ។ នូវវិញ្ញាណ ថាជាខ្លួន ពិចារណាយើញ្ញនូវខ្លួន ថាមានវិញ្ញាណ
 ខ្លះ ពិចារណាយើញ្ញនូវវិញ្ញាណ ថាមានក្នុងខ្លួនខ្លះ ពិចារណាយើញ
 នូវខ្លួន ថាមានក្នុងវិញ្ញាណខ្លះ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តី
 ប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា
 សក្កាយទិដ្ឋិ ។ បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំងនោះ វិចិកិច្ចា តើដូចម្តេច ។
 បុគ្គល ងឿងធ្ងល់ សង្ស័យ ក្នុងព្រះសាស្តា ងឿងធ្ងល់ សង្ស័យ
 ក្នុងព្រះធម៌ ងឿងធ្ងល់ សង្ស័យ ក្នុងព្រះសង្ឃ ងឿងធ្ងល់
 សង្ស័យ ក្នុងសិក្ខា ងឿងធ្ងល់ សង្ស័យ ក្នុងទីបំផុតខាងដើម
 ងឿងធ្ងល់ សង្ស័យ ក្នុងទីបំផុតខាងចុង ងឿងធ្ងល់ សង្ស័យ
 ក្នុងទីបំផុតខាងដើមនិងខាងចុង ងឿងធ្ងល់ សង្ស័យ ក្នុងធម៌ទាំង-
 ឡាយ ដែលកើតឡើងអាស្រ័យនូវគ្នានឹងគ្នាព្រោះធម៌នេះជាបច្ច័យ ការ
 ងឿងធ្ងល់ អាការងឿងធ្ងល់ ភាពនៃសេចក្តីងឿងធ្ងល់ ។ បេ ។
 ភាពនៃចិត្តវឹងត្តឹង គំនូសនៃចិត្ត មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះ
 ហៅថា វិចិកិច្ចា ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

តត្ថ កតមោ សីលព្វតបរាមាសោ ។ ឥតោ ពហិទ្ធា
 សមណព្រាហ្មណានំ សីលេន សុទ្ធិ រតេន សុទ្ធិ
 សីលព្វតេន សុទ្ធិតិ យា ឯវរុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតំ ។ បេ ។
 វិបរិយេសក្កាហោ អយំ វុច្ចតិ សីលព្វតបរាមាសោ ។
 ឥមាទិ តីណិ សញ្ញាជនាទិ ។

[១៦៧] តត្ថ កតមា តិស្សោ តណ្ហា ។ កាមតណ្ហា
 ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា ។ តត្ថ កតមា ភវតណ្ហា ។
 ភវទិដ្ឋិសហគតោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ ចិត្តស្ស
 សារាគោ អយំ វុច្ចតិ ភវតណ្ហា ។ តត្ថ កតមា
 វិភវតណ្ហា ។ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិសហគតោ រាគោ សារាគោ
 ។ បេ ។ ចិត្តស្ស សារាគោ អយំ វុច្ចតិ វិភវតណ្ហា ។
 អវសេសា តណ្ហា កាមតណ្ហា ។ តត្ថ កតមា កាម-
 តណ្ហា ។ កាមធាតុប្បដិសំយុត្តោ រាគោ សារាគោ
 ។ បេ ។ ចិត្តស្ស សារាគោ អយំ វុច្ចតិ កាមតណ្ហា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បណ្តាសញ្ញាជនៈទាំង ៣ នោះ សីលពូតបរាមាសៈ តើដូចម្តេច ។
 ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ខាងក្រៅសាសនានេះ មានទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ
 ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស មានសភាពយ៉ាងនេះ
 ណា ថា សេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីល សេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះវត្ថុ
 សេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីលនិងវត្ថុ នេះហៅថា សីលពូតបរាមាសៈ ។
 នេះ សញ្ញាជនៈ ៣ ។

[១៦៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ តណ្ហា ៣ តើដូចម្តេច ។
 កាមតណ្ហា ១ ភវតណ្ហា ១ វិភវតណ្ហា ១ ។ បណ្តាតណ្ហាទាំង ៣
 នោះ ភវតណ្ហា តើដូចម្តេច ។ តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។
 តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅមួយអន្លើ ដោយភវទិដ្ឋិ នេះហៅថា
 ភវតណ្ហា ។ បណ្តាតណ្ហាទាំង ៣ នោះ វិភវតណ្ហា តើដូចម្តេច ។
 តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅ
 មួយអន្លើ ដោយឧច្ឆេទទិដ្ឋិ នេះហៅថា វិភវតណ្ហា ។ តណ្ហា
 ដ៏សេស ឈ្មោះថា កាមតណ្ហា ។ បណ្តាតណ្ហាទាំង ៣ នោះ
 កាមតណ្ហា តើដូចម្តេច ។ តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេក
 ខ្លាំងនៃចិត្ត ប្រកបដោយកាមធាតុ នេះហៅថា កាមតណ្ហា ។

ឧទ្ធករវត្តវិភង្គ តិកនិទ្ទេសោ

រូបធាតុអរូបធាតុប្បដិសំយុត្តោ រាគោ សារាគោ

។ បេ ។ ចិត្តស្ស សារាគោ អយំ វុច្ចតិ កវតណ្ណា ។

ឧច្ឆេទទិដ្ឋិសហគតោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។

ចិត្តស្ស សារាគោ អយំ វុច្ចតិ វិកវតណ្ណា ។ ឥមា

តិស្សោ តណ្ណា ។

[១៦៨] តត្ថ កតមា អបរាមិ តិស្សោ តណ្ណា ។

កាមតណ្ណា រូបតណ្ណា អរូបតណ្ណា ។ តត្ថ កតមា

កាមតណ្ណា ។ កាមធាតុប្បដិសំយុត្តោ រាគោ

សារាគោ ។ បេ ។ ចិត្តស្ស សារាគោ អយំ វុច្ចតិ

កាមតណ្ណា ។ តត្ថ កតមា រូបតណ្ណា ។ រូប-

ធាតុប្បដិសំយុត្តោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ ចិត្តស្ស

សារាគោ អយំ វុច្ចតិ រូបតណ្ណា ។ តត្ថ កតមា

អរូបតណ្ណា ។ អរូបធាតុប្បដិសំយុត្តោ រាគោ

សារាគោ ។ បេ ។ ចិត្តស្ស សារាគោ អយំ វុច្ចតិ

អរូបតណ្ណា ។ ឥមា តិស្សោ តណ្ណា ។

[១៦៩] តត្ថ កតមា អបរាមិ តិស្សោ តណ្ណា ។

ឧទ្ទកវត្ថុវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត ប្រកបដោយ
រូបធាតុ និងអរូបធាតុ នេះហៅថា កវតណ្ណា ។ តម្រេក តម្រេក
ខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅមួយអង្វើ ដោយ
ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ នេះហៅថា វិកវតណ្ណា ។ នេះ តណ្ហា ព ។

[១៦៨] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ តណ្ហា ព ដទៃទៀត តើ
ដូចម្តេច ។ កាមតណ្ហា ១ រូបតណ្ហា ១ អរូបតណ្ហា ១ ។ បណ្ណា
តណ្ហាទាំង ព នោះ កាមតណ្ហា តើដូចម្តេច ។ តម្រេក តម្រេក
ខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត ប្រកបដោយកាមធាតុ នេះ
ហៅថា កាមតណ្ហា ។ បណ្ណាតណ្ហាទាំង ព នោះ រូបតណ្ហា
តើដូចម្តេច ។ តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេកខ្លាំងនៃ
ចិត្ត ប្រកបដោយរូបធាតុ នេះហៅថា រូបតណ្ហា ។ បណ្ណា
តណ្ហាទាំង ព នោះ អរូបតណ្ហា តើដូចម្តេច ។ តម្រេក តម្រេក
ខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត ប្រកបដោយអរូបធាតុ នេះហៅ
ថា អរូបតណ្ហា ។ នេះ តណ្ហា ព ។

[១៦៩] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ តណ្ហា ព ដទៃទៀត តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

រូបតណ្ហា អរូបតណ្ហា និរោធិតណ្ហា ។ តត្ថ កតមា
 រូបតណ្ហា ។ រូបធាតុប្បដិសំយុត្តោ វាគោ សារាគោ
 ។ មេ ។ ចិត្តស្ស សារាគោ អយំ វុច្ចតិ រូបតណ្ហា ។
 តត្ថ កតមា អរូបតណ្ហា ។ អរូបធាតុប្បដិសំយុត្តោ
 វាគោ សារាគោ ។ មេ ។ ចិត្តស្ស សារាគោ អយំ
 វុច្ចតិ អរូបតណ្ហា ។ តត្ថ កតមា និរោធិតណ្ហា ។
 ឧច្ឆេទទិដ្ឋិសហគតោ វាគោ សារាគោ ។ មេ ។
 ចិត្តស្ស សារាគោ អយំ វុច្ចតិ និរោធិតណ្ហា ។
 ឥមា តិស្សោ តណ្ហា ។

[១៧០] តត្ថ កតមា តិស្សោ វសនា ។
 កាមេសនា ភវេសនា ព្រហ្មចរិយេសនា ។ តត្ថ
 កតមា កាមេសនា ។ យោ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ
 ។ មេ ។ កាមច្ឆេសានំ អយំ វុច្ចតិ កាមេសនា ។
 តត្ថ កតមា ភវេសនា ។ យោ ភវេសុ ភវច្ឆន្ទោ
 ។ មេ ។ ភវច្ឆេសានំ អយំ វុច្ចតិ ភវេសនា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

រូបតណ្ហា ១ អរូបតណ្ហា ១ និរោធិតណ្ហា ១ ។ បណ្តាតណ្ហាទាំង ៣
 នោះ រូបតណ្ហា តើដូចម្តេច ។ តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេក
 ខ្លាំងនៃចិត្ត ប្រកបដោយរូបធាតុ នេះហៅថា រូបតណ្ហា ។ បណ្តា
 តណ្ហាទាំង ៣ នោះ អរូបតណ្ហា តើដូចម្តេច ។ តម្រេក តម្រេក
 ខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត ប្រកបដោយអរូបធាតុ នេះហៅ
 ថា អរូបតណ្ហា ។ បណ្តាតណ្ហាទាំង ៣ នោះ និរោធិតណ្ហា តើដូច
 ម្តេច ។ តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត ប្រព្រឹត្ត
 ទៅមួយអន្លើ ដោយឧច្ឆេទទិដ្ឋិ នេះហៅថា និរោធិតណ្ហា ។ នេះ
 តណ្ហា ៣ ។

[១៧០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការស្វែងរក ៣ តើដូចម្តេច ។
 ការស្វែងរកកាម ១ ការស្វែងរកភព ១ ការស្វែងរកព្រហ្មចរិយៈ ១ ។
 បណ្តាការស្វែងរកទាំង ៣ នោះ ការស្វែងរកកាម តើដូចម្តេច ។ សេចក្តី
 ពេញចិត្តនឹងកាម ក្នុងកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។ សេចក្តីជ្រប់ក្នុងកាម ណា
 នេះហៅថា ការស្វែងរកកាម ។ បណ្តាការស្វែងរកទាំង ៣ នោះ ការ
 ស្វែងរកភព តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីពេញចិត្តនឹងភព ក្នុងភពទាំងឡាយ
 ។ បេ ។ សេចក្តីជ្រប់ក្នុងភព ណា នេះហៅថា ការស្វែងរកភព ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិវដ្ត តិកនិទ្ទេសោ

តត្ថ កតមា ព្រហ្មចរិយេសនា ។ សស្សតោ
 លោកោតិ វា អសស្សតោ លោកោតិ វា ។ បេ ។
 នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ
 វា យា ឯវុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតំ ។ បេ ។ វិហរិយេ-
 សត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ ព្រហ្មចរិយេសនា ។ តត្ថ
 កតមា កាមេសនា ។ កាមរាគោ តទេកដ្ឋំ
 អកុសលំ កាយកម្មំ វេទិកម្មំ មនោកម្មំ អយំ
 វុច្ចតិ កាមេសនា ។ តត្ថ កតមា ភវេសនា ។
 ភវរាគោ តទេកដ្ឋំ អកុសលំ កាយកម្មំ វេទិកម្មំ
 មនោកម្មំ អយំ វុច្ចតិ ភវេសនា ។ តត្ថ កតមា
 ព្រហ្មចរិយេសនា ។ អន្តក្កាហិកា ទិដ្ឋិ តទេកដ្ឋំ
 អកុសលំ កាយកម្មំ វេទិកម្មំ មនោកម្មំ អយំ
 វុច្ចតិ ព្រហ្មចរិយេសនា ។ ឥមា តិស្សោ ឯសនា ។

ឧទ្ធករត្តវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

បណ្តាការស្វែងរកទាំង ៣ នោះ ការស្វែងរកព្រហ្មចរិយៈ តើដូចម្តេច ។
 ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស
 មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា ដូច្នោះ ថា លោកទៀងខ្លះ ថា លោកមិន
 ទៀងខ្លះ ។ បេ ។ ថា សត្វ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ទៅ កើតទៀត
 ក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែនខ្លះ នេះហៅថា ការស្វែងរកព្រហ្ម-
 ចរិយៈ ។ បណ្តាការស្វែងរកទាំង ៣ នោះ ការស្វែងរកកាម តើ
 ដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាម កាយកម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម
 ជាអកុសល ដែលតាំងនៅក្នុងទីជាមួយគ្នា នឹងសេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាម
 នោះ នេះហៅថា ការស្វែងរកកាម ។ បណ្តាការស្វែងរកទាំង ៣
 នោះ ការស្វែងរកភព តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រេកអរក្នុងភព កាយ-
 កម្ម វចីកម្ម មនោកម្ម ជាអកុសល ដែលតាំងនៅក្នុងទីជាមួយគ្នា
 នឹងសេចក្តីត្រេកអរក្នុងភពនោះ នេះហៅថា ការស្វែងរកភព ។ បណ្តា
 ការស្វែងរកទាំង ៣ នោះ ការស្វែងរកព្រហ្មចរិយៈ តើដូចម្តេច ។
 អន្តគ្គាហិកទិដ្ឋិ (ទិដ្ឋិដែលកាន់យកនូវទីបំផុត) កាយកម្ម វចីកម្ម មនោ-
 កម្ម ជាអកុសល ដែលតាំងនៅក្នុងទីជាមួយគ្នា នឹងអន្តគ្គាហិកទិដ្ឋិនោះ
 នេះហៅថា ការស្វែងរកព្រហ្មចរិយៈ ។ នេះ ការស្វែងរក ៣ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១៧១] តត្ថ កតមា តិស្សោ វិទា ។ សេ-
យ្យោហមស្មិតិ វិទា សទិសោហមស្មិតិ វិទា
ហីដោហមស្មិតិ វិទា ។ ឥមា តិស្សោ វិទា ។

[១៧២] តត្ថ កតមាទិ តីណិ កយាទិ ។
ជាតិកយំ ជរាភយំ មរណភយំ ។ តត្ថ កតមំ
ជាតិកយំ ។ ជាតី បទិច្ច ភយំ កយានកំ
ធម្មិតត្ថំ លោមហំសោ ចេតសោ ឧត្រាសោ ឥទំ
វុច្ចតិ ជាតិកយំ ។ តត្ថ កតមំ ជរាភយំ ។
ជរំ បទិច្ច ភយំ កយានកំ ធម្មិតត្ថំ លោមហំសោ
ចេតសោ ឧត្រាសោ ឥទំ វុច្ចតិ ជរាភយំ ។ តត្ថ
កតមំ មរណភយំ ។ មរណំ បទិច្ច ភយំ
កយានកំ ធម្មិតត្ថំ លោមហំសោ ចេតសោ
ឧត្រាសោ ឥទំ វុច្ចតិ មរណភយំ ។ ឥមាទិ
តីណិ កយាទិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១៧១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការឆ្នើងឆ្នៃ ៣ តើដូចម្តេច ។
 ការឆ្នើងឆ្នៃ ព្រោះតាំងខ្លួនថា អញប្រសើរជាងគេ ១ ការឆ្នើងឆ្នៃ
 ព្រោះតាំងខ្លួនថា អញស្មើនឹងគេ ១ ការឆ្នើងឆ្នៃ ព្រោះតាំងខ្លួនថា
 អញថោកទាបជាងគេ ១ ។ នេះ ការឆ្នើងឆ្នៃ ៣ ។

[១៧២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភ័យ ៣ តើដូចម្តេច ។ ភ័យ
 ព្រោះជាតិ ១ ភ័យព្រោះជរា ១ ភ័យព្រោះមរណៈ ១ ។ បណ្តាភ័យ
 ទាំង ៣ នោះ ភ័យព្រោះជាតិ តើដូចម្តេច ។ ភ័យ ហេតុដែល
 គួរភ័យ សេចក្តីខ្លាច សេចក្តីព្រឺរោម សេចក្តីតក់ស្លុតនៃចិត្ត ព្រោះ
 អាស្រ័យជាតិ នេះហៅថា ភ័យព្រោះជាតិ ។ បណ្តាភ័យទាំង ៣
 នោះ ភ័យព្រោះជរា តើដូចម្តេច ។ ភ័យ ហេតុដែលគួរភ័យ
 សេចក្តីខ្លាច សេចក្តីព្រឺរោម សេចក្តីតក់ស្លុតនៃចិត្ត ព្រោះអាស្រ័យ
 ជរា នេះហៅថា ភ័យព្រោះជរា ។ បណ្តាភ័យទាំង ៣ នោះ ភ័យ
 ព្រោះមរណៈ តើដូចម្តេច ។ ភ័យ ហេតុដែលគួរភ័យ សេចក្តី
 ខ្លាច សេចក្តីព្រឺរោម សេចក្តីតក់ស្លុតនៃចិត្ត ព្រោះអាស្រ័យមរណៈ
 នេះហៅថា ភ័យព្រោះមរណៈ ។ នេះ ភ័យ ៣ ។

ខុទ្ទករគុវិភង្កេ តិកនិទ្ទេសោ

[១៧៣] តត្ថ កតមាជិ តីណិ តមាជិ ។ អតីតំ
 អន្ទានំ អារព្ព កង្ខតិ វិចិត្តិច្ឆតិ ជាធិមុច្ឆតិ ន
 សម្បសីទតិ អនាគតំ អន្ទានំ អារព្ព កង្ខតិ
 វិចិត្តិច្ឆតិ ជាធិមុច្ឆតិ ន សម្បសីទតិ^(១) បច្ចុប្បន្នំ
 អន្ទានំ អារព្ព កង្ខតិ វិចិត្តិច្ឆតិ ជាធិមុច្ឆតិ ន
 សម្បសីទតិ តមាជិ តីណិ តមាជិ ។

[១៧៤] តត្ថ កតមាជិ តីណិ តិត្តាយតមាជិ ។
 ឥនេកកថោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឯវំវាជី
 ហោតិ ឯវំវាជី យន្តិញ្ចាយំ បុរិសបុគ្គលោ បដិសំវេ-
 ទេតិ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា សព្វន្តំ បុព្វ
 កតហេតុតិ ឥនេ បនេកកថោ សមណោ វា ព្រាហ្ម-
 ណោ វា ឯវំវាជី ហោតិ ឯវំវាជី យន្តិញ្ចាយំ បុរិស-
 បុគ្គលោ បដិសំវេទេតិ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខម-
 សុខំ វា សព្វន្តំ ឥស្សរនិម្មានហេតុតិ ឥនេ បនេកកថោ

១ ឱ ម. ឯត្តន្តរេ ឯតរហិ វាតិ ទិស្សតិ ។

ឧទ្ធករវត្តិកង្ក តិកនិទ្ទេស

[១៧៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ងងឹត ៣ តើដូចម្តេច ។
 បុគ្គល ងឿងធ្ងល់ សង្ស័យ មិនចុះចិត្តស៊ប់ មិនជ្រះថ្លា ព្រោះប្រារព្ធ
 នូវកាលជាអតីត ១ បុគ្គល ងឿងធ្ងល់ សង្ស័យ មិនចុះចិត្តស៊ប់ មិន
 ជ្រះថ្លា ព្រោះប្រារព្ធនូវកាលជាអនាគត ១ បុគ្គលងឿងធ្ងល់ សង្ស័យ
 មិនចុះចិត្តស៊ប់ មិនជ្រះថ្លា ព្រោះប្រារព្ធនូវកាលជាបច្ចុប្បន្ន ១ នេះ
 ងងឹត ៣ ។

[១៧៤] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ លទ្ធិដូចជាកំពង់ ៣ តើដូច
 ម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាសមណៈក្តី ជាព្រាហ្មណ៍ក្តី
 រមែងពោល យ៉ាងនេះ យល់ឃើញយ៉ាងនេះថា បុរសបុគ្គលនេះ រមែង
 ទទួលនូវអារម្មណ៍ណាមួយ ជាសុខក្តី ជាទុក្ខក្តី មិនមែនទុក្ខ មិនមែន
 សុខក្តី អារម្មណ៍ទាំងអស់នោះ មានអំពើដែលខ្លួនធ្វើទុក ក្នុងកាលមុន
 ជាហេតុ មួយទៀត បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាសមណៈក្តី
 ជាព្រាហ្មណ៍ក្តី រមែងពោលយ៉ាងនេះ ឃើញយ៉ាងនេះថា បុរស
 បុគ្គលនេះ រមែងទទួលនូវអារម្មណ៍ណាមួយ ជាសុខក្តី ជាទុក្ខក្តី
 មិនមែនទុក្ខ មិនមែនសុខក្តី អារម្មណ៍ទាំងអស់នោះ មានការតាក់តែង
 របស់ព្រះឥសូរជាហេតុ មួយវិញទៀត បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឯវំវាទី ហោតិ
 ឯវំទិដ្ឋិ យដ្ឋិញ្ចាយំ បុរិសបុគ្គលោ បទិសំវេទេតិ
 សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា សព្វន្តំ
 អហោតុអប្បច្ចយាតិ ឥមាទិ តីណិ តិត្តាយតនាទិ ។

[១៧៥] តត្ថ កតមេ តយោ កិញ្ចាណា ។ វាកោ
 កិញ្ចាណំ ទោសោ កិញ្ចាណំ មោហោ កិញ្ចាណំ ឥមេ
 តយោ កិញ្ចាណា ។

[១៧៦] តត្ថ កតមាទិ តីណិ អដ្ឋណាទិ ។
 វាកោ អដ្ឋណំ ទោសោ អដ្ឋណំ មោហោ អដ្ឋណំ
 ឥមាទិ តីណិ អដ្ឋណាទិ ។

[១៧៧] តត្ថ កតមាទិ តីណិ មលាទិ ។
 វាកោ មលំ ទោសោ មលំ មោហោ មលំ
 ឥមាទិ តីណិ មលាទិ ។

[១៧៨] តត្ថ កតមាទិ តីណិ វិសមាទិ ។
 វាកោ វិសមំ ទោសោ វិសមំ មោហោ វិសមំ
 ឥមាទិ តីណិ វិសមាទិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ជាសមណៈក្តី ជាព្រាហ្មណ៍ក្តី រមែងពោលយ៉ាងនេះ យល់ឃើញ
យ៉ាងនេះថា បុរសបុគ្គលនេះ រមែងទទួលនូវអារម្មណ៍ណាមួយ ជា
សុខក្តី ជាទុក្ខក្តី មិនមែនទុក្ខ មិនមែនសុខក្តី អារម្មណ៍ទាំងអស់នោះ
មិនមានហេតុ មិនមានបច្ច័យ នេះ លទ្ធិដូចជាកំពង់ ព ។

[១៧៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ កង្វល់ ព តើដូចម្តេច ។
ភគៈ ជាកង្វល់ ១ ទោសៈ ជាកង្វល់ ១ មោហៈ ជាកង្វល់ ១
នេះ កង្វល់ ព ។

[១៧៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទីទួល ព តើដូចម្តេច ។
ភគៈ ជាទីទួល ១ ទោសៈ ជាទីទួល ១ មោហៈ ជាទីទួល ១
នេះ ទីទួល ព ។

[១៧៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ មន្ទិល ព តើដូចម្តេច ។
ភគៈ ជាមន្ទិល ១ ទោសៈ ជាមន្ទិល ១ មោហៈ ជាមន្ទិល ១
នេះ មន្ទិល ព ។

[១៧៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ធម្មជាតិមិនរាបស្មើ ព តើដូច
ម្តេច ។ ភគៈ ជាធម្មជាតិមិនរាបស្មើ ១ ទោសៈ ជាធម្មជាតិមិនរាប
ស្មើ ១ មោហៈ ជាធម្មជាតិមិនរាបស្មើ ១ នេះ ធម្មជាតិមិនរាប
ស្មើ ព ។

ឧទ្ធករវត្ថុវិភង្កេ តិកនិទ្ទេសោ

[១៧៩] តត្ថ កតមាជិ អបរាជិបិ តីណិ
វិសមាជិ ។ កាយវិសមំ វេទិវិសមំ មនោវិសមំ
ឥមាជិ តីណិ វិសមាជិ ។

[១៨០] តត្ថ កតមេ តយោ អក្កិ ។ រាគក្កិ
នោសក្កិ មោហក្កិ ឥមេ តយោ អក្កិ ។

[១៨១] តត្ថ កតមេ តយោ កសាវា ។
រាគកសាវោ នោសកសាវោ មោហកសាវោ ឥមេ
តយោ កសាវា ។

[១៨២] តត្ថ កតមេ អបវេបិ តយោ កសាវា ។
កាយកសាវោ វេទិកសាវោ មនោកសាវោ ឥមេ
តយោ កសាវា ។

[១៨៣] តត្ថ កតមា អស្សាទទិដ្ឋិ ។ ឥន្ទេ-
កច្ចោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឯវំវាទី
ហោតិ ឯវំទិដ្ឋិ នត្ថិ កាមេសុ នោសោតិ សោ
កាមេសុ ចាតព្យតំ អាបដ្ឋតិ អយំ វុច្ចតិ
អស្សាទទិដ្ឋិ ។ តត្ថ កតមា អត្តានុទិដ្ឋិ ។

ឧទ្ធករវត្ថុវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

[១៧៧] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ធម្មជាតិមិនរាបស្មើ ៣ ដទៃ ទៀត តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតិមិនរាបស្មើគឺកាយ ១ ធម្មជាតិមិនរាប ស្មើគឺវាចា ១ ធម្មជាតិមិនរាបស្មើគឺចិត្ត ១ នេះ ធម្មជាតិមិនរាបស្មើ ៣ ។

[១៧៨] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ភ្លើង ៣ តើដូចម្តេច ។ ភ្លើង គឺភាគៈ ១ ភ្លើងគឺទោសៈ ១ ភ្លើងគឺមោហៈ ១ នេះ ភ្លើង ៣ ។

[១៧៩] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ទឹកចត់ ៣ តើដូចម្តេច ។ ទឹក ចត់គឺភាគៈ ១ ទឹកចត់គឺទោសៈ ១ ទឹកចត់គឺមោហៈ ១ នេះ ទឹកចត់ ៣ ។

[១៨០] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ទឹកចត់ ៣ ដទៃទៀត តើដូចម្តេច ។ ទឹកចត់គឺកាយ ១ ទឹកចត់គឺវាចា ១ ទឹកចត់គឺចិត្ត ១ នេះ ទឹកចត់ ៣ ។

[១៨១] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីយល់ឃើញថា គួរត្រេក អរ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាសមណៈក្តី ជាព្រាហ្មណ៍ក្តី រមែងពោលយ៉ាងនេះ យល់ឃើញយ៉ាងនេះថា ទោស ក្នុងកាមទាំងឡាយមិនមាន បុគ្គលនោះ តែងដល់នូវភាពជាអ្នកធ្លាក់ចុះ ក្នុងកាមទាំងឡាយ នេះហៅថា សេចក្តីយល់ឃើញថា គួរត្រេកអរ ។ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីយល់ឃើញថាជាខ្លួន តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្គោ

ឥធម៌ អស្សុតវា បុប្ផដ្ឋនោ អរិយានំ អនស្សារី
 អរិយធម្មស្ស អកោវិទោ អរិយធម្មេ អរិដីតោ
 សប្បុរិសានំ អនស្សារី សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ
 សប្បុរិសធម្មេ អរិដីតោ រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ
 រូបវន្តំ វា អត្តានំ អត្តនិ វា រូបំ រូបស្មី វា
 អត្តានំ វេទនំ ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ សដ្ឋាវេ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ វិញ្ញាណវន្តំ
 វា អត្តានំ អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណស្មី វា
 អត្តានំ យា ឯវរុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតំ ។ បេ ។ វិបរិយេ-
 សក្កាហោ អយំ រុច្ចតិ អត្តានុទិដ្ឋិ ។ តត្ថ កតមា
 មិច្ឆាទិដ្ឋិ ។ នត្ថិ ទិដ្ឋំ នត្ថិ យិដ្ឋំ ។ បេ ។ យេ
 ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ចិ-
 កត្វា បវេទន្តិតិ យា ឯវរុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតំ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បុប្ផជួនក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនចេះដឹង មិនជួបប្រទះនឹងពួកព្រះអរិយៈ
 មិនឈ្លាសវៃក្នុងធម៌របស់ព្រះអរិយៈ មិនទូន្មានខ្លួនក្នុងធម៌របស់ព្រះអរិយៈ
 មិនបានជួបប្រទះនឹងពួកសប្បុរស មិនឈ្លាសវៃ ក្នុងធម៌របស់សប្បុរស
 មិនទូន្មានខ្លួន ក្នុងធម៌របស់សប្បុរស រមែងពិចារណាលើញរូបរូប ថាជា
 ខ្លួន ពិចារណាលើញរូបខ្លួន ថាមានរូបខ្លះ ពិចារណាលើញរូបរូប ថា
 មានក្នុងខ្លួនខ្លះ ពិចារណាលើញរូបខ្លួន ថាមានក្នុងរូបខ្លះ រមែងពិចារ-
 ណាលើញរូបវេទនា ។ បេ ។ នូវសញ្ញា ។ បេ ។ នូវសង្ខារទាំងឡាយ
 ។ បេ ។ នូវវិញ្ញាណ ថាជាខ្លួន ពិចារណាលើញរូបខ្លួន ថាមានវិញ្ញាណ
 ខ្លះ រមែងពិចារណាលើញរូបវិញ្ញាណ ថាមានក្នុងខ្លួនខ្លះ ពិចារណា
 លើញរូបខ្លួន ថាមានក្នុងវិញ្ញាណខ្លះ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។
 សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា
 នេះហៅថា សេចក្តីយល់ឃើញ ថាជាខ្លួន ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ
 សេចក្តីយល់ឃើញខុស តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។
 សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា ថា
 ទានដែលបុគ្គលឲ្យហើយ មិនមានផល ការបូជា មិនមានផល ។ បេ ។

ឧទ្ធករវត្ថុវិភង្កេ តិកនិទ្ទេសោ

វិបរិយេសក្កាហោ អយំ វុច្ចតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ។ សស្ស-
តទិដ្ឋិ អស្សាទទិដ្ឋិ ។ សក្កាយទិដ្ឋិ អត្តានុទិដ្ឋិ ។
ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ។

[១៨៤] តត្ថ កតមា អរតិ ។ បន្តេសុ វា
សេនាសនេសុ អញ្ញតរញ្ញតវេសុ វា អធិកុសលេសុ
ធម្មេសុ អរតិ អរតិកា អនភិរតិ អនភិរមនា
ឧក្កណ្ឌិតា បរិតសិតា អយំ វុច្ចតិ អរតិ ។ តត្ថ
កតមា វិហោសា ។ ឥដេកេច្ចោ ចាណិណា វា
លេខុណា វា ទណ្ឌោន វា សត្តេន វា វដ្ឋយា វា
អញ្ញតរញ្ញតវេន សត្តេ វិហោបេតិ យា ឯវរូចា
ហោបនា វិហោបនា ហីសនា វិហីសនា ពោសនា
វិពោសនា បរូបយាតោ អយំ វុច្ចតិ វិហោសា ។

ឧទ្ទកវត្ថុវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ដែលបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវលោកនេះផង នូវ
លោកដទៃផង ដោយបញ្ញារបស់ខ្លួនហើយសម្តែង មិនមានទេ នេះ
ហៅថា សេចក្តីយល់ឃើញខុស ។ សស្សតទិដ្ឋិ ឈ្មោះថា អស្សាទ-
ទិដ្ឋិ ។ សក្កាយទិដ្ឋិ ឈ្មោះថា អត្តានុទិដ្ឋិ ។ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ឈ្មោះថា
មិច្ឆាទិដ្ឋិ ។

[១៨៤] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនត្រេកអរ តើដូចម្តេច ។
ការមិនត្រេកអរ សេចក្តីមិនត្រេកអរ ការមិនរីករាយ សេចក្តីមិនរីក-
រាយ សេចក្តីអផ្សុក សេចក្តីរសាប់រសល់ ក្នុងសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ក្តី
ក្នុងធម៌ជាកុសលដ៏លើសលុបដទៃទៀតក្តី នេះហៅថា សេចក្តីមិន
ត្រេកអរ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីបៀតបៀន តើដូចម្តេច ។
បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ តែងបៀតបៀន នូវសត្វទាំងឡាយ
ដោយវត្ថុណាមួយ គឺដៃក្តី ដុំដីក្តី ដំបងក្តី គ្រឿងសស្រ្តាក្តី ខ្សែក្តី
ការធ្វើឲ្យលំបាក ការធ្វើឲ្យលំបាកខ្លាំង ការបៀតបៀន ការបៀត-
បៀនខ្លាំង ការប្រទូស្ត ការប្រទូស្តខ្លាំង ការបៀតបៀននូវសត្វ
ដទៃ មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីបៀតបៀន ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

តត្ថ កតមា អធម្មចរិយា ។ កាយេន អធម្មចរិយា
 វិសមចរិយា វាចាយ អធម្មចរិយា វិសមចរិយា
 មនសា អធម្មចរិយា វិសមចរិយា អយំ វុច្ចតិ
 អធម្មចរិយា ។

[១៨៥] តត្ថ កតមា ទោវចស្សតា ។ សហ-
 ធម្មិកេ វុច្ចមានេ ទោវចស្សាយំ ទោវចស្សិយំ ទោវ-
 ចស្សតា វិប្បដិក្ខុលក្ខាហិតា វិបច្ចដីកសាតតា អនា-
 ទរិយំ អនាទរតា អការវតា អប្បដិស្សវតា អយំ
 វុច្ចតិ ទោវចស្សតា ។ តត្ថ កតមា ចាបមិត្តតា ។
 យេ តេ បុគ្គលា អស្សន្ទា ទុស្សីលា អប្បស្ស-
 តា មច្ចរិទោ ទុប្បញ្ញា យា តេសំ សេវនា
 និសេវនា សំសេវនា ភជនា សម្ពជនា ភត្តិ
 សម្ពត្តិ តំសម្បវដ្តតា អយំ វុច្ចតិ ចាបមិត្តតា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការប្រព្រឹត្តនូវអំពើមិនមែនធម៌ តើដូចម្តេច ។
ការប្រព្រឹត្តមិនស្មើដោយកាយ ឈ្មោះថា ការប្រព្រឹត្តនូវអំពើមិនមែន
ធម៌ ការប្រព្រឹត្តមិនស្មើដោយវាចា ឈ្មោះថា ការប្រព្រឹត្តនូវអំពើ
មិនមែនធម៌ ការប្រព្រឹត្តមិនស្មើដោយចិត្ត ឈ្មោះថា ការប្រព្រឹត្តនូវ
អំពើមិនមែនធម៌ នេះហៅថា ការប្រព្រឹត្តនូវអំពើមិនមែនធម៌ ។

[១៨៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការប្រដៅក្រ តើដូចម្តេច ។
ការប្រដៅក្រ អាការប្រដៅក្រ ភាពនៃសេចក្តីប្រដៅក្រ ការកាន់
យកនូវអំពើដែលគួរខ្ពើម (អំពើផ្តេសផ្តាស) ការពេញចិត្តក្នុងធម៌ជា
សត្រូវ ការមិនអើពើ សេចក្តីមិនអើពើ សេចក្តីមិនគោរព សេចក្តី
មិនស្តាប់បង្គាប់ ចំពោះពាក្យប្រកបដោយធម៌ ដែលគេពោល នេះ
ហៅថា ការប្រដៅក្រ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាពជាអ្នកមានមិត្ត
អាក្រក់ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលទាំងឡាយណា ជាអ្នកមិនមានសទ្ធា
ទ្រុស្តសីល ចេះដឹងតិច មានសេចក្តីកំណាញ់ ឥតប្រាជ្ញា ការសេព
ការសេពមិនដាច់ ការសេពរឿយ ។ ការគប់រក ការគប់រករឿយ ។
ការភប់ប្រសព្វ ការភប់ប្រសព្វរឿយ ។ នូវបុគ្គលទាំងឡាយនោះ ការ
បែររេទៅរកបុគ្គលនោះ ណា នេះហៅថា ភាពជាអ្នកមានមិត្តអាក្រក់ ។

ឧទ្ធករវត្តវិវាដ្ឋេ តិកនិទ្ទេសោ

តត្ថ កតមា នាណត្តសញ្ញា ។ កាមសញ្ញា ព្យាបាទ-
សញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា អយំ វុច្ចតិ នាណត្តសញ្ញា
សព្វាបិ អកុសលសញ្ញា នាណត្តសញ្ញា ។

[១៨៦] តត្ថ កតមំ ឧទ្ធចំ ។ យំ ចិត្តស្ស
ឧទ្ធចំ អរូបសមោ ចេតសោ វិក្ខេហោ ភន្តត្តំ
ចិត្តស្ស ឥទំ វុច្ចតិ ឧទ្ធចំ ។ តត្ថ កតមំ
កោសជ្ជំ ។ កាយទុច្ចរិតេ វា វេទីទុច្ចរិតេ វា
មនោទុច្ចរិតេ វា បញ្ចសុ វា កាមកុណោសុ
ចិត្តស្ស វោស្សក្តោ វោស្សក្តានុប្បនាទំ កុសលានំ
វា ធម្មានំ ការោយ អសក្កច្ចកិរិយតា អសាតច្ច-
កិរិយតា អនដ្ឋិតកិរិយតា ឱលីនវុត្តិតា និក្ខិត្តច្ចន្ទតា
និក្ខិត្តធុរតា អនាសេវនា អការវនា អពហុលី-
កម្មំ អនទិដ្ឋានំ អននុយោកោ បមាទោ ឥទំ
វុច្ចតិ កោសជ្ជំ ។ តត្ថ កតមោ បមាទោ ។
កាយទុច្ចរិតេ វា វេទីទុច្ចរិតេ វា មនោទុច្ចរិតេ វា

ឧទ្ធករត្តិកង ពិកនិទ្ទេស

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សញ្ញាផ្សេង ៗ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីសម្គាល់
ក្នុងកាម សេចក្តីសម្គាល់ក្នុងព្យាបាទ សេចក្តីសម្គាល់ក្នុងការបៀតបៀន
នេះហៅថា សញ្ញាផ្សេង ៗ សូម្បីសេចក្តីសម្គាល់ក្នុងអកុសលទាំងអស់
ក៏ឈ្មោះថា សញ្ញាផ្សេង ៗ ដែរ ។

[១៨៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីរាយមាយ តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីរាយមាយនៃចិត្ត ការមិនស្ងប់នៃចិត្ត ការរវើរវាយនៃចិត្ត សេចក្តី
ប្រែប្រួលនៃចិត្ត ណា នេះហៅថា សេចក្តីរាយមាយ ។ បណ្តាធម៌
ទាំងនោះ សេចក្តីខ្ជិល តើដូចម្តេច ។ ការបណ្តោយចិត្ត ការឲ្យកម្លាំង
ដល់ការបណ្តោយចិត្តទៅ ក្នុងកាយទុច្ចរិតក្តី ក្នុងវេទិទុច្ចរិតក្តី ក្នុងមនោ-
ទុច្ចរិតក្តី ក្នុងកាមគុណទាំង ៥ ក្តី ឬការធ្វើដោយមិនគោរព ការធ្វើមិន
រឿយ ៗ ការធ្វើមិនខ្ជាប់ខ្ជួន ការប្រព្រឹត្តទំរង់ ការដាក់ចុះនូវឆន្ទៈ ការ
ដាក់ចុះនូវធុរៈ ការមិនគប់រក ការមិនអប់រំ ការមិនធ្វើឲ្យច្រើន ការមិន
តាំងមាំ ការមិនប្រកបរឿយ ៗ ការធ្វេសប្រហែស ក្នុងការចម្រើននូវធម៌
ជាកុសល នេះហៅថា សេចក្តីខ្ជិល ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តី
ប្រមាទ តើដូចម្តេច ។ ការបណ្តោយចិត្ត ការឲ្យកម្លាំងដល់ការ
បណ្តោយចិត្តទៅ ក្នុងកាយទុច្ចរិតក្តី ក្នុងវេទិទុច្ចរិតក្តី ក្នុងមនោទុច្ចរិតក្តី

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

បញ្ចសុ វា កាមតុលោសុ ចិត្តស្ស វោស្សត្តោ
 វោស្សត្តានុប្បនាដំ កុសលាដំ វា ធម្មាដំ ការនាយ
 អសក្កច្ចកិរិយតា អសាតច្ចកិរិយតា អនដ្ឋិតកិរិ-
 យតា ឱលីនវុត្តិតា និក្ខិត្តច្ចន្តតា និក្ខិត្តធុរតា
 អនាសេវនា អការវនា អពហុលីកម្មំ អនដិដ្ឋាដំ
 អននុយោកោ បមាទោ យោ វវរុទោ បមាទោ
 បមជ្ជនា បមដ្ឋិតតំ អយំ វុច្ចតិ បមាទោ ។

[១៨៧] តត្ថ កតមា អសន្តដ្ឋិតា ។ ឥតវីត-
 រចីវរិបិណ្ណាចាតសេនាសនតិលានប្បច្ចយកេសដ្ឋបរិក្ខា-
 រេហិ បញ្ចហិ វា កាមតុលោហិ អសន្តដ្ឋស្ស
 ភិយ្យោកម្យតា យា វវរុទា ឥច្ឆា ឥច្ឆាកតំ
 អសន្តដ្ឋិតា វាកោ សារាកោ ។ បេ ។ ចិត្តស្ស
 សារាកោ អយំ វុច្ចតិ អសន្តដ្ឋិតា ។ តត្ថ កតមា
 អសម្បជញ្ញតា ។ យំ អញ្ញាណំ អនស្សដំ ។ បេ ។
 អវិជ្ជាលង្កិ មោហោ អកុសលមូលំ អយំ វុច្ចតិ
 អសម្បជញ្ញតា ។ តត្ថ កតមា មហិច្ឆតា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ក្នុងកាមគុណទាំង ៥ ក្តី ឬការធ្វើដោយមិនគោរព ការធ្វើមិនរឿយ ។
ការធ្វើមិនខ្ជាប់ខ្ជួន ការប្រព្រឹត្តទំរង់ ការដាក់ចុះនូវឆន្ទៈ ការដាក់ចុះនូវ
ធុរៈ ការមិនគប់រក ការមិនអប់រំ ការមិនធ្វើឲ្យច្រើន ការមិនតាំងមាំ
ការមិនប្រកបរឿយ ។ ការធ្វេសប្រហែស ក្នុងការចម្រើននូវធម៌ជាកុសល
ការធ្វេសប្រហែស អាការធ្វេសប្រហែស ភាពនៃសេចក្តីធ្វេសប្រហែស
មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រមាទ ។

[១៨៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនសន្តោស តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីប្រាថ្នាដ៏ក្រៃលែង នៃបុគ្គលមិនសន្តោស ដោយចីវរប្បច្ច័យ បិណ្ឌ-
បាតប្បច្ច័យ សេនាសនប្បច្ច័យ និងគិលានប្បច្ច័យភេសជ្ជបរិក្ខារ តាម
មានតាមបាន ឬដោយកាមគុណទាំង ៥ សេចក្តីប្រាថ្នា ការប្រព្រឹត្តទៅ
ដោយសេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីមិនសន្តោស តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។
តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តី
មិនសន្តោស ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនដឹងខ្លួន តើដូច
ម្តេច ។ សេចក្តីមិនដឹង សេចក្តីមិនយល់ ។ បេ ។ គន្លឹះគឺអវិជ្ជា
សេចក្តីវង្វេង ឬសគល់នៃអកុសល ណា នេះហៅថា សេចក្តី
មិនដឹងខ្លួន ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រាថ្នាធំ តើដូចម្តេច ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិវដ្តេ តិកនិទ្ទេសោ

ឥតវីតវចីវវបិណ្ណាចាតសេនាសនតិលានប្បច្ចយភេសដ្ឋ-
 បរិក្ការេហិ បញ្ចហិ វា កាមគុណេហិ អសន្តដ្ឋស្ស
 ភិយ្យោកម្យតា យា វវរុចា ឥច្ឆា ឥច្ឆាគតំ មហិច្ឆតា
 វាកោ សារាកោ ។ មេ ។ ចិត្តស្ស សារាកោ អយំ
 វុច្ឆតិ មហិច្ឆតា ។

[១៨៨] តត្ថ កតមំ អហិរិកំ ។ យំ ន ហិរិ-
 យតិ ហិរិយិតព្វេន ន ហិរិយតិ ចាបកានំ អកុ-
 សលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា ឥទំ វុច្ឆតិ អហិរិកំ ។
 តត្ថ កតមំ អនោត្ថប្បំ ។ យំ ន ឱត្តប្បតិ
 ឱត្តប្បិតព្វេន ន ឱត្តប្បតិ ចាបកានំ អកុសលានំ
 ធម្មានំ សមាបត្តិយា ឥទំ វុច្ឆតិ អនោត្ថប្បំ ។
 តត្ថ កតមោ បមាទោ ។ កាយទុច្ឆរិតេ វា វចី-
 ទុច្ឆរិតេ វា មនោទុច្ឆរិតេ វា បញ្ចសុ កាមគុណសុ

ឧទ្ធករវត្តិវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

សេចក្តីប្រាថ្នាដ៏ក្រៃលែង នៃបុគ្គលមិនសន្តោស ដោយចីវរប្បច្ច័យ
 បិណ្ឌបាតប្បច្ច័យ សេនាសនប្បច្ច័យ និងគិលានប្បច្ច័យភេសជ្ជបរិក្ខារ
 តាមមានតាមបាន ឬដោយកាមគុណទាំង ៥ សេចក្តីប្រាថ្នា ការ
 ប្រព្រឹត្តទៅដោយសេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីប្រាថ្នាធំ តម្រេក តម្រេក
 ខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា
 នេះហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នាធំ ។

[១៨៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនខ្មាសបាប តើដូច
 ម្តេច ។ ត្រង់ដែលបុគ្គលមិនខ្មាស ដោយវត្ថុដែលគួរខ្មាស មិនខ្មាស
 ដោយការជួបប្រទះ នឹងពួកអកុសលធម៌ដ៏លាមក នេះហៅថា សេចក្តីមិន
 ខ្មាសបាប ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនក្តៅនឹងបាប តើដូចម្តេច ។
 ត្រង់ដែលបុគ្គល មិនតត់ស្អុត ដោយវត្ថុដែលគួរតក់ស្អុត មិនតក់ស្អុត
 ដោយការជួបប្រទះ នឹងពួកអកុសលធម៌ដ៏លាមក នេះហៅថា សេចក្តី
 មិនក្តៅនឹងបាប ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រមាទ តើដូចម្តេច ។
 ការបណ្តោយចិត្ត ការឲ្យកម្លាំងដល់ការបណ្តោយចិត្តទៅ ក្នុងកាយ-
 ទុច្ចរិតក្តី ក្នុងវចីទុច្ចរិតក្តី ក្នុងមនោទុច្ចរិតក្តី ក្នុងកាមគុណទាំង ៥ ក្តី

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ចិត្តស្ស វោស្សក្តោ វោស្សក្តានុប្បទានំ កុសលានំ
 វា ធម្មានំ ការាយ អសក្កច្ចកិរិយតា អសាតច្ច-
 កិរិយតា អនដ្ឋិតកិរិយតា ឱលីនុវុត្តិតា និក្ខិ-
 ត្តច្ចន្តតា និក្ខិត្តុជរតា អនាសេវនា អការវនា
 អពហុលីកម្មំ អនទិដ្ឋានំ អននុយោកោ បមាទោ
 យោ វរុទោ បមាទោ បមជ្ជនា បមជ្ជិតត្ថំ អយំ
 វុច្ចតិ បមាទោ ។

[១៨៩] តត្ថ កតមំ អនាទរិយំ ។ យំ អនា-
 ទរិយំ អនាទរតា អការវតា អប្បជិស្សវតា អនាទា
 អនាទាយនា អនាទាយិតត្ថំ អសីល្យំ អចិតិកាវេ
 ឥទំ វុច្ចតិ អនាទរិយំ ។ តត្ថ កតមា ទោវចស្សតា ។
 សហធម្មិកេ វុច្ចមាទេ ទោវចស្សាយំ ទោវចស្សិយំ
 ទោវចស្សតា វិប្បជិក្ខុលក្កាហិតា វិបច្ចដិកសាតតា
 អនាទរិយំ អនាទរតា អការវតា អប្បជិស្សវតា
 អយំ វុច្ចតិ ទោវចស្សតា ។ តត្ថ កតមា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ឬការធ្វើដោយមិនគោរព ការធ្វើមិនរឿយ ។ ការធ្វើមិនខ្ជាប់ខ្ជួន ការប្រ-
ព្រឹត្តទំរង់ ការដាក់ចុះនូវឆន្ទៈ ការដាក់ចុះនូវធុរៈ ការមិនគប់រក ការមិន
អប់រំ ការមិនធ្វើឲ្យច្រើន ការមិនតាំងមាំ ការមិនប្រកបរឿយ ។ ការ
ធ្វេសប្រហែស ក្នុងការចម្រើននូវធម៌ជាកុសល ការធ្វេសប្រហែស
អាការធ្វេសប្រហែស ភាពនៃសេចក្តីធ្វេសប្រហែស មានសភាពយ៉ាង
នេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីប្រមាទ ។

[១៨៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនអើពើ តើដូចម្តេច ។
ការមិនអើពើ សេចក្តីមិនអើពើ សេចក្តីមិនគោរព ការមិនស្តាប់
បង្គាប់ ការមិនកាន់យក អាការមិនកាន់យក ភាពនៃសេចក្តីមិនកាន់
យក ការមិនមានប្រក្រតី ការមិនធ្វើនូវសេចក្តីឱនលំទោន ណា នេះ
ហៅថា សេចក្តីមិនអើពើ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការប្រដៅក្រ
តើដូចម្តេច ។ ការប្រដៅក្រ អាការប្រដៅក្រ ភាពនៃសេចក្តី
ប្រដៅក្រ ការកាន់យកនូវអំពើដែលគួរខ្ពើម (អំពើផ្ដេសផ្ដាស) ការ
ពេញចិត្តក្នុងធម៌ជាសត្រូវ ការមិនអើពើ សេចក្តីមិនអើពើ សេចក្តីមិន
គោរព សេចក្តីមិនស្តាប់បង្គាប់ ចំពោះពាក្យប្រកបដោយធម៌ ដែល
គេពោល នេះហៅថា ការប្រដៅក្រ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ

ឧទ្ធករវត្តិវិរាដ្ឋេ តិកនិទ្ទេសោ

ចាបមិត្តតា ។ យេ តេ បុគ្គលា អស្សុទ្ធា ទុស្សីលា
អប្បស្សតា មច្ឆរិណោ ទុប្បញ្ញា យា តេសំ សេវនា
និសេវនា ភជនា សម្ពជនា ភត្តិ សម្ពត្តិ តំសម្ប-
វុទ្ធីតា អយំ វុច្ចតិ ចាបមិត្តតា ។

[១៩០] តត្ថ កតមំ អស្សុទ្ធិយំ ។ ឥនេកច្ចោ
អស្សុទ្ធា ហោតិ ន សទ្ធិហតិ ពុទ្ធិ វា ធម្មំ វា
សង្ឃំ វា យំ ឯវរូបំ អស្សុទ្ធិយំ អសទ្ធិហនា
អនោកប្បនា អនភិប្បសានោ ឥទំ វុច្ចតិ អស្សុ-
ទ្ធិយំ ។ តត្ថ កតមា អវេទញ្ញតា ។ បញ្ចា មច្ឆរិ-
យានិ អាវាសមច្ឆរិយំ កុលមច្ឆរិយំ លាកមច្ឆរិយំ
វណ្ណមច្ឆរិយំ ធម្មមច្ឆរិយំ យំ ឯវរូបំ មច្ឆេរំ មច្ឆរា-
យនា មច្ឆរាយិតតំ វេរិច្ឆំ កទរិយំ កដុកពុកតា
អក្កហិតតំ ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ អវេទញ្ញតា ។

ឧទ្ធករត្ថវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

ភាពជាអ្នកមានមិត្តអាក្រក់ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលទាំងឡាយណា ជាអ្នក
មិនមានសទ្ធា ទ្រុស្តសីល ចេះដឹងតិច មានសេចក្តីកំណាញ់ ឥតបញ្ញា
ការសេព ការសេពមិនដាច់ ការគប់រក ការគប់រករឿយ ។ ការភប់
ប្រសព្វ ការភប់ប្រសព្វរឿយ ។ នូវបុគ្គលទាំងឡាយនោះ ការបែររេ
ទៅរកបុគ្គលនោះ ណា នេះហៅថា ភាពជាអ្នកមានមិត្តអាក្រក់ ។

[១៧០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនជឿ តើដូចម្តេច ។
បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនមានសទ្ធា មិនជឿព្រះពុទ្ធក្តី
ព្រះធម៌ក្តី ព្រះសង្ឃក្តី សេចក្តីមិនជឿ ការមិនជឿ ការមិនចុះចិត្ត
ស៊ប់ ការមិនជ្រះថ្លាខ្លាំង មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា
សេចក្តីមិនជឿ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការមិនធ្វើដឹងព្រាហ្ម (សូម)
តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីកំណាញ់ ៥ គឺកំណាញ់អាវាស ១ កំណាញ់
ត្រកូល ១ កំណាញ់លាភ ១ កំណាញ់សេចក្តីសរសើរ ១ កំណាញ់ធម៌ ១
ការកំណាញ់ អាការកំណាញ់ សេចក្តីកំណាញ់ សេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេង ។
សេចក្តីកំណាញ់រឹង សេចក្តីស្វិតស្វាញ ភាពនៃចិត្តមិនយកចិត្តគេ
មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះហៅថា ការមិនធ្វើដឹងព្រាហ្ម (សូម) ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

តត្ថ កតមំ កោសជ្ជំ កាយទុច្ចរិតេ វា វចីទុច្ចរិតេ
 វា មនោទុច្ចរិតេ វា បញ្ចសុ វា កាមគុណោសុ
 ចិត្តស្ស វោស្សក្កោ វោស្សក្កានុប្បនាដំ កុសលាដំ
 វា ធម្មាដំ ការាយ អសក្កច្ចកិរិយតា អសាតច្ច-
 កិរិយតា អនជ្ជិតកិរិយតា ឱលីនវុត្តិតា ជិត្តិត្តច្ចន្តតា
 ជិត្តិត្តុជរតា អនាសេវនា អការនា អពហុលីកម្មំ
 អនជិដ្ឋាដំ អននុយោកោ បមាទោ ឥដំ វុច្ចតិ
 កោសជ្ជំ ។

[១៩១] តត្ថ កតមំ ឧទ្ធច្ចំ ។ យំ ចិត្តស្ស
 ឧទ្ធច្ចំ អរូបសមោ ចេតសោ វិក្ខេចោ ភន្តត្តំ
 ចិត្តស្ស ឥដំ វុច្ចតិ ឧទ្ធច្ចំ ។ តត្ថ កតមោ
 អសំវោ ។ ឥនេកច្ចោ ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា ទិមិត្ត-
 ក្កាហី ហោតិ អនុព្យញ្ញនក្កាហី យត្វាទិករណាមេដំ
 ចក្កុទ្ធិយំ អសំវុត្តំ វិហារន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា
 ចាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យំ តស្ស
 សំវាយ ន បដិបដ្ឋតិ ន រក្ខតិ ចក្កុទ្ធិយំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីខ្ជិល តើដូចម្តេច ។ ការបណ្តោយ
 ចិត្ត ការឲ្យកម្លាំងដល់ការបណ្តោយចិត្តទៅ ក្នុងកាយទុច្ចរិតក្តី វចីទុច្ចរិត
 ក្តី មនោទុច្ចរិតក្តី ក្នុងកាមគុណទាំង ៥ ក្តី ឬ ការធ្វើដោយមិនគោរព
 ការធ្វើមិនរឿយ ។ ការធ្វើមិនខ្ជាប់ខ្ជួន ការប្រព្រឹត្តទំរង់ ការដាក់ចុះ
 នូវឆន្ទៈ ការដាក់ចុះនូវធុរៈ ការមិនគប់រក ការមិនអប់រំ ការមិនធ្វើ
 ឲ្យច្រើន ការមិនតាំងមាំ ការមិនប្រកបរឿយ ។ ការធ្វេសប្រហែស
 ក្នុងការចម្រើននូវធម៌ជាកុសល នេះហៅថា សេចក្តីខ្ជិល ។

[១៩១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីរាយមាយ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីរាយមាយនៃចិត្ត ការមិនស្ងប់រម្ងាប់នៃចិត្ត ការរើរវាយនៃចិត្ត
 សេចក្តីប្រែប្រួលនៃចិត្ត ណា នេះហៅថា សេចក្តីរាយមាយ ។
 បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនសង្រួម តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួក
 ខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ឃើញនូវរូបដោយចក្ខុ ហើយកាន់យកនូវនិមិត្ត
 កាន់យកនូវអនុព្យញ្ញនៈ ឯអភិជ្ឈានិងទោមនស្ស ដែលជាអកុសល-
 ធម៌ដ៏លាមក តែងតែគ្របសង្កត់នូវបុគ្គល ដែលមិនបានសង្រួម នូវ
 ចក្ខុន្ទ្រិយនុ៎ះ ព្រោះហេតុមិនបានសង្រួម នូវចក្ខុន្ទ្រិយ ណា ក៏
 មិនប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួម នូវចក្ខុន្ទ្រិយនោះ មិនរក្សា នូវចក្ខុន្ទ្រិយ

ឧទ្ធករតុវិភង្កេ តិកនិទ្ទេសោ

ចក្កុដ្ឋិយេ ន សំរំ អាបជ្ជតិ សោតេន សទ្ធិំ សុត្វា
 ។ បេ ។ ឃានេន កន្ធិំ ឃាយិត្វា ។ បេ ។ ជិវ្ហាយ
 រសំ សាយិត្វា ។ បេ ។ កាយេន ដោដ្ឋព្វំ ផុសិត្វា
 ។ បេ ។ មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ និមិត្តក្កាហី ហោតិ
 អនុព្យញ្ញនក្កាហី យត្វាធិករណាមេនំ មនិដ្ឋិយំ
 អសំរុតំ វិហារន្តំ អភិជ្ឈានោមនស្សា ចាបកា
 អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យំ តស្ស សំរាយ
 ន បដិបជ្ជតិ ន រក្ខតិ មនិដ្ឋិយំ មនិដ្ឋិយេ
 ន សំរំ អាបជ្ជតិ អយំ វុច្ចតិ អសំរោ ។
 តត្ថ កតមំ ទុស្សីល្យំ ។ កាយិកោ វីតិក្កមោ
 វាចសិកោ វីតិក្កមោ កាយិកវាចសិកោ វីតិក្កមោ
 ឥទំ វុច្ចតិ ទុស្សីល្យំ ។

[១៩២] តត្ថ កតមា អរិយានំ អនស្ស-
 នកម្យតា ។ តត្ថ កតមេ អរិយា ។
 អរិយា វុច្ចន្តិ ពុទ្ធា ច ពុទ្ធស្សារកា ច

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

មិនដល់នូវសេចក្តីសង្រួម ក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ ព្រមទាំងដោយត្រចៀក ។ លេ ។
 ជុំក្លិនដោយច្រមុះ ។ លេ ។ ជញ្ជក់រសដោយអណ្តាត ។ លេ ។
 ពាល់ត្រូវផ្សព្វដោយកាយ ។ លេ ។ ដឹងច្បាស់នូវធម្មារម្មណ៍ដោយ
 ចិត្ត ហើយកាន់យកនូវនិមិត្ត កាន់យកនូវអនុព្យញ្ជនៈ ឯអភិជ្ឈានិង
 ទោមនស្ស ដែលជាអកុសលធម៌ដ៏លាមក តែងតែគ្របសង្កត់នូវបុគ្គល
 ដែលមិនបានសង្រួម នូវមនិទ្ធរិយនុ៎ះ ព្រោះហេតុមិនបានសង្រួម នូវ
 មនិទ្ធរិយ ណា ក៏មិនប្រតិបត្តិ ដើម្បីសង្រួមនូវមនិទ្ធរិយនោះ មិន
 រក្សា នូវមនិទ្ធរិយ មិនដល់នូវសេចក្តីសង្រួមក្នុងមនិទ្ធរិយ នេះហៅថា
 សេចក្តីមិនសង្រួម ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីទ្រុស្តសីល តើ
 ដូចម្តេច ។ ការប្រព្រឹត្តកន្លង ប្រកបដោយកាយ ការប្រព្រឹត្តកន្លង
 ប្រកបដោយវាចា ការប្រព្រឹត្តកន្លង ប្រកបដោយកាយ និងប្រកប
 ដោយវាចា នេះហៅថា សេចក្តីទ្រុស្តសីល ។

[១៩២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនប្រាថ្នាដើម្បីឃើញព្រះ
 អរិយៈ តើដូចម្តេច ។ បណ្តាបុគ្គលទាំងនោះ ព្រះអរិយៈ តើដូច
 ម្តេច ។ ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយក្តី សាវ័ករបស់ព្រះពុទ្ធក្តី ហៅថា ព្រះអរិយៈ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

យា ឥមេសំ អរិយានំ អនស្សនកម្យតា អនដ្ឋ-
 កម្យតា អសមេតុកម្យតា អសមាភន្តកម្យតា អយំ
 វុច្ចតិ អរិយានំ អនស្សនកម្យតា ។ តត្ថ កតមា
 សទ្ធម្មំ អសោតុកម្យតា ។ តត្ថ កតមោ សទ្ធម្មោ ។
 ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានា ចត្តារោ សម្មប្បធានា ចត្តារោ
 ឥទ្ធិចានា បញ្ចិទ្ធិយានិ បញ្ចា ពលានិ សត្ត
 ពោជ្ឈង្គា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មក្កោ អយំ វុច្ចតិ
 សទ្ធម្មោ យា ឥមស្ស សទ្ធម្មស្ស អសោតុកម្យតា
 អស្សនកម្យតា អនុត្តហេតុកម្យតា អជារេតុកម្យតា
 អយំ វុច្ចតិ សទ្ធម្មំ អសោតុកម្យតា ។ តត្ថ កតមា
 ឧចារម្ពចិត្តតា ។ តត្ថ កតមោ ឧចារម្ពោ ។ យោ
 ឧចារម្ពោ អនូចារម្ពោ ឧចារម្ពនា អនូចារម្ពនា អនូ-
 ចារម្ពិតតំ ឧញ្ញា អវញ្ញា បរិករោ រន្ធករេសិតា អយំ
 វុច្ចតិ ឧចារម្ពចិត្តតា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ការមិនប្រាថ្នាដើម្បីឃើញ ការមិនប្រាថ្នាដើម្បីជួប ការមិនប្រាថ្នាដើម្បី
 ទៅកាន់ទីជិត ការមិនប្រាថ្នាដើម្បីទៅជាមួយ នឹងព្រះអរិយៈទាំងឡាយ
 នេះ ណា នេះហៅថា សេចក្តីមិនប្រាថ្នាដើម្បីឃើញព្រះអរិយៈ ។
 បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីមិនប្រាថ្នាដើម្បីស្តាប់នូវព្រះសទ្ធម្ម តើដូច
 ម្តេច ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ព្រះសទ្ធម្ម តើដូចម្តេច ។ សតិប្បដ្ឋាន ៤
 សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧
 មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ នេះហៅថា ព្រះសទ្ធម្ម សេចក្តីមិន
 ប្រាថ្នាដើម្បីស្តាប់ សេចក្តីមិនប្រាថ្នាដើម្បីឮ សេចក្តីមិនប្រាថ្នាដើម្បី
 រៀន សេចក្តីមិនប្រាថ្នាដើម្បីទ្រទ្រង់ នូវព្រះសទ្ធម្មនេះ ណា នេះ
 ហៅថា សេចក្តីមិនប្រាថ្នាដើម្បីស្តាប់នូវព្រះសទ្ធម្ម ។ បណ្តាធម៌
 ទាំងនោះ ភាពនៃបុគ្គល មានចិត្តប្រណាំងប្រជែង តើដូចម្តេច ។
 បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីប្រណាំងប្រជែង តើដូចម្តេច ។ ការ
 ប្រណាំងប្រជែង ការប្រណាំងប្រជែងរឿយ ។ អាការប្រណាំងប្រជែង
 អាការប្រណាំងប្រជែងរឿយ ។ ភាពនៃសេចក្តីប្រណាំងប្រជែងរឿយ ។
 ការឆ្នើងឆ្នៃ ការមើលងាយ ការពេបជ្រាយ ការស្វែងរកទោស ណា
 នេះហៅថា ភាពនៃបុគ្គលមានចិត្តប្រណាំងប្រជែង ។

ឧទ្ធករវត្តវិភង្គេ តិកនិទ្ទេសោ

[១៩៣] តត្ថ កតមំ មុដ្ឋស្សច្ចំ ។ យា
 អស្សតិ អនុស្សតិ អប្បជិស្សតិ អស្សតិ អសរណាតា
 អធារណាតា បិលាបនតា សម្មុសនតា ឥទំ វុច្ចតិ
 មុដ្ឋស្សច្ចំ ។ តត្ថ កតមំ អសម្បជញ្ញំ ។ យំ
 អញ្ញាណំ អនស្សនំ ។ យេ ។ អវិជ្ជាលង្គំ មោហោ
 អកុសលមូលំ ឥទំ វុច្ចតិ អសម្បជញ្ញំ ។ តត្ថ
 កតមោ ចេតសោ វិក្ខេហោ ។ យំ ចិត្តស្ស
 ឧទ្ធច្ចំ អរូបសមោ ចេតសោ វិក្ខេហោ ភន្តត្ថំ
 ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ ចេតសោ វិក្ខេហោ ។

[១៩៤] តត្ថ កតមោ អយោនិសោ មនសិកា-
 រោ ។ អនិច្ចេ និច្ចន្តិ អយោនិសោ មនសិការោ
 ទុក្ខេ សុខន្តិ អយោនិសោ មនសិការោ អនត្តនិ
 អត្តាតិ អយោនិសោ មនសិការោ អសុភេ សុភន្តិ
 អយោនិសោ មនសិការោ សច្ចវិប្បជិក្ខុលេន វា

ឧទ្ធករត្ថវិភង្គ តិកនិទ្ទេស

[១៩៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការភ្លេចស្មារតី តើដូចម្តេច ។
 ការមិនមានស្មារតី ការមិនរព្វកឃើញ ការមិននឹកឃើញ ការមិន
 រលឹក សេចក្តីមិនរលឹក សេចក្តីមិនចងចាំ សេចក្តីភ្លេចភ្នាំង សេចក្តី
 វង្វេង ណា នេះហៅថា ការភ្លេចស្មារតី ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ
 សេចក្តីមិនដឹងខ្លួន តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិនដឹង សេចក្តីមិនយល់
 ។ បេ ។ គន្លឹះគឺអវិជ្ជា សេចក្តីវង្វេង ឫសគល់នៃអកុសល ណា
 នេះហៅថា សេចក្តីមិនដឹងខ្លួន ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីរាយ
 មាយនៃចិត្ត តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីអណ្តែតអណ្តូងនៃចិត្ត ការមិន
 ស្ងប់រម្ងាប់នៃចិត្ត សេចក្តីរាយមាយនៃចិត្ត ការប្រែប្រួលនៃចិត្ត ណា
 នេះហៅថា សេចក្តីរាយមាយនៃចិត្ត ។

[១៩៤] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយខុស
 ឧបាយ តើដូចម្តេច ។ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយខុសឧបាយ ក្នុង
 របស់ដែលមិនទៀងថា ទៀង ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយខុសឧបាយ
 ក្នុងរបស់ដែលជាទុក្ខថា សុខ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយខុសឧបាយ
 ក្នុងរបស់ដែលមិនមែនខ្លួនថា ខ្លួន ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយខុសឧបាយ
 ក្នុងរបស់មិនស្អាតថា ស្អាត មួយទៀត ការរំពឹង ការរំពឹងរឿយ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ចិត្តស្ស អារដ្ឋនា អនារដ្ឋនា^(១) អាកោតោ សមដ្ឋា-
 ហារោ មនសិការោ អយំ វុច្ចតិ អយោនិសោ
 មនសិការោ ។ តត្ថ កតមា កុម្មត្តសេវនា ។
 តត្ថ កតមោ កុម្មត្តោ ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិ មិច្ឆាសង្កហ្មោ
 មិច្ឆាវាចា មិច្ឆាកម្មន្តោ មិច្ឆាអាជីវោ មិច្ឆាវាយាមោ
 មិច្ឆាសតិ មិច្ឆាសមាធិ អយំ វុច្ចតិ កុម្មត្តោ យា
 ឥមស្ស កុម្មត្តស្ស សេវនា និសេវនា សំសេវនា
 ភជនា សម្ពជនា ភត្តិ សម្ពត្តិ តំសម្បវុទ្ធតា អយំ
 វុច្ចតិ កុម្មត្តសេវនា ។ តត្ថ កតមំ ចេតសោ
 លីនត្តំ ។ យា ចិត្តស្ស អកល្យតា អកម្មញ្ញតា
 ឱលីយនា សលីយនា លីនំ លីយនា លីយិតត្តំ
 ឌីនំ ឌីយនា ឌីយិតត្តំ ចិត្តស្ស ឥនំ វុច្ចតិ ចេតសោ
 លីនត្តំ ។

តិកំ ។

១ ឱ. ម. អារដ្ឋនា អនារដ្ឋនាតិ ទិស្សន្តិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ការផ្តង់ចិត្តទុក ការតម្រង់ចិត្តទុក ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយខុសចាក
 សច្ចៈ នេះហៅថា ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយខុសឧបាយ ។ បណ្តា
 ធម៌ទាំងនោះ ការសេពផ្លូវខុស តើដូចម្តេច ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ
 ផ្លូវខុស តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីយល់ខុស តម្រិះខុស វាចាខុស ការ
 ងារខុស ការចិញ្ចឹមជីវិតខុស ការព្យាយាមខុស សេចក្តីរព្វកខុស
 ការតម្កល់ចិត្តខុស នេះហៅថា ផ្លូវខុស ការសេព ការសេពមិន
 ដាច់ ការសេពព្រម ការគប់រក ការគប់រករឿយ ។ សេចក្តីគប់រក
 សេចក្តីគប់រករឿយ ។ នូវផ្លូវខុសនេះ ការបែរទៅរកនូវផ្លូវខុសនេះ
 ណា នេះហៅថា ការសេពផ្លូវខុស ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភាព
 នៃចិត្តរញ្ជា តើដូចម្តេច ។ ភាពមិនគួរ ភាពមិនគួរដល់ការងារ
 ការរញ្ជាថយ ការរញ្ជាចូល ការលីបល អាការលីបល ភាពនៃ
 សេចក្តីលីបល ការក្រាញនៅ អាការក្រាញនៅ ភាពនៃសេចក្តី
 ក្រាញនៅ នៃចិត្ត ណា នេះហៅថា ភាពនៃចិត្តរញ្ជា ។

ចប់ ពួកធម៌ ៣ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ ចតុក្កនិទ្ទេសោ

[១៩៥] តត្ថ កតមេ ចត្តាហោ អាសវា ។
 កាមាសវោ ភវាសវោ ទិដ្ឋាសវោ អវិជ្ជាសវោ ។
 តត្ថ កតមោ កាមាសវោ ។ យោ កាមេសុ
 កាមច្ចដ្ឋោ ។ បេ ។ កាមដ្ឋោសានំ អយំ វុច្ចតិ
 កាមាសវោ ។ តត្ថ កតមោ ភវាសវោ ។ យោ
 ភវេសុ ភវច្ចដ្ឋោ ។ បេ ។ ភវដ្ឋោសានំ អយំ វុច្ចតិ
 ភវាសវោ ។ តត្ថ កតមោ ទិដ្ឋាសវោ ។ សស្សតោ
 លោកោតិ វា ។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ
 តថាគតោ បរម្មរណាតិ វា យា ឯវុចា ទិដ្ឋ
 ទិដ្ឋិតតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ អយំ វុច្ចតិ
 ទិដ្ឋាសវោ សព្វាបិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋាសវោ ។ តត្ថ
 កតមោ អវិជ្ជាសវោ ។ ទុក្ខេ អញ្ញាលំ ។ បេ ។
 អវិជ្ជាលដ្ឋិ មោហោ អកុសលមូលំ អយំ វុច្ចតិ
 អវិជ្ជាសវោ ។ ឥមេ ចត្តាហោ អាសវា ។

ឧទ្ធករត្តិកង្គ តិកនិទ្ទេស

[១៩៥] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ អាសវៈ ៤ តើដូចម្តេច ។
 កាមាសវៈ ១ ភវាសវៈ ១ ទិដ្ឋាសវៈ ១ អវិជ្ជាសវៈ ១ ។ បណ្ណា
 អាសវៈទាំង ៤ នោះ កាមាសវៈ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រាថ្នាកាម ក្នុង
 កាមទាំងឡាយ ។ បេ ។ ការផុលដំបូងក្នុងកាម ណា នេះហៅ
 ថា កាមាសវៈ ។ បណ្ណាអាសវៈទាំង ៤ នោះ ភវាសវៈ តើដូច
 ម្តេច ។ សេចក្តីប្រាថ្នាភព ក្នុងភពទាំងឡាយ ។ បេ ។ ការផុលដំបូង
 ក្នុងភព ណា នេះហៅថា ភវាសវៈ ។ បណ្ណាអាសវៈទាំង ៤
 នោះ ទិដ្ឋាសវៈ តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។
 ការប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា ដូច្នោះថា
 លោកទៀងក្តី ។ បេ ។ ថា សត្វខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ កើតទៀត
 ក៏មិនមែន មិនកើតទៀត ក៏មិនមែនក្តី នេះហៅថា ទិដ្ឋាសវៈ សូម្បី
 មិច្ឆាទិដ្ឋិទាំងអស់ ក៏ឈ្មោះថា ទិដ្ឋាសវៈ ។ បណ្ណាអាសវៈទាំង ៤
 នោះ អវិជ្ជាសវៈ តើដូចម្តេច ។ ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខ ។ បេ ។ គន្លឹះ
 គឺអវិជ្ជា សេចក្តីវង្វេង ឫសគល់នៃអកុសល នេះហៅថា អវិជ្ជា-
 សវៈ ។ នេះ អាសវៈ ៤ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១៩៦] តត្ថ កតមេ ចត្តាហេ តន្តា ។ អភិជ្ឈា
 កាយតន្តោ ព្យាទាទោ កាយតន្តោ សីលព្វតបរា-
 មាសោ កាយតន្តោ ឥទំសច្ចាភិទិវេសោ កាយ-
 តន្តោ ។ តត្ថ កតមោ អភិជ្ឈា កាយតន្តោ ។
 យោ រាគោ សារាគោ ។ មេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ
 អកុសលមូលំ អយំ វុច្ចតិ អភិជ្ឈា កាយតន្តោ ។
 តត្ថ កតមោ ព្យាទាទោ កាយតន្តោ ។ អនត្តំ
 មេ អចរិតិ ។ មេ ។ ចណ្ឌិត្តំ អសុរោចោ អនត្ត-
 មនតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ ព្យាទាទោ កាយតន្តោ ។
 តត្ថ កតមោ សីលព្វតបរាមាសោ កាយតន្តោ ។
 ឥតោ ពហិទ្ធា សមណព្រាហ្មណានំ សីលេន
 សុទ្ធិ វតេន សុទ្ធិ សីលព្វតេន សុទ្ធិតិ យា
 ឯវុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតំ ។ មេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ
 អយំ វុច្ចតិ សីលព្វតបរាមាសោ កាយតន្តោ ។
 តត្ថ កតមោ ឥទំសច្ចាភិទិវេសោ កាយតន្តោ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១៩៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ គន្លុះ (ធម៌ជាគ្រឿងចាក់ស្រែះ) ៤
 តើដូចម្តេច ។ អភិជ្ឈាកាយគន្លុះ ១ ព្យាបាទកាយគន្លុះ ១ សីលពូត-
 បរាមាសកាយគន្លុះ ១ ឥទ្ធិសច្ចាភិនិវេសកាយគន្លុះ ១ ។ បណ្តាគន្លុះ
 ទាំង ៤ នោះ អភិជ្ឈាកាយគន្លុះ តើដូចម្តេច ។ តម្រេក តម្រេកខ្លាំង
 ។ បេ ។ សេចក្តីសម្លឹងរំពៃ សេចក្តីលោភ ឫសគល់នៃអកុសល ណា
 នេះហៅថា អភិជ្ឈាកាយគន្លុះ ។ បណ្តាគន្លុះទាំង ៤ នោះ ព្យាបាទ-
 កាយគន្លុះ តើដូចម្តេច ។ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្ត
 នូវអំពើមិនជាប្រយោជន៍ ដល់អាត្មាអញ ។ បេ ។ សេចក្តីកាច ការខឹង
 សេចក្តីមិនត្រេកអរនៃចិត្ត នេះហៅថា ព្យាបាទកាយគន្លុះ ។ បណ្តា
 គន្លុះទាំង ៤ នោះ សីលពូតបរាមាសកាយគន្លុះ តើដូចម្តេច ។ ពួកសម-
 ណាព្រាហ្មណ៍ ខាងក្រៅសាសនានេះ មានទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។
 សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា ដូច្នោះ
 ថា សេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីល សេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះវត្ថុ សេចក្តី
 បរិសុទ្ធ ព្រោះសីលនិងវត្ថុ នេះហៅថា សីលពូតបរាមាសកាយគន្លុះ ។
 បណ្តាគន្លុះទាំង ៤ នោះ ឥទ្ធិសច្ចាភិនិវេសកាយគន្លុះ តើដូចម្តេច ។

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្កេ ចតុក្កនិទ្ទេសោ

សស្សតោ លោកោ ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ
 វា អសស្សតោ លោកោ ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ
 វា ។ បេ ។ នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាកតោ
 បរម្មរណា ឥនមេវ សច្ចំ មោយមញ្ញន្តិ វា យា
 ឯវុចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ
 អយំ វុច្ចតិ ឥទំសច្ចាភិទិវេសោ កាយកន្តោ ។
 បបេត្វា សីលព្វតបរាមាសំ កាយកន្តំ សព្វាបិ
 មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឥទំសច្ចាភិទិវេសោ កាយកន្តោ ។ ឥមេ
 ចត្តារោ កន្តា ។

[១៩៧] តត្ថ កតមេ ចត្តារោ ឱយា ។ បេ ។
 យោកា ។ បេ ។ ចត្តារិ ឧចាទាទានិ កាមុចាទានំ
 ទិដ្ឋុចាទានំ សីលព្វតុចាទានំ អត្តវាទុចាទានំ ។ តត្ថ
 កតមំ កាមុចាទានំ ។ យោ កាមេសុ កាម-
 ច្ឆន្ទោ ។ បេ ។ កាមជ្ឈោសានំ ឥទំ វុច្ចតិ
 កាមុចាទានំ ។ តត្ថ កតមំ ទិដ្ឋុចាទានំ ។

ឧទ្ធករត្ថវិភាគ តិកនិទ្ទេស

ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស មាន
 សភាពយ៉ាងនេះ ណា ដូច្នោះថា លោកទៀង សេចក្តីយល់នេះពិត
 សេចក្តីយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី ថា លោកមិនទៀង សេចក្តីយល់នេះពិត
 សេចក្តីយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី ។ បេ ។ ថា សត្វខាងមុខអំពីសេចក្តី
 ស្លាប់ កើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន សេចក្តីយល់នេះ
 ពិត សេចក្តីយល់ដទៃជាមោឃៈក្តី នេះហៅថា ឥទ្ធិសប្បាភិទិវេសកាយ-
 គន្លុះ ។ សូម្បីមិច្ឆាទិដ្ឋិទាំងអស់ លើកលែងតែសីលព្វតបរាមាស-
 កាយគន្លុះចេញ ក៏ឈ្មោះថា ឥទ្ធិសប្បាភិទិវេសកាយគន្លុះដែរ ។ នេះ
 គន្លុះ ៤ ។

[១៩៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ឱយៈ ៤ តើដូចម្តេច ។ បេ ។
 យោគៈ ។ បេ ។ ឧបាទាន ៤ គឺ កាមុបាទាន ១ ទិដ្ឋុបាទាន ១
 សីលព្វតុបាទាន ១ អត្តវាទុបាទាន ១ ។ បណ្តាឧបាទានទាំង ៤ នោះ
 កាមុបាទាន តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រាថ្នានូវកាម ក្នុងកាមទាំង-
 ឡាយ ។ បេ ។ ការផ្តល់បំភ្លេងកាម ណា នេះហៅថា កាមុបា-
 ទាន ។ បណ្តាឧបាទានទាំង ៤ នោះ ទិដ្ឋុបាទាន តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

នត្តិ ទិដ្ឋំ នត្តិ យិដ្ឋំ ។ បេ ។ យេ ឥមញ្ច
 លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ចិកត្វា
 បរេទេដ្ឋិតិ យា ឯវរូចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតំ ។ បេ ។
 វិបរិយេសក្កាហោ ឥទំ វុច្ចតិ ទិដ្ឋទាណំ ។
 បបេត្វា សីលពូតុទាណាញ អត្តវាទុទាណាញ
 សព្វាបិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទិដ្ឋទាណំ ។ តត្ថ កតមំ
 សីលពូតុទាណំ ។ ឥតោ ពហិទ្ធា សមណព្រាហ្ម-
 ណានំ សីលេន សុទ្ធិ វតេន សុទ្ធិ សីលពូតេន
 សុទ្ធិតិ យា ឯវរូចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតំ ។ បេ ។
 វិបរិយេសក្កាហោ ឥទំ វុច្ចតិ សីលពូតុទាណំ ។
 តត្ថ កតមំ អត្តវាទុទាណំ ។ ឥធម អស្សតវា
 បុមុជ្ឈនោ អរិយានំ អទស្សារី អរិយធម្មស្ស អកោ-
 វិទោ អរិយធម្មេ អរិដីតោ សប្បុរិសានំ អទស្សារី
 សប្បុរិសធម្មស្ស អកោវិទោ សប្បុរិសធម្មេ អរិដីតោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស
មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា ដូច្នោះថា ទានដែលបុគ្គលឲ្យហើយ មិន
មានផល ការបូជា មិនមានផល ។ បេ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំង-
ឡាយ ដែលធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវលោកនេះ និងលោកខាងមុខ ដោយ
ប្រាជ្ញាដ៏ឧត្តមខ្លួនឯងហើយសម្តែង មិនមានទេ នេះហៅថា ទិដ្ឋុ-
បាទាន ។ សូម្បីមិច្ឆាទិដ្ឋិទាំងអស់ លើកតែសីលពូតុបាទាន និង
អត្តវាទុបាទានចេញ ក៏ឈ្មោះថា ទិដ្ឋុបាទានដែរ ។ បណ្តាឧបាទាន
ទាំង ៤ នោះ សីលពូតុបាទាន តើដូចម្តេច ។ សមណព្រាហ្មណ៍
ទាំងឡាយខាងក្រៅសាសនានេះ មានទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ។ បេ ។
សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងការស្វែងរកខុស មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា
ដូច្នោះថា សេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីល សេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះ
វ័ត សេចក្តីបរិសុទ្ធ ព្រោះសីលនិងវ័ត នេះហៅថា សីលពូតុ-
បាទាន ។ បណ្តាឧបាទានទាំង ៤ នោះ អត្តវាទុបាទាន តើដូច
ម្តេច ។ បុប្ផជន ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនចេះដឹង មិនបានឃើញ
ពួកព្រះអរិយៈ មិនឈ្លាស ក្នុងធម៌របស់ព្រះអរិយៈ មិនទូន្មានខ្លួន
ក្នុងធម៌របស់ព្រះអរិយៈ មិនបានឃើញពួកសប្បុរស មិនឈ្លាស
ក្នុងធម៌របស់ពួកសប្បុរស មិនទូន្មានខ្លួន ក្នុងធម៌របស់ពួកសប្បុរស

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្កេ ចតុក្កនិទ្ទេសោ

រូបំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ រូបវន្តំ វា អត្តានំ
 អត្តនិ វា រូបំ រូបស្មី វា អត្តានំ វេទនំ
 ។ បេ ។ សញ្ញា ។ បេ ។ សង្ខារេ ។ បេ ។
 វិញ្ញាណំ អត្តតោ សមនុបស្សតិ វិញ្ញាណវន្តំ វា
 អត្តានំ អត្តនិ វា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណស្មី វា អត្តានំ
 យា ឯវរូចា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិតតំ ។ បេ ។ វិបរិយេសត្តាហោ
 ឥទំ រុច្ចតិ អត្តវាទុចាទានំ ។ ឥមាជិ ចត្តាវិ
 ឧចាទាណជិ ។

[១៩៨] តត្ថ កតមេ ចត្តាហេ តណ្ហាចាទា ។
 ចីវរហោតុ វា ភិក្ខុនោ តណ្ហា ឧប្បជ្ជមាណ
 ឧប្បជ្ជតិ បិណ្ឌាចាតហោតុ វា ភិក្ខុនោ តណ្ហា
 ឧប្បជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ សេនាសនហោតុ វា ភិក្ខុនោ
 តណ្ហា ឧប្បជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ ឥតិកវាភវហោតុ វា
 ភិក្ខុនោ តណ្ហា ឧប្បជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ ឥមេ
 ចត្តាហេ តណ្ហាចាទា ។

ឧទ្ធករត្ថវិភង្គ ចតុក្កនិទ្ទេស

រមែងពិចារណាលើញនូវរូប ថា ជាខ្លួន ពិចារណាលើញនូវខ្លួន ថា មាន
 រូបខ្លះ ពិចារណាលើញនូវរូប ថា មានក្នុងខ្លួនខ្លះ ពិចារណាលើញនូវខ្លួន
 ថា មានក្នុងរូបខ្លះ ពិចារណាលើញនូវវេទនា ។ បេ ។ នូវសញ្ញា ។ បេ ។
 នូវសង្ខារទាំងឡាយ ។ បេ ។ នូវវិញ្ញាណ ថា ជាខ្លួន ពិចារណាលើញ
 នូវខ្លួន ថា មានវិញ្ញាណខ្លះ ពិចារណាលើញនូវវិញ្ញាណ ថា មានក្នុងខ្លួន
 ខ្លះ ពិចារណាលើញនូវខ្លួន ថា មានក្នុងវិញ្ញាណខ្លះ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ
 ។ បេ ។ សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា
 នេះ ហៅថា អត្តវាទុបាទាន ។ នេះ ឧបាទាន ២ ។

[១៧៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ តណ្ហាបាទា ២ តើដូចម្តេច ។
 តណ្ហានៃភិក្ខុ កាលនឹងកើត រមែងកើតឡើង ព្រោះហេតុនៃបីវរខ្លះ
 តណ្ហានៃភិក្ខុ កាលនឹងកើត រមែងកើតឡើង ព្រោះហេតុនៃបិណ្ឌ-
 បាតខ្លះ តណ្ហានៃភិក្ខុ កាលនឹងកើត រមែងកើតឡើង ព្រោះហេតុនៃ
 សេនាសនៈខ្លះ តណ្ហានៃភិក្ខុ កាលនឹងកើត រមែងកើតឡើង ព្រោះ
 ហេតុនៃសេចក្តីបម្រើនិងសេចក្តីវិនាសដូច្នោះ ។ ខ្លះ នេះ តណ្ហាបាទា ២ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[១៩៩] តត្ថ កតមាជិ ចត្តារិ អកតិកមនាជិ ។
 ឆន្ទាកតិ កច្ចតិ ទោសាកតិ កច្ចតិ មោហាកតិ
 កច្ចតិ កយាកតិ កច្ចតិ យា វរុទា អកតិ
 អកតិកមនំ ឆន្ទកមនំ វត្តកមនំ វារិកមនំ ឥមាជិ
 ចត្តារិ អកតិកមនាជិ ។

[២០០] តត្ថ កតមេ ចត្តារោ វិបរិយេសា ។
 អនិច្ចេ និច្ចន្តិ សញ្ញាវិបរិយេសោ ចិត្តវិបរិយេសោ
 ទិដ្ឋិវិបរិយេសោ ទុក្ខេ សុខន្តិ សញ្ញាវិបរិយេសោ
 ចិត្តវិបរិយេសោ ទិដ្ឋិវិបរិយេសោ អនត្តនិ អត្តាតិ
 សញ្ញាវិបរិយេសោ ចិត្តវិបរិយេសោ ទិដ្ឋិវិបរិយេសោ
 អសុភេ សុភន្តិ សញ្ញាវិបរិយេសោ ចិត្តវិបរិយេសោ
 ទិដ្ឋិវិបរិយេសោ ឥមេ ចត្តារោ វិបរិយេសា ។

[២០១] តត្ថ កតមេ ចត្តារោ អនរិយោហារា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១៩៩] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការលុះក្នុងអគតិ ៤ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល ដល់នូវការលម្អៀង ព្រោះស្រឡាញ់ ១ ដល់នូវការលម្អៀង ព្រោះស្អប់ ១ ដល់នូវការលម្អៀង ព្រោះវង្វេង ១ ដល់នូវការលម្អៀង ព្រោះខ្លាច ១ សេចក្តីលម្អៀង ការលុះក្នុងសេចក្តីលម្អៀង ការលុះដោយឆន្ទៈ ការលុះដោយពួក ការលុះដូចជាទឹក មានសភាពយ៉ាងនេះ ណា នេះ ការលុះក្នុងអគតិ ៤ ។

[២០០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការស្វែងរកខុស ៤ តើដូចម្តេច ។ ការស្វែងរកខុសដោយសញ្ញា ការស្វែងរកខុសដោយចិត្ត ការស្វែងរកខុសដោយទិដ្ឋិ ក្នុងវត្ថុមិនទៀងថា ទៀង ១ ការស្វែងរកខុសដោយសញ្ញា ការស្វែងរកខុសដោយចិត្ត ការស្វែងរកខុសដោយទិដ្ឋិ ក្នុងវត្ថុជាទុក្ខថា សុខ ១ ការស្វែងរកខុសដោយសញ្ញា ការស្វែងរកខុសដោយចិត្ត ការស្វែងរកខុសដោយទិដ្ឋិ ក្នុងសភាវៈមិនមែនខ្លួនថា ជាខ្លួន ១ ការស្វែងរកខុសដោយសញ្ញា ការស្វែងរកខុសដោយចិត្ត ការស្វែងរកខុសដោយទិដ្ឋិ ក្នុងវត្ថុមិនស្អាតថា ស្អាត ១ នេះ ការស្វែងរកខុស ៤ ។

[២០១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ វោហារមិនប្រសើរ ៤ តើដូចម្តេច ។

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្គេ ចតុក្កនិទ្ទេសោ

អទិដ្ឋេ ទិដ្ឋវាទិតា អសុតេ សុតវាទិតា អមុតេ
មុតវាទិតា អវិញ្ញាតេ វិញ្ញាតវាទិតា ឥមេ ចត្តារោ
អនរិយវោហារា ។

[២០២] តត្ថ កតមេ អបរេបិ ចត្តារោ
អនរិយវោហារា ។ ទិដ្ឋេ អទិដ្ឋវាទិតា សុតេ
អសុតវាទិតា មុតេ អមុតវាទិតា វិញ្ញាតេ អវិញ្ញាត-
វាទិតា ឥមេ ចត្តារោ អនរិយវោហារា ។

[២០៣] តត្ថ កតមាទិ ចត្តារិ ទុច្ចរិតាទិ ។
ចាលាតិចាតោ អទិដ្ឋាទាទំ កាមេសុ មិច្ឆាចារោ
មុសាវាទោ ឥមាទិ ចត្តារិ ទុច្ចរិតាទិ ។

[២០៤] តត្ថ កតមាទិ អបរាទិបិ ចត្តារិ
ទុច្ចរិតាទិ ។ មុសាវាទោ បិសុណា វាចា ធរុសា
វាចា សម្មប្បុលាចោ ឥមាទិ ចត្តារិ ទុច្ចរិតាទិ ។

[២០៥] តត្ថ កតមាទិ ចត្តារិ ភយាទិ ។
ជាតិភយំ ជរាភយំ ព្យាទិភយំ មរណភយំ ឥមាទិ
ចត្តារិ ភយាទិ ។

ខុទ្ទករត្ថវិកង្គ ចតុក្កនិទ្ទេស

ការពោល ថា ឃើញ ក្នុងហេតុដែលមិនបានឃើញ ១ ការពោល ថា ឮ ក្នុងហេតុដែលមិនបានឮ ១ ការពោល ថា លិទ្ធក្វក្ស ក្នុងហេតុ ដែលមិនបានលិទ្ធក្វក្ស ១ ការពោល ថា ដឹង ក្នុងហេតុដែលមិន បានដឹង ១ នេះ វោហារមិនប្រសើរ ៤ ។

[២០២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ វោហារមិនប្រសើរ ៤ ដទៃ ទៀត តើដូចម្តេច ។ ការពោល ថា មិនឃើញ ក្នុងហេតុដែលបាន ឃើញ ១ ការពោល ថា មិនឮ ក្នុងហេតុដែលបានឮ ១ ការពោលថា មិនបានលិទ្ធក្វក្ស ក្នុងហេតុដែលបានលិទ្ធក្វក្ស ១ ការពោល ថា មិនបាន ដឹង ក្នុងហេតុដែលបានដឹង ១ នេះ វោហារមិនប្រសើរ ៤ ។

[២០៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទុច្ចរិត ៤ តើដូចម្តេច ។ បាណាតិបាត ១ អទិន្នាទាន ១ កាមេសុមិច្ឆាចារ ១ មុសាវាទ ១ នេះ ទុច្ចរិត ៤ ។

[២០៤] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទុច្ចរិត ៤ ដទៃទៀត តើដូច ម្តេច ។ មុសាវាទ ១ បិសុណាវាចា ១ ផុសាវាចា ១ សម្មប្ប- លាបៈ ១ នេះ ទុច្ចរិត ៤ ។

[២០៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភ័យ ៤ តើដូចម្តេច ។ ជាតិភ័យ ១ ជរាភ័យ ១ ព្យាធិភ័យ ១ មរណភ័យ ១ នេះ ភ័យ ៤ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២០៦] តត្ថ កតមាណិ អបរាណិបិ ចត្តារិ
កយាណិ ។ រាជកយំ ចោរកយំ អត្តិកយំ ឧទកកយំ
ឥមាណិ ចត្តារិ កយាណិ ។

[២០៧] តត្ថ កតមាណិ អបរាណិបិ ចត្តារិ
កយាណិ ។ ឧមិកយំ កុម្ពីលកយំ អារដ្ឋកយំ
សុសុកាកយំ ឥមាណិ ចត្តារិ កយាណិ ។

[២០៨] តត្ថ កតមាណិ អបរាណិបិ ចត្តារិ
កយាណិ ។ អត្តានុវាទកយំ បរាវាទកយំ ទណ្ឌាកយំ
ទុក្ខតិកយំ ឥមាណិ ចត្តារិ កយាណិ ។

[២០៩] តត្ថ កតមា ចតស្សោ ទិដ្ឋិយោ ។
សយំកតំ សុខទុក្ខានិ សច្ចតោ ថេតតោ ទិដ្ឋិ
ឧប្បជ្ជតិ បរកតំ សុខទុក្ខានិ សច្ចតោ ថេតតោ
ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ សយំកតញ្ច បរកតញ្ច សុខទុក្ខានិ
សច្ចតោ ថេតតោ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ អសយំកតំ
អបរកតំ^(១) អធិច្ចសមុប្បជ្ជំ សុខទុក្ខានិ សច្ចតោ
ថេតតោ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ ឥមា ចតស្សោ ទិដ្ឋិយោ ។

ចតុក្កំ ។

១ ឱ. ម. អសយំ-ការំ អបរំការន្តិ ទិស្សន្តិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២០៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភ័យ ៤ ដទៃទៀត តើដូចម្តេច ។ រាជភ័យ ១ ចោរភ័យ ១ អគ្គិភ័យ ១ ឧទកភ័យ ១ នេះ ភ័យ ៤ ។

[២០៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភ័យ ៤ ដទៃទៀត តើដូចម្តេច ។ ភ័យអំពីរលក ១ ភ័យអំពីក្រពើ ១ ភ័យអំពីអន្ទង់ទឹក ១ ភ័យអំពីត្រីសាហាវ ១ នេះ ភ័យ ៤ ។

[២០៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភ័យ ៤ ដទៃទៀត តើដូចម្តេច ។ ភ័យអំពីសេចក្តីតិះដៀលខ្លួនឯង ១ ភ័យអំពីសេចក្តីតិះដៀលរបស់បុគ្គលដទៃ ១ ភ័យអំពីអាជ្ញា ១ ភ័យអំពីទុគ្គតិ ១ នេះ ភ័យ ៤ ។

[២០៩] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទិដ្ឋិ ៤ តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិតែងកើតឡើង ដោយទៀងទាត់មាំមួនថា សុខនិងទុក្ខគឺខ្លួនឯងធ្វើ ១ ទិដ្ឋិតែងកើតឡើង ដោយទៀងទាត់មាំមួនថា សុខនិងទុក្ខគឺអ្នកដទៃធ្វើ ១ ទិដ្ឋិតែងកើតឡើង ដោយទៀងទាត់មាំមួនថា សុខនិងទុក្ខគឺខ្លួនឯងធ្វើផង អ្នកដទៃធ្វើផង ១ ទិដ្ឋិតែងកើតឡើង ដោយទៀងទាត់មាំមួនថា សុខនិងទុក្ខមិនមែនខ្លួនឯងធ្វើ មិនមែនអ្នកដទៃធ្វើ គឺកើតឡើងដោយអាស្រ័យហេតុ ១ នេះ ទិដ្ឋិ ៤ ។

ចប់ ពួកធម៌ ៤ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ បញ្ចកនិទ្ទេសោ

[២១០] តត្ថ កតមាណិ បញ្ចោរម្ភាតិយានិ
 សញ្ញោជនានិ ។ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិត្តិច្ឆា សីលព្វ-
 តបរាមាសោ កាមច្ចន្នោ ព្យាចារោ ឥមាណិ
 បញ្ចោរម្ភាតិយានិ សញ្ញោជនានិ ។

[២១១] តត្ថ កតមាណិ បញ្ចុទ្ធម្ភាតិយានិ
 សញ្ញោជនានិ ។ រូបរាគោ អរូបរាគោ មាណោ ឧទ្ធច្ចំ
 អវិជ្ជា ឥមាណិ បញ្ចុទ្ធម្ភាតិយានិ សញ្ញោជនានិ ។

[២១២] តត្ថ កតមាណិ បញ្ច មច្ឆរិយានិ ។
 អាវាសមច្ឆរិយំ កុលមច្ឆរិយំ លាកមច្ឆរិយំ វណ្ណមច្ឆ-
 រិយំ ធម្មមច្ឆរិយំ ឥមាណិ បញ្ច មច្ឆរិយានិ ។

[២១៣] តត្ថ កតមេ បញ្ច សង្កា ។
 រាគសង្កោ ទោសសង្កោ មោហសង្កោ មាណសង្កោ
 ទិដ្ឋិសង្កោ ឥមេ បញ្ច សង្កា ។

[២១៤] តត្ថ កតមេ បញ្ច សល្លា ។
 រាគសល្លំ ទោសសល្លំ មោហសល្លំ មាណសល្លំ
 ទិដ្ឋិសល្លំ ឥមេ បញ្ច សល្លា ។

ឧទ្ធករត្ថវិភង្គ បញ្ចកនិទ្ទេស

[២១០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សំយោជនៈជាចំណែកខាងក្រោម ៥ តើដូចម្តេច ។ សក្កាយទិដ្ឋិ ១ វិចិកិច្ចា ១ សីលពូតបរាមាសៈ ១ កាមច្ន្រ្ទៈ ១ ព្យាបាទៈ ១ នេះ សំយោជនៈជាចំណែកខាងក្រោម ៥ ។

[២១១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សំយោជនៈជាចំណែកខាងលើ ៥ តើដូចម្តេច ។ រូបរាគៈ ១ អរូបរាគៈ ១ មានៈ ១ ឧទ្ធច្ន្រ្ទៈ ១ អវិជ្ជា ១ នេះ សំយោជនៈជាចំណែកខាងលើ ៥ ។

[២១២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ មច្ច្រិយៈ ៥ តើដូចម្តេច ។ អាវាសមច្ច្រិយៈ ១ កុលមច្ច្រិយៈ ១ លាភមច្ច្រិយៈ ១ វណ្ណមច្ច្រិយៈ ១ ធម្មមច្ច្រិយៈ ១ នេះ មច្ច្រិយៈ ៥ ។

[២១៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ កិលេសជាគ្រឿងចំពាក់ ៥ តើ ដូចម្តេច ។ កិលេសជាគ្រឿងចំពាក់គឺរាគៈ ១ កិលេសជាគ្រឿងចំពាក់ គឺទោសៈ ១ កិលេសជាគ្រឿងចំពាក់គឺមោហៈ ១ កិលេសជាគ្រឿង ចំពាក់គឺមានៈ ១ កិលេសជាគ្រឿងចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ១ នេះ កិលេសជា គ្រឿងចំពាក់ ៥ ។

[២១៤] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សរ ៥ តើដូចម្តេច ។ សរគឺ រាគៈ ១ សរគឺទោសៈ ១ សរគឺមោហៈ ១ សរគឺមានៈ ១ សរគឺទិដ្ឋិ ១ នេះ សរ ៥ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២១៥] តត្ថ កតមេ បញ្ច ចេតោទីលា ។

សត្តវិ កង្ខតិ វិចិកិច្ចតិ ណាធិមុច្ចតិ ន សម្បសីនតិ

ធម្មេ កង្ខតិ វិចិកិច្ចតិ ណាធិមុច្ចតិ ន សម្ប-

សីនតិ សង្ឃេ កង្ខតិ វិចិកិច្ចតិ ណាធិមុច្ចតិ ន

សម្បសីនតិ សិក្ខាយ កង្ខតិ វិចិកិច្ចតិ ណាធិមុច្ចតិ

ន សម្បសីនតិ សព្វហ្មចារីសុ កុបិតោ ហោតិ

អនត្តមនោ អាហាតចិត្តោ ទីលជាតោ ឥមេ បញ្ច

ចេតោទីលា ។

[២១៦] តត្ថ កតមេ បញ្ច ចេតសោ

វិនិត្តោ ។ កាមេ អរិករាគោ ហោតិ អរិក-

តច្ចន្ទោ អរិកតប្បមោ អរិកតបិចាសោ អរិកត-

បរិណ្ណហោ អរិកតតណ្ហោ កាយេ អរិករាគោ

ហោតិ អរិកតច្ចន្ទោ អរិកតប្បមោ អរិកតបិចាសោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២១៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ បង្កោលចិត្ត ៥ តើដូចម្តេច ។
 បុគ្គល សង្ស័យ ងឿងធ្ងល់ មិនចុះចិត្តស៊ប់ មិនជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះ
 សាស្តា ១ បុគ្គល សង្ស័យ ងឿងធ្ងល់ មិនចុះចិត្តស៊ប់ មិនជ្រះថ្លា
 ក្នុងព្រះធម៌ ១ បុគ្គល សង្ស័យ ងឿងធ្ងល់ មិនចុះចិត្តស៊ប់ មិន
 ជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះសង្ឃ ១ បុគ្គល សង្ស័យ ងឿងធ្ងល់ មិនចុះចិត្តស៊ប់
 មិនជ្រះថ្លា ក្នុងសិក្ខា ១ បុគ្គល ក្រោធ អាក់អន់ចិត្ត មានចិត្តចង់គំនុំ
 មានចិត្តរឹងត្អឹង ចំពោះសព្វហ្មតារីបុគ្គលទាំងឡាយ ១ នេះ បង្កោល
 ចិត្ត ៥ ។

[២១៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ចំណង់របស់ចិត្ត ៥ តើដូចម្តេច ។
 បុគ្គល មិនទាន់ប្រាសចាកតម្រេក មិនទាន់ប្រាសចាកចំណង់ មិនទាន់
 ប្រាសចាកសេចក្តីស្រឡាញ់ មិនទាន់ប្រាសចាកសេចក្តីស្រែកឃ្លាន មិន
 ទាន់ប្រាសចាកសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មិនទាន់ប្រាសចាកសេចក្តីប្រាថ្នា
 ក្នុងកាម ១ មិនទាន់ប្រាសចាកតម្រេក មិនទាន់ប្រាសចាកចំណង់ មិន
 ទាន់ប្រាសចាកសេចក្តីស្រឡាញ់ មិនទាន់ប្រាសចាកសេចក្តីស្រែកឃ្លាន

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្កេ បញ្ចកនិទ្ទេសោ

អវិកតបរិឡាហោ អវិកតតណ្ហោ រូបេ អវិកតរាគោ
 ហោតិ អវិកតច្ចន្តោ អវិកតប្បមោ អវិកតបិចាសោ
 អវិកតបរិឡាហោ អវិកតតណ្ហោ យាវទត្ថំ ឧទរាវទេ-
 ហាកំ ភុញ្ញត្វា សេយ្យសុខំ បស្សសុខំ មិទ្ធសុខំ
 អនុយុត្តោ វិហារតិ អញ្ញតរំ ទេវកាយំ បណ្ឌិយាយ
 ព្រហ្មចរិយំ ចរតិ ឥមិធាហំ សីលេន វា វតេន
 វា តបេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា ទេវោ វា ភវិស្សាមិ
 ទេវញ្ញតរោ វាតិ ឥមេ បញ្ច ចេតសោ វិនិពន្ធា ។

[២០៧] តត្ថ កតមាទិ បញ្ច ជីវណាទិ ។

កាមច្ចន្ធដីវណំ ព្យាចាទដីវណំ មីនមិទ្ធដីវណំ
 ឧទ្ធចកុក្កុច្ចដីវណំ វិចិត្តិច្ឆាដីវណំ ឥមាទិ បញ្ច
 ជីវណាទិ ។

[២០៨] តត្ថ កតមាទិ បញ្ច កម្មាទិ

អានន្តរិកាទិ ។ មាតា ដីវិតា វោវេបិតា
 ហោតិ បិតា ដីវិតា វោវេបិតោ ហោតិ

ឧទ្ធករត្ថវិកង្គ បញ្ចកនិទ្ទេស

មិនទាន់ប្រាសចាកសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មិនទាន់ប្រាសចាកសេចក្តីប្រា-
 ថ្នាក្នុងកាយ ១ មិនទាន់ប្រាសចាកតម្រេក មិនទាន់ប្រាសចាកចំណង់
 មិនទាន់ប្រាសចាកសេចក្តីស្រឡាញ់ មិនទាន់ប្រាសចាកសេចក្តីស្រេក
 ឃ្មាន មិនទាន់ប្រាសចាកសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មិនទាន់ប្រាសចាក
 សេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងរូប ១ បរិភោគត្រាតែឆ្អែតពេញពោះ ហើយ
 ប្រកបរឿយ ។ នូវសេចក្តីសុខ ក្នុងទីដេក នូវសេចក្តីសុខ (ក្នុងការ
 ដេកប្រែប្រួល) ទៅខាងស្តាំខាងឆ្វេង នូវសេចក្តីសុខ ក្នុងការដេក
 លក់ស៊ប់ ១ ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ព្រោះប្រាថ្នា នូវពួកទេវតាណាមួយ
 ថាអាត្មាអញនឹងបានជាទេវតា (មានស័ក្តិធំ) ឬទេវតា (មានស័ក្តិតូច)
 ណាមួយ ដោយសីលនេះក្តី ដោយវ័តនេះក្តី ដោយតបៈនេះក្តី ដោយ
 ព្រហ្មចរិយៈនេះក្តី នេះ ចំណង់របស់ចិត្ត ៥ ។

[២១៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ នីវរណៈ ៥ តើដូចម្តេច ។
 កាមច្ចន្ធនីវរណៈ ១ ព្យាបាទនីវរណៈ ១ បីនមិទ្ធនីវរណៈ ១ ឧទ្ធច្ច-
 ក្កក្កច្ចនីវរណៈ ១ វិចិកិច្ចានីវរណៈ ១ នេះ នីវរណៈ ៥ ។

[២១៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អនន្តរិយកម្ម ៥ តើដូច
 ម្តេច ។ បុគ្គល ផ្តាច់បង់មាតាចាកជីវិត ១ ផ្តាច់បង់បិតាចាកជីវិត ១

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អរហា ដីវិតា វោរោមិតោ ហោតិ ទុដ្ឋេន ចិត្តេន
តថាគតស្ស លោហិតំ ឧប្បាទិតំ ហោតិ សង្ខេបា
ភិដ្ឋោ ហោតិ ឥមាជិ បញ្ច កម្មាជិ អាណន្តរិកាជិ ។

[២១៩] តត្ថ កតមា បញ្ច ទិដ្ឋិយោ ។ សញ្ញិ

អត្តា ហោតិ អរោគោ បរម្មរណាតិ ឥត្តេកេ
អភិវទន្តិ អសញ្ញិ អត្តា ហោតិ អរោគោ បរម្ម-
រណាតិ ឥត្តេកេ អភិវទន្តិ លេវសញ្ញិធាសញ្ញិ អត្តា
ហោតិ អរោគោ បរម្មរណាតិ ឥត្តេកេ អភិវទន្តិ
សតោ វា បន សត្តស្ស ឧច្ឆេទំ វិទាសំ វិករំ
បញ្ញាបេន្តិ ទិដ្ឋធម្មនិព្វានំ វា បនេកេ អភិវទន្តិ
ឥមា បញ្ច ទិដ្ឋិយោ ។

[២២០] តត្ថ កតមេ បញ្ច វេរា ។ ចារណា-

តិចាតោ អទិដ្ឋាទានំ កាមេសុ មិច្ឆាចារោ មុសា-
វាទោ សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានំ ឥមេ បញ្ច វេរា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ផ្កាចំបង់ព្រះអរហន្តចាកជីវិត ១ បុគ្គលមានចិត្តប្រទូស្ត ញ៉ាំងព្រះ
លោហិត របស់ព្រះតថាគត ឲ្យកើតឡើង ១ បំបែកសង្ឃ ១ នេះ
អនន្តរិយកម្ម ៥ ។

[២១៩] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទិដ្ឋិ ៥ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
មួយពួក ប្រកាសយ៉ាងនេះថា ខ្លួនមានសញ្ញា មិនមានរោគ ខាងមុខ
អំពីសេចក្តីស្លាប់ ១ បុគ្គលមួយពួក ប្រកាសយ៉ាងនេះថា ខ្លួនមិន
មានសញ្ញា មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ ១ បុគ្គលមួយពួក
ប្រកាសយ៉ាងនេះថា ខ្លួនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន
មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ ១ បុគ្គលមួយពួក បញ្ញត្តិរូប
សេចក្តីដាច់សូន្យ សេចក្តីវិនាស សេចក្តីមិនចម្រើន របស់សត្វដែល
កើតមាន ១ បុគ្គលមួយពួក ប្រកាសនូវព្រះនិព្វាន ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ១ នេះ
ទិដ្ឋិ ៥ ។

[២២០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ពៀរ ៥ តើដូចម្តេច ។
បាណាតិបាត ១ អទិន្នាទាន ១ កាមេសុ មិច្ឆាចារ ១ មុសាវាទ ១
សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋាន ១ នេះ ពៀរ ៥ ។

ឧទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ បញ្ចកនិទ្ទេសោ

[២២១] តត្ថ កតមេ បញ្ច ព្យសនា ។
ញាតិព្យសនំ កោកព្យសនំ រោកព្យសនំ សីលព្យសនំ
ទិដ្ឋិព្យសនំ ឥមេ បញ្ច ព្យសនា ។

[២២២] តត្ថ កតមេ បញ្ច អក្ខន្តិយា
អាទីនវា ។ ពហុនោ ជនស្ស អប្បិយោ ហោតិ
អមនាទោ វេពហុលោ ហោតិ វដ្ឋពហុលោ
សម្មទ្កោ កាលំ កហោតិ កាយស្ស ភេនា
បរម្មណា អចាយំ ទុក្ខតី វិទិនាតំ និរយំ ឧបបដ្ឋតិ
ឥមេ បញ្ច អក្ខន្តិយា អាទីនវា ។

[២២៣] តត្ថ កតមាទិ បញ្ច ភយាទិ ។
អាទីវកកយំ អសិលោកកយំ បរិសសារដ្ឋកយំ
មរណកយំ ទុក្ខតិកយំ ឥមាទិ បញ្ច ភយាទិ ។

[២២៤] តត្ថ កតមេ បញ្ច ទិដ្ឋធម្មនិព្វាន-
វាទា ។ ឥនេកេច្ចោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ
វា វរិវាទី ហោតិ វរិទិដ្ឋិ យតោ ខោ កោ

ឧទ្ធករត្ថវិភង្គ បញ្ចកនិទ្ទេស

[២២១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីវិនាស ៥ តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីវិនាសញាតិ ១ សេចក្តីវិនាសកោតៈ ១ សេចក្តីវិនាសគឺរោគ ១
សេចក្តីវិនាសសីល ១ សេចក្តីវិនាសគឺទិដ្ឋិ ១ នេះ សេចក្តីវិនាស ៥ ។

[២២២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទោសនៃសេចក្តីមិនអត់ធន់ ៥
តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលអ្នកមិនអត់ធន់ រមែងមិនជាទីស្រឡាញ់ មិន
ជាទីពេញចិត្តនៃជនច្រើនគ្នា ១ ច្រើនដោយពៀរ ១ ច្រើនដោយ
ទោស ១ រង្វេងធ្វើមរណកាល ១ បែកធ្លាយរាងកាយ ខាងមុខអំពី
សេចក្តីស្លាប់ រមែងចូលទៅកាន់អបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ១ នេះ
ទោសនៃការមិនអត់ធន់ ៥ ។

[២២៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ភ័យ ៥ តើដូចម្តេច ។
ភ័យអំពីការចិញ្ចឹមជីវិត ១ ភ័យអំពីគេមិនសរសើរ ១ ភ័យអំពីសេចក្តី
កោតញញើតក្នុងបរិស័ទ ១ ភ័យអំពីសេចក្តីស្លាប់ ១ ភ័យអំពីទុគ្គតិ ១
នេះ ភ័យ ៥ ។

[២២៤] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ការពោលនូវព្រះនិព្វាន ក្នុងបច្ចុប្បន្ន
៥ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកមួយ ក្នុងលោកនេះ ជាសមណៈ
ឬព្រាហ្មណ៍ មានវាទៈយ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ម្ចាស់អ្នកដ៏ចម្រើន

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អយំ អត្តា បញ្ចហិ កាមតុលោហិ សមប្បិតោ
 សមដ្ឋិតោ បរិចារេតិ ឯត្តារតា ខោ ភោ អយំ
 អត្តា បរមទិដ្ឋធម្មនិព្វានប្បត្តោ ហោតីតិ ឥត្តេកេ
 សតោ សត្តស្ស បរមទិដ្ឋធម្មនិព្វានំ បញ្ញាបេន្តិ ។
 តមញ្ញោ ឯវមាហា អត្តិ ខោ ភោ ឯសោ
 អត្តា យំ តំ រទេសិ នេសោ នត្តីតិ រទាមិ
 នោ ច ខោ ភោ អយំ អត្តា ឯត្តារតា បរម-
 ទិដ្ឋធម្មនិព្វានប្បត្តោ ហោតិ តំ កិស្ស ហេតុ
 កាមា ហិ ភោ អនិច្ចា ទុក្ខា វិបរិណាមធម្មា
 តេសំ វិបរិណាមញ្ញថាភារា ឧប្បជ្ជន្តិ សោកបរិ-
 នេវទុក្ខនោមនស្សុចាយាសា យតោ ខោ ភោ
 អយំ អត្តា វិច្ឆេវ កាមេហិ ។ បេ ។ បឋមំ
 ណានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ ឯត្តារតា ខោ ភោ
 អយំ អត្តា បរមទិដ្ឋធម្មនិព្វានប្បត្តោ ហោតីតិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

កាលណាបើខ្លួននេះ ឆ្លែតស្តាប់ស្តាប់ ឲ្យគេបម្រើដោយកាមគុណ ៥
 ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឯង ទើបខ្លួននេះ
 ឈ្មោះថាជាអត្តភាព ដល់នូវព្រះនិព្វាន ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ដែលជាគុណជាត
 យ៉ាងក្រៃលែង សមណៈឬព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បញ្ញត្តនូវព្រះនិព្វាន ក្នុង
 បច្ចុប្បន្ន ថាជាគុណយ៉ាងក្រៃលែង របស់សត្វដែលមាននៅ ដោយ
 ប្រការដូច្នោះ ១ ។ មានបុគ្គលដទៃ ក្រៅអំពីបុគ្គលពួកនោះ និយាយ
 យ៉ាងនេះថា នៃអ្នកដ៏ចម្រើន អ្នកនិយាយថា ខ្លួនមាននុ៎ះ ក៏មានមែន
 ឯខ្ញុំមិននិយាយថា ខ្លួននុ៎ះមិនមានទេ នៃអ្នកដ៏ចម្រើន តែថាខ្លួននេះ
 មិនមែនដល់នូវព្រះនិព្វាន ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ដែលជាគុណយ៉ាងក្រៃលែង
 ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះទេ ពាក្យដែលខ្ញុំថាដូច្នោះ តើព្រោះ
 ហេតុអ្វី ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន ព្រោះហេតុថា កាមទាំងឡាយមិនទៀងជាទុក្ខ
 មានសេចក្តីប្រែប្រួលជាធម្មតា មានសេចក្តីសោកខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខទោម-
 នស្ស និងសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ចិត្ត រមែងកើតឡើង ព្រោះកាម
 ទាំងឡាយនោះ ប្រែប្រួលទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ ដោយប្រការដទៃ ម្នាលអ្នក
 ដ៏ចម្រើន ខ្លួននេះឯង កាលណាបានស្ងប់ស្ងាត់ ចាកកាមទាំងឡាយ
 ។ បេ ។ បានដល់បឋមជ្ឈាន ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន ព្រោះហេតុមានប្រមាណ
 ប៉ុណ្ណោះ ទើបខ្លួននេះឈ្មោះថា បានដល់នូវព្រះនិព្វាន ក្នុងបច្ចុប្បន្ន

ឧទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ បញ្ចកនិទ្ទេសោ

ឥត្ថេកេ សតោ សត្តស្ស បរមទិដ្ឋធម្មនិព្វានំ
 បញ្ញាបេន្តិ ។ តមញ្ញោ ឯវមាហា អត្ថិ ខោ
 កោ ឯសោ អត្តា យំ តំ វទេសិ នេសោ
 នត្ថិតិ វទាមិ នោ ច ខោ កោ អយំ អត្តា
 ឯត្តាវតា បរមទិដ្ឋធម្មនិព្វានប្បត្តោ ហោតិ តំ
 កិស្ស ហេតុ យទេវ តត្ថ វិតក្កិតំ វិចារិតំ
 ឯតេន ឯតំ ឱទ្ធារិកំ អក្ខាយតិ យតោ ខោ
 កោ អយំ អត្តា វិតក្កិវិចារានំ រូបសមា ។ បេ ។
 ទុតិយំ ណានំ ឧបសម្មជ្ជ វិហារតិ ឯត្តាវតា
 ខោ កោ អយំ អត្តា បរមទិដ្ឋធម្មនិព្វានប្បត្តោ
 ហោតីតិ ឥត្ថេកេ សតោ សត្តស្ស បរមទិដ្ឋធម្ម-
 និព្វានំ បញ្ញាបេន្តិ ។ តមញ្ញោ ឯវមាហា អត្ថិ

ឧទ្ធករត្ថវិកង្គ បញ្ចកនិទ្ទេស

ជាគុណយ៉ាងក្រៃលែង សមណៈឬព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បញ្ញត្តនូវព្រះ
 និព្វាន ជាគុណយ៉ាងក្រៃលែង របស់សត្វដែលមាននៅ ដោយប្រការ
 ដូច្នោះ ១ ។ មានបុគ្គលដទៃ ក្រៅអំពីបុគ្គលពួកនោះ និយាយយ៉ាង
 នេះថា ម្ចាស់អ្នកដ៏ចម្រើន អ្នកនិយាយថា ខ្លួនមាននុ៎ះ ក៏មាន
 មែន ឯខ្ញុំមិននិយាយថា ខ្លួននុ៎ះមិនមានទេ ម្ចាស់អ្នកដ៏ចម្រើន តែថា
 ខ្លួននេះ មិនមែនដល់នូវព្រះនិព្វាន ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ដែលជាគុណជាត
 យ៉ាងក្រៃលែង ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះទេ ពាក្យដែលខ្ញុំថា
 ដូច្នោះ តើព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះហេតុថា ចិត្តដែលប្រកបដោយវិតក្កៈនិង
 វិចារៈមាននៅក្នុងបឋមជ្ឈាននោះបឋមជ្ឈាននុ៎ះនៅប្រាកដជាឈានគ្រាត
 គ្រាត ព្រោះមានវិតក្កៈនិងវិចារៈនុ៎ះនៅឡើយ ម្ចាស់អ្នកដ៏ចម្រើន កាល
 ណាបើខ្លួននេះ បានរម្ងាប់វិតក្កៈនិងវិចារៈអស់ហើយ ។ បេ ។ បានដល់
 ទុតិយជ្ឈាន ម្ចាស់អ្នកដ៏ចម្រើន ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ទើបខ្លួន
 នេះឈ្មោះថា បានដល់នូវព្រះនិព្វាន ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ដែលជាគុណជាតយ៉ាង
 ក្រៃលែង សមណៈ ឬព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បញ្ញត្តនូវព្រះនិព្វានក្នុងបច្ចុប្បន្ន
 ថា ជាគុណជាតយ៉ាងក្រៃលែង របស់សត្វដែលមាននៅ ដោយប្រការ
 ដូច្នោះ ១ ។ មានបុគ្គលដទៃក្រៅអំពីបុគ្គលពួកនោះ និយាយយ៉ាងនេះថា

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ខោ ភោ ឯសោ អត្តា យំ តំ វទេសិ នេសោ
 នត្ថិតិ វទាមិ នោ ច ខោ ភោ អយំ អត្តា
 ឯត្តាវតា បរមទិដ្ឋធម្មនិព្វានប្បត្តោ ហោតិ តំ កិស្ស
 ហោតុ យទេវ តត្ថ បីតិកតំ ចេតសោ ឧព្វិលាវិតំ
 អក្ខាយតិ យតោ ខោ ភោ អយំ អត្តា បីតិយា ច
 វិភកា ។ បេ ។ តតិយំ លានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ
 ឯត្តាវតា ខោ ភោ អយំ អត្តា បរមទិដ្ឋធម្មនិព្វាន-
 ប្បត្តោ ហោតីតិ ឥត្តោកេ សតោ សត្តស្ស បរម-
 ទិដ្ឋធម្មនិព្វានំ បញ្ញាបេន្តិ ។ តមញ្ញោ ឯវមាហា អត្តិ
 ខោ ភោ ឯសោ អត្តា យំ តំ វទេសិ នេសោ
 នត្ថិតិ វទាមិ នោ ច ខោ ភោ អយំ អត្តា ឯត្តាវតា
 បរមទិដ្ឋធម្មនិព្វានប្បត្តោ ហោតិ តំ កិស្ស ហោតុ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន អ្នកនិយាយថា ខ្លួនមាននុ៎ះ ក៏មានមែន ខ្ញុំមិន
 និយាយថា ខ្លួននុ៎ះមិនមានទេ ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន តែថាខ្លួននេះ
 មិនមែនបានដល់នូវព្រះនិព្វាន ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ដែលជាគុណជាតយ៉ាង
 ក្រៃលែង ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះទេ ពាក្យដែលខ្ញុំថាយ៉ាង
 នោះ តើព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះហេតុថា បីតិ ជាទីកើតឡើងនៃចិត្ត
 មានក្នុងទុតិយជ្ឈាននុ៎ះ នៅប្រាកដ ជាឈានគ្រោតគ្រាត ព្រោះមាន
 បីតិនុ៎ះនៅឡើយ ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន កាលណាបើខ្លួននេះ ព្រោះអស់
 ទៅនៃបីតិ ។ លេ ។ ក៏បានដល់នូវតតិយជ្ឈាន ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន
 ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ទើបខ្លួននេះ ឈ្មោះថា បានដល់
 នូវព្រះនិព្វានក្នុងបច្ចុប្បន្ន ដែលជាគុណជាតយ៉ាងក្រៃលែង សមណៈឬ
 ព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បញ្ញត្តនូវព្រះនិព្វាន ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ថាជាគុណជាត
 យ៉ាងក្រៃលែង របស់សត្វដែលមាននៅ ដោយប្រការដូច្នោះ ១ ។
 មានបុគ្គលដទៃ ក្រៅអំពីបុគ្គលពួកនោះ និយាយយ៉ាងនេះថា ម្នាលអ្នក
 ដ៏ចម្រើន អ្នកនិយាយថា ខ្លួនមាននុ៎ះ ក៏មានមែន ឯខ្ញុំមិននិយាយថា
 ខ្លួននុ៎ះ មិនមានទេ ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន តែថាខ្លួននេះ មិនមែនបានដល់
 នូវព្រះនិព្វានក្នុងបច្ចុប្បន្ន ដែលជាគុណជាតយ៉ាងក្រៃលែង ព្រោះហេតុ
 មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះទេ ពាក្យដែលខ្ញុំនិយាយនោះ តើព្រោះហេតុអ្វី

ឧទ្ទករត្ថវិកង្កេ ឆក្កនិទ្ទេសោ

យទេវ តត្ថ សុខំ ចេតសោ អាភោកោ ឯតេន
 ឯតំ ឌីណ្ហារិកំ អក្កាយតិ យតោ ខោ កោ អយំ
 អត្តា សុខស្ស ច បហានា ។ បេ ។ ចតុត្ថំ
 ណានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ ឯត្តារតា ខោ កោ
 អយំ អត្តា បរមទិដ្ឋធម្មនិព្វានប្បត្តោ ហោតីតិ
 ឥត្តេកេ សតោ សត្តស្ស បរមទិដ្ឋធម្មនិព្វានំ
 បញ្ញាបេន្តិ ។ ឥមេ បញ្ច ទិដ្ឋធម្មនិព្វានវាទា ។

បញ្ចកំ ។

[២២៥] តត្ថ កតមាទិ ឆ វិវាទមូលាទិ ។
 កោណោ មក្ខោ ឥស្សា សាថេយ្យំ ចាបិច្ឆតា
 សន្និដ្ឋិបរាមាសិតា ឥមាទិ ឆ វិវាទមូលាទិ ។

ឧទ្ធករត្តិវិភង្គ ឆក្កនិទ្ទេស

ព្រោះហេតុថា សេចក្តីអើពើ ឬសេចក្តីក្លចកាន់នៃចិត្តថា សុខ រមែង
 មានក្នុងតតិយជ្ឈាននោះ ឯតតិយជ្ឈាននុ៎ះ នៅប្រាកដ ជាឈានគ្រោត
 គ្រោត ព្រោះមានសុខនៅឡើយ ម្ចាស់អ្នកដ៏ចម្រើន កាលណាបើខ្លួន
 នេះ បានលះបង់នូវសុខផង ។ បេ ។ ហើយបានដល់នូវចតុត្ថ-
 ជ្ឈាន ម្ចាស់អ្នកដ៏ចម្រើន ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឯង ទើប
 ខ្លួនឈ្មោះថា បានដល់នូវព្រះនិព្វាន ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ដែលជាគុណជាត
 យ៉ាងក្រៃលែង សមណៈឬព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បញ្ញត្តនូវព្រះនិព្វាន ក្នុង
 បច្ចុប្បន្ន ថាជាគុណជាតយ៉ាងក្រៃលែង របស់សត្វដែលមាននៅ ដោយ
 ប្រការដូច្នោះ ១ ។ នេះ ទិដ្ឋធម្មនិព្វានវាទ ៥ ។

ចប់ ពួកធម៌ ៥ ។

[២២៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ មូលនៃវិវាទ ៦ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីក្រោធ ១ សេចក្តីលុបគុណ ១ សេចក្តីច្រណែន ១ សេចក្តី
 អួតអាង ១ សេចក្តីប្រាថ្នាដ៏លាមក ១ ការស្ទាបអង្រែលទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ១
 នេះ មូលនៃវិវាទ ៦ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២២៦] តត្ថ កតមេ ឆ ឆន្ទរាតា ភេហសីតា
 ធម្មា ។ មនាបិកេសុ រូមេសុ ភេហសីតោ រាតោ
 សារាតោ ។ បេ ។ ចិត្តស្ស សារាតោ មនាបិកេសុ
 សន្នេសុ ។ បេ ។ មនាបិកេសុ តន្នេសុ ។ បេ ។
 មនាបិកេសុ រសេសុ ។ បេ ។ មនាបិកេសុ ដោដ្ឋ-
 ព្វេសុ ។ បេ ។ មនាបិកេសុ ធម្មេសុ ភេហសីតោ
 រាតោ សារាតោ ។ បេ ។ ចិត្តស្ស សារាតោ ឥមេ
 ឆ ឆន្ទរាតា ភេហសីតា ធម្មា ។

[២២៧] តត្ថ កតមាទិ ឆ វិរោធរត្ថនិ ។ អម-
 នាបិកេសុ រូមេសុ ចិត្តស្ស អាឃាតោ បដិឃាតោ
 ។ បេ ។ ចណ្ឌិក្កំ អសុរោចោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស
 អមនាបិកេសុ សន្នេសុ ។ បេ ។ អមនាបិកេសុ
 តន្នេសុ ។ បេ ។ អមនាបិកេសុ រសេសុ ។ បេ ។
 អមនាបិកេសុ ដោដ្ឋព្វេសុ ។ បេ ។ អមនាបិកេសុ
 ធម្មេសុ ចិត្តស្ស អាឃាតោ បដិឃាតោ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២២៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ឆន្ទរាគ ៦ ជាធម៌អាស្រ័យ
 នូវផ្ទះ គឺកាមគុណ តើដូចម្តេច ។ តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។
 តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត ដែលអាស្រ័យនូវផ្ទះ គឺកាមគុណ ក្នុងរូបទាំងឡាយ
 ជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។ ក្នុងសំឡេងទាំងឡាយ ជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។
 ក្នុងក្លិនទាំងឡាយ ជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។ ក្នុងរសទាំងឡាយ ជាទី
 គាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។ ក្នុងផោដ្ឋព្វៈទាំងឡាយ ជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។
 តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត ដែលអាស្រ័យនូវ
 ផ្ទះ គឺកាមគុណ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ជាទីគាប់ចិត្ត ១ នេះ ឆន្ទរាគ ៦
 ជាធម៌អាស្រ័យនូវផ្ទះ គឺកាមគុណ ។

[២២៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ វិរោធរត្តុ (ហេតុនៃសេចក្តីក្រោធ)
 ៦ តើដូចម្តេច ។ គំនុំ ការចងគំនុំតបនៃចិត្ត ។ បេ ។ សេចក្តីកាច
 ការខឹង ការអាក់អន់ចិត្ត ក្នុងរូបទាំងឡាយមិនជាទីគាប់ចិត្ត ១ ក្នុងសំឡេង
 ទាំងឡាយមិនជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។ ក្នុងក្លិនទាំងឡាយមិនជាទីគាប់
 ចិត្ត ១ ។ បេ ។ ក្នុងរសទាំងឡាយមិនជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។ ក្នុងផ្សព្វ
 ទាំងឡាយមិនជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។ គំនុំ ការចងគំនុំនៃចិត្ត ។ បេ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ ឆក្កនិទ្ទេសោ

ចណ្ឌិក្កំ អសុរោចោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស ឥមាជិ

ឆ វិរោជវត្ថុជិ ។

[២២៨] តត្ថ កតមេ ឆ តណ្ហាកាយា ។

រូបតណ្ហា សទ្ធិតណ្ហា ភិទ្ធិតណ្ហា រសតណ្ហា

ដោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ឥមេ ឆ តណ្ហាកាយា ។

[២២៩] តត្ថ កតមេ ឆ អការវា ។ សត្តវិ

អការវោ វិហារតិ អប្បជិស្សោ ធម្មេ ។ បេ ។ សង្ខេ

។ បេ ។ សិក្ខាយ ។ បេ ។ អប្បមាទេ ។ បេ ។

បដិសន្ធាវេ អការវោ វិហារតិ អប្បជិស្សោ ឥមេ

ឆ អការវា ។

[២៣០] តត្ថ កតមេ ឆ បរិហានិយា ធម្មា ។

កាមារាមតា ភស្សារាមតា និទ្ធារាមតា សង្កណិ-

ការាមតា សំសក្ការាមតា បបញ្ចារាមតា ឥមេ ឆ

បរិហានិយា ធម្មា ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ ឆក្កនិទ្ទេស

សេចក្តីកាច ការពោលពាក្យអសុរោះ ការអាក់អន់ចិត្ត ក្នុងធម៌
ទាំងឡាយ មិនជាទីគាប់ចិត្ត ១ នេះ វិរោធនវត្ថុ ៦ ។

[២២៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ពួកនៃតណ្ហា ៦ តើដូចម្តេច ។
រូបតណ្ហា ១ សទ្ធិតណ្ហា ១ គន្ធិតណ្ហា ១ រសតណ្ហា ១ ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ១
ធម្មតណ្ហា ១ នេះ ពួកនៃតណ្ហា ៦ ។

[២២៩] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អគារវៈ (សេចក្តីមិនគោរព) ៦
តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល មិនមានសេចក្តីគោរព កោតក្រែង ក្នុងព្រះ
សាស្តា ១ ។ បេ ។ ក្នុងព្រះធម៌ ១ ។ បេ ។ ក្នុងព្រះសង្ឃ ១ ។ បេ ។ ក្នុង
សិក្ខា ១ ។ បេ ។ ក្នុងអប្បមាទ ១ មិនមានសេចក្តីគោរព កោត
ក្រែង ក្នុងបដិសណ្ឋារៈ ១ នេះ អគារវៈ ៦ ។

[២៣០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ បរិហានិយធម៌ (ធម៌ដែលនាំ
ឲ្យសាបសូន្យ) ៦ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងកាម ១ សេចក្តី
ត្រេកអរ ក្នុងការនិយាយពាក្យរោយរាយ ១ សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុង
ការដេកលក់ ១ សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការប្រឡូកប្រឡំដោយពួក ១
សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការជាប់ចំពាក់ ១ សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងបបញ្ចាធម៌ ១
នេះ បរិហានិយធម៌ ៦ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២៣១] តត្ថ កតមេ អបរេបិ ឆ បរិហានិយា ធម្មា ។ កម្មារាមតា ភស្ការាមតា និទ្ធារាមតា សង្កណិការាមតា ទោរចស្សតា ចាបមិត្តតា ឥមេ ឆ បរិហានិយា ធម្មា ។

[២៣២] តត្ថ កតមេ ឆ សោមនស្សបរិចារា ។ ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា សោមនស្សដ្ឋានិយំ រូបំ ឧបវិចរតិ សោតេន សទ្ធិំ សុត្វា ។ បេ ។ យានេន កន្លំ យាយិត្វា ។ បេ ។ ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា ។ បេ ។ កាយេន ដោដ្ឋព្វំ ធុសិត្វា ។ បេ ។ មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ សោមនស្សដ្ឋានិយំ ធម្មំ ឧបវិចរតិ ឥមេ ឆ សោមនស្សបរិចារា ។

[២៣៣] តត្ថ កតមេ ឆ ទោមនស្សបរិចារា ។ ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា ទោមនស្សដ្ឋានិយំ រូបំ ឧបវិចរតិ សោតេន សទ្ធិំ សុត្វា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២៣១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ បរិហានិយធម៌ ៦ ដទៃទៀត តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការងារ ១ សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការនិយាយពាក្យរោយរាយ ១ សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការដេកលក់ ១ សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការច្រឡកច្រឡំ (ដោយពួក) ១ សេចក្តីប្រដៅ ក្រ ១ ភាពអ្នកមានមិត្តអាក្រក់ ១ នេះ បរិហានិយធម៌ ៦ ។

[២៣២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ធម៌ជាទីពិចារណាដោយ សោមនស្ស ៦ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលឃើញរូបដោយចក្ខុ ហើយ ពិចារណានូវរូប ជាទីតាំងនៃសោមនស្ស ១ ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ១ ។ លេ ។ ជុំក្លិនដោយច្រមុះ ១ ។ លេ ។ លិទ្ធក្នក្សរសដោយអណ្តាត ១ ។ លេ ។ ប៉ះពាល់ផ្សព្វដោយកាយ ១ ។ លេ ។ ដឹងនូវធម៌ដោយ ចិត្ត ហើយពិចារណានូវធម៌ ជាទីតាំងនៃសោមនស្ស ១ នេះ ធម៌ជា ទីពិចារណាដោយសោមនស្ស ៦ ។

[២៣៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ធម៌ជាទីពិចារណាដោយទោម- នស្ស ៦ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលឃើញរូបដោយចក្ខុហើយ ពិចារណា នូវរូប ជាទីតាំងនៃទោមនស្ស ១ ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ១ ។ លេ ។

ឧទ្ធករត្ថវិកង្កេ ឆក្កនិទ្ទេសោ

ឃានេន កង្កំ ឃាយិត្វា ។ បេ ។ ជិហ្គាយ រសំ
សាយិត្វា ។ បេ ។ កាយេន ដោដ្ឋព្វំ ដុសិត្វា ។ បេ ។
មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ ទោមនស្សដ្ឋានិយំ ធម្មំ
ឧបវិចរតិ ឥមេ ឆ ទោមនស្សបវិចារា ។

[២៣៤] តត្ថ កតមេ ឆ ឧបេក្ខបវិចារា ។
ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា ឧបេក្ខដ្ឋានិយំ រូបំ ឧបវិចរតិ
សោតេន សង្កំ សុត្វា ។ បេ ។ ឃានេន កង្កំ
ឃាយិត្វា ។ បេ ។ ជិហ្គាយ រសំ សាយិត្វា ។ បេ ។
កាយេន ដោដ្ឋព្វំ ដុសិត្វា ។ បេ ។ មនសា ធម្មំ
វិញ្ញាយ ឧបេក្ខដ្ឋានិយំ ធម្មំ ឧបវិចរតិ ឥមេ ឆ
ឧបេក្ខបវិចារា ។

[២៣៥] តត្ថ កតមាទិ ឆ កេហាសិតាទិ
សោមនស្សាទិ ។ មនាបិកេសុ រូបេសុ កេហាសិតំ
ចេតសិកំ សាតំ ចេតសិកំ សុខំ ចេតោសម្មស្សជំ
សាតំ សុខំ វេទយិតំ ចេតោសម្មស្សជា សាតា
សុខា វេទនា មនាបិកេសុ សទ្ទេសុ ។ បេ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ ឆក្កនិទ្ទេស

ជុំក្លិនដោយច្រមុះ ១ ។ បេ ។ លិទ្ធកិរិយាសដោយអណ្តាត ១ ។ បេ ។
ប៉ះពាល់ផ្សព្វដោយកាយ ១ ។ បេ ។ ដឹងច្បាស់នូវធម៌ដោយចិត្ត ហើយ
ពិចារណានូវធម៌ ជាទីតាំងនៃទោមនស្ស ១ នេះ ធម៌ជាទីពិចារណា
ដោយទោមនស្ស ៦ ។

[២៣២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ធម៌ជាទីពិចារណាដោយ
ឧបេក្ខា ៦ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលឃើញរូបដោយចក្ខុ ហើយពិចារណា
នូវរូបជាទីតាំងនៃឧបេក្ខា ១ ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ១ ។ បេ ។
ជុំក្លិនដោយច្រមុះ ១ ។ បេ ។ លិទ្ធកិរិយាសដោយអណ្តាត ១ ។ បេ ។
ប៉ះពាល់ផ្សព្វដោយកាយ ១ ។ បេ ។ ដឹងច្បាស់នូវធម៌ដោយចិត្ត
ហើយពិចារណានូវធម៌ ជាទីតាំងនៃឧបេក្ខា ១ នេះ ធម៌ជាទីពិចារណា
ដោយឧបេក្ខា ៦ ។

[២៣៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សោមនស្ស ៦ ដែលអាស្រ័យ
នូវផ្ទះគឺកាមគុណ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីឆ្ងាញ់ពីសា ប្រព្រឹត្តទៅ
ក្នុងចិត្ត សេចក្តីសុខ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត ការទទួលអារម្មណ៍ដ៏ឆ្ងាញ់
ពីសា ជាសុខ កើតអំពីសម្មស្សនៃចិត្ត វេទនាដ៏ឆ្ងាញ់ពីសា ជាសុខ
កើតអំពីសម្មស្សនៃចិត្ត ដែលអាស្រ័យនូវផ្ទះគឺកាមគុណ ក្នុងរូបទាំង-
ឡាយជាទីគាប់ចិត្ត ១ ក្នុងសំឡេងទាំងឡាយជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

មនាបិកេសុ កន្ទេសុ ។ បេ ។ មនាបិកេសុ
 រសេសុ ។ បេ ។ មនាបិកេសុ ដោដ្ឋព្វេសុ ។ បេ ។
 មនាបិកេសុ ធម្មេសុ កេហសិតំ ចេតសិកំ សាតំ
 ចេតសិកំ សុខំ ចេតោសម្មស្សជំ សាតំ សុខំ
 វេទយិតំ ចេតោសម្មស្សជា សាតា សុខា វេទនា
 ឥមាជិ ឆ កេហសិតានិ សោមនស្សានិ ។

[២៣៦] តត្ថ កតមាជិ ឆ កេហសិតានិ
 នោមនស្សានិ ។ អមនាបិកេសុ រូបេសុ កេហសិតំ
 ចេតសិកំ អសាតំ ចេតសិកំ ទុក្ខំ ចេតោសម្មស្សជំ
 អសាតំ ទុក្ខំ វេទយិតំ ចេតោសម្មស្សជា អសា-
 តា ទុក្ខា វេទនា អមនាបិកេសុ សន្ទេសុ ។ បេ ។
 អមនាបិកេសុ កន្ទេសុ ។ បេ ។ អមនាបិកេសុ
 រសេសុ ។ បេ ។ អមនាបិកេសុ ដោដ្ឋព្វេសុ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ក្នុងក្លិនទាំងឡាយជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។ ក្នុងរសទាំងឡាយជា
 ទីគាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។ ក្នុងផ្សព្វទាំងឡាយជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។
 សេចក្តីត្រាញ់ពីសា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត សេចក្តីសុខ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត
 ការទទួលអារម្មណ៍ ដ៏ត្រាញ់ពីសា ជាសុខ កើតអំពីសម្មស្សនៃចិត្ត
 វេទនា ដ៏ត្រាញ់ពីសា ជាសុខ កើតអំពីសម្មស្សនៃចិត្ត ដែលអាស្រ័យ
 នូវផ្ទះគឺកាមគុណ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយជាទីគាប់ចិត្ត ១ នេះ សោមនស្ស ៦
 ដែលអាស្រ័យនូវផ្ទះគឺកាមគុណ ។

[២៣៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទោមនស្ស ៦ ដែលអាស្រ័យនូវ
 ផ្ទះគឺកាមគុណ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិនត្រាញ់ពីសា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
 ចិត្ត សេចក្តីទុក្ខ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត ការទទួលអារម្មណ៍មិនត្រាញ់ពីសា
 ជាទុក្ខ កើតអំពីសម្មស្សនៃចិត្ត វេទនាមិនត្រាញ់ពីសា ជាទុក្ខ កើតអំពី
 សម្មស្សនៃចិត្ត ដែលអាស្រ័យនូវផ្ទះគឺកាមគុណ ក្នុងរូបទាំងឡាយមិន
 ជាទីគាប់ចិត្ត ១ ក្នុងសំឡេងទាំងឡាយមិនជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។
 ក្នុងក្លិនទាំងឡាយមិនជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។ ក្នុងរសទាំងឡាយមិនជាទី
 គាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។ ក្នុងផ្សព្វទាំងឡាយមិនជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។ បេ ។

ឧទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ ឆក្កនិទ្ទេសោ

អមណិកេសុ ធម្មេសុ កេហសិតំ ចេតសិកំ
 អសាតំ ចេតសិកំ ទុក្ខំ ចេតោសម្មស្សជំ អសាតំ
 ទុក្ខំ វេទយិតំ ចេតោសម្មស្សជា អសាតា ទុក្ខា
 វេទនា ឥមាណិ ឆ កេហសិតានិ ទោមនស្សានិ ។

[២៣៧] តត្ថ កតមា ឆ កេហសិតា ឧបេក្ខា ។

ឧបេក្ខដ្ឋានិកេសុ រូបេសុ កេហសិតំ ចេតសិកំ
 នេវ សាតំ នាសាតំ ចេតោសម្មស្សជំ អទុក្ខមសុខំ
 វេទយិតំ ចេតោសម្មស្សជា អទុក្ខមសុខា វេទនា
 ឧបេក្ខដ្ឋានិកេសុ សន្តេសុ ។ បេ ។ ឧបេក្ខដ្ឋានិ-
 កេសុ កន្តេសុ ។ បេ ។ ឧបេក្ខដ្ឋានិកេសុ រសេសុ
 ។ បេ ។ ឧបេក្ខដ្ឋានិកេសុ ដោដ្ឋព្វេសុ ។ បេ ។
 ឧបេក្ខដ្ឋានិកេសុ ធម្មេសុ កេហសិតំ ចេតសិកំ
 នេវ សាតំ នាសាតំ ចេតោសម្មស្សជំ អទុក្ខមសុខំ
 វេទយិតំ ចេតោសម្មស្សជា អទុក្ខមសុខា វេទនា

ឧទ្ទករតុវិភង្គ ឆក្កនិទ្ទេស

សេចក្តីមិនធ្លាញ់ពីសា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត សេចក្តីទុក្ខប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
ចិត្ត ការទទួលអារម្មណ៍មិនធ្លាញ់ពីសា ជាទុក្ខ កើតអំពីសម្មស្សនៃចិត្ត
វេទនាមិនធ្លាញ់ពីសា ជាទុក្ខ កើតអំពីសម្មស្សនៃចិត្ត ដែលអាស្រ័យ
នូវផ្ទះគឺកាមគុណ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ មិនជាទីគាប់ចិត្ត ១ នេះ
ទោមនស្ស ៦ អាស្រ័យនូវផ្ទះគឺកាមគុណ ។

[២៣៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ឧបេក្ខា ៦ ដែលអាស្រ័យ
នូវផ្ទះគឺកាមគុណ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីធ្លាញ់ពីសា ក៏មិនមែន សេចក្តី
មិនធ្លាញ់ពីសា ក៏មិនមែន ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត ការទទួលអារម្មណ៍
មិនមែនទុក្ខ មិនមែនសុខ កើតអំពីសម្មស្សនៃចិត្ត វេទនាមិនមែនទុក្ខ
មិនមែនសុខ កើតអំពីសម្មស្សនៃចិត្ត ដែលអាស្រ័យនូវផ្ទះគឺកាមគុណ
ក្នុងរូបទាំងឡាយដែលជាទីតាំងនៃឧបេក្ខា ១ ក្នុងសំឡេងទាំងឡាយ
ដែលជាទីតាំងនៃឧបេក្ខា ១ ។ រូ ។ ក្នុងក្លិនទាំងឡាយដែលជាទីតាំង
នៃឧបេក្ខា ១ ។ រូ ។ ក្នុងរសទាំងឡាយដែលជាទីតាំងនៃឧបេក្ខា ១
។ រូ ។ ក្នុងផ្សព្វទាំងឡាយដែលជាទីតាំងនៃឧបេក្ខា ១ ។ រូ ។ សេចក្តី
ធ្លាញ់ពីសាក៏មិនមែន សេចក្តីមិនធ្លាញ់ពីសាក៏មិនមែន ប្រព្រឹត្តទៅ
ក្នុងចិត្ត ការទទួលអារម្មណ៍ មិនមែនទុក្ខមិនមែនសុខ កើតអំពីសម្មស្ស
នៃចិត្ត វេទនាមិនមែនទុក្ខមិនមែនសុខ កើតអំពីសម្មស្សនៃចិត្ត ដែល
អាស្រ័យនូវផ្ទះគឺកាមគុណ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលជាទីតាំងនៃឧបេក្ខា ១

ឥមា ន កេហសិតា ឧបេក្ខា ។

[២៣៨] តត្ថ កតមា ន ទិដ្ឋិយោ ។ អត្ថិ
 មេ អត្តាតិ វា អស្ស សច្ចតោ ថេតតោ ទិដ្ឋិ
 ឧប្បជ្ជតិ នត្ថិ មេ អត្តាតិ វា អស្ស សច្ចតោ
 ថេតតោ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ អត្តនា អត្តានំ សញ្ញាណ-
 មីតិ វា អស្ស សច្ចតោ ថេតតោ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ
 អត្តនា អនត្តានំ សញ្ញាណមីតិ វា អស្ស សច្ចតោ
 ថេតតោ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ អនត្តនា អត្តានំ សញ្ញា-
 ណមីតិ វា អស្ស សច្ចតោ ថេតតោ ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ^(១)
 សោ មេ អយំ អត្តា វនោ វទេយ្យោ^(២) តត្រ
 តត្រ ទីយរត្តំ កល្យាណចាបកានំ ធម្មានំ^(៣) វិចាកំ
 បច្ចុនុកោតិ ន សោ ជាតោ ណាយោសិ ន សោ
 ជាតោ ន ភវិស្សតិ និច្ចោ ធុរោ សស្សតោ
 អវិបរិណាមធម្មោតិ វា អស្ស សច្ចតោ ថេតតោ
 ទិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ ឥមា ន ទិដ្ឋិយោ ។

ឆក្កំ ។

១ ឱ. ម. ឯត្តន្តរេ អថវា បនស្ស ឯវំ ទិដ្ឋិ ហោតីតិ ទិស្សន្តិ ។ ២ ឱ. ម. វេទេយ្យោតិ ។
 ៣ ម. កម្មានំ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

នេះ ឧបេក្ខា ៦ ដែលអាស្រ័យនូវផ្ទះគឺកាមគុណ ។

[២៣៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទិដ្ឋិ ៦ តើដូចម្តេច ។

ទិដ្ឋិរបស់បុគ្គលនោះ តែងកើតឡើង ដោយទៀងទាត់មាំមួន ថា អញ
មានខ្លួន ១ ទិដ្ឋិរបស់បុគ្គលនោះ តែងកើតឡើង ដោយទៀងទាត់មាំមួន
ថា អញមិនមានខ្លួន ១ ទិដ្ឋិរបស់បុគ្គលនោះ តែងកើតឡើង ដោយ
ទៀងទាត់មាំមួន ថា អញស្គាល់ច្បាស់នូវខ្លួន ដោយខ្លួន ១ ទិដ្ឋិរបស់
បុគ្គលនោះ តែងកើតឡើង ដោយទៀងទាត់មាំមួន ថា អញស្គាល់
ច្បាស់នូវសភាពមិនមែនខ្លួន ដោយខ្លួន ១ ទិដ្ឋិរបស់បុគ្គលនោះ តែង
កើតឡើង ដោយទៀងទាត់មាំមួន ថា អញស្គាល់ច្បាស់នូវខ្លួន ដោយ
សភាពមិនមែនខ្លួន ១ ទិដ្ឋិរបស់បុគ្គលនោះ តែងកើតឡើង ដោយ
ទៀងទាត់មាំមួន ថា ខ្លួនរបស់អញនេះ ជាអ្នកពោល អ្នកទទួលផល
រមែងទទួលនូវវិបាក នៃធម៌ល្អនិងអាក្រក់ អស់កាលដ៏វែង ក្នុង
អារម្មណ៍នោះ ។ ខ្លួននោះមិនកើតឡើង ហើយក៏មិនមែន ខ្លួននោះនឹង
មិនកើតឡើង ក៏មិនមែន ជាសភាវៈទៀង បិតថេរ មាំមួន មិនប្រែ
ប្រួលជាធម្មតា ១ នេះ ទិដ្ឋិ ៦ ។

ចប់ ពួកធម៌ ៦ ។

ខុទ្ទកវគ្គវិកង្កេ សត្តកនិទ្ទេសោ

[២៣៩] តត្ថ កតមេ សត្ត អនុសយា ។
 កាមរាគានុសយោ បដិយានុសយោ មាណុសយោ
 ទិដ្ឋានុសយោ វិចិត្តិច្ឆានុសយោ កររាគានុសយោ
 អវិជ្ជានុសយោ ឥមេ សត្ត អនុសយា ។

[២៤០] តត្ថ កតមាណិ សត្ត បរិយុដ្ឋាណានិ ។
 កាមរាគបរិយុដ្ឋានំ បដិយបរិយុដ្ឋានំ មាណបរិយុដ្ឋានំ
 ទិដ្ឋិបរិយុដ្ឋានំ វិចិត្តិច្ឆាបរិយុដ្ឋានំ កររាគបរិយុដ្ឋានំ
 អវិជ្ជាបរិយុដ្ឋានំ ឥមាណិ សត្ត បរិយុដ្ឋាណានិ ។

[២៤១] តត្ថ កតមាណិ សត្ត សញ្ញោជនានិ ។
 កាមរាគសញ្ញោជនំ បដិយសញ្ញោជនំ មាណសញ្ញោ-
 ជនំ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ វិចិត្តិច្ឆាសញ្ញោជនំ កររាគ-
 សញ្ញោជនំ អវិជ្ជាសញ្ញោជនំ ឥមាណិ សត្ត សញ្ញោ-
 ជនានិ ។

[២៤២] តត្ថ កតមេ សត្ត អសទ្ធម្មា ។ អស្ស-
 ទ្វោ ហោតិ អហិរិកោ ហោតិ អនោត្តប្បិ ហោតិ
 អប្បស្សតោ ហោតិ កុសីតោ ហោតិ មុដ្ឋស្សតិ
 ហោតិ ទុប្បញ្ញោ ហោតិ ឥមេ សត្ត អសទ្ធម្មា ។

ឧទ្ធករត្តវិភង្គ សត្តកនិទ្ទេស

[២៣៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អនុសយក្តិលេស ៧ តើ ដូចម្តេច ។ កាមរាគានុស័យ ១ បដិយានុស័យ ១ មានានុស័យ ១ ទិដ្ឋានុស័យ ១ វិចិកិច្ចានុស័យ ១ ភវរាគានុស័យ ១ អវិជ្ជានុស័យ ១ នេះ អនុស័យ ៧ ។

[២៤០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ បរិយុដ្ឋានក្តិលេស ៧ តើដូច ម្តេច ។ កាមរាគបរិយុដ្ឋាន ១ បដិយបរិយុដ្ឋាន ១ មានបរិយុដ្ឋាន ១ ទិដ្ឋិបរិយុដ្ឋាន ១ វិចិកិច្ចាបរិយុដ្ឋាន ១ ភវរាគបរិយុដ្ឋាន ១ អវិជ្ជាបរិយុដ្ឋាន ១ នេះ បរិយុដ្ឋានក្តិលេស ៧ ។

[២៤១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សញ្ញោជនៈ ៧ តើដូចម្តេច ។ កាមរាគសញ្ញោជនៈ ១ បដិយសញ្ញោជនៈ ១ មានសញ្ញោជនៈ ១ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនៈ ១ វិចិកិច្ចាសញ្ញោជនៈ ១ ភវរាគសញ្ញោជនៈ ១ អវិជ្ជាសញ្ញោជនៈ ១ នេះ សញ្ញោជនៈ ៧ ។

[២៤២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អសទ្ធម្ម (ធម៌របស់អសប្បុរស) ៧ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលមិនមានសទ្ធា ១ មិនមានហិរិ ១ មិនមាន ឱត្តប្បៈ ១ ចេះដឹងតិច ១ មានសេចក្តីខ្ជិល ១ ភ្លេចស្មារតី ១ មិន មានសញ្ញា ១ នេះ អសទ្ធម្ម ៧ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២៤៣] តត្ថ កតមាជិ សត្ត ទុច្ចរិតានិ ។
 ចាលាភិចាតោ អទិន្នាទានំ កាមេសុ មិច្ឆាចារោ
 មុសាវាទោ បិសុណា វាចា ជរុសា វាចា សម្មប្ប-
 លាទោ ឥមាជិ សត្ត ទុច្ចរិតានិ ។

[២៤៤] តត្ថ កតមេ សត្ត មាណ ។ មាណ
 អតិមាណ មាណតិមាណ ឱមាណ អធិមាណ
 អស្មិមាណ មិច្ឆាមាណ ឥមេ សត្ត មាណ ។

[២៤៥] តត្ថ កតមា សត្ត ទិដ្ឋិយោ ។
 ឥនេកក្ខោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឯវំវាទី
 ហោតិ ឯវំទិដ្ឋិ យតោ ខោ កោ អយំ អត្តា
 រូបី ចាតុម្មហាក្ខតិកោ មាតាបេតិកសម្ពរោ កាយស្ស
 ភេទា ឧច្ឆិដ្ឋតិ វិនស្សតិ ន ហោតិ បរម្មណោ
 ឯត្តាវតា ខោ កោ អយំ អត្តា សម្មា សមុច្ឆិដ្ឋោ
 ហោតីតិ ឥត្តេកេ សតោ សត្តស្ស ឧច្ឆេទំ វិនាសំ
 វិករំ បញ្ញាបេន្តិ ។ តមញ្ញោ ឯវមាហា អត្តិ ខោ កោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២២៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទុច្ចរិត ៧ តើដូចម្តេច ។
បាណាតិបាត ១ អទិន្នាទាន ១ កាមេសុមិច្ឆាចារ ១ មុសាវាទ ១
បិសុណាវាចា ១ ផុសវាចា ១ សម្មប្បលាបៈ ១ នេះ ទុច្ចរិត ៧ ។

[២២៤] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ មានៈ ៧ តើដូចម្តេច ។
មានៈ ១ អតិមានៈ ១ មានាតិមានៈ ១ ឱមានៈ ១ អធិមានៈ ១
អស្មិមានៈ ១ មិច្ឆាមានៈ ១ នេះ មានៈ ៧ ។

[២២៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទិដ្ឋិ ៧ តើដូចម្តេច ។
បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាសមណៈបុព្វាហ្មណ៍ មានវាទៈ
យ៉ាងនេះ មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះថា ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន ខ្លួននេះ មានរូប
កើតអំពីមហាកូតរូប កកើតអំពីមាតាបិតា លុះកាយបែកធ្លាយទៅកាល
ណា រមែងដាច់សូន្យ រមែងវិនាស ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ទៅ
រមែងមិនមាន ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ
ទើបខ្លួននេះឯង ឈ្មោះថា ដាច់សូន្យប្រាកដ ។ សមណៈបុព្វាហ្មណ៍
ពួកមួយ បញ្ញត្តិរូសេចក្តីដាច់សូន្យ រូសេចក្តីវិនាស រូសេចក្តីមិន
កើតទៀត នៃសត្វដែលមាននៅ ដោយប្រការដូច្នោះ ១ ។ មានបុគ្គល
ដទៃ ក្រៅអំពីបុគ្គលពួកនោះ និយាយយ៉ាងនេះថា ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គេ សត្តកនិទ្ទេសោ

ឯសោ អត្តា យំ តំ វេទសិ នេសោ នត្ថិតិ វនាមិ
 នោ ច ខោ ភោ អយំ អត្តា ឯត្តាវតា សម្មា
 សមុច្ឆិដ្ឋោ ហោតិ អត្ថិ ខោ ភោ អញ្ញោ អត្តា
 ទិព្វោ រូបិ កាមាវចរោ កតឡីការាហារភក្ខោ^(១)
 តំ តំ ន ជាតាសិ ន បស្សសិ តមហំ ជាតាមិ
 បស្សាមិ សោ ខោ ភោ អត្តា យតោ កាយស្ស
 ភេទា ឧច្ឆិដ្ឋតិ វិនស្សតិ ន ហោតិ បរម្មណា
 ឯត្តាវតា ខោ ភោ អយំ អត្តា សម្មា សមុច្ឆិដ្ឋោ
 ហោតិតិ ឥត្តេកេ សតោ សត្តស្ស ឧច្ឆេទំ វិនាសំ
 វិកវំ បញ្ញាបេន្តិ ។ តមញ្ញោ ឯវមាហា អត្ថិ ខោ
 ភោ ឯសោ អត្តា យំ តំ វេទសិ នេសោ
 នត្ថិតិ វនាមិ នោ ច ខោ ភោ អយំ អត្តា
 ឯត្តាវតា សម្មា សមុច្ឆិដ្ឋោ ហោតិ អត្ថិ ខោ ភោ
 អញ្ញោ អត្តា ទិព្វោ រូបិ មនោមយោ សព្វដ្ឋប្បច្ចដ្ឋិ

១ ម. កតឡីការភក្ខោ ។

ខុទ្ទករត្ថវិភង្គ សត្តកនិទ្ទេស

អ្នកនិយាយថា ខ្លួនមាននុ៎ះក៏មានមែន ឯខ្ញុំមិននិយាយថា ខ្លួននុ៎ះមិនមានទេ ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន តែថាខ្លួននេះ មិនមែនជាសភាវៈដាច់សូន្យដោយពិត ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឡើយ ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន មានខ្លួន ដទៃទៀត មានរូបជាទិព្វ ជាកាមាវចរទេវតា (ត្រេចទៅក្នុងភព) មានកវឡិដ្ឋារាហារជាចំណី អ្នកមិនដឹង មិនឃើញ នូវខ្លួននោះឡើយ ឯខ្ញុំទើបដឹង ទើបឃើញ នូវខ្លួននោះ ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន ខ្លួននោះ ឯង លុះកាយបែកធ្លាយទៅកាលណា រមែងដាច់សូន្យ រមែងវិនាស ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ទៅ មិនកើតទៀតទេ ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ទើបខ្លួននេះ ឈ្មោះថា ជាសភាវៈ ដាច់សូន្យដោយពិត សមណៈឬព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បញ្ញត្តនូវសេចក្តី ដាច់សូន្យ នូវសេចក្តីវិនាស នូវសេចក្តីមិនកើតទៀត នៃសត្វដែល មាននៅ ដោយប្រការដូច្នោះ ១ ។ មានបុគ្គលដទៃ ក្រៅអំពីបុគ្គល ពួកនោះ និយាយយ៉ាងនេះថា ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន អ្នកនិយាយថា ខ្លួន មាននុ៎ះ ក៏មានមែន ឯខ្ញុំមិននិយាយថា ខ្លួននុ៎ះ មិនមានទេ ម្នាលអ្នកដ៏ ចម្រើន តែថាខ្លួននេះ មិនមែនជាសភាវៈដាច់សូន្យដោយពិត ព្រោះ ហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឡើយ នៃអ្នកដ៏ចម្រើន មានខ្លួនដទៃទៀត មានរូបជាទិព្វ សម្រេចដោយឈានចិត្ត មានអវយវៈធំតូចគ្រប់សព្វ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អហីនិទ្ធិយោ តំ ត្ថំ ន ជាតាសិ ន បស្សសិ
តមហំ ជាតាមិ បស្សាមិ សោ ខោ កោ អត្តា
យតោ កាយស្ស ភេតា ឧច្ឆិទ្ធីតិ វិនស្សតិ ន
ហោតិ បរម្មណា ឯត្តាវតា ខោ កោ អយំ អត្តា
សម្មា សមុច្ឆិទ្ធា ហោតីតិ ឥត្តេកេ សតោ សត្តស្ស
ឧច្ឆេទំ វិទាសំ វិកវំ បញ្ញាបេន្តិ ។ តមញ្ញោ
ឯវមាហា អត្តិ ខោ កោ ឯសោ អត្តា យំ ត្ថំ
វទេសិ នេសោ នត្តីតិ វទាមិ នោ ច ខោ កោ
អយំ អត្តា ឯត្តាវតា សម្មា សមុច្ឆិទ្ធា ហោតិ
អត្តិ ខោ កោ អញ្ញោ អត្តា សព្វសោ រូបសញ្ញានំ
សមតិក្កមា បដិយសញ្ញានំ អត្តជ្ជមា នានត្ត-
សញ្ញានំ អមនសិកាវា អនន្តោ អាតាសោតិ
អាតាសានញ្ញាយតន្តបកោ តំ ត្ថំ ន ជាតាសិ ន

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

មានតន្ត្រីយមិនថោកទាប គឺមានតន្ត្រីយពេញលេញ អ្នកមិនដឹង មិន
 ឃើញ នូវខ្លួននោះឡើយ ឯខ្ញុំទើបដឹង ទើបឃើញ នូវខ្លួននោះ ម្នាល
 អ្នកដ៏ចម្រើន ខ្លួននោះឯង លុះកាយបែកឆ្ងាយទៅកាលណា រមែង
 ដាច់សូន្យ រមែងវិនាស ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ទៅ មិនកើតទៀតទេ
 ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ទើបខ្លួននេះ ឈ្មោះ
 ថា ជាសភាវៈដាច់សូន្យដោយពិត សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បញ្ញត្ត
 នូវសេចក្តីដាច់សូន្យ នូវសេចក្តីវិនាស នូវសេចក្តីមិនកើតទៀត នៃ
 សត្វដែលមាននៅ ដោយប្រការដូច្នោះ ១ ។ មានបុគ្គលដទៃ ក្រៅ
 អំពីបុគ្គលនោះ និយាយយ៉ាងនេះថា ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន អ្នក
 និយាយថា ខ្លួនមាននុ៎ះ ក៏មានមែន ឯខ្ញុំមិននិយាយថា ខ្លួននុ៎ះមិន
 មានទេ ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន តែថាខ្លួននេះ មិនមែនជាសភាវៈដាច់សូន្យ
 ដោយពិត ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឡើយ ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន
 មានខ្លួនដទៃ ដែលចូលទៅកាន់អាកាសានញាយតនភព មានអារម្មណ៍
 ថា អាកាសមិនមានទីបំផុតដូច្នោះ ព្រោះកន្លងនូវរូបសញ្ញា គឺសេចក្តី
 សម្គាល់ក្នុងរូប ព្រោះអស់ទៅនៃបដិមសញ្ញា គឺសេចក្តីសម្គាល់ក្នុង
 អារម្មណ៍ដែលជាទីខ្ជាប់ចិត្ត ព្រោះមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវនានត្តសញ្ញា
 គឺសេចក្តីសម្គាល់ ក្នុងអារម្មណ៍ផ្សេង ។ ដោយសព្វគ្រប់ អ្នកមិនដឹង

ឧទ្ធករវត្ថុវិភង្កេ សត្តកនិទ្ទេសោ

បស្សសិ តមហំ ជាធមិ បស្សាមិ សោ ខោ កោ
 អត្តា យតោ កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជតិ វិនស្សតិ ន
 ហោតិ បរម្មរណា ឯត្តាវតា ខោ កោ អយំ អត្តា
 សម្មា សមុច្ឆិដ្ឋោ ហោតីតិ ឥត្ថេកេ សតោ
 សត្តស្ស ឧច្ឆេទំ វិនាសំ វិភវំ បញ្ញាបេន្តិ ។
 តមញ្ញោ ឯវមាហា អត្ថិ ខោ កោ ឯសោ អត្តា
 យំ តំ រទេសិ នេសោ នត្ថិតិ រទាមិ នោ ច
 ខោ កោ អយំ អត្តា ឯត្តាវតា សម្មា សមុច្ឆិដ្ឋោ
 ហោតិ អត្ថិ ខោ កោ អញ្ញោ អត្តា សព្វសោ
 អាណាសានញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម អនន្តំ វិញ្ញាណន្តិ
 វិញ្ញាណញ្ញាយតនូបកោ តំ តំ ន ជាធាសិ ន
 បស្សសិ តមហំ ជាធមិ បស្សាមិ សោ ខោ
 កោ អត្តា យតោ កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិជ្ជតិ
 វិនស្សតិ ន ហោតិ បរម្មរណា ឯត្តាវតា

ឧទ្ធករត្ថវិភង្គ សត្តកនិទ្ទេស

មិនឃើញ នូវខ្លួននោះឡើយ ខ្ញុំទើបដឹង ទើបឃើញ នូវខ្លួននោះ ម្នាលអ្នក
ដ៏ចម្រើន ខ្លួននោះឯង លុះកាយបែកធ្លាយទៅកាលណា រមែងដាច់សូន្យ
រមែងវិនាស ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ទៅ មិនកើតទៀតទេ ម្នាលអ្នកដ៏
ចម្រើន ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ទើបខ្លួននេះ ឈ្មោះថា ជា
សភាវៈដាច់សូន្យដោយពិត សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បញ្ញត្តនូវសេចក្តី
ដាច់សូន្យ នូវសេចក្តីវិនាស នូវសេចក្តីមិនកើតទៀត នៃសត្វដែលមាននៅ
ដោយប្រការដូច្នោះ ១ ។ មានបុគ្គលដទៃ ក្រៅអំពីបុគ្គលនោះ និយាយ
យ៉ាងនេះថា ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន អ្នកនិយាយថា ខ្លួនមាននុ៎ះ ក៏មានមែន
ឯខ្ញុំមិននិយាយថា ខ្លួននុ៎ះមិនមានទេ ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន តែថាខ្លួននេះ
មិនមែនជាសភាវៈដាច់សូន្យដោយពិត ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ
ឡើយ ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន មានខ្លួនដទៃ ដែលកន្លងបង្កនូវអាកាសានញ្ញា-
យតនជ្ឈាន ដោយសព្វគ្រប់ ហើយចូលទៅកាន់វិញ្ញាណញ្ញាយតនភព
មានអារម្មណ៍ថា វិញ្ញាណមិនមានទីបំផុតដូច្នោះ អ្នកមិនដឹង មិនឃើញ
នូវខ្លួននោះឡើយ ខ្ញុំទើបដឹង ទើបឃើញ នូវខ្លួននោះ ម្នាលអ្នកដ៏
ចម្រើន ខ្លួននោះឯង លុះកាយបែកធ្លាយទៅកាលណា រមែងដាច់
សូន្យ រមែងវិនាស ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ទៅ មិនកើតទៀតឡើយ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ខោ ភោ អយំ អត្តា សម្មា សមុច្ឆិដ្ឋោ ហោតីតិ
 ឥត្តេកេ សតោ សត្តស្ស ឧច្ឆេទំ វិទាសំ វិកវំ
 បញ្ញាបេន្តិ ។ តមញ្ញោ ឯវមាហា អត្តិ ខោ ភោ
 ឯសោ អត្តា យំ តំ វេនេសិ នេសោ នត្តិ
 វេនាមិ នោ ច ខោ ភោ អយំ អត្តា ឯត្តាវតា
 សម្មា សមុច្ឆិដ្ឋោ ហោតិ អត្តិ ខោ ភោ អញ្ញោ
 អត្តា សព្វសោ វិញ្ញាណញាយតនំ សមតិក្កម្ម នត្តិ
 កិញ្ចិតិ អាតិញ្ញាយតនុបកោ តំ តំ ន ជានាសិ
 ន បស្សសិ តមហំ ជានាមិ បស្សាមិ សោ ខោ
 ភោ អត្តា យតោ កាយស្ស ភេទា ឧច្ឆិដ្ឋតិ
 វិនស្សតិ ន ហោតិ បរម្មរណា ឯត្តាវតា ខោ ភោ
 អយំ អត្តា សម្មា សមុច្ឆិដ្ឋោ ហោតីតិ ឥត្តេកេ
 សតោ សត្តស្ស ឧច្ឆេទំ វិទាសំ វិកវំ បញ្ញាបេន្តិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ទើបខ្លួននេះ ឈ្មោះ
 ថា ជាសភាវៈដាច់សូន្យដោយពិត សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បញ្ញត្ត
 នូវសេចក្តីដាច់សូន្យ នូវសេចក្តីវិនាស នូវសេចក្តីមិនកើតទៀត នៃសត្វ
 ដែលមាននៅ ដោយប្រការដូច្នោះ ១ ។ មានបុគ្គលដទៃ ក្រៅអំពី
 បុគ្គលនោះ និយាយយ៉ាងនេះថា ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន អ្នកនិយាយថា
 ខ្លួនមាននុ៎ះ ក៏មានមែន ឯខ្ញុំមិននិយាយថា ខ្លួននុ៎ះមិនមានទេ ម្នាល
 អ្នកដ៏ចម្រើន តែថាខ្លួននេះ មិនមែនជាសភាវៈដាច់សូន្យ ព្រោះ
 ហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឡើយ ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន មានខ្លួនដទៃ
 ដែលកន្លងបង់ នូវវិញ្ញាណញាយតនៈដោយសព្វគ្រប់ ហើយចូលទៅ
 កាន់អាកិញ្ញញាយតនភព មានអារម្មណ៍ថា អ្វីតិចតួច ក៏មិនមានដូច្នោះ
 អ្នកមិនដឹង មិនឃើញ នូវខ្លួននោះឡើយ ឯខ្ញុំទើបដឹង ទើបឃើញ នូវ
 ខ្លួននោះ ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន ខ្លួននោះឯង លុះកាយបែកធ្លាយទៅកាល
 ណា រមែងដាច់សូន្យ រមែងវិនាស ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ទៅ មិន
 កើតទៀតឡើយ ម្នាលអ្នកដ៏ចម្រើន ខ្លួននេះ ឈ្មោះថា ជាសភាវៈ
 ដាច់សូន្យដោយពិត ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឯង សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ បញ្ញត្តនូវសេចក្តីសូន្យ នូវសេចក្តីវិនាស នូវ
 សេចក្តីមិនកើតទៀត នៃសត្វដែលមាននៅ ដោយប្រការដូច្នោះ ១ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គេ អដ្ឋកនិទ្ទេសោ

តមញ្ញោ ឯវមាហា អត្ថិ ខោ កោ ឯសោ អត្តា
 យំ តំ វេសិ នេសោ នត្ថិតិ វនាមិ នោ ច
 ខោ កោ អយំ អត្តា ឯត្តាវតា សម្មា សមុច្ឆិដ្ឋោ
 ហោតិ អត្ថិ ខោ កោ អញ្ញោ អត្តា សព្វសោ
 អាភិញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេវសញ្ញានាសញ្ញា-
 យតនូបកោ តំ តំ ន ជាតាសិ ន បស្សសិ
 តមហំ ជាតាមិ បស្សាមិ សោ ខោ កោ អត្តា
 យតោ កាយស្ស ភេតា ឧច្ឆិដ្ឋតិ វិនស្សតិ ន
 ហោតិ បរម្មរណា ឯត្តាវតា ខោ កោ អយំ អត្តា
 សម្មា សមុច្ឆិដ្ឋោ ហោតិ តិ ឥត្ថេកេ សតោ
 សត្តស្ស ឧច្ឆេទំ វិទាសំ វិភវំ បញ្ញាបេន្តិ ។
 ឥមា សត្ត ទិដ្ឋិយោ ។

សត្តកំ ។

[២៤៦] តត្ថ កតមាទិ អដ្ឋ កិលេសវត្ថុទិ ។
 លោកោ នោសោ មោហោ មាណោ ទិដ្ឋិ វិចិកិច្ចា
 ដីនំ ឧទ្ធច្ចំ ឥមាទិ អដ្ឋ កិលេសវត្ថុទិ ។

ឧទ្ធករវត្ថុវិភង្គ អដ្ឋកនិទ្ទេស

មានបុគ្គលដទៃ ក្រៅអំពីបុគ្គលនោះ និយាយយ៉ាងនេះថា ម្ចាស់អ្នកដ៏
 ចម្រើន អ្នកនិយាយថា ខ្លួនមាននុ៎ះ ក៏មានមែន ឯខ្ញុំមិននិយាយថា
 ខ្លួននុ៎ះមិនមានទេ ម្ចាស់អ្នកដ៏ចម្រើន តែថាខ្លួននេះ មិនមែនជាសភាវៈ
 ដាច់ស្មុន្យដោយពិត ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឡើយ ម្ចាស់
 អ្នកដ៏ចម្រើន មានខ្លួនដទៃ ដែលកន្លងបង់ នូវអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន
 ដោយសព្វគ្រប់ ហើយចូលទៅកាន់នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនភព អ្នក
 មិនដឹង មិនឃើញ នូវខ្លួននោះឡើយ ឯខ្ញុំទើបដឹង ទើបឃើញ នូវខ្លួន
 នោះ ម្ចាស់អ្នកដ៏ចម្រើន ខ្លួននោះឯង លុះកាយបែកធ្លាយទៅកាលណា
 រមែងដាច់ស្មុន្យ រមែងវិនាស ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ មិនកើតទៀត
 ឡើយ ម្ចាស់អ្នកដ៏ចម្រើន ខ្លួននេះ ឈ្មោះថា ជាសភាវៈដាច់ស្មុន្យ
 ដោយពិត ព្រោះហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឯង សមណព្រាហ្មណ៍ពួក
 មួយ បញ្ញត្តនូវសេចក្តីដាច់ស្មុន្យ នូវសេចក្តីវិនាស នូវសេចក្តីមិនកើត
 ទៀតនៃសត្វដែលមាននៅ ដោយប្រការដូច្នោះ ១ ។ នេះ ទិដ្ឋិ ៧ ។

ចប់ ពួកធម៌ ៧ ។

[២២៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ កិលេសវត្ថុ ៨ តើដូចម្តេច ។
 លោភៈ ១ ទោសៈ ១ មោហៈ ១ មានៈ ១ ទិដ្ឋិ ១ វិចិក្ខុច្ឆា ១
 បិទៈ ១ ឧទ្ធច្ចៈ ១ នេះ កិលេសវត្ថុ ៨ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២៤៧] តត្ថ កតមាណិ អដ្ឋ កុសីតវត្ថុនិ ។
 ឥធិ ភិក្ខុនា កម្មំ កត្តព្វំ ហោតិ តស្ស ឯវំ ហោតិ
 កម្មំ ខោ មេ កត្តព្វំ ភវិស្សតិ កម្មំ ខោ បន
 មេ កហោន្តស្ស កាយោ កិលមិស្សតិ ហាន្តនាហំ
 និបជ្ជាមីតិ សោ និបជ្ជតិ ន វិយំ អារភតិ
 អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនជិតតស្ស អជិតមាយ
 អសច្ចិកតស្ស សច្ចិកិរិយាយ ឥទំ បបមំ កុសីត-
 វត្ថុំ ។ បុន ច បរំ ភិក្ខុនា កម្មំ កតំ ហោតិ
 តស្ស ឯវំ ហោតិ អហំ ខោ កម្មំ អកាសី កម្មំ
 ខោ បន មេ កហោន្តស្ស កាយោ កិលន្តោ ហាន្ត-
 នាហំ និបជ្ជាមីតិ សោ និបជ្ជតិ ន វិយំ អារភតិ
 អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនជិតតស្ស អជិតមាយ អសច្ចិ-
 កតស្ស សច្ចិកិរិយាយ ឥទំ ទុតិយំ កុសីតវត្ថុំ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២២៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ កុសីតវត្ថុ (ហេតុនៃបុគ្គល
ខ្លួន) ៨ តើដូចម្តេច ។ ការងារ (មានវាស់កាត់ចីវរជាដើម)
ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះត្រូវធ្វើ ភិក្ខុនោះមានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា ការ
ងារដែលអញត្រូវធ្វើ មុខជានឹងមាន តែកាលបើអញធ្វើការងារ (នោះ)
កាយនឹងលំបាក បើដូច្នោះ មានតែអញដេកសិន ភិក្ខុនោះ ក៏ដេក
មិនប្រារព្ធព្យាយាម ដើម្បីដល់ នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ដល់ ដើម្បីត្រាស់
ដឹង នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ត្រាស់ដឹង ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌
ដែលខ្លួនមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នេះ កុសីតវត្ថុទី ១ ។ មួយ
ទៀត ការងារ ភិក្ខុធ្វើរួចហើយ ភិក្ខុនោះមានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះ
ថា អញបានធ្វើការងាររួចហើយ តែកាលដែលអញកំពុងធ្វើការងារ
កាយលំបាកទៅហើយ បើដូច្នោះ មានតែអញដេកសិន ភិក្ខុនោះ ក៏
ដេក មិនប្រារព្ធព្យាយាម ដើម្បីដល់ នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ដល់
ដើម្បីត្រាស់ដឹង នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ត្រាស់ដឹង ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់
ច្បាស់ នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នេះ កុសីតវត្ថុទី ២ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ អដ្ឋកនិទ្ទេសោ

បុន ច បរំ ភិក្ខុនា មក្កោ កន្តព្វោ ហោតិ តស្ស
 ឯវំ ហោតិ មក្កោ ខោ មេ កន្តព្វោ ភវិស្សតិ មក្កំ
 ខោ បន មេ កច្ឆន្តស្ស កាយោ កិលមិស្សតិ
 ហន្តនាហំ និបជ្ជាមីតិ សោ និបជ្ជតិ ន វិយំ អារកតិ
 អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនទិកតស្ស អទិកមាយ អសច្ចិ-
 កតស្ស សច្ចិកិរិយាយ ឥទំ តតិយំ កុសីតវត្ថុំ ។

បុន ច បរំ ភិក្ខុនា មក្កោ កតោ ហោតិ តស្ស
 ឯវំ ហោតិ អហំ ខោ មក្កំ អកមាសី មក្កំ ខោ
 បន មេ កច្ឆន្តស្ស កាយោ កិលន្តោ ហន្តនាហំ
 និបជ្ជាមីតិ សោ និបជ្ជតិ ន វិយំ អារកតិ
 អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនទិកតស្ស អទិកមាយ អសច្ចិ-
 កតស្ស សច្ចិកិរិយាយ ឥទំ ចតុត្ថំ កុសីតវត្ថុំ ។

បុន ច បរំ ភិក្ខុ កាមំ វា និកមំ វា បិណ្ណាយ
 ចរន្តោ ន លកតិ លូខស្ស វា បណ្ឌិតស្ស វា
 កោជនស្ស យាវទត្ថំ ចារិប្បី តស្ស ឯវំ ហោតិ

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ អដ្ឋកនិទ្ទេស

មួយទៀត ភិក្ខុត្រូវដើរផ្លូវ ភិក្ខុនោះមានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា អាត្មាអញនឹងត្រូវដើរផ្លូវ តែបើអាត្មាអញដើរផ្លូវ កាយនឹងលំបាក បើ ដូច្នោះ មានតែអញដេកសិន ភិក្ខុនោះ ក៏ដេក មិនប្រារព្ធព្យាយាម ដើម្បីដល់ នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ដល់ ដើម្បីត្រាស់ដឹង នូវធម៌ដែល ខ្លួនមិនទាន់ត្រាស់ដឹង ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ធ្វើ ឲ្យជាក់ច្បាស់ នេះ កុសីតវត្ថុទី ៣ ។ មួយទៀត ភិក្ខុដើរផ្លូវរួចហើយ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា អាត្មាអញបានដើរផ្លូវរួចហើយ តែកាលដែលអាត្មាអញដើរផ្លូវ កាយលំបាកទៅហើយ បើដូច្នោះ មាន តែអាត្មាអញដេកសិន ភិក្ខុនោះ ក៏ដេក មិនប្រារព្ធព្យាយាម ដើម្បីដល់ នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ដល់ ដើម្បីត្រាស់ដឹង នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ ត្រាស់ដឹង ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ ច្បាស់ នេះ កុសីតវត្ថុទី ៤ ។ មួយទៀត ភិក្ខុត្រាច់ទៅកាន់ស្រុកក្តី និគមក្តី ដើម្បីបិណ្ឌបាត តែមិនបានភោជនដ៏សៅហ្មង ឬថ្លៃថ្លា ឲ្យ បរិបូណ៌ ដរាបដល់ថ្ងៃតទៅ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា

អភិធម្មបិដកេ វិកង្កោ

អហំ ខោ កាមំ វា និកមំ វា បិណ្ណាយ ចរន្តោ
 ឆាលត្ថំ លូខស្ស វា បណ្ឌិតស្ស វា កោជនស្ស
 យាវនត្ថំ ចារិប្បវី តស្ស មេ កាយោ កិលន្តោ
 អកម្មញ្ញោ ហន្ធាហំ និបជ្ជាមីតិ សោ និបជ្ជតិ
 ន វិយំ អារកតិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនទិតតស្ស
 អទិតមាយ អសច្ចិកតស្ស សច្ចិកិរិយាយ ឥទំ
 បញ្ចមំ កុសីតវត្ថំ ។ បុន ច បរំ ភិក្ខុ កាមំ
 វា និកមំ វា បិណ្ណាយ ចរន្តោ លកតិ លូខស្ស វា
 បណ្ឌិតស្ស វា កោជនស្ស យាវនត្ថំ ចារិប្បវី តស្ស
 ឯវំ ហោតិ អហំ ខោ កាមំ វា និកមំ វា បិណ្ណាយ
 ចរន្តោ អលត្ថំ លូខស្ស វា បណ្ឌិតស្ស វា កោជនស្ស
 យាវនត្ថំ ចារិប្បវី តស្ស មេ កាយោ កុរុកោ^(១)
 អកម្មញ្ញោ មាសាចិតំ មញ្ញោ ហន្ធាហំ និបជ្ជាមីតិ
 សោ និបជ្ជតិ ន វិយំ អារកតិ អប្បត្តស្ស
 បត្តិយា អនទិតតស្ស អទិតមាយ អសច្ចិក-
 តស្ស សច្ចិកិរិយាយ ឥទំ ឆដ្ឋំ កុសីតវត្ថំ ។

១ ម. កិលន្តោ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

អាត្មាអញ កាលដែលដើរទៅកាន់ស្រុក ឬនិគមក្តី ដើម្បីបិណ្ឌបាត
មិនបានភោជន ដ៏សៅហ្មង ឬថ្ងៃថ្នាំ ឲ្យបរិបូណ៌ ដរាបដល់ឆ្អែតសោះ
កាយរបស់អាត្មាអញនោះ លំបាកទៅហើយ ធ្វើការងារមិនកើតទេ បើ
ដូច្នោះ មានតែអាត្មាអញដេកសិន ភិក្ខុនោះ ក៏ដេក មិនប្រារព្ធព្យាយាម
ដើម្បីដល់ នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ដល់ ដើម្បីត្រាស់ដឹង នូវធម៌ដែលខ្លួន
មិនទាន់ត្រាស់ដឹង ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ធ្វើឲ្យ
ជាក់ច្បាស់ នេះ កុសីតវត្តទី ៥ ។ មួយទៀត ភិក្ខុដើរទៅកាន់ស្រុក
ឬនិគម ដើម្បីបិណ្ឌបាត បានភោជនដ៏សៅហ្មង ឬថ្ងៃថ្នាំ បរិបូណ៌
ដរាបដល់ឆ្អែត ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា អាត្មាអញ
កាលដែលដើរទៅកាន់ស្រុក ឬនិគម ដើម្បីបិណ្ឌបាត បានភោជន
ដ៏សៅហ្មង ឬថ្ងៃថ្នាំ បរិបូណ៌ ដរាបដល់ឆ្អែតដែរហើយ តែកាយ
របស់អាត្មាអញនោះធ្ងន់ ធ្វើការងារមិនកើត ទំនងដូចជាសណ្តែកដែល
ត្រូវទឹក បើដូច្នោះ មានតែអាត្មាអញដេកសិន ភិក្ខុនោះ ក៏ដេក មិន
ប្រារព្ធព្យាយាម ដើម្បីដល់ នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ដល់ ដើម្បីត្រាស់
ដឹង នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់បានត្រាស់ដឹង ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវ
ធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់បានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នេះ កុសីតវត្តទី ៦ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ អដ្ឋកនិទ្ទេសោ

បុន ច បរំ ភិក្ខុនោ ឧប្បន្នោ ហោតិ អប្បមត្តកោ
 អាពាណោ តស្ស ឯវំ ហោតិ ឧប្បន្នោ ខោ មេ
 អយំ អប្បមត្តកោ អាពាណោ អត្ថិ កហ្មោ និបដ្ឋិតំ
 ហាន្តនាហំ និបដ្ឋាមីតិ សោ និបដ្ឋតិ ន វិយំ អា-
 ភតិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនទិតតស្ស អទិតមាយ
 អសច្ចិកតស្ស សច្ចិកិរិយាយ ឥទំ សត្តមំ កុសី-
 តវត្ថំ ។ បុន ច បរំ ភិក្ខុ តិលាណោ វុដ្ឋិតោ
 ហោតិ អចិវុដ្ឋិតោ កេលញ្ញោ តស្ស ឯវំ ហោតិ
 អហំ ខោ តិលាណោ វុដ្ឋិតោ អចិវុដ្ឋិតោ កេលញ្ញោ
 តស្ស មេ កាយោ ទុព្វលោ អកម្មញ្ញោ ហាន្តនាហំ
 និបដ្ឋាមីតិ សោ និបដ្ឋតិ ន វិយំ អាភតិ
 អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនទិតតស្ស អទិតមាយ
 អសច្ចិកតស្ស សច្ចិកិរិយាយ ឥទំ អដ្ឋមំ កុសី-
 តវត្ថំ ។ ឥមាទិ អដ្ឋ កុសីតវត្ថុនិ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ អដ្ឋកនិទ្ទេស

មួយទៀត ភិក្ខុកើតអាពាធបន្តិចបន្តួច ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាង
នេះថា អាត្មាអញកើតអាពាធបន្តិចបន្តួចនេះហើយ អាត្មាអញគួរតែដេក
បើដូច្នោះ អាត្មាអញដេកសិន ភិក្ខុនោះ ក៏ដេក មិនប្រារព្ធព្យាយាម ដើម្បី
ដល់នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ដល់ ដើម្បីត្រាស់ដឹង នូវធម៌ដែលខ្លួនមិន
ទាន់បានត្រាស់ដឹង ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់បាន
ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នេះ កុសីតវត្ថុទី ៧ ។ មួយទៀត ភិក្ខុជាសះស្បើយ
អំពីជំងឺហើយ តែទើបនឹងសះស្បើយមិនយូរប៉ុន្មាន ភិក្ខុនោះមានសេចក្តី
ត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា អាត្មាអញសះស្បើយអំពីជំងឺហើយ តែសះស្បើយ
មិនទាន់យូរប៉ុន្មាន កាយរបស់អាត្មាអញនោះនៅមិនទាន់មានកម្លាំង ធ្វើ
ការងារមិនទាន់កើត បើដូច្នោះ អាត្មាអញដេកសិន ភិក្ខុនោះ ក៏ដេក
មិនប្រារព្ធព្យាយាម ដើម្បីដល់ នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់ដល់ ដើម្បីត្រាស់
ដឹង នូវធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់បានត្រាស់ដឹង ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវ
ធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់បានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នេះ កុសីតវត្ថុទី ៨ ។ នេះ
កុសីតវត្ថុ ៨ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២៤៨] តត្ថ កតមេសុ អដ្ឋសុ លោកធម្មេសុ
 ចិត្តស្ស បដិយាតោ ។ លាកេ សារាតោ អលាកេ
 បដិវិពោធា យសេ សារាតោ អយសេ បដិវិពោធា
 បសំសាយ សារាតោ និច្ចាយ បដិវិពោធា សុខេ
 សារាតោ ទុក្ខេ បដិវិពោធា ឥមេសុ អដ្ឋសុ
 លោកធម្មេសុ ចិត្តស្ស បដិយាតោ ។

[២៤៩] តត្ថ កតមេ អដ្ឋ អនវិយវោហារា ។
 អទិដ្ឋេ ទិដ្ឋវាទិតា អសុតេ សុតវាទិតា អមុតេ មុត-
 វាទិតា អវិញ្ញាតេ វិញ្ញាតវាទិតា ទិដ្ឋេ អទិដ្ឋវាទិតា
 សុតេ អសុតវាទិតា មុតេ អមុតវាទិតា វិញ្ញាតេ
 អវិញ្ញាតវាទិតា ឥមេ អដ្ឋ អនវិយវោហារា ។

[២៥០] តត្ថ កតមេ អដ្ឋ មិច្ឆត្តា ។
 មិច្ឆាទិដ្ឋិ មិច្ឆាសង្កប្បោ មិច្ឆាវាចា មិច្ឆាកម្មន្តោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២៤៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ចិត្ត ព្រោះ
 លោកធម៌ ៨ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រេកត្រអាល ក្នុងលោក (ការ
 បាន) ១ សេចក្តីថ្នាំដំថ្នាក់ ក្នុងអលោក (ការមិនបាន) ១ សេចក្តី
 ត្រេកត្រអាល ក្នុងយស ១ សេចក្តីថ្នាំដំថ្នាក់ ក្នុងអយស (ការមិនមាន
 យស) ១ សេចក្តីត្រេកត្រអាល ក្នុងពាក្យសរសើរ ១ សេចក្តីថ្នាំដំ
 ថ្នាក់ ក្នុងពាក្យតិះដៀល ១ សេចក្តីត្រេកត្រអាល ក្នុងសុខ ១ សេចក្តី
 ថ្នាំដំថ្នាក់ ក្នុងទុក្ខ ១ នេះសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ចិត្ត ព្រោះលោកធម៌ ៨ ។

[២៤៩] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ វោហារមិនប្រសើរ ៨ តើដូច
 ម្តេច ។ ការពោលថា ឃើញក្នុងហេតុដែលមិនបានឃើញ ១ ការ
 ពោលថា បានឮក្នុងហេតុដែលមិនបានឮ ១ ការពោលថា បានលិទ្ធភ្នក្យ
 ក្នុងហេតុដែលមិនបានលិទ្ធភ្នក្យ ១ ការពោលថា បានដឹងក្នុងហេតុ
 ដែលមិនបានដឹង ១ ការពោលថា មិនបានឃើញក្នុងហេតុដែលបាន
 ឃើញ ១ ការពោលថា មិនបានឮក្នុងហេតុដែលបានឮ ១ ការ
 ពោលថា មិនបានលិទ្ធភ្នក្យក្នុងហេតុដែលបានលិទ្ធភ្នក្យ ១ ការពោលថា
 មិនបានដឹងក្នុងហេតុដែលបានដឹង ១ នេះ វោហារមិនប្រសើរ ៨ ។

[២៥០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ មិច្ឆត្តធម៌ (សេចក្តីខុស) ៨ តើ
 ដូចម្តេច ។ ការយល់ខុស ១ ត្រិះរិះខុស ១ វាចាខុស ១ ការងារខុស ១

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ អដ្ឋកនិទ្ទេសោ

មិច្ឆាអាជីវោ មិច្ឆាវាយាមោ មិច្ឆាសតិ មិច្ឆាសមាធិ

ឥមេ អដ្ឋ មិច្ឆត្តា ។

[២៥០] ឥត្ត កតមេ អដ្ឋ បុរិសនោសោ ។

ឥធិ ភិក្ខុ ភិក្ខុំ អាបត្តិយា ចោទេន្តិ សោ ភិក្ខុ

ភិក្ខុហិ អាបត្តិយា ចោទិយមាណោ ន សរាមិ ន

សរាមីតិ អស្សតិយា និព្វេហេតិ អយំ បឋមោ

បុរិសនោសោ ។ បុន ច បរំ ភិក្ខុ ភិក្ខុំ អាបត្តិយា

ចោទេន្តិ សោ ភិក្ខុ ភិក្ខុហិ អាបត្តិយា ចោទិ-

យមាណោ ចោទកំយេវ បដិប្បតិ កិណ្ណុ ខោ តុយ្ហំ

ពាលស្ស អព្យត្តស្ស ភណិកេន តំបិ នាម មំ

ភណិតពំ មញ្ញសីតិ អយំ ទុតិយោ បុរិសនោសោ ។

បុន ច បរំ ភិក្ខុ ភិក្ខុំ អាបត្តិយា ចោទេន្តិ

សោ ភិក្ខុ ភិក្ខុហិ អាបត្តិយា ចោទិយមាណោ

ចោទកស្សេវ បច្ចារោហេតិ តំបិ ខោសិ ឥត្តន្ទាមំ

អាបត្តិ អាបន្នោ តំ តាវ បឋមំ បដិកោហីតិ

អយំ តតិយោ បុរិសនោសោ ។ បុន ច បរំ ភិក្ខុ

ឧទ្ធករត្ថវិភង្គ អដ្ឋកនិទ្ទេស

ការចិញ្ចឹមជីវិតខុស ១ ព្យាយាមខុស ១ ការរលឹកខុស ១ ការតម្កល់
ចិត្តខុស ១ នេះ មិច្ឆត្តធម៌ ៨ ។

[២៥១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទោសរបស់បុរស ៨ តើដូចម្តេច ។

ពួកភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ចោទភិក្ខុផងគ្នាដោយអាបត្តិ ភិក្ខុនោះ កាលបើ
ត្រូវពួកភិក្ខុ ចោទដោយអាបត្តិ ក៏ដោះស្រាយដោយអស្សតិ (ការគ្មាន
ស្មារតី) ថា ខ្ញុំនឹកមិនឃើញ ខ្ញុំនឹកមិនឃើញ នេះ ទោសរបស់បុរស
ទី ១ ។ មួយទៀត ពួកភិក្ខុចោទភិក្ខុផងគ្នាដោយអាបត្តិ ភិក្ខុនោះ កាល
បើត្រូវពួកភិក្ខុ ចោទដោយអាបត្តិ ក៏និយាយគេចកែនឹងភិក្ខុអ្នកចោទវិញ
ថា ប្រយោជន៍អ្វី អ្នកជាមនុស្សល្ងង់ មិនឈ្លាស មកស្តីថាឲ្យយើង
អម្បាល យ៉ាងអ្នក ហ៊ានសម្គាល់យើងថា គួរនឹងស្តីថាបាន នេះ ទោស
របស់បុរសទី ២ ។ មួយទៀត ពួកភិក្ខុចោទភិក្ខុផងគ្នាដោយអាបត្តិ ភិក្ខុ
នោះ កាលបើត្រូវពួកភិក្ខុ ចោទដោយអាបត្តិ ក៏ត្រឡប់លើកពាក្យ
របស់អ្នកចោទវិញថា លោកឯងត្រូវអាបត្តិឈ្មោះនេះ ចូរលោកសម្តែង
មុនសិនទៅ នេះ ទោសរបស់បុរសទី ៣ ។ មួយទៀត ពួកភិក្ខុចោទ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ភិក្ខុំ អាបត្តិយា ចោទេន្តិ សោ ភិក្ខុ ភិក្ខុហិ
 អាបត្តិយា ចោទិយមាដោ អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតិ
 ពហិទ្ធា កងំ អបនាមេតិ កោបព្វ ទោសព្វ
 អប្បច្ចយព្វ ចាតុករោតិ អយំ ចតុត្តោ បុរិស-
 ទោសោ ។ បុន ច បរំ ភិក្ខុ ភិក្ខុំ អាបត្តិយា
 ចោទេន្តិ សោ ភិក្ខុ ភិក្ខុហិ អាបត្តិយា ចោទិយ-
 មាដោ សដ្ឋមដ្ឋេ ពាហារិក្ខេបកំ ភណាតិ អយំ
 បព្វមោ បុរិសទោសោ ។ បុន ច បរំ ភិក្ខុ
 ភិក្ខុំ អាបត្តិយា ចោទេន្តិ សោ ភិក្ខុ ភិក្ខុហិ
 អាបត្តិយា ចោទិយមាដោ^(១) តុណ្ហិក្ខតោ សដ្ឋំ
 វិហោសេតិ អយំ ឆដ្ឋោ បុរិសទោសោ ។ បុន
 ច បរំ ភិក្ខុ ភិក្ខុំ អាបត្តិយា ចោទេន្តិ សោ
 ភិក្ខុ ភិក្ខុហិ អាបត្តិយា ចោទិយមាដោ អនាទយិត្វា
 សដ្ឋំ អនាទយិត្វា ចោទកំ សាបត្តិកោរ^(២) យេន
 កាមំ បក្កមតិ អយំ សត្តមោ បុរិសទោសោ ។

១ ម. ឯត្ថន្តរេ នេវាហំ អាបន្នោម្ហិ ន បនាហំ អនាបន្នោម្ហិ ទិស្សន្តិ ។ ២ ម. អាបត្តិកោរ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ភិក្ខុផង្គដ្ឋាយោយអាបត្តិ ភិក្ខុនោះ កាលបើត្រូវពួកភិក្ខុ ចោទដោយអាបត្តិ
ក៏បិទបាំងនូវហេតុដទៃ ដោយហេតុដទៃ យកពាក្យខាងក្រៅ មកបញ្ចេញ
ធ្វើនូវសេចក្តីក្រោធ ខឹង មិនត្រេកអរ ឲ្យប្រាកដឡើង នេះ ទោសរបស់
បុរសទី ២ ។ មួយទៀត ពួកភិក្ខុចោទភិក្ខុផង្គដ្ឋាយោយអាបត្តិ ភិក្ខុនោះ
កាលបើត្រូវពួកភិក្ខុចោទដោយអាបត្តិ ក៏និយាយត្រូវដៃក្នុងកណ្តាលសង្ឃ
នេះ ទោសរបស់បុរសទី ៥ ។ មួយទៀត ពួកភិក្ខុចោទភិក្ខុផង្គដ្ឋាយោយ
អាបត្តិ ភិក្ខុនោះ កាលបើត្រូវពួកភិក្ខុចោទដោយអាបត្តិ ក៏នៅស្ងៀម
ធ្វើសង្ឃឲ្យលំបាក នេះ ទោសរបស់បុរសទី ៦ ។ មួយទៀត ពួកភិក្ខុ
ចោទភិក្ខុផង្គដ្ឋាយោយអាបត្តិ ភិក្ខុនោះ កាលបើត្រូវពួកភិក្ខុចោទដោយ
អាបត្តិ ក៏មិនអើពើនឹងសង្ឃ មិនអើពើនឹងភិក្ខុអ្នកចោទ ជាបុគ្គលមាន
អាបត្តិ ដើរចៀសចេញទៅតាមប្រាថ្នា នេះ ទោសរបស់បុរសទី ៧ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិវដ្ត អដ្ឋកនិទ្ទេសោ

បុន ច បរំ ភិក្ខុ ភិក្ខុំ អាបត្តិយា ចោទេន្តិ
 សោ ភិក្ខុ ភិក្ខុហិ អាបត្តិយា ចោទិយមាដោ
 ឯវមាហ កិណ្ណខោ តុម្ភេ អាយស្មន្តោ អតិពាជ្ឈំ
 មយំ ព្យាវជា ឥនាណហំ សិក្ខុំ បច្ចក្ខាយ ហីនា-
 យាវត្តិស្សាមីតិ សោ សិក្ខុំ បច្ចក្ខាយ ហីនា-
 យាវត្តិភ្ងា ឯវមាហ ឥនាទិ ខោ តុម្ភេ អាយស្មន្តោ
 អត្តមនា ហោថាតិ អយំ អដ្ឋមោ បុរិសនោសោ
 ឥមេ អដ្ឋ បុរិសនោសា ។

[២៥២] តត្ថ កតមេ អដ្ឋ អសញ្ញិវាទា ។ រូបី
 អត្តា ហោតិ អរោកោ បរម្មរណាតិ អសញ្ញិតិ ទំ
 បញ្ញាបេន្តិ អរូបី អត្តា ហោតិ អរោកោ បរម្មរណាតិ
 អសញ្ញិតិ ទំ បញ្ញាបេន្តិ រូបី ច អរូបី ច អត្តា
 ហោតិ អរោកោ បរម្មរណាតិ អសញ្ញិតិ ទំ បញ្ញាបេន្តិ

ឧទ្ទកវត្ថុវិភង្គ អដ្ឋកនិទ្ទេស

មួយទៀត ពួកភិក្ខុ ចោទភិក្ខុផងគ្នាដោយអាបត្តិ ភិក្ខុនោះ កាលបើ
ត្រូវពួកភិក្ខុ ចោទដោយអាបត្តិ ក៏និយាយយ៉ាងនេះថា បពិត្រលោក
មានអាយុទាំងឡាយ លោកខ្វល់ខ្វាយនឹងខ្ញុំ ហួសប្រមាណ ធ្វើអ្វី
ឥឡូវនេះ ខ្ញុំនឹងលាសិក្ខា វិលត្រឡប់ទៅកាន់ភេទថោកទាបវិញ ភិក្ខុ
នោះលុះលាសិក្ខា វិលត្រឡប់ទៅកាន់ភេទថោកទាបហើយ ក៏និយាយ
យ៉ាងនេះថា បពិត្រលោកមានអាយុទាំងឡាយ ឥឡូវនេះ លោក
ទាំងឡាយ ចូរជាអ្នកមានចិត្តត្រេកអរចុះ នេះ ទោសរបស់បុរសទី ៨
នេះ ទោសរបស់បុរស ៨ ។

[២៥២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អសញ្ញីវាទ ៨ តើដូចម្តេច ។
ខ្លួនមានរូប^(១) មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ ព្រោះហេតុ
នោះ បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្តនូវខ្លួននោះថា មិនមានសញ្ញា ១
ខ្លួនមិនមានរូប^(២) មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ ព្រោះ
ហេតុនោះ បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្តនូវខ្លួននោះថា មិនមានសញ្ញា ១
ខ្លួនមានរូបខ្លះមិនមានរូបខ្លះ^(៣) មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់
ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្តនូវខ្លួននោះថា មិនមានសញ្ញា ១

១ សំដៅយករូបកសិណ ។ ២ និមិត្តរបស់អរូបសមាបត្តិ ។ ៣ រូបជ្ឈានារូបជ្ឈាន។
អដ្ឋកថា ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

នេវ រូបី ធារូបី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរ-
 ម្មរណាតិ អសញ្ញីតិ នំ បញ្ញាបេន្តិ អន្តវា
 អត្តា ហោតិ អរោគោ បរម្មរណាតិ អសញ្ញីតិ
 នំ បញ្ញាបេន្តិ អន្តវា អត្តា ហោតិ អរោគោ
 បរម្មរណាតិ អសញ្ញី^(១) នំ បញ្ញាបេន្តិ អន្តវា ច
 អន្តវា ច អត្តា ហោតិ អរោគោ បរម្មរណាតិ
 អសញ្ញី^(១) នំ បញ្ញាបេន្តិ នេវន្តវា ធានន្តវា អត្តា
 ហោតិ អរោគោ បរម្មរណាតិ អសញ្ញី^(១) នំ បញ្ញា-
 បេន្តិ ឥមេ អដ្ឋ អសញ្ញីវាទា ។

[២៥៣] តត្ថ កតមេ អដ្ឋ នេវសញ្ញីធាសញ្ញី-
 វាទា ។ រូបី អត្តា ហោតិ អរោគោ បរម្មរណាតិ

១ ម. អសញ្ញីតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ខ្លួនមានរូបក៏មិនមែន មិនមានរូបក៏មិនមែន^(១) មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្តនូវខ្លួននោះ ថា មិនមានសញ្ញា ១ ខ្លួនមានទីបំផុត^(២) មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្តនូវខ្លួននោះថា មិនមានសញ្ញា ១ ខ្លួនមិនមានទីបំផុត^(៣) មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្តនូវខ្លួននោះថា មិនមានសញ្ញា ១ ខ្លួនមានទីបំផុតខ្លះ មិនមានទីបំផុតខ្លះ^(៤) មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្តនូវខ្លួននោះថា មិនមានសញ្ញា ១ ខ្លួនមានទីបំផុតក៏មិនមែន មិនមានទីបំផុត ក៏មិនមែន^(៥) មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្តនូវខ្លួននោះ ថា មិនមានសញ្ញា ១ នេះ អសញ្ញីវាទ ៨ ។

[២៥៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ នៅសញ្ញីនាសញ្ញីវាទ ៨ តើដូចម្តេច ។ ខ្លួនមានរូប មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់

១ ការយល់ឃើញដោយការត្រិះរិះតែម្យ៉ាង ។ ២ កសិណតូច ។ ៣ កសិណធំ ។ ៤ កសិណមានទីបំផុតនិងមិនមានទីបំផុត ។ ៥ ការយល់ឃើញដោយការត្រិះរិះ ។ អដ្ឋកថា ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ អដ្ឋកនិទ្ទេសោ

នេវ សញ្ញំ ជាសញ្ញតិ ំ បញ្ញាបេន្តិ អរូបំ អត្តា
 ហោតិ អរោគោ បរម្មរណាតិ នេវ សញ្ញំ ជា-
 សញ្ញតិ ំ បញ្ញាបេន្តិ រូបំ ច អរូបំ ច អត្តា
 ហោតិ អរោគោ បរម្មរណាតិ នេវ សញ្ញំ ជាសញ្ញតិ
 ំ បញ្ញាបេន្តិ នេវ រូបំ ធារូបំ អត្តា ហោតិ
 អរោគោ បរម្មរណាតិ នេវ សញ្ញំ ជាសញ្ញតិ ំ
 បញ្ញាបេន្តិ អន្តវា អត្តា ហោតិ អរោគោ បរម្ម-
 រណាតិ នេវ សញ្ញំ ជាសញ្ញតិ ំ បញ្ញា-
 បេន្តិ អនន្តវា អត្តា ហោតិ អរោគោ បរម្ម-
 រណាតិ នេវ សញ្ញំ ជាសញ្ញតិ ំ បញ្ញាបេន្តិ
 អន្តវា ច អនន្តវា អត្តា ហោតិ អរោគោ បរម្ម-
 រណាតិ នេវ សញ្ញំ ជាសញ្ញតិ ំ បញ្ញាបេន្តិ

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ អដ្ឋកនិទ្ទេស

ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្តនូវខ្លួននោះថា មានសញ្ញា
ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន ១ ខ្លួនមិនមានរូប មិនមានរោគ
ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្ត
នូវខ្លួននោះថា មានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន ១
ខ្លួនមានរូបខ្លះ មិនមានរូបខ្លះ មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់
ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្តនូវខ្លួននោះថា មានសញ្ញា
ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន ១ ខ្លួនមានរូប ក៏មិនមែន មិនមាន
រូបក៏មិនមែន មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ ព្រោះហេតុនោះ
បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្តនូវខ្លួននោះថា មានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិន
មានសញ្ញា ក៏មិនមែន ១ ខ្លួនមានទីបំផុត មិនមានរោគ ខាងមុខអំពី
សេចក្តីស្លាប់ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្តនូវខ្លួននោះ
ថា មានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន ១ ខ្លួនមិនមាន
ទីបំផុត មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ ព្រោះហេតុនោះ
បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្តនូវខ្លួននោះថា មានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមាន
សញ្ញាក៏មិនមែន ១ ខ្លួនមានទីបំផុតខ្លះ មិនមានទីបំផុតខ្លះ មិនមានរោគ
ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្ត
នូវខ្លួននោះថា មានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន ១

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

នេវន្តវា នានន្តវា អត្តា ហោតិ អហោតោ បរម្ម-
 ណាតិ នេវ សញ្ញំ នាសញ្ញំតិ នំ បញ្ញាបេន្តិ
 តមេ អដ្ឋ នេវសញ្ញំនាសញ្ញំវាទា ។

អដ្ឋកំ ។

[២៥៤] តត្ថ កតមាទិ នវ អាឃាតវត្ថុនិ ។

អនត្ថំ មេ អចរីតិ អាឃាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរតិ-
 តិ អាឃាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិស្សតីតិ អាឃា-
 តោ ជាយតិ បិយស្ស មេ មនាបស្ស អនត្ថំ អចរិ
 អនត្ថំ ចរតិ អនត្ថំ ចរិស្សតីតិ អាឃាតោ ជាយតិ
 អប្បិយស្ស មេ អមនាបស្ស អត្ថំ អចរិ អត្ថំ ចរតិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ខ្លួនមានទីបំផុត ក៏មិនមែន មិនមានទីបំផុត ក៏មិនមែន មិនមានរោគ
ខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលទាំងឡាយ បញ្ញត្តិរូប
ខ្លួននោះថា មានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន ១ នេះ
នេវសញ្ញានាសញ្ញាវាទ ៨ ។

ចប់ ពួកធម៌ ៨ ។

[២៥២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អាយាតវត្ថុ (ហេតុនៃគំនុំ) ៩ តើ
ដូចម្តេច ។ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តហើយ នូវ
អំពើមិនមានប្រយោជន៍ ដល់អញ ១ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ
កំពុងប្រព្រឹត្ត នូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍ ដល់អញ ១ គំនុំកើតឡើង
ថា ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្ត នូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍ ដល់អញ ១
គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តហើយ នូវអំពើមិនមានប្រ-
យោជន៍ ដល់ជនជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តរបស់អញ ១ ជនឯណោះ
កំពុងប្រព្រឹត្ត នូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍ ដល់ជនជាទីស្រឡាញ់ពេញ
ចិត្តរបស់អញ ១ ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្ត នូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍
ដល់ជនជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តរបស់អញ ១ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯ
ណោះ បានប្រព្រឹត្តហើយ នូវអំពើមានប្រយោជន៍ ដល់ជនមិនជាទី
ស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញចិត្តរបស់អញ ១ ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្ត

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្គេ នវកនិទ្ទេសោ

អត្ថំ ចរិស្សតីតិ អាឃាតោ ជាយតិ ឥមាជិ នវ

អាឃាតវត្ថុជិ ។

[២៥៥] តត្ថ កតមាជិ នវ បុរិសមលាជិ ។

កោណោ មក្ខោ ឥស្សា មច្ឆរិយំ មាយា សា-

ថេយ្យំ មុសាវាណោ ចាបិច្ឆា មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឥមាជិ

នវ បុរិសមលាជិ ។

[២៥៦] តត្ថ កតមេ នវវិណា មាណា ។ សេយ្យស្ស

សេយ្យោហមស្មីតិ មាណោ សេយ្យស្ស សទិសោហា-

មស្មីតិ មាណោ សេយ្យស្ស ហីណោហមស្មីតិ មាណោ

សទិសស្ស សេយ្យោហមស្មីតិ មាណោ សទិសស្ស

សទិសោហមស្មីតិ មាណោ សទិសស្ស ហីណោហ-

មស្មីតិ មាណោ ហីនស្ស សេយ្យោហមស្មីតិ មាណោ

ខុទ្ទកវត្ថុរិក្ខង្គ នវកនិទ្ទេស

នូវអំពើមានប្រយោជន៍ ដល់ជនមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញចិត្ត
របស់អញ ១ ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្ត នូវអំពើមានប្រយោជន៍
ដល់ជន មិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញចិត្ត របស់អញ ១ នេះ
អាយាតវត្ថុ ៧ ។

[២៥៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ មន្ទិលរបស់បុរស ៧ តើដូច
ម្តេច ។ សេចក្តីក្រោធ ១ សេចក្តីលុបគុណ ១ សេចក្តីប្រណែន ១
សេចក្តីកំណាញ់ ១ ការលាក់ពុតត្បូត ១ សេចក្តីអួតអាង ១ ការ
ពោលពាក្យមិនពិត ១ សេចក្តីប្រាថ្នាដ៏លាមក ១ សេចក្តីយល់ឃើញ
ខុស ១ នេះ មន្ទិលរបស់បុរស ៧ ។

[២៥៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ មាន៖ ៧ យ៉ាង តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីប្រកាន់ របស់បុគ្គលប្រសើរជាងគេថា អញប្រសើរជាងគេ ១
សេចក្តីប្រកាន់ របស់បុគ្គលប្រសើរជាងគេថា អញស្មើនឹងគេ ១
សេចក្តីប្រកាន់ របស់បុគ្គលប្រសើរជាងគេថា អញថោកទាបជាងគេ ១
សេចក្តីប្រកាន់ របស់បុគ្គលស្មើនឹងគេថា អញប្រសើរជាងគេ ១
សេចក្តីប្រកាន់ របស់បុគ្គលស្មើនឹងគេថា អញស្មើនឹងគេ ១ សេចក្តី
ប្រកាន់ របស់បុគ្គលស្មើនឹងគេថា អញថោកទាបជាងគេ ១ សេចក្តី
ប្រកាន់ របស់បុគ្គលថោកទាបជាងគេថា អញប្រសើរជាងគេ ១

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ហីនស្សុ សទិសោហាមស្មីតិ មាណោ ហីនស្សុ

ហីនោហាមស្មីតិ មាណោ ឥមេ នវីធា មាណោ ។

[២៥៧] តត្ថ កតមេ នវ តណ្ហាមូលកា

ធម្មា ។ តណ្ហា បដិច្ច បរិយេសនា បរិយេសនំ

បដិច្ច លាកោ លាកំ បដិច្ច វិនិច្ឆយោ វិនិច្ឆយំ

បដិច្ច ធន្ធាកោ ធន្ធាកំ បដិច្ច អន្លោសានំ

អន្លោសានំ បដិច្ច បរិក្កហោ បរិក្កហំ បដិច្ច

មច្ឆរិយំ មច្ឆរិយំ បដិច្ច អារក្ខោ អារក្ខាធិការណំ

បដិច្ច ទណ្ហាទានំ សត្តាទានំ កលហោ វិក្កហោ

វិវាទោ តុវុតុវុ បេសុញ្ញំ មុសាវាទោ អនេកេ

ចាបកា អកុសលា ធម្មា សម្មវន្តិ ឥមេ នវ

តណ្ហាមូលកា ធម្មា ។

[២៥៨] តត្ថ កតមាណិ នវ ឥញ្ញិតានិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សេចក្តីប្រកាន់ របស់បុគ្គលថោកទាបជាងគេ ថា អញស្មើនឹងគេ ១
សេចក្តីប្រកាន់ របស់បុគ្គលថោកទាបជាងគេ ថា អញថោកទាបជាង
គេ ១ នេះ មាន៖ ៧ ។

[២៥៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ធម៌មានតណ្ហាជាមូល ៧ តើ
ដូចម្តេច ។ ការស្វែងរក (កើតមាន) ព្រោះអាស្រ័យតណ្ហា ១
លាភ (កើតមាន) ព្រោះអាស្រ័យការស្វែងរក ១ សេចក្តីត្រិះរិះ
(កើតមាន) ព្រោះអាស្រ័យលាភ ១ ឆន្ទរាគ (កើតមាន) ព្រោះ
អាស្រ័យសេចក្តីត្រិះរិះ ១ សេចក្តីចូលចិត្តខ្លាំង (កើតមាន) ព្រោះ
អាស្រ័យឆន្ទរាគ ១ សេចក្តីប្រកាន់ (កើតមាន) ព្រោះអាស្រ័យ
សេចក្តីចូលចិត្តខ្លាំង ១ សេចក្តីកំណាញ់ (កើតមាន) ព្រោះអាស្រ័យ
សេចក្តីប្រកាន់ ១ ការរក្សា (កើតមាន) ព្រោះអាស្រ័យសេចក្តី
កំណាញ់ ១ ការកាន់ដំបង កាន់សស្ត្រារុដ ឈ្មោះទាស់ទែង ដដែក
គ្នាថា ឯង ។ ការពោលពាក្យញុះញង់ ការពោលពាក្យកុហក អកុ-
សលធម៌ដ៏លាមកដ៏ច្រើន (កើតមាន) ព្រោះការរក្សាជាហេតុ ១ នេះ
ធម៌មានតណ្ហាជាមូល ៧ ។

[២៥៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីញាប់ញ័រ^{១)} ៧ តើដូចម្តេច ។

១ សេចក្តីញាប់ញ័រ ៩ យ៉ាងនេះ សម្តែងតាមប្រភេទរបស់មាន៖ ។ អដ្ឋកថា ។

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្គេ នវកនិទ្ទេសោ

អស្មីតិ ឥញ្ចិតមេតំ អហាមស្មីតិ ឥញ្ចិតមេតំ
 អយមហាមស្មីតិ ឥញ្ចិតមេតំ ភវិស្សន្តិ ឥញ្ចិតមេតំ
 រូបី ភវិស្សន្តិ ឥញ្ចិតមេតំ អរូបី ភវិស្សន្តិ ឥញ្ចិត-
 មេតំ សញ្ញា ភវិស្សន្តិ ឥញ្ចិតមេតំ អសញ្ញា ភវិស្សន្តិ
 ឥញ្ចិតមេតំ នេវសញ្ញាណសញ្ញា ភវិស្សន្តិ ឥញ្ចិតមេតំ
 ឥមាជិ នវ ឥញ្ចិតានិ ។

[២៥៧] តត្ថ កតមាជិ នវ មញ្ញិតានិ នវ
 ជន្និតានិ នវ បបញ្ចិតានិ នវ សន្និតានិ ។ អស្មីតិ
 សន្និតមេតំ អហាមស្មីតិ សន្និតមេតំ^(១) អយមហាមស្មីតិ
 សន្និតមេតំ ភវិស្សន្តិ សន្និតមេតំ^(២) រូបី ភវិស្សន្តិ
 សន្និតមេតំ អរូបី ភវិស្សន្តិ សន្និតមេតំ សញ្ញា
 ភវិស្សន្តិ សន្និតមេតំ អសញ្ញា ភវិស្សន្តិ សន្និតមេតំ

១ ឱ. ឥមេ បាហា ន ទិស្សន្តិ ។ ២ ឱ. ឯត្ថន្តវេ ន ភវិស្សន្តិ សន្និតមេតន្តិ ទិស្សន្តិ។

ឧទ្ធករត្តិកង្គ នវកនិទ្ទេស

ពាក្យថា មាន នេះជាសេចក្តីញាប់ញ័រ ១ ពាក្យថា អញមាន នេះជា
 សេចក្តីញាប់ញ័រ ១ ពាក្យថា អញនេះមាន នេះជាសេចក្តីញាប់ញ័រ ១
 ពាក្យថា អញនឹងមាន នេះជាសេចក្តីញាប់ញ័រ ១ ពាក្យថា អញនឹង
 មានរូប នេះជាសេចក្តីញាប់ញ័រ ១ ពាក្យថា អញនឹងមិនមានរូប នេះ
 ជាសេចក្តីញាប់ញ័រ ១ ពាក្យថា អញនឹងមានសញ្ញា នេះជាសេចក្តី
 ញាប់ញ័រ ១ ពាក្យថា អញនឹងមិនមានសញ្ញា នេះជាសេចក្តីញាប់ញ័រ ១
 ពាក្យថា អញនឹងមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន
 នេះជាសេចក្តីញាប់ញ័រ ១ នេះ សេចក្តីញាប់ញ័រ ៧ ។

[២៥៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សេចក្តីសម្គាល់ ៧ សេចក្តី
 ឃ្នេងឃ្នាង ៧ ដំណើរយឺតយូរ ៧ សង្ខតធម៌ (ធម៌ដែលបច្ច័យ
 ប្រជុំតាក់តែង) ៧ តើដូចម្តេច ។ ពាក្យថា មាន នេះជាសង្ខត-
 ធម៌ ១ ពាក្យថា អញមាន នេះជាសង្ខតធម៌ ១ ពាក្យថា អញនេះ
 មាន នេះជាសង្ខតធម៌ ១ ពាក្យថា អញនឹងមាន នេះជាសង្ខតធម៌ ១
 ពាក្យថា អញនឹងមានរូប នេះជាសង្ខតធម៌ ១ ពាក្យថា អញនឹង
 មិនមានរូប នេះជាសង្ខតធម៌ ១ ពាក្យថា អញនឹងមានសញ្ញា នេះ
 ជាសង្ខតធម៌ ១ ពាក្យថា អញនឹងមិនមានសញ្ញា នេះជាសង្ខតធម៌ ១

២៦០

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

នេវសញ្ញាណសញ្ញា ភវិស្សន្តិ សង្ខតមេតំ ឥមាណិ
នវ សង្ខតាណិ ។

នវកំ ។

[២៦០] តត្ថ កតមាណិ ទស កិលេសវត្ថុណិ ។
លោកោ ទោសោ មោហោ មាណោ ទិដ្ឋិ វិចិកិត្តា
ដីនំ ឧទ្ធច្ចំ អហិរិកំ អនោត្តប្បំ ឥមាណិ ទស
កិលេសវត្ថុណិ ។

[២៦១] តត្ថ កតមាណិ ទស អាឃាតវត្ថុណិ ។
អនត្ថំ មេ អចរិតិ អាឃាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ
ចរតិតិ អាឃាតោ ជាយតិ អនត្ថំ មេ ចរិស្សតិតិ
អាឃាតោ ជាយតិ បិយស្ស មេ មនាបស្ស
អនត្ថំ អចរិ អនត្ថំ ចរតិ អនត្ថំ ចរិស្សតិតិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ពាក្យថា អញ្ញនឹងមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន
នេះជាសង្ខតធម៌ ១ នេះ សង្ខតធម៌ ៧ ។

ចប់ ពួកធម៌ ៩ ។

[២៦០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ កិលេសវត្ថុ ១០ តើដូចម្តេច ។
លោភៈ ១ ទោសៈ ១ មោហៈ ១ មានៈ ១ ទិដ្ឋិ ១ វិចិក្ខុច្ឆា ១
បីនៈ ១ ឧទ្ធច្ចៈ ១ អហិរិកៈ ១ អនោត្តប្បៈ ១ នេះ កិលេសវត្ថុ ១០ ។

[២៦១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អាយាតវត្ថុ ១០ យ៉ាង តើដូច
ម្តេច ។ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តហើយ នូវ
អំពើមិនមានប្រយោជន៍ ដល់អញ ១ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ
កំពុងប្រព្រឹត្ត នូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍ ដល់អញ ១ គំនុំកើតឡើង
ថា ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្ត នូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍ ដល់
អញ ១ គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្តហើយ នូវ
អំពើមិនមានប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តរបស់អញ ១
ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្ត នូវអំពើមិនមានប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គល
ជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តរបស់អញ ១ ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្ត នូវ
អំពើមិនមានប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តរបស់អញ ១

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្គេ ទសកនិទ្ទេសោ

អាឃាតោ ជាយតិ អប្បិយស្ស មេ អមនាបស្ស
អត្ថំ អចរិ អត្ថំ ចរតិ អត្ថំ ចរិស្សតីតិ អាឃាតោ
ជាយតិ អដ្ឋានេ វា បន អាឃាតោ ជាយតិ ឥមាជិ
ទស អាឃាតវត្ថុនិ ។

[២៦២] តត្ថ កតមេ ទស អកុសលកម្ម-
បថា ។ ចាលាភិចាតោ អទិដ្ឋានានំ កាមេសុ
មិច្ឆាចារោ មុសាវាទោ បិសុណា វាចា ធរុសា
វាចា សម្មប្បុលាទោ អភិជ្ឈា ព្យាចាទោ មិច្ឆាទិដ្ឋិ
ឥមេ ទស អកុសលកម្មបថា ។

[២៦៣] តត្ថ កតមាជិ ទស សញ្ញោជនានិ ។
កាមរាគសញ្ញោជនំ បដិយសញ្ញោជនំ មាទសញ្ញោ-
ជនំ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនំ វិចិកិច្ឆាសញ្ញោជនំ សីលពូ-
តបរាមាសសញ្ញោជនំ កររាគសញ្ញោជនំ ឥស្សា-
សញ្ញោជនំ មច្ឆរិយសញ្ញោជនំ អវិជ្ជាសញ្ញោជនំ
ឥមាជិ ទស សញ្ញោជនានិ ។

[២៦៤] តត្ថ កតមេ ទស មិច្ឆត្តា ។
មិច្ឆាទិដ្ឋិ មិច្ឆាសង្កប្បោ មិច្ឆាវាចា មិច្ឆាកម្មន្តោ

ឧទ្ធករត្តវិភង្គ ទសកនិទ្ទេស

គំនុំកើតឡើងថា ជនឯណោះ បានប្រព្រឹត្ត នូវអំពើមានប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់មិនជាទីពេញចិត្តរបស់អញ ១ ជនឯណោះ កំពុងប្រព្រឹត្ត នូវអំពើមានប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់មិន ជាទីពេញចិត្តរបស់អញ ១ ជនឯណោះ នឹងប្រព្រឹត្ត នូវអំពើមាន ប្រយោជន៍ ដល់បុគ្គលមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីពេញចិត្តរបស់អញ ១ ឬថា គំនុំកើតឡើង ក្នុងទីមិនគួរ ១ នេះ អាមាតវត្ថុ ១០ ។

[២៦២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អកុសលកម្មបថ ១០ តើដូច ម្តេច ។ បាណាតិបាត ១ អទិន្នាទាន ១ កាមេសុមិច្ឆាចារ ១ មុសា- វាទ ១ បិសុណាវាចា ១ ផរុសវាចា ១ សម្មប្បលាបៈ ១ អភិជ្ឈា ១ ព្យាបាទ ១ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ១ នេះ អកុសលកម្មបថ ១០ ។

[២៦៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សញ្ញោជនៈ ១០ តើដូចម្តេច ។ កាមរាគសញ្ញោជនៈ ១ បដិយសញ្ញោជនៈ ១ មានសញ្ញោជនៈ ១ ទិដ្ឋិសញ្ញោជនៈ ១ វិចិកិច្ឆាសញ្ញោជនៈ ១ សីលពូតបរាមាសសញ្ញោ- ជនៈ ១ ភវរាគសញ្ញោជនៈ ១ តស្សាសញ្ញោជនៈ ១ មច្ឆរិយសញ្ញោ- ជនៈ ១ អវិជ្ជាសញ្ញោជនៈ ១ នេះ សញ្ញោជនៈ ១០ ។

[២៦៤] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ មិច្ឆត្តធម៌ (សេចក្តីសុខ) ១០ តើដូចម្តេច ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ១ មិច្ឆាសង្កប្បៈ ១ មិច្ឆាវាចា ១ មិច្ឆាកម្មន្តៈ ១

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

មិច្ឆាអាជីវោ មិច្ឆាវាយាមោ មិច្ឆាសតិ មិច្ឆាសមាធិ
មិច្ឆាញាណំ មិច្ឆាវិមុត្តិ ឥមេ ទស មិច្ឆត្តា ។

[២៦៥] តត្ថ កតមា ទសវត្តកា មិច្ឆាទិដ្ឋិ ។
នត្ថិ ទិដ្ឋំ នត្ថិ យិដ្ឋំ នត្ថិ ហុតំ នត្ថិ សុកដ-
ទុក្កដានំ កម្មានំ ផលវិចារកោ នត្ថិ អយំ លោកោ
នត្ថិ បរោ លោកោ នត្ថិ មាតា នត្ថិ បិតា
នត្ថិ សត្តា ឱបចាតិកា នត្ថិ លោកេ សមណ-
ព្រាហ្មណា សម្មត្តតា សម្មាបដិបដ្ឋា យេ ឥមញ្ច
លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ចិកត្វា
បរេទេន្តិ អយំ ទសវត្តកា មិច្ឆាទិដ្ឋិ ។

[២៦៦] តត្ថ កតមា ទសវត្តកា អន្តក្កា-
ហិកា ទិដ្ឋិ ។ សស្សតោ លោកោតិ វា អ-
សស្សតោ លោកោតិ វា អន្តវា លោកោតិ វា
អនន្តវា លោកោតិ វា តំ ដីវំ តំ សវីរន្តិ វា
អញ្ញំ ដីវំ អញ្ញំ សវីរន្តិ វា ហោតិ តថាគតោ
បរម្មរណាតិ វា ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ វា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

មិច្ឆាអាជីវៈ ១ មិច្ឆាវាយាមៈ ១ មិច្ឆាសតិ ១ មិច្ឆាសមាធិ ១ មិច្ឆា-
ញាណ ១ មិច្ឆាវិមុត្តិ ១ នេះ មិច្ឆត្តធម៌ ១០ ។

[២៦៥] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ មិច្ឆាទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ តើដូច
ម្តេច ។ ទានដែលបុគ្គលឲ្យហើយ មិនមានផល ១ ការបូជាធំ មិន
មានផល ១ ការបូជាតូច មិនមានផល ១ ផលវិបាកនៃកម្មដែលសត្វធ្វើល្អ
និងធ្វើអាក្រក់ មិនមាន ១ លោកនេះ មិនមាន ១ លោកដទៃ មិនមាន ១
មាតា មិនមានគុណ ១ បិតា មិនមានគុណ ១ សត្វជាឱបបាតិកៈកំណើត
មិនមាន ១ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ក្នុងលោក អ្នកប្រព្រឹត្តល្អ
ប្រតិបត្តិល្អ ដែលបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ដោយប្រាជ្ញាជំនុំត្រូវខ្លួនឯង
នូវលោកនេះ និងលោកខាងមុខ ហើយប្រកាស មិនមាន ១ នេះ
មិច្ឆាទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ ។

[២៦៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អន្តក្កាហិកទិដ្ឋិ (ទិដ្ឋិដែល
ប្រកាន់ថា លោកមានទីបំផុត) មានវត្ថុ ១០ តើដូចម្តេច ។ លោក
ទៀង ១ លោកមិនទៀង ១ លោកមានទីបំផុត ១ លោកមិនមាន
ទីបំផុត ១ ជីវិតក៏គឺសរិរៈ ១ ជីវិតដទៃ សរិរៈដទៃ ១ សត្វខាងមុខអំពី
សេចក្តីស្លាប់កើតទៀត ១ សត្វខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់មិនកើតទៀត ១

ខុទ្ទកវគ្គិកថា អដ្ឋារសកនិទ្ទេសោ

ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ
 វា នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរម្ម-
 រណាតិ វា អយំ ទសវត្ថុកា អន្តក្កាហិកា ទិដ្ឋិ ។

ទសកំ ។

[២៦៧] តត្ថ កតមាជិ អដ្ឋារស តណ្ហារិច-
 រិតាជិ អជ្ឈត្តិកស្ស ឧបាទាយ ។ អស្មីតិ ហោតិ
 ឥត្ថស្មីតិ ហោតិ ឯវស្មីតិ ហោតិ អញ្ញាថាស្មីតិ
 ហោតិ ភវិស្សន្តិ ហោតិ ឥត្ថំ ភវិស្សន្តិ ហោតិ
 ឯវំ ភវិស្សន្តិ ហោតិ អញ្ញាថា ភវិស្សន្តិ ហោតិ
 អសស្មីតិ ហោតិ សាតស្មីតិ ហោតិ សិយន្តិ ហោតិ
 ឥត្ថំ សិយន្តិ ហោតិ ឯវំ សិយន្តិ ហោតិ អញ្ញាថា
 សិយន្តិ ហោតិ អទាហំ សិយន្តិ ហោតិ អទាហំ
 ឥត្ថំ សិយន្តិ ហោតិ អទាហំ ឯវំ សិយន្តិ ហោតិ

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ អដ្ឋារសកនិទ្ទេស

សត្វខាងមុខអំពើសេចក្តីស្លាប់ កើតទៀតក៏មាន មិនកើតទៀតក៏មាន ១
សត្វខាងមុខអំពើសេចក្តីស្លាប់ កើតទៀត ក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏
មិនមែន ១ នេះ អន្តគ្គាហិកទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ ។

ចប់ ពួកធម៌ ១០ ។

[២៦៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ តណ្ហារិចរិត (ការប្រព្រឹត្តនៃ
តណ្ហា) ១៨ អាស្រ័យខន្ធបញ្ចកៈខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ តណ្ហា-
រិចរិតថា អញមាន ១ តណ្ហារិចរិតថា អញមាន ដោយប្រការនេះ ១
តណ្ហារិចរិតថា អញមាន យ៉ាងនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា អញមាន ដោយ
ប្រការដទៃ ១ តណ្ហារិចរិតថា អញនឹងមាន ១ តណ្ហារិចរិតថា
អញនឹងមាន ដោយប្រការនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា អញនឹងមាន យ៉ាង
នេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា អញនឹងមាន ដោយប្រការដទៃ ១ តណ្ហា-
រិចរិតថា អញទៀង ១ តណ្ហារិចរិតថា អញសុខស្រួល ១ តណ្ហា-
រិចរិតថា អញគួរមាន ១ តណ្ហារិចរិតថា អញគួរមាន ដោយប្រការ
នេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា អញគួរមាន យ៉ាងនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា
អញគួរមាន ដោយប្រការដទៃ ១ តណ្ហារិចរិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ
គួរមាន ១ តណ្ហារិចរិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន ដោយប្រការ
នេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន យ៉ាងនេះ ១

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អចាហំ អញ្ញថា សិយន្តិ ហោតិ ។

[២៦៨] កថញ្ច អស្មិតិ ហោតិ ។ កញ្ច
 ធម្មំ អនវការី ករិត្តា រូបំ វេទនំ សញ្ញំ សដ្ឋាវ
 វិញ្ញាណំ អស្មិតិ ធន្ធា បដិលកតិ អស្មិតិ មាណំ
 បដិលកតិ អស្មិតិ ទិដ្ឋិ បដិលកតិ តស្មិ សតិ
 ឥមាណិ បបញ្ចតាណិ ហោន្តិ ឥត្តស្មិតិ វា វាស្មិតិ
 វា អញ្ញថាស្មិតិ វា ។

[២៦៩] កថញ្ច ឥត្តស្មិតិ ហោតិ ។ ខត្តិ-
 យោស្មិតិ វា ព្រាហ្មណោស្មិតិ វា វេស្សោស្មិតិ វា
 សុទ្ធាស្មិតិ វា កហាដ្ឋោស្មិតិ វា បព្វជិតោស្មិតិ វា
 ទេវោស្មិតិ វា មនុស្សោស្មិតិ វា រូបីស្មិតិ វា
 អរូបីស្មិតិ វា សញ្ញាស្មិតិ វា អសញ្ញាស្មិតិ វា ទេវ-
 សញ្ញាសញ្ញាស្មិតិ វា វាសំ ឥត្តស្មិតិ ហោតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

តណ្ហាវិចរិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន ដោយប្រការដទៃ ១ ។

[២៦៨] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញមាន តើដូចម្តេច ។

បុគ្គលធ្វើនូវធម៌ណាមួយ គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ មិនឲ្យបែកចេញពីគ្នាហើយ បាននូវឆន្ទៈ ថា អញមាន បាននូវមានៈ ថា អញមាន បាននូវទិដ្ឋិ ថា អញមាន កាលបើធម៌មានឆន្ទៈជាដើម នោះ មាន ដំណើរយឺតយូរនេះ ក៏មានថា អញមាន ដោយប្រការ នេះខ្លះ ថា អញមានយ៉ាងនេះខ្លះ ថា អញមាន ដោយប្រការដទៃខ្លះ ។

[២៦៩] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញមានដោយប្រការនេះ តើ ដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ថា អញ ជាក្ស័ត្រ ឬថា អញ ជា ព្រាហ្មណ៍ ថា អញ ជាអ្នកជំនួញ ឬថា អញ ជាអ្នកគ្រូ ថា អញ ជាគ្រូហស្ត ឬថា អញ ជាបព្វជិត ថា អញ ជាទេវតា ឬថា អញ ជា មនុស្ស ថា អញ មានរូប ឬថា អញ មិនមានរូប ថា អញ មានសញ្ញា ឬថា អញ មិនមានសញ្ញា ថា អញ មានសញ្ញាក៏មិនមែន មិនមាន សញ្ញាក៏មិនមែន យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហាវិចរិត ថា អញមាន ដោយប្រការនេះ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ អដ្ឋារសកនិទ្ទេសោ

[២៧០] កថញ្ច ឯវស្មីតិ ហោតិ ។ បរំ
 បុគ្គលំ ឧបនិទាយ យថា សោ ខត្តិយោ តថាហំ
 ខត្តិយោស្មីតិ វា យថា សោ ព្រាហ្មណោ តថាហំ
 ព្រាហ្មណោស្មីតិ វា យថា សោ វេស្សោ តថាហំ
 វេស្សោស្មីតិ វា យថា សោ សុទ្ធោ តថាហំ
 សុទ្ធោស្មីតិ វា យថា សោ កហដ្ឋោ តថាហំ
 កហដ្ឋោស្មីតិ វា យថា សោ បព្វជិតោ តថាហំ
 បព្វជិតោស្មីតិ វា យថា សោ ទេវោ តថាហំ
 ទេវោស្មីតិ វា យថា សោ មនុស្សោ តថាហំ
 មនុស្សោស្មីតិ វា យថា សោ រូបី តថាហំ
 រូបីស្មីតិ វា យថា សោ អរូបី តថាហំ អរូបីស្មីតិ
 វា យថា សោ សញ្ញិ តថាហំ សញ្ញិស្មីតិ វា
 យថា សោ អសញ្ញិ តថាហំ អសញ្ញិស្មីតិ
 វា យថា សោ ទេវសញ្ញិទាសញ្ញិ តថាហំ ទេវ-
 សញ្ញិទាសញ្ញិស្មីតិ វា ឯវំ ឯវស្មីតិ ហោតិ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ អដ្ឋារសកនិទ្ទេស

[២៧០] ចុះតណ្ហាវិចរិត ថា អញមាន យ៉ាងនេះ តើដូចម្តេច ។
 ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះយកខ្លួនទៅប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃ ថា បុគ្គល
 នោះ ជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា អញ ក៏ជាក្ស័ត្រ យ៉ាងនោះដែរ ឬថា
 បុគ្គលនោះ ជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងណា អញក៏ជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងនោះ
 ដែរ ថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកជំនួញ យ៉ាងណា អញ ក៏ជាអ្នកជំនួញ
 យ៉ាងនោះដែរ ឬថា បុគ្គលនោះជាអ្នកគ្រូ យ៉ាងណា អញក៏ជាអ្នកគ្រូ
 យ៉ាងនោះដែរ ថា បុគ្គលនោះជាគ្រូហស្ត យ៉ាងណា អញក៏ជាគ្រូហស្ត
 យ៉ាងនោះដែរ ឬថា បុគ្គលនោះជាបព្វជិត យ៉ាងណា អញក៏ជាបព្វជិត
 យ៉ាងនោះដែរ ថា បុគ្គលនោះជាទេវតា យ៉ាងណា អញក៏ជាទេវតា
 យ៉ាងនោះដែរ ឬថា បុគ្គលនោះជាមនុស្ស យ៉ាងណា អញក៏ជាមនុស្ស
 យ៉ាងនោះដែរ ថា បុគ្គលនោះមានរូប យ៉ាងណា អញក៏មានរូប យ៉ាង
 នោះដែរ ឬថា បុគ្គលនោះមិនមានរូប យ៉ាងណា អញក៏មិនមានរូប
 យ៉ាងនោះដែរ ថា បុគ្គលនោះមានសញ្ញា យ៉ាងណា អញក៏មាន
 សញ្ញា យ៉ាងនោះដែរ ឬថា បុគ្គលនោះមិនមានសញ្ញា យ៉ាងណា
 អញក៏មិនមានសញ្ញា យ៉ាងនោះដែរ ថា បុគ្គលនោះមានសញ្ញា ក៏មិន
 មែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងណា អញជាបុគ្គលមានសញ្ញា
 ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងនោះដែរ យ៉ាងនេះ
 ឈ្មោះថា តណ្ហាវិចរិត ថា អញមានយ៉ាងនេះ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២៧១] កថញ្ច អញ្ញថាស្មីតិ ហោតិ ។ បរំ
 បុគ្គលំ ឧបនិទាយ យថា សោ ខត្តិយោ នាហំ
 តថា ខត្តិយោស្មីតិ វា យថា សោ ព្រាហ្មណោ
 នាហំ តថា ព្រាហ្មណោស្មីតិ វា យថា សោ
 វេស្សោ នាហំ តថា វេស្សោស្មីតិ វា យថា
 សោ សុទ្ធោ នាហំ តថា សុទ្ធោស្មីតិ វា យថា
 សោ កហដ្ឋោ នាហំ តថា កហដ្ឋោស្មីតិ វា
 យថា សោ បព្វជិតោ នាហំ តថា បព្វជិតោស្មីតិ
 វា យថា សោ ទេវោ នាហំ តថា ទេវោស្មីតិ
 វា យថា សោ មនុស្សោ នាហំ តថា មនុស្សោស្មីតិ
 វា យថា សោ រូបី នាហំ តថា រូបីស្មីតិ វា
 យថា សោ អរូបី នាហំ តថា អរូបីស្មីតិ វា
 យថា សោ សញ្ញំ នាហំ តថា សញ្ញំស្មីតិ វា
 យថា សោ អសញ្ញំ នាហំ តថា អសញ្ញំស្មីតិ វា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២៧១] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញមាន ដោយប្រការដទៃ តើ ដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះយកខ្លួនទៅប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃ ថា បុគ្គលនោះជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា អញមិនមែនជាក្ស័ត្រ យ៉ាង នោះទេ ឬថា បុគ្គលនោះជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងណា អញមិនមែន ជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងនោះទេ ថា បុគ្គលនោះជាអ្នកជំនួញ យ៉ាង ណា អញមិនមែនជាអ្នកជំនួញ យ៉ាងនោះទេ ឬថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកគ្រូ យ៉ាងណា អញមិនមែនជាអ្នកគ្រូ យ៉ាងនោះទេ ថា បុគ្គល នោះជាគ្រូហស្ត យ៉ាងណា អញមិនមែនជាគ្រូហស្ត យ៉ាងនោះទេ ឬថា បុគ្គលនោះជាបព្វជិត យ៉ាងណា អញមិនមែនជាបព្វជិត យ៉ាង នោះទេ ថា បុគ្គលនោះជាទេវតា យ៉ាងណា អញមិនមែនជាទេវតា យ៉ាងនោះទេ ឬថា បុគ្គលនោះជាមនុស្ស យ៉ាងណា អញមិនមែន ជាមនុស្ស យ៉ាងនោះទេ ថា បុគ្គលនោះមានរូប យ៉ាងណា អញ មិនមានរូប យ៉ាងនោះទេ ឬថា បុគ្គលនោះមិនមានរូប យ៉ាងណា អញមិនមែនមិនមានរូប យ៉ាងនោះទេ ថា បុគ្គលនោះមានសញ្ញា យ៉ាងណា អញមិនមានសញ្ញា យ៉ាងនោះទេ ឬថា បុគ្គលនោះមិន មានសញ្ញា យ៉ាងណា អញមិនមែនមិនមានសញ្ញា យ៉ាងនោះទេ ថា

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ អដ្ឋារសកនិទ្ទេសោ

យថា សោ នេវ សញ្ញំ នាសញ្ញំ នាហំ តថា នេវ
សញ្ញំ នាសញ្ញំស្មីតិ វា ឯវំ អញ្ញថាស្មីតិ ហោតិ ។

[២៧២] កថញ្ច ភវិស្សន្តិ ហោតិ ។ កញ្ច
ធម្មំ អនវការី កវិត្វា រូបំ វេទនំ សញ្ញំ សង្ខារ
វិញ្ញាណំ ភវិស្សន្តិ ធម្មំ បដិលកតិ ភវិស្សន្តិ មាណំ
បដិលកតិ ភវិស្សន្តិ ទិដ្ឋិ បដិលកតិ តស្មី សតិ
ឥមាទិ បបញ្ចតាទិ ហោន្តិ ឥត្តំ ភវិស្សន្តិ វា ឯវំ
ភវិស្សន្តិ វា អញ្ញថា ភវិស្សន្តិ វា ។

[២៧៣] កថញ្ច ឥត្តំ ភវិស្សន្តិ ហោតិ ។ ខត្តិ-
យោ ភវិស្សន្តិ វា ព្រាហ្មណោ ភវិស្សន្តិ វា វេស្សោ
ភវិស្សន្តិ វា សុទ្ធោ ភវិស្សន្តិ វា កហដ្ឋោ ភវិស្សន្តិ វា
បព្វជិតោ ភវិស្សន្តិ វា ទេវោ ភវិស្សន្តិ វា មនុស្សោ
ភវិស្សន្តិ វា រូបិ ភវិស្សន្តិ វា អរូបិ ភវិស្សន្តិ វា

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ អដ្ឋារសកនិទ្ទេស

បុគ្គលនោះមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាង
ណា អញមិនមែនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិន
មែន យ៉ាងនោះទេ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហាវិចរិតថា អញមាន
ដោយប្រការដទៃ ។

[២៧២] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញនឹងមាន តើដូចម្តេច ។
បុគ្គលធ្វើនូវធម៌ណាមួយ គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ
មិនឲ្យបែកចេញពីគ្នា ហើយបាននូវឆន្ទៈថា អញនឹងមាន បាននូវ
មានៈថា អញនឹងមាន បាននូវទិដ្ឋិថា អញនឹងមាន កាលបើធម៌
មានឆន្ទៈជាដើមនោះមាន ដំណើរយឺតយូរនេះក៏មាន ថា អញនឹងមាន
ដោយប្រការនេះខ្លះ ថា អញនឹងមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ថា អញនឹង
មាន ដោយប្រការដទៃខ្លះ ។

[២៧៣] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញនឹងមាន ដោយ
ប្រការនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហាថា អញនឹងជាក្ស័ត្រ
ឬថា អញនឹងជាព្រាហ្មណ៍ ថា អញនឹងជាអ្នកជំនួញ ឬថា
អញនឹងជាអ្នកគ្រូ ថា អញនឹងជាគ្រូហស្ត ឬថា អញនឹងជា
បព្វជិត ថា អញនឹងជាទេវតា ឬថា អញនឹងជាមនុស្ស ថា
អញនឹងជាបុគ្គលមានរូប ឬថា អញនឹងជាបុគ្គលមិនមានរូប ថា

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សញ្ញំ ភវិស្សន្តិ វា អសញ្ញំ ភវិស្សន្តិ វា នេវ
សញ្ញំ ធាសញ្ញំ ភវិស្សន្តិ វា ឯវំ ឥត្តំ ភវិស្សន្តិ
ហោតិ ។

[២៧៤] កថញ្ច ឯវំ ភវិស្សន្តិ ហោតិ ។ បរំ
បុគ្គលំ ឧបនិធាយ យថា សោ ខត្តិយោ តថាហំ
ខត្តិយោ ភវិស្សន្តិ វា យថា សោ ព្រាហ្មណោ
តថាហំ ព្រាហ្មណោ ភវិស្សន្តិ វា ។ មេ ។ យថា
សោ នេវ សញ្ញំ ធាសញ្ញំ តថាហំ នេវ សញ្ញំ ធា-
សញ្ញំ ភវិស្សន្តិ វា ឯវំ ឯវំ ភវិស្សន្តិ ហោតិ ។

[២៧៥] កថញ្ច អញ្ញថា ភវិស្សន្តិ ហោតិ ។
បរំ បុគ្គលំ ឧបនិធាយ យថា សោ ខត្តិយោ ធាហំ
តថា ខត្តិយោ ភវិស្សន្តិ វា យថា សោ ព្រាហ្មណោ
ធាហំ តថា ព្រាហ្មណោ ភវិស្សន្តិ វា ។ មេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

អញ្ញនឹងជាបុគ្គលមានសញ្ញា ឬថា អញ្ញនឹងជាបុគ្គលមិនមានសញ្ញា ថា
អញ្ញនឹងជាបុគ្គលមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន
យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហារិចរិតថា អញ្ញនឹងមាន ដោយប្រការនេះ ។

[២៧៤] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អញ្ញនឹងមាន យ៉ាងនេះ តើដូច
ម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះយកខ្លួនទៅប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃ
ថា បុគ្គលនោះជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា អញ្ញនឹងបានជាក្ស័ត្រ យ៉ាង
នោះដែរ ឬថា បុគ្គលនោះជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងណា អញ្ញនឹងបាន
ជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងនោះដែរ ។ បេ ។ ថា បុគ្គលនោះមានសញ្ញា
ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងណា អញ្ញនឹងមានសញ្ញា
ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងនេះដែរ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះ
ថា តណ្ហារិចរិតថា អញ្ញនឹងមាន យ៉ាងនេះ ។

[២៧៥] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អញ្ញនឹងមាន ដោយប្រការ
ដទៃ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះយកខ្លួន ទៅ
ប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃថា បុគ្គលនោះជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា អញ្ញ
នឹងមិនមែនជាក្ស័ត្រ យ៉ាងនោះទេ ឬថា បុគ្គលនោះជាព្រាហ្មណ៍
យ៉ាងណា អញ្ញនឹងមិនមែនជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងនោះទេ ។ បេ ។

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្គ អដ្ឋារសកនិទ្ទេសោ

យថា សោ នេវ សញ្ញំ ធាសញ្ញំ ធាហំ តថា នេវ
សញ្ញំ ធាសញ្ញំ ភវិស្សន្តិ វា ឯវំ អញ្ញថា ភវិស្សន្តិ
ហោតិ ។

[២៧៦] កថញ្ច អសស្មីតិ ហោតិ ។ កញ្ចិ
ធម្មំ អនវការី កវិត្វា រូបំ វេទនំ សញ្ញំ សដ្ឋិវេ
វិញ្ញាណំ និច្ចាស្មិ ធុរោស្មិ សស្សតោស្មិ អវិបរិ-
ណាមធម្មាស្មីតិ ឯវំ អសស្មីតិ ហោតិ ។

[២៧៧] កថញ្ច សាតស្មីតិ ហោតិ ។ កញ្ចិ
ធម្មំ អនវការី កវិត្វា រូបំ វេទនំ សញ្ញំ សដ្ឋិវេ
វិញ្ញាណំ ឧច្ឆិទ្ធិស្សាមិ វិនស្សិស្សាមិ ន ភវិស្សាមីតិ
ឯវំ សាតស្មីតិ ហោតិ ។

[២៧៨] កថញ្ច សិយន្តិ ហោតិ ។ កញ្ចិ
ធម្មំ អនវការី កវិត្វា រូបំ វេទនំ សញ្ញំ សដ្ឋិវេ
វិញ្ញាណំ សិយន្តិ ឆន្ទំ បដិលភតិ សិយន្តិ មាណំ

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្គ អដ្ឋវសកនិទ្ទេស

ថា បុគ្គលនោះមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន
យ៉ាងណា អញនឹងមិនមែនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា
ក៏មិនមែន យ៉ាងនោះទេ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហាវិចរិតថា
អញនឹងមាន ដោយប្រការដទៃ ។

[២៧៦] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញទៀង តើដូចម្តេច ។
ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះធ្វើនូវធម៌ណាមួយ វេទនា សញ្ញា
សង្ខារ វិញ្ញាណ មិនឲ្យបែកចេញពីគ្នា ថា អញជាបុគ្គលទៀង មាំ
មួន ប្រាកដ មិនប្រែប្រួលជាធម្មតា យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហា-
វិចរិតថា អញទៀង ។

[២៧៧] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញសុខស្រួល តើដូចម្តេច ។
ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះធ្វើនូវធម៌ណាមួយ គឺរូប វេទនា សញ្ញា
សង្ខារ វិញ្ញាណ មិនឲ្យបែកចេញពីគ្នា ថា អញនឹងដាច់សូន្យ នឹង
វិនាស នឹងមិនកើតទៀត យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហាវិចរិតថា អញ
សុខស្រួល ។

[២៧៨] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញគួរមាន តើដូចម្តេច ។
បុគ្គលធ្វើនូវធម៌ណាមួយ គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ មិន
ឲ្យបែកចេញពីគ្នា ហើយបាននូវឆន្ទៈថា អញគួរមាន បាននូវមានៈថា

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

បដិលកតិ សិយន្តិ ទិដ្ឋិ បដិលកតិ តស្មី សតិ
ឥមាទិ បបញ្ចិតានិ ហោតិ ឥត្តំ សិយន្តិ វា ឯវំ
សិយន្តិ វា អញ្ញាថា សិយន្តិ វា ។

[២៧៩] កថញ្ច ឥត្តំ សិយន្តិ ហោតិ ។

ខត្តិយោ សិយន្តិ វា ព្រាហ្មណោ សិយន្តិ វា
វេស្សោ សិយន្តិ វា សុទ្ធោ សិយន្តិ វា កហដ្ឋោ
សិយន្តិ វា បព្វជិតោ សិយន្តិ វា នេវា សិយន្តិ
វា មនុស្សោ សិយន្តិ វា រូបី សិយន្តិ វា អរូបី
សិយន្តិ វា សញ្ញី សិយន្តិ វា អសញ្ញី សិយន្តិ វា
នេវ សញ្ញី ធាសញ្ញី សិយន្តិ វា ឯវំ ឥត្តំ សិយន្តិ
ហោតិ ។

[២៨០] កថញ្ច ឯវំ សិយន្តិ ហោតិ ។ បរំ

បុគ្គលំ ឧបនិធាយ យថា សោ ខត្តិយោ តថាហំ
ខត្តិយោ សិយន្តិ វា យថា សោ ព្រាហ្ម-
ណោ តថាហំ ព្រាហ្មណោ សិយន្តិ វា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

អញ្ញគួរមាន បាននូវទិដ្ឋិថា អញ្ញគួរមាន កាលបើធម៌មានធនៈជាដើម នោះមាន ដំណើរយឺតយូរនេះក៏មាន ថា អញ្ញគួរមាន ដោយប្រការនេះ ខ្លះ ថា អញ្ញគួរមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ថា អញ្ញគួរមាន ដោយប្រការដទៃខ្លះ ។

[២៧៩] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អញ្ញគួរមាន ដោយប្រការនេះ តើ ដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ថា អញ្ញគួរតែជាក្ស័ត្រ ឬថា អញ្ញ គួរតែជាព្រាហ្មណ៍ ថា អញ្ញគួរតែជាអ្នកជំនួញ ឬថា អញ្ញគួរតែជា អ្នកគ្រូ ថា អញ្ញគួរតែជាគ្រហស្ថ ឬថា អញ្ញគួរតែជាបព្វជិត ថា អញ្ញគួរតែជាទេវតា ឬថា អញ្ញគួរតែជាមនុស្ស ថា អញ្ញគួរតែ ជាបុគ្គលមានរូប ឬថា អញ្ញគួរតែជាបុគ្គលមិនមានរូប ថា អញ្ញគួរតែ ជាបុគ្គលមានសញ្ញា ឬថា អញ្ញគួរតែជាបុគ្គលមិនមានសញ្ញា ថា អញ្ញ គួរតែជាបុគ្គលមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាង នេះ ឈ្មោះថា តណ្ហារិចរិតថា អញ្ញគួរមាន ដោយប្រការនេះ ។

[២៨០] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អញ្ញគួរមាន យ៉ាងនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះយកខ្លួនទៅប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃ ថា បុគ្គលនោះ ជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា អញ្ញគួរតែជាក្ស័ត្រ យ៉ាងនោះដែរ ឬថា បុគ្គលនោះ ជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងណា អញ្ញគួរតែជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងនោះដែរ ។ បេ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ អដ្ឋារសកនិទ្ទេសោ

យថា សោ នេវ សញ្ញំ ធាសញ្ញំ តថាហំ នេវ សញ្ញំ
ធាសញ្ញំ សិយន្តិ វា ឯវំ ឯវំ សិយន្តិ ហោតិ ។

[២៨១] កថញ្ច អញ្ញថា សិយន្តិ ហោតិ ។

បរំ បុគ្គលំ ឧបនិទាយ យថា សោ ខត្តិយោ
ធាហំ តថា ខត្តិយោ សិយន្តិ វា យថា សោ
ព្រាហ្មណោ ធាហំ តថា ព្រាហ្មណោ សិយន្តិ វា
។ បេ ។ យថា សោ នេវ សញ្ញំ ធាសញ្ញំ ធាហំ
តថា នេវ សញ្ញំ ធាសញ្ញំ សិយន្តិ វា ឯវំ អញ្ញថា
សិយន្តិ ហោតិ ។

[២៨២] កថញ្ច អថាហំ សិយន្តិ ហោតិ ។

កត្តិ ធម្មំ អនវការី ករិត្វា រូបំ វេទនំ សញ្ញំ
សង្ខារេ វិញ្ញាណំ អថាហំ សិយន្តិ ឆន្ទំ បដិលកតិ
អថាហំ សិយន្តិ មាណំ បដិលកតិ អថាហំ សិយន្តិ

ខុទ្ទករត្ថវិកង្គ អដ្ឋារសកនិទ្ទេស

ថា បុគ្គលនោះ មានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងណា អញ្ញត្ថវតៃជាបុគ្គលមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងនោះដែរ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហារិចរិត ថា អញ្ញត្ថវមាន យ៉ាងនេះ ។

[២៨១] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អញ្ញត្ថវមាន ដោយប្រការដទៃ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះយកខ្លួនទៅប្រៀបនឹងបុគ្គល ដទៃថា បុគ្គលនោះជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា អញ្ញត្ថវតៃមិនមែនជាក្ស័ត្រ យ៉ាងនោះទេ ឬថា បុគ្គលនោះជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងណា អញ្ញត្ថវតៃមិនមែនជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងនោះទេ ។ បេ ។ ថា បុគ្គលនោះ មានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងណា អញ្ញត្ថវតៃមិនមែនជាបុគ្គលមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងនោះទេ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហារិចរិតថា អញ្ញត្ថវមាន ដោយប្រការដទៃ ។

[២៨២] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ្ញ ត្ថវមាន តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលធ្វើនូវធម៌ណាមួយ គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ មិនឲ្យបែកចេញពីគ្នា ហើយបាននូវឆន្ទៈថា អម្បាលយ៉ាងអញ្ញ ត្ថវមាន បាននូវមានៈថា អម្បាលយ៉ាងអញ្ញ ត្ថវមាន

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ទិដ្ឋិ បដិលកតិ តស្មី សតិ ឥមាជិ បបញ្ចតានិ
ហោន្តិ អទាហំ ឥត្តំ សិយន្តិ វា អទាហំ ឯវំ
សិយន្តិ វា អទាហំ អញ្ញាថា សិយន្តិ វា ។

[២៨៣] កថញ្ច អទាហំ ឥត្តំ សិយន្តិ
ហោតិ ។ អទាហំ ខត្តិយោ សិយន្តិ វា អទាហំ
ព្រាហ្មណោ សិយន្តិ វា អទាហំ វេស្សោ សិយន្តិ
វា អទាហំ សុទ្ធោ សិយន្តិ វា អទាហំ កហដ្ឋោ
សិយន្តិ វា អទាហំ បព្វជិតោ សិយន្តិ វា អទាហំ
ទេវោ សិយន្តិ វា អទាហំ មនុស្សោ សិយន្តិ
វា អទាហំ រូបិ សិយន្តិ វា អទាហំ អរូបិ
សិយន្តិ វា អទាហំ សញ្ញិ សិយន្តិ វា អទាហំ
អសញ្ញិ សិយន្តិ វា អទាហំ ទេវ សញ្ញិ ធាសញ្ញិ
សិយន្តិ វា ឯវំ អទាហំ ឥត្តំ សិយន្តិ ហោតិ ។

[២៨៤] កថញ្ច អទាហំ ឯវំ សិយន្តិ ហោតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បាននូវទិដ្ឋិ ថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន កាលបើធម៌មានចន្ទៈជាដើម នោះមាន ដំណើរយឺតយូរនេះ ក៏មាន ថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន ដោយប្រការនេះខ្លះ ថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន យ៉ាងនេះ ខ្លះ ថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន ដោយប្រការដទៃខ្លះ ។

[២៨៣] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន ដោយប្រការនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហាថា អម្បាល យ៉ាងអញ គួរតែជាក្ស័ត្រ ឬថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែជាព្រាហ្មណ៍ ថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែជាអ្នកជំនួញ ឬថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរ តែជាអ្នកគ្រូ ថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែជាគ្រូហស្ថ ឬថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែជាបព្វជិត ថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែជាទេវតា ឬថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែជាមនុស្ស ថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរ តែជាបុគ្គលមានរូប ឬថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែជាបុគ្គលមិនមានរូប ថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែជាបុគ្គលមានសញ្ញា ឬថា អម្បាល យ៉ាងអញ គួរតែជាបុគ្គលមិនមានសញ្ញា ថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែ ជាបុគ្គលមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហារិចរិតថា អញគួរមាន ដោយប្រការនេះ ។

[២៨៤] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អញគួរមាន យ៉ាងនេះ តើដូចម្តេច ។

ឧទ្ធករត្ថវិកង្កេ អដ្ឋារសកនិទ្ទេសោ

បរំ បុគ្គលំ ឧបនិធាយ យថា សោ ខត្តិយោ
 អទាហំ តថា ខត្តិយោ សិយន្តិ វា យថា
 សោ ព្រាហ្មណោ អទាហំ តថា ព្រាហ្មណោ
 សិយន្តិ វា ។ មេ ។ យថា សោ នេវ សញ្ញិ
 ធាសញ្ញិ អទាហំ តថា នេវ សញ្ញិ ធាសញ្ញិ សិយន្តិ
 វា ឯវំ អទាហំ ឯវំ សិយន្តិ ហោតិ ។

[២៨៥] កថញ្ច អទាហំ អញ្ញថា សិយន្តិ
 ហោតិ ។ បរំ បុគ្គលំ ឧបនិធាយ យថា សោ
 ខត្តិយោ អទាហំ ន តថា ខត្តិយោ សិយន្តិ វា
 យថា សោ ព្រាហ្មណោ អទាហំ ន តថា
 ព្រាហ្មណោ សិយន្តិ វា ។ មេ ។ យថា សោ
 នេវ សញ្ញិ ធាសញ្ញិ អទាហំ ន តថា នេវ
 សញ្ញិ ធាសញ្ញិ សិយន្តិ វា ឯវំ អទាហំ អញ្ញថា
 សិយន្តិ ហោតិ ។

ឥមាទិ អដ្ឋារស តណ្ហារិចរិតាទិ អដ្ឋត្តិកស្ស
 ឧទាទាយ ។

ខុទ្ទករត្ថវិកង្គ អដ្ឋារសកនិទ្ទេស

ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះយកខ្លួនទៅប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃ ថា បុគ្គលនោះ
ជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា អម្បាលយ៉ាងអញ ក៏គួរជាក្ស័ត្រ យ៉ាងនោះដែរ
ឬថា បុគ្គលនោះជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងណា អម្បាលយ៉ាងអញ ក៏គួរជា
ព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងនោះដែរ ។ បេ ។ ថាបុគ្គលនោះមានសញ្ញា ក៏មិនមែន
មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងណា អម្បាលយ៉ាងអញ ក៏គួរជាបុគ្គល
មានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងនោះដែរ យ៉ាង
នេះ ឈ្មោះថា តណ្ហាវិចរិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន យ៉ាងនេះ ។

[២៨៥] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមានដោយ
ប្រការដទៃ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះយកខ្លួនទៅ
ប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃថា បុគ្គលនោះជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា អម្បាលយ៉ាង
អញ គួរតែមិនមែនជាក្ស័ត្រ យ៉ាងនោះទេ ឬថា បុគ្គលនោះជា
ព្រាហ្មណ៍យ៉ាងណា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែមិនមែនជាព្រាហ្មណ៍
យ៉ាងនោះទេ ។ បេ ។ ថា បុគ្គលនោះមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមាន
សញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងណា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែមិនមែនមាន
សញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងនោះទេ យ៉ាងនេះ
ឈ្មោះថាតណ្ហាវិចរិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមានដោយប្រការដទៃ ។

នេះតណ្ហាវិចរិត ១៨ អាស្រ័យខន្ធបញ្ចកៈខាងក្នុង ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២៨៦] តត្ថ កតមាជិ អដ្ឋាវស តណ្ហាវិចរិ-

តានិ ពាហិវស្ស ឧទាទាយ ។ ឥមិនា អស្មីតិ

ហោតិ ឥមិនា ឥត្ថស្មីតិ ហោតិ ឥមិនា ឯវស្មីតិ

ហោតិ ឥមិនា អញ្ញាថាស្មីតិ ហោតិ ឥមិនា

ភវិស្សន្តិ ហោតិ ឥមាជិ ឥត្ថំ ភវិស្សន្តិ ហោតិ

ឥមិនា ឯវំ ភវិស្សន្តិ ហោតិ ឥមិនា អញ្ញាថា

ភវិស្សន្តិ ហោតិ ឥមិនា អសស្មីតិ ហោតិ ឥមិនា

សាតស្មីតិ ហោតិ ឥមិនា សិយន្តិ ហោតិ ឥមិនា

ឥត្ថំ សិយន្តិ ហោតិ ឥមិនា ឯវំ សិយន្តិ ហោតិ

ឥមិនា អញ្ញាថា សិយន្តិ ហោតិ ឥមិនា អទាហំ

សិយន្តិ ហោតិ ឥមិនា អទាហំ ឥត្ថំ សិយន្តិ ហោតិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២៨៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ តណ្ហារិចរិត ១៨ អាស្រ័យ
 ខន្ធបញ្ចកៈខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ តណ្ហារិចរិតថា អញមាន
 ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា អញមាន ដោយប្រការនេះ
 ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា អញមាន យ៉ាងនេះ ដោយ
 ខន្ធបញ្ចកៈនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា អញមាន ដោយប្រការដទៃ
 ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា អញនឹងមាន ដោយខន្ធ-
 បញ្ចកៈនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា អញនឹងមាន ដោយប្រការនេះ ដោយ
 ខន្ធបញ្ចកៈនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា អញនឹងមាន យ៉ាងនេះ ដោយខន្ធ-
 បញ្ចកៈនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា អញនឹងមាន ដោយប្រការដទៃ
 ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា អញទៀង ដោយខន្ធបញ្ចកៈ
 នេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា អញសុខស្រួល ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ១
 តណ្ហារិចរិតថា អញគួរមាន ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា
 អញគួរមាន ដោយប្រការនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ១ តណ្ហារិចរិត
 ថា អញគួរមាន យ៉ាងនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា
 អញគួរមាន ដោយប្រការដទៃ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា
 អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ១ តណ្ហារិចរិតថា
 អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន ដោយប្រការនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ១

ខុទ្ទកវគ្គវិកង្កេ អដ្ឋារសកនិទ្ទេសោ

ឥមិនា អទាហំ ឯវំ សិយន្តិ ហោតិ ឥមិនា
អទាហំ អញ្ញាថា សិយន្តិ ហោតិ ។

[២៨៧] កថញ្ច ឥមិនា អស្មិតិ ហោតិ ។

កញ្ចំ ធម្មំ អវការី ករិត្វា រូបំ វេទនំ សញ្ញា
សង្ខារេ វិញ្ញាណំ ឥមិនា អស្មិតិ ធន្ធុំ បដិលកតិ
ឥមិនា អស្មិតិ មាណំ បដិលកតិ ឥមិនា អស្មិតិ
ទិដ្ឋិ បដិលកតិ តស្មិ សតិ ឥមាណិ បបញ្ចតានិ
ហោន្តិ ឥមិនា ឥត្តស្មិតិ វា ឥមិនា ឯវស្មិតិ វា
ឥមិនា អញ្ញាថាស្មិតិ វា ។

[២៨៨] កថញ្ច ឥមិនា ឥត្តស្មិតិ ហោតិ ។

ឥមិនា ខត្តិយោស្មិតិ វា ឥមិនា ព្រាហ្មណោស្មិតិ
វា ឥមិនា វេស្សោស្មិតិ វា ឥមិនា សុទ្ធោស្មិតិ
វា ឥមិនា កហដ្ឋោស្មិតិ វា ឥមិនា បព្វជិតោស្មិតិ វា

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ អដ្ឋវគ្គសកនិទ្ទេស

តណ្ហាវិចរិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន យ៉ាងនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈ
នេះ ១ តណ្ហាវិចរិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន ដោយប្រការដទៃ
ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ១ ។

[២៨៧] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញមាន ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ
តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលធ្វើនូវធម៌ណាមួយ គឺរូប វេទនា សញ្ញា
សង្ខារ វិញ្ញាណ ឲ្យបែកចេញពីគ្នាហើយ បាននូវឆន្ទៈថា អញមាន
ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ បាននូវមានៈថា អញមាន ដោយខន្ធបញ្ចកៈ
នេះ បាននូវទិដ្ឋិថា អញមាន ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ កាលបើធម៌មាន
ឆន្ទៈជាដើមនោះមាន ដំណើរយឺតយូរនេះក៏មាន ថា អញមាន ដោយ
ប្រការនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះខ្លះ ថា អញមាន យ៉ាងនេះ ដោយ
ខន្ធបញ្ចកៈនេះខ្លះ ថា អញមាន ដោយប្រការដទៃ ដោយខន្ធបញ្ចកៈ
នេះខ្លះ ។

[២៨៨] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញមាន ដោយប្រការនេះ ដោយ
ខន្ធបញ្ចកៈនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហាថា អញជាក្ស័ត្រ
ដោយហេតុនេះ ឬថា អញជាព្រាហ្មណ៍ ដោយហេតុនេះ ថា អញ
ជាអ្នកជំនួញ ដោយហេតុនេះ ឬថា អញជាអ្នកគ្រូ ដោយហេតុនេះ ថា
អញជាគ្រូហស្ត ដោយហេតុនេះ ឬថា អញជាបព្វជិត ដោយហេតុនេះ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ឥមិនា ទេវេស្មីតិ វា ឥមិនា មនុស្សេស្មីតិ វា
 ឥមិនា រូបីស្មីតិ វា ឥមិនា អរូបីស្មីតិ វា ឥមិនា
 សញ្ញីស្មីតិ វា ឥមិនា អសញ្ញីស្មីតិ វា ឥមិនា នេវ
 សញ្ញី នាសញ្ញីស្មីតិ វា ឯវំ ឥមិនា ឥត្តស្មីតិ
 ហោតិ ។

[២៨៩] កថញ្ច ឥមិនា ឯវស្មីតិ ហោតិ ។

បរំ បុគ្គលំ ឧបនិទាយ យថា សោ ខត្តិយោ
 ឥមិនា តថាហំ ខត្តិយោស្មីតិ វា យថា សោ
 ព្រាហ្មណោ ឥមិនា តថាហំ ព្រាហ្មណោស្មីតិ វា
 ។ មេ ។ យថា សោ នេវ សញ្ញី នាសញ្ញី ឥមិនា
 តថាហំ នេវ សញ្ញី នាសញ្ញីស្មីតិ វា ឯវំ ឥមិនា
 ឯវស្មីតិ ហោតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ថា អញ្ញជាទេវតា ដោយហេតុនេះ ឬថា អញ្ញជាមនុស្ស ដោយហេតុ
នេះ ថា អញ្ញមានរូប ដោយហេតុនេះ ឬថា អញ្ញមិនមានរូប ដោយ
ហេតុនេះ ថា អញ្ញមានសញ្ញា ដោយហេតុនេះ ឬថា អញ្ញមិនមាន
សញ្ញា ដោយហេតុនេះ ថា អញ្ញមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមាន
សញ្ញា ក៏មិនមែន ដោយហេតុនេះ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហា-
វិចរិតថា អញ្ញមាន ដោយប្រការនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ។

[២៨៧] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញ្ញមានយ៉ាងនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះយកខ្លួនទៅ ប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃថា បុគ្គលនោះជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា អញ្ញក៏ជាក្ស័ត្រ យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះដែរ ឬថា បុគ្គលនោះជា ព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងណា អញ្ញក៏ជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះដែរ ។ បេ ។ ថា បុគ្គលនោះ មានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងណា អញ្ញក៏ជាបុគ្គលមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះដែរ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហាវិចរិតថា អញ្ញមាន យ៉ាងនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ។

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្កេ អដ្ឋារសកនិទ្ទេសោ

[២៩០] កថញ្ចា ឥមិណា អញ្ញថាស្មីតិ ហោតិ ។
 បរំ បុគ្គលំ ឧបនិធាយ យថា សោ ខត្តិយោ
 ឥមិណា ធាហំ តថា ខត្តិយោស្មីតិ វា យថា សោ
 ព្រាហ្មណោ ឥមិណា ធាហំ តថា ព្រាហ្មណោស្មីតិ
 វា ។ បេ ។ យថា សោ នេវ សញ្ញំ ធាសញ្ញំ
 ឥមិណា ធាហំ តថា នេវ សញ្ញំ ធាសញ្ញំស្មីតិ វា
 ឯវំ ឥមិណា អញ្ញថាស្មីតិ ហោតិ ។

[២៩១] កថញ្ចា ឥមិណា ភវិស្សន្តិ ហោតិ ។
 កញ្ចំ ធម្មំ អវកាវី កវិត្វា រូបំ វេទនំ សញ្ញំ
 សង្ខារេ វិញ្ញាណំ ឥមិណា ភវិស្សន្តិ ធន្ធុំ បដិលភតិ
 ឥមិណា ភវិស្សន្តិ មាណំ បដិលភតិ ឥមិណា ភវិស្សន្តិ
 ទិដ្ឋិ បដិលភតិ តស្មី សតិ ឥមាណិ បបញ្ចតានិ
 ហោន្តិ ឥមិណា ឥត្តំ ភវិស្សន្តិ វា ឥមិណា ឯវំ
 ភវិស្សន្តិ វា ឥមិណា អញ្ញថា ភវិស្សន្តិ វា ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ អដ្ឋវសកនិទ្ទេស

[២៩០] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញមាន ដោយប្រការដទៃ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះយកខ្លួនទៅប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃថា បុគ្គលនោះជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា អញមិនមែនជាក្ស័ត្រ យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះទេ ឬថា បុគ្គលនោះជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងណា អញមិនមែនជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះទេ ។ បេ ។ ថា បុគ្គលនោះមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងណា អញមិនមែនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះទេ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហាវិចរិតថា អញមាន ដោយប្រការដទៃ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ។

[២៩១] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញនឹងមាន ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលធ្វើនូវធម៌ណាមួយ គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ឲ្យបែកចេញពីគ្នាហើយ បាននូវឆន្ទៈថា អញនឹងមាន ដោយហេតុនេះ បាននូវមានៈថា អញនឹងមាន ដោយហេតុនេះ បាននូវទិដ្ឋិថា អញនឹងមានដោយហេតុនេះ កាលបើធម៌មានឆន្ទៈជាដើមនោះមានដំណើរយឺតយូរនេះក៏មាន ថា អញនឹងមាន ដោយប្រការនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះខ្លះ ថា អញនឹងមាន យ៉ាងនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះខ្លះ ថា អញនឹងមាន ដោយប្រការដទៃ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះខ្លះ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២៩២] កថញ្ច ឥមិណ ឥត្ថំ ភវិស្សន្តិ ហោតិ ។

ឥមិណ ខត្តិយោ ភវិស្សន្តិ វា ឥមិណ ព្រាហ្មណោ

ភវិស្សន្តិ វា ឥមិណ វេស្សោ ភវិស្សន្តិ វា ឥមិណ

សុទ្ធា ភវិស្សន្តិ វា ឥមិណ កហាដ្ឋោ ភវិស្សន្តិ

វា ឥមិណ បព្វជិតោ ភវិស្សន្តិ វា ឥមិណ ទេវោ

ភវិស្សន្តិ វា ឥមិណ មនុស្សោ ភវិស្សន្តិ វា ឥមិណ

រូបី ភវិស្សន្តិ វា ឥមិណ អរូបី ភវិស្សន្តិ វា ឥមិណ

សញ្ញី ភវិស្សន្តិ វា ឥមិណ អសញ្ញី ភវិស្សន្តិ វា

ឥមិណ ទេវ សញ្ញី ធាសញ្ញី ភវិស្សន្តិ វា ឯវំ

ឥមិណ ឥត្ថំ ភវិស្សន្តិ ហោតិ ។

[២៩៣] កថញ្ច ឥមិណ ឯវំ ភវិស្សន្តិ ហោតិ ។

បរំ បុគ្គលំ ឧបនិទាយ យថា សោ ខត្តិយោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២៩២] ចុះតណ្ហារវិចរិតថា អញ្ញនឹងមាន ដោយប្រការនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហាថា អញ្ញ នឹងបានជាក្ស័ត្រ ដោយហេតុនេះ ឬថា អញ្ញនឹងបានជាព្រាហ្មណ៍ ដោយហេតុនេះ ថា អញ្ញនឹងបានជាអ្នកជំនួញ ដោយហេតុនេះ ឬថា អញ្ញនឹងបានជាអ្នកគ្រូ ដោយហេតុនេះ ថា អញ្ញនឹងបានជា គ្រូហស្ត ដោយហេតុនេះ ឬថា អញ្ញនឹងបានជាបព្វជិត ដោយ ហេតុនេះ ថា អញ្ញនឹងបានជាទេវតា ដោយហេតុនេះ ឬថា អញ្ញ នឹងបានជាមនុស្ស ដោយហេតុនេះ ថា អញ្ញនឹងជាបុគ្គលមានរូប ដោយហេតុនេះ ឬថា អញ្ញនឹងជាបុគ្គលមិនមានរូប ដោយហេតុនេះ ថា អញ្ញនឹងជាបុគ្គលមានសញ្ញា ដោយហេតុនេះ ឬថា អញ្ញនឹង ជាបុគ្គលមិនមានសញ្ញា ដោយហេតុនេះ ថា អញ្ញនឹងជាបុគ្គលមាន សញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន ដោយហេតុនេះ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហារវិចរិតថា អញ្ញនឹងមាន ដោយប្រការ នេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ។

[២៩៣] ចុះតណ្ហារវិចរិតថា អញ្ញនឹងមាន យ៉ាងនេះ ដោយ ខន្ធបញ្ចកៈនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះយក ខ្លួនទៅប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃថា បុគ្គលនោះជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្គ អដ្ឋារសកនិទ្ទេសោ

ឥមិណ តថាហំ ខត្តិយោ ភវិស្សន្តិ វា យថា
 សោ ព្រាហ្មណោ ឥមិណ តថាហំ ព្រាហ្មណោ
 ភវិស្សន្តិ វា ។ បេ ។ យថា សោ នេវ សញ្ញិ
 ណាសញ្ញិ ឥមិណ តថាហំ នេវ សញ្ញិ ណាសញ្ញិ
 ភវិស្សន្តិ វា ឯវំ ឥមិណ ឯវំ ភវិស្សន្តិ ហោតិ ។

[២៧៤] កថញ្ច ឥមិណ អញ្ញថា ភវិស្សន្តិ
 ហោតិ ។ បវំ បុគ្គលំ ឧបនិធាយ យថា សោ
 ខត្តិយោ ឥមិណ ធាហំ តថា ខត្តិយោ ភវិស្សន្តិ
 វា យថា សោ ព្រាហ្មណោ ឥមិណ ធាហំ តថា
 ព្រាហ្មណោ ភវិស្សន្តិ វា ។ បេ ។ យថា សោ
 នេវ សញ្ញិ ណាសញ្ញិ ឥមិណ ធាហំ តថា នេវ
 សញ្ញិ ណាសញ្ញិ ភវិស្សន្តិ វា ឯវំ ឥមិណ អញ្ញថា
 ភវិស្សន្តិ ហោតិ ។

ខុទ្ទករត្ថវិកង្គ អដ្ឋារសកនិទ្ទេស

អញ្ញនឹងបានជាក្ស័ត្រ យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះដែរ ឬថា បុគ្គល
 នោះជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងណា អញ្ញនឹងបានជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងនោះ
 ដោយហេតុនេះដែរ ។ បេ ។ ថា បុគ្គលនោះមានសញ្ញា ក៏មិនមែន
 មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងណា អញ្ញនឹងបានជាបុគ្គលមានសញ្ញា
 ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះដែរ
 យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហារិចរិតថា អញ្ញនឹងមាន យ៉ាងនេះ ដោយ
 ខន្ធបញ្ចកៈនេះ ។

[២៩២] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អញ្ញនឹងមាន ដោយប្រការដទៃ
 ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះ
 យកខ្លួនទៅប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃថា បុគ្គលនោះជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា
 អញ្ញនឹងមិនមែនជាក្ស័ត្រ យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះទេ ឬថា
 បុគ្គលនោះជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងណា អញ្ញនឹងមិនមែនជាព្រាហ្មណ៍
 យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះទេ ។ បេ ។ ថា បុគ្គលនោះមាន
 សញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងណា អញ្ញនឹង
 មិនមែនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាង
 នោះ ដោយហេតុនេះទេ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហារិចរិតថា អញ
 នឹងមាន ដោយប្រការដទៃ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២៩៥] កថញ្ច ឥមិនា អសស្មីតិ ហោតិ ។

កញ្ចំ ធម្មំ អរការី ករិត្វា រូបំ វេទនំ សញ្ញំ
សង្ខារេ វិញ្ញាណំ ឥមិនា និច្ចោស្មិ ធុរោស្មិ
សស្សតោស្មិ អរិយវិណាមធម្មោស្មីតិ ឯវំ ឥមិនា
អសស្មីតិ ហោតិ ។

[២៩៦] កថញ្ច ឥមិនា សាតស្មីតិ ហោតិ ។

កញ្ចំ ធម្មំ អរការី ករិត្វា រូបំ វេទនំ សញ្ញំ
សង្ខារេ វិញ្ញាណំ ឥមិនា ឧច្ឆិទ្ធិស្សាមិ វិនស្សិស្សាមិ
ន ករិស្សាមីតិ ឯវំ ឥមិនា សាតស្មីតិ ហោតិ ។

[២៩៧] កថញ្ច ឥមិនា សិយន្តិ ហោតិ ។

កញ្ចំ ធម្មំ អរការី ករិត្វា រូបំ វេទនំ សញ្ញំ
សង្ខារេ វិញ្ញាណំ ឥមិនា សិយន្តិ ធន្នំ បដិលកតិ
ឥមិនា សិយន្តិ មាណំ បដិលកតិ ឥមិនា សិយន្តិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២៩៥] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អញ្ញទៀង ដោយខន្ធបញ្ចកៈ
 នេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះធ្វើនូវធម៌ណាមួយ គឺរូប
 វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ឲ្យបែកចេញពីគ្នាថា អញ្ញជាបុគ្គល
 ទៀងទាត់ មាំមួន ប្រាកដ មិនប្រែប្រួលជាធម្មតា ដោយហេតុនេះ
 យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហារិចរិតថា អញ្ញជាបុគ្គលទៀង ដោយ
 ខន្ធបញ្ចកៈនេះ ។

[២៩៦] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អញ្ញសុខស្រួល ដោយខន្ធបញ្ចកៈ
 នេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះធ្វើនូវធម៌ណាមួយ
 គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ឲ្យបែកចេញពីគ្នាថា
 អញ្ញនឹងដាច់សូន្យ នឹងវិនាស នឹងមិនកើតទៀត ដោយហេតុនេះ
 យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហារិចរិតថា អញ្ញសុខស្រួល ដោយ
 ខន្ធបញ្ចកៈនេះ ។

[២៩៧] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អញ្ញគួរមាន ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ
 តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលធ្វើនូវធម៌ណាមួយ គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ
 វិញ្ញាណ ឲ្យបែកចេញពីគ្នាហើយ បាននូវចំណេះថា អញ្ញគួរមាន ដោយ
 ខន្ធបញ្ចកៈនេះ បាននូវមានៈថា អញ្ញគួរមាន ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្គ អដ្ឋារសកនិទ្ទេសោ

ទិដ្ឋិ បដិលកតិ តស្មី សតិ ឥមាទិ បបញ្ចិតានិ
ហោន្តិ ឥមិទា ឥត្តំ សិយន្តិ វា ឥមិទា ឯវំ
សិយន្តិ វា ឥមិទា អញ្ញថា សិយន្តិ វា ។

[២៩៨] កថញ្ច ឥមិទា ឥត្តំ សិយន្តិ
ហោតិ ។ ឥមិទា ខត្តិយោ សិយន្តិ វា ឥមិទា
ព្រាហ្មណោ សិយន្តិ វា ឥមិទា វេស្សោ សិយន្តិ
វា ឥមិទា សុទ្ធោ សិយន្តិ វា ឥមិទា កហដ្ឋោ
សិយន្តិ វា ឥមិទា បព្វជិតោ សិយន្តិ វា ឥមិទា
ទេវោ សិយន្តិ វា ឥមិទា មនុស្សោ សិយន្តិ វា
ឥមិទា រូបិ សិយន្តិ វា ឥមិទា អរូបិ សិយន្តិ វា
ឥមិទា សញ្ញិ សិយន្តិ វា ឥមិទា អសញ្ញិ សិយន្តិ
វា ឥមិទា ទេវ សញ្ញិ នាសញ្ញិ សិយន្តិ វា ឯវំ
ឥមិទា ឥត្តំ សិយន្តិ ហោតិ ។

ខុទ្ទករត្ថវិកង្គ អដ្ឋារសកនិទ្ទេស

បាននូវទិដ្ឋិថា អញ្ញគួរមាន ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ កាលបើធម៌មាន
ឆន្ទៈជាដើមនោះមាន ដំណើរយឺតយូរនេះ ក៏កើតមាន ថា អញ្ញគួរ
មាន ដោយប្រការនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះខ្លះ ថា អញ្ញគួរមាន
យ៉ាងនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះខ្លះ ថា អញ្ញគួរមានដោយប្រការដទៃ
ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះខ្លះ ។

[២៩៨] ចុះតណ្ហារវិចរិតថា អញ្ញគួរមាន ដោយប្រការនេះ
ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហាថា អញ្ញគួរ
ជាក្ស័ត្រ ដោយហេតុនេះ ឬថា អញ្ញគួរជាព្រាហ្មណ៍ ដោយហេតុនេះ
ថា អញ្ញគួរជាអ្នកជំនួញ ដោយហេតុនេះ ឬថា អញ្ញគួរជាអ្នកគ្រូ
ដោយហេតុនេះ ថា អញ្ញគួរជាគ្រូហស្ថដោយហេតុនេះ ឬថា អញ្ញគួរ
ជាបព្វជិត ដោយហេតុនេះ ថា អញ្ញគួរជាទេវតា ដោយហេតុនេះ
ឬថា អញ្ញគួរជាមនុស្ស ដោយហេតុនេះ ថា អញ្ញគួរជាបុគ្គលមានរូប
ដោយហេតុនេះ ឬថា អញ្ញគួរជាបុគ្គលមិនមានរូប ដោយហេតុនេះ
ថា អញ្ញគួរជាបុគ្គលមានសញ្ញា ដោយហេតុនេះ ឬថា អញ្ញគួរជាបុគ្គល
មិនមានសញ្ញា ដោយហេតុនេះ ថា អញ្ញគួរជាបុគ្គលមានសញ្ញា ក៏មិន
មែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន ដោយហេតុនេះ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា
តណ្ហារវិចរិតថា អញ្ញគួរមាន ដោយប្រការនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[២៩៩] កថញ្ច ឥមិនា ឯវំ សិយន្តិ ហោតិ ។
 បរំ បុគ្គលំ ឧបនិទាយ យថា សោ ខត្តិយោ
 ឥមិនា តថាហំ ខត្តិយោ សិយន្តិ វា យថា សោ
 ព្រាហ្មណោ ឥមិនា តថាហំ ព្រាហ្មណោ សិយន្តិ
 វា ។ បេ ។ យថា សោ នេវ សញ្ញំ ធាសញ្ញំ
 ឥមិនា តថាហំ នេវ សញ្ញំ ធាសញ្ញំ សិយន្តិ វា ឯវំ
 ឥមិនា ឯវំ សិយន្តិ ហោតិ ។

[៣០០] កថញ្ច ឥមិនា អញ្ញថា សិយន្តិ
 ហោតិ ។ បរំ បុគ្គលំ ឧបនិទាយ យថា សោ
 ខត្តិយោ ឥមិនា ធាហំ តថា ខត្តិយោ សិយន្តិ វា
 យថា សោ ព្រាហ្មណោ ឥមិនា ធាហំ តថា ព្រាហ្ម-
 ណោ សិយន្តិ វា ។ បេ ។ យថា សោ នេវ សញ្ញំ
 ធាសញ្ញំ ឥមិនា ធាហំ តថា នេវ សញ្ញំ ធាសញ្ញំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[២៩៩] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញ្ញគួរមាន យ៉ាងនេះ ដោយ
 ខន្ធបញ្ចកៈនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះយកខ្លួនទៅ
 ប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃថា បុគ្គលនោះជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា អញ្ញគួរតែ
 ជាក្ស័ត្រ យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនោះដែរ ឬថា បុគ្គលនោះជាព្រាហ្មណ៍
 យ៉ាងណា អញ្ញគួរតែជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះដែរ
 ។ បេ ។ ថា បុគ្គលនោះមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិន
 មែន យ៉ាងណា អញ្ញគួរតែជាបុគ្គលមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមាន
 សញ្ញាក៏មិនមែន យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះដែរ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះ
 ថា តណ្ហាវិចរិតថា អញ្ញ គួរមាន យ៉ាងនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ។

[៣០០] ចុះតណ្ហាវិចរិតថា អញ្ញគួរមាន ដោយប្រការដទៃ
 ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា ព្រោះយក
 ខ្លួនទៅប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃថា បុគ្គលនោះជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា អញ្ញ
 គួរតែមិនមែនជាក្ស័ត្រ យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះទេ ឬថា បុគ្គល
 នោះជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងណា អញ្ញគួរតែមិនមែនជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាង
 នោះ ដោយហេតុនេះទេ ។ បេ ។ ថា បុគ្គលនោះមានសញ្ញា
 ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងណា អញ្ញគួរតែមិនមែន
 មានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងនោះ

ខុទ្ទកវគ្គវិភង្កេ អដ្ឋារសកនិទ្ទេសោ

សិយន្តិ វា ឃំ ឥមិណា អញ្ញថា សិយន្តិ ហោតិ ។

[៣០១] កថញ្ច ឥមិណា អចាហំ សិយន្តិ

ហោតិ ។ កញ្ច ធម្មំ អការី កវិត្តា រូបំ វេទនំ

សញ្ញំ សដ្ឋារេ វិញ្ញាណំ ឥមិណា អចាហំ សិយន្តិ

ឆន្ទំ បដិលកតិ ឥមិណា អចាហំ សិយន្តិ មាណំ

បដិលកតិ ឥមិណា អចាហំ សិយន្តិ ទិដ្ឋិ បដិលកតិ

តស្មី សតិ ឥមាណិ បបញ្ចតាណិ ហោន្តិ ឥមិណា

អចាហំ ឥត្តំ សិយន្តិ វា ឥមិណា អចាហំ ឃំ

សិយន្តិ វា ឥមិណា អចាហំ អញ្ញថា សិយន្តិ វា ។

[៣០២] កថញ្ច ឥមិណា អចាហំ ឥត្តំ សិយន្តិ

ហោតិ ។ ឥមិណា អចាហំ ខត្តិយោ សិយន្តិ វា

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ អដ្ឋារសកនិទ្ទេស

ដោយហេតុនេះទេ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហារិចរិតថា អញ្ញគួរមាន
ដោយប្រការដទៃ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ។

[៣០១] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ្ញ គួរមាន
ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលធ្វើនូវធម៌ណាមួយ គឺរូប
វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ឲ្យបែកចេញពីគ្នាហើយ បាន
នូវឆន្ទៈថា អម្បាលយ៉ាងអញ្ញ គួរមាន ដោយហេតុនេះ បាននូវមានៈ
ថា អម្បាលយ៉ាងអញ្ញ គួរមាន ដោយហេតុនេះ បាននូវទិដ្ឋិថា
អម្បាលយ៉ាងអញ្ញ គួរមាន ដោយហេតុនេះ កាលបើធម៌មានឆន្ទៈជា
ដើមនោះមាន ដំណើរយឺតយូរនេះក៏មាន ថា អម្បាលយ៉ាងអញ្ញ គួរ
មាន ដោយប្រការនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះខ្លះ ថា អម្បាលយ៉ាង
អញ្ញ គួរមាន យ៉ាងនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះខ្លះ ថា អម្បាលយ៉ាង
អញ្ញ គួរមាន ដោយប្រការដទៃ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះខ្លះ ។

[៣០២] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ្ញ គួរមាន
ដោយប្រការនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរ
នៃតណ្ហា ថា អម្បាលយ៉ាងអញ្ញ គួរតែជាក្ស័ត្រ ដោយហេតុនេះ
ឬថា អម្បាលយ៉ាងអញ្ញ គួរតែជាព្រាហ្មណ៍ ដោយហេតុនេះ ថា

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ឥមិណ អទាហំ ព្រាហ្មណោ សិយន្តិ វា ឥមិណ
 អទាហំ វេស្សោ សិយន្តិ វា ឥមិណ អទាហំ
 សុទ្ធោ សិយន្តិ វា ឥមិណ អទាហំ កហដ្ឋោ
 សិយន្តិ វា ឥមិណ អទាហំ បព្វជិតោ សិយន្តិ
 វា ឥមិណ អទាហំ ទេវោ សិយន្តិ វា ឥមិណ
 អទាហំ មនុស្សោ សិយន្តិ វា ឥមិណ អទាហំ
 រូបី សិយន្តិ វា ឥមិណ អទាហំ អរូបី សិយន្តិ
 វា ឥមិណ អទាហំ សញ្ញី សិយន្តិ វា ឥមិណ
 អទាហំ អសញ្ញី សិយន្តិ វា ឥមិណ អទាហំ
 នេវ សញ្ញី ធាសញ្ញី សិយន្តិ វា ឯវំ ឥមិណ អទាហំ
 ឥត្ថំ សិយន្តិ ហោតិ ។

[៣០៣] កថញ្ច ឥមិណ អទាហំ ឯវំ សិយន្តិ
 ហោតិ ។ បរំ បុគ្គលំ ឧបនិធាយ យថា សោ
 ខត្តិយោ ឥមិណ អទាហំ តថា ខត្តិយោ សិយន្តិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែជាអ្នកជំនួញ ដោយហេតុនេះ ឬថា អម្បាល
 យ៉ាងអញ គួរតែជាអ្នកគ្រូ ដោយហេតុនេះ ថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរ
 តែជាគ្រូហស្ត ដោយហេតុនេះ ឬថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែជាបព្វជិត
 ដោយហេតុនេះ ថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែជាទេវតា ដោយហេតុនេះ
 ឬថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែជាមនុស្ស ដោយហេតុនេះ ថា អម្បាល
 យ៉ាងអញ គួរតែជាបុគ្គលមានរូប ដោយហេតុនេះ ឬថា អម្បាល
 យ៉ាងអញ គួរតែជាបុគ្គលមិនមានរូប ដោយហេតុនេះ ថា អម្បាល
 យ៉ាងអញ គួរតែជាបុគ្គលមានសញ្ញា ដោយហេតុនេះ ឬថា អម្បាល
 យ៉ាងអញ គួរតែជាបុគ្គលមិនមានសញ្ញា ដោយហេតុនេះ ថា អម្បាល
 យ៉ាងអញ គួរតែជាបុគ្គលមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិន
 មែន ដោយហេតុនេះ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហារិចរិតថា អម្បាល
 យ៉ាងអញ គួរមាន ដោយប្រការនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ។

[៣០៣] ចុះតណ្ហារិចរិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន
 យ៉ាងនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា
 ព្រោះយកខ្លួនទៅប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃថា បុគ្គលនោះជាក្ស័ត្រ យ៉ាង
 ណា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែជាក្ស័ត្រ យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះដែរ

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេ អដ្ឋារសកនិទ្ទេសោ

វា យថា សោ ព្រាហ្មណោ ឥមិណ អចាហំ
តថា ព្រាហ្មណោ សិយន្តិ វា ។ បេ ។ យថា
សោ នេវ សញ្ញំ ធាសញ្ញំ ឥមិណ អចាហំ តថា
នេវ សញ្ញំ ធាសញ្ញំ សិយន្តិ វា ឯវំ ឥមិណ
អចាហំ ឯវំ សិយន្តិ ហោតិ ។

[៣០៤] កថញ្ច ឥមិណ អចាហំ អញ្ញថា
សិយន្តិ ហោតិ ។ បវំ បុគ្គលំ ឧបនិទាយ យថា
សោ ខត្តិយោ ឥមិណ អចាហំ ន តថា ខត្តិយោ
សិយន្តិ វា យថា សោ ព្រាហ្មណោ ឥមិណ
អចាហំ ន តថា ព្រាហ្មណោ សិយន្តិ វា ។ បេ ។
យថា សោ នេវ សញ្ញំ ធាសញ្ញំ ឥមិណ អចាហំ
ន តថា នេវ សញ្ញំ ធាសញ្ញំ សិយន្តិ វា
ឯវំ ឥមិណ អចាហំ អញ្ញថា សិយន្តិ ហោតិ ។
ឥមាណិ អដ្ឋារស តណ្ហារិចរិតានិ ពាហិរស្ស
ឧទានាយ ។

ខុទ្ទករត្ថវិកង្គ អដ្ឋារសកនិទ្ទេស

ឬថា បុគ្គលនោះ ជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងណា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែ
ជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះដែរ ។ បេ ។ ថា បុគ្គលនោះ
មានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងណា អម្បាល
យ៉ាងអញ គួរតែជាបុគ្គលមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិន
មែន យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះដែរ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា តណ្ហារិច-
វិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន យ៉ាងនេះ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ ។

[៣០៤] ចុះតណ្ហារិចវិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន ដោយ
ប្រការដទៃ ដោយខន្ធបញ្ចកៈនេះ តើដូចម្តេច ។ ដំណើរនៃតណ្ហា
ព្រោះយកខ្លួនទៅប្រៀបនឹងបុគ្គលដទៃថា បុគ្គលនោះជាក្ស័ត្រ យ៉ាងណា
អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែមិនមែនជាក្ស័ត្រ យ៉ាងនោះ ដោយហេតុ
នេះទេ ឬថា បុគ្គលនោះជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងណា អម្បាលយ៉ាងអញ
គួរតែមិនមែនជាព្រាហ្មណ៍ យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះទេ ។ បេ ។ ថា
បុគ្គលនោះមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន យ៉ាងណា
អម្បាលយ៉ាងអញ គួរតែមិនមែនមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា
ក៏មិនមែន យ៉ាងនោះ ដោយហេតុនេះទេ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា
តណ្ហារិចវិតថា អម្បាលយ៉ាងអញ គួរមាន ដោយប្រការដទៃ ដោយខន្ធបញ្ច-
កៈនេះ ។ នេះ តណ្ហារិចវិត ១៨ អាស្រ័យខន្ធបញ្ចកៈខាងក្រៅ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[៣០៥] ឥមាជិ អដ្ឋារស តណ្ហារិចរិតានិ អដ្ឋត្ថិ-
 កស្ស ឧបាទាយ ឥមាជិ អដ្ឋារស តណ្ហារិចរិតានិ
 ពាហិរស្ស ឧបាទាយ តទេកជ្ឈំ អភិសញ្ញាហិត្វា
 អភិសង្ខិបិត្វា ឆត្ថិស តណ្ហារិចរិតានិ ហោតិ ។
 ឥតិ ឯវរុទានិ អតីតានិ ឆត្ថិស តណ្ហារិចរិតានិ
 អនាគតានិ ឆត្ថិស តណ្ហារិចរិតានិ បច្ចុប្បន្នានិ
 ឆត្ថិស តណ្ហារិចរិតានិ តទេកជ្ឈំ អភិសញ្ញាហិត្វា
 អភិសង្ខិបិត្វា អដ្ឋសតំ តណ្ហារិចរិតំ ហោតិ ។

[៣០៦] តត្ថ កតមាជិ ទ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិតតានិ ។
 ព្រហ្មជាលេ វេយ្យាករណោ វុត្តានិ ភកវតា ចត្តាហេ
 សស្សតវាទា ចត្តាហេ ឯកចូសស្សតិកា ចត្តាហេ
 អន្តានន្តិកា ចត្តាហេ អមរាវិក្ខេបិកា ទ្វេ អធិច្ចុ-
 សមុប្បន្តិកា សោឡស សញ្ញាវាទា អដ្ឋ អសញ្ញាវាទា
 អដ្ឋ នេវសញ្ញាសញ្ញាវាទា សត្ត ឧច្ឆេទវាទា បញ្ច
 ទិដ្ឋធម្មនិព្វានវាទា ឥមាជិ ទ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិតតានិ ព្រហ្ម-
 ជាលេ វេយ្យាករណោ វុត្តានិ ភកវតាតិ ។

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កោ សមត្តោ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៣០៥] តណ្ហាវិចរិត ១៨ នេះ អាស្រ័យនូវខន្ធបញ្ចកៈខាង
 ក្នុង តណ្ហាវិចរិត ១៨ នេះ អាស្រ័យនូវខន្ធបញ្ចកៈខាងក្រៅ ត្រូវជា
 តណ្ហាវិចរិត ៣៦ ព្រោះប្រមូលរួមតណ្ហាវិចរិតទាំងពីរពួកនោះ ក្នុង
 ទីជាមួយគ្នា ។ តណ្ហាវិចរិត ៣៦ ខាងអតីត តណ្ហាវិចរិត ៣៦
 ខាងអនាគត តណ្ហាវិចរិត ៣៦ ខាងបច្ចុប្បន្ន មានសភាពយ៉ាងនេះ
 ត្រូវជាតណ្ហាវិចរិត ១០៨ ព្រោះប្រមូលរួមរួមតណ្ហាវិចរិតទាំងអស់នោះ
 ក្នុងទីជាមួយគ្នា ដូចបានរៀបរាប់មកនេះ ។

[៣០៦] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ទិដ្ឋិ ៦២ តើដូចម្តេច ។
 (ទិដ្ឋិ ៦២) ដែលព្រះមានព្រះភាគសម្តែងហើយ ក្នុងវេយ្យាករណ៍
 ឈ្មោះព្រហ្មជាលសូត្រ គឺសស្សតវាទ ៤ ឯកចូសស្សតិកវាទ ៤ អន្តា-
 នន្តិកវាទ ៤ អមរវិក្ខេបិកវាទ ៤ អធិចូសមុប្បន្និកវាទ ២ សញ្ញាវាទ ១៦
 អសញ្ញាវាទ ៨ នេវសញ្ញានាសញ្ញាវាទ ៨ ឧច្ឆេទវាទ ៧ ទិដ្ឋធម្មនិព្វាន-
 វាទ ៥ នេះ ទិដ្ឋិ ៦២ ដែលព្រះមានព្រះភាគសម្តែងហើយ ក្នុង
 វេយ្យាករណ៍ ឈ្មោះព្រហ្មជាលសូត្រ ។

ចប់ ឧទ្ទករត្តវិភង្គ ។

ធម្មហេទយវិភង្កោ

[៣០៧] កតិ ខន្ទា កតិ អាយតនានិ កតិ
ធាតុយោ កតិ សច្ចានិ កតិ ឥន្ទ្រិយានិ កតិ
ហេតុ កតិ អាហារា កតិ ជស្សា កតិ វេទនា
កតិ សញ្ញា កតិ ចេតនា កតិ ចិត្តានិ ។

[៣០៨] បញ្ចក្ខន្ធា ទ្វាទសាយតនានិ អដ្ឋា-
រស ធាតុយោ ចត្តារិ សច្ចានិ ពារីសតិធិយានិ នវ
ហេតុ ចត្តារោ អាហារា សត្ត ជស្សា សត្ត វេទនា
សត្ត សញ្ញា សត្ត ចេតនា សត្ត ចិត្តានិ ។

[៣០៩] តត្ថ កតមេ បញ្ចក្ខន្ធា ។ រូបក្ខន្ធា
វេទនាខន្ធា សញ្ញាខន្ធា សដ្ឋារក្ខន្ធា វិញ្ញាណក្ខ-
ន្ធា ឥមេ វុច្ឆន្តិ បញ្ចក្ខន្ធា ។

[៣១០] តត្ថ កតមានិ ទ្វាទសាយតនានិ ។
ចក្ខុយតនំ រូចាយតនំ សោតាយតនំ សទ្ទាយតនំ
ឃានាយតនំ កន្ធាយតនំ ដ្បាយតនំ រសាយតនំ
កាយាយតនំ ដោដ្ឋញាយតនំ មនាយតនំ ធម្មាយ-
តនំ ឥមានិ វុច្ឆន្តិ ទ្វាទសាយតនានិ ។

[៣១១] តត្ថ កតមា អដ្ឋារស ធាតុយោ ។

ធម្មហេទយវិភង្គ

[៣០៧] ខន្ធប៉ុន្មាន អាយតនៈប៉ុន្មាន ធាតុប៉ុន្មាន សច្ចៈ
ប៉ុន្មាន ឥន្ទ្រិយប៉ុន្មាន ហេតុប៉ុន្មាន អាហារប៉ុន្មាន ផស្សៈប៉ុន្មាន
វេទនាប៉ុន្មាន សញ្ញាប៉ុន្មាន ចេតនាប៉ុន្មាន ចិត្តប៉ុន្មាន ។

[៣០៨] ខន្ធ ៥ អាយតនៈ ១២ ធាតុ ១៨ សច្ចៈ ៤
ឥន្ទ្រិយ ២២ ហេតុ ៩ អាហារ ៤ ផស្សៈ ៧ វេទនា ៧ សញ្ញា ៧
ចេតនា ៧ ចិត្ត ៧ ។

[៣០៩] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ខន្ធ ៥ តើដូចម្តេច ។
រូបក្ខន្ធទ វេទនាខន្ធទ សញ្ញាខន្ធទ សង្ខារក្ខន្ធទ វិញ្ញាណក្ខន្ធទ
នេះ ហៅថា ខន្ធ ៥ ។

[៣១០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អាយតនៈ ១២ តើដូចម្តេច ។
ចក្ខុយតនៈ ១ រូបាយតនៈ ១ សោតាយតនៈ ១ សង្ខាយតនៈ ១
ឃានាយតនៈ ១ គន្ធាយតនៈ ១ ជីវ្ហាយតនៈ ១ វសាយតនៈ ១
កាយាយតនៈ ១ ដោដ្ឋញ្ញាយតនៈ ១ មនាយតនៈ ១ ធម្មាយតនៈ ១
នេះ ហៅថា អាយតនៈ ១២ ។

[៣១១] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ធាតុ ១៨ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ចក្កុណាតុ រូបណាតុ ចក្កុវិញ្ញាណាណាតុ សោតណាតុ
 សទ្ធិណាតុ សោតវិញ្ញាណាណាតុ យានណាតុ កន្ធិណាតុ
 យានវិញ្ញាណាណាតុ ជីវ្ហាណាតុ រសណាតុ ជីវ្ហាវិញ្ញាណា-
 ណាតុ កាយណាតុ ដោដ្ឋព្វណាតុ កាយវិញ្ញាណាណាតុ
 មនោណាតុ ធម្មណាតុ មនោវិញ្ញាណាណាតុ ឥមា
 វុច្ចន្តិ អដ្ឋារស ណាតុយោ ។

[៣០២] តត្ថ កតមាណិ ចត្តារិ សច្ចាណិ ។
 ទុក្ខុសច្ចំ សមុទយសច្ចំ មក្កុសច្ចំ និរោធសច្ចំ
 ឥមាណិ វុច្ចន្តិ ចត្តារិ សច្ចាណិ ។

[៣០៣] តត្ថ កតមាណិ ពារីសតិទ្ធិយាណិ ។
 ចក្កុទ្ធិយំ សោតិទ្ធិយំ យានិទ្ធិយំ ជីវ្ហិទ្ធិយំ
 កាយិទ្ធិយំ មនិទ្ធិយំ ឥត្តិទ្ធិយំ បុរិសិទ្ធិយំ
 ដីរិទ្ធិយំ សុខិទ្ធិយំ ទុក្ខិទ្ធិយំ សោមនស្សិទ្ធិយំ
 ទោមនស្សិទ្ធិយំ ឧបេក្ខិទ្ធិយំ សទ្ធិទ្ធិយំ រិយិទ្ធិយំ
 សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ បញ្ញិទ្ធិយំ អនញ្ញតញ្ញ-
 ស្សាមីទិទ្ធិយំ អញ្ញិទ្ធិយំ អញ្ញាតារិទ្ធិយំ ឥមាណិ
 វុច្ចន្តិ ពារីសតិទ្ធិយាណិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ចក្ខុធាតុ ១ រូបធាតុ ១ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ ១ សោតធាតុ ១
សទ្ធាតុ ១ សោតវិញ្ញាណធាតុ ១ ឃានធាតុ ១ គន្ធាតុ ១
ឃានវិញ្ញាណធាតុ ១ ជីវ្ហាធាតុ ១ រសធាតុ ១ ជីវ្ហាវិញ្ញាណធាតុ ១
កាយធាតុ ១ ផោដ្ឋព្វធាតុ ១ កាយវិញ្ញាណធាតុ ១ មនោធាតុ ១
ធម្មធាតុ ១ មនោវិញ្ញាណធាតុ ១ នេះ ហៅថា ធាតុ ១៨ ។

[៣១២] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សច្ចៈ ៤ តើដូចម្តេច ។

ទុក្ខសច្ច ១ សមុទយសច្ច ១ មគ្គសច្ច ១ និរោធសច្ច ១ នេះ
ហៅថា សច្ចៈ ៤ ។

[៣១៣] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ឥន្ទ្រិយ ២២ តើដូចម្តេច ។

ចក្ខុន្ទ្រិយ ១ សោតិន្ទ្រិយ ១ ឃានិន្ទ្រិយ ១ ជីវ្ហិន្ទ្រិយ ១ កាយិន្ទ្រិយ ១
មនិន្ទ្រិយ ១ ឥត្តិន្ទ្រិយ ១ បុរិសិន្ទ្រិយ ១ ជីវិតិន្ទ្រិយ ១ សុខិន្ទ្រិយ ១
ទុក្ខិន្ទ្រិយ ១ សោមនស្សិន្ទ្រិយ ១ ទោមនស្សិន្ទ្រិយ ១ ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ ១
សទ្ធិន្ទ្រិយ ១ រិយិន្ទ្រិយ ១ សតិន្ទ្រិយ ១ សមាធិន្ទ្រិយ ១ បញ្ញា-
ន្ទ្រិយ ១ អនញ្ញតញ្ញស្សាមីតិន្ទ្រិយ ១ អញ្ញិន្ទ្រិយ ១ អញ្ញាតារិន្ទ្រិយ ១
នេះ ហៅថា ឥន្ទ្រិយ ២២ ។

ធម្មហទយវិភង្គេ សព្វសង្ខាហិកវារោ

[៣១៤] តត្ថ កតមេ នវ ហេតុ ។ តយោ
 កុសលហេតុ តយោ អកុសលហេតុ តយោ
 អព្យាកតហេតុ ។ តត្ថ កតមេ តយោ កុស-
 លហេតុ ។ អលោកោ កុសលហេតុ អនោសោ
 កុសលហេតុ អមោហោ កុសលហេតុ ឥមេ
 តយោ កុសលហេតុ ។ តត្ថ កតមេ តយោ
 អកុសលហេតុ ។ លោកោ អកុសលហេតុ នោ-
 សោ អកុសលហេតុ មោហោ អកុសលហេតុ
 ឥមេ តយោ អកុសលហេតុ ។ តត្ថ កតមេ
 តយោ អព្យាកតហេតុ ។ កុសលានំ វា ធម្មា-
 នំ វិចាកតោ កិរិយាព្យាកតេសុ វា ធម្មេសុ
 អលោកោ អនោសោ អមោហោ ឥមេ តយោ
 អព្យាកតហេតុ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ នវ ហេតុ ។

[៣១៥] តត្ថ កតមេ ចត្តារោ អាហារា ។
 កតទ្បិការោ អាហារោ ផស្សារោ មនោសញ្ចេ-
 តនាហារោ វិញ្ញាណាហារោ ឥមេ វុច្ចន្តិ ចត្តារោ
 អាហារា ។

ធម្មហេតុយវិភង្គ សព្វសង្ខាហិកវារៈ

[៣១២] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ ហេតុ ៩ តើដូចម្តេច ។
 កុសលហេតុ ៣ អកុសលហេតុ ៣ អព្យាកតហេតុ ៣ ។ បណ្ណា
 ហេតុទាំងនោះ កុសលហេតុ ៣ តើដូចម្តេច ។ អលោភៈ ជា
 កុសលហេតុ ១ អទោសៈ ជាកុសលហេតុ ១ អមោហៈ ជា
 កុសលហេតុ ១ នេះ កុសលហេតុ ៣ ។ បណ្ណាហេតុទាំងនោះ
 អកុសលហេតុ ៣ តើដូចម្តេច ។ លោភៈ ជាអកុសលហេតុ ១
 ទោសៈ ជាអកុសលហេតុ ១ មោហៈ ជាអកុសលហេតុ ១ នេះ
 អកុសលហេតុ ៣ ។ បណ្ណាហេតុទាំងនោះ អព្យាកតហេតុ ៣
 តើដូចម្តេច ។ អលោភៈ ១ អទោសៈ ១ អមោហៈ ១ ក្នុង
 វិបាកនៃកុសលធម៌ទាំងឡាយ ឬ ក្នុងកិរិយាព្យាកតធម៌ទាំងឡាយ នេះ
 អព្យាកតហេតុ ៣ ។ នេះ ហៅថា ហេតុ ៩ ។

[៣១៥] បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ អាហារ ៤ តើដូចម្តេច ។
 កតទ្បិដ្ឋិរាហារ ១ ផស្សារាហារ ១ មនោសញ្ចេតនាហារ ១ វិញ្ញា-
 ណារាហារ ១ នេះ ហៅថា អាហារ ៤ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[៣១៦] តត្ថ កតមេ សត្ត ជស្សា ។ ចក្ក-
 សម្មស្សោ សោតសម្មស្សោ យានសម្មស្សោ ជិហ្គាសម្ម-
 ស្សោ កាយសម្មស្សោ មនោធាតុសម្មស្សោ មនោ-
 វិញ្ញាណធាតុសម្មស្សោ ឥមេ វុច្ចន្តិ សត្ត ជស្សា ។

[៣១៧] តត្ថ កតមា សត្ត វេទនា ។
 ចក្កសម្មស្សជា វេទនា សោតសម្មស្សជា វេទនា
 យានសម្មស្សជា វេទនា ជិហ្គាសម្មស្សជា វេទនា
 កាយសម្មស្សជា វេទនា មនោធាតុសម្មស្សជា
 វេទនា មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្សជា វេទនា ឥមា
 វុច្ចន្តិ សត្ត វេទនា ។

[៣១៨] តត្ថ កតមា សត្ត សញ្ញា ។
 ចក្កសម្មស្សជា សញ្ញា សោតសម្មស្សជា សញ្ញា
 យានសម្មស្សជា សញ្ញា ជិហ្គាសម្មស្សជា សញ្ញា
 កាយសម្មស្សជា សញ្ញា មនោធាតុសម្មស្សជា
 សញ្ញា មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្សជា សញ្ញា ឥមា
 វុច្ចន្តិ សត្ត សញ្ញា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៣១៦] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ផស្សៈ ៧ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុសម្មស្ស ១ សោតសម្មស្ស ១ ឃានសម្មស្ស ១ ជិវ្ហាសម្មស្ស ១
 កាយសម្មស្ស ១ មនោធាតុសម្មស្ស ១ មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស ១
 នេះហៅថា ផស្សៈ ៧ ។

[៣១៧] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ វេទនា ៧ តើដូចម្តេច ។
 វេទនាកើតអំពីចក្ខុសម្មស្ស ១ វេទនាកើតអំពីសោតសម្មស្ស ១ វេទនា
 កើតអំពីឃានសម្មស្ស ១ វេទនាកើតអំពីជិវ្ហាសម្មស្ស ១ វេទនាកើតអំពី
 កាយសម្មស្ស ១ វេទនាកើតអំពីមនោធាតុសម្មស្ស ១ វេទនាកើតអំពី
 មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស ១ នេះហៅថា វេទនា ៧ ។

[៣១៨] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សញ្ញា ៧ តើដូចម្តេច ។
 សញ្ញាកើតអំពីចក្ខុសម្មស្ស ១ សញ្ញាកើតអំពីសោតសម្មស្ស ១ សញ្ញា
 កើតអំពីឃានសម្មស្ស ១ សញ្ញាកើតអំពីជិវ្ហាសម្មស្ស ១ សញ្ញាកើតអំពី
 កាយសម្មស្ស ១ សញ្ញាកើតអំពីមនោធាតុសម្មស្ស ១ សញ្ញាកើតអំពី
 មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស ១ នេះហៅថា សញ្ញា ៧ ។

ធម្មហទយវិភង្កេ ឧប្បត្តានុប្បត្តិវារោ

[៣១៩] តត្ថ កតមា សត្ត ចេតនា ។
 ចក្កុសម្មស្សជា ចេតនា សោតសម្មស្សជា ចេតនា
 យានសម្មស្សជា ចេតនា ជិវ្ហាសម្មស្សជា ចេតនា
 កាយសម្មស្សជា ចេតនា មនោទាតុសម្មស្សជា ចេតនា
 មនោវិញ្ញាណទាតុសម្មស្សជា ចេតនា ឥមា វុច្ចន្តិ
 សត្ត ចេតនា ។

[៣២០] តត្ថ កតមានិ សត្ត ចិត្តានិ ។
 ចក្កុវិញ្ញាណំ សោតវិញ្ញាណំ យានវិញ្ញាណំ ជិវ្ហា-
 វិញ្ញាណំ កាយវិញ្ញាណំ មនោទាតុ មនោវិញ្ញាណា-
 ទាតុ ឥមានិ វុច្ចន្តិ សត្ត ចិត្តានិ ។

[៣២១] កាមទាតុយា កតិ ខន្ធ ។ បេ ។
 កតិ ចិត្តានិ ។ កាមទាតុយា បញ្ចក្ខន្ធា ទ្វាទ-
 សាយតនានិ អដ្ឋារស ទាតុយោ តីណិ សច្ចានិ
 ពារីសតិទ្ធិយានិ នវ ហេតុ ចត្តារោ អាហារា សត្ត
 ផស្សា សត្ត វេទនា សត្ត សញ្ញា សត្ត ចេតនា
 សត្ត ចិត្តានិ ។ តត្ថ កតមេ កាមទាតុយា

ធម្មហទយវិភង្គ ឧប្បត្តានុប្បត្តិវារៈ

[៣១៩] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ចេតនា ៧ តើដូចម្តេច ។
 ចេតនាកើតអំពីចក្ខុសម្មស្ស ១ ចេតនាកើតអំពីសោតសម្មស្ស ១ ចេតនា
 កើតអំពីឃានសម្មស្ស ១ ចេតនាកើតអំពីជិវ្ហាសម្មស្ស ១ ចេតនាកើត
 អំពីកាយសម្មស្ស ១ ចេតនាកើតអំពីមនោសម្មស្ស ១ ចេតនាកើតអំពី
 មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស ១ នេះហៅថា ចេតនា ៧ ។

[៣២០] បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ចិត្ត ៧ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុវិញ្ញាណ ១ សោតវិញ្ញាណ ១ ឃានវិញ្ញាណ ១ ជិវ្ហាវិញ្ញាណ ១
 កាយវិញ្ញាណ ១ មនោធាតុ ១ មនោវិញ្ញាណធាតុ ១ នេះហៅថា
 ចិត្ត ៧ ។

[៣២១] ក្នុងកាមធាតុ មានខន្ធប៉ុន្មាន ។ បេ ។ មានចិត្ត
 ប៉ុន្មាន ។ ក្នុងកាមធាតុ មានខន្ធ ៥ អាយតនៈ ១២ ធាតុ ១៨
 សច្ចៈ ៣ តន្រ្តិយ ២២ ហេតុ ៩ អាហារ ៤ ផស្សៈ ៧ វេទនា ៧
 សញ្ញា ៧ ចេតនា ៧ ចិត្ត ៧ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងកាមធាតុ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

បញ្ចក្ខន្ធា ។ រូបក្ខន្ធា ។ មេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 ឥមេ វុច្ឆន្តិ កាមធាតុយា បញ្ចក្ខន្ធា ។ តត្ថ កត-
 មាណិ កាមធាតុយា ទ្វាទសាយតនាណិ ។ ចក្កា-
 យតនំ រូបាយតនំ ។ មេ ។ មនាយតនំ ធម្មាយតនំ
 ឥមាណិ វុច្ឆន្តិ កាមធាតុយា ទ្វាទសាយតនាណិ ។ តត្ថ
 កតមា កាមធាតុយា អដ្ឋាវស ធាតុយោ ។ ចក្កុ-
 ធាតុ រូបធាតុ ចក្កុវិញ្ញាណធាតុ ។ មេ ។ មនោធាតុ
 ធម្មធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ឥមា វុច្ឆន្តិ កាមធាតុ-
 យា អដ្ឋាវស ធាតុយោ ។ តត្ថ កតមាណិ កាម-
 ធាតុយា តីណិ សច្ចាណិ ។ ទុក្ខុសច្ចំ សមុទយ-
 សច្ចំ មក្កុសច្ចំ ឥមាណិ វុច្ឆន្តិ កាមធាតុយា តីណិ
 សច្ចាណិ ។ តត្ថ កតមាណិ កាមធាតុយា ពារីស-
 តិទ្ធិយាណិ ។ ចក្កុទ្ធិយំ ។ មេ ។ អញ្ញាតារិទ្ធិយំ ឥ-
 មាណិ វុច្ឆន្តិ កាមធាតុយា ពារីសតិទ្ធិយាណិ ។ តត្ថ
 កតមេ កាមធាតុយា នវ ហេតុ ។ តយោ កុ-
 សលហេតុ តយោ អកុសលហេតុ តយោ អព្យា-
 កតហេតុ ឥមេ វុច្ឆន្តិ កាមធាតុយា នវ ហេតុ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

មានខន្ធ ៥ តើដូចម្តេច ។ រូបក្ខន្ធ ១ ។ វេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ១
នេះហៅថា ក្នុងកាមធាតុ មានខន្ធ ៥ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ
ក្នុងកាមធាតុ មានអាយតនៈ ១២ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ១
រូបាយតនៈ ១ ។ វេ ។ មនាយតនៈ ១ ធម្មាយតនៈ ១ នេះហៅ
ថា ក្នុងកាមធាតុ មានអាយតនៈ ១២ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុង
កាមធាតុ មានធាតុ ១៨ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុធាតុ ១ រូបធាតុ ១
ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ ១ ។ វេ ។ មនោធាតុ ១ ធម្មធាតុ ១ មនោ-
វិញ្ញាណធាតុ ១ នេះហៅថា ក្នុងកាមធាតុ មានធាតុ ១៨ ។ បណ្តា
ធម៌ទាំងនោះ ក្នុងកាមធាតុ មានសច្ចៈ ៣ តើដូចម្តេច ។ ទុក្ខសច្ចៈ ១
សមុទយសច្ចៈ ១ មគ្គសច្ចៈ ១ នេះហៅថា ក្នុងកាមធាតុ មាន
សច្ចៈ ៣ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងកាមធាតុ មានឥន្ទ្រិយ ២២
តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុន្ទ្រិយ ១ ។ វេ ។ អញ្ញាតាន្ទ្រិយ ១ នេះហៅថា
ក្នុងកាមធាតុ មានឥន្ទ្រិយ ២២ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងកាមធាតុ
មានហេតុ ៩ តើដូចម្តេច ។ កុសលហេតុ ៣ អកុសលហេតុ ៣
អព្យាកតហេតុ ៣ នេះហៅថា ក្នុងកាមធាតុ មានហេតុ ៩ ។

ធម្មហទយវិភង្គេ ឧប្បត្តានុប្បត្តិវារោ

តត្ថ កតមេ កាមធាតុយា ចត្តារោ អាហារា ។
 កតទ្បីកាហោ អាហារោ ផស្ស្តហារោ មនោសញ្ចេ-
 តនាហារោ វិញ្ញាណាហារោ ឥមេ វុច្ឆន្តិ កាមធាតុយា
 ចត្តារោ អាហារា ។ តត្ថ កតមេ កាមធាតុយា
 សត្ត ផស្ស្ត ។ ចក្កុសម្មស្សោ ។ មេ ។ មនោ-
 វិញ្ញាណាធាតុសម្មស្សោ ឥមេ វុច្ឆន្តិ កាមធាតុយា
 សត្ត ផស្ស្ត ។ តត្ថ កតមា កាមធាតុយា សត្ត
 វេទនា សត្ត សញ្ញា សត្ត ចេតនា សត្ត ចិត្តានិ ។
 ចក្កុវិញ្ញាណំ ។ មេ ។ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណាធាតុ
 ឥមានិ វុច្ឆន្តិ កាមធាតុយា សត្ត ចិត្តានិ ។

[៣២២] រូបធាតុយា កតិ ខន្ធោ ។ មេ ។ កតិ
 ចិត្តានិ ។ រូបធាតុយា បញ្ចក្ខន្ធា ឆ អាយតនានិ
 នវ ធាតុយោ តីណិ សច្ចានិ ចុទ្ធសិទ្ធិយានិ
 អដ្ឋ ហេតុ តយោ អាហារា ចត្តារោ ផស្ស្ត
 ចតស្សោ វេទនា ចតស្សោ សញ្ញា ចតស្សោ
 ចេតនា ចត្តារិ ចិត្តានិ ។ តត្ថ កតមេ រូបធាតុយា
 បញ្ចក្ខន្ធា ។ រូបក្ខន្ធា ។ មេ ។ វិញ្ញាណាក្ខន្ធា

ធម្មហទយវិភង្គ ឧប្បត្តានុប្បត្តិវារៈ

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងកាមធាតុ មានអាហារ ៤ តើដូចម្តេច ។
 កតឡឺង្ការាហារ ១ ផស្សាហារ ១ មនោសញ្ចេតនាហារ ១ វិញ្ញាណា-
 ហារ ១ នេះហៅថា ក្នុងកាមធាតុ មានអាហារ ៤ ។ បណ្តា
 ធម៌ទាំងនោះ ក្នុងកាមធាតុ មានផស្សៈ ៧ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុសម្មស្ស ១ ។ វេ ។ មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស ១ នេះហៅថា
 ក្នុងកាមធាតុ មានផស្សៈ ៧ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងកាមធាតុ
 មានវេទនា ៧ សញ្ញា ៧ ចេតនា ៧ ចិត្ត ៧ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុវិញ្ញាណ ១ ។ វេ ។ មនោធាតុ ១ មនោវិញ្ញាណធាតុ ១
 នេះហៅថា ក្នុងកាមធាតុ មានចិត្ត ៧ ។

[៣២២] ក្នុងរូបធាតុ មានខន្ធប៉ុន្មាន ។ វេ ។ មានចិត្ត
 ប៉ុន្មាន ។ ក្នុងរូបធាតុ មានខន្ធ ៥ អាយតនៈ ៦ ធាតុ ៩ សច្ចៈ ៣
 ភ័ន្តិយ ១២ ហេតុ ៨ អាហារ ៣ ផស្សៈ ៤ វេទនា ៤ សញ្ញា ៤
 ចេតនា ៤ ចិត្ត ៤ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងរូបធាតុ មាន
 ខន្ធ ៥ តើដូចម្តេច ។ រូបក្ខន្ធ ១ ។ វេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ១

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ឥមេ វុច្ចន្តិ រូបធាតុយា បញ្ចក្ខន្ធា ។ តត្ថ កកតមាជិ
 រូបធាតុយា ឆ អាយតនាជិ ។ ចក្ខុយតនំ រូបាយតនំ
 សោតាយតនំ សទ្ធាយតនំ មនាយតនំ ធម្មាយតនំ
 ឥមាជិ វុច្ចន្តិ រូបធាតុយា ឆ អាយតនាជិ ។ តត្ថ
 កកតមា រូបធាតុយា នវ ធាតុយោ ។ ចក្ខុធាតុ
 រូបធាតុ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ សោតធាតុ សទ្ធិធាតុ
 សោតវិញ្ញាណធាតុ មនោធាតុ ធម្មធាតុ មនោវិញ្ញា-
 ណធាតុ ឥមា វុច្ចន្តិ រូបធាតុយា នវ ធាតុយោ ។
 តត្ថ កកតមាជិ រូបធាតុយា តីណិ សច្ចាជិ ។
 ទុក្ខសច្ចំ សមុទយសច្ចំ មក្កសច្ចំ ឥមាជិ វុច្ចន្តិ
 រូបធាតុយា តីណិ សច្ចាជិ ។ តត្ថ កកតមាជិ រូប-
 ធាតុយា ចុទ្ធសិទ្ធិយាជិ ។ ចក្ខុទ្ធិយំ សោតិទ្ធិយំ
 មនិទ្ធិយំ ដីវិតិទ្ធិយំ សោមនស្សិទ្ធិយំ ឧបេក្ខិទ្ធិយំ
 សទ្ធិទ្ធិយំ វិយិទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ
 បញ្ញិទ្ធិយំ អនញ្ញតញ្ញស្សាមិតិទ្ធិយំ អញ្ញិទ្ធិយំ
 អញ្ញាតារិទ្ធិយំ ឥមាជិ វុច្ចន្តិ រូបធាតុយា ចុទ្ធសិទ្ធិ-
 យាជិ ។ តត្ថ កកតមេ រូបធាតុយា អដ្ឋ ហេតុ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

នេះហៅថា ក្នុងរូបធាតុ មានខន្ធ ៥ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងរូប-
 ធាតុ មានអាយតនៈ ៦ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ១ រូបាយតនៈ ១
 សោតាយតនៈ ១ សង្ខាយតនៈ ១ មនាយតនៈ ១ ធម្មាយតនៈ ១
 នេះហៅថា ក្នុងរូបធាតុ មានអាយតនៈ ៦ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ
 ក្នុងរូបធាតុ មានធាតុ ៩ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុធាតុ ១ រូបធាតុ ១
 ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ ១ សោតធាតុ ១ សង្ខធាតុ សោតវិញ្ញាណធាតុ ១
 មនោធាតុ ១ ធម្មធាតុ ១ មនោវិញ្ញាណធាតុ ១ នេះហៅថា ក្នុង
 រូបធាតុ មានធាតុ ៩ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងរូបធាតុ មាន
 សច្ចៈ ៣ តើដូចម្តេច ។ ទុក្ខសច្ច ១ សមុទយសច្ច ១ មគ្គសច្ច ១
 នេះហៅថា ក្នុងរូបធាតុ មានសច្ចៈ ៣ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ
 ក្នុងរូបធាតុ មានតន្ត្រីយ ១២ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុតន្ត្រីយ ១
 សោតតន្ត្រីយ ១ មនិតន្ត្រីយ ១ ជីវិតតន្ត្រីយ ១ សោមនស្សតន្ត្រីយ ១
 ឧបេក្ខិតន្ត្រីយ ១ សង្ខិតន្ត្រីយ ១ រិយតន្ត្រីយ ១ សតិតន្ត្រីយ ១ សមា-
 ធិតន្ត្រីយ ១ បញ្ញិតន្ត្រីយ ១ អនញ្ញតញ្ញស្សាមីតិតន្ត្រីយ ១ អញ្ញិតន្ត្រីយ ១
 អញ្ញាតារិតន្ត្រីយ ១ នេះហៅថា ក្នុងរូបធាតុ មានតន្ត្រីយ ១២ ។
 បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងរូបធាតុ មានហេតុ ៨ តើដូចម្តេច ។

ធម្មហទយវិភង្កេ ឧប្បត្តានុប្បត្តិវារោ

តយោ កុសលហេតុ ទ្វេ អកុសលហេតុ
 តយោ អព្យាកតហេតុ ។ តត្ថ កតមេ តយោ
 កុសលហេតុ ។ អលោភោ កុសលហេតុ អនោ-
 សោ កុសលហេតុ អមោហោ កុសលហេតុ ឥមេ
 តយោ កុសលហេតុ ។ តត្ថ កតមេ ទ្វេ
 អកុសលហេតុ ។ លោភោ អកុសលហេតុ មោ-
 ហោ អកុសលហេតុ ឥមេ ទ្វេ អកុសលហេតុ ។
 តត្ថ កតមេ តយោ អព្យាកតហេតុ ។ កុសលានំ
 វា ធម្មានំ វិចារកតោ កិរិយាព្យាកតេសុ វា ធម្មេសុ
 អលោភោ អនោសោ អមោហោ ឥមេ តយោ
 អព្យាកតហេតុ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ រូបធាតុយា អដ្ឋ
 ហេតុ ។ តត្ថ កតមេ រូបធាតុយា តយោ អាហារា ។
 ផស្ស្យាហារោ មនោសញ្ចេតនាហារោ វិញ្ញាណាហារោ
 ឥមេ វុច្ចន្តិ រូបធាតុយា តយោ អាហារា ។
 តត្ថ កតមេ រូបធាតុយា ចត្តារោ ផស្ស្យា ។

ធម្មហទយវិភង្គ ឧប្បត្តានុប្បត្តិវារៈ

កុសលហេតុ ៣ អកុសលហេតុ ២ អព្យាកតហេតុ ៣ ។ បណ្តា
ហេតុទាំងនោះ កុសលហេតុ ៣ តើដូចម្តេច ។ អលោភៈ ជាកុសល-
ហេតុ ១ អទោសៈ ជាកុសលហេតុ ១ អមោហៈ ជាកុសលហេតុ ១
នេះហៅថា កុសលហេតុ ៣ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អកុសលហេតុ ២
តើដូចម្តេច ។ លោភៈ ជាអកុសលហេតុ ១ មោហៈ ជាអកុសល-
ហេតុ ១ នេះហៅថា អកុសលហេតុ ២ ។ បណ្តាហេតុទាំងនោះ
អព្យាកតហេតុ ៣ តើដូចម្តេច ។ អលោភៈ ១ អទោសៈ ១
អមោហៈ ១ ក្នុងវិបាកនៃកុសលធម៌ទាំងឡាយ ឬក្នុងកិរិយាព្យាកតធម៌
ទាំងឡាយ នេះហៅថា អព្យាកតហេតុ ៣ ។ នេះហៅថា ក្នុង
រូបធាតុ មានហេតុ ៨ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងរូបធាតុ មាន
អាហារ ៣ តើដូចម្តេច ។ ផស្សាហារ ១ មនោសញ្ចេតនាហារ ១
វិញ្ញាណាហារ ១ នេះហៅថា ក្នុងរូបធាតុ មានអាហារ ៣ ។
បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងរូបធាតុ មានផស្សៈ ២ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ចក្កុសម្មស្សោ សោតសម្មស្សោ មនោធាតុសម្មស្សោ
 មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្សោ ឥមេ វុច្ឆន្តិ រូបធាតុ-
 យា ចត្តារោ ជស្សោ ។ តត្ថ កតមា រូបធាតុយា
 ចតស្សោ វេទនា ។ ចតស្សោ សញ្ញា ចតស្សោ
 ចេតនា ចត្តារិ ចិត្តានិ ចក្កុវិញ្ញាណំ សោតវិញ្ញាណំ
 មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ឥមាជិ វុច្ឆន្តិ រូប-
 ធាតុយា ចត្តារិ ចិត្តានិ ។

[៣២៣] អរូបធាតុយា កតិ ខន្ធោ ។ មេ ។ កតិ
 ចិត្តានិ ។ អរូបធាតុយា ចត្តារោ ខន្ធោ ទ្វេ អាយត-
 នានិ ទ្វេ ធាតុយោ តីណិ សច្ចានិ ឯកានសិទ្ធិ-
 យានិ អដ្ឋ ហេតុ តយោ អាយា ឯកោ ជស្សោ
 ឯកា វេទនា ឯកា សញ្ញា ឯកា ចេតនា ឯកំ
 ចិត្តំ ។ តត្ថ កតមេ អរូបធាតុយា ចត្តារោ ខន្ធោ ។
 វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សង្ខារក្ខន្ធោ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធោ ឥមេ វុច្ឆន្តិ អរូបធាតុយា ចត្តារោ ខន្ធោ ។
 តត្ថ កតមាជិ អរូបធាតុយា ទ្វេ អាយតនានិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ចក្ខុសម្មស្ស ១ សោតសម្មស្ស ១ មនោធាតុសម្មស្ស ១ មនោវិញ្ញាណ-
 ធាតុសម្មស្ស ១ នេះហៅថា ក្នុងរូបធាតុ មានផស្សៈ ៤ ។ បណ្តា
 ធម៌ទាំងនោះ ក្នុងរូបធាតុ មានវេទនា ៤ តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាបួន ១
 ចេតនាបួន ១ ចិត្តបួន ១ ចក្ខុវិញ្ញាណ សោតវិញ្ញាណ មនោធាតុ
 មនោវិញ្ញាណធាតុ ១ នេះហៅថា ក្នុងរូបធាតុ មានចិត្ត ៤ ។

[៣២៣] ក្នុងអរូបធាតុ មានខន្ធប៉ុន្មាន ។ បេ ។ មានចិត្ត
 ប៉ុន្មាន ។ ក្នុងអរូបធាតុ មានខន្ធ ៤ អាយតនៈ ២ ធាតុ ២
 សច្ចៈ ៣ ត្រ័យ ១១ ហេតុ ៨ អាហារ ៣ ផស្សៈ ១ វេទនា ១
 សញ្ញា ១ ចេតនា ១ ចិត្ត ១ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងអរូប-
 ធាតុ មានខន្ធ ៤ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ ១ សញ្ញាខន្ធ ១
 សង្ខារក្ខន្ធ ១ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ១ នេះហៅថា ក្នុងអរូបធាតុ មានខន្ធ ៤ ។
 បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងអរូបធាតុ មានអាយតនៈ ២ តើដូចម្តេច ។

ធម្មហទយវិភង្កេ ឧប្បត្តានុប្បត្តិវារោ

មនាយតនំ ធម្មាយតនំ ឥមាជិ វុច្ចន្តិ អរូបធាតុយា
 ទ្វេ អាយតនាជិ ។ តត្ថ កកតមា អរូបធាតុយា
 ទ្វេ ធាតុយោ ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ ធម្មធាតុ
 ឥមា វុច្ចន្តិ អរូបធាតុយា ទ្វេ ធាតុយោ ។ តត្ថ កក-
 តមាជិ អរូបធាតុយា តីណិ សច្ចាជិ ។ ទុក្ខុសច្ចំ
 សមុទយសច្ចំ មក្កុសច្ចំ ឥមាជិ វុច្ចន្តិ អរូបធា-
 តុយា តីណិ សច្ចាជិ ។ តត្ថ កកតមាជិ អរូប-
 ធាតុយា ឯកានសិទ្ធិយាជិ ។ មនិទ្ធិយំ ដីវិតិទ្ធិ-
 យំ សោមនស្សិទ្ធិយំ ឧបេក្ខិទ្ធិយំ សទ្ធិទ្ធិយំ
 វិយំទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ បញ្ញិទ្ធិយំ
 អញ្ញិទ្ធិយំ អញ្ញាតារិទ្ធិយំ ឥមាជិ វុច្ចន្តិ អរូប-
 ធាតុយា ឯកានសិទ្ធិយាជិ ។ តត្ថ កកតមេ
 អរូបធាតុយា អដ្ឋ ហេតុ ។ តយោ កុសល-
 ហេតុ ទ្វេ អកុសលហេតុ តយោ អព្យាកត-
 ហេតុ ឥមេ វុច្ចន្តិ អរូបធាតុយា អដ្ឋ ហេតុ ។
 តត្ថ កកតមេ អរូបធាតុយា តយោ អាហារា ។

ធម្មហេទយវិភង្គ ឧប្បត្តានុប្បត្តិវារៈ

មនាយតនៈ ១ ធម្មាយតនៈ ១ នេះហៅថា ក្នុងអរូបធាតុ មាន
 អាយតនៈ ២ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងអរូបធាតុ មានធាតុ ២
 តើដូចម្តេច ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ ១ ធម្មធាតុ ១ នេះហៅថា
 ក្នុងអរូបធាតុ មានធាតុ ២ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងអរូបធាតុ
 មានសច្ចៈ ៣ តើដូចម្តេច ។ ទុក្ខសច្ចៈ ១ សមុទយសច្ចៈ ១
 មគ្គសច្ចៈ ១ នេះហៅថា ក្នុងអរូបធាតុ មានសច្ចៈ ៣ ។ បណ្តា
 ធម៌ទាំងនោះ ក្នុងអរូបធាតុ មានតន្ត្រីយ ១១ តើដូចម្តេច ។
 មនិតន្ត្រីយ ១ ដីវិតន្ត្រីយ ១ សោមនស្សិតន្ត្រីយ ១ ឧបេក្ខិតន្ត្រីយ ១
 សទ្ធិតន្ត្រីយ ១ វិរិយិតន្ត្រីយ ១ សតិតន្ត្រីយ ១ សមាធិតន្ត្រីយ ១ បញ្ញា-
 តន្ត្រីយ ១ អញ្ញិតន្ត្រីយ ១ អញ្ញាតារិតន្ត្រីយ ១ នេះហៅថា ក្នុងអរូប-
 ធាតុ មានតន្ត្រីយ ១១ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងអរូបធាតុ
 មានហេតុ ៨ តើដូចម្តេច ។ កុសលហេតុ ៣ អកុសលហេតុ ២
 អព្យាកតហេតុ ៣ នេះហៅថា ក្នុងអរូបធាតុ មានហេតុ ៨ ។
 បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងអរូបធាតុ មានអាហារ ៣ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ធម្មស្សាហារោ មនោសញ្ចេតនាហារោ វិញ្ញាណា-
 ហារោ ឥមេ វុច្ចន្តិ អរូបធាតុយា តយោ អាហារា ។
 តត្ថ កតមោ អរូបធាតុយា ឯកោ ធម្មស្សា ។
 មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្សោ អយំ វុច្ចតិ អរូបធាតុ-
 យា ឯកោ ធម្មស្សា ។ តត្ថ កតមា អរូបធាតុយា
 ឯកា វេទនា ឯកា សញ្ញា ឯកា ចេតនា ឯកំ
 ចិត្តំ ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ ឥទំ វុច្ចតិ អរូបធាតុយា
 ឯកំ ចិត្តំ ។

[៣២៤] អបរិយាបន្នេ កតិ ខន្ធោ ។ មេ ។
 កតិ ចិត្តានិ ។ អបរិយាបន្នេ ចត្តារោ ខន្ធោ ទ្វេ
 អាយតនានិ ទ្វេ ធាតុយោ ទ្វេ សច្ចានិ ទ្វាទសិទ្ធិ-
 យានិ ឆ ហេតុ តយោ អាហារា ឯកោ ធម្មស្សា
 ឯកា វេទនា ឯកា សញ្ញា ឯកា ចេតនា ឯកំ
 ចិត្តំ ។ តត្ថ កតមេ អបរិយាបន្នេ ចត្តារោ ខន្ធោ ។
 វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សដ្ឋារក្ខន្ធោ វិញ្ញាណា-
 ក្ខន្ធោ ឥមេ វុច្ចន្តិ អបរិយាបន្នេ ចត្តារោ ខន្ធោ ។
 តត្ថ កតមានិ អបរិយាបន្នេ ទ្វេ អាយតនានិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ផស្សាហារ ១ មនោសញ្ចេតនាហារ ១ វិញ្ញាណាហារ ១ នេះហៅ
 ថា ក្នុងអរូបធាតុ មានអាហារ ៣ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុង
 អរូបធាតុ មានផស្សៈ ១ តើដូចម្តេច ។ មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស
 នេះហៅថា ក្នុងអរូបធាតុ មានផស្សៈ ១ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ
 ក្នុងអរូបធាតុ មានវេទនា ១ សញ្ញា ១ ចេតនា ១ ចិត្ត ១ តើ
 ដូចម្តេច ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ នេះហៅថា ក្នុងអរូបធាតុ មាន
 ចិត្ត ១ ។

[៣២២] ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ (លោកុត្តរភូមិ) មានខន្ធ
 ប៉ុន្មាន ។ បេ ។ មានចិត្តប៉ុន្មាន ។ ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មាន
 ខន្ធ ៤ អាយតនៈ ២ ធាតុ ២ សច្ចៈ ២ ត្រៃវិដ្ឋ ១២ ហេតុ ៦
 អាហារ ៣ ផស្សៈ ១ វេទនា ១ សញ្ញា ១ ចេតនា ១ ចិត្ត ១ ។
 បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មានខន្ធ ៤ តើដូចម្តេច ។
 វេទនាខន្ធ ១ សញ្ញាខន្ធ ១ សង្ខារក្ខន្ធ ១ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ១
 នេះ ហៅថា ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មានខន្ធ ៤ ។ បណ្តាធម៌
 ទាំងនោះ ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មានអាយតនៈ ២ តើដូចម្តេច ។

ធម្មហេទយវិកង្កេ ឧប្បត្តានុប្បត្តិវារោ

មនាយតនំ ធម្មាយតនំ ឥមាជិ វុច្ចន្តិ អបរិយា-
 បន្នេ ទ្វេ អាយតនាជិ ។ តត្ថ កតមាជិ
 អបរិយាបន្នេ ទ្វេ ធាតុយោ ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ
 ធម្មធាតុ ឥមា វុច្ចន្តិ អបរិយាបន្នេ ទ្វេ ធាតុយោ ។
 តត្ថ កតមាជិ អបរិយាបន្នេ ទ្វេ សច្ចាជិ ។ មក្កសច្ចំ
 និរោធសច្ចំ ឥមាជិ វុច្ចន្តិ អបរិយាបន្នេ ទ្វេ
 សច្ចាជិ ។ តត្ថ កតមាជិ អបរិយាបន្នេ ទ្វាទសិទ្ធិ-
 យាជិ ។ មនិទ្ធិយំ ដីវិតិទ្ធិយំ សោមនស្សិទ្ធិយំ
 ឧបេក្ខិទ្ធិយំ សទ្ធិទ្ធិយំ វិយិទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ
 សមាធិទ្ធិយំ បញ្ញិទ្ធិយំ អនញ្ញតញ្ញស្សាមីតិទ្ធិយំ
 អញ្ញិទ្ធិយំ អញ្ញាតារិទ្ធិយំ ឥមាជិ វុច្ចន្តិ អបរិយា-
 បន្នេ ទ្វាទសិទ្ធិយាជិ ។ តត្ថ កតមេ អបរិយាបន្នេ
 ឆ ហេតុ ។ តយោ កុសលហេតុ តយោ អព្យា-
 កតហេតុ ។ តត្ថ កតមេ តយោ កុសលហេតុ ។

ធម្មហទយវិភង្គ ឧប្បត្តានុប្បត្តិវារៈ

មនាយតនៈ ១ ធម្មាយតនៈ ១ នេះហៅថា ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មាន
 អាយតនៈ ២ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មានធាតុ ២
 តើដូចម្តេច ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ ១ ធម្មធាតុ ១ នេះហៅថា ក្នុង
 អបរិយាបន្នធម៌ មានធាតុ ២ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងអបរិយាបន្ន-
 ធម៌ មានសច្ចៈ ២ តើដូចម្តេច ។ មគ្គសច្ច ១ និរោធសច្ច ១ នេះ
 ហៅថា ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មានសច្ចៈ ២ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ
 ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មានឥន្ទ្រិយ ១២ តើដូចម្តេច ។ មនិឥន្ទ្រិយ ១
 ជីវិតិឥន្ទ្រិយ ១ សោមនស្សិឥន្ទ្រិយ ១ ឧបេក្ខិឥន្ទ្រិយ ១ សទ្ធិឥន្ទ្រិយ ១
 រិយិឥន្ទ្រិយ ១ សតិឥន្ទ្រិយ ១ សមាធិឥន្ទ្រិយ ១ បញ្ញិឥន្ទ្រិយ ១ អនញ្ញ-
 តញ្ញស្សាមីតិឥន្ទ្រិយ ១ អញ្ញិឥន្ទ្រិយ ១ អញ្ញាតាវិឥន្ទ្រិយ ១ នេះហៅថា
 ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មានឥន្ទ្រិយ ១២ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងអបរិ-
 យាបន្នធម៌ មានហេតុ ៦ តើដូចម្តេច ។ កុសលហេតុ ៣ អព្យាកត-
 ហេតុ ៣ ។ បណ្តាហេតុទាំងនោះ កុសលហេតុ ៣ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អលោកោ កុសលហេតុ អនោសោ កុសលហេតុ
 អមោហោ កុសលហេតុ ឥមេ តយោ កុសល-
 ហេតុ ។ តត្ថ កតមេ តយោ អព្យាកតហេតុ ។
 កុសលានំ ធម្មានំ វិចាកតោ អលោកោ អនោសោ
 អមោហោ ឥមេ តយោ អព្យាកតហេតុ ។ ឥមេ
 វុច្ចន្តិ អបរិយាបន្នេ ឆ ហេតុ ។ តត្ថ កតមេ
 អបរិយាបន្នេ តយោ អាហារា ។ ជស្ស្យាហារោ
 មនោសញ្ចេតនាហារោ វិញ្ញាណាហារោ ឥមេ វុច្ចន្តិ
 អបរិយាបន្នេ តយោ អាហារា ។ តត្ថ កតមេ
 អបរិយាបន្នេ ឯកោ ជស្ស្យោ ។ មនោវិញ្ញាណា-
 តុសម្មស្ស្យោ អយំ វុច្ចតិ អបរិយាបន្នេ ឯកោ
 ជស្ស្យោ ។ តត្ថ កតមា អបរិយាបន្នេ ឯកោ
 វេទនា ឯកោ សញ្ញា ឯកោ ចេតនា ឯកំ ចិត្តំ ។
 មនោវិញ្ញាណាតុ ឥទំ វុច្ចតិ អបរិយាបន្នេ ឯកំ
 ចិត្តំ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

អលោកៈ ជាកុសលហេតុ ១ អទោសៈ ជាកុសលហេតុ ១ អមោហៈ
 ជាកុសលហេតុ ១ នេះហៅថា កុសលហេតុ ៣ ។ បណ្តាហេតុ
 ទាំងនោះ អព្យាកតហេតុ ៣ តើដូចម្តេច ។ អលោកៈ ១ អទោសៈ ១
 អមោហៈ ១ ក្នុងវិបាកនៃកុសលធម៌ទាំងឡាយ នេះហៅថា អព្យាក-
 តហេតុ ៣ ។ នេះហៅថា ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មានហេតុ ៦ ។
 បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មានអាហារ ៣ តើដូច
 ម្តេច ។ ផស្សាហារ ១ មនោសញ្ចេតនាហារ ១ វិញ្ញាណាហារ ១
 នេះហៅថា ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មានអាហារ ៣ ។ បណ្តាធម៌
 ទាំងនោះ ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មានផស្សៈ ១ តើដូចម្តេច ។
 មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស ១ នេះហៅថា ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មាន
 ផស្សៈ ១ ។ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មានវេទនា ១
 សញ្ញា ១ ចេតនា ១ ចិត្ត ១ តើដូចម្តេច ។ មនោវិញ្ញាណ-
 ធាតុ នេះហៅថា ក្នុងអបរិយាបន្នធម៌ មានចិត្ត ១ ។

ធម្មហទយវិភង្គេ បរិយាបន្តាបរិយាបន្តាវោ

[៣២៥] បញ្ចន្នំ ខន្ធនំ កតិ កាមធាតុបរិយា-
 បន្នា កតិ ន កាមធាតុបរិយាបន្នា ។ បេ ។ សត្តន្នំ
 ចិត្តានំ កតិ កាមធាតុបរិយាបន្នា កតិ ន កាម-
 ធាតុបរិយាបន្នា ។ រូបក្ខន្ធា កាមធាតុបរិយាបន្នា
 ចត្តាវោ ខន្ធា សិយា កាមធាតុបរិយាបន្នា សិយា ន
 កាមធាតុបរិយាបន្នា ។ ទសាយតនា កាមធាតុបរិ-
 យាបន្នា ទ្វេ អាយតនា សិយា កាមធាតុបរិយាបន្នា
 សិយា ន កាមធាតុបរិយាបន្នា ។ សោឡុស ធាតុ-
 យោ កាមធាតុបរិយាបន្នា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា កាម-
 ធាតុបរិយាបន្នា សិយា ន កាមធាតុបរិយាបន្នា ។
 សមុទយសច្ចំ កាមធាតុបរិយាបន្នំ ទ្វេ សច្ចា ន
 កាមធាតុបរិយាបន្នា ទុក្ខសច្ចំ សិយា កាមធាតុ-
 បរិយាបន្នំ សិយា ន កាមធាតុបរិយាបន្នំ ។
 ទសិទ្ធិយា កាមធាតុបរិយាបន្នា តីណិទ្ធិយា ន
 កាមធាតុបរិយាបន្នា នវិទ្ធិយា សិយា កាមធាតុ-
 បរិយាបន្នា សិយា ន កាមធាតុបរិយាបន្នា ។
 តយោ អកុសលហេតុ កាមធាតុបរិយាបន្នា

ធម្មហេទយវិភង្គ បរិយាបន្នាបរិយាបន្នារាវៈ

[៣២៥] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ
 ខន្ធប៉ុន្មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ។ លេ ។ បណ្តាចិត្តទាំង ៧
 ចិត្តប៉ុន្មាន រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ចិត្តប៉ុន្មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងកាម-
 ធាតុ ។ រូបក្ខន្ធរាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ខន្ធ ២ រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ
 ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ រាប់
 បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ អាយតនៈ ២ រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ក៏មាន
 មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ រាប់បញ្ចូលក្នុង
 កាមធាតុ ធាតុ ២ រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូល
 ក្នុងកាមធាតុ ក៏មាន ។ សមុទយសច្ច រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ
 សច្ចៈ ២ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ទុក្ខសច្ច រាប់បញ្ចូលក្នុងកាម-
 ធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០
 រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ
 ឥន្ទ្រិយ ៤ រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងកាម-
 ធាតុ ក៏មាន ។ អកុសលហេតុ ៣ រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ឆ ហេតុ សិយា កាមធាតុបរិយាបន្នា សិយា ន
 កាមធាតុបរិយាបន្នា ។ កតត្ថីកាពោ អាហារ-
 ពោ កាមធាតុបរិយាបន្នា តយោ អាហារា សិយា
 កាមធាតុបរិយាបន្នា សិយា ន កាមធាតុបរិយា-
 បន្នា ។ ឆ ផស្សា កាមធាតុបរិយាបន្នា មនោ-
 វិញ្ញាណធាតុសម្មស្សោ សិយា កាមធាតុបរិយាបន្នា
 សិយា ន កាមធាតុបរិយាបន្នា ។ ឆ វេទនា ឆ
 សញ្ញា ឆ ចេតនា ឆ ចិត្តា កាមធាតុបរិយាបន្នា
 មនោវិញ្ញាណធាតុ សិយា កាមធាតុបរិយាបន្នា
 សិយា ន កាមធាតុបរិយាបន្នា ។

[៣២៦] បញ្ចន្នំ ខន្ធនំ កតិ រូបធាតុបរិ-
 យាបន្នា កតិ ន រូបធាតុបរិយាបន្នា ។ មេ ។
 សត្តន្នំ ចិត្តានំ កតិ រូបធាតុបរិយាបន្នា កតិ
 ន រូបធាតុបរិយាបន្នា ។ រូបក្ខន្ធា ន រូប-
 ធាតុបរិយាបន្នា ចត្តាពោ ខន្ធា សិយា រូប-
 ធាតុបរិយាបន្នា សិយា ន រូបធាតុបរិយាបន្នា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ហេតុ ៦ រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ
 ក៏មាន ។ កតទ្ធិដ្ឋករហារ រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ អាហារ ៣
 រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ក៏មាន ។
 ផស្សៈ ៦ រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស រាប់
 បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ក៏មាន ។
 វេទនា ៦ សញ្ញា ៦ ចេតនា ៦ ចិត្ត ៦ រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ
 មនោវិញ្ញាណធាតុ រាប់បញ្ចូលក្នុងកាមធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូល
 ក្នុងកាមធាតុ ក៏មាន ។

[៣២៦] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន រាប់បញ្ចូលក្នុង
 រូបធាតុ ខន្ធប៉ុន្មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ។ លេ ។ បណ្តាចិត្ត
 ទាំង ៧ ចិត្តប៉ុន្មាន រាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ចិត្តប៉ុន្មាន មិនរាប់
 បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ។ រូបខន្ធ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ខន្ធ ៤
 រាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន ។

ធម្មហទយវិភង្កេ បរិយាបន្តាបរិយាបន្តវារោ

ទសាយតនា ន រូបធាតុបរិយាបន្តា ទ្វេ អាយតនា
 សិយា រូបធាតុបរិយាបន្តា សិយា ន រូបធាតុបរិយា-
 បន្តា ។ សោឡុស ធាតុយោ ន រូបធាតុបរិយាបន្តា
 ទ្វេ ធាតុយោ សិយា រូបធាតុបរិយាបន្តា សិយា ន
 រូបធាតុបរិយាបន្តា ។ តីណិ សច្ចា ន រូបធាតុ-
 បរិយាបន្តា ទុក្ខសច្ចំ សិយា រូបធាតុបរិយាបន្តំ
 សិយា ន រូបធាតុបរិយាបន្តំ ។ តេរសិទ្ធិយា ន រូប-
 ធាតុបរិយាបន្តា នវិទ្ធិយា សិយា រូបធាតុបរិយាបន្តា
 សិយា ន រូបធាតុបរិយាបន្តា ។ តយោ អកុសល-
 ហេតុ ន រូបធាតុបរិយាបន្តា ន ហេតុ សិយា
 រូបធាតុបរិយាបន្តា សិយា ន រូបធាតុបរិយាបន្តា ។
 កតទ្បីកាវោ អាហារោ ន រូបធាតុបរិយាបន្តោ
 តយោ អាហារោ សិយា រូបធាតុបរិយាបន្តា សិយា
 ន រូបធាតុបរិយាបន្តា ។ ន ផស្សោ ន រូបធាតុ-
 បរិយាបន្តា មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្សោ សិយា
 រូបធាតុបរិយាបន្តោ សិយា ន រូបធាតុបរិយាបន្តោ ។

ធម្មហេទយវិភង្គ បរិយាបន្នាបរិយាបន្នារាវៈ

អាយតនៈ ១០ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ អាយតនៈ ២ រាប់បញ្ចូល
ក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦
មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ធាតុ ២ រាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន
មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន ។ សច្ចៈ ៣ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុង
រូបធាតុ ទុក្ខសច្ចៈ រាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុង
រូបធាតុ ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៣ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ឥន្ទ្រិយ ៩
រាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន ។
អកុសលហេតុ ៣ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ហេតុ ៦ រាប់បញ្ចូល
ក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន ។
កតទ្បិដ្ឋារាហារ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ អាហារ ៣ រាប់បញ្ចូល
ក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន ។
ផស្សៈ ៦ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស រាប់
បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ឆ វេទនា ឆ សញ្ញា ឆ ចេតនា ឆ ចិត្តា ន
រូបធាតុបរិយាបន្នា មនោវិញ្ញាណធាតុ សិយា រូប-
ធាតុបរិយាបន្នា សិយា ន រូបធាតុបរិយាបន្នា ។

[៣២៧] បញ្ចន្នំ ខន្ធនំ កតិ អរូបធាតុបរិយា-
បន្នា កតិ ន អរូបធាតុបរិយាបន្នា ។ បេ ។ សត្តន្នំ
ចិត្តានំ កតិ អរូបធាតុបរិយាបន្នា កតិ ន អរូប-
ធាតុបរិយាបន្នា ។ រូបក្ខន្ធា ន អរូបធាតុបរិយា-
បន្នោ ចត្តារោ ខន្ធា សិយា អរូបធាតុបរិយាបន្នា
សិយា ន អរូបធាតុបរិយាបន្នា ។ ទសាយតនា
ន អរូបធាតុបរិយាបន្នា ទ្វេ អាយតនា សិយា
អរូបធាតុបរិយាបន្នា សិយា ន អរូបធាតុបរិយា-
បន្នា ។ សោឡុស ធាតុយោ ន អរូបធាតុបរិយា-
បន្នា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា អរូបធាតុបរិយាបន្នា
សិយា ន អរូបធាតុបរិយាបន្នា ។ តីណិ
សច្ចា ន អរូបធាតុបរិយាបន្នា ទុក្ខសច្ចំ សិយា
អរូបធាតុបរិយាបន្នំ សិយា ន អរូបធាតុបរិយា-
បន្នំ ។ ចុទ្ធសិទ្ធិយា ន អរូបធាតុបរិយាបន្នា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

វេទនា ៦ សញ្ញា ៦ ចេតនា ៦ ចិត្ត ៦ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុង
រូបធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ រាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន មិន
រាប់បញ្ចូលក្នុងរូបធាតុ ក៏មាន ។

[៣២៧] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន រាប់បញ្ចូលក្នុងអរូប-
ធាតុ ខន្ធប៉ុន្មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ។ បេ ។ បណ្តាចិត្ត
ទាំង ៧ ចិត្តប៉ុន្មាន រាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ចិត្តប៉ុន្មាន មិនរាប់
បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ។ រូបក្ខន្ធមិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ខន្ធ ២
រាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន ។
អាយតនៈ ១០ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ អាយតនៈ ២ រាប់បញ្ចូល
ក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦
មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ធាតុ ២ រាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន
មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន ។ សច្ចៈ ៣ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុង
អរូបធាតុ ទុក្ខសច្ចៈ រាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូល
ក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១២ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ

ធម្មហទយវិភង្គេ បរិយាបន្តាបរិយាបន្តាវោ

អង្គិទ្ធិយា សិយា អរូបធាតុបរិយាបន្តា សិយា ន
អរូបធាតុបរិយាបន្តា ។ តយោ អកុសលហេតុ ន
អរូបធាតុបរិយាបន្តា ន ហេតុ សិយា អរូបធាតុ-
បរិយាបន្តា សិយា ន អរូបធាតុបរិយាបន្តា ។
កតទ្ធិកាវោ អាហារាវោ ន អរូបធាតុបរិយាបន្តា
តយោ អាហារាវោ សិយា អរូបធាតុបរិយាបន្តា
សិយា ន អរូបធាតុបរិយាបន្តា ។ ន ផស្សា ន
អរូបធាតុបរិយាបន្តា មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្សោ
សិយា អរូបធាតុបរិយាបន្តា សិយា ន អរូបធាតុ-
បរិយាបន្តា ។ ន វេទនា ន សញ្ញា ន ចេតនា
ន ចិត្តា ន អរូបធាតុបរិយាបន្តា មនោវិញ្ញាណធាតុ
សិយា អរូបធាតុបរិយាបន្តា សិយា ន អរូបធាតុ-
បរិយាបន្តា ។

[៣២៨] បញ្ចន្នំ ខន្ធនំ កតិ បរិយាបន្តា កតិ
អបរិយាបន្តា ។ មេ ។ សត្តន្នំ ចិត្តានំ កតិ បរិយាបន្តា
កតិ អបរិយាបន្តា ។ រូបក្ខន្ធា បរិយាបន្តា ចត្តាវោ
ខន្ធា សិយា បរិយាបន្តា សិយា អបរិយាបន្តា ។

ធម្មហេទយវិភង្គ បរិយាបន្នាបរិយាបន្នាវារៈ

ឥន្ទ្រិយ ៨ រាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូប-
 ធាតុ ក៏មាន ។ អកុសលហេតុ ៣ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ
 ហេតុ ៦ រាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ
 ក៏មាន ។ កតទ្ធិង្គារាហារ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ អាហារ ៣
 រាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន ។
 ផស្សៈ ៦ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស
 រាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន ។
 វេទនា ៦ សញ្ញា ៦ ចេតនា ៦ ចិត្ត ៦ មិនរាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ
 មនោវិញ្ញាណធាតុ រាប់បញ្ចូលក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន មិនរាប់បញ្ចូល
 ក្នុងអរូបធាតុ ក៏មាន ។

[៣២៨] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន ជាបរិយាបន្នាៈ
 ខន្ធប៉ុន្មាន ជាអបរិយាបន្នាៈ ។ បេ ។ បណ្តាចិត្តទាំង ៧ ចិត្តប៉ុន្មាន
 ជាបរិយាបន្នាៈ ចិត្តប៉ុន្មាន ជាអបរិយាបន្នាៈ ។ រូបក្ខន្ធគ្រូ ជាបរិយា-
 បន្នាៈ ខន្ធ ៤ ជាបរិយាបន្នាៈ ក៏មាន ជាអបរិយាបន្នាៈ ក៏មាន ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ទសាយតនា បរិយាបន្នា ទ្វេ អាយតនា សិយា
 បរិយាបន្នា សិយា អបរិយាបន្នា ។ សោឡុស
 ធាតុយោ បរិយាបន្នា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា
 បរិយាបន្នា សិយា អបរិយាបន្នា ។ ទ្វេ សច្ចា
 បរិយាបន្នា ទ្វេ សច្ចា អបរិយាបន្នា ។ ទសិទ្ធិយា
 បរិយាបន្នា តីណិទ្ធិយា អបរិយាបន្នា ទិទ្ធិយា
 សិយា បរិយាបន្នា សិយា អបរិយាបន្នា ។ តយោ
 អកុសលហេតុ បរិយាបន្នា ឆ ហេតុ សិយា
 បរិយាបន្នា សិយា អបរិយាបន្នា ។ កតទ្បីកាពោ
 អាហារោ បរិយាបន្នោ តយោ អាហារោ សិយា
 បរិយាបន្នា សិយា អបរិយាបន្នា ។ ឆ ផស្សោ
 បរិយាបន្នា មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្សោ សិយា
 បរិយាបន្នោ សិយា អបរិយាបន្នោ ។ ឆ វេទនា
 ឆ សញ្ញា ឆ ចេតនា ឆ ចិត្តា បរិយាបន្នា
 មនោវិញ្ញាណធាតុ សិយា បរិយាបន្នា សិយា
 អបរិយាបន្នា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

អាយតនៈ ១០ ជាបរិយាបន្នៈ អាយតនៈ ២ ជាបរិយាបន្នៈ ក៏មាន
 ជាអបរិយាបន្នៈ ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ជាបរិយាបន្នៈ ធាតុ ២
 ជាបរិយាបន្នៈ ក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈ ក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ជា
 បរិយាបន្នៈ សច្ចៈ ២ ជាអបរិយាបន្នៈ ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ ជាបរិយា-
 បន្នៈ ឥន្ទ្រិយ ៣ ជាអបរិយាបន្នៈ ឥន្ទ្រិយ ៩ ជាបរិយាបន្នៈ
 ក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈ ក៏មាន ។ អកុសលហេតុ ៣ ជាបរិយា-
 បន្នៈ ហេតុ ៦ ជាបរិយាបន្នៈ ក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈ ក៏មាន ។
 កតឡិវ្យាហារ ជាបរិយាបន្នៈ អាហារ ៣ ជាបរិយាបន្នៈ ក៏មាន
 ជាអបរិយាបន្នៈ ក៏មាន ។ ផស្សៈ ៦ ជាបរិយាបន្នៈ មនោ-
 វិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស ជាបរិយាបន្នៈ ក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈ ក៏មាន ។
 វេទនា ៦ សញ្ញា ៦ ចេតនា ៦ ចិត្ត ៦ ជាបរិយាបន្នៈ មនោ-
 វិញ្ញាណធាតុ ជាបរិយាបន្នៈ ក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈ ក៏មាន ។

ធម្មហេទយវិកង្កេ វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារោ

[៣២៩] កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កតិ
 ខន្ទា ចាតុក្កវន្តិ ។ បេ ។ កតិ ចិត្តានិ ចាតុក្កវន្តិ ។
 កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ សព្វេសំ បញ្ចក្ខន្ធា
 ចាតុក្កវន្តិ ។ កស្សចិ ឯកាទសាយតនានិ ចាតុ-
 ក្កវន្តិ កស្សចិ ទសាយតនានិ ចាតុក្កវន្តិ កស្សចិ
 អបរាជិ ទសាយតនានិ ចាតុក្កវន្តិ កស្សចិ នវា-
 យតនានិ ចាតុក្កវន្តិ កស្សចិ សត្តាយតនានិ
 ចាតុក្កវន្តិ ។ កស្សចិ ឯកាទស ធាតុយោ
 ចាតុក្កវន្តិ កស្សចិ ទស ធាតុយោ ចាតុក្កវន្តិ
 កស្សចិ អបរា ទស ធាតុយោ ចាតុក្កវន្តិ កស្សចិ
 នវ ធាតុយោ ចាតុក្កវន្តិ កស្សចិ សត្ត ធាតុយោ
 ចាតុក្កវន្តិ ។ សព្វេសំ ឯកំ សច្ចំ ចាតុក្កវតិ ។
 កស្សចិ ចុទ្ធសិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ កស្សចិ
 តេរសិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ កស្សចិ អបរាជិ
 តេរសិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ កស្សចិ ទ្វាទសិទ្ធិ-
 យានិ ចាតុក្កវន្តិ កស្សចិ ទសិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ

ធម្មហេទយវិកង្ក វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារៈ

[៣២៩] ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ខន្ធប៉ុន្មាន
 កើតប្រាកដ ។ លេ ។ ចិត្តប៉ុន្មាន កើតប្រាកដ ។ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ខន្ធ ៥ នៃសត្វទាំងពួង កើតប្រាកដ ។
 អាយតនៈ ១១ នៃសត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ អាយតនៈ ១០ នៃសត្វ
 ពួកខ្លះ កើតប្រាកដ អាយតនៈ ១០ នៃសត្វពួកខ្លះ ដទៃទៀត
 កើតប្រាកដ អាយតនៈ ៩ នៃសត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ អាយតនៈ ៧
 នៃសត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ ។ ធាតុ ១១ នៃសត្វពួកខ្លះ កើត
 ប្រាកដ ធាតុ ១០ នៃសត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ ធាតុ ១០ នៃសត្វ
 ពួកខ្លះ ដទៃទៀត កើតប្រាកដ ធាតុ ៩ នៃសត្វពួកខ្លះ កើត
 ប្រាកដ ធាតុ ៧ នៃសត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ ។ សច្ចៈ ១
 នៃសត្វទាំងពួង កើតប្រាកដ ។ ឥន្ទ្រិយ ១២ នៃសត្វពួកខ្លះ កើត
 ប្រាកដ ឥន្ទ្រិយ ១៣ នៃសត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ ឥន្ទ្រិយ ១៣
 នៃសត្វពួកខ្លះ ដទៃទៀត កើតប្រាកដ ឥន្ទ្រិយ ១២ នៃសត្វពួក
 ខ្លះ កើតប្រាកដ ឥន្ទ្រិយ ១០ នៃសត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

កស្សចិ នវិទ្ធិយានិ ចាតុកវន្តិ កស្សចិ អបរាជិ
 នវិទ្ធិយានិ ចាតុកវន្តិ កស្សចិ អដ្ឋិទ្ធិយានិ ចាតុ-
 កវន្តិ កស្សចិ អបរាជិ អដ្ឋិទ្ធិយានិ ចាតុកវន្តិ
 កស្សចិ សត្តិទ្ធិយានិ ចាតុកវន្តិ កស្សចិ បញ្ចិទ្ធិ-
 យានិ ចាតុកវន្តិ កស្សចិ ចត្តារិទ្ធិយានិ ចាតុកវន្តិ ។
 កស្សចិ តយោ ហេតុ ចាតុកវន្តិ កស្សចិ ទ្វេ ហេតុ
 ចាតុកវន្តិ កេចិ អហេតុកា ចាតុកវន្តិ ។ សព្វេសំ
 ចត្តារោ អាហារា ចាតុកវន្តិ ។ សព្វេសំ ឯកោ
 ផស្សោ ចាតុកវតិ ។ សព្វេសំ ឯកា វេទនា
 ឯកា សញ្ញា ឯកា ចេតនា ឯកំ ចិត្តំ ចាតុកវតិ ។
 [៣៣០] កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ សព្វេសំ
 កតមេ បញ្ចក្ខន្ធា ចាតុកវន្តិ ។ រូបក្ខន្ធា ។ មេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ សព្វេ-
 សំ ឥមេ បញ្ចក្ខន្ធា ចាតុកវន្តិ ។ កាមធាតុយា ឧប-
 បត្តិក្ខណោ កស្ស ឯកាទសាយតនានិ ចាតុកវន្តិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ឥន្ទ្រិយ ៩ នៃសត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ ឥន្ទ្រិយ ៩ ដទៃទៀត
 នៃសត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ ឥន្ទ្រិយ ៨ នៃសត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ
 ឥន្ទ្រិយ ៨ ដទៃទៀត នៃសត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ ឥន្ទ្រិយ ៧ នៃ
 សត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ ឥន្ទ្រិយ ៥ នៃសត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ
 ឥន្ទ្រិយ ៤ នៃសត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ ។ ហេតុ ៣ នៃសត្វពួក
 ខ្លះ កើតប្រាកដ ហេតុ ២ នៃសត្វពួកខ្លះ កើតប្រាកដ សត្វពួក
 ខ្លះ ជាអហេតុកៈ កើតប្រាកដ ។ អាហារ ៤ នៃសត្វទាំងពួង
 កើតប្រាកដ ។ ផស្សៈ ១ នៃសត្វទាំងពួង កើតប្រាកដ ។
 វេទនា ១ សញ្ញា ១ ចេតនា ១ ចិត្ត ១ នៃសត្វទាំងពួង កើត
 ប្រាកដ ។

[៣៣០] ខន្ធ ៥ នៃសត្វទាំងពួង កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ តើដូចម្តេច ។ រូបក្ខន្ធ ១ ។ រូ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ ១ ខន្ធទាំង ៥ នេះ នៃសត្វទាំងពួង កើតប្រាកដ
 ក្នុងខណៈ នៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះអាយតនៈ ១១ នៃ
 សត្វណា កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។

ធម្មហទយវិកង្កេ វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារោ

កាមាវចរានំ ទេវានំ បឋមកប្បិកានំ មនុស្សានំ
 ឱបចាតិកានំ មេតានំ ឱបចាតិកានំ អសុរានំ
 ឱបចាតិកានំ តិរច្ឆានកតានំ នេរយិកានំ បរិ-
 បុណ្ណាយតនានំ ឧបបត្តិក្ខណោ ឯកានទសាយតនានិ
 ចាតុកវន្តិ ចក្កាយតនំ រូបាយតនំ សោតាយតនំ
 ឃានាយតនំ កន្ធាយតនំ ជិហ្គាយតនំ រសាយតនំ
 កាយាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ មនាយតនំ ធម្មា-
 យតនំ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ
 ឥមានិ ឯកានទសាយតនានិ ចាតុកវន្តិ ។ កាម-
 ធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កស្ស ទសាយតនានិ
 ចាតុកវន្តិ ។ ឱបចាតិកានំ មេតានំ ឱបចាតិកានំ
 អសុរានំ ឱបចាតិកានំ តិរច្ឆានកតានំ នេរយិ-
 កានំ ជច្ចន្ទានំ ឧបបត្តិក្ខណោ ទសាយតនានិ
 ចាតុកវន្តិ រូបាយតនំ សោតាយតនំ ឃានាយត-
 នំ កន្ធាយតនំ ជិហ្គាយតនំ រសាយតនំ កាយា-
 យតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ មនាយតនំ ធម្មាយតនំ

ធម្មហទយវិកង្ក វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារៈ

អាយតនៈ ១១ គឺ ចក្ខុយតនៈ ១ រូបាយតនៈ ១ សោតាយតនៈ ១
 ឃានាយតនៈ ១ គន្ធាយតនៈ ១ ជិវ្ហាយតនៈ ១ រសាយតនៈ ១
 កាយាយតនៈ ១ ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ ១ មនាយតនៈ ១ ធម្មាយតនៈ ១
 នៃពួកទេវតា ជាកាមាវចរ នៃមនុស្សដែលកើតក្នុងបឋមកប្ប នៃប្រេត
 ជាឱបបាតិកៈ នៃអសុរ ជាឱបបាតិកៈ នៃតិរច្ឆាន ជាឱបបាតិកៈ នៃ
 សត្វនរក ជាសត្វដែលមានអាយតនៈគ្រប់គ្រាន់ តែងកើតប្រាកដ ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ នេះ អាយតនៈ ១១ នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះអាយតនៈ ១០ នៃសត្វ
 ណា កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ អាយ-
 តនៈ ១០ គឺរូបាយតនៈ ១ សោតាយតនៈ ១ ឃានាយតនៈ ១
 គន្ធាយតនៈ ១ ជិវ្ហាយតនៈ ១ រសាយតនៈ ១ កាយាយតនៈ ១
 ផោដ្ឋញ្ញាយតនៈ ១ មនាយតនៈ ១ ធម្មាយតនៈ ១ នៃប្រេត ជាឱប-
 បាតិកៈ នៃអសុរ ជាឱបបាតិកៈ នៃតិរច្ឆាន ជាឱបបាតិកៈ នៃសត្វ
 នរក ជាសត្វដែលខ្វាក់អំពីកំណើត តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមាជិ ទសា-
 យតនាជិ ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខ-
 ណោ កស្ស អបរាជិ ទសាយតនាជិ ចាតុក្កវន្តិ ។
 ឱបចាតិកានំ បេតានំ ឱបចាតិកានំ អសុរានំ ឱប-
 ចាតិកានំ តិរច្ឆានកតានំ នេរយិកានំ ជច្ចុពទិរានំ
 ឧបបត្តិក្ខណោ ទសាយតនាជិ ចាតុក្កវន្តិ ចក្កា-
 យតនំ រូបាយតនំ ឃាណាយតនំ កន្ធាយតនំ
 ជិហ្គាយតនំ រសាយតនំ កាយាយតនំ ដោដ្ឋញ្ចាយតនំ
 មនាយតនំ ធម្មាយតនំ កាមធាតុយា ឧបបត្តិ-
 ក្ខណោ ឯតេសំ ឥមាជិ ទសាយតនាជិ ចាតុ-
 ក្កវន្តិ ។ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កស្ស
 នវាយតនាជិ ចាតុក្កវន្តិ ។ ឱបចាតិកានំ បេតានំ
 ឱបចាតិកានំ អសុរានំ ឱបចាតិកានំ តិរច្ឆាន-
 កតានំ នេរយិកានំ ជច្ចុន្ទុពទិរានំ ឧបបត្តិក្ខណោ
 នវាយតនាជិ ចាតុក្កវន្តិ រូបាយតនំ ឃាណាយ-
 តនំ កន្ធាយតនំ ជិហ្គាយតនំ រសាយតនំ កាយា-
 យតនំ ដោដ្ឋញ្ចាយតនំ មនាយតនំ ធម្មាយតនំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

នេះ អាយតនៈ ១០ នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះអាយតនៈ ១០ ដទៃទៀត នៃសត្វណា កើត
ប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ អាយតនៈ ១០ គឺ
ចក្ខុយតនៈ ១ រូបាយតនៈ ១ ឃានាយតនៈ ១ គន្ធាយតនៈ ១ ជីវ្ហា-
យតនៈ ១ រសាយតនៈ ១ កាយាយតនៈ ១ ផោដ្ឋញ្ចាយតនៈ ១ មនា-
យតនៈ ១ ធម្មាយតនៈ ១ នៃប្រេត ជាឱបបាតិកៈ នៃអសុរជាឱប-
បាតិកៈ នៃតិរច្ឆាន ជាឱបបាតិកៈ នៃសត្វនរក ជាសត្វដែលប្លង់អំពី
កំណើត តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នេះ អាយតនៈ ១០
នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។
ចុះអាយតនៈ ៩ នៃសត្វណា កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុង
កាមធាតុ ។ អាយតនៈ ៩ គឺ រូបាយតនៈ ១ ឃានាយតនៈ ១
គន្ធាយតនៈ ១ ជីវ្ហាយតនៈ ១ រសាយតនៈ ១ កាយាយតនៈ ១ ផោដ្ឋញ្ចា-
យតនៈ ១ មនាយតនៈ ១ ធម្មាយតនៈ ១ នៃប្រេត ជាឱបបាតិកៈ
នៃអសុរ ជាឱបបាតិកៈ នៃតិរច្ឆាន ជាឱបបាតិកៈ នៃសត្វនរក ជាសត្វ
ដែលខ្វាក់និងប្លង់អំពីកំណើត តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

ធម្មហទយវិកង្កេ វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារោ

កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមាជិ នវា-
 យតនាជិ ចាតុភវន្តិ ។ កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ
 កស្សុ សត្តាយតនាជិ ចាតុភវន្តិ ។ កព្ពសេយ្យកានំ
 សត្តានំ ឧបបត្តិក្ខណោ សត្តាយតនាជិ ចាតុភវន្តិ
 រូបាយតនំ កម្ពាយតនំ រសាយតនំ កាយាយតនំ
 ដោដ្ឋញ្ចាយតនំ មនាយតនំ ធម្មាយតនំ កាមជាតុយា
 ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមាជិ សត្តាយតនាជិ
 ចាតុភវន្តិ ។ កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កស្សុ
 ឯកានស ជាតុយោ ចាតុភវន្តិ ។ កាមាវចរានំ
 ទេវានំ បបមកប្បិកានំ មនុស្សានំ ឱបចាតិកានំ
 មេតានំ ឱបចាតិកានំ អសុរានំ ឱបចាតិកានំ
 តិរច្ឆានកតានំ នេរយិកានំ បរិបុណ្ណាយតនានំ ឧប-
 បត្តិក្ខណោ ឯកានស ជាតុយោ ចាតុភវន្តិ ចក្កុជាតុ
 រូបជាតុ សោតជាតុ យានជាតុ កន្ធជាតុ ដ្ឋិវាជាតុ
 រសជាតុ កាយជាតុ ដោដ្ឋញ្ចជាតុ មនោវិញ្ញាណា-
 ជាតុ ធម្មជាតុ កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ
 ឯតេសំ ឥមា ឯកានស ជាតុយោ ចាតុភវន្តិ ។

ធម្មហទយវិភង្គ វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារៈ

នេះ អាយតនៈ ៩ នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះអាយតនៈ ៧ នៃសត្វណា កើតប្រាកដ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ អាយតនៈ ៧ គឺ
 រូបាយតនៈ ១ គន្ធាយតនៈ ១ រសាយតនៈ ១ កាយាយតនៈ ១
 ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ១ មនាយតនៈ ១ ធម្មាយតនៈ ១ នៃសត្វដេកក្នុងគភ៌
 តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នេះ អាយតនៈ ៧ នៃសត្វទាំង
 នុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះធាតុ ១១
 នៃសត្វណា កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។
 ធាតុ ១១ គឺ ចក្ខុធាតុ ១ រូបធាតុ ១ សោតធាតុ ១ ឃានធាតុ ១
 គន្ធាតុ ១ ជីវ្ហាធាតុ ១ រសធាតុ ១ កាយធាតុ ១ ផោដ្ឋព្វធាតុ ១
 មនោវិញ្ញាណធាតុ ១ ធម្មធាតុ ១ នៃទេវតា ជាកាមាវចរ នៃមនុស្ស
 ដែលកើតក្នុងបឋមកប្ប នៃប្រេត ជាឱបបាតិកៈ នៃអសុរ ជាឱបបាតិកៈ
 នៃតិរច្ឆាន ជាឱបបាតិកៈ នៃសត្វនរក ជាសត្វដែលមានអាយតនៈគ្រប់
 គ្រាន់ តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នេះ ធាតុ ១១ នៃ
 សត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កស្សុ ទស ជាតុយោ
 ចាតុកវន្តិ ។ ឱបចាតិកានំ មេតានំ ឱបចាតិកានំ
 អសុរានំ ឱបចាតិកានំ តិរច្ឆានកតានំ នេរយិ-
 កានំ ជច្ចុដ្ឋានំ ឧបបត្តិក្ខណោ ទស ជាតុយោ
 ចាតុកវន្តិ រូបជាតុ សោតជាតុ យានជាតុ កន្ធជាតុ
 ដិដ្ឋាជាតុ រសជាតុ កាយជាតុ វេទ្យជាតុ មនោ-
 វិញ្ញាណជាតុ ធម្មជាតុ កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខ-
 ណោ ឯតេសំ ឥមា ទស ជាតុយោ ចាតុកវន្តិ ។
 កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កស្សុ អបរា ទស
 ជាតុយោ ចាតុកវន្តិ ។ ឱបចាតិកានំ មេតានំ ឱប-
 ចាតិកានំ អសុរានំ ឱបចាតិកានំ តិរច្ឆានកតានំ នេរ-
 យិកានំ ជច្ចុពធិរានំ ឧបបត្តិក្ខណោ ទស ជាតុយោ
 ចាតុកវន្តិ ចក្កុជាតុ រូបជាតុ យានជាតុ កន្ធជាតុ
 ដិដ្ឋាជាតុ រសជាតុ កាយជាតុ វេទ្យជាតុ មនោ-
 វិញ្ញាណជាតុ ធម្មជាតុ កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខ-
 ណោ ឯតេសំ ឥមា ទស ជាតុយោ ចាតុកវន្តិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ចុះធាតុ ១០ នៃសត្វណា កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុង
 កាមធាតុ ។ ធាតុ ១០ គឺ រូបធាតុ ១ សោតធាតុ ១ ឃានធាតុ ១
 គន្ធុធាតុ ១ ជីវ្ហាធាតុ ១ រសធាតុ ១ កាយធាតុ ១ ផោដ្ឋព្វធាតុ ១
 មនោវិញ្ញាណធាតុ ១ ធម្មធាតុ ១ នៃប្រេត ជាឱបបាតិកៈ នៃអសុរ
 ជាឱបបាតិកៈ នៃតិរច្ឆាន ជាឱបបាតិកៈ នៃសត្វនរក ជាសត្វដែលខ្វាក់
 អំពីកំណើត តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នេះ ធាតុ ១០
 នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះ
 ធាតុ ១០ ដទៃទៀត នៃសត្វណា កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងកាមធាតុ ។ ធាតុ ១០ គឺ បក្ខុធាតុ ១ រូបធាតុ ១ ឃានធាតុ ១
 គន្ធុធាតុ ១ ជីវ្ហាធាតុ ១ រសធាតុ ១ កាយធាតុ ១ ផោដ្ឋព្វធាតុ ១
 មនោវិញ្ញាណធាតុ ១ ធម្មធាតុ ១ នៃប្រេត ជាឱបបាតិកៈ នៃអសុរ
 ជាឱបបាតិកៈ នៃតិរច្ឆាន ជាឱបបាតិកៈ នៃសត្វនរក ជាសត្វដែលច្រងំ
 អំពីកំណើត តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នេះ ធាតុ ១០
 នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។

ធម្មហទយវិកង្កេ វិជ្ជមានវិជ្ជមានវារោ

កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កស្ស ឆ ជាតុយោ
 ចាតុក្កវន្តិ ។ ឱបចាតិកានំ មេតានំ ឱបចាតិកានំ អ-
 សុរានំ ឱបចាតិកានំ តិរច្ឆានកតានំ នេរយិកានំ ជច្ចន្ទ-
 ពដិរានំ ឧបបត្តិក្ខណោ ឆ ជាតុយោ ចាតុក្កវន្តិ រូបជាតុ
 យានជាតុ កន្ធជាតុ ដិវ្ហាជាតុ រសជាតុ កាយជាតុ
 ដោដ្ឋព្វជាតុ មនោវិញ្ញាណជាតុ ធម្មជាតុ កាម-
 ជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមា ឆ ជាតុយោ
 ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កស្ស
 សត្ត ជាតុយោ ចាតុក្កវន្តិ ។ កត្តសេយ្យកានំ
 សត្តានំ ឧបបត្តិក្ខណោ សត្ត ជាតុយោ ចាតុក្កវន្តិ
 រូបជាតុ កន្ធជាតុ រសជាតុ កាយជាតុ ដោដ្ឋព្វជាតុ
 មនោវិញ្ញាណជាតុ ធម្មជាតុ កាមជាតុយា ឧប-
 បត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមា សត្ត ជាតុយោ ចាតុក្កវន្តិ ។
 កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ សព្វេសំ កតមំ
 ឯកំ សច្ចំ ចាតុក្កវតិ ។ ទុក្ខសច្ចំ កាមជាតុយា
 ឧបបត្តិក្ខណោ សព្វេសំ ឥទំ ឯកំ សច្ចំ ចាតុក្កវតិ ។

ធម្មហទយវិកង្ក វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារៈ

ចុះធាតុ ៩ នៃសត្វណា កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាម-
ធាតុ ។ ធាតុ ៩ គឺ រូបធាតុ ១ ឃានធាតុ ១ គន្ធុធាតុ ១ ជិវ្ហាធាតុ ១
រសធាតុ ១ កាយធាតុ ១ ផោដ្ឋព្វធាតុ ១ មនោវិញ្ញាណធាតុ ១ ធម្ម-
ធាតុ ១ នៃប្រេត ជាឱបបាតិកៈ នៃអសុរ ជាឱបបាតិកៈ នៃតិរច្ឆាន
ជាឱបបាតិកៈ នៃសត្វនរក ជាសត្វដែលខ្វាក់និងជ្រុះអំពីកំណើត តែងកើត
ប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នេះ ធាតុ ៩ នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ
ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះធាតុ ៧ នៃសត្វណា កើត
ប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ធាតុ ៧ គឺ រូបធាតុ ១
គន្ធុធាតុ ១ រសធាតុ ១ កាយធាតុ ១ ផោដ្ឋព្វធាតុ ១ មនោវិញ្ញាណធាតុ ១
ធម្មធាតុ ១ នៃសត្វដេកក្នុងគក់ តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
នេះ ធាតុ ៧ នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុង
កាមធាតុ ។ ចុះសច្ចៈ ១ នៃសត្វទាំងពួង កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈ
នៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ តើដូចម្តេច ។ ទុក្ខសច្ចៈ នេះ សច្ចៈ ១
នៃសត្វទាំងពួង កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កស្ស ចុទ្ធសិទ្ធិយា-
 និ ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមាវចរានំ ទេវានំ សហោតុកានំ
 ញាណាសម្បយុត្តានំ ឧបបត្តិក្ខណោ ចុទ្ធសិទ្ធិយានិ
 ចាតុក្កវន្តិ ចក្កុទ្ធិយំ សោតិទ្ធិយំ យានិទ្ធិយំ
 ដិវ្វិទ្ធិយំ កាយិទ្ធិយំ មនិទ្ធិយំ ឥត្តិទ្ធិយំ វា
 បុរិសិទ្ធិយំ វា ដិវតិទ្ធិយំ សោមនស្សិទ្ធិយំ វា
 ឧបេក្ខិទ្ធិយំ វា សទ្ធិទ្ធិយំ រិយិទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ
 សមាធិទ្ធិយំ បញ្ញិទ្ធិយំ កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខ-
 ណោ ឯតេសំ ឥមាធិ ចុទ្ធសិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ។
 កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កស្ស តេសិទ្ធិយានិ
 ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមាវចរានំ ទេវានំ សហោតុកានំ
 ញាណាវិប្បយុត្តានំ ឧបបត្តិក្ខណោ តេសិទ្ធិយានិ
 ចាតុក្កវន្តិ ចក្កុទ្ធិយំ សោតិទ្ធិយំ យានិទ្ធិយំ ដិវ្វិទ្ធិ-
 យំ កាយិទ្ធិយំ មនិទ្ធិយំ ឥត្តិទ្ធិយំ វា បុរិសិទ្ធិយំ
 វា ដិវតិទ្ធិយំ សោមនស្សិទ្ធិយំ វា ឧបេក្ខិទ្ធិយំ
 វា សទ្ធិទ្ធិយំ រិយិទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ចុះតន្ត្រីយ ១២ នៃសត្វណា កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងកាមធាតុ ។ តន្ត្រីយ ១២ គឺ ចក្ខុន្ត្រីយ ១ សោតិន្ត្រីយ ១
 ឃានិន្ត្រីយ ១ ជីវិន្ត្រីយ ១ កាយិន្ត្រីយ ១ មនិន្ត្រីយ ១ ឥត្តិន្ត្រីយ
 ឬ បុរិសិន្ត្រីយ ១ ជីវិតិន្ត្រីយ ១ សោមនស្សិន្ត្រីយ ឬ ឧបេក្ខិន្ត្រីយ ១
 សទ្ធិន្ត្រីយ ១ រិយិន្ត្រីយ ១ សតិន្ត្រីយ ១ សមាធិន្ត្រីយ ១
 បញ្ញិន្ត្រីយ ១ នៃកាមាវចរទេវតា ជាសហេតុកៈ^(១) ជាញ្ញាណសម្បយុត្ត^(២)
 តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នេះតន្ត្រីយ ១២ នៃទេវតាទាំងនុ៎ះ
 កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះតន្ត្រីយ ១៣
 នៃសត្វណា កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។
 តន្ត្រីយ ១៣ គឺ ចក្ខុន្ត្រីយ ១ សោតិន្ត្រីយ ១ ឃានិន្ត្រីយ ១
 ជីវិន្ត្រីយ ១ កាយិន្ត្រីយ ១ មនិន្ត្រីយ ១ ឥត្តិន្ត្រីយ ឬ បុរិសិន្ត្រីយ ១
 ជីវិតិន្ត្រីយ ១ សោមនស្សិន្ត្រីយ ឬ ឧបេក្ខិន្ត្រីយ ១ សទ្ធិន្ត្រីយ ១
 រិយិន្ត្រីយ ១ សតិន្ត្រីយ ១ សមាធិន្ត្រីយ ១ នៃកាមាវចរទេវតា
 ជាសហេតុកៈ ជាញ្ញាណវិប្បយុត្ត តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

១ ប្រកបដោយហេតុមានអលោកៈជាដើម ។ ២ មានកុសលចិត្តប្រកបដោយបញ្ញា ។

ធម្មហទយវិកង្កេ វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារោ

កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមាជិ តេរ-
 សិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខ-
 ណោ កស្ស អបរាជិ តេរសិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ។
 បឋមកប្បិកានំ មនុស្សានំ សហេតុកានំ ញ្ញាណា-
 សម្បយុត្តានំ ឧបបត្តិក្ខណោ តេរសិទ្ធិយានិ ចាតុក-
 វន្តិ ចក្កុទ្ធិយំ សោតិទ្ធិយំ យានិទ្ធិយំ ជីវ្ហិទ្ធិយំ
 កាយិទ្ធិយំ មនិទ្ធិយំ ដីវិតិទ្ធិយំ សោមនស្សិ-
 ទ្ធិយំ វា ឧបេក្ខិទ្ធិយំ វា សទ្ធិទ្ធិយំ រិយិទ្ធិយំ
 សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ បញ្ញាទ្ធិយំ កាមធាតុយា
 ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមាជិ តេរសិទ្ធិយានិ
 ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កស្ស
 ទ្វាទសិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ។ បឋមកប្បិកានំ
 មនុស្សានំ សហេតុកានំ ញ្ញាណាវិប្បយុត្តានំ ឧប-
 បត្តិក្ខណោ ទ្វាទសិទ្ធិយា ចាតុក្កវន្តិ ចក្កុទ្ធិយំ
 សោតិទ្ធិយំ យានិទ្ធិយំ ជីវ្ហិទ្ធិយំ កាយិទ្ធិយំ មនិ-
 ទ្ធិយំ ដីវិតិទ្ធិយំ សោមនស្សិទ្ធិយំ វា ឧបេក្ខិទ្ធិយំ
 វា សទ្ធិទ្ធិយំ រិយិទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ

ធម្មហទយវិភង្គ វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារៈ

នេះឥន្ទ្រិយ ១៣ នៃទេវតាទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិ-
សន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះឥន្ទ្រិយ ១៣ ដទៃទៀត នៃសត្វណា
កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ឥន្ទ្រិយ ១៣
គឺ ចក្ខុន្ទ្រិយ ១ សោតិន្ទ្រិយ ១ ឃានិន្ទ្រិយ ១ ជិវ្ហិន្ទ្រិយ ១
កាយិន្ទ្រិយ ១ មនិន្ទ្រិយ ១ ជីវិតិន្ទ្រិយ ១ សោមនស្សិន្ទ្រិយ ឬ
ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ ១ សទ្ធិន្ទ្រិយ ១ វិរិយិន្ទ្រិយ ១ សតិន្ទ្រិយ ១ សមា-
ជិន្ទ្រិយ ១ បញ្ញិន្ទ្រិយ ១ នៃមនុស្សដែលកើតក្នុងបឋមកប្ប ជាស-
ហេតុកៈ ជាញាណសម្បយុត្ត តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
នេះឥន្ទ្រិយ ១៣ នៃមនុស្សទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិ-
សន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះឥន្ទ្រិយ ១២ នៃសត្វណា កើតប្រាកដ
ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ឥន្ទ្រិយ ១២ គឺ ចក្ខុន្ទ្រិយ ១
សោតិន្ទ្រិយ ១ ឃានិន្ទ្រិយ ១ ជិវ្ហិន្ទ្រិយ ១ កាយិន្ទ្រិយ ១ មនិន្ទ្រិយ ១
ជីវិតិន្ទ្រិយ ១ សោមនស្សិន្ទ្រិយ ឬ ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ ១ សទ្ធិន្ទ្រិយ ១ វិរិយ-
ន្ទ្រិយ ១ សតិន្ទ្រិយ ១ សមាជិន្ទ្រិយ ១ នៃមនុស្សដែលកើតក្នុងបឋមកប្ប
ជាសហេតុកៈ ជាញាណវិប្បយុត្ត តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមាជិ
 ទ្វាទសិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមធាតុយា ឧប-
 បត្តិក្ខណោ កស្ស ទសិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ។
 កព្ពសេយ្យកាណំ សត្តាណំ សហេតុកាណំ ញ្ញាណ-
 សម្បយុត្តាណំ ឧបបត្តិក្ខណោ ទសិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ
 កាយិទ្ធិយំ មនិទ្ធិយំ ឥត្តិទ្ធិយំ វា បុរិសិទ្ធិយំ
 វា ដីវិតិទ្ធិយំ សោមនស្សិទ្ធិយំ វា ឧបេក្ខិទ្ធិយំ
 វា សទ្ធិទ្ធិយំ រិយិទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ
 បញ្ញិទ្ធិយំ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ
 ឥមាជិ ទសិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមធាតុយា
 ឧបបត្តិក្ខណោ កស្ស នវិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ។
 កព្ពសេយ្យកាណំ សត្តាណំ សហេតុកាណំ ញ្ញាណ-
 វិប្បយុត្តាណំ ឧបបត្តិក្ខណោ នវិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ
 កាយិទ្ធិយំ មនិទ្ធិយំ ឥត្តិទ្ធិយំ វា បុរិសិទ្ធិយំ
 វា ដីវិតិទ្ធិយំ សោមនស្សិទ្ធិយំ វា ឧបេក្ខិទ្ធិយំ
 វា សទ្ធិទ្ធិយំ រិយិទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

នេះឥន្ទ្រិយ ១២ នៃមនុស្សទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះឥន្ទ្រិយ ១០ នៃសត្វណា
 កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ឥន្ទ្រិយ ១០
 គឺ កាយិន្ទ្រិយ ១ មនិន្ទ្រិយ ១ ឥត្តិន្ទ្រិយ ឬ បុរិសិន្ទ្រិយ ១ ជីវិតិ-
 ន្ទ្រិយ ១ សោមនស្សន្ទ្រិយ ឬ ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ ១ សទ្ធិន្ទ្រិយ ១ វិរិយិ-
 ន្ទ្រិយ ១ សតិន្ទ្រិយ ១ សមាធិន្ទ្រិយ ១ បញ្ញិន្ទ្រិយ ១ នៃសត្វដែល
 ដេកក្នុងគភ៌ ជាសហេតុកៈ ជាញ្ញាណសម្បយុត្ត តែងកើតប្រាកដ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នេះឥន្ទ្រិយ ១០ នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះឥន្ទ្រិយ ៩ នៃសត្វណា
 កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ឥន្ទ្រិយ ៩
 គឺ កាយិន្ទ្រិយ ១ មនិន្ទ្រិយ ១ ឥត្តិន្ទ្រិយ ឬ បុរិសិន្ទ្រិយ ១ ជីវិតិ-
 ន្ទ្រិយ ១ សោមនស្សន្ទ្រិយ ឬ ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ ១ សទ្ធិន្ទ្រិយ ១ វិរិយិ-
 ន្ទ្រិយ ១ សតិន្ទ្រិយ ១ សមាធិន្ទ្រិយ ១ នៃសត្វដែលដេកក្នុងគភ៌ ជា
 សហេតុកៈ ជាញ្ញាណវិប្បយុត្ត តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

ធម្មហទយវិកង្កេ វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារោ

កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមាជិ
 នវិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមធាតុយា ឧប-
 បត្តិក្ខណោ កស្ស អបរាជិ នវិទ្ធិយានិ ចាតុ-
 ក្កវន្តិ ។ ឱបចាតិកានំ យេតានំ ឱបចាតិកានំ
 អសុរានំ ឱបចាតិកានំ តិរច្ឆានកតានំ នេរយិកានំ
 បរិបុណ្ណាយតនានំ ឧបបត្តិក្ខណោ នវិទ្ធិយានិ
 ចាតុក្កវន្តិ ចក្កុទ្ធិយំ សោតិទ្ធិយំ យានិទ្ធិយំ
 ជិវ្ហិទ្ធិយំ កាយិទ្ធិយំ មនិទ្ធិយំ ឥត្តិទ្ធិយំ វា
 បុរិសិទ្ធិយំ វា ដិវតិទ្ធិយំ ឧបេក្ខិទ្ធិយំ កាម-
 ធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមាជិ នវិទ្ធិ-
 យានិ ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមធាតុយា ឧបបត្តិ-
 ក្ខណោ កស្ស អន្និទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ។ ឱបចា-
 តិកានំ យេតានំ ឱបចាតិកានំ អសុរានំ ឱបចាតិ-
 កានំ តិរច្ឆានកតានំ នេរយិកានំ ជច្ឆន្ទានំ ឧបបត្តិ-
 ក្ខណោ អន្និទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ សោតិទ្ធិយំ យានិ-
 ទ្ធិយំ ជិវ្ហិទ្ធិយំ កាយិទ្ធិយំ មនិទ្ធិយំ ឥត្តិទ្ធិយំ
 វា បុរិសិទ្ធិយំ វា ដិវតិទ្ធិយំ ឧបេក្ខិទ្ធិយំ

ធម្មហេទយវិកង្គ វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារៈ

នេះឥន្ទ្រិយ ៩ នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះឥន្ទ្រិយ ៩ ដទៃទៀត នៃសត្វណា កើត
 ប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ឥន្ទ្រិយ ៩ គឺ
 ចក្ខុន្ទ្រិយ ១ សោតិន្ទ្រិយ ១ ឃានិន្ទ្រិយ ១ ជីវ្ហន្ទ្រិយ ១ កាយិន្ទ្រិយ ១
 មនិន្ទ្រិយ ១ ឥត្តិន្ទ្រិយ ឬ បុរិសិន្ទ្រិយ ១ ជីវិតិន្ទ្រិយ ១ ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ ១
 នៃប្រេត ជាឱបបាតិកៈ នៃអសុរ ជាឱបបាតិកៈ នៃតិរច្ឆាន ជាឱបបាតិកៈ
 នៃសត្វនរក ជាសត្វដែលមានអាយតនៈគ្រប់គ្រាន់ តែងកើតប្រាកដ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នេះឥន្ទ្រិយ ៩ នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះឥន្ទ្រិយ ៨ នៃសត្វណា កើត
 ប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ឥន្ទ្រិយ ៨ គឺ
 សោតិន្ទ្រិយ ១ ឃានិន្ទ្រិយ ១ ជីវ្ហន្ទ្រិយ ១ កាយិន្ទ្រិយ ១ មនិន្ទ្រិយ ១
 ឥត្តិន្ទ្រិយ ឬ បុរិសិន្ទ្រិយ ១ ជីវិតិន្ទ្រិយ ១ ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ ១ នៃប្រេត
 ជាឱបបាតិកៈ នៃអសុរ ជាឱបបាតិកៈ នៃតិរច្ឆាន ជាឱបបាតិកៈ នៃសត្វ
 នរកជាសត្វដែលខ្វាក់អំពីកំណើត តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

អភិធម្មបិដកេ វិកង្កោ

កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមាជិ អដ្ឋិ-
 ទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ
 កស្ស អបរាជិ អដ្ឋិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ។ ឱប-
 ចាតិកានំ បេតានំ ឱបចាតិកានំ អសុរានំ ឱបចាតិ-
 កានំ តិរច្ឆានកតានំ នេរយិកានំ ជច្ចុពទិរានំ ឧបប-
 ត្តិក្ខណោ អដ្ឋិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ចក្កុទ្ធិយំ យានិ-
 ទ្ធិយំ ដិវ្ហិទ្ធិយំ កាយិទ្ធិយំ មនិទ្ធិយំ ឥត្តិទ្ធិយំ វា
 បុរិសិទ្ធិយំ វា ដិវិតិទ្ធិយំ ឧបេក្ខិទ្ធិយំ កាម-
 ធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមាជិ អដ្ឋិទ្ធិ-
 យានិ ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ
 កស្ស សត្តិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ។ ឱបចាតិកានំ
 បេតានំ ឱបចាតិកានំ អសុរានំ ឱបចាតិកានំ
 តិរច្ឆានកតានំ នេរយិកានំ ជច្ចុន្ទុពទិរានំ ឧបបត្តិក្ខ-
 ណោ សត្តិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ យានិទ្ធិយំ ដិវ្ហិទ្ធិយំ
 កាយិទ្ធិយំ មនិទ្ធិយំ ឥត្តិទ្ធិយំ វា បុរិសិទ្ធិយំ វា
 ដិវិតិទ្ធិយំ ឧបេក្ខិទ្ធិយំ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខ-
 ណោ ឯតេសំ ឥមាជិ សត្តិទ្ធិយានិ ចាតុក្កវន្តិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

នេះឥន្ទ្រិយ ៨ នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះឥន្ទ្រិយ ៨ ដទៃទៀត នៃសត្វណា កើត
 ប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ឥន្ទ្រិយ ៨ គឺ ចក្ក-
 ន្ទ្រិយ ១ ឃានិន្ទ្រិយ ១ ជីវ្ហិន្ទ្រិយ ១ កាយិន្ទ្រិយ ១ មនិន្ទ្រិយ ១
 ឥត្តិន្ទ្រិយ ឬ បុរិសិន្ទ្រិយ ១ ជីវិតិន្ទ្រិយ ១ ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ ១ នៃប្រេត
 ជាឱបបាតិកៈ នៃអសុរ ជាឱបបាតិកៈ នៃតិរច្ឆាន ជាឱបបាតិកៈ នៃសត្វ
 នរក ជាសត្វដែលច្រង់អំពីកំណើត តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិ-
 សន្ធិ នេះឥន្ទ្រិយ ៨ នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិ-
 សន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះឥន្ទ្រិយ ៧ នៃសត្វណា កើតប្រាកដ ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ គឺ ឃានិន្ទ្រិយ ១
 ជីវ្ហិន្ទ្រិយ ១ កាយិន្ទ្រិយ ១ មនិន្ទ្រិយ ១ ឥត្តិន្ទ្រិយ ឬ បុរិសិន្ទ្រិយ ១
 ជីវិតិន្ទ្រិយ ១ ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ ១ នៃប្រេត ជាឱបបាតិកៈ នៃអសុរ
 ជាឱបបាតិកៈ នៃតិរច្ឆាន ជាឱបបាតិកៈ នៃសត្វនរក ជាសត្វដែលខ្វាក់និង
 ច្រង់អំពីកំណើត តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នេះឥន្ទ្រិយ ៧
 នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។

ធម្មហទយវិកង្កេ វិជ្ជមានវិជ្ជមានវារោ

កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កស្ស បញ្ចុដ្ឋិយានិ
 ចាតុក្កវន្តិ ។ កត្តសេយ្យកានំ សត្តានំ អហេតុកានំ
 បបេត្វា នបុសកានំ ឧបបត្តិក្ខណោ បញ្ចុដ្ឋិយានិ
 ចាតុក្កវន្តិ កាយិដ្ឋិយំ មនិដ្ឋិយំ ឥត្តិដ្ឋិយំ វា បុរិ-
 សិដ្ឋិយំ វា ដីវិតិដ្ឋិយំ ឧបេក្ខិដ្ឋិយំ កាមធាតុយា
 ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមាជិ បញ្ចុដ្ឋិយា ចាតុក-
 វន្តិ ។ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កស្ស ចត្តារិដ្ឋិ-
 យានិ ចាតុក្កវន្តិ ។ កត្តសេយ្យកានំ អហេតុកានំ
 នបុសកានំ ឧបបត្តិក្ខណោ ចត្តារិដ្ឋិយានិ ចាតុក្កវន្តិ
 កាយិដ្ឋិយំ មនិដ្ឋិយំ ដីវិតិដ្ឋិយំ ឧបេក្ខិដ្ឋិយំ កាម-
 ធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមាជិ ចត្តារិដ្ឋិយា-
 និ ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កស្ស
 តយោ ហេតុ ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមាវចរានំ ទេវានំ
 បបមកប្បិកានំ មនុស្សានំ កត្តសេយ្យកានំ សត្តានំ
 សហេតុកានំ ញ្ញាណសម្បយុត្តានំ ឧបបត្តិក្ខណោ
 តយោ ហេតុ ចាតុក្កវន្តិ អលោកោ វិចាកហេតុ
 អទោសោ វិចាកហេតុ អមោហោ វិចាកហេតុ

ធម្មហទយវិកង្គ វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារៈ

ចុះឥន្ទ្រិយ ៥ នៃសត្វណា កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុង
 កាមធាតុ ។ ឥន្ទ្រិយ ៥ គឺ កាយឥន្ទ្រិយ ១ មនិឥន្ទ្រិយ ១ ឥត្តិឥន្ទ្រិយ ឬ
 បុរិសឥន្ទ្រិយ ១ ជីវិតិឥន្ទ្រិយ ១ ឧបេក្ខិឥន្ទ្រិយ ១ នៃសត្វដែលដេកក្នុងគភ៌
 ជាអហេតុកៈ រៀរលែងតែពួកសត្វខ្ចើយចេញ តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ នេះឥន្ទ្រិយ ៥ នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះឥន្ទ្រិយ ២ នៃសត្វណា កើតប្រាកដ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ឥន្ទ្រិយ ២ គឺ កាយឥន្ទ្រិយ ១
 មនិឥន្ទ្រិយ ១ ជីវិតិឥន្ទ្រិយ ១ ឧបេក្ខិឥន្ទ្រិយ ១ នៃពួកសត្វខ្ចើយដែលដេក
 ក្នុងគភ៌ ជាអហេតុកៈ តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នេះ
 ឥន្ទ្រិយ ២ នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុង
 កាមធាតុ ។ ចុះហេតុ ៣ នៃសត្វណា កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ហេតុ ៣ គឺ អលោកៈ ជាវិបាកហេតុ ១
 អទោសៈ ជាវិបាកហេតុ ១ អមោហៈ ជាវិបាកហេតុ ១ នៃកាមាវចរ-
 ទេវតា នៃមនុស្សដែលកើតក្នុងបឋមកប្ប នៃសត្វជាសហេតុកៈ ជាញាណ-
 សម្បយុត្ត ដែលដេកក្នុងគភ៌ តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឯតេសំ ឥមេ តយោ
 ហេតូ ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ
 កស្សុ ទ្វេ ហេតូ ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមាវចរានំ ទេវានំ
 បឋមកប្បិកានំ មនុស្សានំ តព្ពសេយ្យកានំ សត្តា-
 នំ សហេតុកានំ ញាណវិប្បយុត្តានំ ឧបបត្តិក្ខណោ
 ទ្វេ ហេតូ ចាតុក្កវន្តិ អលោកោ វិចាកហេតុ
 អនោសោ វិចាកហេតុ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ
 ឯតេសំ ឥមេ ទ្វេ ហេតូ ចាតុក្កវន្តិ ។ អវសេសានំ
 សត្តានំ អហេតុកា ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមធាតុយា
 ឧបបត្តិក្ខណោ សព្វេសំ កតមេ ចត្តារោ អាហារា
 ចាតុក្កវន្តិ ។ កតធឿកា អាហារោ ផស្ស្សហារោ
 មនោសញ្ចេតនាហារោ វិញ្ញាណាហារោ កាមធាតុ-
 យា ឧបបត្តិក្ខណោ សព្វេសំ ឥមេ ចត្តារោ អាហារា
 ចាតុក្កវន្តិ ។ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ សព្វេសំ
 កតមោ ឯកោ ផស្ស្ស ចាតុក្កវន្តិ ។ មនោ-
 វិញ្ញាណាធាតុសម្មស្សោ កាមធាតុយា ឧបបត្តិក្ខ-
 ណោ សព្វេសំ អយំ ឯកោ ផស្ស្ស ចាតុក្កវន្តិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

នេះហេតុ ៣ នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុង
 កាមធាតុ ។ ចុះហេតុ ២ នៃសត្វណា កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ហេតុ ២ គឺ អលោភៈ ជាវិបាក-
 ហេតុ ១ អទោសៈ ជាវិបាកហេតុ ១ នៃកាមាវចរទេវតា នៃមនុស្ស
 ដែលកើតក្នុងបឋមកប្ប នៃសត្វជាសហេតុកៈ ជាញ្ញាណវិប្បយុត្ត ដែល
 ដេកក្នុងគភ៌ តែងកើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ នេះហេតុ ២
 នៃសត្វទាំងនុ៎ះ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។
 អហេតុកៈ នៃពួកសត្វដ៏សេស កើតប្រាកដ ។ ចុះអាហារ ២
 នៃសត្វទាំងពួង កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ
 តើដូចម្តេច ។ កពឡឺង្ការាហារ ១ ផស្សាហារ ១ មនោសញ្ចេត-
 នាហារ ១ វិញ្ញាណាហារ ១ នេះអាហារ ២ នៃសត្វទាំងពួង
 កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។ ចុះផស្សៈ ១
 នៃសត្វទាំងពួង កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ
 តើដូចម្តេច ។ មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្សៈ នេះផស្សៈ ១ នៃសត្វ
 ទាំងពួង កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ ។

ធម្មហទយវិកង្កេ វិជ្ជមានវិជ្ជមានវារា

កាមជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ សព្វេសំ កតមា
ឯកា វេទនា ឯកា សញ្ញា ឯកា ចេតនា ឯកំ
ចិត្តំ ចាតុកវតិ ។ មនោវិញ្ញាណជាតុ កាមជាតុយា
ឧបបត្តិក្ខណោ សព្វេសំ ឥទំ ឯកំ ចិត្តំ ចាតុកវតិ ។

[៣៣០] រូបជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កតិ
ខន្ធា ចាតុកវន្តិ ។ មេ ។ កតិ ចិត្តានិ ចាតុកវន្តិ ។
រូបជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ បមេត្វា អសញ្ញាសត្តានំ
ទេវានំ បញ្ចក្ខន្ធា ចាតុកវន្តិ បញ្ចាយតនានិ
ចាតុកវន្តិ បញ្ច ជាតុយោ ចាតុកវន្តិ ឯកំ សច្ចំ
ចាតុកវតិ ទសិទ្ធិយានិ ចាតុកវន្តិ តយោ មេត្វ
ចាតុកវន្តិ តយោ អាហារា ចាតុកវន្តិ ឯកោ
ផស្ស្សា ចាតុកវតិ ឯកា វេទនា ឯកា សញ្ញា
ឯកា ចេតនា ឯកំ ចិត្តំ ចាតុកវតិ ។

[៣៣២] រូបជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កតមេ
បញ្ចក្ខន្ធា ចាតុកវន្តិ ។ រូបក្ខន្ធា វេទនាខន្ធា
សញ្ញាខន្ធា សង្ខារក្ខន្ធា វិញ្ញាណក្ខន្ធា រូបជាតុ-
យា ឧបបត្តិក្ខណោ ឥមេ បញ្ចក្ខន្ធា ចាតុកវន្តិ ។

ធម្មហទយវិកង្គ វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារៈ

វេទនា ១ សញ្ញា ១ ចេតនា ១ ចិត្ត ១ នៃសត្វទាំងពួង កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងកាមធាតុ តើដូចម្តេច ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ នេះចិត្ត ១ នៃសត្វទាំងពួង កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុង កាមធាតុ ។

[៣៣១] ខន្ធប៉ុន្មាន កើតប្រាកដ ។ បេ ។ ចិត្តប៉ុន្មាន កើត ប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងរូបធាតុ ។ រៀរលែងតែពួកទេវតា ជាអសញ្ញាសត្វចេញ ខន្ធ ៥ កើតប្រាកដ អាយតនៈ ៥ កើតប្រាកដ ធាតុ ៥ កើតប្រាកដ សច្ចៈ ១ កើតប្រាកដ ឥន្ទ្រិយ ១០ កើតប្រាកដ ហេតុ ៣ កើតប្រាកដ អាហារ ៣ កើតប្រាកដ ផស្សៈ ១ កើត ប្រាកដ វេទនា ១ សញ្ញា ១ ចេតនា ១ ចិត្ត ១ កើតប្រាកដ ក្នុង ខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងរូបធាតុ ។

[៣៣២] ចុះខន្ធ ៥ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងរូបធាតុ តើដូចម្តេច ។ រូបក្ខន្ធន្ត ១ វេទនាខន្ធន្ត ១ សញ្ញាខន្ធន្ត ១ សង្ខារក្ខន្ធន្ត ១ វិញ្ញាណក្ខន្ធន្ត ១ នេះខន្ធន្ត ៥ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងរូបធាតុ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

រូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កតមាជិ បញ្ចាយតនាជិ
 ចាតុកវន្តិ ។ ចក្ខាយតនំ រូបាយតនំ សោតាយតនំ
 មនាយតនំ ធម្មាយតនំ រូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ
 ឥមាជិ បញ្ចាយតនាជិ ចាតុកវន្តិ ។ រូបធាតុយា
 ឧបបត្តិក្ខណោ កតមា បញ្ច ធាតុយោ ចាតុកវន្តិ ។
 ចក្ខុធាតុ រូបធាតុ សោតធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ
 ធម្មធាតុ រូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឥមា បញ្ច
 ធាតុយោ ចាតុកវន្តិ ។ រូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ
 កតមំ ឯកំ សច្ចំ ចាតុកវតិ ។ ទុក្ខសច្ចំ
 រូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឥនំ ឯកំ សច្ចំ
 ចាតុកវតិ ។ រូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កតមាជិ
 ទសិទ្ធិយាជិ ចាតុកវន្តិ ។ ចក្ខុទ្ធិយំ សោតិទ្ធិយំ
 មនិទ្ធិយំ ធីវិតិទ្ធិយំ សោមនស្សិទ្ធិយំ វា ឧបេ-
 ក្ខិទ្ធិយំ វា សទ្ធិទ្ធិយំ វិយិទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ
 សមាជិទ្ធិយំ បញ្ញិទ្ធិយំ រូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ
 ឥមាជិ ទសិទ្ធិយាជិ ចាតុកវន្តិ ។ រូបធាតុយា
 ឧបបត្តិក្ខណោ កតមេ តយោ ហេតុ ចាតុកវន្តិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ចុះអាយតនៈ ៥ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងរូបធាតុ តើ
ដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ១ រូបាយតនៈ ១ សោតាយតនៈ ១ មនាយ-
តនៈ ១ ធម្មាយតនៈ ១ នេះ អាយតនៈ ៥ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃ
បដិសន្ធិ ក្នុងរូបធាតុ ។ ចុះធាតុ ៥ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
ក្នុងរូបធាតុ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុធាតុ ១ រូបធាតុ ១ សោតធាតុ ១
មនោវិញ្ញាណធាតុ ១ ធម្មធាតុ ១ នេះ ធាតុ ៥ កើតប្រាកដ ក្នុង
ខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងរូបធាតុ ។ ចុះសច្ចៈ ១ កើតប្រាកដ ក្នុង
ខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងរូបធាតុ តើដូចម្តេច ។ ទុក្ខសច្ចៈ នេះ
សច្ចៈ ១ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងរូបធាតុ ។ ចុះ
តន្ត្រិយ ១០ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងរូបធាតុ តើដូច
ម្តេច ។ ចក្ខុតន្ត្រិយ ១ សោតតន្ត្រិយ ១ មនិតន្ត្រិយ ១ ជីវិតតន្ត្រិយ ១
សោមនស្សតន្ត្រិយ ឬ ឧបេក្ខិតន្ត្រិយ ១ សទ្ធិតន្ត្រិយ ១ វិរិយតន្ត្រិយ ១
សតិតន្ត្រិយ ១ សមាធិតន្ត្រិយ ១ បញ្ញិតន្ត្រិយ ១ នេះ តន្ត្រិយ ១០
កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងរូបធាតុ ។ ចុះហេតុ ៣
កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងរូបធាតុ តើដូចម្តេច ។

ធម្មហទយវិភង្គេ វិជ្ជមានវិជ្ជមានវារោ

អលោកោ វិចាកហេតុ អនោសោ វិចាកហេតុ

អមោហោ វិចាកហេតុ រូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ

ឥមេ តយោ ហេតុ ចាតុកវន្តិ ។ រូបធាតុយា

ឧបបត្តិក្ខណោ កតមេ តយោ អាហារា ចាតុកវន្តិ ។

ដស្សាហារោ មនោសញ្ចេតនាហារោ វិញ្ញាណាហារោ

រូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឥមេ តយោ អាហារា

ចាតុកវន្តិ ។ រូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កតមោ

ឯកោ ដស្សោ ចាតុកវតិ ។ មនោវិញ្ញាណាធាតុ-

សម្មស្សោ រូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ អយំ ឯកោ

ដស្សោ ចាតុកវតិ ។ រូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ

កតមា ឯកា វេទនា ឯកា សញ្ញា ឯកា ចេតនា

ឯកំ ចិត្តំ ចាតុកវតិ ។ មនោវិញ្ញាណាធាតុ រូបធាតុ-

យា ឧបបត្តិក្ខណោ ឥទំ ឯកំ ចិត្តំ ចាតុកវតិ ។

[៣៣៣] អសញ្ញាសត្តានំ ទេវានំ ឧបបត្តិក្ខណោ

កតិ ខន្ធា ចាតុកវន្តិ ។ មេ ។ កតិ ចិត្តានិ ចាតុកវន្តិ ។

ធម្មហទយវិភង្គ វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារៈ

អលោកៈ ជាវិបាកហេតុ ១ អទោសៈ ជាវិបាកហេតុ ១ អមោហាៈ
 ជាវិបាកហេតុ ១ នេះ ហេតុ ៣ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងរូបធាតុ ។ ចុះអាហារ ៣ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងរូបធាតុ តើដូចម្តេច ។ ផស្ស្សហារ ១ មនោសញ្ចេតនាហារ ១
 វិញ្ញាណាហារ ១ នេះ អាហារ ៣ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងរូបធាតុ ។ ចុះផស្សៈ ១ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងរូបធាតុ តើដូចម្តេច ។ មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស នេះ ផស្សៈ ១
 កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងរូបធាតុ ។ ចុះវេទនា ១
 សញ្ញា ១ ចេតនា ១ ចិត្ត ១ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងរូបធាតុ តើដូចម្តេច ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ នេះ ចិត្ត ១ កើត
 ប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងរូបធាតុ ។

[៣៣៣] ចុះខន្ធប៉ុន្មាន ។ បេ ។ ចិត្តប៉ុន្មាន នៃ
 ទេវតា ជាអសញ្ញសត្វ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

អសញ្ញសត្តានំ ទេវានំ ឧបបត្តិក្ខណោ ឯកោ
 ខន្ទោ ចាតុក្កវតិ រូបក្ខន្ទោ ។ ទ្វេ អាយតនានិ
 ចាតុក្កវតិ រូបាយតនំ ធម្មាយតនំ ។ ទ្វេ ធាតុយោ
 ចាតុក្កវតិ រូបធាតុ ធម្មធាតុ ។ ឯកំ សច្ចំ
 ចាតុក្កវតិ ទុក្ខសច្ចំ ។ ឯកិន្ទ្រិយំ ចាតុក្កវតិ
 រូបដីវតិក្ខិយំ ។ អសញ្ញសត្តា ទេវា អហេតុកា
 អនាហារា អដស្សកា អវេទនកា អសញ្ញកា
 អចេតនកា អចិត្តកា ចាតុក្កវតិ ។

[៣៣៤] អរូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កតិ
 ខន្ទោ ។ បេ ។ កតិ ចិត្តានិ ចាតុក្កវតិ ។ អរូប-
 ធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ចត្តារោ ខន្ទោ ចាតុក្កវតិ
 ទ្វេ អាយតនានិ ចាតុក្កវតិ ទ្វេ ធាតុយោ ចាតុក្កវតិ
 ឯកំ សច្ចំ ចាតុក្កវតិ អដ្ឋិន្ទ្រិយានិ ចាតុក្កវតិ
 តយោ ហេតុ ចាតុក្កវតិ តយោ អាហារា ចាតុក្កវតិ
 ឯកោ ដស្សា ចាតុក្កវតិ ឯកោ វេទនា ឯកោ
 សញ្ញា ឯកោ ចេតនា ឯកំ ចិត្តំ ចាតុក្កវតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ទេវតាជាអសញ្ញាសត្វ មានខន្ធ ១ គឺ រូបក្ខន្ធ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃ
 បដិសន្ធិ ។ មានអាយតនៈ ២ គឺ រូបាយតនៈ ១ ធម្មាយតនៈ ១ កើត
 ប្រាកដ ។ មានធាតុ ២ គឺ រូបធាតុ ១ ធម្មធាតុ ១ កើតប្រាកដ ។
 មានសច្ចៈ ១ គឺ ទុក្ខសច្ច ១ កើតប្រាកដ ។ មានឥន្ទ្រិយ ១ គឺ
 រូបដីវិត្តិយ កើតប្រាកដ (ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ) ។ ពួកទេវតា
 ជាអសញ្ញាសត្វ មិនមានហេតុ មិនមានអាហារ មិនមានផស្សៈ មិន
 មានវេទនា មិនមានសញ្ញា មិនមានចេតនា មិនមានចិត្ត កើត
 ប្រាកដ (ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ) ។

[៣៣២] ចុះខន្ធប៉ុន្មាន ។ បេ ។ ចិត្តប៉ុន្មាន កើតប្រាកដ
 ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងអរូបធាតុ ។ ខន្ធ ២ កើតប្រាកដ
 អាយតនៈ ២ កើតប្រាកដ ធាតុ ២ កើតប្រាកដ សច្ចៈ ១ កើត
 ប្រាកដ ឥន្ទ្រិយ ៨ កើតប្រាកដ ហេតុ ៣ កើតប្រាកដ
 អាហារ ៣ កើតប្រាកដ ផស្សៈ ១ កើតប្រាកដ វេទនា ១
 សញ្ញា ១ ចេតនា ១ ចិត្ត ១ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងអរូបធាតុ ។

ធម្មហទយវិកង្កេ វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារោ

[៣៣៥] អរូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កតមេ
 ចត្តារោ ខន្ធោ ចាតុកវន្តិ ។ វេទនាខន្ធោ សញ្ញា-
 ខន្ធោ សង្ខារក្ខណោ វិញ្ញាណក្ខណោ អរូបធាតុយា
 ឧបបត្តិក្ខណោ ឥមេ ចត្តារោ ខន្ធោ ចាតុកវន្តិ ។
 អរូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កតមាជិ ទ្វេ អាយត-
 នាជិ ចាតុកវន្តិ ។ មនាយតនំ ធម្មាយតនំ
 អរូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឥមាជិ ទ្វេ អាយតនាជិ
 ចាតុកវន្តិ ។ អរូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កតមា
 ទ្វេ ធាតុយោ ចាតុកវន្តិ ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ ធម្មធាតុ
 អរូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឥមា ទ្វេ ធាតុយោ
 ចាតុកវន្តិ ។ អរូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កតមំ
 ឯកំ សច្ចំ ចាតុកវតិ ។ ទុក្ខសច្ចំ អរូបធាតុយា
 ឧបបត្តិក្ខណោ ឥនំ ឯកំ សច្ចំ ចាតុកវតិ ។
 អរូបធាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កតមាជិ អន្និទ្ធិយាជិ
 ចាតុកវន្តិ ។ មនិទ្ធិយំ ដីវតិទ្ធិយំ ឧបេក្ខិទ្ធិយំ
 សន្និទ្ធិយំ វិយិទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ

ធម្មហទយវិកង្គ វិជ្ជមានវិជ្ជមានវារៈ

[៣៣៥] ចុះខន្ធ ២ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងអរូបធាតុ តើដូចម្តេច ។ គឺ វេទនាខន្ធ ១ សញ្ញាខន្ធ ១
 សង្ខារក្ខន្ធ ១ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ១ នេះ ខន្ធ ២ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈ
 នៃបដិសន្ធិ ក្នុងអរូបធាតុ ។ ចុះអាយតនៈ ២ កើតប្រាកដ ក្នុង
 ខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងអរូបធាតុ តើដូចម្តេច ។ គឺ មនាយតនៈ ១
 ធម្មាយតនៈ ១ នេះ អាយតនៈ ២ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងអរូបធាតុ ។ ចុះធាតុ ២ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងអរូបធាតុ តើដូចម្តេច ។ គឺ មនោវិញ្ញាណធាតុ ១ ធម្មធាតុ ១
 នេះ ធាតុ ២ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងអរូបធាតុ ។
 ចុះសច្ចៈ ១ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងអរូបធាតុ តើដូច
 ម្តេច ។ គឺ ទុក្ខសច្ចៈ នេះសច្ចៈ ១ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងអរូបធាតុ ។ ចុះតន្ត្រីយ ៨ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ
 ក្នុងអរូបធាតុ តើដូចម្តេច ។ គឺ មនិន្ត្រីយ ១ ជីវិតិន្ត្រីយ ១ ឧបេក្ខិ-
 ន្ត្រីយ ១ សន្ធិន្ត្រីយ ១ វិវិយន្ត្រីយ ១ សតិន្ត្រីយ ១ សមាធិន្ត្រីយ ១

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

បញ្ញិទ្ធិយំ អរូបជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឥមាជិ
 អង្គិទ្ធិយាជិ ចាតុក្កវន្តិ ។ អរូបជាតុយា ឧបបត្តិក្ខ-
 ណោ កតមេ តយោ ហេតុ ចាតុក្កវន្តិ ។ អលោ-
 កោ វិចាកហេតុ អនោសោ វិចាកហេតុ អមោហោ
 វិចាកហេតុ អរូបជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឥមេ
 តយោ ហេតុ ចាតុក្កវន្តិ ។ អរូបជាតុយា ឧបបត្តិក្ខ-
 ណោ កតមេ តយោ អាហារា ចាតុក្កវន្តិ ។
 ផស្ស្តហារោ មនោសញ្ចេតនាហារោ វិញ្ញាណាហារោ
 អរូបជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឥមេ តយោ អាហារា
 ចាតុក្កវន្តិ ។ អរូបជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ កតមោ
 ឯកោ ផស្ស្ត ចាតុក្កវតិ ។ មនោវិញ្ញាណាជាតុ-
 សម្មស្ស្ត អរូបជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ អយំ ឯកោ
 ផស្ស្ត ចាតុក្កវតិ ។ អរូបជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ
 កតមា ឯកា វេទនា ឯកា សញ្ញា ឯកា ចេតនា
 ឯកំ ចិត្តំ ចាតុក្កវតិ ។ មនោវិញ្ញាណាជាតុ អរូប-
 ជាតុយា ឧបបត្តិក្ខណោ ឥទំ ឯកំ ចិត្តំ ចាតុក្កវតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បញ្ញាទ្រិយ ១ នេះ ឥទ្ធរិយ ៨ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុង
អរូបធាតុ ។ ចុះហេតុ ៣ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុង
អរូបធាតុ តើដូចម្តេច ។ គឺ អលោភៈ ជាវិបាកហេតុ ១ អទោសៈ
ជាវិបាកហេតុ ១ អមោហៈ ជាវិបាកហេតុ ១ នេះ ហេតុ ៣
កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងអរូបធាតុ ។ ចុះអាហារ ៣
កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងអរូបធាតុ តើដូចម្តេច ។
គឺ ផស្ស្សហារ ១ មនោសញ្ចេតនាហារ ១ វិញ្ញាណាហារ ១ នេះ
អាហារ ៣ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងអរូបធាតុ ។
ចុះផស្សៈ ១ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងអរូបធាតុ តើដូច
ម្តេច ។ គឺ មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស នេះ ផស្សៈ ១ កើតប្រាកដ
ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងអរូបធាតុ ។ ចុះវេទនា ១ សញ្ញា ១
ចេតនា ១ ចិត្ត ១ កើតប្រាកដ ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងអរូបធាតុ
តើដូចម្តេច ។ គឺ មនោវិញ្ញាណធាតុ នេះ ចិត្ត ១ កើតប្រាកដ
ក្នុងខណៈនៃបដិសន្ធិ ក្នុងអរូបធាតុ ។

ធម្មហទយវិភង្គេ កុម្មន្តរវារោ

[៣៣៦] កាមាវចរា ធម្មា ន កាមាវចរា
ធម្មា រូចាវចរា ធម្មា ន រូចាវចរា ធម្មា អរូចាវចរា
ធម្មា ន អរូចាវចរា ធម្មា បរិយាបន្នា ធម្មា អបរិ-
យាបន្នា ធម្មា ។

[៣៣៧] កតមេ ធម្មា កាមាវចរា ។
ហេដ្ឋតោ អវិចិនិយំ បរិយន្តំ កវិត្វា ឧបរិតោ
បរិនិម្មិតវសវត្តិ ទេវេ អន្តោ កវិត្វា យំ ឯតស្មី
អន្តរេ ឯត្តាវចរា ឯត្ត បរិយាបន្នា ខន្ធជាតុអាយតនា
រូបំ វេទនា សញ្ញា សដ្ឋិកា វិញ្ញាណំ ឥមេ ធម្មា
កាមាវចរា ។ កតមេ ធម្មា ន កាមាវចរា ។
រូចាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា ន
កាមាវចរា ។ កតមេ ធម្មា រូចាវចរា ។ ហេដ្ឋ-
តោ ព្រហ្មលោកំ បរិយន្តំ កវិត្វា ឧបរិតោ អក-
និដ្ឋេ ទេវេ អន្តោ កវិត្វា យំ ឯតស្មី អន្តរេ
ឯត្តាវចរា ឯត្ត បរិយាបន្នា សមាបន្នស្ស វា ឧបបន្នស្ស
វា ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារិស្ស វា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា
ឥមេ ធម្មា រូចាវចរា ។ កតមេ ធម្មា ន រូចាវចរា ។

ធម្មហទយវិភង្គ ភុម្មន្តរវារៈ

[៣៣៦] ពួកធម៌ ជាកាមាវចរ ពួកធម៌ មិនមែនជា
កាមាវចរ ពួកធម៌ ជារូបាវចរ ពួកធម៌ មិនមែនជារូបាវចរ
ពួកធម៌ ជាអរូបាវចរ ពួកធម៌ មិនមែនជាអរូបាវចរ ពួកធម៌
ជាបរិយាបន្នៈ ពួកធម៌ ជាអបរិយាបន្នៈ ។

[៣៣៧] ពួកធម៌ ជាកាមាវចរ តើដូចម្តេច ។ ខាងក្រោម
រាប់តាំងអំពីអវិចិនរកជាទីបំផុត ខាងលើ រាប់តាំងអំពីបរនិម្មិតវសវត្តិទេវ-
តាជាទីបំផុត ខន្ធ ធាតុ អាយតនៈ រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ
ណា ក្នុងចន្លោះនុ៎ះ ត្រាប់ចុះក្នុងចន្លោះនុ៎ះ រាប់បញ្ចូលក្នុងចន្លោះនុ៎ះ
នេះពួកធម៌ ជាកាមាវចរ ។ ពួកធម៌ មិនមែនជាកាមាវចរ តើដូចម្តេច ។
(ពួកធម៌) ជារូបាវចរ ជាអរូបាវចរ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌
មិនមែនជាកាមាវចរ ។ ពួកធម៌ ជារូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ ខាងក្រោម
រាប់តាំងអំពីព្រហ្មលោកជាទីបំផុត ខាងលើ រាប់តាំងអំពីអកនិដ្ឋទេវតា
ជាទីបំផុត ពួកធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក ណា របស់បុគ្គល
ដែលចូលឈានក្តី ដែលទៅកើតហើយក្តី ដែលនៅជាសុខក្នុងបច្ចុប្បន្ន
ក្តី ក្នុងចន្លោះនោះ ត្រាប់ចុះក្នុងចន្លោះនោះ រាប់បញ្ចូលក្នុងចន្លោះនោះ នេះ
ពួកធម៌ ជារូបាវចរ ។ ចុះពួកធម៌ មិនមែនជារូបាវចរ តើដូចម្តេច ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

កាមាវចរា អរូចាវចរា អបរិយាបន្នា ឥមេ ធម្មា
 ន រូចាវចរា ។ កតមេ ធម្មា អរូចាវចរា ។
 ហេដ្ឋតោ អាគាសានញាយតន្តបកេ ទេវេ បរិយន្តំ
 ករិត្តា ឧបរិតោ ទេវេ សញ្ញាណសញ្ញាយតន្តបកេ
 ទេវេ អន្តោ ករិត្តា យំ ឯតស្មី អន្តរេ ឯត្តាវចរា
 ឯត្ត បរិយាបន្នា សមាបន្នស្ស វា ឧបបន្នស្ស
 វា ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារិស្ស វា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា
 ឥមេ ធម្មា អរូចាវចរា ។ កតមេ ធម្មា ន
 អរូចាវចរា ។ កាមាវចរា រូចាវចរា អបរិយាបន្នា
 ឥមេ ធម្មា ន អរូចាវចរា ។ កតមេ ធម្មា បរិយា-
 បន្នា ។ សាសវា កុសលាកុសលាព្យាកតា ធម្មា
 កាមាវចរា រូចាវចរា អរូចាវចរា រូបក្ខន្ធលោ វេទនា-
 ខន្ធលោ សញ្ញាខន្ធលោ សង្ខារក្ខន្ធលោ វិញ្ញាណក្ខន្ធលោ
 ឥមេ ធម្មា បរិយាបន្នា ។ កតមេ ធម្មា អបរិ-
 យាបន្នា ។ មត្តា ច មត្តដលានិ ច អសង្ខតា ច
 ធាតុ ឥមេ ធម្មា អបរិយាបន្នា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

(ពួកធម៌) ជាកាមាវចរ ជាអរូបាវចរ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌
មិនមែនជារូបាវចរ ។ ចុះពួកធម៌ ជាអរូបាវចរ តើដូចម្តេច ។
ខាងក្រោម រាប់តាំងអំពីអាកាសានញ្ញាយតនទេវតាជាទីបំផុត ខាងលើ
រាប់តាំងអំពីនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនទេវតាជាទីបំផុត ពួកធម៌ ប្រព្រឹត្ត
ទៅក្នុងចិត្តនិងចេតសិក ណា របស់បុគ្គលដែលចូលឈានក្តី ដែលទៅ
កើតហើយក្តី ដែលនៅជាសុខក្នុងបច្ចុប្បន្នក្តី ក្នុងចន្លោះនុ៎ះ ត្រាច់ចុះ
ក្នុងចន្លោះនុ៎ះ រាប់បញ្ចូលក្នុងចន្លោះនុ៎ះ នេះពួកធម៌ ជាអរូបាវចរ ។
ចុះពួកធម៌ មិនមែនជាអរូបាវចរ តើដូចម្តេច ។ (ពួកធម៌) ជា
កាមាវចរ ជារូបាវចរ ជាអបរិយាបន្នៈ នេះពួកធម៌ មិនមែនជា
អរូបាវចរ ។ ចុះពួកធម៌ ជាបរិយាបន្នៈ តើដូចម្តេច ។ ពួក
ធម៌ ជាកុសល ជាអកុសល ជាអព្យាក្រឹត ប្រកបដោយអាសវៈ
ជាកាមាវចរ ជារូបាវចរ ជាអរូបាវចរ និងរូបក្ខន្ធ វេទនាខន្ធ
សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ នេះពួកធម៌ ជាបរិយាបន្នៈ ។
ពួកធម៌ ជាអបរិយាបន្នៈ តើដូចម្តេច ។ មគ្គផង ផលនៃមគ្គផង
ធាតុមិនមានបច្ច័យតាក់តែងផង នេះពួកធម៌ ជាអបរិយាបន្នៈ ។

ធម្មហទយវិភង្កេ ឧប្បាទកម្មអាយុប្បមាណវារោ

[៣៣៨] ទេវតិ តយោ ទេវា សម្មតិទេវា
 ឧបបត្តិទេវា វិសុទ្ធិទេវា ។ សម្មតិទេវា ជាម
 រាជាដោ ទេវិយោ កុមារា ។ ឧបបត្តិទេវា ជាម
 ចាតុម្ពហារាជិកេ ទេវេ ឧបាទាយ តទុបរិ ទេវា ។
 វិសុទ្ធិទេវា ជាម អរហន្តោ វុច្ឆន្តិ ។

[៣៣៩] ទានំ ទត្វា សីលំ សមាទយិត្វា
 ឧចោសថកម្មំ កត្វា កត្ត ឧបបជ្ជន្តិ ។ ទានំ
 ទត្វា សីលំ សមាទយិត្វា ឧចោសថកម្មំ កត្វា
 អប្បេកថ្វេ ខត្តិយមហាសាលានំ សហព្យតំ ឧប-
 បជ្ជន្តិ អប្បេកថ្វេ ព្រហ្មណាមហាសាលានំ សហ-
 ព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថ្វេ តហបតិមហាសាលានំ
 សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថ្វេ ចាតុម្ពហារាជិកានំ
 ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថ្វេ តារត្តិ-
 សានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថ្វេ
 យាមានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថ្វេ
 តុសិតានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថ្វេ
 ទិម្ហានរតីនំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថ្វេ

ធម្មហទយវិភង្គ ឧប្បាទកម្មអាយុប្បមាណាវា:

[៣៣៨] ទេវតា ៣ ពួក គឺ សម្មតិទេវតា ១ ឧបបត្តិ-
ទេវតា ១ វិសុទ្ធិទេវតា ១ ឈ្មោះថាទេវតា ។ ពួកស្តេច ពួក
ព្រះរាជទេពី ពួករាជកុមារ ឈ្មោះថាសម្មតិទេវតា ។ ពួកទេវតា
រាប់តាំងអំពីទេវតាជាន់ចាតុម្មហារាជិកៈ ទៅទល់នឹងទេវតាជាន់លើនោះ។
ឈ្មោះថាឧបបត្តិទេវតា ។ ពួកព្រះអរហន្ត ហៅថា វិសុទ្ធិទេវតា ។

[៣៣៩] ចុះបុគ្គល ឲ្យទាន សមាទានសីល ធ្វើឧបោ-
សថកម្ម តើកើតក្នុងទីណា ។ បុគ្គល ឲ្យទាន សមាទានសីល
ធ្វើឧបោសថកម្ម ពួកខ្លះ កើតជាមួយនឹងខត្តិយមហាសាល ពួកខ្លះ
កើតជាមួយនឹងពួកព្រាហ្មណមហាសាល ពួកខ្លះ កើតជាមួយនឹងពួក
គហបតិមហាសាល ពួកខ្លះ កើតជាមួយនឹងពួកទេវតាជាន់ចាតុម្ម-
ហារាជិកៈ ពួកខ្លះ កើតជាមួយនឹងពួកទេវតាជាន់តាវត្តិវ្យ ពួកខ្លះ
កើតជាមួយនឹងពួកទេវតាជាន់យាមៈ ពួកខ្លះ កើតជាមួយនឹងពួក
ទេវតាជាន់តុសិតៈ ពួកខ្លះ កើតជាមួយនឹងពួកទេវតាជាន់និម្មានវតី

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

បរទិម្ពិតវសវត្តិនំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ ។

[៣៤០] មនុស្សានំ កិត្តកំ អាយុប្បមាណំ ។

វស្សសតំ អប្បំ វា ភិយ្យោ វា ។ ចាតុម្ពហារាជិ-

កានំ ទេវានំ កិត្តកំ អាយុប្បមាណំ ។ យានិ

មាណុសកានិ បញ្ញាសវស្សានិ ចាតុម្ពហារាជិកានំ

ទេវានំ ឯសោ ឯកោ វត្តិទ្ធិវោ តាយ វត្តិយា

តីសវត្តិយោ មាសោ តេន មាសេន ទ្វាទសមាសិ-

យោ សំវច្ឆវោ តេន សំវច្ឆវេន ទិព្វានិ បញ្ច

វស្សសតានិ ចាតុម្ពហារាជិកានំ ទេវានំ អាយុប្ប-

មាណំ ។ មនុស្សានំ កណ្ណោយ កិត្តកំ ហោតិ ។

នវុតិវស្សសតសហស្សានិ ។ តាវត្តីសានំ ទេវានំ

កិត្តកំ អាយុប្បមាណំ ។ យំ មាណុសកំ វស្ស-

សតំ តាវត្តីសានំ ទេវានំ ឯសោ ឯកោ វត្តិទ្ធិវោ

តាយ វត្តិយា តីសវត្តិយោ មាសោ តេន មាសេន

ទ្វាទសមាសិយោ សំវច្ឆវោ តេន សំវច្ឆវេន ទិព្វំ

វស្សសហស្សំ តាវត្តីសានំ ទេវានំ អាយុប្បមាណំ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ពួកខ្លះ កើតជាមួយនឹងពួកទេវតា ជាន់បរនិម្មិតវសវត្ថី ។

[៣៤០] ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់មនុស្ស តើប៉ុន្មាន ។

កំណត់មួយរយឆ្នាំ ឬ តិចជាង ឬក៏ ច្រើនជាង មួយរយឆ្នាំ ។

ប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់ចាតុម្មហារាជិកៈ តើប៉ុន្មាន ។

៥០ ឆ្នាំ ណា ជារបស់នៃមនុស្ស ៥០ ឆ្នាំនុំ៖ ជាមួយយប់មួយថ្ងៃ

នៃទេវតា ជាន់ចាតុម្មហារាជិកៈ ៣០ រាត្រី ដោយរាត្រីនោះ ជាមួយ

ខែ ១២ ខែ ដោយខែនោះ ជាមួយឆ្នាំ ៥ រយឆ្នាំទិព្វ ដោយ

ឆ្នាំនោះ ជាប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់ចាតុម្មហារាជិកៈ ។

(ចុះបើ) រាប់ជាឆ្នាំ របស់មនុស្សវិញ តើត្រូវជាប៉ុន្មានឆ្នាំ ។ ត្រូវ

ជា ៩ លានឆ្នាំ ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់តាវត្ថិជ័រ្យ

តើប៉ុន្មាន ។ មួយរយឆ្នាំ ណា ជារបស់នៃមនុស្ស មួយរយឆ្នាំនុំ៖

ជាមួយយប់មួយថ្ងៃ របស់ទេវតា ជាន់តាវត្ថិជ័រ្យ ៣០ រាត្រី ដោយរាត្រី

នោះ ជាមួយខែ ១២ ខែ ដោយខែនោះ ជាមួយឆ្នាំ មួយពាន់ឆ្នាំទិព្វ

ដោយឆ្នាំនោះ ជាប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់តាវត្ថិជ័រ្យ ។

ធម្មហទយវិភង្កេ ឧប្បាទកម្មអាយុប្បមាណវារោ

មនុស្សានំ កណាឆាយ កិត្តកំ ហោតិ ។ តិស្សោ
 ច វស្សកោដិយោ សដ្ឋិញ្ច វស្សសតសហស្សានិ ។
 យាមាណំ ទេវាណំ កិត្តកំ អាយុប្បមាណំ ។
 យានិ មាណុសកានិ ទ្វេ វស្សសតានិ យាមាណំ
 ទេវាណំ ឯសោ ឯកោ វត្តិទ្ធិវោ តាយ វត្តិយា
 តីសវត្តិយោ មាសោ តេន មាសេន ទ្វាទស-
 មាសិយោ សំវច្ឆវោ តេន សំវច្ឆវេន ទិញ្ចានិ ទ្វេ
 វស្សសហស្សានិ យាមាណំ ទេវាណំ អាយុប្បមាណំ ។
 មនុស្សានំ កណាឆាយ កិត្តកំ ហោតិ ។ ចុទ្ទស
 ច វស្សកោដិយោ ចត្តាឡីសញ្ច វស្សសតសហស្សា-
 និ ។ តុសិតានំ ទេវាណំ កិត្តកំ អាយុប្បមាណំ ។
 យានិ មាណុសកានិ ចត្តារិ វស្សសតានិ តុសិតានំ
 ទេវាណំ ឯសោ ឯកោ វត្តិទ្ធិវោ តាយ វត្តិយា
 តីសវត្តិយោ មាសោ តេន មាសេន ទ្វាទសមា-
 សិយោ សំវច្ឆវោ តេន សំវច្ឆវេន ទិញ្ចានិ ចត្តារិ
 វស្សសហស្សានិ តុសិតានំ ទេវាណំ អាយុប្បមា-
 ណំ ។ មនុស្សានំ កណាឆាយ កិត្តកំ ហោតិ ។

ធម្មហទយវិភង្គ ឧប្បាទកម្មអាយុប្បមាណាវរៈ

(ចុះបើ) រាប់ជាឆ្នាំមនុស្ស តើត្រូវជាប៉ុន្មានឆ្នាំ ។ ត្រូវជា ៣ កោដិ
 ៦ លានឆ្នាំ ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុរបស់ទេវតា ជាន់យាមៈ តើ
 ប៉ុន្មាន ។ ពីររយឆ្នាំ ណា ជារបស់នៃមនុស្ស ពីររយឆ្នាំនុ៎ះ ជា
 មួយយប់មួយថ្ងៃ នៃទេវតា ជាន់យាមៈ ៣០ រាត្រី ដោយរាត្រីនោះ
 ជាមួយខែ ១២ ខែ ដោយខែនោះ ជាមួយឆ្នាំ ពីរពាន់ឆ្នាំទិព្វ
 ដោយឆ្នាំនោះ ជាប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់យាមៈ ។

(ចុះបើ) រាប់ជាឆ្នាំមនុស្សវិញ តើត្រូវជាប៉ុន្មានឆ្នាំ ។ ត្រូវជា ១៤ កោដិ
 ៤ លានឆ្នាំ ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតាជាន់តុសិត តើ
 ប៉ុន្មាន ។ បួនរយឆ្នាំ ណា ជារបស់នៃមនុស្ស បួនរយឆ្នាំនុ៎ះ ជា
 មួយយប់មួយថ្ងៃ នៃទេវតា ជាន់តុសិត ៣០ រាត្រី ដោយរាត្រីនោះ
 ជាមួយខែ ១២ ខែ ដោយខែនោះ ជាប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា
 ជាន់តុសិត ។ (ចុះបើ) រាប់ជាឆ្នាំរបស់មនុស្សវិញ តើត្រូវជាប៉ុន្មានឆ្នាំ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សត្តបញ្ញាសវស្សកោដិយោ សង្ខិញ្ច វស្សសតស-
 ហស្សានិ ។ និម្មានវតីនំ ទេវានំ កិត្តកំ អាយុប្ប-
 មាលំ ។ យានិ មនុសកានិ អដ្ឋ វស្សសតានិ
 និម្មានវតីនំ ទេវានំ ឯសោ ឯកោ វត្តិទ្ធិវោ តាយ
 វត្តិយា តីសវត្តិយោ មាសោ តេន មាសេន ទ្វាទ-
 សមាសិយោ សំវច្ឆវោ តេន សំវច្ឆវេន ទិញ្ចានិ អដ្ឋ
 វស្សសហស្សានិ និម្មានវតីនំ ទេវានំ អាយុប្បមាលំ ។
 មនុស្សានំ កណាឆាយ កិត្តកំ ហោតិ ។ ទ្វេ វស្ស-
 កោដិសតានិ តីសញ្ច^(១) វស្សកោដិយោ ចត្តាឡី-
 សញ្ច^(២) វស្សសតសហស្សានិ ។ បរិមិត្តវសវត្តីនំ
 ទេវានំ កិត្តកំ អាយុប្បមាលំ ។ យានិ មនុស-
 កានិ សោឡស វស្សសតានិ បរិមិត្តវសវត្តីនំ
 ទេវានំ ឯសោ ឯកោ វត្តិទ្ធិវោ តាយ វត្តិយា តីស-
 វត្តិយោ មាសោ តេន មាសេន ទ្វាទសមាសិយោ
 សំវច្ឆវោ តេន សំវច្ឆវេន ទិញ្ចានិ សោឡស វស្សស-
 ហស្សានិ បរិមិត្តវសវត្តីនំ ទេវានំ អាយុប្បមាលំ ។

១ ឱ. ម. តិស្សោ ច ។ ២ ឱ. ម. ចត្តាឡីសញ្ច ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ត្រូវជា ៥៧ កោដិ ៦ លានឆ្នាំ ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា
 ជាន់និម្មានរតី តើប៉ុន្មាន ។ ៨ រយឆ្នាំ ណា ជារបស់នៃមនុស្ស
 ៨ រយឆ្នាំនុះ ជាមួយយប់មួយថ្ងៃ នៃទេវតា ជាន់និម្មានរតី ៣០ រាត្រី
 ដោយរាត្រីនោះ ជាមួយខែ ១២ ខែ ដោយខែនោះ ជាមួយឆ្នាំ
 ៨ ពាន់ឆ្នាំទិព្វ ដោយឆ្នាំនោះ ជាប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា
 ជាន់និម្មានរតី ។ (ចុះបើ)រាប់ជាឆ្នាំមនុស្សវិញ តើត្រូវជាប៉ុន្មានឆ្នាំ ។
 ត្រូវជា ២៣០ កោដិ ៤ លានឆ្នាំ ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់
 ទេវតា ជាន់បរនិម្មិតវសវត្តី តើប៉ុន្មាន ។ ១៦ រយឆ្នាំ (១៦០០)
 ណា ជារបស់នៃមនុស្ស ១៦ រយឆ្នាំនុះ ជាមួយយប់មួយថ្ងៃ នៃទេវតា
 ជាន់បរនិម្មិតវសវត្តី ៣០ រាត្រី ដោយរាត្រីនោះ ជាមួយខែ ១២ ខែ
 ដោយខែនោះ ជាមួយឆ្នាំ ១៦ ពាន់ឆ្នាំទិព្វ (១ ម៉ឺន ៦ ពាន់ឆ្នាំ)
 ដោយឆ្នាំនោះ ជាប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់បរនិម្មិតវសវត្តី ។

ធម្មហទយវិភង្កេ ឧប្បាទកម្មអាយុប្បមាណវារោ

មនុស្សានំ កណាឆាយ កិត្តកំ ហោតិ ។ នវ
ច វស្សកោដិសតានិ ឯកវីសញ្ច វស្សកោដិយោ
សង្កិញ្ច វស្សសតសហស្សានីតិ ។

ឆប្បិ តេ^(១) កាមាវចរា សព្វកាមសមិទ្ធិនោ
សព្វេសំ ឯកសង្ខារោ អាយុ កវតិ កិត្តកោ
ទ្វាទសកោដិសតំ តេសំ អដ្ឋវីសញ្ច កោដិយោ
បញ្ញាសសតសហស្សានិ វស្សក្កេន បកាសិតាតិ ។

[៣៤១] បឋមំ ឈានំ បរិត្តំ កាវេត្វា កត្ត
ឧបបជ្ជន្តិ ។ បឋមំ ឈានំ បរិត្តំ កាវេត្វា ព្រហ្ម-
ចារិសង្ខានំ នេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ ។ តេសំ
កិត្តកំ អាយុប្បមាណំ ។ កប្បស្ស តតិយោ
ចតុត្តោ^(២) កាកោ ។ បឋមំ ឈានំ មជ្ឈិមំ កាវេត្វា
កត្ត ឧបបជ្ជន្តិ ។ បឋមំ ឈានំ មជ្ឈិមំ កាវេត្វា
ព្រហ្មបរោហិតានំ នេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ ។
តេសំ កិត្តកំ អាយុប្បមាណំ ។ ឧបឡកប្បោ ។

១ ឱ. ម. ឆ ឯតេ ។ ២ ឱ. ម. អយំ បាហោ ន ទិស្សតិ ។

ធម្មហទយវិភង្គ ឧប្បាទកម្មអាយុប្បមាណាវរៈ

(ចុះបើ) រាប់ជាឆ្នាំមនុស្សវិញ តើត្រូវជាប៉ុន្មានឆ្នាំ ។ ត្រូវជា ៩០០
កោដិផង ២១ កោដិផង ៦ លានឆ្នាំផង ។

ពួកទេវតា ដែលបិតនៅ ក្នុងកាមាវចរស្នូត៍ទាំង ៦ ជាន់នោះ
ជាអ្នកសម្រេច នូវកាមទាំងពួង ។ អាយុរបស់ពួកទេវតា
ទាំងអស់ ដែលបណ្ឌិត រាប់ដោយរូបរួម តើប៉ុន្មានឆ្នាំ
១២ រយកោដិផង ២៨ កោដិផង ៥ សែនឆ្នាំផង ជា
អាយុរបស់ទេវតាទាំងនោះ ដែលបណ្ឌិត ប្រកាសហើយ
ដោយទីបំផុតនៃឆ្នាំ ។

[៣២១] ចុះបុគ្គល ចម្រើនបឋមជ្ឈាន យ៉ាងឱនថយ តើកើតក្នុង
ទីណា ។ បុគ្គល ចម្រើនបឋមជ្ឈាន យ៉ាងឱនថយ កើតជាមួយ
នឹងពួកទេវតា ជាន់ព្រហ្មបុរិសជ្ជៈ ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់
ទេវតាជាន់នោះ តើប៉ុន្មាន ។ កប្ប ១ ចែកជា ៣ ភាគ ឬ ៤
ភាគ (យកមួយភាគ ជាអាយុរបស់ទេវតាជាន់នោះ) ។ ចុះបុគ្គល
ចម្រើនបឋមជ្ឈាន យ៉ាងកណ្តាល តើកើតក្នុងទីណា ។ បុគ្គល ចំ-
រើនបឋមជ្ឈាន យ៉ាងកណ្តាល កើតជាមួយនឹងពួកទេវតាជាន់ព្រហ្ម-
បរោហិត ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់នោះ តើ
ប៉ុន្មាន ។ ពាក់កណ្តាលកប្ប (ជាអាយុរបស់ទេវតាជាន់នោះ) ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

បឋមំ ឈានំ បណ្ឌិតំ ភាវេត្វា កត្ត ឧបបជ្ជន្តិ ។
 បឋមំ ឈានំ បណ្ឌិតំ ភាវេត្វា មហាព្រហ្មានំ
 ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ ។ តេសំ កិត្តកំ
 អាយុប្បមាណំ ។ ឯកោ កប្បោ ។ ទុតិយំ
 ឈានំ បរិត្តំ ភាវេត្វា កត្ត ឧបបជ្ជន្តិ ។ ទុតិយំ
 ឈានំ បរិត្តំ ភាវេត្វា បរិត្តាកានំ ទេវានំ សហព្យតំ
 ឧបបជ្ជន្តិ ។ តេសំ កិត្តកំ អាយុប្បមាណំ ។
 ទ្វេ កប្បោ ។ ទុតិយំ ឈានំ មជ្ឈិមំ ភាវេត្វា
 កត្ត ឧបបជ្ជន្តិ ។ ទុតិយំ ឈានំ មជ្ឈិមំ ភាវេត្វា
 អប្បមាណាកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ ។
 តេសំ កិត្តកំ អាយុប្បមាណំ ។ ចត្តារោ
 កប្បោ ។ ទុតិយំ ឈានំ បណ្ឌិតំ ភាវេត្វា កត្ត
 ឧបបជ្ជន្តិ ។ ទុតិយំ ឈានំ បណ្ឌិតំ ភាវេត្វា
 អាកស្សរានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ ។
 តេសំ កិត្តកំ អាយុប្បមាណំ ។ អដ្ឋ កប្បោ ។
 តតិយំ ឈានំ បរិត្តំ ភាវេត្វា កត្ត ឧបបជ្ជន្តិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ចុះបុគ្គល ចម្រើនបឋមជ្ឈាន ជាន់ខ្ពស់ តើកើត ក្នុងទីណា ។
 បុគ្គល ចម្រើនបឋមជ្ឈាន ជាន់ខ្ពស់ កើតជាមួយនឹងពួកទេវតាជាន់មហា-
 ព្រហ្ម ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតាជាន់នោះ តើប៉ុន្មាន ។
 មួយកប្ប (ជាអាយុនៃទេវតាជាន់នោះ) ។ ចុះបុគ្គល ចម្រើន
 ទុតិយជ្ឈាន យ៉ាងឱនថយ តើកើត ក្នុងទីណា ។ បុគ្គល ចម្រើន
 ទុតិយជ្ឈាន យ៉ាងឱនថយ កើតជាមួយនឹងពួកទេវតា ជាន់បរិត្តាកៈ ។
 ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់នោះ តើប៉ុន្មាន ។ ពីរកប្ប
 (ជាអាយុរបស់ទេវតា ជាន់នោះ) ។ ចុះបុគ្គល ចម្រើនទុតិយជ្ឈាន
 យ៉ាងកណ្តាល តើកើត ក្នុងទីណា ។ បុគ្គល ចម្រើនទុតិយជ្ឈាន យ៉ាង
 កណ្តាល កើតជាមួយនឹងពួកទេវតា ជាន់អប្បមាណាកៈ ។ ចុះប្រមាណ
 នៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់នោះ តើប៉ុន្មាន ។ ២ កប្ប (ជាអាយុ
 របស់ទេវតា ជាន់នោះ) ។ ចុះបុគ្គល ចម្រើនទុតិយជ្ឈាន ជាន់ខ្ពស់
 តើកើតក្នុងទីណា ។ បុគ្គល ចម្រើនទុតិយជ្ឈាន ជាន់ខ្ពស់ កើតជាមួយ
 នឹងពួកទេវតា ជាន់អាកស្សរៈ ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា
 ជាន់នោះ តើប៉ុន្មាន ។ ៨ កប្ប (ជាអាយុរបស់ទេវតាជាន់នោះ) ។
 ចុះបុគ្គល ចម្រើនតតិយជ្ឈាន យ៉ាងឱនថយ តើកើត ក្នុងទីណា ។

ធម្មហទយវិភង្គេ ឧប្បាទកម្មអាយុប្បមាណវាពា

តតិយំ ឈានំ បរិត្តំ ភាវេត្វា បរិត្តសុភានំ ទេវានំ
 សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ ។ តេសំ កិត្តកំ អាយុប្ប-
 មាលំ ។ សោឡុស កប្បា ។ តតិយំ ឈានំ
 មជ្ឈិមំ ភាវេត្វា កត្ត ឧបបជ្ជន្តិ ។ តតិយំ ឈានំ
 មជ្ឈិមំ ភាវេត្វា អប្បមាណសុភានំ ទេវានំ សហ-
 ព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ ។ តេសំ កិត្តកំ អាយុប្បមាលំ ។
 ទូត្តិស កប្បា ។ តតិយំ ឈានំ បណ្ឌិតំ ភាវេត្វា
 កត្ត ឧបបជ្ជន្តិ ។ តតិយំ ឈានំ បណ្ឌិតំ ភាវេត្វា
 សុភកិល្ណានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ ។
 តេសំ កិត្តកំ អាយុប្បមាលំ ។ ចតុស្សដ្ឋី
 កប្បា ។ ចតុត្ថំ ឈានំ ភាវេត្វា អារម្មណានាទត្តតា
 មនសិការនាទត្តតា ឆន្ទនាទត្តតា បណិទិទត្តតា
 អទិមោក្ខនាទត្តតា អភិទីហារនាទត្តតា បញ្ញាទត្ត-
 តា អប្បេកច្ចេ អសញ្ញសត្តានំ ទេវានំ សហ-
 ព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកច្ចេ វេហប្បឈានំ ទេវានំ

ធម្មហទយវិភង្គ ឧប្បាទកម្មអាយុប្បមាណាវរៈ

បុគ្គល ចម្រើនតតិយជ្ឈាន យ៉ាងឱនថយ កើតជាមួយនឹងពួកទេវតា
 ជាន់បរិត្តសុភៈ ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់នោះ
 តើប៉ុន្មាន ។ ១៦ កប្ប (ជាអាយុរបស់ទេវតាជាន់នោះ) ។
 ចុះបុគ្គល ចម្រើនតតិយជ្ឈាន យ៉ាងកណ្តាល តើកើត ក្នុងទីណា ។
 បុគ្គល ចម្រើនតតិយជ្ឈាន យ៉ាងកណ្តាល កើតជាមួយនឹងពួកទេវតា
 ជាន់អប្បមាណសុភៈ ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុរបស់ទេវតាជាន់នោះ តើ
 ប៉ុន្មាន ។ ៣២ កប្ប (ជាអាយុរបស់ទេវតាជាន់នោះ) ។ ចុះ
 បុគ្គល ចម្រើនតតិយជ្ឈាន ជាន់ខ្ពស់ តើកើត ក្នុងទីណា ។ បុគ្គល
 ចម្រើនតតិយជ្ឈាន ជាន់ខ្ពស់ កើតជាមួយនឹងពួកទេវតា ជាន់សុភ-
 កិណ្ណាៈ ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់នោះ តើប៉ុន្មាន ។
 ៦៤ កប្ប (ជាអាយុរបស់ទេវតាជាន់នោះ) ។ បុគ្គល ចម្រើនចតុត្ថជ្ឈាន
 ព្រោះមានអារម្មណ៍ផ្សេងគ្នា ព្រោះមានមនសិការផ្សេងគ្នា ព្រោះមាន
 ឆន្ទៈផ្សេងគ្នា ព្រោះមានបណិធិ (ការតម្កល់) ផ្សេងគ្នា ព្រោះមាន
 អធិមោក្ខ (ការចុះចិត្ត) ផ្សេងគ្នា ព្រោះមានអភិនិហារ (ការកសាង)
 ផ្សេងគ្នា ព្រោះមានបញ្ញាផ្សេងគ្នា ពួកខ្លះ កើតជាមួយនឹងពួកទេវតា
 ជាន់អសញ្ញសត្វ ពួកខ្លះ កើតជាមួយនឹងពួកទេវតា ជាន់វេហប្បលៈ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថេ អរិហានំ ទេវានំ
សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថេ អតប្បានំ ទេវានំ
សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថេ សុទស្សានំ ទេវានំ
សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថេ សុទស្សីនំ ទេវានំ
សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថេ អកនិជ្ជានំ ទេវានំ
សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថេ អាភាសានញ្ចា-
យតន្ទបកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេ-
កថេ វិញ្ញាណញ្ចាយតន្ទបកានំ ទេវានំ សហព្យតំ
ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថេ អាភិញ្ញាយតន្ទបកានំ ទេ-
វានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ អប្បេកថេ នេវ សញ្ញាណ-
សញ្ញាយតន្ទបកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជន្តិ ។
អសញ្ញាសត្តានញ្ច វេហប្បលានញ្ច ទេវានំ កិត្តកំ
អាយុប្បមាណំ ។ បញ្ច កប្បសតានិ ។ អរិហានំ
ទេវានំ កិត្តកំ អាយុប្បមាណំ ។ កប្បសហស្សំ ។
អតប្បានំ ទេវានំ កិត្តកំ អាយុប្បមាណំ ។ ទ្វេ
កប្បសហស្សានិ ។ សុទស្សានំ ទេវានំ កិត្តកំ
អាយុប្បមាណំ ។ ចត្តារិ កប្បសហស្សានិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ពួកខ្លះ កើតជាមួយ នឹងពួកទេវតា ជាន់អវិហៈ ពួកខ្លះ កើតជាមួយ
 នឹងពួកទេវតា ជាន់អតប្បៈ ពួកខ្លះ កើតជាមួយ នឹងពួកទេវតាជាន់
 សុទ្ធស្សៈ ពួកខ្លះ កើតជាមួយ នឹងពួកទេវតា ជាន់សុទ្ធស្សី ពួកខ្លះ
 កើតជាមួយ នឹងពួកទេវតា ជាន់អកនិដ្ឋៈ ពួកខ្លះ កើតជាមួយនឹងពួក
 ទេវតា ជាន់អាកាសានញាយតនៈ ពួកខ្លះ កើតជាមួយ នឹងពួកទេវតា
 ជាន់វិញ្ញាណញាយតនៈ ពួកខ្លះ កើតជាមួយនឹងពួកទេវតា ជាន់អា-
 កិញ្ញញាយតនៈ ពួកខ្លះ កើតជាមួយនឹងពួកទេវតា ជាន់នេវសញ្ញានា-
 សញ្ញាយតនៈ ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់អសញ្ញសត្វក្តី
 ជាន់វេហប្បលៈក្តី តើប៉ុន្មាន ។ ៥ រយកប្ប (ជាអាយុរបស់ទេវតាជាន់
 នោះ) ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់អវិហៈ តើប៉ុន្មាន ។
 មួយពាន់កប្ប (ជាអាយុរបស់ទេវតាជាន់នោះ) ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ
 របស់ទេវតា ជាន់អតប្បៈ តើប៉ុន្មាន ។ ពីរពាន់កប្ប (ជាអាយុរបស់
 ទេវតាជាន់នោះ) ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតាជាន់សុទ្ធស្សៈ
 តើប៉ុន្មាន ។ ២ ពាន់កប្ប (ជាអាយុរបស់ទេវតាជាន់នោះ) ។

ធម្មហទយវិភង្គេ ឧប្បាទកម្មអាយុប្បមាណវារោ

សុទស្សីនំ ទេវានំ កិត្តកំ អាយុប្បមាលំ ។
អដ្ឋ កប្បសហស្សានិ ។ អកនិដ្ឋានំ ទេវានំ
កិត្តកំ អាយុប្បមាលំ ។ សោឡស កប្បស-
ហស្សានិ ។ អាកាសានញ្ចាយតន្ទបកានំ ទេវានំ
កិត្តកំ អាយុប្បមាលំ ។ វីសតិ កប្បស-
ហស្សានិ ។ វិញ្ញាណញ្ចាយតន្ទបកានំ ទេវានំ
កិត្តកំ អាយុប្បមាលំ ។ ចត្តាឡីស កប្បស-
ហស្សានិ ។ អាកិញ្ចញ្ញាយតន្ទបកានំ ទេវានំ
កិត្តកំ អាយុប្បមាលំ ។ សដ្ឋី កប្បសហស្សា-
និ ។ នេវ សញ្ញាណសញ្ញាយតន្ទបកានំ ទេវានំ
កិត្តកំ អាយុប្បមាលំ ។ ចតុរាសីតិ កប្បស-
ហស្សានីតិ ។

ឧក្ខិត្តា បុញ្ញតេជេន កាមរូបភតី ភតា

ភវក្កំ វាបិ សម្បត្តា បុន កច្ឆន្តិ^(១) ទុក្កតី

១ ម. បុនាគច្ឆន្តិ ។

ធម្មហទយវិភង្គ ឧប្បាទកម្មអាយុប្បមាណាវរៈ

ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតាជាន់សុទ្ធស្សី តើប៉ុន្មាន ។ ៨ ពាន់កប្ប
 (ជាអាយុរបស់ទេវតាជាន់នោះ) ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា
 ជាន់អកនិដ្ឋៈ តើប៉ុន្មាន ។ ១៦ ពាន់កប្ប (ជាអាយុរបស់ទេវតា
 ជាន់នោះ) ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់អាកា-
 សានញាយតនៈ តើប៉ុន្មាន ។ ២០ ពាន់កប្ប (ជាអាយុរបស់
 ទេវតាជាន់នោះ) ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុរបស់ទេវតា ជាន់វិញ្ញា-
 ណញាយតនៈ តើប៉ុន្មាន ។ ៤០ ពាន់កប្ប (ជាអាយុរបស់ទេវតាជាន់
 នោះ) ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់អាកិញ្ញញ្ញា-
 យតនៈ តើប៉ុន្មាន ។ ៦០ ពាន់កប្ប (ជាអាយុរបស់ទេវតាជាន់
 នោះ) ។ ចុះប្រមាណនៃអាយុ របស់ទេវតា ជាន់នេវសញ្ញានា-
 សញ្ញាយតនៈ តើប៉ុន្មាន ។ ៨៤ ពាន់កប្ប (ជាអាយុរបស់ទេវតា
 ជាន់នោះ) ។

ពួកសត្វ ដែលតេជៈគឺបុណ្យស្អុយហើយ រមែងទៅកាន់ កាមគតិ
 និងរូបគតិ ឬឲ្យដល់ភវគ្គព្រហ្ម ក៏គង់ត្រឡប់មក កាន់ទុគ្គតិវិញ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

តាវ ធីយាយុកា សត្តា	ចវន្តិ អាយុសដ្ឋយា
នត្តិ កោចិ ភវោ និច្ចោ	ឥតិ វុត្តំ មហោសិទា
តស្មា ហិ ធីវា និបកា	និបុណា អត្តចិន្តកា
ជវាមរណមោក្ខាយ	ភាវន្តិ មត្តមុត្តមំ
ការយិត្វា សុចី មត្តំ	និព្វានោកធាតមិនំ
សព្វាសវេ បរិញ្ញាយ	បរិនិព្វន្តិ អនាសវាតិ ។

[៣៤២] បញ្ចន្តំ ខន្ធនំ កតិ អភិញ្ញេយ្យា
 កតិ បរិញ្ញេយ្យា កតិ បហាតព្វា កតិ ភាវ-
 តព្វា កតិ សច្ចិកាតព្វា កតិ ន បហាតព្វា ន
 ភាវតព្វា ន សច្ចិកាតព្វា ។ បេ ។ សត្តន្តំ
 ចិត្តានំ កតិ អភិញ្ញេយ្យា កតិ បរិញ្ញេយ្យា កតិ
 បហាតព្វា កតិ ភាវតព្វា កតិ សច្ចិកាតព្វា
 កតិ ន បហាតព្វា ន ភាវតព្វា ន សច្ចិកា-
 តព្វា ។ រូបក្ខន្ធា អភិញ្ញេយ្យោ បរិញ្ញេយ្យោ
 ន បហាតព្វោ ន ភាវតព្វោ ន សច្ចិកាតព្វោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ពួកសត្វដែលមានអាយុវែងដល់ម៉្លោះ ក៏គង់ច្បុត ដោយ
 អស់អាយុ ព្រះមហេសី ត្រាស់ថា គ្មានភពណានីមួយទៀង
 ទេ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកប្រាជ្ញមានប្រាជ្ញារក្សាខ្លួន មាន
 ប្រាជ្ញាល្អិត អ្នកគិតនូវអត្ត តែងចម្រើន នូវមគ្គដ៏ប្រសើរ
 ដើម្បីដោះខ្លួន ចាកជរានិងមរណៈ លុះចម្រើននូវមគ្គដ៏ស្អាត
 សម្រាប់ធ្វើដំណើរ ទៅកាន់អមតនិព្វានហើយ រមែងជា
 អ្នកមិនមានអាសវៈ កំណត់នូវអាសវៈទាំងពួង ហើយបរិ-
 និព្វាន ។

[៣២២] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន គួរគេដឹងច្បាស់ ខន្ធប៉ុន្មាន
 គួរកំណត់ដឹង ខន្ធប៉ុន្មាន គួរលះបង់ ខន្ធប៉ុន្មាន គួរចម្រើន ខន្ធប៉ុន្មាន
 គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ខន្ធប៉ុន្មាន មិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើ
 ឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ បេ ។ បណ្តាចិត្តទាំង ៧ ចិត្តប៉ុន្មាន គួរដឹងច្បាស់
 ចិត្តប៉ុន្មាន គួរកំណត់ដឹង ចិត្តប៉ុន្មាន គួរលះបង់ ចិត្តប៉ុន្មាន គួរចម្រើន
 ចិត្តប៉ុន្មាន គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ចិត្តប៉ុន្មាន មិនគួរលះបង់ មិនគួរ
 ចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ រូបក្ខន្ធគេគួរដឹងច្បាស់ គួរ
 កំណត់ដឹង តែមិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ទេ

ធម្មហទយវិភង្គេ អភិញ្ញេយ្យាទិវារោ

ចត្តារោ ខន្ធោ អភិញ្ញេយ្យា បរិញ្ញេយ្យា សិយា
 បហាតព្វា សិយា កាវេតព្វា សិយា សច្ចិកាតព្វា
 សិយា ន បហាតព្វា ន កាវេតព្វា ន សច្ចិកា-
 តព្វា ។ ទសាយតនា អភិញ្ញេយ្យា បរិញ្ញេយ្យា
 ន បហាតព្វា ន កាវេតព្វា ន សច្ចិកាតព្វា
 ទ្វេ អាយតនា អភិញ្ញេយ្យា បរិញ្ញេយ្យា សិយា
 បហាតព្វា សិយា កាវេតព្វា សិយា សច្ចិកាតព្វា
 សិយា ន បហាតព្វា ន កាវេតព្វា ន សច្ចិ-
 កាតព្វា ។ សោឡុស ធាតុយោ អភិញ្ញេយ្យា
 បរិញ្ញេយ្យា ន បហាតព្វា ន កាវេតព្វា ន សច្ចិ-
 កាតព្វា ទ្វេ ធាតុយោ អភិញ្ញេយ្យា បរិញ្ញេយ្យា
 សិយា បហាតព្វា សិយា កាវេតព្វា សិយា សច្ចិ-
 កាតព្វា សិយា ន បហាតព្វា ន កាវេតព្វា ន
 សច្ចិកាតព្វា ។ សមុទយសច្ចំ អភិញ្ញេយ្យំ បរិ-
 ញ្ញេយ្យំ បហាតព្វំ ន កាវេតព្វំ ន សច្ចិកាតព្វំ
 មគ្គសច្ចំ អភិញ្ញេយ្យំ បរិញ្ញេយ្យំ ន បហាតព្វំ កាវេតព្វំ
 ន សច្ចិកាតព្វំ និរោទសច្ចំ អភិញ្ញេយ្យំ បរិញ្ញេយ្យំ

ធម្មហទយវិភង្គ អភិញ្ញយ្យាទិវារៈ

ខន្ធ ២ គួរដឹងច្បាស់ គួរកំណត់ដឹង គួរលះបង់ ក៏មាន គួរចម្រើន
ក៏មាន គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន មិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន
មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ គួរដឹងច្បាស់
គួរកំណត់ដឹង តែមិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់
អាយតនៈ ២ គួរដឹងច្បាស់ គួរកំណត់ដឹង គួរលះបង់ ក៏មាន គួរចម្រើន
ក៏មាន គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន មិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន
មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ គួរដឹងច្បាស់ គួរ
កំណត់ដឹង តែមិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ទេ
ធាតុ ២ គួរដឹងច្បាស់ គួរកំណត់ដឹង គួរលះបង់ ក៏មាន គួរចម្រើន ក៏
មាន គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន មិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើ
ឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន ។ សមុទយសច្ច គួរដឹងច្បាស់ គួរ
កំណត់ដឹង គួរលះបង់ តែមិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ទេ
មគ្គសច្ច គួរដឹងច្បាស់ គួរកំណត់ដឹង តែមិនគួរលះបង់ គួរចម្រើន
តែមិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ទេ និរោធសច្ច គួរដឹងច្បាស់ គួរកំណត់ដឹង

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ន បហាតព្វំ ន ភាវេតព្វំ សច្ចិកាតព្វំ ទុក្ខសច្ចំ
 អភិញ្ញេយ្យំ បរិញ្ញេយ្យំ សិយា បហាតព្វំ ន ភាវេ-
 តព្វំ ន សច្ចិកាតព្វំ សិយា ន បហាតព្វំ ។
 នវិទ្ធិយា អភិញ្ញេយ្យា បរិញ្ញេយ្យា ន បហាតព្វា
 ន ភាវេតព្វា ន សច្ចិកាតព្វា ទោមនស្សិទ្ធិយំ
 អភិញ្ញេយ្យំ បរិញ្ញេយ្យំ បហាតព្វំ ន ភាវេតព្វំ
 ន សច្ចិកាតព្វំ អនញ្ញតញ្ញស្សាមីតិទ្ធិយំ អភិញ្ញេយ្យំ
 បរិញ្ញេយ្យំ ន បហាតព្វំ ភាវេតព្វំ^(១) ន សច្ចិកា-
 តព្វំ អញ្ញិទ្ធិយំ អភិញ្ញេយ្យំ បរិញ្ញេយ្យំ ន បហា-
 តព្វំ សិយា ភាវេតព្វំ សិយា សច្ចិកាតព្វំ អញ្ញា-
 តារិទ្ធិយំ អភិញ្ញេយ្យំ បរិញ្ញេយ្យំ ន បហាតព្វំ
 ន ភាវេតព្វំ សច្ចិកាតព្វំ តីណិទ្ធិយា អភិញ្ញេយ្យា
 បរិញ្ញេយ្យា ន បហាតព្វា សិយា ភាវេតព្វា សិយា
 សច្ចិកាតព្វា សិយា ន ភាវេតព្វា ន សច្ចិកាតព្វា
 ន ឥទ្ធិយា អភិញ្ញេយ្យា បរិញ្ញេយ្យា សិយា បហា-
 តព្វា សិយា ភាវេតព្វា សិយា សច្ចិកាតព្វា សិយា
 ន បហាតព្វា ន ភាវេតព្វា ន សច្ចិកាតព្វា ។

១ ឱ. ន ភាវេតព្វំ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

តែមិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ទុក្ខសច្ច គួរដឹង
 ច្បាស់ គួរកំណត់ដឹង គួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់
 ច្បាស់ ក៏មាន មិនគួរលះបង់ ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៩ គួរដឹងច្បាស់
 គួរកំណត់ដឹង តែមិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ទេ
 ទោមនស្សិន្ទ្រិយ គួរដឹងច្បាស់ គួរកំណត់ដឹង គួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន
 មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ទេ អនញ្ញតញ្ញស្សាមីតិន្ទ្រិយ គួរដឹងច្បាស់ គួរ
 កំណត់ដឹង តែមិនគួរលះបង់ គួរចម្រើន តែមិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ទេ
 អញ្ញិន្ទ្រិយ គួរដឹងច្បាស់ គួរកំណត់ដឹង មិនគួរលះបង់ គួរចម្រើន
 ក៏មាន គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន អញ្ញាតារិន្ទ្រិយ គួរដឹងច្បាស់
 គួរកំណត់ដឹង តែមិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់
 ឥន្ទ្រិយ ៣ គួរដឹងច្បាស់ គួរកំណត់ដឹង តែមិនគួរលះបង់ គួរចម្រើន
 ក៏មាន គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើ
 ឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ គួរដឹងច្បាស់ គួរកំណត់ដឹង
 គួរលះបង់ ក៏មាន គួរចម្រើន ក៏មាន គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន
 មិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន ។

ធម្មហទយវិភង្គេ អភិញ្ញេយ្យាទិវារោ

តយោ អកុសលហេតុ អភិញ្ញេយ្យា បរិញ្ញេយ្យា
 បហាតព្វា ន កាវេតព្វា ន សច្ចិកាតព្វា តយោ
 កុសលហេតុ អភិញ្ញេយ្យា បរិញ្ញេយ្យា ន បហា-
 តព្វា សិយា កាវេតព្វា ន សច្ចិកាតព្វា សិយា
 ន កាវេតព្វា តយោ អព្យាកតហេតុ អភិញ្ញេយ្យា
 បរិញ្ញេយ្យា ន បហាតព្វា ន កាវេតព្វា សិយា
 សច្ចិកាតព្វា សិយា ន សច្ចិកាតព្វា ។ កត-
 ឡីកាវោ អាហារោ អភិញ្ញេយ្យោ បរិញ្ញេយ្យោ ន
 បហាតព្វោ ន កាវេតព្វោ ន សច្ចិកាតព្វោ តយោ
 អាហារោ អភិញ្ញេយ្យោ បរិញ្ញេយ្យោ សិយា បហាតព្វា
 សិយា កាវេតព្វា សិយា សច្ចិកាតព្វា សិយា ន
 បហាតព្វា ន កាវេតព្វា ន សច្ចិកាតព្វា ។ ឆ
 ដស្សោ អភិញ្ញេយ្យោ បរិញ្ញេយ្យោ ន បហាតព្វា ន
 កាវេតព្វា ន សច្ចិកាតព្វា មនោវិញ្ញាណាទតុសម្ម-
 ស្សោ អភិញ្ញេយ្យោ បរិញ្ញេយ្យោ សិយា បហាតព្វោ
 សិយា កាវេតព្វោ សិយា សច្ចិកាតព្វោ សិយា
 ន បហាតព្វោ ន កាវេតព្វោ ន សច្ចិកាតព្វោ ។

ធម្មហទយវិភង្គ អភិញ្ញេយ្យាទិវារៈ

អកុសលហេតុ ៣ គួរដឹងច្បាស់ គួរកំណត់ដឹង គួរលះបង់ តែមិន
 គួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ទេ កុសលហេតុ ៣ គួរដឹងច្បាស់
 គួរកំណត់ដឹង តែមិនគួរលះបង់ គួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់
 ក៏មាន មិនគួរចម្រើន ក៏មាន អព្យាកតហេតុ ៣ គួរដឹងច្បាស់
 គួរកំណត់ដឹង តែមិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏
 មាន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន ។ កតទ្ធិញ្ញាវហារ គួរដឹងច្បាស់
 គួរកំណត់ដឹង តែមិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់
 ទេ អាហារ ៣ គួរដឹងច្បាស់ គួរកំណត់ដឹង គួរលះបង់ ក៏មាន
 គួរចម្រើន ក៏មាន គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន មិនគួរលះបង់ ក៏មាន
 គួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន ។ ផស្សៈ ៦ គួរដឹងច្បាស់
 គួរកំណត់ដឹង តែមិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់
 ទេ មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស គួរដឹងច្បាស់ គួរកំណត់ដឹង គួរ
 លះបង់ ក៏មាន គួរចម្រើន ក៏មាន គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន
 មិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ឆ វេទនា ឆ សញ្ញា ឆ ចេតនា ឆ ចិត្តា
 អភិញ្ញេយ្យា បរិញ្ញេយ្យា ន បហាតព្វា ន កាវេតព្វា
 ន សច្ចិកាតព្វា មនោវិញ្ញាណធាតុ អភិញ្ញេយ្យា
 បរិញ្ញេយ្យា សិយា បហាតព្វា សិយា កាវេតព្វា
 សិយា សច្ចិកាតព្វា សិយា ន បហាតព្វា ន
 កាវេតព្វា ន សច្ចិកាតព្វា ។

[៣៤៣] បញ្ចន្នំ ខន្ធានំ កតិ សារម្មណា
 កតិ អនារម្មណា ។ បេ ។ សត្តន្នំ ចិត្តានំ
 កតិ សារម្មណា កតិ អនារម្មណា ។ រូបក្ខន្ធា
 អនារម្មណា ចត្តារោ ខន្ធា សារម្មណា ។ ទសា-
 យតនា អនារម្មណា មនាយតនំ សារម្មណំ ធម្មា-
 យតនំ សិយា សារម្មណំ សិយា អនារម្មណំ ។
 ទស ធាតុយោ អនារម្មណា សត្ត ធាតុយោ
 សារម្មណា ធម្មធាតុ សិយា សារម្មណា សិយា
 អនារម្មណា ។ ទ្វេ សច្ចា សារម្មណា និរោធី-
 សច្ចំ អនារម្មណំ ទុក្ខសច្ចំ សិយា សារម្មណំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

វេទនា ៦ សញ្ញា ៦ ចេតនា ៦ ចិត្ត ៦ គួរដឹងច្បាស់ គួរ
កំណត់ដឹង តែមិនគួរលះបង់ មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ទេ
មនោវិញ្ញាណធាតុ គួរដឹងច្បាស់ គួរកំណត់ដឹង គួរលះបង់ ក៏មាន
គួរចម្រើន ក៏មាន គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន មិនគួរលះបង់
មិនគួរចម្រើន មិនគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ក៏មាន ។

[៣៤៣] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន មានអារម្មណ៍
ខន្ធប៉ុន្មាន មិនមានអារម្មណ៍ ។ បេ ។ បណ្តាចិត្តទាំង ៧ ចិត្ត
ប៉ុន្មាន មានអារម្មណ៍ ចិត្តប៉ុន្មាន មិនមានអារម្មណ៍ ។ រូបក្ខន្ធន្ត
មិនមានអារម្មណ៍ ខន្ធ ៤ មានអារម្មណ៍ ។ អាយតនៈ ១០ មិន
មានអារម្មណ៍ មនាយតនៈ មានអារម្មណ៍ ធម្មាយតនៈ មាន
អារម្មណ៍ ក៏មាន មិនមានអារម្មណ៍ ក៏មាន ។ ធាតុ ១០ មិនមាន
អារម្មណ៍ ធាតុ ៧ មានអារម្មណ៍ ធម្មធាតុ មានអារម្មណ៍ ក៏មាន
មិនមានអារម្មណ៍ ក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ មានអារម្មណ៍ និរោធសច្ច
មិនមានអារម្មណ៍ ទុក្ខសច្ច មានអារម្មណ៍ ក៏មាន

ធម្មបទយវិតង្គ អារម្មណវារោ

សិយា អនារម្មណំ ។ សត្តិទ្ធិយា អនារម្មណា
 ចុទ្ធសិទ្ធិយា សារម្មណា ដីវិតិទ្ធិយំ សិយា
 សារម្មណំ សិយា អនារម្មណំ ។ នវ ហេតុ
 សារម្មណា ។ កតទ្បីកាពោ អាហារោ អនារម្ម-
 ណោ តយោ អាហារា សារម្មណា ។ សត្ត
 ផស្សា សត្ត វេទនា សត្ត សញ្ញា សត្ត
 ចេតនា សត្ត ចិត្តា សារម្មណា ។

[៣៤៤] បញ្ចន្នំ ខន្ធនំ កតិ សារម្មណា-
 រម្មណា កតិ អនារម្មណារម្មណា កតិ អនារម្ម-
 ណារម្មណា កតិ អនារម្មណា ។ បេ ។ សត្តន្នំ
 ចិត្តានំ កតិ សារម្មណារម្មណា កតិ អនារម្ម-
 ណារម្មណា កតិ អនារម្មណា ។ រូបក្ខន្ធា
 អនារម្មណោ ចត្តាពោ ខន្ធា សិយា សារម្មណា-
 រម្មណា សិយា អនារម្មណារម្មណា ។ ទសាយ-
 តនា អនារម្មណា មនាយតនំ សិយា សារម្មណា-
 រម្មណំ សិយា អនារម្មណារម្មណំ ធម្មាយតនំ

ធម្មហទយវិភង្គ អារម្មណវារៈ

មិនមានអារម្មណ៍ ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនមានអារម្មណ៍
ឥន្ទ្រិយ ១២ មានអារម្មណ៍ ជីវិតិឥន្ទ្រិយ មានអារម្មណ៍ ក៏មាន មិន
មានអារម្មណ៍ ក៏មាន ។ ហេតុ ៩ មានអារម្មណ៍ ។ កតឡិញ្ញាវា-
ហារ មិនមានអារម្មណ៍ អាហារ ៣ មានអារម្មណ៍ ។ ផស្សៈ ៧
វេទនា ៧ សញ្ញា ៧ ចេតនា ៧ ចិត្ត ៧ មានអារម្មណ៍ ។

[៣៤៤] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
នឹងអារម្មណ៍ ទាំងជាអារម្មណ៍ ខន្ធប៉ុន្មាន មិនមានអារម្មណ៍ តែ
ជាអារម្មណ៍ ខន្ធប៉ុន្មាន មិនមានអារម្មណ៍ ។ បេ ។ បណ្តាចិត្តទាំង
៧ ចិត្តប៉ុន្មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ទាំងជាអារម្មណ៍
ចិត្តប៉ុន្មាន មិនមានអារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ ចិត្តប៉ុន្មាន មិនមាន
អារម្មណ៍ ។ រូបក្ខន្ធមិនមានអារម្មណ៍ ខន្ធ ៤ ប្រព្រឹត្តទៅជា
មួយនឹងអារម្មណ៍ ទាំងជាអារម្មណ៍ ក៏មាន មិនមានអារម្មណ៍
តែជាអារម្មណ៍ ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមានអារម្មណ៍
មនាយតនៈ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ទាំងជាអារម្មណ៍
ក៏មាន មិនមានអារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ ក៏មាន ធម្មាយតនៈ

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សិយា សារម្មណារម្មណំ សិយា អនារម្មណារម្មណំ
សិយា អនារម្មណំ ។ ទស ធាតុយោ អនារម្មណា
ឆ ធាតុយោ អនារម្មណារម្មណា មនោវិញ្ញាណធាតុ
សិយា សារម្មណារម្មណា សិយា អនារម្មណា-
រម្មណា ធម្មធាតុ សិយា សារម្មណារម្មណា
សិយា អនារម្មណារម្មណា សិយា អនារម្មណា ។
និរោធសច្ចំ អនារម្មណំ មក្កសច្ចំ អនារម្មណា-
រម្មណំ សមុទយសច្ចំ សិយា សារម្មណារម្មណំ
សិយា អនារម្មណារម្មណំ ទុក្ខសច្ចំ សិយា
សារម្មណារម្មណំ សិយា អនារម្មណារម្មណំ សិយា
អនារម្មណំ ។ សត្តិន្ទ្រិយា អនារម្មណា បញ្ចិ-
ន្ទ្រិយា អនារម្មណារម្មណា នវិន្ទ្រិយា សិយា
សារម្មណារម្មណា សិយា អនារម្មណារម្មណា
ដីវិតិន្ទ្រិយំ សិយា សារម្មណារម្មណំ សិយា
អនារម្មណារម្មណំ សិយា អនារម្មណំ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ទាំងអារម្មណ៍ ក៏មាន មិនមាន
អារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ ក៏មាន មិនមានអារម្មណ៍ ក៏មាន ។
ធាតុ ១០ មិនមានអារម្មណ៍ ធាតុ ៦ មិនមានអារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍
មនោវិញ្ញាណធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ទាំងអារម្មណ៍
ក៏មាន មិនមានអារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ ក៏មាន ធម្មធាតុ
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ទាំងអារម្មណ៍ ក៏មាន មិនមាន
អារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ ក៏មាន មិនមានអារម្មណ៍ ក៏មាន ។
និរោធសច្ច មិនមានអារម្មណ៍ មគ្គសច្ច មិនមានអារម្មណ៍ តែជា
អារម្មណ៍ សមុទយសច្ច ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ទាំង
អារម្មណ៍ ក៏មាន មិនមានអារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ ក៏មាន ទុក្ខ-
សច្ច ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ទាំងអារម្មណ៍ ក៏មាន
មិនមានអារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ ក៏មាន មិនមានអារម្មណ៍ ក៏មាន ។
ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនមានអារម្មណ៍ ឥន្ទ្រិយ ៥ មិនមានអារម្មណ៍ តែជា
អារម្មណ៍ ឥន្ទ្រិយ ៩ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ទាំង
អារម្មណ៍ ក៏មាន មិនមានអារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ ក៏មាន ជីវិត្រិយ
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ទាំងអារម្មណ៍ ក៏មាន មិនមាន
អារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ ក៏មាន មិនមានអារម្មណ៍ ក៏មាន ។

ធម្មហទយវិភង្គេ ទិដ្ឋាទិវារោ

នវ ហេតុ សិយា សារម្មណារម្មណា សិយា អនា-
 រម្មណារម្មណា ។ កតទ្បីកាហោ អាហារោ អនារម្ម-
 ណោ តយោ អាហារោ សិយា សារម្មណារម្មណា
 សិយា អនារម្មណារម្មណា ។ ឆ ឆស្សោ អនារម្ម-
 ណារម្មណា មនោវិញ្ញាណាធាតុសម្មស្សោ សិយា សា-
 រម្មណារម្មណោ សិយា អនារម្មណារម្មណោ ។ ឆ
 វេទនា ឆ សញ្ញា ឆ ចេតនា ឆ ចិត្តា អនា-
 រម្មណារម្មណា មនោវិញ្ញាណាធាតុ សិយា សារម្ម-
 ណារម្មណា សិយា អនារម្មណារម្មណា ។

[៣៤៥] បញ្ចន្នំ ខន្ធនំ កតិ ទិដ្ឋា កតិ
 សុតា កតិ មុតា កតិ វិញ្ញាតា កតិ ន ទិដ្ឋា
 ន សុតា ន មុតា ន វិញ្ញាតា ។ បេ ។ សត្តន្នំ
 ចិត្តានំ កតិ ទិដ្ឋា កតិ សុតា កតិ មុតា កតិ
 វិញ្ញាតា កតិ ន ទិដ្ឋា ន សុតា ន មុតា ន វិញ្ញាតា ។

ធម្មបទយវិកង្គ ទិដ្ឋាទិវារៈ

ហេតុ ៩ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ទាំងអារម្មណ៍ ក៏មាន
 មិនមានអារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ ក៏មាន ។ កតឡិដ្ឋាវហារ
 មិនមានអារម្មណ៍ អាហារ ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ទាំង
 ជាអារម្មណ៍ ក៏មាន មិនមានអារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ ក៏មាន ។
 ផស្សៈ ៦ មិនមានអារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ មនោវិញ្ញាណធាតុ-
 សម្មស្ស ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ទាំងអារម្មណ៍ ក៏មាន
 មិនមានអារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ ក៏មាន ។ វេទនា ៦ សញ្ញា ៦
 ចេតនា ៦ ចិត្ត ៦ មិនមានអារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ មនោវិញ្ញាណ-
 ធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ ទាំងអារម្មណ៍ ក៏មាន
 មិនមានអារម្មណ៍ តែជាអារម្មណ៍ ក៏មាន ។

[៣២៥] បណ្តាខន្ធ ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន ដែលបុគ្គលឃើញ
 ខន្ធប៉ុន្មាន ដែលបុគ្គលឮ ខន្ធប៉ុន្មាន ដែលបុគ្គលពាល់ត្រូវ ខន្ធ
 ប៉ុន្មាន ដែលបុគ្គលដឹងច្បាស់ ខន្ធប៉ុន្មាន ដែលបុគ្គល មិនឃើញ
 មិនឮ មិនពាល់ត្រូវ មិនដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ បណ្តាចិត្តទាំង ៧
 ចិត្តប៉ុន្មាន ដែលបុគ្គលឃើញ ចិត្តប៉ុន្មាន ដែលបុគ្គលឮ ចិត្តប៉ុន្មាន
 ដែលបុគ្គលពាល់ត្រូវ ចិត្តប៉ុន្មាន ដែលបុគ្គល ដឹងច្បាស់ ចិត្ត
 ប៉ុន្មាន ដែលបុគ្គល មិនឃើញ មិនពាល់ត្រូវ មិនដឹងច្បាស់ ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

រូបក្ខន្ធា សិយា ទិដ្ឋា សិយា សុតោ សិយា
 មុតោ សិយា ន ទិដ្ឋា ន សុតោ ន មុតោ
 វិញ្ញាតោ^(១) ចត្តាហេ ខន្ធា ន ទិដ្ឋា ន សុតា
 ន មុតា វិញ្ញាតា ។ រូបាយតនំ ទិដ្ឋំ ន សុតំ
 ន មុតំ វិញ្ញាតំ^(២) សន្តាយតនំ ន ទិដ្ឋំ សុតំ
 ន មុតំ វិញ្ញាតំ កន្តាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋព្វា-
 យតនំ ន ទិដ្ឋំ ន សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ សន្តាយតនា
 ន ទិដ្ឋា ន សុតា ន មុតា វិញ្ញាតា ។ រូបនាតុ
 ទិដ្ឋា ន សុតា ន មុតា វិញ្ញាតា សន្តនាតុ
 ន ទិដ្ឋា សុតា ន មុតា វិញ្ញាតា កន្តនាតុ រស-
 នាតុ ដោដ្ឋព្វនាតុ ន ទិដ្ឋា ន សុតា មុតា វិញ្ញាតា
 តេរស នាតុយោ ន ទិដ្ឋា ន សុតា ន មុតា
 វិញ្ញាតា ។ តីណិ សច្ចា^(៣) ន ទិដ្ឋា ន
 សុតា ន មុតា វិញ្ញាតា ទុក្ខសច្ចំ សិយា ទិដ្ឋំ

១ ឱ. ន វិញ្ញាតោ ។ ២ ឱ. ន វិញ្ញាតំ ។ ៣ ឱ. ម. សច្ចានិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

រូបក្ខន្ធដែលបុគ្គលឃើញ ក៏មាន ឮ ក៏មាន ពាល់ត្រូវ ក៏មាន
 មិនឃើញ មិនឮ មិនពាល់ត្រូវ តែដឹងច្បាស់ ក៏មាន ខន្ធ ៤
 ដែលបុគ្គល មិនឃើញ មិនឮ មិនពាល់ត្រូវ តែដឹងច្បាស់ ។
 រូបាយតនៈ ដែលបុគ្គល ឃើញ តែមិនឮ មិនពាល់ត្រូវ តែដឹង
 ច្បាស់ សទ្ធាយតនៈ ដែលបុគ្គល មិនឃើញ តែឮ មិនពាល់ត្រូវ
 តែដឹងច្បាស់ គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋព្វាយតនៈ ដែល
 បុគ្គលមិនឃើញ មិនឮ តែពាល់ត្រូវ ដឹងច្បាស់ អាយតនៈ ៧
 ដែលបុគ្គល មិនឃើញ មិនឮ មិនពាល់ត្រូវ តែដឹងច្បាស់ ។
 រូបធាតុ ដែលបុគ្គល ឃើញ តែមិនឮ មិនពាល់ត្រូវ តែដឹងច្បាស់
 សទ្ធាធាតុ ដែលបុគ្គល មិនឃើញ តែឮ មិនពាល់ត្រូវ តែដឹងច្បាស់
 គន្ធាធាតុ រសធាតុ ផោដ្ឋព្វធាតុ ដែលបុគ្គល មិនឃើញ មិនឮ តែ
 ពាល់ត្រូវ ដឹងច្បាស់ ធាតុ ១៣ ដែលបុគ្គល មិនឃើញ មិនឮ
 មិនពាល់ត្រូវ តែដឹងច្បាស់ ។ សច្ចៈ ៣ ដែលបុគ្គល មិនឃើញ
 មិនឮ មិនពាល់ត្រូវ តែដឹងច្បាស់ ទុក្ខសច្ចៈ ដែលបុគ្គលឃើញ ក៏មាន

ធម្មហទយវិភង្កេ កុសលត្តិកាទិវារោ

សិយា សុតំ សិយា មុតំ^(១) សិយា ន ទិដ្ឋំ ន សុតំ
 ន មុតំ វិញ្ញាតំ ។ ពារីសតិទ្រិយា ន ទិដ្ឋា ន
 សុតា ន មុតា វិញ្ញាតា ។ នវ ហេតុ ន ទិដ្ឋា
 ន សុតា ន មុតា វិញ្ញាតា ។ ចត្តារោ អាហារា
 ន ទិដ្ឋា ន សុតា ន មុតា វិញ្ញាតា ។ សត្ត
 ផស្សា ន ទិដ្ឋា ន សុតា ន មុតា វិញ្ញាតា ។
 សត្ត វេទនា សត្ត សញ្ញា សត្ត ចេតនា
 សត្ត ចិត្តា ន ទិដ្ឋា ន សុតា ន មុតា
 វិញ្ញាតា ។

[៣៤៦] បញ្ចន្តំ ខន្ធនំ កតិ កុសលា
 កតិ អកុសលា កតិ អព្យាកតា ។ បេ ។
 សត្តន្តំ ចិត្តានំ កតិ កុសលា កតិ អកុ-
 សលា កតិ អព្យាកតា ។ រូបក្ខន្ធា អ-
 ព្យាកតោ ចត្តារោ ខន្ធា សិយា កុសលា
 សិយា អកុសលា សិយា អព្យាកតា ។

១ ម. ឯត្តន្តរេ សិយា វិញ្ញាតន្តិ ទិស្សន្តិ ។

ធម្មហទយវិភង្គ កុសលត្តិកាទិវារៈ

ពួ ក៏មាន ពាល់ត្រូវ ក៏មាន មិនឃើញ មិនពួ មិនពាល់ត្រូវ
 តែដឹងច្បាស់ ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ២២ ដែលបុគ្គល មិនឃើញ មិនពួ
 មិនពាល់ត្រូវ តែដឹងច្បាស់ ។ ហេតុ ៩ ដែលបុគ្គល មិនឃើញ
 មិនពួ មិនពាល់ត្រូវ តែដឹងច្បាស់ ។ អាហារ ៤ ដែលបុគ្គល
 មិនឃើញ មិនពួ មិនពាល់ត្រូវ តែដឹងច្បាស់ ។ ផស្សៈ ៧
 ដែលបុគ្គល មិនឃើញ មិនពួ មិនពាល់ត្រូវ តែដឹងច្បាស់ ។
 វេទនា ៧ សញ្ញា ៧ ចេតនា ៧ ចិត្ត ៧ ដែលបុគ្គល មិនឃើញ
 មិនពួ មិនពាល់ត្រូវ តែដឹងច្បាស់ ។

[៣៤៦] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន ជាកុសល ខន្ធ
 ប៉ុន្មាន ជាអកុសល ខន្ធប៉ុន្មាន ជាអព្យាក្រឹត ។ បេ ។ បណ្តា
 ចិត្តទាំង ៧ ចិត្តប៉ុន្មាន ជាកុសល ចិត្តប៉ុន្មាន ជាអកុសល ចិត្ត
 ប៉ុន្មាន ជាអព្យាក្រឹត ។ រូបក្ខន្ធគ្រឹត ខន្ធ ៤ ជា
 កុសល ក៏មាន ជាអកុសល ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត ក៏មាន ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ទសាយតនា អព្យាកតា ទ្វេ អាយតនា សិយា
 កុសលា សិយា អកុសលា សិយា អព្យាកតា ។
 សោឡុស ធាតុយោ អព្យាកតា ទ្វេ ធាតុយោ
 សិយា កុសលា សិយា អកុសលា សិយា
 អព្យាកតា ។ សមុទយសច្ចំ អកុសលំ មគ្គសច្ចំ
 កុសលំ និរោធសច្ចំ អព្យាកតំ ទុក្ខសច្ចំ សិយា
 កុសលំ សិយា អកុសលំ សិយា អព្យាកតំ ។
 ទសិទ្ធិយា អព្យាកតា នោមនស្សិទ្ធិយំ អកុសលំ
 អនញ្ញតញ្ញស្សាមីតិទ្ធិយំ កុសលំ ចត្តារិទ្ធិយា
 សិយា កុសលា សិយា អព្យាកតា ឆ ឥទ្ធិយា
 សិយា កុសលា សិយា អកុសលា សិយា
 អព្យាកតា ។ តយោ អកុសលហេតុ អកុសលា
 តយោ កុសលហេតុ កុសលា តយោ អព្យាកត-
 ហេតុ អព្យាកតា ។ កតទ្បីកាហោ អាហារោ
 អព្យាកតោ តយោ អាហារា សិយា កុសលា
 សិយា អកុសលា សិយា អព្យាកតា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

អាយតនៈ ១០ ជាអព្យាក្រឹត អាយតនៈ ២ ជាកុសល ក៏មាន ជាអកុសល ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ជាអព្យាក្រឹត ធាតុ ២ ជាកុសល ក៏មាន ជាអកុសល ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត ក៏មាន ។

សមុទេយសច្ច ជាអកុសល មគ្គសច្ច ជាកុសល និរោធសច្ច ជាអព្យាក្រឹត ទុក្ខសច្ច ជាកុសល ក៏មាន ជាអកុសល ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត ក៏មាន ។

ឥន្ទ្រិយ ១០ ជាអព្យាក្រឹត ទោមនស្សិន្ទ្រិយ ជាអកុសល អនញ្ញតញ្ញស្សាមីតិន្ទ្រិយ ជាកុសល ឥន្ទ្រិយ ៤ ជាកុសល ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត ក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ ជាកុសល ក៏មាន ជាអកុសល ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត ក៏មាន ។ អកុសល-ហេតុ ៣ ជាអកុសល កុសលហេតុ ៣ ជាកុសល អព្យាកតហេតុ ៣ ជាអព្យាក្រឹត ។ កតឡិវ្ត្តារាហារ ជាអព្យាក្រឹត អាហារ ៣ ជាកុសល ក៏មាន ជាអកុសល ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត ក៏មាន ។

ធម្មហទយវិភង្គេ កុសលត្តិកាទិវារោ

ឆ ធម្មស្សា អព្យាកតា មនោវិញ្ញាណាធាតុសម្មស្សោ
 សិយា កុសលោ សិយា អកុសលោ សិយា
 អព្យាកតោ ។ ឆ វេទនា ឆ សញ្ញា ឆ ចេតនា
 ឆ ចិត្តា អព្យាកតា មនោវិញ្ញាណាធាតុ សិយា
 កុសលា សិយា អកុសលា សិយា អព្យាកតា ។

[៣៤៧] បញ្ចន្នំ ខន្ធនំ កតិ សុខាយ
 វេទនាយ សម្មយុត្តា កតិ ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តា កតិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តា ។ បេ ។ សត្តន្នំ ចិត្តានំ កតិ សុខាយ
 វេទនាយ សម្មយុត្តា កតិ ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តា កតិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តា ។ ទ្វេ ខន្ធា ន វត្តញ្ចា សុខាយ
 វេទនាយ សម្មយុត្តាតិបិ ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តាតិបិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្ម-
 យុត្តាតិបិ តយោ ខន្ធា សិយា សុខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តា សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តា
 សិយា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តា ។

ធម្មហទយវិភង្គ កុសលត្តិកាទិវារៈ

ផស្សៈ ៦ ជាអព្យាក្រឹត មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស ជាកុសល
ក៏មាន ជាអកុសល ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត ក៏មាន ។ វេទនា ៦
សញ្ញា ៦ ចេតនា ៦ ចិត្ត ៦ ជាអព្យាក្រឹត មនោវិញ្ញាណធាតុ
ជាកុសល ក៏មាន ជាអកុសល ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត ក៏មាន ។

[៣២៧] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន ប្រកបដោយសុខ-
វេទនា ខន្ធប៉ុន្មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ខន្ធប៉ុន្មាន ប្រកបដោយ
អទុក្ខមសុខវេទនា ។ បេ ។ បណ្តាចិត្តទាំង ៧ ចិត្តប៉ុន្មាន ប្រកប
ដោយសុខវេទនា ចិត្តប៉ុន្មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ចិត្តប៉ុន្មាន
ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ។ ខន្ធ ២ មិនគួរពោល ថា ប្រកប
ដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយ
អទុក្ខមសុខវេទនាផងទេ ខន្ធ ៣ ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏មាន
ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ទសាយតនា ន វត្តញ្ច សុខាយ វេទនាយ សម្ម-
 យុត្តាតិបិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តាតិបិ
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តាតិបិ មនា-
 យតនំ សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តំ
 សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តំ សិយា
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តំ ធម្មាយតនំ
 សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តំ សិយា
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តំ សិយា អទុក្ខម-
 សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តំ សិយា ន វត្តព្វំ
 សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តនិបិ ទុក្ខាយ វេទ-
 នាយ សម្មយុត្តនិបិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តនិបិ ។ ទស ធាតុយោ ន វត្តញ្ច សុខាយ
 វេទនាយ សម្មយុត្តាតិបិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្ម-
 យុត្តាតិបិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តាតិបិ
 បញ្ច ធាតុយោ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុ-
 ត្តា កាយវិញ្ញាណធាតុ សិយា សុខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តា សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

អាយតនៈ ១០ មិនគួរពោល ថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា
 ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផងឡើយ
 មនាយតនៈ ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា
 ក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន ធម្មាយតនៈ ប្រកបដោយ
 សុខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយ
 អទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន មិនគួរពោល ថា ប្រកបដោយសុខវេទនា
 ផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា
 ផង ក៏មាន ។ ធាតុ ១០ មិនគួរពោល ថា ប្រកបដោយសុខវេទនា
 ផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា
 ផងទេ ធាតុ ៥ ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា កាយវិញ្ញាណធាតុ
 ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ក៏មាន

ធម្មហទយវិភង្គេ កុសលត្តិកាទិវារោ

មនោវិញ្ញាណធាតុ សិយា សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តា សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
 សិយា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
 ធម្មធាតុ សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
 សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា ន
 វត្តព្វា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ ទុក្ខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តាតិបិ ។ ទ្វេ សច្ចា សិយា សុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តា និរោធសច្ចំ ន វត្តព្វំ
 សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តន្តិបិ ទុក្ខាយ វេទ-
 នាយ សម្បយុត្តន្តិបិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តន្តិបិ ទុក្ខសច្ចំ សិយា សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តំ សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ
 សិយា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ
 សិយា ន វត្តព្វំ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តន្តិបិ

ធម្មហទយវិភង្គ កុសលត្តិកាទិវារៈ

មនោវិញ្ញាណធាតុ ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយ
 ទុក្ខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន ធម្មធាតុ
 ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ក៏មាន
 ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន មិនគួរពោល ថា ប្រកបដោយ
 សុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយអទុក្ខ-
 មសុខវេទនាផង ក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏
 មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន និរោធសច្ច មិនគួរ
 ពោល ថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង
 ថា ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផងទេ ទុក្ខសច្ច ប្រកបដោយសុខ-
 វេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខ-
 មសុខវេទនា ក៏មាន មិនគួរពោល ថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តន្តិបិ អទុក្ខម-
 សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តន្តិបិ ។ ធានសិទ្ធិយា
 ន វត្តញ្ច សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ ន ឥន្ទ្រិយា សិយា
 សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា អទុក្ខ-
 មសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា តីណិទ្ធិយា
 សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា ទុក្ខា-
 យ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តា ដីវិតិទ្ធិយំ សិយា សុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តំ សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តំ សិយា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តំ សិយា ន វត្តព្វំ សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តន្តិបិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តន្តិបិ
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តន្តិបិ ។ ទោសោ
 អកុសលហេតុ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
 សត្ត ហេតុ សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផង
 ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១២ មិនគួរពោល ថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង
 ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផង
 ឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយ
 អទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏មាន
 ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន
 ជីវិតិឥន្ទ្រិយ ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា
 ក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន មិនគួរពោល ថា ប្រ-
 កបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកប
 ដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផង ក៏មាន ។ ទោសៈ ជាអកុសលហេតុ
 ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ហេតុ ៧ ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏មាន

ធម្មហទយវិភង្គេ កុសលត្តិកាទិវារោ

សិយា អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
មោហោ អកុសលហេតុ សិយា សុខាយ
វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា ទុក្ខាយ វេទ-
នាយ សម្បយុត្តា សិយា អនុក្ខមសុខាយ
វេទនាយ សម្បយុត្តា ។ កតទ្បីការោ អាហារោ
ន វត្តញោ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ ទុ-
ក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ អនុក្ខមសុខាយ
វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ តយោ អាហារោ សិយា
សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា ទុក្ខាយ
វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា អនុក្ខមសុខាយ
វេទនាយ សម្បយុត្តា ។ បញ្ច ជស្សោ អនុក្ខម-
សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា កាយសម្មស្សោ
សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា
ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា មនោវិញ្ញាណាតតុ-
សម្មស្សោ សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្ប-
យុត្តា សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
សិយា អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា ។

ធម្មហទយវិភង្គ កុសលត្តិកាទិវារៈ

ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន មោហៈ ជាអកុសលហេតុ ប្រកប
ដោយសុខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយ
អទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន ។ កតទ្បិដ្ឋារាហារ មិនគួរពោល ថា
ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកប
ដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផងទេ អាហារ ៣ ប្រកបដោយសុខវេទនា
ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា
ក៏មាន ។ ផស្សៈ ៥ ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា កាយសម្មស្ស
ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ក៏មាន
មនោវិញ្ញាណជាតុសម្មស្ស ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏មាន ប្រកប
ដោយទុក្ខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សត្ត វេទនា ន វត្តញ្ច សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តាតិបិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ ។ បញ្ច
 សញ្ញា បញ្ច ចេតនា បញ្ច ចិត្តា អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តា កាយវិញ្ញាណំ^(១) សិយា
 សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ^(២) សិយា ទុក្ខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តំ^(២) មនោវិញ្ញាណធាតុ សិយា
 សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា ទុក្ខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តា ។

[៣៥៨] បញ្ចន្នំ ខន្ធានំ កតិ វិចារកា
 កតិ វិចារកធម្មធម្មា កតិ នេវ វិចារកនវិចារក-
 ធម្មធម្មា ។ បេ ។ សត្តន្នំ ចិត្តានំ កតិ វិចារកា
 កតិ វិចារកធម្មធម្មា កតិ នេវ វិចារកនវិចារកធម្ម-
 ធម្មា ។ រូបក្ខន្ធា នេវ វិចារកនវិចារកធម្មធម្មា
 ចត្តារោ ខន្ធា សិយា វិចារកា សិយា វិចារក-
 ធម្មធម្មា សិយា នេវ វិចារកនវិចារកធម្មធម្មា ។

១ ម. កាយវិញ្ញាណធាតុ ។ ២ ម. សម្បយុត្តា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

វេទនា ៧ មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកប
 ដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផងទេ ។
 សញ្ញា ៥ ចេតនា ៥ ចិត្ត ៥ ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា កាយ-
 វិញ្ញាណ ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា
 ក៏មាន មនោវិញ្ញាណធាតុ ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏មាន ប្រកប
 ដោយទុក្ខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន ។

[៣៤៨] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន ជាវិបាក ខន្ធ
 ប៉ុន្មាន មានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ខន្ធប៉ុន្មាន មិនមែនជាវិបាក ទាំង
 មិនមែនមានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ។ បេ ។ បណ្តាចិត្តទាំង ៧ ចិត្ត
 ប៉ុន្មាន ជាវិបាក ចិត្តប៉ុន្មាន មានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ចិត្តប៉ុន្មាន
 មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ។ រូបក្នុង
 មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ខន្ធ ៤
 ជាវិបាក ក៏មាន មានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ក៏មាន មិនមែន
 ជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ក៏មាន ។

ធម្មហទយវិកង្កេ កុសលត្តិកាទិវារោ

ទសាយតនា នេវ វិចាកនវិចាកធម្មធម្មា ទ្វេ អា-
 យតនា សិយា វិចាកា សិយា វិចាកធម្មធម្មា
 សិយា នេវ វិចាកនវិចាកធម្មធម្មា ។ ទស ធាតុ-
 យោ នេវ វិចាកនវិចាកធម្មធម្មា បញ្ច ធាតុយោ
 វិចាកា មនោធាតុ សិយា វិចាកា សិយា នេវ
 វិចាកនវិចាកធម្មធម្មា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា វិចា-
 កា សិយា វិចាកធម្មធម្មា សិយា នេវ វិចាក-
 នវិចាកធម្មធម្មា ។ ទ្វេ សច្ចា វិចាកធម្មធម្មា
 និរោធសច្ចំ នេវ វិចាកនវិចាកធម្មធម្មំ ទុក្ខសច្ចំ
 សិយា វិចាកំ សិយា វិចាកធម្មធម្មំ សិយា នេវ
 វិចាកនវិចាកធម្មធម្មំ ។ សត្តិទ្ធិយា នេវ វិចាក-
 នវិចាកធម្មធម្មា តីណិទ្ធិយា វិចាកា ទ្ធិទ្ធិយា
 វិចាកធម្មធម្មា អញ្ញិទ្ធិយំ សិយា វិចាកំ សិយា
 វិចាកធម្មធម្មំ នវិទ្ធិយា សិយា វិចាកា សិយា
 វិចាកធម្មធម្មា សិយា នេវ វិចាកនវិចាកធម្មធម្មា ។
 ឆ ហេតុ វិចាកធម្មធម្មា តយោ អព្យាកតហេតុ
 សិយា វិចាកា សិយា នេវ វិចាកនវិចាកធម្មធម្មា ។

ធម្មហេទយវិកង្ក កុសលត្តិកាទិវារៈ

អាយតនៈ ១០ មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមានមានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី
អាយតនៈ ២ ជាវិបាក ក៏មាន មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន មិនមែន
ជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ក៏មាន ។ ធាតុ ១០
មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ធាតុ ៥ ជាវិបាក
មនោធាតុ ជាវិបាក ក៏មាន មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌
ជាប្រក្រតី ក៏មាន ធាតុ ២ ជាវិបាក ក៏មាន មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី
ក៏មាន មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន ។
សច្ចៈ ២ មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី និរោធសច្ច មិនមែនជាវិបាក ទាំង
មិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ទុក្ខសច្ច ជាវិបាក ក៏មាន មានវិបាក-
ធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ ជា
ប្រក្រតី ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមាន
វិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ឥន្ទ្រិយ ៣ ជាវិបាក ឥន្ទ្រិយ ២ មានវិបាកធម៌
ជាប្រក្រតី អញ្ញាឥន្ទ្រិយ ជាវិបាក ក៏មាន មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន
ឥន្ទ្រិយ ៩ ជាវិបាក ក៏មាន មានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ក៏មាន
មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ក៏មាន ។
ហេតុ ៦ មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី អព្យាកតហេតុ ៣ ជាវិបាក ក៏មាន
មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ក៏មាន ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

កតត្ថិកាភោ អាហារោ នេវ វិចាកនវិចាកធម្មធម្មោ
តយោ អាហារោ សិយា វិចាកា សិយា វិចាក-
ធម្មធម្មា សិយា នេវ វិចាកនវិចាកធម្មធម្មា ។
បញ្ច ធម្មស្ស វិចាកា មនោធាតុសម្មស្ស សិយា
វិចាកោ សិយា នេវ វិចាកនវិចាកធម្មធម្មោ ម-
នោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស សិយា វិចាកោ សិយា
វិចាកធម្មធម្មោ សិយា នេវ វិចាកនវិចាកធម្ម-
ធម្មោ ។ បញ្ច វេទនា បញ្ច សញ្ញា បញ្ច ចេតនា
បញ្ច ចិត្តា វិចាកា មនោធាតុ សិយា វិចាកា
សិយា នេវ វិចាកនវិចាកធម្មធម្មា មនោវិញ្ញាណ-
ធាតុ សិយា វិចាកា សិយា វិចាកធម្មធម្មា សិយា
នេវ វិចាកនវិចាកធម្មធម្មា ។

[៣៤៩] បញ្ចន្នំ ខន្ធនំ កតិ ឧបាទិន្នុបា-
នានិយា កតិ អនុបាទិន្នុបាទានិយា កតិ អនុ-
បាទិន្នុបាទានិយា ។ បេ ។ សត្តន្នំ ចិត្តានំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

កតទ្ធិវិញ្ញាណាហារ មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី
 អាហារ ៣ ជាវិបាក ក៏មាន មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន មិនមែន
 ជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ក៏មាន ។ ផស្សៈ ៥
 ជាវិបាក មនោធាតុសម្មស្ស ជាវិបាក ក៏មាន មិនមែនជាវិបាក ទាំង
 មិនមែនមានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ក៏មាន មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស
 ជាវិបាក ក៏មាន មានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ក៏មាន មិនមែនជាវិបាក
 ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន ។ វេទនា ៥ សញ្ញា ៥
 ចេតនា ៥ ចិត្ត ៥ ជាវិបាក មនោធាតុ ជាវិបាក ក៏មាន មិន
 មែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ក៏មាន មនោ-
 វិញ្ញាណធាតុ ជាវិបាក ក៏មាន មានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ក៏មាន
 មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ ជាប្រក្រតី ក៏មាន ។

[៣៤៧] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន មានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេស មានតណ្ហាជាដើម កាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់
 ឧបាទាន ខន្ធប៉ុន្មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជា
 ដើម មិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ខន្ធប៉ុន្មាន
 មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក ទាំង
 មិនជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ។ បេ ។ បណ្តាចិត្តទាំង ៧

ធម្មហទយវិភង្គេ កុសលត្តិកាទិវារោ

កតិ ឧបាទិណ្ណបាណិយា កតិ អនុបាទិណ្ណបា-
 ណិយា កតិ អនុបាទិណ្ណនុបាណិយា ។ រូប-
 ក្ខន្ធា សិយា ឧបាទិណ្ណបាណិយោ សិយា អនុ-
 បាទិណ្ណបាណិយោ ចត្តារោ ខន្ធា សិយា ឧបា-
 ទិណ្ណបាណិយា សិយា អនុបាទិណ្ណបាណិយា សិ-
 យា អនុបាទិណ្ណនុបាណិយា ។ បញ្ចាយតនា
 ឧបាទិណ្ណបាណិយា សញ្ញាយតនំ អនុបាទិណ្ណបា-
 ណិយំ ចត្តារាយតនា សិយា ឧបាទិណ្ណបាណិយា

ធម្មហេទយវិកង្ក កុសលត្តិកាទិវារៈ

ចិត្តប៉ុន្មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម កាន់យក
ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ចិត្តប៉ុន្មាន មានកម្មប្រកបដោយ
កិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន
ចិត្តប៉ុន្មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក
ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ។ រូបក្ខន្ធមានកម្មប្រកបដោយ
កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន
ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក
តែជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ខន្ធ ៤ មានកម្មប្រកបដោយ
កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន
ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក
តែជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស
មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន
ក៏មាន ។ អាយតនៈ ៥ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហា
ជាដើមកាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន សទ្ធាយតនៈ មាន
កម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក តែជាប្រ-
យោជន៍ ដល់ឧបាទាន អាយតនៈ ៤ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
តណ្ហាជាដើមកាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សិយា អនុចាទិន្ទ្រចាទានិយា ទ្វេ អាយតនា សិយា

ឧចាទិន្ទ្រចាទានិយា សិយា អនុចាទិន្ទ្រចាទានិយា

សិយា អនុចាទិន្ទ្រានុចាទានិយា ។ ទស ធាតុយោ

ឧចាទិន្ទ្រចាទានិយា សទ្ធជាតុ អនុចាទិន្ទ្រចាទានិយា

បញ្ច ធាតុយោ សិយា ឧចាទិន្ទ្រចាទានិយា សិយា

អនុចាទិន្ទ្រចាទានិយា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា

ឧចាទិន្ទ្រចាទានិយា សិយា អនុចាទិន្ទ្រចាទានិយា

សិយា អនុចាទិន្ទ្រានុចាទានិយា ។ សមុទយសច្ចំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក តែជា
 ប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន អាយតនៈ ២ មានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន
 ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក
 តែជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន
 ក៏មាន ។ ធាតុ ១០ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម
 កាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន សទ្ធជាតុ មានកម្មប្រកប
 ដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍
 ដល់ឧបាទាន ធាតុ ៥ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម
 កាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកប
 ដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ ដល់
 ឧបាទាន ក៏មាន ធាតុ ២ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជា
 ដើម កាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកប
 ដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបា-
 ទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់
 យក ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ។ សមុទយសច្ច

ធម្មហទយវិភង្គេ កុសលត្តិកាទិវារោ

អនុចាទិន្ទុចាទានិយំ ទ្វេ សច្ចា អនុចាទិន្ទុចាទា-

និយា ទុក្ខសច្ចំ សិយា ឧចាទិន្ទុចាទានិយំ សិយា

អនុចាទិន្ទុចាទានិយំ ។ នវិន្ទ្រិយា ឧចាទិន្ទុចាទានិយា

នោមនស្សិន្ទ្រិយំ អនុចាទិន្ទុចាទានិយំ តីណិន្ទ្រិយា

អនុចាទិន្ទុចាទានិយា នវិន្ទ្រិយា សិយា ឧចា-

ទិន្ទុចាទានិយា សិយា អនុចាទិន្ទុចាទានិយា សិយា

អនុចាទិន្ទុចាទានិយា ។ តយោ អកុសល-

ហេតុ អនុចាទិន្ទុចាទានិយា តយោ កុសលហេតុ

ធម្មហេទយវិភង្គ កុសលត្តិកាទិវារៈ

មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន សច្ចៈ ២ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ទុក្ខសច្ចៈ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម កាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ។

ឥន្ទ្រិយ ៩ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម កាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ទោមនស្សិន្ទ្រិយ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ឥន្ទ្រិយ ៣ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ឥន្ទ្រិយ ៩ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ។

អកុសលហេតុ ៣ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន កុសលហេតុ ៣

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សិយា អនុចាទិន្ទុចាទានិយា សិយា អនុចាទិន្ទុ-

នុចាទានិយា តយោ អព្យាកតហេតុ សិយា ឧចា-

ទិន្ទុចាទានិយា សិយា អនុចាទិន្ទុចាទានិយា សិយា

អនុចាទិន្ទុចាទានិយា ។ កតត្ថីកាពោ អាហារោ

សិយា ឧចាទិន្ទុចាទានិយោ សិយា អនុចាទិន្ទុចាទា-

និយោ តយោ អាហារោ សិយា ឧចាទិន្ទុចាទានិយា

សិយា អនុចាទិន្ទុចាទានិយា សិយា អនុចាទិន្ទុចាទុ-

ចាទានិយា ។ បញ្ច ផស្សា ឧចាទិន្ទុចាទានិយា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក ទាំង
 ជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន
 ក៏មាន អព្យាកតហេតុ ៣ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជា
 ដើមកាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកប
 ដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ ដល់
 ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិន
 កាន់យក ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ។ ក៏ពឡើង្គីរាហារ
 មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម កាន់យក ទាំងជាប្រ-
 យោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហា
 ជាដើមមិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន អាហារ
 ៣ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម កាន់យក ទាំងជា
 ប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
 តណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មាន
 កម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក ទាំងមិនជា
 ប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ។ ផស្សៈ ៥ មានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន

ធម្មហទយវិភង្គេ កុសលត្តិកាទិវារោ

មនោធាតុសម្មស្សោ សិយា ឧបាទិណ្ណុបាទានិយោ

សិយា អនុបាទិណ្ណុបាទានិយោ មនោវិញ្ញាណធាតុ-

សម្មស្សោ សិយា ឧបាទិណ្ណុបាទានិយោ សិយា អនុ-

បាទិណ្ណុបាទានិយោ សិយា អនុបាទិណ្ណុបាទានិយោ ។

បញ្ច វេទនា បញ្ច សញ្ញា បញ្ច ចេតនា បញ្ច

ចិត្តា ឧបាទិណ្ណុបាទានិយោ មនោធាតុ សិយា ឧបា-

ទិណ្ណុបាទានិយោ សិយា អនុបាទិណ្ណុបាទានិយោ មនោ-

វិញ្ញាណធាតុ សិយា ឧបាទិណ្ណុបាទានិយោ សិយា អនុ-

បាទិណ្ណុបាទានិយោ សិយា អនុបាទិណ្ណុបាទានិយោ ។

ធម្មហទយវិភង្គ កុសលត្តិកាទិវារៈ

មនោធាតុសម្មស្ស មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់
 យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន
 ក៏មាន មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្ស មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
 តណ្ហាជាដើមកាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មាន
 កម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក តែជាប្រ-
 យោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
 តណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ។
 វេទនា ៥ សញ្ញា ៥ ចេតនា ៥ ចិត្ត ៥ មានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន
 មនោធាតុ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក
 ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានតណ្ហាជាដើមមិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន
 មនោវិញ្ញាណធាតុ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម
 កាន់យក ទាំងជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកប
 ដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម មិនកាន់យក តែជាប្រយោជន៍
 ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជា
 ដើម មិនកាន់យក ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

[៣៥០] បញ្ចន្តំ ខន្ធនំ កតិ សវិតក្កសវិចារា
 កតិ អវិតក្កវិចារមត្តា កតិ អវិតក្កវិចារា ។ បេ ។
 សត្តន្តំ ចិត្តានំ កតិ សវិតក្កសវិចារា កតិ អវិ-
 តក្កវិចារមត្តា កតិ អវិតក្កវិចារា ។ រូបក្ខន្ធា
 អវិតក្កវិចារោ តយោ ខន្ធា សិយា សវិតក្កស-
 វិចារា សិយា អវិតក្កវិចារមត្តា សិយា អវិតក្ក-
 វិចារា សដ្ឋារក្ខន្ធា សិយា សវិតក្កសវិចារោ
 សិយា អវិតក្កវិចារមត្តា សិយា អវិតក្កវិចារោ
 សិយា ន វត្តញ្ចោ សវិតក្កសវិចារោតិបិ អវិតក្ក-
 វិចារមត្តោតិបិ អវិតក្កវិចារោតិបិ ។ ទសាយតនា
 អវិតក្កវិចារា មនាយតនំ សិយា សវិតក្កសវិចារំ
 សិយា អវិតក្កវិចារមត្តំ សិយា អវិតក្កវិចារំ ធម្មាយ-
 តនំ សិយា សវិតក្កសវិចារំ សិយា អវិតក្កវិចារមត្តំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៣៥០] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំង
 ប្រកបដោយវិចារៈ ខន្ធប៉ុន្មាន មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ខន្ធ
 ប៉ុន្មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ។ បេ ។ បណ្តាចិត្តទាំង ៧
 ចិត្តប៉ុន្មាន ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ ចិត្តប៉ុន្មាន
 មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ចិត្តប៉ុន្មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិន
 មានវិចារៈ ។ រូបក្ខន្ធមិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ខន្ធ ៣
 ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ
 មានត្រឹមតែវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ក៏មាន
 សង្ខារក្ខន្ធប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ ក៏មាន មិន
 មានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ
 ផង ថា មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈផង ថា មិនមានវិតក្កៈ
 ទាំងមិនមានវិចារៈផង ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមានវិតក្កៈ ទាំង
 មិនមានវិចារៈ មនាយតនៈ ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយ
 វិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ
 ទាំងមិនមានវិចារៈ ក៏មាន ធម្មាយតនៈ ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំង
 ប្រកបដោយវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ក៏មាន

ធម្មហទយវិភង្កេ កុសលត្តិកាទិវារោ

សិយា អរិតក្ការិចារំ សិយា ន វត្តព្វំ សិ-
តក្កសិវិចារន្តិបិ អរិតក្ការិចារមត្តន្តិបិ អរិតក្កា-
រិចារន្តិបិ ។ បណ្ណរសធាតុយោ អរិតក្ការិចារា
មនោធាតុ សិវិតក្កសិវិចារា មនោវិញ្ញាណធាតុ
សិយា សិវិតក្កសិវិចារា សិយា អរិតក្ការិចារ-
មត្តា សិយា អរិតក្ការិចារា ធម្មធាតុ សិយា
សិវិតក្កសិវិចារា សិយា អរិតក្ការិចារមត្តា សិយា
អរិតក្ការិចារា សិយា ន វត្តព្វា សិវិតក្កសិវិចារាតិបិ
អរិតក្ការិចារមត្តាតិបិ អរិតក្ការិចារាតិបិ ។ សមុ-
ទយសច្ចំ សិវិតក្កសិវិចារំ និរោធសច្ចំ អរិតក្កា-
រិចារំ មក្កសច្ចំ សិយា សិវិតក្កសិវិចារំ សិយា
អរិតក្ការិចារមត្តំ សិយា អរិតក្ការិចារំ ទុក្ខសច្ចំ
សិយា សិវិតក្កសិវិចារំ សិយា អរិតក្ការិចារមត្តំ

ធម្មហទយវិភង្គ កុសលត្តិកាទិវារៈ

មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកប
ដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈផង ថា មិនមានវិតក្កៈ មាន
ត្រឹមតែវិចារៈផង ថា មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈផង ក៏
មាន ។ ធាតុ ១៥ មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ មនោធាតុ
ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ មនោវិញ្ញាណធាតុ ប្រកប
ដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ មាន
ត្រឹមតែវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ក៏មាន
ធម្មធាតុ ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ ក៏មាន មិន
មានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ
ក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ
ផង ថា មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈផង ថា មិនមាន
វិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈផង ក៏មាន ។ សមុទយសច្ច ប្រកប
ដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ និរោធសច្ច មិនមានវិតក្កៈ
ទាំងមិនមានវិចារៈ មគ្គសច្ច ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយ
វិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ក៏មាន មិនមាន
វិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ក៏មាន ទុក្ខសច្ច ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំង
ប្រកបដោយវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

សិយា អវិតក្កាវិចារំ សិយា ន វត្តព្វំ សវិតក្ក-
សវិចារន្ទិបិ អវិតក្កវិចារមត្តន្ទិបិ អវិតក្កាវិចារន្ទិបិ ។
នវិទ្ធិយា អវិតក្កាវិចារា ទោមនស្សិទ្ធិយំ សវិតក្ក-
សវិចារំ ឧបេត្តិទ្ធិយំ សិយា សវិតក្កសវិចារំ
សិយា អវិតក្កាវិចារំ ឯកាទសិទ្ធិយា សិយា
សវិតក្កសវិចារា សិយា អវិតក្កវិចារមត្តា សិយា
អវិតក្កាវិចារា ។ តយោ អកុសលហេតុ សវិតក្ក-
សវិចារា ឆ ហេតុ សិយា សវិតក្កសវិចារា សិយា
អវិតក្កវិចារមត្តា សិយា អវិតក្កាវិចារា ។ កតធឿ-
កាវោ អាហារាវោ អវិតក្កាវិចារាវោ តយោ អាហារា
សិយា សវិតក្កសវិចារា សិយា អវិតក្កវិចារមត្តា
សិយា អវិតក្កាវិចារា ។ បញ្ច ផស្សា អវិតក្កា-
វិចារា មនោធាតុសម្មស្សោ សវិតក្កសវិចារាវោ មនោ-
វិញ្ញាណធាតុសម្មស្សោ សិយា សវិតក្កសវិចារាវោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយ
 វិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈផង ថា មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ
 ផង ថា មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈផង ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៩
 មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ទោមនស្សិន្ទ្រិយ ប្រកបដោយវិតក្កៈ
 ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំង
 ប្រកបដោយវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ក៏មាន
 ឥន្ទ្រិយ ១១ ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ ក៏មាន មិន
 មានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមាន
 វិចារៈ ក៏មាន ។ អកុសលហេតុ ៣ ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយ
 វិចារៈ ហេតុ ៦ ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ ក៏មាន
 មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមាន
 វិចារៈ ក៏មាន ។ កពឡិដ្ឋារាហារ មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ
 អាហារ ៣ ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ ក៏មាន មិនមាន
 វិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ
 ក៏មាន ។ ផស្សៈ ៥ មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ មនោធាតុ-
 សម្មស្ស ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ មនោវិញ្ញាណ-
 ធាតុសម្មស្ស ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ ក៏មាន

ធម្មហទយវិភង្កេ កុសលត្តិកាទិវារោ

សិយា អរិតក្ការិចារមត្តោ សិយា អរិតក្ការិចារោ ។
 បញ្ច វេទនា បញ្ច សញ្ញា បញ្ច ចេតនា បញ្ច
 ចិត្តា អរិតក្ការិចារា មនោធាតុ សរិតក្កសរិចារា
 មនោវិញ្ញាណធាតុ សិយា សរិតក្កសរិចារា សិយា
 អរិតក្ការិចារមត្តា សិយា អរិតក្ការិចារា ។

[៣៥០] បញ្ចន្នំ ខន្ធនំ កតិ រូចា កតិ
 អរូចា ។ បេ ។ សត្តន្នំ ចិត្តានំ កតិ រូចា កតិ
 អរូចា ។ រូបក្ខន្ធលោ រូបំ ចត្តារោ ខន្ធលោ អរូចា ។
 ទសាយតនា រូចា មនាយតនំ អរូបំ ធម្មាយតនំ
 សិយា រូបំ សិយា អរូបំ ។ ទស ធាតុយោ
 រូចា សត្ត ធាតុយោ អរូចា ធម្មធាតុ សិយា
 រូចា សិយា អរូចា ។ តីណិ សច្ចា
 អរូចា ទុក្ខសច្ចំ សិយា រូបំ សិយា អរូបំ ។
 សត្តិន្ទ្រិយា រូចា ចុទ្ធសិន្ទ្រិយា អរូចា ដីវិតិន្ទ្រិយំ
 សិយា រូបំ សិយា អរូបំ ។ នវ ហេតុ អរូចា ។

ធម្មហទយវិភង្គ កុសលត្តិកាទិវារៈ

មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិន
 មានវិចារៈ ក៏មាន ។ វេទនា ៥ សញ្ញា ៥ ចេតនា ៥ ចិត្ត ៥
 មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ មនោធាតុ ប្រកបដោយវិតក្កៈ
 ទាំងប្រកបដោយវិចារៈ មនោវិញ្ញាណធាតុ ប្រកបដោយវិតក្កៈ ទាំង
 ប្រកបដោយវិចារៈ ក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈ ក៏
 មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ ក៏មាន ។

[៣៥១] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន មានរូប ខន្ធប៉ុន្មាន
 មិនមានរូប ។ លេ ។ បណ្តាចិត្តទាំង ៧ ចិត្តប៉ុន្មាន មានរូប
 ចិត្តប៉ុន្មាន មិនមានរូប ។ រូបក្ខន្ធមានរូប ខន្ធ ៤ មិន
 មានរូប ។ អាយតនៈ ១០ មានរូប មនាយតនៈ មិនមានរូប
 ធម្មាយតនៈ មានរូប ក៏មាន មិនមានរូប ក៏មាន ។
 ធាតុ ១០ មានរូប ធាតុ ៧ មិនមានរូប ធម្មធាតុ មានរូប
 ក៏មាន មិនមានរូប ក៏មាន ។ សច្ចៈ ៣ មិនមានរូប
 ទុក្ខសច្ចៈ មានរូប ក៏មាន មិនមានរូប ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧
 មានរូប ឥន្ទ្រិយ ១៤ មិនមានរូប ជីវិត្រិយ មានរូប
 ក៏មាន មិនមានរូប ក៏មាន ។ ហេតុ ៧ មិនមានរូប ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្កោ

កតត្ថីកាពោ អាហារាពោ រូបំ តយោ អាហារា
អរូចា ។ សត្ត ផស្សា អរូចា ។ សត្ត វេទនា
សត្ត សញ្ញា សត្ត ចេតនា សត្ត ចិត្តា
អរូចា ។

[៣៥២] បញ្ចន្នំ ខន្ធនំ កតិ លោកិយា
កតិ លោកុត្តរា ។ មេ ។ សត្តន្នំ ចិត្តានំ កតិ
លោកិយា កតិ លោកុត្តរា ។ រូបក្ខន្ធា លោ-
កិយោ ចត្តារោ ខន្ធា សិយា លោកិយា សិយា
លោកុត្តរា ។ ទសាយតនា លោកិយា ទ្វេ
អាយតនា សិយា លោកិយា សិយា លោកុត្ត-
រា ។ សោឡុស ធាតុយោ លោកិយា ទ្វេ
ធាតុយោ សិយា លោកិយា សិយា លោកុត្តរា ។
ទ្វេ សច្ចា លោកិយា ទ្វេ សច្ចា លោកុត្តរា ។
ទសិទ្ធិយា លោកិយា តីណិទ្ធិយា លោកុត្តរា
នវិទ្ធិយា សិយា លោកិយា សិយា លោកុត្តរា ។
តយោ អកុសលហេតុ លោកិយា ឆ ហេតុ
សិយា លោកិយា សិយា លោកុត្តរា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

កតឡិវ្តីរាហារ មានរូប អាហារ ៣ មិនមានរូប ។ ផស្សៈ ៧
មិនមានរូប ។ វេទនា ៧ សញ្ញា ៧ ចេតនា ៧ ចិត្ត ៧
មិនមានរូប ។

[៣៥២] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ ខន្ធប៉ុន្មាន ជាលោកិយ ខន្ធ
ប៉ុន្មាន ជាលោកុត្តរ ។ បេ ។ បណ្តាចិត្តទាំង ៧ ចិត្តប៉ុន្មាន
ជាលោកិយ ចិត្តប៉ុន្មាន ជាលោកុត្តរ ។ រូបក្ខន្ធវ ជាលោកិយ
ខន្ធ ៤ ជាលោកិយ ក៏មាន ជាលោកុត្តរ ក៏មាន ។ អាយ-
តនៈ ១០ ជាលោកិយ អាយតនៈ ២ ជាលោកិយ ក៏មាន ជា
លោកុត្តរ ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ជាលោកិយ ធាតុ ២ ជា
លោកិយ ក៏មាន ជាលោកុត្តរ ក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ជា
លោកិយ សច្ចៈ ២ ជាលោកុត្តរ ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ ជាលោកិយ
ឥន្ទ្រិយ ៣ ជាលោកុត្តរ ឥន្ទ្រិយ ៧ ជាលោកិយ ក៏មាន
ជាលោកុត្តរ ក៏មាន ។ អកុសលហេតុ ៣ ជាលោកិយ
ហេតុ ៦ ជាលោកិយ ក៏មាន ជាលោកុត្តរ ក៏មាន ។

ធម្មហទយវិភង្គេ កុសលត្តិកាទិវារោ

កតត្ថិកាវោ អាហារោ លោកិយោ តយោ អាហារា
សិយា លោកិយា សិយា លោកុត្តរា ។ ឆ
ធស្សា លោកិយា មនោវិញ្ញាណាទាតុសម្មស្សោ
សិយា លោកិយោ សិយា លោកុត្តរោ ។ ឆ
វេទនា ឆ សញ្ញា ឆ ចេតនា ឆ ចិត្តា លោកិ-
យា មនោវិញ្ញាណាទាតុ សិយា លោកិយា សិយា
លោកុត្តរាតិ ។

អភិញ្ញា ទ្វេ អារម្មណា ទិដ្ឋា កុសលវេទនា
វិចារកា ច ឧទាទិដ្ឋា វិតក្ករូបលោកិយាតិ ។

ធម្មហទយវិភង្គេ សមត្តោ ។

វិភង្គប្បករណំ និដ្ឋិតំ ។

ធម្មហទយវិភង្គ កុសលត្តិកាទិវារៈ

កតទ្បិដ្ឋារាហារ ជាលោកិយ អាហារ ៣ ជាលោកិយ ក៏មាន
ជាលោកុត្តរ ក៏មាន ។ ផស្សៈ ៦ ជាលោកិយ មនោវិញ្ញាណ-
ធាតុសម្មស្ស ជាលោកិយ ក៏មាន ជាលោកុត្តរ ក៏មាន ។
វេទនា ៦ សញ្ញា ៦ ចេតនា ៦ ចិត្ត ៦ ជាលោកិយ
មនោវិញ្ញាណធាតុ ជាលោកិយ ក៏មាន ជាលោកុត្តរ ក៏មាន ។

ខន្ធដែលបុគ្គលដឹងច្បាស់ ខន្ធដែលមានអារម្មណ៍ទាំងពីរ
ខន្ធដែលបុគ្គលឃើញហើយ ខន្ធដែលជាកុសល ខន្ធ
ដែលប្រកបដោយវេទនា ខន្ធដែលជាវិបាក ខន្ធដែល
មានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យក ខន្ធ
ដែលប្រកបដោយវិតក្កៈ ខន្ធដែលមានរូប ខន្ធដែលជា
លោកិយ ។

ចប់ ធម្មហទយវិភង្គ ។
ចប់ វិភង្គប្បករណៈ ។

អភិធម្មបិដកេ
វិភង្គស្ស តតិយោ ភាគោ
មាតិកាបត្តានិ

មាតិកា

អង្កេ

សិក្ខាបទវិភង្គោ

សិក្ខាបទវិភង្គោ	អភិធម្មភាជនីយំ	១
	បញ្ញាបុច្ឆកំ	១៦

បដិសម្មិទាវិភង្គោ

បដិសម្មិទាវិភង្គោ	សុត្តន្តភាជនីយំ	២០
	អភិធម្មភាជនីយំ	២៤
	បញ្ញាបុច្ឆកំ	៤៨

ញាណវិភង្គោ

ញាណវិភង្គោ	មាតិកា	៥៦
	ឯកកនិទ្ទេសោ	៧៥
	ទុកនិទ្ទេសោ	៨៣
	តិកនិទ្ទេសោ	៨៩
	ចតុក្កនិទ្ទេសោ	៩៨

អភិធម្មបិដក
វិភង្គ តតិយភាគ
សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

សិក្ខាបទវិភង្គ

សិក្ខាបទវិភង្គ	អភិធម្មភាជនីយ	១
	បញ្ហាបុច្ឆកៈ.....	១៦

បដិសម្មិទាវិភង្គ

បដិសម្មិទាវិភង្គ	សុត្តន្តភាជនីយ	២០
	អភិធម្មភាជនីយ	២៤
	បញ្ហាបុច្ឆកៈ.....	៤៨

ញាណវិភង្គ

ញាណវិភង្គ	មាតិកា	៥៦
	ឯកកនិទ្ទេស	៧៥
	ទុកនិទ្ទេស	៨៣
	តិកនិទ្ទេស.....	៨៩
	ចតុក្កនិទ្ទេស	៩៨

មាតិកាបត្តានិ

មាតិកា

អង្កេត

ញាណវិភង្គ

បញ្ចកនិទ្ទេសោ.....	១១៣
ឆក្កនិទ្ទេសោ	១១៥
សត្តកនិទ្ទេសោ	”
អដ្ឋកនិទ្ទេសោ	១១៧
នវកនិទ្ទេសោ.....	”
ទសកនិទ្ទេសោ	១១៨

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គោ

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ

មាតិកា	១៤៣
ឯកកនិទ្ទេសោ	១៥០
ទុកនិទ្ទេសោ	១៧៤
តិកនិទ្ទេសោ	១៨៤
ចតុក្កនិទ្ទេសោ	២១៥
បញ្ចកនិទ្ទេសោ.....	២២៣
ឆក្កនិទ្ទេសោ	២៣១
សត្តកនិទ្ទេសោ	២៣៩
អដ្ឋកនិទ្ទេសោ	២៤៥

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា	ទំព័រ
ញាណវិភង្គ	
បញ្ចកនិទ្ទេស	១១៣
ឆក្កនិទ្ទេស	១១៥
សត្តកនិទ្ទេស	”
អដ្ឋកនិទ្ទេស	១១៧
នវកនិទ្ទេស	”
ទសកនិទ្ទេស	១១៨

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ	
មាតិកា	១៤៣
ឯកកនិទ្ទេស	១៥០
ទុកនិទ្ទេស	១៧៤
តិកនិទ្ទេស	១៨៤
ចតុក្កនិទ្ទេស	២១៥
បញ្ចកនិទ្ទេស	២២៣
ឆក្កនិទ្ទេស	២៣១
សត្តកនិទ្ទេស	២៣៩
អដ្ឋកនិទ្ទេស	២៤៥

មាតិកាបត្តានិ

មាតិកា

អង្កេត

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្កេត	នវកនិទ្ទេសោ.....	២៥៦
	ទសកនិទ្ទេសោ	២៦០
	អដ្ឋរសកនិទ្ទេសោ.....	២៦៣
	ទ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិគតនិទ្ទេសោ.....	២៨៦

ធម្មហទយវិភង្កេត

ធម្មហទយវិភង្កេត	សព្វសង្កាហិកវារោ	២៨៧
	ឧប្បត្តានុប្បត្តិវារោ.....	២៩១
	បរិយាបន្ទាបរិយាបន្ទវារោ	៣០១
	វិជ្ជមានវិជ្ជមានវារោ.....	៣០៧
	កុម្មន្តវារោ	៣២៧
	ឧប្បាទកម្មអាយុប្បមាណវារោ	៣២៨
	អភិញ្ញេយ្យាទិវារោ	៣៣៨
	អារម្មណវារោ	៣៤២
	ទិដ្ឋាទិវារោ.....	៣៤៥
	កុសលត្តិកាទិវារោ.....	៣៤៧

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

ខុទ្ទកវត្ថុវិភង្គ

នវកនិទ្ទេស	២៥៦
ទសកនិទ្ទេស	២៦០
អដ្ឋារសកនិទ្ទេស	២៦៣
ទ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិគតនិទ្ទេស.....	២៨៦

ធម្មហទយវិភង្គ

ធម្មហទយវិភង្គ

សព្វសង្ហាហិកវារៈ.....	២៨៧
ឧប្បត្តានុប្បត្តិវារៈ.....	២៩១
បរិយាបន្នាបរិយាបន្នវារៈ.....	៣០១
វិជ្ជមានាវិជ្ជមានវារៈ.....	៣០៧
កុម្មន្តវារៈ.....	៣២៧
ឧប្បាទកម្មអាយុប្បមាណវារៈ.....	៣២៨
អភិញ្ញេយ្យាទិវារៈ.....	៣៣៨
អារម្មណវារៈ.....	៣៤២
ទិដ្ឋាទិវារៈ.....	៣៤៥
កុសលត្តិកាទិវារៈ.....	៣៤៧

